

ספרי' — אוצר החסידים — לזיבאוויטש

היכל ששי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי תורה
תורת שמואל

שער שלישי

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ספר תרל"ו
חלק ב' עם הוספות

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נור ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שמואל

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע מליזבאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"י

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלש לבריאה

שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת המאה להסתלקות-הילולא כ"ק אדמו"ר מהרי"ש נ"ע

מפתח כללי

III	פתח דבר
V	מפתח
VIII	פאקסימיליות
רלט-שעה	מאמרים
שעט	הקדמה להנחות
שפא-תקעט	הנחות
תקפא	הוספות
תקפג	ראו עתה
תקפז	השמטות להמשך מ"ר
תקצט	ביאורי אדמו"ע להמשך מ"ר
תריב	שיחות אדמו"ר מהור"צ נ"ע
תריג	רשימות אדמו"ר מהור"צ נ"ע

SEFER HAMAAMORIM 5636 Vol. II

Published and Copyrighted by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. 493-9250-1

LC# 80-80804

ISBN 0-8266-5636-6

Printed in the United States of America

5743 • 1982

נסדר בדפוס "עמפיוער פרעסס"

ע"י צבי הירש בן דאָבע ומרדכי ליב בן פינא

EMPIRE PRESS

550 EMPIRE BLVD. • BROOKLYN, N.Y. • (212) 756-1473

פתח דבר

בקשר לשנת ה"מאה" להסתלקות-הילולא דכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, מדפיסים
אנו בזה — ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, את ספר המאמרים תרל"ז ח"ב, אשר
לכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.

וכולל:

(א) מאמרי קיץ תרל"ז — נעתקו מבוך (1138) גוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר מהר"ש
נ"ע.¹

(ב) הנחות בנו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע — נעתקו מבוך (1012) גוף כתי"ק,²
ובלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע³ הוא „ספר הנחות תרל"ז-ז", הם הנחות כתי"ק כ"ק
אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר כתב אותם בעת שמעו הדרושים מאת
כ"ק אביו אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.⁴

(בתחלת הספר באו: א) צילום גוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע — התחלת
מאמר וקיבל, פורים תרל"ז: (ב) צילום גוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע —
התחלת המשך מים רבים תרל"ז: (ג) צילום גוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע
הנעתק לעיל.

בסוף הספר באו:

(א) ד"ה ראו עתה (תשרי תרל"ז) — נעתק מכת"י (635) מעתיק.

(ב) השמטות להמשך מים רבים תרל"ז — נעתקו מבוך (1138) גוף כתי"ק הנ"ל.

(ג) ביאור לד"ה מים רבים הנ"ל (פ"ב), מאת בנו, כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע —

(1) ח"א הוא המשך המאמרים (מפר' וירא תרל"ז עד פר' קרח (או אחרי פר' חוקת — ראה לקמן ע'
תקטס בהערה) תרל"ז) הידוע בשם „מים רבים — תרל"ז" (קה"ת ברוקלין ה'תש"ז: הוצאה ב' — ה'תשל"ז).

(2) מפר' דברים תרל"ז עד שלהי תשרי תרל"ז.

(3) רובו ככולו גוכתי"ק, מלבד מאמרים אחדים — כתי' הרי"ש סופר, מוגהים בכ"מ בכתי"ק. א' מהם

נמצא גם בגוכתי"ק — במהדו"ק — בגליונות נפרדים (ראה ב„מפתח" לקמן).

גדלו: 13x20.5 ס"מ. תיג דף. בתחלתו — מפתח המאמרים בכתי" מעתיק.

(4) בעט וגם (ככ"מ) בעפרון, וככתב (ונויר) שונה פעמים רבות — ראה גם לקמן בהקדמה'
לה„הנחות".

גדלו: 21.5x13.5 ס"מ. 286 דפים — בלתי מסומנים.

(5) בשער הספר — נדפס צילום מזה לקמן.

(6) בסופו — גם דרושים אחדים שנאמרו באמצע שנה תרל"ה ותחלת שנת תרל"ח (וראה גם בהקדמה'
הנ"ל).

(7) ראה גם לשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע במכתבו — נעתק בתחלת „הקדמה" הנ"ל.

נעתק מהנדפס ב„התמים“ (חוברת ג' ע' לז [קלה, א] ואילך), עם הוספות ותיקונים
מכת"ק ומהעתקה: וכן לפ"ג וה' — מכת"י מעתיק.
ד) כמה שיחות ו„רשימות“ (מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע), השייכות לשנת
תרל"ו.

* * *

לתועלת המעיינים, באים בשוה"ג מ"מ הפסוקים ומאחז"ל, וכן הערות וציונים,
מאת המו"ל.

מערכת „אוצר החסידים“

עשי"ק שובה, שנת תה"י שנת גאולת משיח
ברוקלין, נ"י.
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א
שנת המאה להסתלקות-הילולא כ"ק אדמו"ר מהר"ש ני"ע

מפתח*

מאמרים**

רלט	א. מזמור שיר ליוה"ש
רמו	ב. אם יתן איש גו'
רנא	ג. חמשה קנינים קנה כו'
רסט	ד. ועפ"ז . . מפי עליון גו'
רעא	ה. שמע ישראל ה' גו'
רעו	ו. להבין . . ענין קנין
רפג	ז. לד"ה חמשה קנינים
רפד	ח. ושננתם לבניך גו'
רצב	ט. ולהבין . . מעלת המעשה
רצג	י. ולהבין . . מעלת המעשה
שג	יא. למנצח על שושני
דש	יב. יש כמה מדרי' ביראה
שה	יג. בריתי היתה אתו גו'
שט	יד. טוב וישר . . שאלו לחכ' כו'
שיא	טו. יוהכ"פ אסור באכוש
שטו	טז. אנכי אנכי הוא גו'
שטז	יז. אחרי ה"א תלכו גו'
שלא	ח. על ג"ד כו"ז (המשך להנ"ל)
שלח	יט. דודי לי גו"ז (המשך להנ"ל)
שנ	כ. דודי לי גו"ז (מאמר הקודם — בשינויים)
שנה	כא. ולקחתם לכם גו"ז
שסג	כב. כל האזרח בישראל ³
שסט	כג. סמכוני באשישות גו"ז (המשך להנ"ל)

(*) נערך ע"י המו"ל, והתאריכים הועתקו מכו"ק.

(**) ראה לעיל ב. פתח דבר³ הערה 3, שרוב המאמרים נעתיקו מגוכתי"ק שבבוכ תרל"ו. ויצויינו כאן, רק אלה שנעתיקו מכת"י מעתיק (עם הגהות בכתי"ק, או בלי הגהות), והנמצא גם בכתי"ק (מהדו"ק) — בגליונות נפרדים.

כמה מהמאמרים דלהלן, ישנם גם ב.הנחות⁴. וראה לקמן במפתח ה.הנחות⁴ ובהנסמן שם.

(1) כתי" מעתיק, וע"ג — הגהות בגוכתי"ק.

(2) כתי" מעתיק.

(3) כתי" מעתיק, ונמצא גם בגוכתי"ק — מהדו"ק — בגליונות נפרדים.

הנחות

הקדמה

שעט			א. מים רבים גוי
שפא	פ' וירא (תרל"ז)	(מ"ד פ"א)	ב. רשפי' רשפי אש
שפז		(שם פ"ד)	ג. וידעת היום גוי
שצד	פ' תולדות	(שם פ"ז)	ד. להבין ענין ק"ש
ת	ש"פ ויצא	(שם פ"ד)	ה. אנת הוא חד כו'
תה	י' כסליו	(שם פ"ט)	ו. דע את אלקי אביך
תיא	ש"פ וישלח	(שם פכ"ג)	ז. כגוונא דאינון כו'
תטז	ש"פ וישב	(שם פכ"ט)	ח. המחדש בטובו
תכ	ש"פ מקץ	(שם פמ"א)	ט. ראיתי והנה מנורת
תכג	ל"ה דחנוכה	(שם פמ"ז)	י. להבין . . ז' גירות
תלו	ש"פ ויגש	(שם פנ"א)	יא. לך ה' הגדולה
תמג	ש"פ ויחי	(שם פנ"ז)	יב. דודי לי גוי
תנ	פ' שמות	(שם פס"ד)	יג. פתח אלי' כו'
תנו	ש"פ וארא	(שם פע"א)	יד. רשפי' גוי' (ב)
תנז	ש"פ יתרו	(שם פפ"ז)	טו. זכור את יוה"ש
תנט	פ' משפטים	(שם פצ"ג)	טז. ועבדתם את ה"א
תסה		(שם פק"ד)	יז. זכור גוי עמלק
תסז	ש"פ פקודי	(שם פקט"ז)	יח. חייב אדם לברך (ק' ברכות)
תעב	חג הפ'	(שם פקל"א)	יט. ברח דודי (גוי' בשמים)
תעה	אש"פ	(שם פקמ"א)	כ. והים בקעת גוי'
תפ		(שם פקס"א)	כא. מים רבים גוי' (ב)
תפג	פ' בהב"ח	(שם פקע"א)	כב. אם בחקותי
תפט		(שם פקע"ה)	כג. צאינה וראינה
תצ	חז"מ' ל"ז		כד. וידבר אאכה"ד
תצו	יום ב' דח"ע'		כה. יומם יצוה גוי'
תקא	א"ח שבועות	(שם פקע"ז)	כו. ימים יצרו גוי'
תקז	ש"פ בהעלותך	(שם פקפ"ג)	כז. להבין . . אם אין חכ'
תקטו	ש"פ שלח	(שם פקפ"ז)	כח. כל שיראת חטאו
תקיס	ש"פ חקת	(שם פקצ"ה)	כט. אז ראו ויספרו
תקכג	ש"פ דברים	(ראה לעיל ע' רסט. רנא"י)	ל. מפי עליון גוי'

4) בטור זה צויין להמשך (הנדפס מכבר) הנודע בשם מים רבים — תרל"ז. וצויין רק להחתלה וכירוב, כי לא כל הנחה היא כשלימות, וגם חסרות כמה הנחות.

5) ראה לקמן הערה לרד"ה זה.

6) ר"ת: חג המצות — ראה לקמן הערה לרד"ה זה. ואינו מההמשך.

7) ר"ת: דחג עצרת — ראה לקמן הערה לרד"ה זה. ואינו מההמשך.

8) מתחיל מסי' חקב — ראה בהערה שם.

9) ראה לעיל הערה 4. ועד"ז נסמן מכאן ולהלן (בטור זה), למאמרי כ"ק אדמור"ק מהר"ש נ"ע הנדפסים

תקכד	(ראה לעיל ע' רנא ואילך)		לא. חמשה קנינים כו'
תככו	(לעיל ע' רעו ואילך)	ש"פ עקב	לב. להבין . . ענין הקנינים
תקלב	(לעיל ע' רפד ואילך)	ש"פ ראה	לג. ושנתם לבניך גו'
תקמ	(לעיל ע' רצה ואילך ¹⁰)	ש"פ שופטים	לד. כי נר מצוה
תקמט		ש"פ תצא	לה. להבין . . כי נר
תקנו		ש"פ תבוא	לו. להבין מה שבפ' שניה דק"ש
תקס	(לעיל ע' רעא ואילך)		לז. שמע ישראל ה' גו'
תקסט	(לעיל ע' רלט ואילך)		לח. מזמור שיר ליוה"ש
תקעב	(לעיל ע' שסג ואילך)	חג האסיף ל"ז	לט. כל האזרח בישראל

הוספות

תקפג	פ' האזינו תרל"ז	ראו עתה גו'
תקפז		השמטות להמשך מ"ר תרל"ז
תקצט		ביאור אדמונ"ע להמשך הנ"ל ס"ב ¹¹
תרי		ביאור אדמונ"ע להמשך הנ"ל ס"ג
תריא		ביאור אדמונ"ע להמשך הנ"ל ס"ה
תריב		שיחות אדמו"ר הרי"צ נ"ע ¹²
תריג		רשימות אדמו"ר הרי"צ נ"ע ¹³

לעיל בכרך זה — ה.הנחות' שישנן גם שם (אלא שמאמר זה והבא אחריו — ישנן לעיל (בעמודים שנסמנו) רק בחלקו וכיריב).

(10) מתחיל מס'ע תקמא — ראה בהערה שם.

(11) נעתק מהנדפס ב.התמים' (חו' ג' ע' לו [קלה, א] ואילך), עם הוספות ותיקונים מכת"ק ומהעתקה.

(12) השייכות לשנת תרל"ז — נעתקו מספרים שנסמנו בהערות לכ"א.

(13) השייכות לשנת תרל"ז — נעתקו מספרים שנסמנו בהערות לכ"א.

כסב פיהו אנ

קג

ועינן היתבין אמא מאסר התול פ נרץ הארית
 וחסב פח התול אהמי בויט יב
 ה באס - והי עולוג וסני פ
 וער הונו פח התול ארס . ופריק אהיבתי
 הו נרץ עוריה . והעין יואן ער העברת ער
 ומסמ מן רפה יו רבוי יפוח עוה ער ער
 גמל ומסמ מן פולו ונוט הוען אהעבוב אמ
 הכטיב אהרפה . ופי היעסס סאלו יונו
 ויבנ עוה ער ונענ אסר ער , ומוס
 ופי העין נראה אסכ בשטתס הו איה התר
 אכר ער . מר בוזי הו עונס התקבלת אה
 ער אער ה אמא תס . ופי ער יט אמ
 פוסתו ער אט הסופו פ והי האלתי מסר
 וער באס הו האלתי . וטס מר פ ה
 הו האלתי . וט ולט היען אמר בזוהר
 סל ב געעט סעל יריבית האסו אכר
 אהי תסי כרם וסרס . ופי ב/בו מן
 בעקובה גה/באו מהיר סקס ארס התר
 וע

מאקסימיליא מגוכתיק כיק אדמרר מהריש ניס
 בוך 1138 (נדפס בספר סיע חקצב ואילר).

פרשת וירא

וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא אֲבְרָהָם אָמַן וַיֵּלֶךְ אֵת אֵלֹהֵי אַבְרָהָם

אֵלֵי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם לֵאמֹר הַיּוֹם בָּרַכְתָּ אֶת אַבְרָהָם

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

בְּכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ כִּי אֵלֹהֵי אַבְרָהָם בְּרַכְּךָ

וְגוֹן

וְגוֹן מֵאֵלֶּיךָ וְגוֹן מֵאֵלֶּיךָ וְגוֹן מֵאֵלֶּיךָ וְגוֹן מֵאֵלֶּיךָ

קפר

הנחות תרל"ו = 5

הם הנחות ט"ן כ"ן אאז"ר הנה"ך ולקאלה נבא" ונ"ן
אשכ כתב אומג בעת שאען הברזסיב אמת כ"ן אכ"ו
אאז"ר הנה"ך ולקאלה נבא" צוע'.

פאקסימיליא מגוכתיק ביק אדמרר מהורייז נייע
ב.שערי' בוך 1012 הניל (נדפס לעיל במתחידברי.)

ספר תרל"ו — ח"ב
עם הוספות

מזמור* שיר ליום השבת¹ כו' מזמור זה הוא שיר יום השבת כמארז"ל במשנה סוף מס' תמיד² בשבת היו אומרים מזמור שיר כו' מזמור שיר לעיל ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, ובאדר"ן³ עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, ולכאו' צ"ל הלא בסנהדרין דף' מאמר דרב קטינא שית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב ופי' רש"י בראש השנה דל"א על מאמר זה חד חרוב שהעולם יהי' בטל ושמים מאין אדם. וא"כ ה"ז סותר לכאו' לגמרי למ"ש באדר"ן עוה"ב כו' שקורא עוה"ב משמע שיהי' עולם וגם אדם שהרי א' צדיקים יושבי' ועטרותיהם בראשיהם כו' והמרשא בח"א הרגיש בקושי' זו ותירץ במ"ש בגמרא⁴ אח"כ שאותן אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו צדיקי' מה הן עושי' הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטים ע"פ המים, גי'ז אינו מובן לכאו' דמהו העונג כמה שישוטו ע"פ המים, גם צ"ל ההפרש בין יושבים לשטים והיתכן לקרוא זה עונג, שזה יהי' עיקר התשלום שכר לעיל, שע"ז כיון באדר"ן צדיקי' יושבי' כו', ושכן משמע מהמשנה הנ"ל כו'.

והנה בפי' מזמור שיר ארז"ל בירושלמי ובמדת⁵ ארי"צ כל עסקא דשבתא כפול כו' עומרו כפול, שני העומר לאחד, אזהרותי' כפולות זכור ושמור מזמור כפול מזמור שיר, וצ"ל מהו ענין הכפילות כו', ויובן בהקדם קצת ענין אור מים רקיע, שנא' בברה"ע ביום ראשון ויאמר אלקי' יהי אורי', ובשני נא' יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים⁶ משמע שהמים היו קודם כו', וזהו ג' בחי' אור מים רקיע, והנה אור הוא בחי' חכ' מדכתי' הכסיל בחשך הולך משמע שאור הוא בחי' חכ', ומים הם ג"כ חכ' כנודע, וא"כ צ"ל ההבדל שבין אור למים, ששניהם הם בחי' חכ', אלא שאור הוא בחי' פנימיות החכ', ומים הוא בחי' חיצונית החכ', ולכן משה דכת' בי' כי מן המים משיתיהו⁷ נא' בו שביקש הראיני נא את כבודך⁸ פי' כבוד הוא מספר ליב⁹ והיינו בחי'

(*) על כללות מאמר זה יש להעיר מדיה מזמור שיר ליום השבת אשר בהוספה לתהלים יהל אור. הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקסט ואילך.

- (1) תהלים צב, א.
- (2) תמיד לג, ב.
- (3) אדר"ן א, ח.
- (4) השאיר מקום חלק, והוא בסנהדרין צז, א.
- (5) סנהדרין צב, ב.
- (6) מדרש תהלים צב, א.
- (7) בראשית א, ג.
- (8) שם ו.
- (9) קהלת ב, יד (וראה בנצוצי אורות לוח"ג קפו, א).
- (10) שמות ב, י.
- (11) שמות לג, יח.
- (12) זחי"ג לג, א.

ל"ב נתיח ופי' כבודך שביקש שיבוא לבחי' ראי' בבחי' ל"ב נ"ח דח"ע בחי' אור הוא בחי' פנימיות החכ', וע"ז השיב לוי' וראית את אחורי היינו בחי' חיצוניות החכ' בחי' מים, אבל לפני בחי' אור בחי' פנימיות החכ' לא יראו שא"א לבוא בהשגה בבחי' ראי', וכמשת"ל.

ולתבין ענין אור ומים מה הן יובן בנפש האדם מבשרי אחזה דהנה כח השכל להשכיל כלליות ההשכלות הוא הנק' בשם אין לפי שאינו מושג, וא"א להשיג בבחי' השגה את כח השכל המשכיל כלליות כל ההשכלות, ולכן הוא הנק' אין, אבל בחי' כח השכל מקור ההשגה וההכנה, היינו בחי' ברק המבריק אם הוא ג"כ עדיין בלתי מושג בטוב עכ"ז להיותו מקור ההשגה הוא הנק' בשם מים שיורדי' מגבוה לנמוך פי' שבחי' ברק המבריק הוא מקור להשגה גמורה, וע"ז נא"י ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ונהר הוא בחי' מקור ההשגה שבג"ע מה שצדיקי' יושבי' ונהנין מזיו כו', אבל בחי' עדן הוא בחי' אור עין לא ראתה אלקים זולתך"י, לפי שעבשו א"א להיות בחי' השגה בבחי' ראי' בבחי' אור כו' שלכן משה רבן של כל הנביאי' ג"כ לא פעל זה בחייו כו', וזהו בחי' אור ומים, ורקיע הוא בחי' מתיבתא דרקיע, וכמארז"ל¹⁶ קאמפלגי במתיבתא דרקיע קוביה כו' וכולהו מתיבתא כו' אי"כ ה"ז בבחי' השגה גמורה, והיינו כי זהו מה שאגלילו מיא, כי מיא בעצם הם נידי עדיין שוהו כמשל ברק המבריק כו' מקור ההשגה ורקיע הוא כאשר כבר בא לידי השגה גמורה כו', וכמו מתיבתא דרקיע כו', ורקיע זה הוא כמ"ש"י ועל ראשי החיות רקיע, פי' שעל ראש החיות דחיווין עילאין יש בחי' רקיע כו'.

והנה ארז"ל במד"ר"י עד שלא נברה"ע הי' מים במים, פי' וענין ב' בחי' מים אלו הם בחי' ח"ע וח"ת, ויובן זה ממשל מה שאנו רואי' שיש בחי' חכמה שבדיבור, כמו דבור של לה"ק שבכדי שידע התינוק את לה"ק מלמדים אותו תחלה האותיות ואח"כ צירוף התיבות יחד, ופי' התיבות כא"א בפני עצמן, ובצירופן יחד, ונמצא כי יש בזה שכל והשכלה והוא רק בבחי' הדבור של לה"ק, והמכוון מלימוד הדבור הוא שכשיגדל ויבין את הלשון דלה"ק היטיב או כשילמוד דף גמרא או פרקי משנה יבין את החכ' המלוכש בהאותיות ההם שבמשנה וגמרא שבחי' חכ' זו שיבין אח"כ כשיגדל א"ז בחי' חכ' שבדבור לבד כ"א עצם החכמה רק שנתלבשה באותיות, ולא חכ' שבצד עצם לה"ק לבד כו', ועד"ז יובן ההבדל שבין חכ' תתאה לח"ע, שח"ת היא חכ'

(13) שמות לג, כג.

(14) בראשית ב, י.

(15) ישעי' סד, ג. ראה ברכות לד, ב. תקרוז הקד"י, א.

(16) בי"מ פו, א.

(17) יחזקאל א, כב (ושם: על ראשי החיה). וראה וחי' ריא, א.

(18) ברי"ר ה, ב. שמ"ר ג, א.

שבדיבור כנ"ל בענין חכ' לה"ק, אבל ח"ע היא כמשל אור ההשכלה שבמשנה וגמרא שזהו חכ' אחרת לגמרי כו'.

והנה שורש בריאת העולמות הוא מבחי' ח"ת חכ' שבדבור שעז"ני מה רבו מעשיך ה' כולם בחכ' עשית, בראשית בחוכמתא ברא אלקי²⁰, ונא' ל"פ פעמים אלקי' במע"ב נגד ל"ב נ"ח²¹, והכל מבחי' ח"ת חכ' שבדבור כו', והוא בכדי שיוכל להיות התהוות העולמות כמו שהם עתה שנראים ליש ודבר נפרד, אבל אם הי' ההתהוות מבחי' ח"ע הי' בבחי' ביטול לגמרי (ע"ד ונחנו מ"ה²² כו').

וענין עד שנברה"ע הי' מים במי' פי' שמ"ת היו כלולים במ"ע שזהו כמו יו"ד שהמילוי שלו הוא ג"כ יו"ד היינו בחי' וא"ו דלית שעולה מספרם יו"ד, והוא בחי' יו"ד דש' אדני, שעצם אות היו"ד הוא בחי' יו"ד דש' הוי' והוא"ו ד' שהוא המילוי דעצם היו"ד הוא בחי' יו"ד דש' אד', וענין מה שנחלק לוא"ו ד' הוא כי ד' הוא בחי' דבור מה שבדבר הוי' שמי' געשו²³, והוא"ו היינו בחי' ששת ימי' עשה ה"י שהוא בחי' וא"ו מדות שהם בחי' ההמשכה שנמשך בבחי' הדבור דבר הוי' המחי' ומהוה כו', וכשהיו מים במים היו כלולי' בחי' ו"ד שהם יו"ד דש' אדני בעצם אות היו"ד דש' הוי' ע"ד בחי' העיבור שהולד מכוסה ונעלם בכטן האם, כן בחי' המילוי דיו"ד שהם אותיות ו"ד הם בבחי' העלם בעצם אות יו"ד כו'.

והנה עכ"ז עיקר המכוון הוא המילוי דוקא, הגם כי אינו נראה והאות הוא יו"ד דש' הוי' עכ"ז העיקר הוא המילוי דו"ד דוקא שהוא יו"ד דש' אד', והוא כמשל מי שהולך בסחורה בעסק מו"מ, שהעיקר הוא הריוח שירויח, ואלולי הריוח לא הי' נוסע כלל עד"מ לקנות ולמכור, ועכ"ז הנה זהו אינו נראה כלל, כ"א שרואים שנוסע וקונה ומוכר, ועיקר המכוון לא נראה כלל כ"א שהוא בעלם ועכ"ז הנה זהו עיקר המכוון כן בענין מילוי ו"ד הוא יו"ד דש' אד' הוא עיקר המכוון ולא עצם אות יו"ד שהוא יו"ד דש' הוי', שהרי נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתוני²⁴, ולמה נתאווה זה אי' לנו כ"א אנו יודעי' שנתאווה²⁵, וכמארו"ל²⁶ ע"פ"י²⁷ שוק' עמודי שש שוק' זה

19) תהלים קד, כד.

20) בראשית א, א ותרגום ירושלמי שם. זח"א לא, רע"ב.

21) תיקוני זי"ח קיב, ג.

22) שמות טז, ז"ח.

23) תהלים לג, ו.

24) שמות ל, יז. ראה זח"א ל, א.

24*) בכת"ק: הרייח.

25) מ"ת נשא טז.

26) ראה הוספות לאר"ת להרה"מ ס"י לו.

27) במד"ר י, א.

27*) שהיש ה, טו.

העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו, ולמה נשתוקק א"י לנו רק זה אנו יודעי' שנשתוקק, וא"כ עיקר המכוון הוא יו"ד דש' אד' בחי' ח"ת חכ' שבדבור שממנו נתהוו העולמות הנבראים ונפרדו' ליש ודבר בפ"ע, והרי עיי' נשלם הרצון דאנא אמלך ושיהי' מציאות התהוות התחתוני', ואז עיי' עבודתם יפעלו להיות ביטול היש לאין (כמ"ש במ"א שאין המכוון שישאר בבחי' יש ח"ו כ"א שיהי' ביטול היש לאין, וזהו שארז"ל"י גדולים מעשה צדיקי' ממעשה שמו"א, שמו"א הם יש מאין אבל מע"צ הוא ביטול היש לאין) עכ"ז א"א להיות ביטול היש לאין אלא שיהי' תחלה מציאות היש שזהו דוקא עיי' יו"ד דש' אד' משא"כ מיו"ד דש' הוי' לא ה"י כלל עולמות ע"ד שהם עתה כ"א היו בטלים כזיו השמש בשמש כו', ולהיות כן ז"ע ההבדלה שהבדיל אלקי' בין מים למים עיי' בחי' הרקיע שהוא בחי' פרסה המפסיק ומבדיל בין מים דח"ע למים דח"ת כו' וענין בחי' הרקיע הוא בחי' הפרסה יובן עדי"מ מהשפעת הרב לתלמידו שכאשר השכל הוא גדול לפ"ע כלי המקבל, אז מצמצם הרב את שכלו ומלבישו במשל בכדי שע"י המשל יבין התלמיד את השכל כו', והנה הגם כי עיי' המשל מבין התלמיד את הנמשל עכ"ז הנה המשל בעצם הוא לבוש מסתיר על עצם אור ההשכלה שהרי הוא מלבוש זר כמ"ש במ"א מענין משלי שלמה שהמשיל חכ' התורה במ"שי"י ראה חיים עם אשה אשר אהבת, שהוא לבוש זר, וגם השגת השכל הגנוז במשל הוא הנמשל הנה התלמיד אינו משיג אלא רק אפס קצהו ולא כולו כמו שהוא אצל המשפיע כו' כן יובן בענין בחי' ההבדלה שהוא רקיע המבדיל בין מים למים שזהו כמשל הפרסה, ונודע שכמו שיש פרסה המפסקת בין אצ"י לבריאה כן יש בחי' פרסה באצ"י עצמו בין בינה למדות שז"ע מ"שי"י ועל ראשי החיות רקיע שע"ג החיות כחיוון עילאין הם בחי' מידות עליונות יש בחי' רקיע המבדיל שז"ע רקיע כעין הקרח"י שמבטן מי יצא הקרח"י כו', ועיי' נעשה ההבדלה בין מים עליונים דח"ע למ"ת דח"ת, ואז מבחי' ח"ת נתהוו העולמות להיות נראה ליש ודבר כו'.

והנה עיי' ההבדלה הנ"ל נעלו מ"ע בתכלית העילוי כו' כידוע, ומ"ת ירדו להיות מקור להתהוות העולמות הנבראי' דמשם יפרד כו', ולזהו ענין מה שמת' מתחיל באל"ף אנכי כנודע מצות תמונת אות אל"ף שהוא ב' יודי"ן והקו שבאמצע הוא בחי' וא"ו המחברם יחד, והיינו כי ב' יודין דאל"ף רומזי' לבחי' ח"ע וח"ת שמתחברים יחד עיי' הוא"ו שביניהם שהרי נעשים אות אחת יחד, והיינו כי עיי' תומ"צ עיי' מתעלים מ"ת ומתחברים עם מ"ע יחד, וזהו שא' ר"ע כשתגיעו לאבני שיש טהור א"ת מים מיס"י, פ"י שיש הוא ש"י י"ש

(28) כתובות ה, א.

(29) קהלת ט, ט.

(30) יחזקאל א, כב.

(31) שם.

(32) איוב לח, כט.

(33) חגיגה יד, ב.

שעולה מספרו תר"ך ב"פ יש, והיינו תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן שהם תר"ך וזהו שיש, וכשתגיעו לאבני שיש טהור א"ת מים מים שהם ב' בחי' כ"א שמתחברים מ"ת למ"ע ע"י בחי' שיש הם תר"ך מצות כו', וזהו פי' אחד, ועו"ל בפי' אל תאמרו מים מים, שאינם בחי' מים כ"א בחי' אור שלמעלה מבחי' מים, ובאים לבחי' זו ע"י בירור דנה"ב שע"י שהנה"א ירדה לברר נה"ב והעלי' שאחר הירידה היא עלייתה לבחי' אור שלמעלה מבחי' מים, ולכן כשתגיעו לאבני שיש תר"ך מצות שלא ניתנו אלא לצרף בהם את הבריות³⁴ היינו נה"ב כו' א"ת מים מים היינו ב' בחי' חכ', ח"ת וחיצוניות דח"ע כנ"ל כ"א זהו בחי' אור פנימיות החכ' שלמעלה מבחי' מים, ואמנם ב' הפירושי' עולים בקנה א' כי גם לפי' הראשון שמתחברי' ב' בחי' מים ע"י תומ"צ ג"כ מאיר מבחי' אור וכנודע שבכ"מ שיש יחוד וחיבור בחי' משפיע ומקבל ע"ז מאיר מאוא"ס בחי' הגבוה יותר והיינו בחי' אור כו'.

ועפ"ז יתורץ מה שלכאוי נראה סותר ממאמר דרב קטינא שפי' רש"י חד חרוב שהעולם שמם מאין אדם למ"ש באדר"ן עוה"ב כו' ושכן משמע מהמשנה דסוף תמיד כו', דמ"ש וחד חרוב שיהי' העולם שמם מאין אדם זהו העולם כמו שהוא עכשיו שנברא מבחי' ח"ת מים תחתוני' שנעשה העולם ליש ודבר נפרד כו' וזה יהי' בטל ושם מאין אדם כמו שהוא עכשיו מוגבל ומלוכש בנה"ב המנגדו כו', שהרי אז יהי' תכלית השלימות מבירורי' דתומ"צ כמצות רצונך ויהי' מאיר גילוי אלקות שצדיקי' יהיו יושבי' ועטרותיהם בראשיהם, (י"ל כפי מה שנת' במ"א שז"ע נשמות חדשות שיהי' עטרות לנשמות דעכשיו) ונהנים מזיו ונועם ה', וזהו שא' עוד אח"כ שאותן אלפי' שנה שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו צדיקי' מה הם עושי' הקב"ה עושה להם כנפי' כנשרי' ושטים ע"פ המים היינו שיהי' עלייתם לבחי' אור מה שגם מרע"ה לא זכה לזה בחייו שהרי בק' הראיני נא את כבודך ולא פעל כ"א שיראה אחריו ופני לא יראו כו', ועלי' זו נמשל לנשר וכמו שגם קודם מ"ת נא³⁵ ואשא אתכם על כנפי נשרים, כי נשר הוא בחי' רחמי³⁶ בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה כו' וכנפי נשרים הוא כמו במלאכי' ובשתיים יעופפי' שעפיפת הנשרי' למעלה ראש הוא ע"י הכנפי' כן הצדיקים יתעלו לע"ל ע"י בחי' כנפי נשרי' לקבל מבחי' אור שלמעלה מן המים וזהו ע"פ המים היינו גם על בחי' המ"ע דח"ע ג"כ והיינו בחי' האור כו'.

ועפ"ז יוכן ענין שא' במ"ת כל עיסקא דשבתא כפול כו' מזמורו כפול מזמור שיר, דהנה מצינו עוד ענין כפילות בשבת והוא משארז"ל³⁷ אלמלא שמרו ישראל שני שבתות כהילכתן כו' שידוע פי' שתי שבתות שהם

(34) בר"ר מד, א.

(35) שמות יט, ד.

(36) ירוש' פאה א, א. מ"ת עקב ב. זח"ב פ, ב.

(37) ישעי' ו, ב.

(38) שבת קיח, ב.

בשבת אחת³⁹, איכ זהו גיכ ענין הכפילות הניל, ויובן בהקדם ענין הארת השבת שמאיר בשית יומין דחול כו' ומהם מה שמקמי שבתא, ומה שלבחר שבתא⁴⁰ עכ"ז כולם הם מהארת השבת שמאיר בחול, והויע התפילה דחול שהיא מהארת השבת, דהנה נודע שהתפלה נק' סולם כמ"ש⁴¹ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ואמרו בזהר⁴² ובמד"ר⁴³ סולם דא צלותא, וכמו שבסולם עולים במדריגות רבות ע"י השליבות, כ"ה בתפלה גיכ, ובכלל יש ד' עולמות אבי"ע שהעלי' הוא מעשי' ליצי' ומיצירה לבריאה כו' עד אצי' העליון, ולכך ד"כ נחשב בסולם ד' שליבות שהם נגד ד' עליות הניל⁴⁴ (הגם כי בפרטן רבים הם כו') וכן גם התפילה נחלק בד"כ לד' חלוקות כנודע שיש תפילת העשייה כו' עד תפילת האצי', ועיקר ענין התפילה הויע העלאת הנפש להיות בבחי' מס"נ דנפ"א בחי' אליך ה' נפשי אשאי' כו' וכנודע שגם הנפש נחלק בד"כ לד' בחי' נר"ן ונשמה לנשמה, כמ"ש בזהר בהעלותך דף" כ" ב' מקיפ"י דחי' יחידה נח"מ⁴⁵ בזהר בכלל נשמתא לנשמתא ועליית הנפש בתפילה ע"י הסולם הוא בעילוי אחר עילוי עד שראשו מגיע השמימה כמ"ש במ"א בדרוש בעצם [היום] הזה נימול בהגהות לשם מענין שמי' ושמי השמי' כו' ע"ש, וע"י העלאה זו נעשה המשכה זהו בחי' תורה שהיא בחי' המשכה מלמעלה למטה כמ"ש⁴⁶ וירד הוי' על ה"ס, וזהו והנה מלאכי אלקי' עולים ויורדי' בוי' עולים הוא בחי' ההעלאה בתפילה ויורדי' הוא בחי' ההמשכה בתורה, ובד"פ יש בתפילה עצמה בחי' ההמשכה גיכ, שההעלאה היא בשליבות כנ"ל עד מס"נ אליך ה' נפשי כו' וההמשכה הוא בחי' הכתרים לקונוי' ע' בלקי'ת כפ' בשלח בד"ה ראו, וז"ע אלמלא שמרו כו' שבתות כהלכתן פ"י כהלכתן היינו בחי' ההילוך בתפלה כנ"ל שההילוך הוא מלמטלמ"ע שיתעלו כל המעשה והעבודה דששת ימי החול בתפלה דחול שיעוררו בחי' הענג העליון ע"י המעשה והעבודה, וההמשכה שיומשך בחי' הענג העליון למטה, שז"ע הכתרי' לקונו הניל' כו', מיד נגאלי' ע"י בחי' היחוד עליון זה כמ"ש המקובלים בספרי', וכמו"כ יובן זה בשבת דהנה אזהרותי' כפולים זכור ושומר זכור לדכורא ושומר לנוק"מ⁴⁷ הוא בחי' שבת

(39) ראה לקי"ת בהר מא, א ד"ה את שבתותי.

(40) ראה פסחים קו, א.

(41) בראשית כה, יב.

(42) זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב.

(43) במד"ר — בר"ד סח, יב — סולם זה סיני, ועיין מ"ש באוה"ת ס' פנחס ע' אקכג.

(44) ראה מר"ג ח"ב פ"י בשם מדרש תנחומא. של"ה תושב"כ פ' ויצא. אוה"ת בראשית ע' 1674.

(45) תהלים כה, א.

(46) השאיר מקום חלק ואולי צ"ל דף קנב, א.

(46*) — נחשבים.

(47) שמות יט, כ.

(48) בראשית כה, יב.

(49) חגיגה יג, ב.

(50) זח"א מח, ב.

דמעלי שבתא ושבתא דיומא⁵¹, שבת דמעלי שבתא היא בחי' העליות מלמטלמ"ע כנודע שאז מתעלים כל הביירוני' דששת ימי החול עם התפלה דחול ג"כ, שגם התפלה דחול מתעלית בשבת דמעלי שבתא כו', ואח"כ בשבתא דיומא הוא בחי' זכור הוא ההמשכה מלמעלמ"ט, ולפי ערך ההעלאה מביור דשי"ה בענין לעבדה ולשמרה בעבודה ומעשה דשי' החול שמתעלים בשבתא דמעלי שבתא כ"ה ההמשכה בשבתא דיומא, וזהו שתי שבתות כהלכתו, וענין עומרו כפול שני העומר לאחד ז"ע לחם משנה שבגמ' בשבת דקי"ז ב' הוכיחו לחם משנה מכת' במן לחם משנה, והו"ע לחם מן הארץ ולחם מן השמים, שבכלל הם הודאה וברכה, בששת ימי החול הוא בחי' הודאה, ולכן אומרי' בבהמ"ז נודה לך כו' על שהנחת לאבותינו ארץ כו', וענין ההודאה אם שאינו מבין בבחי' ד"ע איך שקמי' כלא חשיב באמת מ"מ מודה שכן הוא, אבל בשבת כת"ס⁵² ויברך אלקי' את יום השביעי ויקדש אותו, ברכו במן⁵³ כו' (ולא עוד אלא שגם קדשו במן⁵⁴ כמ"ש במ"א⁵⁵), שבחי' ברכה היא יותר גבוה, ובשבת הוא חיבור בחי' ברכה והודאה, ע' בת"א בד"ה להבין ענין לחם משנה בפ' בשלח, וממשנת' בלקי' בפ' עקב בד"ה ולהבין שרש טעם וקישור כו' ברית ותורה לבהמ"ז, יבואר יותר השייך לכאן, וזהו עומרו כפול לחם משנה, וגם מזמורו כפול מזמור שיר, דהנה בגמ' אמרו⁵⁶ ששיר הוא כפה, וזמרה במאנא, ובכלל הוא בחי' ההבדל וההפרש בין עליית ושירת המלאכים שנק' בשם זמרה, לשיר הנשמות שהוא שנק' שיר ע"ש שהיא כפה, דהנה שורש המלאכי' הוא מחיצוניות הכלים, ולכן הזמרה שלהם הוא לצאת מהכלי שלהם, וזהו שנק' בשם זמרה, וגם שורש קבלתם הוא מבחי' וצדקתך ירננו⁵⁷ שנק' בשם רינה שהוא לצאת מהחשך וזהו רננא ברמשא⁵⁸ הוא לילה חשך, ורצונם לצאת מהחשך, כי שורש קבלת' הוא רק מבחי' צדק מל' קדישא⁵⁹, אבל מבחי' רב טובך⁶⁰ נא' אצלם זכר רב טובך שרק בחי' זכר מבחי' רב טובך, והעיקר הוא מבחי' צדק בחי' מל' שנק' בכלל לילה, ולכן הם רוצי' לצאת מכלי המגבילם בחי' חשך, וזהו דכתי' בהם ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבי' כו' קול המולה כקול מחנה⁶¹ שזהו כענין שאומרים בברכת יוצר והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כמ"ש במ"א ענין הרעש

51) זח"א ה, ב.

52) בראשית ב, ג.

53) ברי' יא, ב.

54) שם.

55) ראה המשך מים רבים תרל"ו פצ"ב.

56) סוכה נא, א. ערכין יא, א.

57) תהלים קמה, ז.

58) זח"א רכט, ב.

59) ת"ז הקד' יו, ב.

60) תהלים קמה, ז.

61) יחזקאל א, כד.

שלהם כו', אבל בנשיי נא⁶² ורב טוב לבית ישראל הוא כחי' רב טובך עצמו שלמעלה הרבה מבחי' צדקתך שמוזה הוא רינת המלאכי', ולכן השיר שלהם הוא בפה, כי נשיי שרשם מבחי' פנימיות הכלים שקרובי' לגבי האור, ולכן השיר שלהם הוא בפה שההתפעלות שלהם הוא מאואיס ביה עצמותו ומהותו, ולהיות כי בשבת הוא עליית הכל כניל לכן בשבת מזמורו כפול מזמור שיר זמרה דמלאכי' גיכ והשיר הוא שיר הנשמות שהיא בפה כו' וזהו מזמור שיר כו'.

(62) ישעי' סג, ז.

במד"ר שה"ש

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה כוז כו', לפי שמכר מה שני' לששה בשביל תורה מ' יום¹, וציל הלא לפי תדיאי' ישראל קדמו איכ למה מסין כיכ, וייל תורה כלה תושבעיפי צ' דצלם מאורשהי לאיש זיא דיראה אדם², ועיי חכ' התורה תאיר פניוי' להאיר בחי' ירע אם אין חכ' אין דיראה וזהו למיד מול מלמעלמט, תשויע כניל, וזהו מועיל החוקי' היינו ליראה וזהו למיד מול מלמעלמט, תשויע כניל, וזהו מועיל לכאוי' גם על כומביד שנכרתה שרשו שאינו נופל לו הרהורי תשו' מעצמו מפני שנכרתה עכז עיי תורה ממשיך שרשו³, ועכז צריך יסורי' למרק החטא ועוני' על שהכרית נפשו והיינו רק בכדי שתי' נפשו המחי' עוד כלי לקבל הגילוי משרשו שנמשך עיי תורה, אך אם עבר על חה"ש גיז אינו מועיל ומצריך מיתה לכפרי ש"מ שצריך גם תשיע עוד יותר, והיינו גיכ עיי התורה בחי' טל תורה ואם כי לא מיעצרו⁴ מ"מ צריך הכנה כל המשתמש דוקא אז טל תורה מחייהו⁵ גם למי שעבר על חה"ש. ולבאר ההפרש בין אור תורה וטל תורה⁶, גשם זיפ אור שהי' כמיש רשיי בפסחים⁷, טל תורה

- (1) שהשיר ח, ז. וראה במקבילות דשמרר מז, ה. ויקיר ל, א.
- (1) פי"ד. וראה מים רבים פ' קעה.
- (2) ראה זריח סד, א.
- (3) ראה לקמן ציון 25.
- (4) ראה זחיג קמה, ב.
- (5) ראה קהלת ח, א.
- (6) אבות ג, יז. ראה תניא סיפ כג ופ' מז.
- (7) ראה אגה"ת פיז ופיט.
- (8) יומא פו, א.
- (9) שם.
- (10) ראה תענית ג, א.
- (11) ילקיש ישעי' רמו תלא.
- (12) ראה מים רבים פ' קעדיה.
- (13) פסחים סח, א דיה יהי' שבעתים כאור שבעת הימים עיי"ש.

טל תחי' שעתיד להחיות בו אהמ"ת¹¹, וכמו במ"ת שפרחה והחזירן בטל תחי'¹², ולכן מועיל גם למי שנתחייב מיתה למרק עוונו רק שמה שטל תורה מועיל זהו הכל בכדי לתקן נפשו שמאיר המקיף ויתחבר לפנימי אבל בכלי הגוף כ"ז היותו חי בחיים הגשמי' א"ז תיקון גמור לגודל חטא דחה"ש עד שימות ואז יתקן בשלימות וי"ל שכאשר מסי"נ על התורה כמארז"ל¹³ במי שממית עצמו עלי' שבו מתקיימת התורה א"צ למיתה הגשמי' כי בזה יכופר עוונו גם לזיכוך הגוף כו', ומה לי קטלא כולא או פלגא¹⁴ הלא המית א"ע והניח כוחותיו הגשמי' בשביל התורה, וצ"ע בדרוש עציון גבר ובד"ה במדבר הוה"י יתמו ושם ימותו, ובענין נפ"א, ובד"ה ויקח קרח בענין ויפול על פניו בס' קטן, וכלי ע"י תורה א"כ בזה תורה השפעת החתן לכלה כנסי', וזהו ביום חתונתו זו מ"ת¹⁵ דלוחות אחרונות בעת"ש שניתנו ביוהכ"פ יום הסליחה, לכן מכפר גם על חה"ש כמעשה שהי' וכמו דשם ופקדתי¹⁶ שעון עצמו אינו נמחק¹⁷ עד כו' כן גם בחה"ש צ"ל מיתה, ועכ"פ שימית א"ע על התורה כו', וכ"ז בענין התיקוני' אבל בעצם מעלתן ישראל קדמו שהרי בחי' ל"מ דצלם זהו גבוה יותר ממ' יום דתורה, ולכן היו ג"פ מם יום כשביל ישראל, וגם בלא ישראל מי מקיים התורה והמצות ישראל הם העושי' המצות, ותפילי' עצמם הם רק תשמישי קדושה לבד ציצית תש' מצוה, ולכן מע' ש"י קדמה, ומי'ש שמזל ונוצר ונקה הם מזל ש"י¹⁸ הכוונה על בחי' למ"ד דצלם מזליהו חזי¹⁹ כנ"ל, אבל עצם יחידי שבנשמה שמקבלת מבחי' יחיד יחידי ש"ע הוא למעלה גם מבחי' הטל (צ"ע איך ע"י הטל החזיר נשמתו, וי"ל כי נסתלק הצ' דצלם והחזיר ע"י טל מ' דתורה נמשך הל' דנשמה אמנם מ' דנשמה גבוה יותר ממ' דתורה).

ובזה יובן ג"כ שס"ת בהיכל תלוי במזל²⁰ דקדק ס"ת בהיכל היינו נקודא בהיכלא חר"ב תלוי' במזל ונוצר, והוא כענין חכ' שממשיך יר"ע מבחי' מזל שיורא טלא²¹, ועצם הטל שבתורה הוא מ' שבתורה אינו תלוי במזל כי גבוה מהמזל שהמזל שיורא טלא ובתורה יש טל תחי' עצמו, או"ת ג'נוז

14) שבת פת, ב. חגיגה יב, א.

14*) בכתי"ק: והחזירן.

15) שבת שם.

16) ברכות סג, ב. זח"ב קנח, ב.

17) בבא קמא סה, א.

17*) בכתי"ק: הו.

18) תענית כו, ב.

19) שמות לב, לד.

19*) ר"ה יו, א.

20) ראה מים רבים שם.

21) מגילה ג, א.

22) זח"ג קלד, א.

23) ראה זח"ג מט, א ושם קכב, ב.

בתורה זהו אור שנברא ביום א"י²⁴, וטל גבוה יותר, ועכ"ז מ' דנשמות גבוה יותר עד שלגבי מ' זה מזל דתורה הוא ל' דתורה שבו תלוי המשכת למד דצלם כבחי' כלה נחשבת לגבי מ' ולכן תורה צוה לנו משה מורשה א"ת מורשה אלא מאורשה²⁵ כו'.

במד"ר שה"ש ס"פ בוו יבזוו ב' דרשות הא' על התורה והב' על אהבה להקב"ה ושהקב"ה אהב את ר' אושעיה איש טרייה.

מזלות, אין מזל ליש²⁶ אין מזל היינו ב' מזלות ונוצר ונקה עכ"ז זהו שורש החכ' מה שכבר נאצל, אבל ע"י העבודה בתומ"צ, הנה בתורה יש בחי' טל תורה, טל עצמו ולא שוירו טלא דבדולחא שלמעלה מהמזלות ולכן משם נמשך תוס' ברכה, וזהו לאו בזכותא תלי' כ"א במזלא²⁷ היינו מזלות ונוצר ונקה מקור החריב שורש אין ויש, ואיך שנברא א"א לשנות, א"ל ע"י העבודה דתומ"צ להמשיך מבחי' טל תורה ומזה לא רצה ר"א בן פדת²⁸ או רבה²⁹ ליהנות בכדי שלא יחסר שולחנם כמו שמצינו ברחביד³⁰, וזהו לאו בזכותא פי' לא כל מי שיש לו זכות נמשך לו זה בהכרח כ"א ע"פ רצונו אם ירצה יקבל וא"ל לא יקבל, אלא במזלא שזהו על צד ההכרח כו', וזהו ניהא לך לחרובי עלמא בכדי אולי יברא בשעתא דמוזנאי³¹ ולא יצטרך להנאות מזכות תורתו. ועו"ל לאו בזכותא דחויג דאצי' תלי' אלא במזלא דונוצר ונקה³². אבל ועבדתם את הוי' אלקיכם³³ הוא יחוד זויג זהו מעורר יחוד הפנימי דחויב ששורש שרשם הוא מלמעלה מקו המדה כנ"ל, והתנאי' והאמורי' לא רצו לקבל מזכות תורתם הנאה גשמית כו', כמו רחביד שהחזיר מה שנתנו לו³⁴.

צלם³⁵ צ' או"פ לי' מקיף חב"ד מ' כחב"ד, מזל ס"ת בהיכל, האי חוטא יקירא קדישא אד"ר דקליד א' זהו מ' שיש בתורה עצמה ע"פ מד"ר

(24) ראה חגיגה יבא. וז"א רסד, א וח"ב קמת, סע"א — קמט, א.

(25) דברים לג, ד. ברכות נו, א.

(26) שבת קנו, א.

(27) מ"ק כח, א.

(28) ראה תענית כה, א.

(29) ראה מ"ק כח, א.

(30) תענית כה, א.

(31) שם.

(32) ראה זחיג קלד, א"ב.

(33) שמות כג, כה.

(34) תענית כה, א.

(35) ראה מים רבים פי' קפא.

שה'ש ע"פ אם יתן איש את הון ביתו שנברא לשהי ימי' באהבה שאהב ר"י
 את התורה מ' יום ומי'מ תורה כלה מאורשה לאיש נשי' מ' דצלם כן פי'
 רבינו ז"ל. הרהורי תשובה הנופלי' לאדם זהו מן ל' דצלם שנק' מזלא
 מזליהו חזי, ולכן אינו פועל במי שנתחייב כרת שנכרתה נפשו, ועכ"ז ע"י
 תשובה מעומקי דליבא שמועיל גם לחייבי כריתות ע"ז ממשיך מבחי' מ'
 דצלם ויש כמה בחי' בתשו' תפילה דחול, שבת, שבת שבתון, תפילה מל'
 השבת בחי' צ' דצלם אויפ, שבת מאיר נשמה יתי' זהו ל' דצלם שבת שבתון
 מ' דצלם, ומה שבד' חלוקי כפרה לכריתות ומב"ד אינו מועיל ג"כ יוהכ"פ
 לבד אלא שצריכי' גם יסורי' וחילול הש' מיתה, י"ל א' זה למרק אבל יוהכ"פ
 מועיל, ב' י"ל בענין והרוח תשוב' כפשוטו זהו לאחר מיתה, ג' י"ל שבת
 שבתון הוא אלף השביעי, ויוהכ"פ הוא רק הארה משבת שבתון דלעילא ולכן
 יוהכ"פ תולה, ומ"מ מיתה פועל לפי שבחיייהם אין רואי', אבל במיתתם רואי',
 שזהו מעין לעיל שיהי' ונגלה כבוד ה' וראוי' כו'.

חוטא יקירא קדישא^א שמעתי מכ"ק אאמור' וצללה"ה זיע"א על הקו אך
 לפי הנ"ל צ"ל דהקו הוא שורש הצ' דצלם אויפ והיינו שזה יהי'
 המקיף דס"ת שנת' באד"ר דקל"ד.

כ"ב דאברהם [אבל התי' מפרש כפשוטו ש]כ"ב [דאברהם זהו על קיום
 המצות וכ"ב דמשה הוא על התשובה וי"ל דכ"ב דמשה ע"ז הגלוי'
 ודאברהם שבחר שעבוד תמ[ור]ת גיהנם^ב שע"ז יזדככו כו'] שתשובה יועיל
 גם על כומבי"ד וחה"ש^ג, וזהו אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם^ד וזהו
 תשובה קדמה לעולם^ה, ובתד"א^ו שני דברי' קדמי' תורה וישראל, ישראל
 קדמו, י"ל ששרשן גבוה משרש התורה ולכן תורה כלה מאורשה לנשי', מ'
 דצלם,

ע' בסשיב ספלי'ו. תה"מ יהי' שלימות בריאות עוה"ז שלכך נברא מתחלתו,
 וכבר הי' לעולמי' מענין זה בשעת מ"ת כו' מפני גילוי רצונו ית' בעה"ד
 (צ"ל תר"ך אותיות^א כתר תרי"ג ו' דרבנו), שהם כלליות התורה שהיא
 פנימיות רצונו ית' מחמתו כו' פרחה נשמתן אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל
 שעתיד להחיות בו אהמ"ת, טל תורה כמארזלי' טל תורה מחייהו, ויש לכאר

(36) קהלת יב, ז.

(37) ישעי' מ, ה.

(38) זחיג קלד, א.

(39) בר"ר מד, כא.

(40) ראה תנחומא תרומה י'. תענית כו, ב. ובמפרשים לבראשית טו, ח"ט.

(41) מיכה ז, ב.

(42) ראה פסחים נד, א.

(43) תדביא פי"ד.

(44) במד"ר יג, טו. ראה בעה"ט לשמות כ, יג. פתיחה לס' זהר"ק להרשב"ץ.

זה ע"פ משנת בביאור ראשון דיביאו ל' מל', פנימיות חכ' ח"ס שבה מלוכש גבו' דע"י קו המדה כענין התהוות חכ' דאצ"י ממזל ונוצר שערות דא"א, אבל בגולגתא דא"א כתר שבכתר מלוכש חסד דע"י שלמעלה מקו המדה, ע"ש. והתורה היא פירוש המצות, ובמצות הגם שהם חיצוניות הכ' דא"א עכ"ז יש בהם מלמעלה מקו המדה ולכן רחבה מצותך דוקא. מאד"י בלי גבול אבל תורה יש לה סיקוסי"י גבול קו למעלה ממזלות דא"א, אך מפני כח מזל ש"י אין היינו ג"כ ונוצר ונקה שיורא טלא לבד, י"ל כי ש' ישראל זהו ע"ש יעקב שנשנתה שמו על ישראל, וגם אברהם ויצחק נק' ישראל כמ"ש במד"ר"י. וזה ה"י קודם מ"ת, ולכן מזל של ישראל אינו מזלות שנבראו ברקיע כ"א מזלות דא"א מקור חו"ב דאצ"י וזהו בעבר הנהר דבינה ישבו אבותיכם"י היינו בכח"י א"א מזלות ונוצר ונקה, אברהם האדם הגדול בענקי"י, אמנם מחשבתן ש"י קדמו לכ"ז מפני קבלת התורה ותלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה"י הרי לבסוף מעשה גדול לפי שבמעשה המצות דוקא יש מלמעלה מקו המדה כנ"ל בחי' טל תורה, והגם כי עכש"י תלמוד גדול זהו מפני הבריורי' כמובן מאה"ק ס"י כ"ז בירור אילנא דטו"ר, ולע"ל מעשה גדול, בשעת מ"ת שהקדימו נעשה לכן כשפרחה נשמתן החזירה להם בט' תחי' כמו לע"ל עד אלף הו' שיהי' התשלום שכר כמ"ש בסש"ב פל"ו בהגיה בשם לק"ת מהאריו"ל, וי"ל שענין ועבדתם את הו"י אלוקי' יחוד שמשא וסיהרא זו"נ מצות המ' ותורה ז"א וע"י יחוד זו"נ מתעורר בחי' כ"ע דאיהו כ' מל' ובכתר שבכתר דא"א מלוכש חסד דע"י זהו למעלה מקו המדה כו'.

קו המדה ע' במד"ר בראשית פ"י ובגמ' עירובין דכ"א שהתורה ג"א ומאתי בעולם, אבל מצות חיצוניות הכ' דא"א מפני שמאיר חסד דע"י הם בלי גבול מאד העליון כמ"ש באגה"ק ס"י⁴⁵ ואמנם הנה המצות הם כשישראל עושי' אבל תפילי' כשמנוחי' על השולחן אינם רק תשמישי קדושה לבד, ולכן ישראל קדמו גם למצות, וענין הטל תחי' שבתורה זהו ע"י שמשתמש בתורה פ"י שפעולת הלימוד לשמה בכדי לעשות המצות דוקא שזהו פ"י משתמש ואז יש בה הטל היינו מלמעלה מקו המדה חסד דע"י, ועכ"ז ס"ת בהיכל תלוי' במזל זהו ס"ת עצמו כמו שהיא בהיכל נקודא בהיכל כמ"ש בד"ה ראה בלק"ת חו"ב זהו תלוי במזל ונוצר, וע"י שמשתמש בתורה לעשות המצוה כדבעי ממשיך בחי' טל תחי' מלמעלה מקו המדה ג"כ דהיינו חסד וכ"ש למעלה.

(45) תהלים קיט, צו. ראה אגה"ק ס"י זו.

(45) ראה עירובין כא סע"א ולכאורה פליג אהא דבבראשית רבה רפ"י. ברם באוה"ת שמות ח"ז ע'

בחרנו מתוך דלא פליגי ע"י"ש. וראה גם לקמן ע' שלג.

(46) בר"ר סג, ג.

(47) יהושע כד, ב. ראה זחי"ג צט, א.

(48) יהושע יד, טו. בר"ר יד, ו.

(49) קידושין מ, ב.

(50) השאיר מקום חלק, והוא בס"י י"ז.

חמשה* קנינים קנה הקב"ה בעולמו, ואלו הן תורה קנין א', שמו"א קנין אחד, אברהם קנין א', ישראל קנין א', בהמק"ד קנין א', תורה מנין דכת' ה' קנני ראשית דרכו כו' (משלי ח, כב) שמי' וארץ מנין דכת' השמים כסאי (ישעי' רס"י טו) ואומר מה רבו מעשיך כו' מלאה הארץ קניניך (תילי' קד כד) אברהם מנין דכת' ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמי' וארץ (בפ' לך לך י"ד י"ט), ולכאוי' צ"ל מה שמדייק ממש קונה שמי' וארץ על אברהם, [קנין אברהם חשיב קונה שמי' וארץ י"ל כמארו"ל בסוטה: אפי' הקנהו שמו"א כאברהם, והיינו לא מבעי שאברהם קיים קנין התורה שהרי קיים אברהם: כו' אלא שגם בחיצוניות שמי' וארץ הקנה אברהם]. ישראל מנין דכת' עד יעבור עמך הוי' כו' עם זו קנית (בשירת הים בפ' בשלח ט"ו ט"ז), בהמ"ק מנין דכת' מכוון כו' מקדש אד' כוננו ידיך (בשלח ט"ו י"ז) ואומר הר זה קנתה ימינו (תילי' ע"ח נ"ד) עכ"ל המשנה^ה, בכרייתא דשנו חכמי' בלשון המשנה^ה וצ"ל דקדוק לשון קנין קונה דכת' בשמים וארץ ולשון וקנינים שבברייתא שאינו כדכת' בעלמא בורא השמי' (ישעי' מ"ב ה'), ולא דכת' עושה כל (ישעי' מ"ד כ"ד), ומה ענינו כו', והענין הוא דלשון קנין הוא להוציא מדעת המינים הטועים בדמיונם ואומרים לא שברא שמים וארץ, אעפ"כ עזב ה' את הארץ: בידי המזלות המשפיעי' ומגדלי' צמחי' ושאי"ד דעוה"ז, ובאמת לא כן הוא שהרי הם כגרון ביד החוצב בו לזה אמרו לשון קנין, וקונה מורה על התמדת הפעולה והיינו שהוא ית' מחי' ומהוה תמיד מאין ליש כמ"ש ואתה מחי' את כולם, וא"ת מחי' אלא מהוה' בכל עת ובכ"י תמיד וכמש"א^ה ובטובו מחדש בכ"י תמיד מע"ב, ונת' בכ"ד שלא דוקא בכ"י אלא שבאמת בכל עת ובכל רגע, וכענין לרגעים תבחננו^ה שבאדם על ההמשכה כלליות שנמשך בר"ה, כן גם בענין חידוש הבריאה הוא מחדש בכל רגע אלא לפי שבכל יום נראה וניכר קצת כעין יש מאין דתחלת הבריאה כמ"ש במ"א באורך לכן אומרי' ובטובו מחדש בכי"ת, אבל באמת בכל רגע נמשך לחדש הישנות כו' בלי הפסק כלל, וע"ז מרמז ג"כ לשון קונה כו'.

ף

(*) לכללות מאמר זה ראה אוה"ת במדבר, דרושים לשבועות, מע' קעד ואילך ובפרט ד"ה להבין המשנה (ע' קפא ואילך).

הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקכג; תקכד (ראה בהערות שם).

- 1) סוטה ד, ב.
- 2) יומא כה, ב.
- 3) אבות ה, י.
- 4) ע"פ אבות ו, א.
- 5) יחזקאל ח, יב, ט, ט.
- 6) נחמי' ט, ו.
- 7) פרדס ש"ו פ"ח. ר"ח ש' הקדושה ספ"ז. ובכ"מ.
- 8) ברכת יוצר.
- 9) איוב ז, יח.

ולהבין ענין הקנינים צ"ל תחלה סדר הקנינים, הנה אברהם קנין א' אברהם הוא מדת החסד¹⁰, וארז"ל¹¹ בהבראם באברהם, וכת"י כי אמרתי עולם חסד יבנה, שבריאת העולם נמשכה מבחי' מדת החסד מדתו של אאע"ה, וכדכתי' חסד ה' מלאה הארץ (תילים לג ה'), והיא מדת אאע"ה שהי' חסדו גדול שהי' מאכיל ומשקה אפי' לערביים, וכמ"ש בפרד"ס שער כ"ב פ"ד בשם ספר הבהיר¹² שאמרה מדת החסד לפני הקב"ה כל ימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עמד שם במקומי וישמור משמרתי ששמר משמרת מדת החסד כמ"ש מזה במ"א שהחליף מקומה כו', וכמ"ש¹³ בא"צ שאברהם הי' נדיב בין בחכמתו בין בגופו בין בממונו, ונמצא כי כל ימי היות אברהם בארץ שמר משמרת מדת החסד, וגם נתחלת הבריאה בהבראם כאברהם ע"ש מדתו מדה"ת, ומה שאברהם נק' קנין זה ית' לקמן בס"ד, אך מ"ש בהבראם באברהם צ"ע הלא ה' ניתוסף לו כשהי' צריך להוליד את יצחק ע"י המילה, ומדרש זה משמע שגם בבריאת העולם ע"פ מדתו נק' אברהם.

תורה קנין א' היא מדת הגבורה כי אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו¹⁴ שהתורה נמשכה מבחי' גבורה וכמ"ש¹⁵ מימינו אש דת למו, גם ארז"ל¹⁶ שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג אש לבינה, וכת"י¹⁷ וידבר אלקי, ואמרו רז"ל¹⁸ אלו ואלו דברי אלקים חיים בחי' גבורה כו', ישראל קנין א' הוא מדת הת"ת כמ"ש¹⁹ ישראל אשר בך אתפאר הוא בחי' ת"ת כידוע, שמים וארץ קנין א' היינו בחי' כי כל בשמים ובארץ דתרגומו דאחיד בשמיא ובארעא שהוא בחי' יסוד המחבר שמים וארץ²⁰, ובהמק"ד קנין א' היינו בחי' מל"י²¹, וזהו סדר הקנינים, ולכאוי' צ"ל למה לא חשיב סדר זה בברייתא דשנו חכמי' ספ"ו דאבות שתשיב תורה, שמו"א אברהם, ישראל בהמק"ד, שחשיב תורה קודם, וגם שמו"א ג"כ קודם אברהם, וגם צ"ל מ"ש בכל קנין קנין אחד הל"ל קנין א' קנין ב' קנין ג' כמו שהקשה במד"ש, כמו בבריאת העולם דכתי' יום אחד יום שני יום שלישי, שמוכת שזה אינו כמו בבריאת העולם כו'.

(10) ר' ספר הבהיר ס"י קלה.

(11) בר"ר יב. ט.

(12) תהלים פט, ג.

(13) ספר הבהיר ס"י קצא.

(14) אורחות צדיקים, שער יז.

(15) מכות כד, א.

(16) דברים לג, ב.

(17) ירושלמי שקלים פ"ו ה"א.

(18) שמות כ, א. וראה מכילתא ורשי עה"פ.

(19) עירובין יג, ב.

(20) ישע"י מט, ג.

(21) זח"א לא סע"א. זח"ב קטז, א.

(22) ראה זח"א רח סע"א. ובאוה"ת שם (ע' קפא): ובהמ"ק הוא בחי' המל' כמ"ש ושכנתי בתוכם וידוע

ולהבין ענין אברהם קנין אחד²³, צ"ל מקודם ענין ירידת הנשמה בגוף להתלבש בגוף ונהיב הלא הנשמה כמו שהיתה למעלה קודם התלבשותה בגוף ה' לה אהו"ר יותר מכמו אשר ירדה למטה ונתלבשה בגוף ונפש האדם, שאפי' אם יעמול האדם ביגיעות רבות בהתבוננות שונות לא יגיע אפי' לאהו"ר של המלאכים שאומרים קדוש בבחי' ביטול ובחי' ברוך ברעש גדול, וכ"ש למעלת הנשמה כמו שהיתה למעלה קודם ירידתה להתלבש בגוף, וא"כ למה היתה כזאת מלפניו ית'. אך מאחר שאנו רואים שאעפ"כ ירדה ונתלבשה בגוף ונפש האדם למטה דוקא, מוכרח לומר שיש יתרון המעלה מה שנתלבשה בגוף מכמו שהיתה מקודם, והענין הוא דהנה כתי'²⁴ יעקב חבל נחלתו, פי' כמו שהחבל כשראשו האחד קשור למעלה והב' קשור למטה, וכשמנענעין החבל למטה יתנענע גם ראש החבל הקשור למעלה, כמו"כ יובן ששורש נש"י הוא גבוה מאד נעלה וכמאמר²⁵ טהורה היא אתה בראת יצרת נפחת, ששרשה מבחי' טהורה היא רק שנתלבשה למטה ע"י ירידתה בבחי' ב"ע שהם בראת כו' נפחת כמ"ש²⁶ ויפח באפיו נשמת חיים בבחי' עשייה למטה, ולכן ע"י אהו"ר שלה מתעורר ע"ז למעלה כו' בשורש הנשמה ג"כ אהו"ר, וכמשל החבל הנ"ל, והכח הזה הוא למטה דוקא בעשייה דהיינו בקצה התחתון ולא באמצע היינו כמו ביצ"ו וכדומה, מפני כי נעוץ תחב"ס²⁷ דוקא כו' כידוע, אך עדיין צ"ל מהו היתרון הלא הנשמה כמו שהייתה למעלה יש לה ג"כ אהו"ר, אלא שע"י אהו"ר שבגוף ונפש האדם תתעלה בעילוי רב יותר והוא ע"י שבירת ובירור נה"ב, כי הנה נה"ב שרשו הוא מבחי' פני שור שבמרכבה, ושורש שרשו נמשכה מבחי' בהמה רבה שלפני האצי', כי הנה כתי'²⁸ אדם ובהמה תושיע ה', כי יש ב' בחי' היינו בחי' אדם ובחי' בהמה, אדם הוא בחי' אהבה שע"פ טעם ודעת בבחי' השגה, ונודע ממאמר אל' בת"ז²⁹ לית מחשבה תפיסא ב"י כלל, פי' מחשבה הוא בחי' חכ' כמ"ש בזהר³⁰ מחשבה ויובלא דלא אתפריש לעלמין, א"כ מה שנתפס בבחי' מחשבה והשגה הוא רק הארה בעלמא, וא"כ בחי' האהבה שמבחי' זו היינו שהיא ע"פ טו"ד והשגה הוא רק מבחי' הארה בעלמא כו' משא"כ בחי' בהמה הוא מבחי' אה"ר שלא ע"פ טו"ד והשגה כלל רק בחי' אה"ר לעצמותו ית', ולכן כשירדה הנשמה ומתלבשת בגוף ונפש האדם הבהמית ששרשה מבחי' בהמה רבה הנ"ל רק שנפלה בשבירה, וע"י שהנה"א יכרר אותה ע"י בחי' אתכפיא ואתהפכא ע"ז יעלה ויבא ויגיע

(23) עיין אה"ת שם ט"ו ב"ג.

(24) דברים לב, ט.

(25) ברכות השחר.

(26) בראשית ב, ז.

(27) ספר יצירה א, ז.

(28) תהלים לו, ז.

(29) תקריז י, א.

(30) זח"א קכג, א.

למעלת ומדריגת אה"ר מה שלא הי' מקודם קודם התלבשותה בגוף, וזהו ע"י הירידה כו' וא"כ היא ירידה צורך עלי' כו'.

וביאור הענין הנה נש"י עלו במח"י³¹, כי הנה יש מח' ודיבור וההפרש שבין מח' לדבור הוא כי אותיות הדבור נראים שנעשים נפרדים כו' משא"כ אותיות המח' מתאחד' עם עצמיות הנפש, והגם כי מח' היא ג"כ לבוש עכ"ז היא לבוש הפנימי שמתאחדת עם עצם הנפש, ונודע כי המלאכי' נתהוו מאותיות הדבור כמ"ש³² וברוח פיו כל צבאם ונראים ליש ודבר נפרד, הגם כי אין לך דבר שחוץ ממנו ח"ו, עכ"ז דברה תורה כלשון בני"א, משא"כ הנשמות עלו במח' וכמשל המחשבה שמתאחדת עם עצמיות הנפש כנ"ל, כן בנש"י יש כח לכלל ולבטל בעצמותו ית', והנה נת' לעיל שהמח' היא ג"כ לבוש, והיינו הגם כי המחשבה מתאחדת עם עצמיות הנפש כו' מ"מ היא רק לבוש להשכל ואינה מעצמיות השכל, והמופת לזה שהרי יכול לפשוט מח' זו ולהתלבש במח' אחרת וכלבוש תחליפם כו', וכן יכול לחשוב שכל והשכלה א' בכמה מיני אותיות כו' שמכ"ז מוכן שהמחשבה היא רק לבוש להנפש, וא"כ מעלת נש"י מה ששרשן הוא מבחי' מחשבה הי' רק מבחי' לבושי' וכמאמר³³ לבושי' תקינת לון דמינייהו פרחי³⁴ נשמתין כו' והעלי' ע"י ירדתן להתלבש בגוף הוא שיבאו ליכלל ולבטל אליו ית' שהוא בחי' לאשתאבא בגופא דמלכא³⁵ כו'.

והנה יש נשמות שהם מעולם הבריאה, ויש נשמות שהם מעולם היצ"י, ויש שהם מעשייה, וכולם הם רק מבחי' לבושי' דהיינו מבחי' מחשבה וזהו שעלו במח', והעלי' היא לצאת מבחי' הלבושי' ולכלול בעצמותו ית', וזהו אברהם קנין אחד, כמשל הקונה איזה דבר חפץ שמוציאה מרשות המוכר ונכנסת לרשות הלוקח, כמו"כ הנשמה יוצאת מרשות לרשות דהיינו מרשות מח' שהוא בחי' לבוש, לאשתאבא בגופא דמלכא, וזהו אברהם קנין א' שבאברהם יש ג"כ בחי' זו כי הגם שאברהם הוא מבחי' חסד דאצי' אעפ"כ הוא רק מבחי' כלי החסד דאצי', והגם שבאצי' איהו וגרמוהי חד"י היינו שמתאחדים ביחוד גמור, ואעפ"כ הוא בחי' גופין כו' שהם ג"כ כמו בחי' לבושי' ע' בד"ה אד' שפתי תפתח, ובד"ה אוא"ס למעלה עד אין קץ, רק שמתאחד יותר כו', שהרי בע"כ אתה ח"י³⁶ ועכ"ז הוא רק בחי' גופין לבד וזהו העלי' של אברהם לצאת מבחי' גרמוהי לבחי' חיוהי היינו אור החסד דאצי', או י"ל שעליית אברהם הוא למעלה מאצי' והיינו לבחי' רוב חסד.

(31) בר"ר א. ד.

(32) תהלים לג, ו.

(33) תקרוז י, א.

(33) בכתי': פרחית.

(34) זח"א ר"ה, ב.

(35) תקרוז ג, ב.

(36) אבות ד, כב.

ועו"ל דהנה כתי"י בעבר הנהר ישבו אבותיכם שידוע פי' שהוא בחי' חג"ת דא"א, ועי' ירידת נשמת אברהם בגוף אברהם עי' בחי' בירור נה"ב זכה להתעלות למעלה מעלה, וכמ"ש בענין העלי' במ"א ע"פ"י והשביע בצחצחות נפשך כו', ושם ס"ה בשם הזהר פ' אמור דף ק"ד ע"א שאר צדיקייא אמרי ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך כו', ובד"ה שם פי' שזהו בחי' עליונה מבחי' וארכותך מהרה תצמח (בישעי' נ"ח פסוק ח') שהוא הארת אריך, אבל והשביע בצחצחות זהו הארת עתיק, ובוזהר תולדות דקמ"א פי' צחצחות הוא אספקלריא דנהרא שהוא מבחי' חכמה עילאה, ועי' פרד"ס בעה"כ ערך צחצחות פי' בינה ובשער הצחצחות פי' שהם למעלה מהכתר, וכ"כ במאו"א אות צדיק סי"ד צחצחות הם י"ס דעתי', ומ"ש בעה"כ הנ"ל דצחצחות הוא בבינה זהו ע"ד התגלות עתיק הוא בבינה וא"כ זהו עלייה גדולה מאד, שהרי א"א הוא שורש האצי' וכמ"ש הרמ"ז שמאריך נח' האצי' והיינו מבחי' חכ' דא"א, והעלי"י הוא בבחי' צחצחות בחי' עתיק כו'.

ועו"ל בענין קנין דאברהם, שנודע ששורש דאברהם הוא בחי' חסד דז"א, ושרשו הראשון יותר הוא בחי' חסד דע"י שמלוכש בגלגלתא דא"א וכמ"ש במ"א בפ"י ישכיל עבדי ירום ונשא כו"י³⁷ ונשא מסטרא דאברהם וגבה מסט' כו"י⁴⁰, וז"ש ברוך אברם לאל עליון⁴¹ פי' אל הוא בחי' חסד בכ"מ⁴², כמ"ש חסד אל כל היום⁴³, ואל עליון הוא בחי' חסד דע"י כו', ושורש בחי' הזה הוא להיפך ממש מבחי' גבורה שבחכמה סתימאה (שית' לקמן אי"ה), והוא שטבעו לירד ולהאיר ולהשפיע לכולם בשוה, ובהשוואה א' כקטן כגדול בלתי התחלקות כלל, להיותו אור חסד עליון פשוט מאד בלתי מתחלק ומתצמצם כלל וכלל, ודוגמא לאור חסד עליון זה הפשוט הי' בחי' חסד דאברהם למטה בגשמיות שהי' חסדן בטבעו בתכלית החסד הפשוט בלתי מתחלק בשכל וטעם להיטיב לזה כראוי לו ולזה כראוי לו ולפי חילוק מעשיהם וכיוצא, אלא הי' מטיב ומשפיע מזון ומחיה לכל הברואים בהשוואה אחת כקטון כגדול שהרי הי' מאכיל ומשקה גם לערבי' כנ"ל וכיוצא וזה הוראה גמורה שהי' מרכבה לבחי' חסד עליון הפשוט הנ"ל, וע"ד ענין כ"ו כל"ח כנגד כ"ו דורות עד מ"ת⁴⁴ שהיו ניוונין בחסדו של הקב"ה, ועמ"ש בת"א פ' לך ע"פ אנכי מגן לך⁴⁵, שבחי' אברהם צריך למגן ומחסה שלא יומשך רק למקום הראוי כו'. והנה נת' לעיל שירידת הנשמה לגוף בעוה"ז

(37) יהושע כד, ב.

(38) ישעי' נח, יא.

(39) ישעי' נב, יג.

(40) זח"א קפא, ב.

(41) בראשית יד, יט.

(42) זח"ג ל, ב"לא, א.

(43) תהלים נב, ג.

(44) פסחים ק"ה, א.

(45) בראשית טו, א.

בחומר גופני היא צורך עלי, כי באמצעות נהיב דוקא תתעלה הנשמה במעלה ומדריגה שלא הגיע גם בהיותה בגיע צרורה בצרור החיים להנות מזיו השכינה, ונת' לעיל הטעם שהגם שהאוייר שבגוף אפי' אחר ריבוי ההתבוננות אינו בערך דביקותה למעלה קודם ירידתה, ועכ"ז יש יתרון ע"י ירידתה כנ"ל, ונת' לעיל שורש הנשמות שעלו במח' כו', וכאן ית' באור"א קצת, והגם שפי' שם בשם הזהר מח' על חכ', בענין מח' ויובלא, עכ"ז אינו דומה לגמרי כו'.

ולהבין זה יש להקדים בשרש נשמה אלקות בכלליות נשיי שהיא מבחי' חכמה דאצי' אנת הוא חכים כו', משום שנאמר בני בכורי ישראל, כי בנים אתם להוי' אלקיכם" הן בחי' ו"ק דז"א דאצי' שנק' ישראל דלעילא שנק' ברא בוכרא לאור"א דאצי', וכמשל הבן שנמשך ונולד מטפת האב שטפה זו שרשה במוח האב ממש, וע"כ יוליד אותו בדומה לו, כך למעלה כתי' ויברא ה' אלקי' את האדם בצלמו כו"י וכמ"ש (משלי למד פסוק ד) מה שמו ומה שם בנו כנודע, וא"כ הרי שרש כלליות נשיי הוא למעלה באורות דאצי' ששרשם מאור אבא, וז"ש"י כי אתה אבינו כו', ואמנם ירד האור הזה בריבוי השתלשלות מאצי' לבריאה ומבריאה ליצי' ומיצי' לעשייה עד שנתהוה נשמה דעשייה המלוכשת בחומר הגוף בעוה"ז הגשמי, אבל שורש הנשמה הזאת הוא בבחי' אור אבא דאצי', וסדר ירידת אורה הולך ומשתלשל מאצי' לבריאה עד שנתלבשה בגוף גשמי, ולפי"ז הרי מובן שיש לכל נשמה דעשייה שרש ומקור בכל עולם ועולם עד בחי' אור אבא שבאצי' (וע"ד שכ' הרחיז ז"ל בשעה"ק חלק ג' שער ה' באיכות הנבואה) דהיינו שרש הנשמה דעשייה בעולם היצי', ושורש הנשמה דיצירה יש בעולם הבריאה ושרש הנשמה דבריאה באצי' כמו שלשלת המשתלשלות, כך השתלשלות הנשמה אחוז וקשור מלמטה למעלה מעשיי' עד חכמה דאצי', וז"ש"י יעקב חבל נחלתו כמו החבל האחוז וקשור מעליון לתחתון שבו בבת אחת, והמנענע בחלק התחתון שבו יתנענע כולו בבת אחת עד ראשו, ולהיפך כשינענעו ראשו יתנענע כולו עד חלק התחתון שבו כך בהתעוררות הנשמה למטה בגוף בעשיי' יתעורר שרשה ביצי' ובבריאה עד שרש שרשה הראשון בחכ' דאצי' כולם בבת אחת, ולהיפך כשיעוררו שרשה הראשון באצי' יומשך בבת א' ההתעוררות עד נשמה שבגוף הגשמי כו', וז"ש"י כי אתה תאיר נרי, והיינו ששם נת' לענין מיתוק הגבורות שהוא בחי' אתכפי' ואתהפכא ממשל

-
- (46) תקיזו יז, ב.
 - (47) שמות ד, כב.
 - (48) דברים יד, א.
 - (49) בראשית א, כו.
 - (50) ישעי' סג, טז.
 - (51) דברים לב, ט.
 - (52) תהלים יח, כט.

החבל כו' שע"י שמושך החבל מלמטה נמשך כמו"כ למעלה, כך ע"י המתקת הנ"ל באדם מעורר ג"כ למעלה שימתקו הגבורות, ועצם ענין מיתוק הגבורות דנה"ב נת' מעלתו כמ"ש למעלה בענין המתחיל ולהבין ענין אברהם קנין א' בענין אדם ובהמה מעלת הבהמה על האדם, וכאן ית' לקמן עליית נה"א מלבד מה שמברר נה"ב מתעלה לבחי' המקיף שלו עצמו מה שקודם ירידתו בגוף לא ה"י יכול להתעלות האר"פ המצומצם בכי"ע לגבי המקיף שלו עצמו שבאצ"י אלא שג"ז הוא ע"י בירור דנה"ב והגוף שנעלה מהלך.

ולהבין זה בתוס' ביאור הנה ידוע שאור הנשמה שבגוף אינו מאיר כולו רק אפס קצהו בלבד, אבל עיקר הנשמה היא הנשאר בבחי' מקיף על הגוף וז"ש"י אך בצלם יתהלך איש, והוא הנק' בלשון הגמ' מזל"י כמו שאמרו בחבורי דניאל דאע"ג דאינהו לא חזי מזלייהו חזי"י, ופי' מזל לשון הזלה כמו יזל מיס" כו' אך תיבת מזל הוא לשון מפעיל כלומר שעושה את גוף ההזלה כמו המים שבמקור הנובע נק' מזל לפי שממנו נוזל ונובע טיפין טיפין (וע' במ"א דחז"ש ה"ל מענין תהום טיפין מעיין נהר), כך בחי' המקור של אור הנשמה המאיר בגופו ששם נוזל ונמשך הארה פרטיות זו נק' מזל והוא בחי' המקיף שנשאר למעלה דהיינו בע"ס דמל' דעשייה, ועד"ז גם בחי' מזל הזה שבע"ס דעשייה הוא הארה בעלמא שנמשך ממקורו ושרשו שבע"ס דמל' דיצ"י ונק' מזל למזל, ועד"ז גם בחי' מקור אור זה שביצ"י לגבי מקורו ושרשו שבע"ס דמל' דבריאה אינו אלא הארה א' מצומצמת, ועד"ז גם בחי' מקור אור הנשמה שבע"ס דמל' דבריאה לגבי מקורה ושרשה בע"ס דמל' דאצ"י, עד שורש שרשה היותר ראשון שבאור אבא כניל, ודרך פרטיות נק' הארת הנשמה בעש"י בחי' נפש וביצ"י מקור אורה נק' בחי' רוח ומקור אורה בבריאה נק' נשמה ובאצ"י נק' ח"י יחידה"י כו', וע"כ מיד שתתעורר הנה"א המלובשת בגוף בעשייה באהבה לה' וכיוצא ביראה, אז ממילא יתעורר גם בחי' המקיף שלה בעשייה, ומעשי"י מעורר לשרשה שביצ"י ומיצי' לשרשה בבריאה ומבריאה לאצ"י כו' כניל במשל החבל שמתנענע מתחתון לעליון בב"א, ומתורץ בזה הקושיא דלעיל בענין הירידה צורך עלייה, דאין הענין שהאהו"ר שלמטה גדולי' יותר מהאהו"ר שהיו להנשמה למעלה, אלא שלמטה האהו"ר קטנים מ"מ העלי"י מפני שע"י מתעורר למעלה שורש הנשמה בחי' מזל"י חזי, ועמ"ש בת"א פ' יתרו בבאור השני שע"פ משה ידבר המתחיל משה כו' הנה אברהם, מש"ש בשם מורו הה"מ ז"ל בפי' בעמדם תרפינה כנפיהם, לפי שזהו אור חדש, ולפ"ז עלייה זו היא העלי"י לבחי' מזל"י ומקיף דנה"א עצמה, אך עכ"ז צ"ל דעלי"י זו דוקא ע"י בירור נה"ב כי

(53) תהלים לט, ז.

(54) מגילה ג, א.

(55) במדבר כד, ז.

(56) ראה ספר הגלגולים פ"א שעה"ק להרחיז ח"ג שי"א ושי"ב.

בעוד הנהי'א למעלה היא בכח' עומד, ולא יוכל להתעלות האו"פ המצומצם
 בבי'ע לגבי המקיף עליון דאצי' כ'א דוקא ע'י בירור נהי'ב יהי' עלי' זו
 שנעשית בחי' מהלך, ועד'ז יובן בנשמת אברהם שע'י התלבשותה בגוף
 אברהם נעשה קנין א' כו', וע' בדי'ה לבבתני אחותי כלה פ'א גבי והיינו ע'י
 כהן המקריב כו' ומשם היא עולה למעלה ע'י כהן העליון כו', ועמ"ש במ"א
 ע"פ הגידה לי שאהבה נפשי דדוקא ע'י שבירת הקליפה יתגלה הפרי אור
 הגנוז שבנהי'א כו', ועמ"ש בדי'ה וישב יעקב ובדי'ה מי מנה עפר יעקב, ולפי
 לשון הברייתא וכוונת דרוש זה מכוון תירוץ זה יותר כי באמרו אברהם קנין
 א' ישראל קנין א' משמע ששורש עצמותן גבוה מאד נעלה ע"כ הם נק' קנין
 ולא מצד בירור נהי'ב לבד, אלא שהעלייה היא ע'י בירור דנהי'ב והגוף כו',
 וז"ע אברהם קנין א'.

והנה כמו שבקנין יש משיכה וכסף, כמו"כ כאן יש ג"כ שני בחי' אלו, וענין
 המשיכה ז"ע משכני אחריו נרוצה"י, פ"י שכדי שיוכל להיות בחי'
 אחריו נרוצה ל' רבים נהי'א ונהי'ב, בבחי' אהוי"ר ברצו"ש כמ"ש" והחיות
 רו"ש אם רץ לבך כו"י צ"ל תחילה בחי' משכני שהוא בחי' אתעדל"ע
 שמעורר אתעדל"ת ואח"כ נעשה אחריו נרוצה וזהו בחי' משיכה, ואח"כ ע'י
 בחי' נרוצה שהוא בחי' העלאה מלמטלמ"ע ע"ז נמשך אח"כ בחי' כסף שהוא
 לשון נכסוף נכספתי"ו שהוא בחי' אה"ר או אהבה בתענוגים, ונמשך מבחי' ת'
 עלמין דכסופין"ו כו' בבחי' פנימית כו', וכמ"ש בלק"ת פ' עקב בביאור
 המתחיל ולהבין שרש טעם וקישור וחיבור וש"יכות ברית ותורה לבהמ"ז,
 והמשכת בחי' אה"ר זו למטה בחי' מצות מילה ופריעה. וז"ע ברכת המצות
 שמברכין עליה עובר לעשייתן"י כי המצוה היא בחי' אתעדל"ת שע"י שעושה
 המצוה מעורר למעלה המשכת גילוי אוא"ס, וכדי שיוכל לעורר למעלה ע'י
 מעשה המצוה גשמיות כמו תפילי' גשמי' ד' בתים כו' ופרשיות כתובי' בדין
 ע"ג קלף הגשמי' כו' ז"ע שמברכין תחלה בא"י, ברוך הוא לשון המשכה"י
 שממשיכין תחילה אתעדל"ע הנותנת כח באתעדל"ת זו שע"י עשיית המצוה
 הגשמיית תתעורר בחי' אתעדל"ע כו'.

והגם* שהכח הזה במעשה"צ שנתלבשו בדברי' גשמיים כמו ציצית בצמר
 גשמי ותפילין בקלף הגשמי וכן שארי מצות בצמחים הגשמי' כח זה

(57) שהי"א, ד. (58) יחזקאל א, יד. (59) ספר יצירה פ"א מ"ח.

(60) בראשית לא, ל. (61) ראה זח"א כג, א.

(*) עה"ג — בגוכתי"ק: מה שפירש כאן שע"י העלאת המשיכה נמשך אח"כ הכסף זה נמשך אחר פ"י
 שבלק"ת פ' עקב בדי'ה ולהבין שרש טעם כו' ברית ותורה לבהמ"ז.

(62) פסחים ז, ב. (63) ראה זח"א ער סע"ב.

(*) עה"ג — בגוכתי"ק: מן והגם ע"ד לכתחלה בדין י"ד סע"ב [לקמן ע' רס שהי"מ רס"י] נא' באופן אחר
 ולא הועתק כלל, וכאן נרשם בלא סדר כלל.

ניתן ממ"ת בהר סיני שע"י עשיית הדברים המצויים האלה תתעורר בבחי' אתעדל"ת אתעדל"ע מבחי' רצה"ע שזהו החידוש ממ"ת על עבודת האבות שהן הן ה' המרכבה⁶⁴ במס"נ ממש ועכ"ז ע"י העובדות שלהם לא המשיכו רק בחי' ריח לבד, אבל אנו שמן תורק שמך⁶⁵ דבר שמריקין מכלי אל כלי⁶⁶ היינו בחי' המשכה עצמית כמבואר במ"א ע"פ המד"ר ע"פ לריח שמניך טובים שמן תורק כו', ומה גם אף אם יעשה אותם האדם בלא מס"נ כאברהם אע"ה אלא שיעשה לקיים מצות הכורא בדרך עבודת עבד בבחי' קב"ע שזהו עיקר העבודה (והכוונה בדבר עשיית המצוה שהיא בחי' הנשמה של הדבר ההיא אין לה שיעור כ"א כאו"א לפי ערכו. וגם אינה מעכבת למעשה, אלא שמצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה⁶⁷, ומ"מ העיקר הוא המעשה ובכ"ד אם לא כיון ג"כ יצא י"ח, וכ"ש שענין בחי' הביטול כמו ביטול דהאבות הן המרכבה אינם מעכבות למעשה, נמצא שהעיקר הוא המעשה וכח זה ניתן מהר סיני כמ"ש בכ"ד). עכ"ז להיות כי דבר שבו נתלבש המצוה הוא גשמי, והיא נעשית כלי שבה ישרה אור הרצה"ע צריכין להעלותה מגשמימותה. וכמ"ש בלק"ת ד"ה אלה מסעי הג' תוך סעי' ב' מענין אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, ושם, וכדי לבוא לבחי' מ"ה וביטול תקנו מאה ברכות⁶⁸ שהם המשכות מלמעלה בנפש בחי' אתעדל"ע הנותן כח להיות אתעדל"ת וביטול היש, וע"ד כמו הקרבן שבכדי שיוכל להתעלות ה"צ להקדישו בפה בכדי שיומשך אור המקיף עליו להעלותו ואז יוכל להתעלות ע"י הכהן איש החסד, ע' בד"ה וידבר משה אל ראשי המטות בס' תרטוב"י ססעי' ט' דף תכ"ה, עכ"ז אינו דומה ממש ששם אם לא הקדיש בפה ה"ז כמביא חולין בעזרה כמ"ש שם בסעי' א' בד"ה אך הנה ומהמשנה דמעילה פ"ב מ"ד העולה מועליו בה משהוקדשה והיינו בקידוש פה כמ"ש התוס' יו"ט שם ברפ"ב ואם אינו מקדיש הקרבן בפה דוקא ה"ז כמביא חולין לעזרה עכ"ז לענין המשכת אור מקיף ע"י דבורו יש להשוותן שכשם ששם ממשך אור מקיף על הקרבן ע"י דיבורו כן הוא בענין ברכת המצות שהם עובר לעשייתן שע"ז הברכה נמשך או"מ להעלות הדבר ההוא, ועי"ז נמשך מלמעלה בחי' אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת שע"י מעשה המצוה שתפעול פעולתה שיומשך האתעדל"ע שאחר אתעדל"ת זו דמעשה המצוה, וענין ההפרש בין ב' בחי' אתעדל"ת דלעילא אלו שאתעדל"ע הא' היא בחי' מקיף לעורר אתעדל"ת, ואתעדל"ע שאחר אתעדל"ת הוא שיומשך בבחי' פנימיות ע"י אתעדל"ת שקדמה לה, והיינו עצם עשיית המצות במעשה דוקא שזהו העלאת מ"ן ממה שנפל בשב"כ מעולם התהו, וע"י המצוה מעלה זה להיות בבחי' ביטול לאוא"ס,

(64) בר"ר מז,ו.

(65) שה"ש א,ג.

(66) שהשיר עה"פ. ועיי"ש כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו כו'.

(67) ראה לקו"ת האריז"ל ר"פ עקב.

(68) עיין מים רבים פ' קכ ופ' קצח.

(69) כנראה זהו הנדפס באוה"ת ר"פ מטות ע' ארנה.

ות"ת כנגד כולם⁷⁰ כי ותורתך בתוך מעי כתי"י שהוא בחי' מזון לנפש, וע' בלק"ת בביאור אלה מסעי הג' ס"ב בהג"ה מביא מלקו"ת פ' בראשית בסוף ההקדמה לטעמי מצות שע"י המצוה נעשה יחוד ז"ינ שזהו המשכה בבחי' פנימיות, וע"ש מה שהברכות הם עובר לעשייתן, דלכאוי' הל"ל כפשוטו קודם לעשייתן אלא כי עובר לעשייתן הפ"י שהם בחי' מקיף למעשה המצוה המעלה העשייה, ומל' עובר לסוחר⁷¹ באד"ר קכח ב' וע' בס' קול ברמה שם מל' סחור סחורי, וע' בת"א בענין עובר לסוחר בפ' וישלח ולכן הברכות על המצות הם דרבנן שהם המשכת מקיפים וע"ז ארוז"לי עריבים עלי ד"ס עלי דוקא שהוא בחי' מקיף והיינו בחי' אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת, וענין שהאתעדל"ע שאחר אתעדל"ת היא המשכה בבחי' פנימיות זהו ג"כ מרומז בברכת המצות שהיא ל' נוכח ול' נסתר, נוכח בא"ה כו' זהו אתעדל"ע לעורר מ"ן, ואח"כ ל' נסתר אק"ב שלשון נסתר מורה על בחי' גבוה יותר כענין הוא עשאנו והיינו העלאת מ"ן של מעשה המצוה שעולה למעלה מעלה וכמ"ש בענין עלי באר כו"י אח"כ וצונו הו"ע המשכת מ"ד שנמשך אח"כ ע"י העלאת המ"ן כי וצונו לשון צותא וחיבור שנמשך המ"ד בבחי' פנימיות, והיינו יחוד ז"ינ.

ועכ"ז הברכה היא רק בבחי' דיבור ברמז, והמצוה עצמה היא בחי' מעשה כו'. וע' ברכינו יונה ס"פ א' דברכות ד"ח ע"ב ד"ה אמנם שלרבינו האי גאון והרבה מן המפרשים שפסקו דמצות א"צ כוונה ה"מ בדבר שיש בו מעשה שהמעשה היא במקום כוונה כו' אבל במצוה שתלו"י באמירה לבד ודאי צריך כוונה, ולכן בק"ש אם לא כיון לבו לא יצא, וצריך לחזור פסוק ראשון (שמע) גם עכשיו, וכן בברכות לכתחילה בעי כוונה⁷², וע' במד"ת רס"י י"ו ממעלת הברכות, עכ"ז זהו לכתחילה, (והגם שבכלל המצות הם מקיפי' ולבושי' עכ"ז כן הוא כנ"ל שגם בזה יש מה שנמשך בבחי' פנימיות אחר אתעדל"ת דעשיית המצות רמ"ח מצ"ע הם רמ"ח איברים⁷³, יחוד ז"ינ מצות המלך, ומה גם שרוב המצות הם הנק' לבושי' שהלבוש הוא מקיף הקרוב שיאיר בבחי' פנימי כשנמשך בחי' מקיף הגבוה ממנו לע"ל כמ"ש במ"א, והברכה היא מעוררת בחי' מקיף הא' שיומשך אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת, ואח"כ ע"י אתעדל"ת נמשך אתעדל"ע הב', ועכ"ז ברכות אין מעכבות, כי גם כח זה ניתן מה"ס שיומשך אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת,

(70) פאה א. א.

(71) תהלים מ, ט.

(72) בראשית כג, טז.

(73) ל' התרגום לסביב או סביבות. שבת יג סע"א. ועוד.

(74) ע"ז לה, א.

(75) במדבר כא, יז.

(76) עיין שו"ע א"ח ס"י ו' ובנ"כ.

(77) תקריז ת"ל עד סע"א. וראה זחיב קיח רע"א.

ומושבע ועומד מה"ס"י פי' מושבע ל' שבע שניתן לנו הכח ע"ז). ולכן בדיעבד הברכות אין מעכבות, אלא שזהו בלא סדר, וסדר הענין הוא תחילה צריך לברך להמשיך אתעדל"ע, שג"ז עבודה היא וניתן כח זה מה"ס שהאדם ע"י דבורו יפעול זה, ואח"כ באתעדל"ת דעשיית המצוה נמשך אתעדל"ע כדבעי (ואפ"ל כשם שמצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה כו', שאין בערך הגוף כשיש בו נשמה לגוף שבלא נשמה, כן כשעושה מצוה בלא ברכה מלבד מה שעובר על תקנת חכמי' ומצות הברכה גם בעצם עשיית המצוה יש נפ"מ כשעושה אותה בברכתה כדבעי א"ל כו') ובכלל ענין ג' בחי' משכני אתעדל"ע, נרוצה אתעדל"ת, וע"י משיכה זו כסף אתעדל"ע אהבה בתענוג"י, שזהו כענין לכה דודי שבקבלת שבת שנת' במ"א ע' בלק"ת בד"ה והי' מידי חדש בחדשו, הוא בחי' מ"ד ומ"ן ומ"ד, בתחלה המשכת מ"ד לעורר העלאת מ"ן וע"י העלאת מ"ן נמשך המשכת מ"ד כו', ובלשון הזהר נק' זה אתעדל"ע המעורר אתעדל"ת, ואתעדל"ע שאחר בחי' אתעדל"ת כו'.

ומעתה צ"ל מ"ש תורה קנין אחד⁹⁷ דהנה צ"ל משארז"ל⁹⁸ אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו וכתי'⁹⁹ וידבר אלקים כו' שמשמע מזה שהתורה היא בחי' גבורה¹⁰⁰, והלא כתי'¹⁰¹ פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה שנק' התורה בחי' חסד¹⁰², אך הענין הוא דשניהם אמת שהתורה הוא בחי' חסד עליון שהרי התורה נק' מים מה המים יורדים מגבוה לנמוך¹⁰³, כמו"כ התורה נמשכה מבחי' ח"ע¹⁰⁴ וירדה למטה שהוא בחי' חסד¹⁰⁵, וזהו שהמלאכים בקשו את התורה וכמ"ש תנה הודך על השמים¹⁰⁶ שא"א לומר שבקשו את התורה כמו שהיא כי כלום יצה"ר יש ביניהם, א"ו שבקשו את התורה היינו בחי' רוחניות שבתורה שהוא בחי' גילוי אלקות שבתורה, והגם שהמלאכים יש להם בלא"ה גילוי אלקות, אך הגילוי אלקות שבתורה הוא למעלה הרבה מבחי' גילוי שמאיר במלאכים, לפי שהתורה היא חכמתו ורצונו ממש ונמשכה למטה כו', וא"כ זהו חסד גדול שנמשכה למטה, וז"ע שנק' תורת חסד כו' אך כדי שיהי' הגילוי למטה א"א כ"א ע"י הגבורה וצמצום שבוה יכול להיות המשכת הגילוי ובוה אינו יכול להיות הגילוי לפי

(78) יומא עג, ב.

(79) ראה אוה"ת שם ס"א וס"ד.

(80) מכות כד, א.

(81) שמות כ, א.

(82) ראה מכילתא ורש"י עה"פ.

(83) משלי לא, כו.

(84) מדרש תהלים ק"ח, ד.

(85) תענית ז, א. וראה זחי"ג מא, א ושם רנה, א, ועוד, דחסד איהו מים.

(86) זחי"ב סב, א. שם פה, א.

(87) ראה זחי"ב מג, ב ושם קסת, ב. ועיין זחי"ב סד, ב ושם קעה, ב, ועוד, דאור אבא מקור החסדים.

(88) תהלים ת, ב. מדרש תהלים שם. שבת פח סע"ב.

שאורייתא מח"ע נפקתי ובחכמה אתברירוי⁹⁰ שיש שם בחי' דיוני' ודקדוק שזה כשר וזה פסול כו', וזהו מ"ש להבדיל בין הטמא ובין הטהור (ויקרא סוף שמיני י"א מ"ז) דהיינו שבדבר טהור יוכל להיות נמשך ע"י בחי' גילוי אלקות, משא"כ ע"י דבר טמא כמו כשאוכל אדם מאכל כשר ואח"כ מתפלל ולומד בכח אכילת דבר ההיא נמצא ע"י האכילה ההיא נמשך בחי' גילוי אלקות, משא"כ ע"י אכילת דבר טמא אף שלומד אח"כ ומתפלל בכח האכילה ההיא אינו ממשיך כלום, לפי שא"א להיות ע"י בחי' גילוי וצריכים להרחיק אותו שלא יתקרב אל הקדושה לפי שאסור לרחם על הרע וכמשארז"ל (ילקוט בש"א רמז ככ"א ע"פ"י ויחמול שאול והעם) כל המרתם על האכזרי לסוף נעשה אכזר על הרחמנים והראי' משאול שנא' ויחמול על אגג כו' שריחם עליו, לסוף נעשה אכזר על נוב עיר הכוהנים, וכל חטאו הי' רק בדבר זה מה שריחם כו' לפי שצריך להיות בבחי' גבורה כדי לרחק את הרע כי א"א להיות הגילוי בבחי' רע כי לא יגורך רע כתיי"י ולא עוד אלא שיש עונשים ואזהרות על שס"ה ל"ת אם ח"ו עובר עליהם יש עונשים של מלקות ויש עונשים של ד"מ ב"ד כו' וכן ברוחניות יש ג"כ עונשים אם עבר על מצוות ל"ת, וכן יש גיהנם כו', שבלא זה לא הי' נעשה המכוון של הרחקת הרע, אך ע"י עונשים נזהרים בהם, נמצא שהתורה היא בחי' גבורה שלא יומשך בחי' גילוי אלקות בבחי' רע כו', ובזה יובן מ"ש"י ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם שלכאו' אינו מובן וכי מאי איכפת לי' אם יאכל מעץ החיים, ואכל וחי לעולם שהרי זה הי' תחילת המכוון שיהי' חי לעולם רק שחטא עה"ד גרם שימות כו', ואם יש לזה תרופה ע"י עה"ח למה לא יאכל כדי שיחיה, אך לפי הנ"ל יובן לפי שקודם החטא הי' כולו טוב ולא הי' הרע מעורב בטוב ע"כ אם הי' חי לעולם הי' הקיום רק לטוב כו', אבל אח"כ ע"י חטא עה"ד טו"ר נעשה אח"כ תערובות טו"ר, וא"כ אם יחי' לעולם הגם שיהי' להטוב קיום נצחי אך ממילא יהי' להרע ג"כ קיום נצחי, והמכוון שלא יהי' רע כלל כי בבחי' רע א"א להיות גילוי אוא"ס ע"כ חשש פן ישלח ידו ולקח גם מעה"ח ואכל וחי לעולם ואז לא יהי' בירור הרע, ע"כ וישלחנהו מג"ע"י כדי שיהי' בירור הרע, ואז אח"כ יוכל להיות גילוי אוא"ס לע"ל, וכמ"ש"י ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכתיי"י אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד, נמצא שא"א להיות

(89) זחיב טב, א. שם פה, א.

(90) ראה זחיב רנד סע"ב. ע"ח ש"ח פ"ה ושל"ט פ"א. ועיין לקרי ס"י קנה.

(91) עיין באוה"ת שם (ע' קפב וע' קצ).

(92) ש"א טו, ט.

(93) תהלים ה, ה.

(94) בראשית ג, כב.

(95) שם כד.

(96) זכרי' יג, ב.

(97) צפני' ג, ט.

הגילוי שבתורה כ"א ע"י גבורה בחי' דין וצמצום שבדבר טהור יוכל להיות הגילוי, אבל בדבר טמא כמו בהמה טמאה א"י להיות לפי שהוא בחי' רע וזהו שהחכ' נק' קצת דין כמ"ש החייט הגם שהחכ' הוא מקור החסד והרחמים, אך לפי שבחכמה הוא בחי' הדקדק שזה כשר וזה פסול אם בחוקתי תלכו כו' ונתתי כו'⁹⁸ וא"ל תשמעו כו'⁹⁹ כ"ז הוא בחי' דין, ושרשו הוא מבחי' גבורה דע"י שملובש במו"ס ע' בלקי"ת בד"ה שחורה אני ונאווה דרוש השני בענין שחורות כעורב¹⁰⁰ דקאי על מצות ל"ת ודברי סופרים שהם מבחי' גבורות, וע"ש בהביאור שד"ס נק' שחורות כעורב אבל דין זה שהו"ע ובערת הרע, וזהו תכלית הטוב כו'.

והנה כ"ז הוא בבחי' חכ' שם הוא בחי' הדין והדקדוק, אבל בבחי' אוא"ס שלמעלה מן החכ' אין שם בחי' דקדוק כו' כי אם חטאת מה כו' אם צדקת מה תתן לו כו'¹⁰¹ וכחשיכה כאורה¹⁰² שוים לפניו, וזהו שהחכמה נק' יו"ד¹⁰³ לפי שכדי שיומשך בחי' חכ' מאוא"ס שלמעלה מן החכ' א"א כ"א ע"י בחי' צמצום בחי' נקודה לבד שהוא בחי' קו המדה, וזהו רצון אותיות צנור¹⁰⁴, שכדי שיומשך בבחי' הרצון של התורה ומצות א"א כ"א ע"י צינור שהוא בחי' צינור שנתצמצם בבחי' רצון של תומ"צ, אבל עצמות אור א"ס הוא למעלה מבחי' הרצון של תומ"צ לפי שקמי' כחשיכה כאורה כו' וע"כ משם יוכלו הכל לקבל, וזהו שארז"ל¹⁰⁵ כמה ארך אפים לפניו, שמבחי' זו נמשך בחי' ארך אפים אף לרשעים לפי שאינו תופס מקום כלל, ובוה יובן מה שאמרו תורה קנין אחד דהיינו שצריך לחבר בחי' תורה שהיא בחי' ח"ע עם אוא"ס שלמעלה מן החכ' שיומשך משם ג"כ בבחי' חכ' דוקא, ובבחי' חכ' לא יוכלו הקליפות לקבל משם כי בחכמה אתברירו וזהו מה שארז"ל¹⁰⁶ אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ, ולכאו' אינו מובן הק"ו כי מאחר שהם מקבלים מבחי' כחשיכה כאורה כו' א"כ אין זה ק"ו, אך הענין הוא דאף שמקבלים ג"כ מבחי' זה דכחשיכה כאורה מ"מ א"א להם לקבל רק מבחי' חיצוניות דהיינו להיות בבחי' ארך אפים מאריך אף, אבל מ"מ מבחי' פנימיות א"א להם לקבל שמבחי' פנימיות א"א בחי' פנימיות אוא"ס א"א להיות נמשך רק בבחי' חכ', וזהו לעושי רצונו עאכו"כ, שהם מקבלים מבחי' פנימיות כו' וזהו תורה קנין אחד לחבר בחי' אוא"ס עם בחי' חכ' שיומשך בבחי' חכ'

(98) ויקרא כו, ג"ד.

(99) שם י"ד.

(100) שה"ש ה, יא.

(101) איוב לה, ו"ז.

(102) תהלים קל"ט, יב.

(103) זח"א לא, א. זח"ב כ"ג, ב.

(104) לקי"ת פנחס ע"ה, א בשם זח"ק לזח"א נא. מ"מ לזח"ב קנו, א. וראה אזה"ת בחקותי ריש ע' תרנח.

ולהעיר מזח"א צ"ט, ב.

(105) אבות ה, ב.

(106) נדרים ג, ב.

דוקא וכשארז"ל בס' מעיין החכמה מדרש רז"ל על זוד שהי' מחבר תורה של מעלה בהקב"ה, וכ"ה ברע"מ פ' פנחס דף רכ"ב ע"ב, פי' קוב"ה הוא אוא"ס שלמעלה מן החכמה, ודוד הי' מחבר תושלמ"ע בהקב"ה שיומשך אור א"ס בחכ' דוקא, אך מ"מ למטה א"א שיהי' הגילוי עתה, לפי שעתה לא נתברר הרע עדיין מכל וכל ולכן א"א להיות נמשך עדיין למטה כי א"כ לא יוכל הרע להתברר ויהי' לו קיום נצחי ג"כ רק לע"ל כשיבורר הרע לגמרי כמ"ש¹⁰⁷ ואת רה"ט אעביר כו' אז יומשך בחי' זו גם למטה, וזהו לשון קנין שהוא מרשות לרשות דהיינו שנמשך בחי' גילוי אור א"ס שלמעלה מן החכ' בבחי' חכמה, אך הנה כדי שיומשך המשכה זו בבחי' חכמה זהו ע"י ק"ש דהנה מדברי רז"ל שבת (י"א ע"א) תורתו אומנתו מפסיקי' לק"ש ואין מפסיקי' לתפילה כו', ולכאור' אינו מובן למה מפסיקים לק"ש יותר מלתפילה, אך זהו לפי שק"ש הוא למס"נ באחד שענין מס"נ הוא בחי' ביטול הרצון שלמעלה מן החכ' למהותו ועצמותו, ועי"ז ממשיך מבחי' מהותו ועצמותו לבחי' חכ' ועי"ז נעשה הקנין.

והנה בקנין יש משיכה והיינו כי המשיכה הוא המשכת אור א"ס בתורה וזהו מ"ש וידבר ה' אל משה, דבר אל בניי, ודברת במ דכתי' בק"ש שהוא ל' המשכה היינו המשכת אוא"ס בתורה וזהו כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו¹⁰⁸ דהיינו שנמשך אוא"ס בתורה היינו בבחי' חכ', וזהו ע"י דבור לשמה לשם התורה כדי שיומשך אוא"ס בתורה ע"י הדבור של התורה.

והנה העיון שבתורה הוא בחי' התקשרות הנפש בתורה שע"י העיון מקשר דעתו ומחשבתו בתורה שהוא בחי' אתערותא דלתתא שנעשה אחר אתעדל"ע, וזהו ישראל מתקשראין באורייתא¹⁰⁹ זהו ע"י בחי' העיון שבתורה, ואורייתא בקוב"ה הוא ע"י בחי' דבור של התורה שע"י נמשך אוא"ס בתורה, כנ"ל בענין ודברת במ המשכת אוא"ס בתורה, ע"י העלאה דלמס"נ באחד שקדם לה שע"י ממשיך מעצמות אור א"ס שלמעלה מן החכ' שיומשך בחכמה דתורה, שו"ע תורה קנין אחד.

ואפ"ל עוד שההעלאה הוא בתורה עצמה שז"ע אם אין חכ' אין יראה בחי' ירע"ט¹¹⁰ כמשנת' בד"ה וידבר אלקי' כו' אנכי כו' בלק"ת גבי דרושי שבועות ובתי"א בביאור כי אתה נרי, ועי"ז מתחבר אור א"ס שלמעלה מן החכ' בחכמה שבתורה כו'.

(107) זכרי' יג, ב.

(108) תדבאר רפיח. ילק"ש איכה ר' תתלד.

(109) זח"ג עג, א.

(110) אבות ג, יז. ראה תניא ספ"ג ופמ"ג.

ומעֵתָה צִלַּ עֵינַי שְׁאִמְרוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן א', דֶּהֱנָה אֲרוֹזִיל בְּמִשְׁנֵה י"ז פ"ג
 דַּאֲבוֹת אִם אֵין קִמַּח אֵין תּוֹרָה, וְאִם אֵין תּוֹרָה אֵין קִמַּח, וְלִהְבִּין זֶה
 צִלַּ מְאֲרוֹזִיל בְּפִיִּק דְּשִׁבְתַּת דָּף יוֹד ע"א עַל אֱלוֹ שְׁמַאֲרִיכִין בְּתַפְלָה מְנִיחִין חֵי
 עוֹלָם וְעוֹסְקֵי בְּחֵי שְׁעָה, שֶׁהַתּוֹרָה נִקְּ חֵי עוֹלָם, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחֵי חֵי שְׁעָה
 כְּמוֹ שְׁפִי רִשִׁי שֶׁם תּוֹפְלָה צוֹרֵךְ חֵי שְׁעָה הִיא לְרַפּוּאָה לְשִׁלּוּם וְלִמְזוֹנוּת,
 שְׂכִיז הוּא צוֹרֵךְ חֵי שְׁעָה, מִשְׁאֲכֵי הַתּוֹרָה הִיא בְּחֵי חֵי עוֹלָם כְּמִשְׁשִׁי וְחֵי
 עוֹלָם נִטַּע בְּתוֹכֵינוּ, וְהִנֵּה פִי וְעֵינַי חֵי שְׁעָה יוֹבֵן מִמִּשְׁאֲכֵי וּבִטּוֹבוֹ מִחֲדָשׁ
 בְּכִיַּת מַעֲיָב פִּי שְׁבַכְל יוֹם נִמְשַׁךְ הָאָרֶה חֲדָשָׁה לְהַחִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת מֵאֵין לִישׁ,
 וְאֵיל הִי חוֹזְרוֹת לֵאמֹר וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ כְּמוֹ קוֹדֵם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְכִמִּשׁ בְּמִדְרַשׁ
 תַּלְמִים סִי קִיט עִיפִי לְעוֹלָם ה' דְּבִרְךְ נִצַּב בְּשָׁמַיִם וְכֵן פִּי בְּסִשְׁבֵי חֵיב פִּי
 בְּשֶׁם הַבְּעִשְׂטִיז לְעִפְּ לְעוֹלָם ה' דְּבִרְךְ נִצַּב בְּשָׁמַיִם שְׁדְּבִרְךְ שְׁאִמְרַת יְהִי
 רְקִיעַ בְּתוֹךְ כו"י תִּיבּוֹת וְאוֹתִיּוֹת אֱלוֹ הֵם נִצְבוֹת וְעוֹמְדוֹת לְעוֹלָם בְּתוֹךְ רְקִיעַ
 הַשָּׁמַיִם, וּמְלוֹבְשׁוֹת בְּתוֹךְ כָּל הַרְקִיעִים לְעוֹלָם לְהַחִיּוֹת כְּדַכְתִּי וְדָבָר
 אֲלֵקִינוּ יְקוּם לְעוֹלָם, וְדִבְרֵינוּ חַיִּים וְקִימִים לְעַד, כִּי אֱלוֹ הִיוּ הָאוֹתוֹת
 מִסְתַּלְקִים כְּרַגַּע חִי וְחוֹזְרוֹת לְמִקּוֹרֵן הִיוּ כָּל הַשָּׁמַיִם כֹּאֵין וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ, וְהִיוּ
 כֹּלָא הִיוּ כִּלְל וְכִמּוֹ קוֹדֵם מֵאִמֵּר יְהִי רְקִיעַ, וְכִמּוֹ שְׁהוּא בְּרַקִּיעַ כִּיָּה בְּכָל
 הַנְּבִרָאִי שְׁלֹכְל נְבִרָא שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ בְּלֵהִיִּק זֶה חִיּוֹתוֹ וְשִׁרְשׁוֹ בְּעִימַי
 חִילּוּפֵי וְתַמּוּרוֹת וְחִילּוּפֵי דְחִילּוּפֵי וְתַמּוּרוֹת דְּתַמּוּרוֹת וְכִמִּשׁ בְּסִשְׁבֵי חֵיב
 פִּיב, וְעִי בְּפִרְדִּים בְּשִׁל הוּא שְׁעַר הַצְּרוּף פִּיָּה מְעַנִּין רִלָּא שְׁעָרִים
 הַמְתַּגְלָגְלִים פְּנִים וְאַחֲרוֹ שְׁהֵם כִּיָּא אֵיב, נִמְצָא שְׁצִל נִמְשַׁךְ תַּמִּיד הַמִּשְׁכָּה
 חֲדָשָׁה מֵאֵין לִישׁ, וְהֵינּוּ מִשְׁרַשׁ בְּחֵי אֵין וְיֵשׁ שְׁהֵם חו"ב שְׁנִקְּ אֵין וְיֵשׁ כְּנוֹדַע,
 וְהֵם תְּרַדְלִים וְזִיּוּגִיָּהוּ תְּדִיר וְצוֹרֵךְ קִיּוֹם הָעוֹלָמוֹת שְׁלֵא יוֹפְסֵק חִיּוֹת
 הָעוֹלָמוֹת וְתַמִּיד נִמְשַׁךְ בְּחֵי זֶה וְזֶהוּ וּבִטּוֹבוֹ ית' הוּא מִחֲדָשׁ חִידוּשׁ מַעֲיָב
 בְּכִיַּת חִידוּשׁ מֵאֵין לִישׁ כו"י, וְכִדִּי שִׁיּוּמֶשׁךְ הַמִּשְׁכָּה זֶה, הִנֵּה מִתְּחַלַּת הַבְּרִיאָה
 הִי זֶה מִצַּד בְּחֵי כִי חִפְץ חֲסֵד הוּא¹¹¹, אֲךְ עִכְשִׁיו בְּאַתְעַדְלִית תְּלִי מִלְתֵּאֵי
 וְצִרְיָכִים לְהַמְשִׁיךְ בְּחֵי זֶה, וְהוּא עִי הַתּוֹפְלָה שְׁהוּא בְּחֵי פִסּוּדִיז סִיפּוֹר שְׁבַחֵי
 הַבּוֹרָא אֵיךְ שֶׁהִלּוּ¹¹² אֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם כו"י הִלְלוּ אֵת ה' מִן הָאָרֶץ כו"י רוּחַ
 סַעְרָה עוֹשֶׂה דְּבָרוֹ, וְהֵינּוּ עִי הַשִּׁירָה שֶׁל כָּל נְבִרָא כִּידוּעַ שִׁישׁ פִּרְקֵי שִׁירָה
 שְׁכָל נְבִרָא אוֹמֵר שִׁירָה, וְכֵן הַמְּלֹאכֵי אוֹמְרִים שִׁירָה כְּמִשְׁשִׁי הִלְלוּהוּ כָּל
 מְלֹאכֵי, וְעִי הַשִּׁיר שֶׁלֵּהֶם מִמִּשְׁכֵי הַמִּשְׁכָּה חֲדָשָׁה לְחֲדָשׁ אֵת הָעוֹלָמוֹת כו"י,

111 תפלת ובא לציון.

112 ברכת יוצר.

113 תהלים קיט, פט.

114 בראשית א, ו.

115 ישעי' מ, ח.

116 מיכה ז, יח. ראה מו"נ ח"ג פניג. ע"ח ש"ח ספ"ו.

117 ראה אגה"ק שלהי סי' ה.

118 תהלים קמח, א יח.

119 שם פסוק ב.

וזהו שנק' חיי שעה, לפי שצריכה להתחדש כל שעה כו' והנה חידוש זה הגם כי אינו חידוש גמור שהרי כמו שהי' אתמול כן נמשך עתה שלכן נק' בשם חידוש הישינות פי' שלפי שחיות של יום אתמול עד"מ נסתלק לכן נמשך ביום זה חיות חדש' להחיות את העולמות אבל מ"מ הרי יום זה דומה כמו יום אתמול אשר ע"כ נק' חידוש הישינות, עכ"ז יש בבחי' המשכה זו ג"כ תוס' ברכה שיכול להיות שיהי' נמשך בבחי' זו ריבוי השפעה כמו שאנו רואים שאינו דומה שנה לשנה שיש שנה שנשפע בה התבואה והפירות בריבוי, ויש שנה שנמשך בצמצום, והיינו לפי שהמשכה היא לפ"ע האתעדל'ת ולכן יש שינוים בהמשכה שאם האתעדל'ת היא כהוגן אז נמשך רפואה ושלוש ומזונות בריבוי כו' ואם האתעדל'ת אינו כהוגן אז יכול להיות היפך ח"ו, וזהו מה שהתפלה נק' חיי שעה, אמנם התורה היא בחי' חיי עולם שהיא בחי' המשכה חדשה ממש המשכת אוא"ס בתוס' וריבוי, ונק' חיי עולם ל' נצחית כי ע"י תורה נמשך אוא"ס שאינו שייך כלל לבחי' עולמות כו', וזהו דעת הסובר מניחי' חיי עולם ועוסקי' בחיי שעה, לפי שע"י התפלה אינו ממשיך רק בחי' השייך לעולמות כנ"ל אבל ע"י תורה נמשך בחי' גבוה הרבה יותר שהיא בח' חיי עולם כו', אך הוא סבר זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד¹²⁰, והיינו הגם שהאמת כן הוא שהמשכה שע"י התורה גבוה הרבה מבחי' ההמשכה שע"י התפלה, מ"מ אי אפשר להיות המשכת התורה היא המשכת פנימיות בלתי המשכת החיות שבשביל העולמות הוא בחי' חיי שעה הנ"ל כי הא בהא תליא כמו אם אין קמה אין תורה אם אין תורה אין קמה, (כי אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ כו')¹²¹ וזהו שמים וארץ קנין א' דהיינו מה שתמיד נמשך המשכה חדשה להחיות את העולמות בבחי' חידוש הישינות, אך שיהי' נמשך בבחי' תוס' ברכה שיהי' רפואה ושלוש ומזון בריבוי זהו הנק' קנין, כי קנין הוא לשון חשיבות כמ"ש¹²² ברוך עושך ברוך יוצרך ברוך בוראך ברוך קונך שקונך קאי על עולם האצ"י כמ"ש בת"א בביאור ואלה המשפטים, בענין כי תקנה עבד עברי.

והנה בנה יובן עוד ענין אחד דהנה ידוע הקושיא מ"ש בק"ש ה' אחד¹²³ ולא הוי' יחיד שיחיד מורה יותר על אחדות, שאחד יש אחד המנוי כו', ורבינו ז"ל תירץ (בת"א בד"ה וארא) דלכך נא' אחד להורות שהוא אחד בז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם, שחית רומז לזר"ק וארץ, והד' לד' רוחות העולם, וכמארז"ל¹²⁴ כד אמליכתי' למעלה ולמטה ולד' רוחות תו לא צריכת, ולכאוי' אינו מובן מהו הרבותא שהוא אחד בז' רקיעי' וארץ וד"ר, וכי מה תופסין מקום אצלו ית' השמים וארץ וד"ר, אך הענין הוא דהנה השירה

(120) שבת שם (י. א.).

(121) פסחים סח, ב.

(122) נוסח קידוש לבנה.

(123) דברים ו, ד.

(124) ברכות יג, ב.

של השמים הוא פסוק¹²⁵ השמים מספרים כבוד אל וארז"ל במדרש תלים במקומו (תלים סי' י"ט דכ"ז ע"ג) משל לגבור שנכנס במדינה ולא היו יודעי מה כחו א"ל פקח אחד מאבנא דהוא מתעשש אתון ידעין מה כחו (ובילקוט בתלים ע"פ השמים מספרי' רמז תרע"ב דצ"ו ע"ב הגירסא מאבנא דהוא מתגושש וזה עיקר) כך מהשמים אנו למדים כחו של הקב"ה, והענין הוא דהנה ארז"ל¹²⁶ למה נק' שמים שמים מעשיהם של בריות מלשון ושם דרך¹²⁷ כל השם אורחותיו כו'¹²⁸, שמאי כו', והיינו שאנו רואי' שיש בשמים שני השפעות הפכים חסד ודין (ע' במדר' פ' בשלח ר"פ כ"ה) וכמ"ש במבול¹²⁹ וארובות השמים נפתחו שהמבול הי' מן השמים, וכן כתי'¹³⁰ והי' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מן השמים, נמצא שתוקף הדין הלזה הי' מן השמים, ואנו מוצאים בהיפך שבחי' השפעת החסד נמשך מן השמים כמ"ש¹³¹ ויתן לך האלקי' מטל השמים שהוא בחי' ברכה וחסד ויש הרבה דרשות ע"ז מהו נק' טל, וכן המן הי' מן השמים כמ"ש¹³² הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, הברכות מן השמים השקיפה¹³³ ממעון קדשך מן השמים, וכתי'¹³⁴ יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים, ונמצא שיש בשמים ב' בחי' הפכים, וזהו שנק' שמים מל' אש ומים¹³⁵ ב' בחי' חו"ג, ולכן מפני היות בהם גם מבחי' הגבורה הם הם השמים מעשיהם של בריות, שלפ"ע מעשה התחתוני' בהעלאות מ"ן בעבודתם כו' לפי ערך זה נמשך מלמעלה בחי' המשכת מ"ד, והענין הוא דהנה כתי'¹³⁶ כי כאשר ירד הגשם כו' מן השמים והרוה את הארץ והולידה והצמיחה, נמצא שעיקר הלידה מה שהארץ תצמיח צמחה זהו מן הגשם שמרוה את הארץ, ולכן קודם שירדו הגשמים לא צמחה מן הארץ כלום כמ"ש¹³⁷ וכל שיח כו' עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר כו' וגם ארז"ל¹³⁸ אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, וצ"ל מה"ע הכאה זו עוד, אך הענין הוא שהגם בלא הגשמים לא יצמח כלום מ"מ עיקר הצמיחה הוא מכח הצומח אשר בארץ דוקא שבה דוקא ניתן הכח להצמיח מאין ליש, או בתוס' וריבוי,

(125) תהלים יט, ב.

(126) בר"ר ד, ז.

(127) תהלים נ, כג.

(128) מו"ק ה' סע"א.

(129) בראשית ז, יא.

(130) בראשית יט, כד.

(131) בראשית כו, כח.

(132) שמות טז, ד.

(133) דברים כו, טו.

(134) דברים כח, יב.

(135) בר"ר ד, ז.

(136) ישעי' נה, י.

(137) בראשית ב, ה.

(138) בר"ר י, ו.

שכאשר זורעי גרעין א' יכול לצמוח מאה פעמים ככה כמ"ש ביצחק כשברכו ה' שמצא מאה שערים¹³⁹, וגם זה קרוב לענין מאין ליש שהרי הגרעין צ"ל נרקב תחלה ונעשה אין ואז נצמח ממנו היש הוא התבואה וכמ"ש במ"א שכח הצומח הוא כלל וע"י זריעת חטים עדי"מ הוא כעין העלאת מ"נ לכה הצומח שיצמח חטים דוקא וכ"ה בזריעת מין אחר כמו שעורים וש"ש כו', ומה שהארץ תוציא צמחה דשאים ואילנות שאינם נזרעי כלל זהו יותר קרוב לבחי' יש מאין כמ"ש מזה במ"א שדוקא בארץ ניתן כח זה ולא בשמים שאם יזרעו בשמים לא יצמח מאומה, והיינו לפי שנעוץ תחלתו בסופן¹⁴⁰ דוקא, ולכן בארץ היא בחי' המל' יש בה הכח להצמיח מאין ליש כמו בבחי' אין דכתר להמציא מציאות התהוות החכ' כמ"ש¹⁴¹ והחכ' מאין תמצא, ועכ"ז בלא גשמי' לא יצמח כי שמים וארץ הם בחי' משפיע ומקבל, שבלתי אפשר שתלד המקבל כ"א ע"י שתקבל מן המשפיע תחלה, ואז והולידה והצמיחה, והגם שבשרש שרשן הוא הכל מיחוד חיצוני דחוב עכ"ז הרי השוון בגמ' פ"ק דתענית ד"ח ע"ב נא' לידה באשה ונא' לידה בגשמי' נא' פקידה באשה ונא' פקידה בגשמים, ובכדי לעורר העלאת מ"ן דכה הצומח אשר בארץ, זהו מה שארז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל שהוא בחי' המשכת מ"ד לעורר העלאת מ"ן דכה הצומח שבארץ שממנו עיקר הצמיחה, אך בתנאי כשיקבל גשמים שהוא בחי' המשכת מ"ד שנמשך בפנימיות אחר העלאת מ"ן דכה הצומח שבארץ כו', ונמצא הגם כי הארץ תוציא צמחה דוקא עכ"ז א"א כ"א שיהי' תחלה וסוף ההשפעה מן השמים לארץ, ולכן הם השמים מעשיהם של בריות לפי ערך האתעדלית בפרק שירה לפ"ע זה נמשך האתעדל"ע מן המזלות המעוררים העלאת מ"ן בכח הצומח שבארץ, ולפע"ז יורדי' גשמים אח"כ לרוות את הארץ, וכענין מארז"ל¹⁴² ע"פ ואד יעלה מן הארץ¹⁴³ שברו הבריות את ערפן הגשם יורד, והשמים שמיין אם שברו אם לאו, וזהו דכתי' והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו לפועלם (איוב ל"ז י"ב) וע"ש בפ"י רש"י, והיינו שאם מטיבי' מעשיהם בר"ה ונגזרה גזירה שיורידו הגשמי', וכשקלקלו אח"כ לשנות הגזירה א"א, אלא שמורידם בלא זמנם, ועל ארץ שאינה צריכה להם, ולהיפך כשבר"ה לא אכשיר דרי כו' עכ"ז כשמיטיבים מעשיהם מורידם בזמנם ובשדה הצריכה להם, וכמא' רז"ל בתעניות פ"ק ד"ח ע"ב ע"פ אם לשבט אם לארצי אם לחסד ימצאהו (איוב ל"ז י"ג).

139) בראשית כו, יב.

140) ס"י א, ז.

141) איוב כה, יב.

142) בר"ר יג, יד.

143) בראשית ב, ה.

ועפ"ז יש לפרש מ"ש באיכה סי' ג' פסוק ל"ח ל"ט מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, מה יתאונן אדם חי גבר כו', ולכאוי' הלא כתי' קודם"י מי זה אמר ותהי, אד' לא ציוה, והענין דהנה ארז"ל במד"ר במקומו אמר ר' אלעזר משעה שאמר הקב"ה (בר"פ ראה הלשון בסניני) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע"י לא יצאת טובה לעושה רעה, ורעה לעושי טובה, אלא טובה לעושה טובה, ורעה לעושה רעה כד"א ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו (ש"ב ססי' ג') ופי' במ"כ שהכל נמשך לפי פעולת המקבל כו', ובמדרש ר"פ ראה אנכי איתא ג"כ מדרש זה ושם אלא מאליה הרעה באה על עושה הרעה והטובה לעושי טובה, ובס' עמק המלך שער רישא דז"א פנ"ב דקנ"ז א' פי' ענין מפי עליון לא תצא קאי על א"א, כנדרש בזח"ג נשא דקל"ז סע"ב אלא הכי תנא לא דיין לרשעי' כו' ובשעתא דלא אתגלייא כו' ע"ש, עוד כ' וגם פירושו על ז"א שנק' עליון באצי' ממנו לא תצא הרעות והטוב אלא ע"י מעשה התחתונים כו' וע' מזה ג"כ בשל"ה דק"ז סע"א וע"ב בד"ה כ' בעל מערכת אלקות בשער האחדות, ועד"ז ארז"ל¹⁴⁶ במדה שאדם מודד בה מודדין לו, וזהו מה יתאונן כו' על חטאיו שעייז מהפכין ח"ו מדה"ר למה"ד, והעצה לזה נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה"י כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה¹⁴⁷, וע' במאה"ז פ' וירא דק"ט ע"פ והוא מסיבות¹⁴⁸ ותוכן כוונת המאמר בא לפרש שמפי עליון לא תצא הרעות ח"ו כלל כי לא יגורך רע כתי"י¹⁴⁹ וכמארז"ל אין רע יורד מלמעלה¹⁵⁰, כ"א הוא ית' הוא מקור הטוב והמטיב לכל, ורק באתעדלית שלהם מעוררי' וממשיכים עליהם בחי' דיני' וגבורה מלמעלה עד שבריבוי ההשתלשלו' נעשה בחי' רע גמור למטה כו', והיינו שנמשך מבחי' גבורה שבשמים כמו בדור המבול וגפרית ואש דסדום, וכן בחורבן בהמ"ק כתי"י¹⁵¹ ממרום כו', אבל באמת לא יגורך רע כלל כ"א מה יתאונן כו' חטאיו שעייז החטאי' השמים שמים מעשיהם של בריות שיומשך מבחי' הגבורה ח"ו, אבל מפי עליון עצמו לא תצא, וזהו מה שבפסוק מי זה אמר ותהי כו' כתי' ש' אד' מפני שלמדה זו מגיע אתעדלית שז"ע היא שקלא שנת' במאה"ז וירא דק"ט הנ"ל.

ועפ"ז יובן דברי המדת"ל השמים מספרי' משל לגבור כו', שעיי השמים נוכל להכין גדולתו של הקב"ה, כי נת"ל שיש בשמים ב' הפכיי',

(י הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקכג (ראה בהערות שם). בתאריך: שי"פ דברים.

(144) איכה ג, לו.

(145) דברים ל, טו.

(146) סוטה ח, ב.

(147) איכה ג, מ.

(148) זר"ח בראשית יט, ד.

(148*) איוב לו, יב.

(149) תהלים ה, ה.

(150) בר"ר נא, ג.

(151) איכה א, יג.

ועכ"ז מתחברים יחד כאלו אינם מנגדים זל"ז כלל, ונודע כי כדי להיות התחברות שני כחות הפכים זהו ע"י שנמשך בהם מבחי' היותר גבוה משניהם שעייז מתכללי' ומתייחדים, וכמ"ש¹⁵² המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו, מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זא"ז¹⁵³ לפי שהמשל ופחד עמו ע"י בחי' הארת אא"ס שמתגלה עלי' שלמעלה משניהם שעייז מתבטלים, וכן יובן בחי' זו בשמים שהם מאש ומים, ועכ"ז מתכללי' יחד שזהו ע"י הארת אור א"ס שלמעלה מחו"ג כמ"ש מזה במ"א בד"ה לך לך במאה"ז דקיימו ברוחא עילאה, ולכן השמים מספרי' כבוד אל שע"י השמים אנו יודעים גדולתו של הקב"ה, ועפ"ז יובן מה שאומרי' בק"ש אחד דוקא לפי שבאחד מרומזו איך שהאלף הוא בחי' אא"ס אלופו ש"ע מאיר בחית הוא ז' רקיעים וארץ ובד' הוא ד' רוחות העולם והם בטלים בתכלית עד שמתכללים יחד כו', ונמצא כי ע"י התכוננות איך שהשמים עומדי' נבין איך שהם בטלים בתכלית דאליכ איך המים אינם מכבין האש, וענין שמרומז בחי' דאחד ז' רקיעי' וארץ זהו ג"כ חו"ג כמארזל"י¹⁵⁴ נטה ימינו וברא שמים ונטה שמאלו וברא ארץ והם מתכללים יחד כנ"ל בענין אין לך עשב כו' שמתייחד עם כח הצומח שבארץ, ואח"כ הגשמים מן השמים, שזהו התכללות חו"ג שכ"ז הוא ע"י שהמשל ופחד עמו כו' היינו הארת האלף שמאיר בחי' כו', וזהו שיר השמים פסוק השמים מספרים כבוד אל, והנה כמו שהוא בשמים וארץ הגשמיים כמו"כ הוא בשמים וארץ העליוני' הרוחניים עד רום המעלות שכולם מתכללים ע"י הארת אא"ס שלמעלה מחו"ג, וז"ע שמים וארץ קנין אחד שיומשך תוס' ברכה בבחי' מה שמחדש בטוב בכיית מעשה בראשית שע"י אתעדלית דמלאכים שמרעישו' ואומרי' שירה, וכן כל הנבראי' שבעוה"ז ע"י בחי' השירה שלהם, וישראל ע"י פסוד"ז, עייז ממשיכי' תוס' ברכה בבחי' חידוש הישינות, והגם כי ברית כרותה מימי נח עוד"י כל ימי כו' זרע וקציר כו' עכ"ז נת"ל שיש מן השמים ב' השפעות הפכים, ואי"כ יכול להיות ההשפעה בצמצום, אבל ע"י השירה ממשיכים שיפתח ה' את אוצרו הטוב את השמים כו', ויומשך תוס' ברכה כו'.

והנה ג' קנינים אלו ישנם בד"כ בתפלה, מתחלה אומרים ברכת התורה
 שז"ע תורה קנין א', ואח"כ פסוד"ז ז"ע שמים וארץ קנין א', אח"כ
 אהבת עולם ברכה שני' דק"ש זה"ע אברהם קנין א' כי אברהם הוא בחי'
 אהבה כמ"ש אברהם אוהבי, ואח"כ בק"ש ה' אחד שז"ע כד אמליכתי בשו"א,
 הוא בחי' המשכת אא"ס שנמשך בשמו"א כו'.

(152) איוב כה, ב.

(153) ר' תנחומא ויגשו, ספר הבהיר סי' יא (זח"א רסג, א): אגהיק רס"י יב.

(154) ר' פדריא פי"ח. זח"ב כ, א ושם לו, א פה, ב.

(155) בראשית ח, כב.

שמע* ישראל כו' ה' אחד¹⁵⁶, וארוז'ל במשנה פ"ב דברכות¹⁵⁷ למה קדמה פ' שמע לוחא"ש (ולא מה שקדמה בתורה שהרי פ' ציצית קדמה לכולן אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה כמ"ש החוס' בברכות דף י"ד ע"ב ד"ה למה) אלא כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות, וצ"ל מה"ע קב"ע מ"ש שהיא הקדמה לעול מצות כו', ויוכן בהקדם ענין מארוז'ל ישראל קנין אחד, דהנה לכאו' צ"ל מה שמחלק כאן אברהם וישראל לשני קנינים והלא לכאו' הם קנין א' דאברהם הוא ישראל וישראל הוא אברהם כו', והענין הוא דהנה בקנין דישראל כתי' ב"פ לשון קנין, והיינו מה שמביא בכרייתא פסוק עד יעבור כו' עם זו קנית ומה שמביא בספרי (פ' האזינו ע"פ הוא אביך קנך שחשיב שם ג' קנינים תורה וישראל ובהמ"ק, ישראל קנין א' הלא הוא אביך קנך) פסוק¹⁵⁸ הלא הוא אביך קנך, נמצא נזכר בישראל ב"פ קנין.

ולבאר ענין ב"פ קנין אלו, י"ל ע"פ המדר' בשה"ש ע"פ¹⁵⁹ דודי לי ואני לו (בדף י"ח) הוא לי לאב ואני לו לבן הוא לי לאלקי' ואני לו לעם ולאומה, הוא לי לאב דכתי' (ישעי' ס"ג י"ו) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו כו' ואני לו לבן כמ"ש¹⁶⁰ בני בכורי ישראל, וכתי'¹⁶¹ בנים אתם להוי' כו', הוא לי לאלקי' דכתי'¹⁶² אנכי ה' אלקיך, ואני לו לעם ולאומה דכתי' (ישעי' נ"א ד') הקשיבה אלי עמי ולאומי אלי האזינה, וזהו ב' הקנינים הא' קנין דעם מה שעם זו קנית, והב' קנין דבן, מה שבנים אתם, וע"ז הוא שאמר בספרי קנין דישראל מפסוק הלא הוא אביך קנך, דהנה מה שנש"י נק' בנים למקום זהו שורש הנשמות כמו שהם למעלה שאז הם נק' בנים, אך כשנמשכו למטה ונתלכשו בגופים אזי הם נק' בשם עם, שהוא בחי' עבד כו', וזהו מה שאמרים אם כבנים אם כעבדים כו', שהוא נגד ב' בחי' אלו, ולהבין ענין ב' בחי' אלו הנה כתי'¹⁶³ וכל בניך למודי הוי' ורב שלום בניך וארוז'ל¹⁶⁴ ת"ח מרבים שלום שנא' וכל כו' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך דלכאו' אינו מובן למה צריך להוכיח מבניך השני לומר א"ת בניך אלא בוניך הא גם מדכתי' בניך למודי הוי' ה"י יכול לדרוש שת"ח הם למודי הוי' והם מרבים שלום, אך הענין הוא דהנה בינה נק' בן י"ה¹⁶⁵ דהיינו שבחי' בן נמשך מבחי'

(*) מכאן המשך להגיל בדי' בפ"ע — ביאור ענין ישראל קנין אחד (וכמ"ש לקמן בשו"ה מב"ע). וכן בגכ"י"ק (בסוף העמוד שמסתיים הגיל) רשום בכ"י"ק ומענה צ"ל ענין ישראל. הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקס.

(156) דברים ו, ד.

(157) ברכות יג, א.

(158) דברים לב, ו.

(159) שה"ש ב, טז.

(160) שמות ד, כב.

(161) דברים יד, א.

(162) שמות כ, ב.

(163) ישעי' נד, יג.

(164) ברכות סד, א וש"נ.

(165) זחי"ב קנה, א. זחי"ג פב, ב קכב, א ועוד.

י"ה, כי בן הוא בחי' אהבה זכר חסדו¹⁶⁶, ואהבה זו נמשך מבחי' י"ה דהיינו מבחי' התבוננות דהיינו כשמתבונן איך כי ב"יה הוי' צור עולמים¹⁶⁷ בשני אותיות לבד ביו"ד נברא העוה"ב¹⁶⁸ שהוא בחי' השגת אלקות תענוג הנשמות שנמשך שם גילוי אלקות, ונברא רק מבחי' יו"ד שהוא בחי' נקודה לבד בחי' צמצום, ובה' נברא העוה"ז כמ"ש בהבראם בה' בראם¹⁶⁹ שהוא בחי' אתא קלילא דלית ביה' מששא¹⁷⁰ שהוא רק בחי' זיו והארה בעלמא שאינו נוגע לעצמותו כו', וכשמתבונן איך שכל העולמות הוא רק משני אותיות אלו שאינם תופסים מקום כלל, ועד"מ שני אותיות באדם שאינו תופס מקום כלל לגבי עצמיות כח הדבור וכ"ש לגבי כח המחשבה וכ"ש לגבי עצמיות הנפש ממש שכלא ממש חשיבי, וכמו"כ יובן שכל העולמות עוה"ז ועוה"ב אינו תופס מקום כלל לגבי ית' לפי ששרשם הוא רק משני אותיות אלו לבד, ואי לזאת מתעורר בבחי' אהבה ותשוקה לעצמותו ומהותו ית' ממש, ולא ירצה בשום חפץ כלל כמ"ש¹⁷¹ מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שאינו רוצה לא בג"ע התחתון ולא בג"ע העליון כ"א לעצמותו ומהותו ית', וזה בינה בן י"ה שע"י ההתבוננות מבחי' י"ה נעשה בחי' בן הוא בחי' אהבה לאלקות, וז"ע בניך כו', והנה לבד זה גם מצד עצמיות שרש נש"י נקראו ג"כ בנים כי שרש נש"י נמשכו מבחי' מדות עליונות בחי' ז"א דאצי' שנק' ישראל, ולכן נקראו בנים ששרשם מבחי' ז"א, וזהו שארו"ל במד"ר ר"פ תולדות פס"ג¹⁷² שאברהם נק' ג"כ ישראל, ולמדו זה ממש¹⁷³ ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, והלא לא ישבו שם כ"א רד"ו שנה, אלא שגם אברהם נק' ישראל והשעבוד נחשב משעה שנולד יצחק, ויצחק נק' ג"כ ישראל¹⁷⁴ דכתי' ואלה שמות בניי הבאים מצרימה את יעקב (שמות א' א'), ולכא"ו נראה שמפסוק שבפ' ויגש (מ"ו ח') ואלה שמות בניי כו' יעקב ובניו שגם יעקב נכלל בכלל בניי, הראי' יותר חזקה שיצחק נק' ישראל, שוב מצאתי כיפ"ת שמצא נוסחא שמביא פסוק דפ' ויגש, וכן הביא משמו בפ"י עי"ו, ע"ש, והיינו לפי שישראל הוא בחי' ז"א דאצי' שהוא בחי' חג"ת, ואברהם הוא בחי' חסד, ויצחק בחי' גבורה ויעקב ת"ת, שהאבות הן הן המרכבה¹⁷⁵ דחג"ת דאצי' לכן כאו"א מהם נק' ישראל, וזהו שנק' בנים לפי שהמדות נמשכי' מבחי' חו"ב, ולכן נק' ישראל בנים למקום כמו שהבן נמשך ממוח האב כך שרש נש"י נמשכים ממחשבתו וחכמתו ית' דאנת הוא חכים

166 תהלים צח, ג. ראה תניא פ"ג.

167 ישעי' כו, ד.

168 מנחות כט, ב.

169 בראשית ב, ד. מנחות שם.

170 פיוט אקדמות. וראה אנה"ק ס"ה.

171 תהלים עג, כה.

172 בר"ר סג, ג.

173 שמות יב, מ.

174 בר"ר שם.

175 בר"ר מז, ו.

ולא בחכ' ידיעא¹⁷⁶, וזהו הוא לי לאב ואני לו לכן שזהו מצד שרש נש"י שנמשכי' מבחי' חכ', וזהו הלא הוא אביך קנך שנקראו קנין מצד שרש הנשמה, שנק' בנים, והוא בחי' אברהם קנין אחד שקאי על כלליות נש"י, וזהו מצד שרש הנשמה, ואמנם מחמת שנתלבשה הנשמה בגוף נת' לעיל שנק' בשם עם כנ"ל עכ"ז ע"י העבודה בבחי' התכוננות דבחי' בניך בן י"ה בא למדרגת בן גם בהיות הנשמה מלוכשת בגוף כו', ואומרם אברהם דוקא ולא האבות זהו מחמת שהקניו הוא מחמת בחי' בן שהוא בחי' אהבה לאלקות כמו הבן שיש לו אהבה ותשוקה תמיד להאב, ואברהם עיקר עבודתו הי' בבחי' אהבה כמ"ש¹⁷⁷ אברהם אוהבי לכן אמרו אברהם קנין אחד, שהי' מרכבה לבחי' זו כו', וגם כי החסד הוא יומא דאזיל עם כולא יומינ¹⁷⁸ וזהו יומם יצוה ה' חסדו¹⁷⁹ בתוס' מ' לכן אמר אברהם קנין א'.

ואמנם מה שאמרו וחלקו בכרייתא ישראל קנין אחד בפ"ע לבד מה שאברהם קנין אחד הוא, זה למדו מפסוק עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית, זהו מעלת ואני לו לעם שאמר במד"ר שה"ש הנ"ל, וזהו מה שדרשו רז"ל א"ת בניך אלא בוניך פי' וענין בוניך הוא בחי' המשכת אלקות למטה שנמשך ע"י עסק התורה דוקא, ולכן נק' ת"ח בנאים כמ"ש במשנה וא"ו פי"ט דמקואות ושל בנאים מצד אחד, ומפרש לה בגמ' שבת ס"פ ואלו קשרים דקיי"ד ע"א שבבגדי ת"ח הרבב שמצד אחד ג"כ חוצץ, ונק' בנאים לפי שעוסקי' בבנינו ש"ע כמ"ש בגמ' שם ונודע כי הבנין הוא מאבנים שתי אבנים בונות שני בתים כמ"ש בס"י¹⁸⁰ והיינו בחי' אותיות התורה שע"י נמשך המשכת אלקות למטה וכמו במ"ת דכתי'¹⁸¹ וירד הוי' על ה"ס, והיינו שיומשך בבחי' זו עם זו שקנית, וכן עכשיו ע"י לימוד התורה בבחי' ביטול מה להלן באימה וביראה אף כאן¹⁸² כו' ממשיכי' המשכת אלקות בבחי' עם זו, וזהו הוא לי לאלקי' אנכי הוי' אלקיך, ואני לו לעם הוא בחי' הקנין דישראל, שנא' בהם עם זו קנית [וז"ע וא"ו דש' הוי' בחי' זה שיומשך בעם זו] והנה עם ועבד ענינם אחד הוא, וזהו שאנו מבקשי' אם כבנים אם כעבדים, שבנים זהו מעלת הוא לי לאב ואני לו לבן, ואם כעבדים זהו מעלת הוא לי לאלקי' ואני לו לעם ולאומה, ונודע כי העבד עיקר עבודתו הוא בבחי' יראה קבלת עול מ"ש שמקבל עליו העול לעבוד בלי טו"ד כ"א כל מה שיצוה עליו, וזהו מ"ש בפ' שני' שק"ש¹⁸³ ולעבדו בכל לבבכם, שבפ' ראשונה לא נז' רק אהבה

(176) תקו"ז יז, ב.

(177) ישע"י מא, ח.

(178) פעי"ח שער הה"ס פ"א. ראה וחי' מו, א.

(179) תהלים מב, ט.

(180) ס"י פ"ד מ"ב.

(181) שמות יט, כ.

(182) ברכות כב, א.

(183) דברים יא, ג.

ואהבת כו' בכל לבבך¹⁸⁴ כו' לפי שבפ' ראשונה מדבר בכחי' בן שכחי' בן עבודתו בבחי' אהבה וכנ"ל בענין בינה בן י"ה, רק שבפ' שני' נז' גם בחי' עבודת עבד, ולעבדו בכל לבבכם כו', והנה הגם שלכאו' מדרגת עבד הוא למטה ממדרגת בן, אבל מ"מ יש מעלה בבחי' עבד מה שאינו בבחי' בן, והוא מה שעבודת עבד בבחי' יראה מגיע למעלה מבחי' עבודת בן בחי' אהבה לבד, והענין הוא שיש שני בחי' יראה, יר"ע ויר"ת, והם ב' בחי' עבד משה עבדי¹⁸⁵ ודוד עבדי¹⁸⁶, משה עבד ה"י הוא בחי' יר"ע בחי' ביטול במציאות ממש, כמ"ש¹⁸⁷ ונחנו מה, שהי' בבחי' מה ממש כענין דכתי"י¹⁸⁸ מה שמו, שלמעלה מבחי' מה שם בנו כו', ודוד עבדי הוא בחי' יר"ת שהוא בחי' מל', אך שרש יר"ת הוא מבחי' יראה עילאה כי נעוץ תחלתו בסופו¹⁸⁹ ממש, וסופן בתחלתו בחי' קושי¹⁹⁰, כי הנה בענין היראות הנה יראת עונש היא המדרגה היותר תחתונה במעלות היראות כידוע מ"ש בספרי מוסר, ועכ"ז באמת יש יראת עונש שהיא יראת הרוממות כי הנה לא יגורר רע כתי"י¹⁹¹ ואין רע יורד מלמעלה¹⁹² ואיך נמשך העונש אלא שזהו כדכתי' (ש"א ב' וא"ו) מוריד שאול ויעל פ"י שמכוון הורדת הנשמה בשאול וגיהנם זהו כדי להיות ויעל והוא בכדי שיזדכך ויתלבן ויצורף וינוקה מה שפגם בכדי שיוכל לקבל אח"כ הענג בג"ע שכל המצות שעשה, וכ"ש לע"ל שיהיו גילוי המצוה עצמה, (ומזה נוכל להבין גודל עוצם מעלת המצות שכדאי כל העונשי' בכדי לקבל העונג מהמצות) שנמצא העונש הוא תכלית הטוב והחסד, אך הנה כשיתבונן מדוע יגיע לו ככה עונש מר וחזק בגיהנם ושאול הנה זהו על שפגם במצות ל"ת שעבר על ציווי הקב"ה שאמר לא תעשה והוא פגם ועבר על אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם ע"ז, והיינו עבור מה שפגם ברוממות כבודו ית' בעברו על ציווי במל"ת או גם במ"ע, ולכן מגיע לו עונש מר בכדי למחוק הפגם שפגם, וכל כמה שהעונש גדול יותר מובן שהפגם שפגם ברוממות כבודו הוא גדול יותר, וא"כ פ"י יראת עונש אין פירושו העונש עצמו שהרי העונש עצמו הוא תכלית הטוב והחסד בכדי שיוכל אח"כ ליהנות מענג העליון וכמאמר¹⁹³ מוטב דלידייני' וליתא כו', אלא שפ"י יראת עונש שע"י העונש מבין גודל עוצם הפגם שפגם ברוממות כבודו כו', ונמצא כי יראת עונש היא יראת הרוממות כו', וע' באמ"ב סוף שער הציצית פכ"ג, וע' בדי"ה ועמדו רגליו מענין נעוץ תב"ס שכוונת נעיצת התחלה היא בסוף דוקא יותר

ע' בת"א ד"ה ת"ר מצות נ"ח בענין ההפרש בין רועים לנסיכים בענין רחב"ד נגד ריב"ז שזהו ע"ד גדולה שימושה יותר מלימודה, ע"ש דניו ע"ד, שחב"ד ע"י תפלתו המשיך מבחי' סוכ"ע, ותורה היא בחי' מזון אופ"ל שזהו בחי' רועי'.

184) שם ו, ה. (185) (במדבר יב, ז) יהושע אי"ב, ז; מלאכי ג, כב. (186) ש"ב ג, יח: מ"א יא, לו ועוד. (187) דברים לד, ה. (188) שמות טז, ז. (189) משלי ל, ד. (190) ס"י פ"א מ"ז. (191) תהלים ה, ה. (192) בר"ר נא, ג. (193) תגיגה טו, ב.

מבראש המתפשט כו', ולכן ע"י בחי' יראה מגיע למעלה מבחי' שמגיע ע"י אהבה בחי' בן, ועפ"ז יובן מה שא' ריב"ז על רחב"ד¹⁹⁴ אני כשר לפני המלך והוא כעבד לפני המלך, ואלמלא הטיח בן זכאי ראשו בין ברכיו כל היום לא היו משגיחיו עליו, ורחב"ד נענה מיד לפי שהי' בבחי' עבד, ומדרגת עבד מגיע למעלה מבחי' בן כי שרש בן הוא מבחי' חכ', והיינו כמו שהבן נמשך ממוח האב כך נש"י נמשכו מבחי' ח"ע, אבל ע"י עבודת עבד מגיעים למעלה מבחי' חכמה שאינו שייך לומר בחי' בן כלל, וכמ"ש¹⁹⁵ יש אחד ואין שני לו גם בן ואח אין לו, שבבחי' זו אינו שייך בחי' בנים אתם או כדכתי"ב¹⁹⁶ למען אחי וריעי, כ"א שזהו למעלה מבחי' בן ואח, כי אוא"ס הוא למעלה מבחי' חכ' עד שהחכמה נחשב כעשייה לפניו ית' כמ"ש¹⁹⁷ כולם בחכ' עשית, אלא שחיבבן וקראן בנים, פי' שנמשך ומתלבש בבחי' חכמה ושם שייך בחי' בן שחכ' נק' אב, וז"א הוא בחי' בן כו' כנודע, אבל באוא"ס ב"ה שלמעלה מן החכ' אינו שייך כלל לומר בחי' בן, וכדי להגיע לבחי' זו זהו ע"י עבודת עבד דוקא, כי עבד הוא מלי' עורות עבודים והיינו ע"י בחי' אתכפאי ואתהפכא של הנה"ב ע"י מגיע לבחי' אוא"ס שלמעלה מהחכ', כי שרש נה"ב היא מבחי' התהו שקדם לבחי' התיקון בחי' ציור אדם דחכ' כו', וזהו מ"ש ורב שלום בניך אית בניך בחי' אהבה אלא בוניך בחי' עסק התורה בקבלת עול דוקא ע"ד¹⁹⁸ עובד אלקי' שונה פרקו מאה פעמים ואחד, (וע"י אחד הית' בחי' אתכפי' ואתהפכא דנה"ב י"ל שמגיע לבחי' יש אחד ואין שני לו כו') וע"י נעשה ורב שלום פי' רב ע"ד מ"ש¹⁹⁹ יש לי רב, ורב שלום הוא שגם בחי' המקיף דתהו יוכלל באו"פ דייעקב, וע' בת"א בד"ה וישלח יעקב עד ויקח מן הבא בידו, וזהו עם זו קנית שהקנין הוא מחמת שנק' עם דוקא, הוא לי לאלקי' ואני לו לעם, פי' וענין מה שנק' אלקי' הוא למעלה שלא בערך מבחי' מה שנק' אב כו' ומגיעים לבחי' זו ע"י היותינו בבחי' עם עבודת עבד דוקא, וזהו מ"ש עד יעבור עמך הוי' עד כו' עם זו קנית, שע"י בחי' עם מגיעים למעלה מבחי' ש' הוי' כי בחי' בן הוא מבחי' ש' הוי' כמ"ש בנים אתם להוי' אלקיכם, אבל בבחי' עם כתי' עד יעבור עמך הוי' למעלה משם הוי', וזהו ישראל קנין אחד שהוא בחי' מדרגת היראה עבודת עבד כי קנין של אברהם הוא בחי' בן שהוא בחי' אהבה הוא אביך קנך, וקנין דישראל הוא בחי' עבד בחי' יראה שז"ע עם זו קנית כו', וזה"ע קדימת שמע כו' קבעומ"ש, ע"ד הקדמת נעשה לנשמע קבלה כלליות, כי הנה תי' הוי' אלקינו הוא קבלה על דיבור אנכי הוי' אלקיך, והוי' אחד הוא קבלה על דבור לא יהי' לך, שב'

צ"ע גדול ריב"ז שר התורה, דבר גדול ודבר קטן. וי"ל שריב"ז בכה א"י באיזה דרך מחמת ענוה שלו כי עסקו בתורה בחי' נשמע, והי' מסופק על בחי' שלמעלה מן השכל, אבל רחב"ד עיקר עסקו בבחי' נעשה שקודם לנשמע.

194) ברכות לד, ב. 195) קהלת ד, ת. 196) תהלים קכב, ת. 197) שם קד, כד. 198) חגיגה ט, ב. ראה תניא פט"ו. 199) בראשית לג, ט.

דברות אלו אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו²⁰⁰ שהם כוללי' כלליות כל התרי"ג מצות אנכי כולל כלליות רמ"ח מ"ע ולא יהי' לך כולל כלליות שס"ה לית²⁰¹, שזהו כלליות עול מצות והקדמת שמע זהו כמו הקדמת נעשה לנשמע ביטול כללי דעבודת לכל מה שיצוה, ולא נשמע בפרט כו' וכמ"ש מזה במ"א בד"ה והתהלכתי בתוכם ובד"ה בשעה שהקדימו ובכ"ד שם, וזהו עיקר הקנין ואני לו לעם בבחי' עבודת עבד כו'.

(200) מכות כד רע"א.

(201) ראה זח"ב צ"א, א ושם רעו ע"א. שליה ר"פ יתרו. תניא פ"ב.

להביני' בתוס' ביאור ענין קנין צ"ל משארז"ל במשנה ריש קדושין האשה נקנית בשלשה דרכים בכסף ובשטר ובביאה, וכן אמרו במשנה ה' פ"א דקדושין נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה, והנה אשה הוא בחי' כנסי' כמ"ש ושם אשה גדולה (מ"ב ד' ח') שקאי על כנסי' (ע' בזח"ב ר"פ בשלח דמ"ד ב' פ"י ע"ז, ובפ"י הרמ"ז שם בענין רחל, ובמק"מ בשם ג"ב שהיתה גלגל חוה לכן כמו אדה"ר נק' האדם הגדול כן נק' היא אשה גדולה) וכמ"ש לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת איש הוא בחי' אש יו"ד ואשה היא בחי' אש ה', והיינו בחי' הרשפי אש והתשוקה שיש בכלליות נשיי נמשך מבחי' אש יו"ד, בחי' יו"ד דש' הוי' שכולל כלליות ש' הוי' ע"ש שמורה על תמידות ההתהוות כמ"ש במ"א, שהרשפי דכנסי' נמשך מש' הוי' שנק' איש כמ"ש הוי' איש מלחמה, וזהו דכתיב רשפי רשפי אש שלהבת י"ה, וכמ"ש בכהארז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת י"ה והוא מהזהר בכ"ד וצ' בלק"ת חקת בד"ה ע"כ יאמרו, פ"ה בענין כי אש יצאה מחשבון להבה כו' ואשה זו נקנית בכסף בשטר ובביאה דהיינו שקנין הוא ל' יחוד וכדי שתוכל להתייחד עם בעלה הוא ע"י שלשה דברים אלו ולמעלה הוא כדי שיהי' המשכת סוכ"ע בממכ"ע זהו ענין שנק' יחוד קוב"ה ושכינת' מקור כנסי', זהו ע"י כסף, כי כסף הוא בחי' ומדריגת אברהם קנין אחד, כסף מל' נכסף נכספתי הוא בחי' אהבה מדתו של אאע"ה, אך האהבה היא

(*) הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקכו ואילך. בתאריך: ש"פ עקב.

(1) בראשית ב, כג.

(2) תקריז תכ"ב סה, א.

(3) ראה רש"י לאיוב א, ה; מובא בשעהיהז"א רפ"ד.

(4) שמות טו, ג. ראה במ"ר ט, ב.

(5) שה"ש ח, ו.

(6) מובא בהמשך מים רבים תרל"ו פס"ב ושי"ג.

(7) זח"א רמה, א. זח"ב ק"ד, א. זח"ג נד, ב.

(8) בראשית לא, ל.

רק לבית אביך, שאב הוא בחי' חכ' כנודע, ולכן ע"י אהבה ותשוקה זו ממשיכי' היחוד שימשך טיפת אבא בחי' חכ' כי הטיפה נמשכת ממוח האב, וזהו בצל החכ' בצל הכסף¹⁰ שע"י האהבה והתשוקה דכסף נמשך מבחי' חכ' כו' ובשטר הוא בחי' אותיות, והיינו בחי' אותיות התורה שע"י בחי' אותיות התורה ממשיכי' ג"כ גילוי אלקות, וכמ"שיי ואתה מרבבות קדש, האותיות שאלוני¹¹, שהם המשכות אלקות, ועל אותות אלו נא' אותותינו לא ראינו (תילים ע"ד ט' ע"ש בפ"י רש"י) שבזה"ג אינו נראה, אבל מ"מ ישנם רק שאינם נראים לעינינו כו'.

והנה הגם שע"י אותיות התורה ממשיכי' גילוי אלקות אבל מ"מ זהו רק בבחי' מקיף לבד, שנק' קדושין לבד וכמו טבעת קדושין שאינו רק בחי' מקיף לבד אבל אינו נמשך בבחי' פנימיות, אבל ביאה הוא בחי' המשכה פנימיות וז"ע בהמק"ד קנין אחד ששם הוא עיקר היחוד, וכמ"שיי בכל מקום אשר אזכיר את שמי (פ"י רש"י שאתן לך רשות להזכיר שם המפורש, והיינו בבית הכחירה) אבוא אליך, שנק' ל' ביאה, וכן כתי"י כי הנני בא ושכנתי בתוכך, כי עיקר קבלת התורה בפנימיות קיבלה משה בבהמק"ד, כמ"שיי ונועדתי לך שם, נמצא כי עיקר היחוד שהוא בחי' קנין הוא בחי' ישראל קנין אחד לפי שזהו עיקר ענין יחוד קוב"ה ושכינת' המשכת סוכ"ע בממכ"ע ומקום היחוד הוא בבהמק"ד דוקא לפי ששם הוא עיקר הגילוי כו', ואברהם ותורה זהו כדי שיהי' היחוד כי אברהם הוא בחי' כסף אהבה לכן הוא ג"כ קנין א', ותורה בחי' שטר בחי' אותיות התורה הוא ג"כ קנין א', אך עדיין צ"ל מה"ע שמים וארץ קנין אחד והענין הוא דזהו מה שאמר שם עוד במשנה נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה, ופ"י רש"י שם (קדושין דכ"ו ע"א) נכסי' שיש להם אחריות היינו קרקעות, ולהבין מהו"ע חזקה ומה שייך זה לשמו"א, הענין הוא דאיתא במד"ר בראשית רפ"ה ע"פ יקו המי', על דור המבול, עמדו והחזיקו בפלטין של מ' ואמרו אין זה פלטין ש"מ ע"ש ולכאו' אין למשל זה הבנה.

ויובן ע"פ מה דאיתא בגמ' סנהדרין דל"ט ע"א א"ל ההוא אמגושא פי' מין לאמימר מפלגך לעילאי דהורמיו, ומפלגך לתתאי דאהורמיו, (וע' הפ"י בערוך ערך הורמוז), והיינו שרצה לומר שיש הבדלה גמורה בין מ"ע

9) זח"ג רצ, א.

10) קהלת ז, יב.

11) דברים לג, ב.

12) ישע"י מה, יא.

13) שמות כ, כד.

14) זכר"י ב, יד.

15) שמות כה, כב.

למִת, דהנה כתיב¹⁶ יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים שיש רקיע המבדיל בין מים למים, שמים עליונים הם בתכלית העילוי כנודע שמים מצמיחי כל מיני תענוג, ומִע הוא בחי המשכת התענוג לעולמות עליונים כמִשׁי ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומִת שלמטה מן הרקיע המבדיל הם מקור להצמיח כל תענוגים הגשמיים שאינו בערך כלל לבחי התענוג רוחני הנשפע למעלה מבחי מִע שמעל לרקיע, ולכן הבדיל ביניהם, ועיכ רצה האמגושי לומר שהיא הבדלה גמורה שאינו נמשך כלל בחי גילוי אלקות למטה, כי הם אומרים עזב ה' את הארץ, כִּא רם¹⁷ כו' על השמים כבודו שמרוממים אלקות ואומרים שעל השמים דוקא כבודו אבל למטה הוא השפלה וירידה נגדו שאין דרכו להשפיל ולהשגיח על מעשה התחתוני, ואומרי שאין השגחה פרטיות, וזהו החזיקו בפלטין שִׁמ ואומרי אין זה פלטין שִׁמ, שאין דרכו להשגיח על מעשה התחתוני ועזב ה' את הארץ שהוא בחי שמים וארץ הגשמיים, אמנם באמת אינו כן ואנו אומרים¹⁸ מי כהוי אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ בשוה שגם השמים שאומרי על השמים כבודו כו' הוא גִיכ השפלה לפניו בשוה ממש כמו בארץ הגשמי, ולכן אין מקום כלל לחלק ביניהם כִּא שמשגיח בשמים ובארץ בשוה וזהו המשפילי בשמים ובארץ בשניהם בשוה להשגיח על כל פרט ופרט כו', וזהו שנק' חזקה שהוא בחי גילוי אלקות למטה כמו למעלה וכמִשׁ אתה החלות להראות כו' ואת ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ, שבחי המשכת אלקות בארץ כמו בשמים זהו הנק' חזקה, וכן כתיב¹⁹ כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרי, וכתיב²⁰ למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ זהו הנק' חזקה היפך מדור המבול שהחזיקו בפלטין שאמרו עזב כו' אבל בחזקה שנכסים שיש להם אחרי נקנים בה הוא בחי המשכת אלקות למטה, וזהו שאמרו במשנה נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה, בכסף הוא בחי אהבה, ושטר הוא בחי אותיות התורה ובחזקה הוא להמשיך גילוי אלקות למטה בשמוֹא כו', וזהו ממש כמו גִיד שהאשה נקנית בהם רק שהדברים שהאשה נקנית בהם הוא בחי המשכה פנימיות כו' וג' דברי שהנכסי שיש להם אחריות נקנים בהם הם בחי המשכה חיצוני בחי המשכת החיות לחדש מעִב כמִשׁ²¹ ובטובו מחדש בכיית מעִב, וזהו מִשׁ²² ישמחו השמי ותגל הארץ רִת הוי ישמחו השמים הוא בחי יִה ותגל הארץ הוא בחי וִה

(16) בראשית א, ו.

(17) שם ב, י.

(18) יחזקאל ח, יב; ט, ט.

(19) תהלים קיג, ד.

(20) שם פסוק ה.

(21) דברים ג, כד.

(22) שמות יג, י.

(23) שמות ט, יד (בעבור תדע גר).

(24) ברכת יצר.

(25) תהלים צו, יא. תקריז ט, ב.

ששרש ההמשכה הוא רק מבחי' ש' הוי' המהוה כו' אבל קנין דישראל שהוא בחי' האשה נקנית כתי' בקנין זה²⁶ עד יעבור עמך הוי', למעלה מש' הוי' המהוה, להיות שזה המשכה חדשה כו'.

וענין מה ששמי' וארץ נק' נכסים שיש להם אחריות, אפ"ל לפי שהמשכה שנמשך בשמים ובארץ הוא בחי' המחדש בטובו בכי"ת מע"ב, הנה זהו המשכה תמידית וכמ"ש לעיל בקנין דשמי' וארץ באריכות דאל"כ הי' העולם חוזר לתהו שצ"ל תמיד המשכה זו, ושרשו מזיווג חיצוני דא"א שזיווגייהו תדיר לצורך קיום העולמות כנ"ל, ולכן נק' נכסים שיש להם אחריות (שכמו נכסי' שיש להם אחריות פי' שקיימי' תמיד כן השמו"א אין להם הפסק כל ימי עמדם וחוק הקצוב אינו נחסר, עד לע"ל שהשמי' כעשן כו' והארץ כבגד כו', ויהי' שמי' וארץ חדשי') שאין להשפעה הנשפע בהם השפע' דאל"כ היו חוזרי' לאין כנ"ל והי' כלא היו ממש, ואפ"ל שמזיווג התדירי דחו"ב נמשך²⁷ במל' ע"י נה"י כי נצח זהו לשון שהשפעה היא נצחיות, וכן בעבודה בחי' נצח יש לו קיום תדירי אף בהסתלק האהבה כו', (ובזה יובן ג"כ מ"ש לעיל שקנין דשמי' וארץ הוא בחי' יסוד כי כל בשוב"א דאחיד, כי המשכה זו התדירה היא ג"כ ע"י נה"י במל' כי יש שמי' וארץ תתאין שהם ז"נ ושמי' וארץ עילאין הם חו"ב), ויש להעיר מענין שאמרו בירושלמי פ"ק²⁸ דברכות ובמד"ר ע"פ אלה תולדות השמי' והארץ בהבראם כיום הבראם שהם חזקי' כיום הבראם שכ"ז הוא מחמת שהשפעה תמידית ואין לה הפסק א"כ הם נכסי' שיש להם אחריות.

וזהו ישמחו השמי' ר"ת י"ה ששרש המשכה זו מבחי' י"ה שזיווגייהו תדיר תרדל"מ לעלמין, וכשנמשך המשכה זו מבחי' י"ה בשמים ממילא נמשך המשכה זו בארץ ג"כ ונעשה יחד ש' הוי' כי ותגל הארץ הוא ו"ה, משא"כ ההמשכה שהאשה נקנית הוא בחי' המשכה פנימיות שהוא בחי' יחוד פנימי דא"א שזהו רק לפרקים (כמו בשבתות וי"ט או ע"י עשיית מצוה פרטית שגורמת יחוד פנימי דא"א).

והנה נודע כי ע"י ק"ש שהיא בחי' תפלה דמיושב ממשיכין בחי' יחוד פנימי דא"א רק שזהו בכריאה כמ"ש מזה בלק"ת בכיאר ע"פ ואהי' אצלו אמון (בענין ממושבותיכם תביאו לחם תנופה, ע"י שביטול היש זהו דבר חדש ע"ש, וזהו שאומרי' בק"ש²⁹ שמע ישראל הוי' אלקינו שמתחילה נמשך ההמשכה בנש"י שהוא בחי' האשה כנסי' נקנית בחי' המשכה פנימיות

(26) שמות טו, טז.

(27) ישע"י נא, ו.

(28) בכת"ק: נמשל.

(28) פ"א היא (בשנוי לשון).

(29) דברים ו, ד.

כו', ולכן נקראים עם זויי לפי שמקבלים מבחי' זה, זה אליי, בחי' המשכה פנימיות, ואח"כ הוי' אחד שהוא אחד בו' רקיעי' וארץ וד' רוחות העולם שזוהו בחי' המשכה בבחי' חיצוניות העולמות בחי' שמים וארץ קנין אחד שיומשך תוס' ברכה בבחי' חוק הקצוב שנמשך מזיווג חיצוני דחויב וכנ"ל בענין שמי' וארץ קנין אחד, וע' לעיל בקנין שמי' וארץ שהתוס' ברכה בחוק הקצוב נמשך עיי' פסוד"ז שישאל מזמרים, לכן צ"ל שעיי' ק"ש שאומרי' ה' אלקינו הוא בחי' יחוד או"א ועיי' ממשיכי' גם במדות חויג שהגם שהם דברי' נפרדי' וכמעט שני הפכים שבמקום חסד לא שייך גבורה ואעפ"כ הכל אחד לפי שנמשך אור א"ס ב"ה המלוכש בחכ' לבינה ומשם למדות להיות בהם ג"כ ביטול והתכללות ולמהוי אחד באחד כמ"ש"י לך ה' הגדולה, כמ"ש מזה בד"ה ואהבת שבלק"ת פ' ואתחנן פ"ב, ועיי' נמשך בשמי' וארץ הגשמי' ג"כ בחי' או"א"ס שמבחי' יחוד או"א דק"ש שלמעלה מיחוד חיצוני דהמחדש בטובו בכי"ת כו'.

אך עדיין צ"ל מה דאיתא בספרי פ' האזינו (פיסקא שיט) עיפ"י הוא אביך קניך זה א' משלשה שנק' קנין למקום ואינו מחשב רק ג' קנינים תורה וישראל ובהמק"ד, לפי שעיקר לשון קנין נא' בג' דברים אלו תורה דכתי"י ה' קנני, וישראל עם זו קנית"י, ובהמק"ד הר זה קנתה"י, משא"כ שמים לא נא' בפירוש קנין, כי מה שלומד כברייתא דאבות קנין שמי' וארץ מפסוק השמי' כסאי כו"י, וכן מפסוקי' מה רבו מעשיך כו' לא נא' לשון קנין אלא בארץ מלאה הארץ קניניך, ואברהם לא נאמר בו בפירוש ג"כ קנין, שהרי פסוק הרימותי ידי דכתי' אח"כ (לך לך י"ד י"ט"י) נא' בו ג"כ אל עליון קונה שמי' וארץ, ודרשו עיי' בגמ' סוטה דף ד' ע"ב אפי' הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתי' בו הרימותי כו' קונה שמי' וארץ (וי"ל דלכן חשיב כברייתא פסוקי' ברוך אברהם כו' קונה שמו"א, על אברהם קנין אחד שאברהם הקנה אפי' שמו"א להקב"ה דלא מבעי הקנין דתורה הרי ארז"ל⁴⁰ קיים אברהם כל התורה, ושני אלפי' תורה מתחילי' מאברהם" אלא

(30) עם זו קנית (שמות טו, טז).

(31) שמות טו, ב.

(32) דה"א כט, יא.

(33) דברים לב, ו.

(34) משלי ח, כב.

(35) שמות טו, טז.

(36) תהלים עח, נד.

(37) ישעי' טו, א.

(38) תהלים קד, כד.

(38*) צ"ל כ"ב.

(39) בראשית יד, יט.

(40) יומא כח, ב.

(41) סנהדרין צו סע"א ועיי"ש במרשי"י.

אפי' שמו"א יחוד חיצוני ג"כ הקנה אברהם), והיינו דאזלי לשיטתייהו שבגמ' פסחי' רפ"ח דף פ"ז ע"ב חשיב ד' קנינים, וקחשיב קנין שמי' וארץ מפסוק קונה שמי' וארץ דכתי' באברהם בפי' לך לך, (וע' בפ"י זרע אברהם על הסיפרי כ' שהמהרש"ל הגיה בגמ' ד' קנינים, ושברש"י בברייתא כ' שבגמ' פסחי' אמרו ג' קנינים (וכ"ה בהעתק פי' רש"י שבמדרש שמואל) אמנם מגמ' דסוטה הנ"ל משמע שהגמ' חושב קנין שמי' וארץ לקנין), נמצא שאינו מפורש קנין על אברהם (דכמו שהוא בפסוק הרמותי כן יש לפרש בפסוק ברוך אברהם), ולכן לא חשיב בסיפרי רק ג' קנינים, ונת' שבגמ' פסחי' חשיב ד' קניינים היינו ג' קניינים שבסיפרי ומוסיף קנין שמי' וארץ, וכ"ה במכילתא פ' בשלח ע"פ עם זו קנית, וצ"ל זה מה שבברייתא חשיב ה' קנייני' ובגמ' ומכילתא ד' קנייני' ובסיפרי ג' קניינים וטעמו של כל או"א מהם. והענין הוא כי קנין הוא בחי' יחוד, וכמ"ש ברות כמ"פ לשון קנין, קנה קנית, וכן בלשון המשנה האשה נקנית, כי קדושין נק' קנין, ונת' לעיל שאשה הוא בחי' כנס"י וכמ"ש לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת, וכתי' ושם אשה גדולה שקאי על כנס"י, וזהו דכתי' בישראל לשון קנין כי ישראל הוא בחי' כלה, ותורה הוא בחי' חתן כמארז"ל ביום חתונתו זו מ"ת (והגם שזה"ע השפעת חתן זה הקב"ה לכלה כנס"י עכ"ז בכאן אינו מחלק זה וע' בלק"ת בד"ה תורה צוה), וזהו תורה קנין אחד, וישראל ע"י קבלת התורה נעשה יחוד חו"כ שז"ע יחוד קוב"ה ושכינת' המשכת סוכ"ע בממכ"ע, אך כדי שיהי' היחוד שהוא בחי' המשכת או"א כנס"י זהו משארז"ל האשה נקנית כו' בכסף ובשטר ובביאה שע"י ג"ד אלו נעשה היחוד כו' שהם כנגד ג' קווין דתורה ועבודה וגמ"ח. בכסף הוא בחי' אברהם קנין א' שהוא בחי' אהבה כמ"ש אברהם אוהבי, והי' איש החסד שהי' מאכיל ומשקה אפי' לערבים וכנ"ל ששמר משמרת מדת החסד, וע"י חסד וצדקה נמשך היחוד כמ"ש בצל החכ' בצל הכסף שע"י כסף שהוא בחי' צדקה ע"י ממשיכים את צל החכ' שהוא בחי' המשכת היחוד כו' כי הטיפה נמשכת ממוח האב שהוא בחי' חכ', ובשטר הוא בחי' אותיות התורה, ובביאה זהו עיקר היחוד, והנה כסף ושטר נק' קדושין שהוא בחי' טבעת קדושין שהוא רק בחי' מקיף לבד, וכך כסף ושטר שהוא בחי' אותיות התורה הוא רק בחי' אירוסין לבד, לפי שהוא רק התגלות חיצונית התורה, בחי' אותיות לבד (היינו פירוש האותיות ולא פי' עצם תמונת האותיות שזהו לא נתגלה בתושבע"פ כמ"ש בביאור תורה צוה שבלק"ת פ"ב) מ"ט אמר קרא כו', אבל התגלות פנימיות התורה שהוא בחי' טעמי תורה הנמשך מבחי' פנימיות שזהו עיקר היחוד זה הי' דוקא בבהמק"ד ששם הי' בחי' נשואין, ששם הי' היחוד בבחי' פנימיות וזהו שבמשכן היו יריעות כו', לפי שכדי שיהי' בחי' נשואין בחי' יחוד צ"ל תחילה חופה, וז"ע היריעות שהיו בחי'

42) תענית כו, ב.

43) ישע"י מא, ח.

44) קהלת ז, יב.

חופה בחי' מקיפים, ואחר החופה נעשה היחוד בבהמק"ד, ולכן משה קיבל עיקר התורה בבחי' פנימיות בבהמק"ד דוקא כמ"ש⁴⁵ ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת דוקא, וכן כל הנביאים קיבלו את הנבואה שלהם מבהמק"ד לפי ששם ה' היחוד שהוא בחי' המשכת גילוי אור א"ס, כמ"ש⁴⁶ כי מציון תצא תורה ודבר כו' שהיא בחי' נבואה ותורה, שכ"ז ה' מבהמק"ד דוקא, וזהו שהספרי קחשיב רק ג' קנינים לפי שהקנין הוי"ע יחוד סוכ"ע בממכ"ע, ולכן עיקר הקנין הוא ג' בחי' אלו היינו תורה הוא בחי' פנימיות התורה, וכנסי' הוא בחי' האשה נקנית, ובהמק"ד מקום היחוד, ואברהם לא קחשיב לפי שהוא רק שע"י נעשה היחוד כנ"ל בענין בצל החכמה בצל הכסף שע"י צדקה וחסד נמשך מבחי' החכ', אבל אינו נוגע לעצם היחוד כו'.

ובגמ' פסחי' הנ"ל חשיב ג"כ שמי' וארץ, והענין הוא דהנה קדושין צריך לעדות, והעדות הם השוא' כמ"ש⁴⁷ העדותי בכם היום את השמי' ואת הארץ, והיינו כי עדות הם אותיות דעת והיחוד נמשך ע"י מוח הדעת כידוע, והיינו שא"א להיות המשכה פנימיות שע"י התורה כ"א שיהי' מתחילה המשכה חיצונית שע"י שמי' וארץ בחי' המחדש בטובו בכי"ת מע"ב כי אם אין קמח אין תורה⁴⁸, וכן להיפך המשכה חיצונית מה שמחדש בכי"ת מע"ב תלוי' בהמשכה פנימיות דתורה כי אם אין תורה אין קמח, כי תנאי התנה הקב"ה עם מע"ב כו"⁴⁹, וארז"ל בפ"ק דכתובות ד"ה ע"א גדולי' מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ כי מעשה שמי' וארץ הם מאין ליש שהוא בחי' זיו והארה בעלמא כו', אבל מע"צ שהוא בחי' בהמק"ד כמארז"ל הנ"ל ואלו במעשי ידיהן ש"צ כתי' מקדש כו' כוננו ידיך ופי' רש"י בהמק"ד מעשיהן ש"צ, והיינו כי ע"י מע"צ נמשך המשכת אלקות בבחי' פנימיות (וכנ"ל שהעיקר הם ג' קנינים דתורה וישראל ובהמ"ק).

וכן אנו רואים שהתולדות של אדה"ר נחרבו, ועיקר קיום העולם הוא מנת, והיינו לפי שעיקר המכוון שיהי' גילוי אלקות ודור המבול לא די שלא המשיכו כלום אלא שפגמו והחזיקו בפלטין ש"מ כנ"ל לכן נחרבו, כ"א נח לפי שצדיק תמים ה' בדורותיו⁵⁰ בחי' יסודי' שהי' ממשיך גילוי אלקות לכן ממנו הוא קיום העולם, נמצא כי המשכה זו דחידוש הישנות מה שבטובו

בפרה אדומה איתא במדרש לך אני מגלה טעמה ולישראל חוקה נמצא ידע משה גם טעם פרה אדומה ג"כ.

(45) שמות כה, כב.

(46) ישע"י ב, ג.

(47) דברים ל, יט.

(48) אבות ג, יז.

(49) שבת פח, א.

(50) בראשית ו, ט.

(51) ר' זחי' ג, יא, ב.

מחדש בכי"ת כו' תלוי בהמשכה פנימית וכן המשכה פנימיות תלוי' בהמשכה חיצונית דחידוש הישינות שהשמים והארץ הם עדים, והקדושין א"א להיות כ"א ע"י עדות דוקא (ע' בשו"ע אה"ע ה' קדושין סי' מ"ב סעי' ב') וזהו מ"ש² אם בחוקותי תלכו כו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ כו' ואם לא תשמעו ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשה³, והיינו לפי שהשו"א הם עדים בדבר כנ"ל, ולכן בהם נעשה שינוי ההשפעה אם לטב כו' וזהו שבגמ' מחשב גם קנין דשמו"א, לפי שבלא עדות א"א להיות בחי' יחוד הנ"ל. אך הקנין דאברהם לא קחשיב שהוא רק גרם היחוד ונכלל בכלל תורה קנין אחד כו' והברייתא דאבות מוספת לחשוב גם קנין דאברהם לפי שמחלק' בכסף ובשטר לשני דברים שהם שני דברים שגורמים היחוד והגם כי ע"י שני דברי' אלו הוא רק בחי' קדושין לבד ולא נשואין, מ"מ א"א להיות נשואין בלא קדושין כו', ולדעת הספרי נכלל בכלל תורה קנין אחד נכלל פנימיות התורה שנק' חתן שזהו עיקר היחוד⁴, וגם חיצונית התורה שהוא בחי' שטר אותיות התורה, שזהו קדושין וגם כסף דהיינו אברהם שזהו ג"כ הגרם לקדושין, ובגמ' מוסיף שמו"א לפי שהם עדים כו', ובברייתא מבאר בפרט גם קנין דאברהם שבכסף כו', בחי' אהבה כו' ומה שאמרו אצל כל קנין וקנין קנין אחד י"ל ע"ד מ"ש במד"ר ע"פ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד⁵, שהי' בו הקב"ה יחידי, ועד"ז הקנינים הם המשכת בחי' אחד, שיהי' הוי' אחד ושמו אחד.

(52) ויקרא כו, ג"ד.

(53) שם פסוק יד, יט.

(54) בראשית א, ה. בר"ר ג, ח.

לד"ה חמשה קנינים

בענין קונה ל' הוה בשו"א הנה זהו בהוה תמיד שאם יפסוק רגע א' הי' כלא הי', ותורה היא ג"כ תמיד ולכן עיקר מצותה, והגית בה יומם ולילהי, בהמק"ד יש בהמק"ד שלמעלה², וקדושתן כשהם שוממים אינו זז, ובעבודה בהכנ"ס ובהמ"ד, ישראל, לא מאסתים כו' אברהם לפי שהקנה גם שמי' וארץ.

הסדר שמחשב בברייתא י"ל תורה קודם לפי שבמכילתא סיים בזכות התורה שנק' קנין, ואח"כ שמו"א לפי שקנין שמו"א הוא ג"כ בשביל

(1) יהושע א, ה.

(2) תנחומא ויקהל ז, ר"פ פקודי.

(3) מגילה כח, א.

(4) ויקרא כו, מד.

התורה שאם לא בריתי יומם ולילה חוקות שו"א לא שמתיו, ואח"כ אברהם לפי שממנו מתחיל שני אלפי תורה, ואח"כ ישראל מקבלי התורה, ואח"כ בהמ"ק שמשם קיבל משה ונועדתי פנימי התורה וכל הנביאים קבלו נבואתן מבהמ"ק.

במכילתא חשיב ד' קנינים היינו כמ"ש בספרי ומוסיף שמו"א אך נראה שאין המכוון בשביל עדות כמו שפי' בפ"י הגמ', אלא שמשו"א חשיב העיקר קנין דארץ וי"ל מפני שבארץ נא' עוד ל' קנין מלאה הארץ קניניך שהרי מסיים יבואו ישראל שנק' קנין לארץ שנק' קנין ויבא בהמק"ד שנק' קנין בזכות התורה שנק' קנין הרי זהו בין כולם כענין הג' קנינים דספרי, וי"ל ג"כ שמעלתם מפני שהם עדי' ג"כ. וע' במ"א חמשה קנינים שבס' ויקרא עוד טעמי'.

בענין מ"ש אצל כאו"א קנין אחד י"ל ע"ד מ"ש במד"ר ע"פ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד שהי' בו הקב"ה יחידי ועד"ז הקנינים הם המשכת בחי' אחד שיהי' הוי' אחד ושמו אחד.

-
- (5) ירמי' לג, כה.
 (6) סנהדרין צו סע"א ורשי' שם.
 (7) שמות כה, כב.
 (8) תהלים קד, כד.
 (9) בריר ג, ח.

בס"ד

ושננתם* לבניך ודברת בם כו' וקשרתם לאות על ידיך כו' הנה בפ' ראשונה של ק"ש מקדים תורה למצות כי מ"ש וקשרתם לאות על ידיך קאי בכלל על כל המצות להיות כי הוקשו כל המצות שבתורה לתפילין, ומקדים ושננתם, ודברת בם שהוא שינון ודבור בתורה קודם וקשרתם כו', ובפ' שני מקדים מצות לתורה וכמ"ש וקשרתם לאות על ידכם, ואח"כ ולמדתם אותם כו', הנה ענין זה הוא כענין שמצינו בגמ' ספ"ק

-
- (*) ראה אוה"ת פ' ואתחנן ד"ה ושננתם מע' רלח ואילך.
 הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקלב ואילך. בתאריך: ש"ס ראה.
 (1) דברים ו, ז"ח.
 (2) ראה קידושין לה, א (הוקשה כל התורה כו').
 (3) ראה קידושין ל' סע"א וזמא יט, ב.
 (4) דברים יא, יח"ט.

דקדושין דף מ' סע"ב בענין תלמוד גדול או מעשה גדול פלוגתא דר"ט ור"ע, ר"ט סובר מעשה גדול, ור"ע סובר לימוד גדול נמנו וגמרו לימוד גדול שמביא לידי מעשה, והנה אלו ואלו דא"ח: הן לזה בפי ראשונה מקדים תורה לתפילין כמו דעת ר"ע דלימוד גדול, ובפי שני דק"ש מקדים תפילין לתורה והו לפי דעת ר"ט דמעשה גדול כו', אך לכאורה אינו מובן שהרי ההכרעה היתה דתלמוד גדול שמביא כו', וא"כ איך נאמרה פ' שני שלא לפי הכרעת חז"ל, אך הענין הוא דהנה מתחלה צ"ל ענין הק"ש, שהרי בק"ש נכללים ב' הבחי' תורה ומצות, והיינו לפי שק"ש היא כלליות כל המצות וכמ"ש וזאת המצוה החקים והמשפטי' כו' משמע שקאי על כל המצות, וא"כ אומר שמע ישראל שאינו מפרש רק פ' ק"ש לבד והיינו לפי שק"ש היא כלליות כל המצות, וגם בגמ' ברכות דף יו"ד סע"ב משמע שק"ש היא גדולה ממצות ואפי' מתורה שתי' כנגד כולן מפני שהתורה היא מזון וגם לבוש משא"כ המצות הם רק לבוש לבד כמ"ש בסש"ב פ"ה שאמרו שם גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מקורא בתורה ודקדקו זאת ממ"ש במשנה הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה מכלל דבעונתה הוא גדול מקורא בתורה כו'.

וְלֵהֲבִין עֲנִין הַקִּישׁ צִלְ מַשׁ שִׁמְעַ יִשְׂרָאֵל שִׁמְעַ הוּא לְשׁוֹן הַבְּנָה וְכַמִּשִׁי
 הסכת ושמע ישראל דהיינו שיתבונן באלקות, לך ה' הגדולה כו' כי בפסוק שמע ישראל יש ששה חיבות שהוא כנגד ששה מדותי' שחשיב בפסוק לך ה' הגדולה כו' ובשכמל"ו הוא כנגד מ"ש"ו לך ה' הממלכה, דהנה גדולה היא בחי' התפשטות אורו, וכמ"ש"ו המאור הגדול שאין הפי' שנק' מאור הגדול ע"ש שהשמש הוא בעצם גדול, רק שנק' המאור הגדול ע"ש שמתפשט ממנו ריבוי אור וזיו כמ"ש ברי"ח ריש שער היראה בד"ה ונבוא, בחי' הא' ע"ש, גם לפי התוס' ברכות ד"י ד"ה [גדול] הקורא ניחא ראי' הנ"ל שמצות ת"ת כל היום, וכך מדת הגדולה הוא בחי' התפשטות גדולתו ית' להוות עולמות עליונים ותחתונים למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית כו', אבל אא"ס עצמותו ומהותו אינו שייך כלל לקרא בשם גדול כו' וזהו מ"ש"ו גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו וארז"ל¹¹ אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, פי' עיר היא קיבוץ מכמה בתים ובתים נעשים מאבנים, ואבנים

(5) עירובין יג, ב.

(6) דברים ו, א.

(7) פאה א, א.

(8) דברים כו, ט.

(9) דהיא כט, יא.

(9*) ראה זח"א יב, א.

(10) דהיא שם.

(11) בראשית א, טו.

(12) תהלים מח, ב.

(13) זח"ג ה, א. זח"א תשא מד, א. רגי"כ זח"ב רלה, א. זח"א חקת נא, ד.

נקראו אותיות כמ"ש בס"י¹⁴ שתי אבנים בונות שתי בתיים שלשה אבנים בונות ששה בתיים שהוא בחי' אותיות הדבור כו', ועיר אלקינו הוא כלליות עולם הדבור כי התהוות העולמות מבחי' גדולתו ית' הוא ע"י אותיות הדבור כי האותיות הם כלים לשכל וכמו שא"א להיות גילוי השכל כ"א ע"י אותיות, וכך למעלה א"א להיות שיהי' התהוות העולמות ע"י בחי' היוי והתפשטותו ית' כ"א ע"י התלבשותו בבחי' אותיות הדבור, וזהו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, שע"י עיר אלקינו דוקא נק' שם הוי' גדול כו' וזהו ע"ד מ"שי כי שמש ומגן הוי' אלקי' שגילוי ש' הוי' הוא ע"י ש' אלקי' שנק' עיר אלקינו כו', והנה על גדולה זו בכלל נא' לך ה' הגדולה דהיינו שמדת הגדולה זו היא טפל ובטל לאלקות לפי שאוא"ס עצמו הוא למעלה מגדר עולמות ולמעלה מבחי' מדות עליונות כמ"ש בת"ז¹⁵ ולא מכל אינון מדות איהו כלל שאין ערוך כלל אליו ית' יותר משאין ערוך טיפה בים, כי ב"יה הוי' צור עולמים בשני אותיות לבד¹⁶ ביר"ד נברא העוה"ב שהיר"ד הוא צמצום נקודה חדא, ובה' שהוא אתא קלילא דלית בי' מששאי' נברא העוה"ז, שאינם תופסים מקום כלל, וכמו אפי' באדם שאין תופס מקום כלל שני אותיות לגבי עצמיות כח הדבור, וכ"ש לגבי המח', וכ"ש לגבי עצמיות הנפש, וכ"ש לגבי עצמותו ית' שאינו תופס מקום כלל שני אותיות כו', וזהו מ"שי גדול הוי' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר שלגדולתו העצמיות אין חקר כלל, ואין ערוך כלל לבחי' הגדולה שגדול הוי' כו', והוא למעלה מהשגה ממש כי מה שאנו משיגי' בחי' הגדולה זהו רק בחי' לך ה' הגדולה אבל גדולתו העצמיות א"א כלל להשיג כי הוא למעלה מן ההשגה ממש, וכמ"ש ולגדולתו אין חקר, וזהו לך הוי' הגדולה שמדת הגדולה היא טפל ובטל לך כו', והנה בפסוק זה חשיב וא"ו בחי' גדולה וגבורה ת"ת כו' שהוא בחי' ששה מדות עליונות כו', וזהו מ"ש ה' אחד כי אחד מורה על ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות העולם¹⁷ שהם בחי' ששה קצוות גשמים ושרש הוי"ק אלו הוא ששה מדות עליונות הנ"ל, ואעפ"כ הם בטלים לבחי' א' אלופו ש"ע בתכלית הביטול כביטול טפה בים ויותר לפי שהוא למעלה מגדר מקום וזמן וכמ"שי הנה מקום אתי, וארז¹⁸ (במד"ר ויצא פס"ח ע"פ ויפגע במקום) הוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו לפי שהמקום בחי' ו"ק הוא בטל לאלקות כו', לך ה' הממלכה הוא ענין ביטול בחי' הזמן כנודע מענין מלך מלך ימלוך כו'.

(14) סי' פ"ד מ"יב.

(15) תהלים פד, יב.

(16) תקו"ז ח, ב.

(17) ישע"י כו, ד. מנחות כט, ב.

(18) פיוט אקדמות. וראה אגה"ת פ"ד. אגה"ק סי' ה.

(19) תהלים קמה, ג.

(20) ראה ברכות יג, ב. זח"א יב, א. שרע אר"ח סא סע"ו.

(21) שמות לג, כא.

(22) בר"ר סח, ט.

והנה עוד פי' לך ה' הגדולה כו', היינו שהוא נמשך במדת הגדולה שנמשך מעצמות אוא"ס לבחי' מדת הגדולה וע"כ נק' גדול ע"ש שמתלבש במדת הגדולה וכן נק' גיבור ע"ש שמתלבש במדת הגבורה [ע"ד שדרש ר' שילא (ברכות דניח ע"א) הגדולה זו מע"ב והגבורה זו יצ"מ], ות"ת הוא בחי' התלבשות אוא"ס בתורה וכמארז"ל (ברכות דניח סע"א) במתניתא תנא כו' והתפארת זו מ"ת, כי עיקר מצות התורה היא בת"ת דז"א, וזהו לך ה' הגדולה כו' דהיינו המשכות אוא"ס במדות כו' וכדי שיוכל להיות המשכת אוא"ס שהוא למעלה מבחי' מדות כנ"ל דאוא"ס הוא לאו מכל אינון מדות איהו כלל, הנה זהו ע"י ש' הוי' יו"ד צמצום ה' התפשטות וא"ו המשכה והיינו שהוא מתצמצם ומתלבש במדות כו', והמשכה זו במדות זהו ע"י ביטול המדות כפי' הראשון בפסוק לך ה' הגדולה שהמדות הם בטלים בתכלית הביטול לאלקות, וע"י ביטול זה נמשך המשכת אוא"ס במדות, והיינו שע"י העלאה של המדות נעשה המשכה כו', והנה בק"ש יש ג"כ בחי' זו שבק"ש יש ג"כ העלאה והמשכה כי בק"ש היא למס"נ באחד²³ שהוא בחי' אנת הוא חד ולא בחושבני²⁴, מה שאין ערוך אליו כלל, וכמ"ש²⁵ מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו, ואיתא בספרי²⁶ אליו ולא למדותיו שענין המס"נ דק"ש הוא לבחי' אליו ממש מה שלמעלה מבחי' מדות ואפי' מבחי' חכ', וזהו ההעלאה כו', ואח"כ ע"י בחי' ביטול זה נמשך מבחי' אליו שלמעלה מע"ס לבחי' מדות כי העלאה זו גורם המשכה, וזהו מה שארז"ל²⁷ שצריך להאריך באחד כדי שתמליכהו כשמים ובארץ ובד' רוחות העולם דהיינו להמשיך אוא"ס בו"ק, ונמצא שיש בק"ש העלאה והמשכה.

והנה כמו שיש בחי' אלו בק"ש שהיא כללות כל המצות כמו"כ עכצ"ל שבמצות יש ג"כ בחי' אלו כי כל מה שיש בכלל יש בפרט שבק"ש הוא בכלל ובמצות הוא בפרט, ולהבין בחי' זו במצות הנה איתא בספרים שעל כל מצוה צ"ל לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה²⁸, ולכא"ו אינו מובן איך שייך לומר יחוד קוב"ה, שהרי ארז"ל במד"ר²⁹ ואתחנן ע"פ שמע ישראל שא' הקב"ה כל מה שבראתי בראתי וזוגות כו', אבל כבודי אחד ומיוחד, וא"כ איך שייך לומר יחוד קוב"ה ושכינת'. אך הענין הוא דהנה קוב"ה הוא בחי' סוכ"ע כי קדוש הוא בחי' קדוש ומובדל מה שהוא מובדל מגדר עולמות ולאו מכל אינון מדות איהו כלל, ושכינת' הוא בחי' ממכ"ע מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא כ"ע"י, ולכך נק' שכינת' ע"ש ששוכן ומתלבש בתחתוני,

(23) ראה בי"ח או"ח סי' סא. פ"ח שער הק"ש פי"ב.

(24) תקרי' ז, א.

(25) דברים ד, ז.

(26) כן איתא בפרדס להרמ"ק שליב פי"ב. ורג"כ ברי' בחי' לדברים ד, ז ושם יא, יג.

(27) ברכות יג, ב.

(27*) ראה לקו"ת ואתחנן ט, א. דרושי ר"ה נה, ג. ועיין שער הכולל פי' אות ב.

(28) דביר ב, לא.

(29) ראה ברכות י, א.

והנה ע"י המצוה נעשה יחוד קוב"ה ושכינת' דהיינו שע"י המצוה ממשיכים מבחי' סוכ"ע בממכ"ע ונעשה יחוד ביניהם כו' שהוא בחי' יחוד ה' ואלקי' וכמ"ש³⁰ כי הוי' הוא האלקי' כולא חד. ובוזה יובן איך שייך לומר יחוד קוב"ה ושכינת' שהרי הוא יחיד ומיוחד ואין שם זוגות, אך באמת עצמות אוא"ס הוא יחיד ומיוחד ואינו שייך לומר שם בחי' יחוד כלל, וכמארז"ל ברבות ע"פ"י גם בן ואח אין לו אם אין לו בן מנין לו ופי' במ"כ אח אחות וחבור כו', ומה שאומרי' יחוד קוב"ה ושכינת' זהו בבחי' סוכב וממלא שהוא בחי' שמות שיש למעלה כמה שמות הוי' ואלקי' וש' אד' וש' שדי, ועד"מ (הבדלות אין קץ) שיש לאדם אחד כמה שמות והיינו שם אחד נק' ע"ש חכמתו, ויש לו עוד שם ע"ש אומנתו, ואעפ"כ הוא אדם אחד, וכך למעלה יש כמה שמות והי' הוא בחי' סוכ"ע, וש' אלקי' הוא בחי' ממכ"ע עיר אלקינו, והיחוד הוא בשמותיו ית' והיינו שגם בשמותיו ית' צריך שיהי' יחוד קוב"ה ושכינת' יחוד סוכ"ע בממכ"ע, וזהו ע"פ לשון הקבלה יחוד קוב"ה ושכינת'.

והנה רשיי ז"ל בחומש ע"פ ה' אלקינו ה' אחד פי' ג"כ עד"ז שפי' הוי' שהוא אלקינו עתה כו' הוא עתיד להיות ה' אחד כו' כמ"ש³¹ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד, ועתה הוא ה' אלקינו, והענין הוא דהנה בגמ' ספ"ג דפסחים³² מקשה מ"ש ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד אטו האדנא לאו אחד הוא ומשני על ושמו אחד בעוה"ז לא כמו שאני נכתב אני נקרא נכתב בש' הוי' ונקרא בש' אד', דהנה כתי' וקרי הוא בחי' עלמא דאתכסי' ועלמא דאתגליי', והנה הכת' הוא בש' הוי' שש' הוי' הוא בחי' הי' הוה ויהי' כאחד³³ מה שלמעלה מזמן ומקום, אבל גילוי זה הוא רק בעלמא דאתכסיא, והקרי שהוא עלמא דאתגליא אין שם הגילוי של ש' הוי' כי הקרי הוא ש' אד' שהוא בחי' את אשתמודע אדון על כולא³⁴, שהוא בחי' אדון על עם ועם הוא בחי' עוממות שהם נפרדים³⁵, משא"כ ש' הוי' אינו מאיר בגילוי למטה, רק בבהמק"ד היו קורים את השם ככתבו לפי שבבהמק"ד הי' מאיר גילוי אלקות היינו שהי' מאיר גילוי שם הוי' למטה בהיכל קדשי קדשים, והנה היכל בגימ' אד"י³⁶ ואעפ"כ הי' עיקר הגילוי מש' הוי' וש' אד' הי' ע"ד כמו שרגא בטיהרא, וזהו שירושלים נק' עיר אלקינו, מפני כי במקדש היו קורים את השם ככתבו, אבל במדינה בכינויו³⁷, כינוי הוא בחי' שאר שמות, ויש

(30) דברים ד, לה ושם לט. מ"א ח. ס. ועוד.

(31) קהלת ד, ח וקה"ר שם.

(32) זכרי' יד, ט.

(33) פסחים נ סע"א.

(34) ראה מדליי להריה"מ סי' רכט ואגה"ק סי' יט. ולהעיר מוח"ב ר' ע"א.

(35) זח"ג רנו, ב.

(36) תקר"ז יז, ב.

(37) עיין אה"ת שמות ע' פט-צא וש"נ.

(38) תקר"ז תי"ח לב, א.

(39) סוטה לז סע"ב. תמיד לג, ב.

חילופים ותמורות עד שנעשה העלם והסתר גמור כו', וע' בסידור בדרוש חרבות צורים, אך לע"ל יהי' הוי' אחד ושמו אחד שיהי' למטה כמו למעלה ממש וכמ"ש⁴⁰ ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דבר [שע"י פה דש' הוי' יתגלה עצם השם כי יהי' נק' כמו שנכתב ולכן הקרי לא יסתיר כלל], וזהו מה שאנו אומרים⁴¹ וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו לפי שיהי' גילוי כבוד מלכותו למטה כמ"ש⁴² גלה כבוד מלכותך כו', וע"כ יהי' אז דוקא גם שמו אחד לפי שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה ממש, משא"כ עתה אין שמו אחד לפי שאינו נקרא כמו שנכתב לפי שאין הגילוי למטה כמו למעלה רק מה ששמו יהי' אחד לע"ל הוא עתה הוי' אלקינו, דהיינו שאנו ע"י תומ"צ ממשכים בחי' יחוד קוב"ה ושכינת⁴³ שגם בממכ"ע יהי' המשכת סוכ"ע כו' זהו כוונת רש"י ז"ל, א"כ הוא ענין אחד עם מ"ש המקובלי' יחוד קוב"ה ושכינת⁴⁴ כו'.

אך עדיין אינו מוכן איך ע"י תומ"צ גשמי' עי"ז יהי' נעשה בחי' יחוד קוב"ה ושכינת⁴⁵ כו', והענין הוא דזהו מ"ש ר' טרפון מעשה גדול, דהנה פי' מעשה הוא לשון כפי' והכרח, וכמו ל' גט מעושה, וכן מעשין על הצדקה שהפי' שכופין על מעשה הצדקה כו' והיינו שעיקר המצות הוא בחי' אתכפיא שכופה ומכריח א"ע לעשות את המצוה אע"פ שאין רצונו כך, מ"מ הוא מבטל את רצונו מפני רצון ה', ועיקר אתכפיא הוא במל"ת שאע"פ שמתאוה לדבר אסור ח"ו וכמארז"ל במשנה סוף מס' מכות⁴⁶ גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמתן, ואעפ"כ הוא פורש א"ע ומבטל רצונו מפני רצון ה', ואפי' במ"ע יש ג"כ בחי' כפי' והכרח כמו מצות צדקה שנותן מיגיע כפו לעני שאין זה ע"פ מדת טבעו ליתן חיי נפשו לחבירו רק שכופה א"ע ומכריח לפי שכך ציוה ה' כו', וכן במ"ע דתורה כשלומד וחוזר יותר מרגילותו כמ"ש בסש"ב פט"ו. והנה עי"ז שעושה ביטול הרצון וצמצום בנפשו מפני רצון ה' עי"ז עושה גם למעלה בחי' צמצום וביטול הרצון כבי', שכדי שיומשך אוא"ס שאינו בגדר מדות כלל בבחי' מדות שיהי' מקור לעולמות, א"א כ"א ע"י צמצום דהיינו שיצמצם אורו הגדול ולא ישאר רק בחי' נקודה חדא שז"ע בחי' צמצום הראשון וזהו שארז"ל⁴⁷ במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו שהוא בחי' ירידה והשפלה נגדו שישפיל א"ע במדת הגדולה זו, ושיהי' בחי' צמצום הנ"ל, שכ"ז הוא בכדי שיומשך במדותיו שהם מקור למקור להתהוות העולמות כו', ולכן כדי שיהי' בחי' צמצום זה באוא"ס שיצמצם א"ע שזהו ג"כ למעלה כבי' כעין בחי' ביטול הרצון זהו ע"י צמצום שעושה האדם בנפשו ומבטל רצונו, ועי"ז

(40) ישע"י מ, ה.

(41) עמידה דר"ה.

(42) מוסף דיר"ט.

(43) מכות כג, ב.

(44) מגילה לא, א ע"פ גי' ילק"ש תהלים רמו תשצד: פס"ז עקב י, יז. ועוד.

גורמים שיהי' בחי' צמצום באו"ס שזה הצמצום הוא עיקר הגילוי וכמו צמצם שכינתו בין ב' בדי הארון" שזה הצמצום הוא עיקר סיבת הגילוי שאם לא הי' מצמצם א"ע לא היו יכולים לקבל את אורו הגדול כו', [וע' בדרוש חמשה קנינים לפי' הספרי ז"ע תורה קנין א' השפעת בחי' פנימיות התורה ונועדת]. וזהו ע"י מעשה דוקא שע"ז מעוררים המשכת בחי' גילוי או"ס במדות כו'.

והנה ק"ש היא כלליות כל המצות, והיינו שעיקר ביטול הרצון הוא בק"ש כי במצות הוא בדרך פרט שמבטל רצונו בפרט אחד משאי"כ ק"ש היא כללות הביטול מכל הרצונות כי ק"ש היא למסיני באחד שהוא ביטול כל הרצונות זרות, וזהו מ"ש בק"ש ואהבת כו' בכל לבבך בשני יצריך ביציט וביצה"ר" שגם היצה"ר יתהפך ויתבטל לאלקות כו' ולכן נק' ק"ש כללות כל המצות כו' כי התורה נדרשת בכלל ובפרט, וק"ש היא הכלל של המצות וזהו משארז"לי' למה קדמה שמע לזה"א אם שמוע כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות שקבלת עומ"ש הוא בדרך כלל, ועול מצות הוא בדרך פרט כו', וזהו שיש בק"ש רמ"ח תיבין שהם כנגד רמ"ח מ"ע" שרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברין דמלכא", והיינו כמו שהאבר הוא כלי לבחי' גילוי הנפש שהנפש מתלבש באברים, וכך רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא שמתלבש בהם גילוי או"ס כמ"ש בת"ז" חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא. והיינו כמו שהיד היא כלי לגילוי חיות הנפש כמו"כ המדות הם למעלה בחי' כלים לגילוי או"ס, וגם למטה המצות כמו שנמשכו בגשמי' אעפ"כ הם כלים ממש לגילוי או"ס כמ"ש בסס"ב פכ"ג ובהביאור הנא עליו. וזהו שארז"לי' הוקשה כל התורה כולה לתפילין דהיינו שבתפילין אנו רואים זה בפר"מ איך שהתפילין הם כלים לבחי' גילוי או"ס, דהנה תפילין הוא שכותבים אחד ע"ג קלף גשמי בדיו גשמי, ונת"ל שבחי' אחד הוא בחי' אנת הוא חד ולא בחושבן, וכן כל הד' פרשיות שהוא בחי' ד' מוחין קדש הוא בחי' חכ' והי' כי יביאך הוא בחי' בינה ושמע והא"ש הוא בחי' דעת הנחלק לחו"ג"ג, וראי' לזה ממה שארז"לי' הקב"ה היינו ז"א דאצי' מניח תפילין והיינו לפי שהתפילין הם ד' מוחין, ופי' מניח תפילין היינו המשכת ד' מוחין בז"א כמ"ש במ"א, ובתפילין שלנו נמשכים ע"ג קלף גשמי, נמצא

45. ילק"ש שה"ש סוף רמז תקפג. ורג"כ שהש"ר א, טז (ד). שמ"ר פליד סס"א.

46. ברכות נד, א.

47. שם יג, א.

48. זח"א רנב סע"א. תקר"ז ת"י כה, ב. זריח רות עז, ד.

49. תקר"ז ת"ל עד, א.

50. תקר"ז י, א.

51. קידושין לה, א.

52. ראה זח"א יג, ב. זח"ג רנב, ב.

53. ברכות ו, א.

שהקלף שהוא דומם או צומח נעשה כלי לבחי' ד' מוחין עליונים, וכך הוקשה כל התורה כולה לתפילין, והיינו שכמ"כ כל המצות שבתורה הם כלים לגילוי אוא"ס, לפי שהמצות הם רצה"ע וכשמקיים המצוה הוא מקיים רצה"ע ממש, ונמצא כי מלובש הרצ"ע במצוה זו והמצוה היא הכלי להרצה"ע, וכמו מצות תרומה שהיא מצוה גשמי', ומצוה זו היא כלי לבחי' מצות הוי' שיש ג"כ למעלה בחי' מצות תרומה כמ"ש" תרומת הוי' שהוא בחי' ארוממך אלקי המלך כו", וע"י שמקיימין למטה מצות תרומה עי"ז נעשה למעלה בחי' ארוממך אלקי המלך, וכן מצות צדקה למטה הוא מצוה גשמי' ולמעלה נעשה עי"ז ג"כ בחי' צדקה כמ"ש" צדיק הוי' בכל דרכיו, שהוא בחי' יסוד השפעה בעולמות וע"י צדקה שעושי' למטה הם כלים ממש לגילוי אוא"ס כו', וע"כ נק' המצות רמ"ח אברים דמלכא שהם כלים לגילוי אוא"ס, [שכללותם היא בחי' חו"ג ה"ח שורש רמ"ח מ"ע וה"ג שרש שס"ה ל"ת], ולכן בק"ש שהיא כללות כל המצות יש רמ"ח תיבין כנגד רמ"ח מ"ע שהם רמ"ח אברין דמלכא שע"י מס"ג וביטול הרצון שבק"ש עי"ז נעשים החיבות דק"ש כלים ממש לגילוי רצה"ע כו' כמו רמ"ח פיקודין כו', לפי שהעלאה של מס"ג הוא גורם המשכת אוא"ס למדות כו', וכת"י"י כל מצותיך צדק ז"ע מה שכל המצות נק' בשם צדקה, וכמ"ש" וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה, וכן באברהם כת"י"י למען אשר יצוה כו' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה כו', והיינו לפי שענין צדקה הוא להחיות רוח שפלים, וכך המצות הם כדי שיומשך אוא"ס בעולמות שהם נק' שפלים לגבי הקב"ה לפי שאין עורך אליו ואפי' כטפה בים אוקינוס ג"כ אין ערך לזה, וע"כ נק' שפלים, וע"י המצות ממשיכי' אוא"ס בעולמות שהם רוח שפלים כו' ולכן נק' המצות בשם צדקה כו' וזהו דעת המ"ד מעשה גדול, פי' שע"י מעשה עי"ז ממשיכי' שיהי' בחי' גדול, היינו בחי' גדול הוי' ומהולל מאד כו' לך הוי' הגדולה שיומשך אוא"ס במדות כו'.

(54) שמות ל, יד-טו. ועוד.

(55) תהלים קמה, א.

(56) שם יז.

(57) שם קיט, קעב.

(58) דברים ז, כה.

(59) בראשית יח, יט.

ולהבין* בתוס' ביאור ענין מעלת המעשה (דעת ר"ט שסובר מעשה גדול) ממ"ש בזהר בהר דק"ח ע"ב שמיעה בהאי אתר, עשיה לעילא ופי' הרמ"ז ע"ד כולם בחכמה עשית בכינה, שעשי' לעילא בכחי' בינה, וכן פי' המק"מ בשם נ"ד, שמיעה במ' ועשיי' בכינה, והקשה המק"מ דמשמע באיזהו מקומן בזהר היפך, ויש לתרץ בפשיטות עפ"מ"ש בזהר וירא דקט"ז ע"א בענין פקידת ועשיית בן לשרה, עשייה לעילא היא מהאי דרגא, פי' למעלה מבחי' מל', דהא במזלא תליא, וכמארז"ל שלהי מ"ק בני חיי ומוזני לאו בזכותא תלי' אלא במזלא תלי', והיינו בחי' נהר דנגד ונפיק מעדן שהזכיר תחילה, ובפי' נהר דנגיד כו' יש בזהר ג' פירושים כמ"ש מזה בדיה מים רבים פע"ז, וגבי עשייה דשרה פי' רבינו ז"ל כל הג' פירושי' ע' בבה"ז על מאה"ז הנ"ל והיינו שהוא בחי' יסוד ז"א שמושך השפע מהכינה (מה שמקבלת מיסוד אבא, וגם מבחי' הארת ע"י שבכינה, (או י"ל שע"י יסוד אבא נמשך גם מה שפנימי' אבא הוא פנימיות ע"י שזהו למעלה מן הטו"ד שלכן אמרו ולא ידעתי הטעם כמ"ש במ"א. הנה ג"ז יש בהעלם בהשפעת יסו"א לאימא ויוצא ליסוד ז"א, וצ"ע) והר"ע יחוד ב' מזלות שבדיקנא מזלא עילאה דונוצר חסד עם מזלא תתאה שורש חו"ב, ומשם נמשך שפע או"ח דבחומי"ז ע"ש בבה"ז) ולכן מבחי' נהר זה נמשך ענין העשייה היינו להיות ויעש ה' לשרה שהוא התהוות חדש, שזה אינו בכח המ', כי צ"ל המשכה זו מאור אי"ס ממש, ויש להעיר מענין שדרשו ברבותי' ע"פ ויעש דכתי' בשרה' להוסיפה על המאורות פי' שע"י העבודה בכחי' אתכפיא ובריר בירורי' דשרה ל' שררה להיות מושל ושולט על הכח המתאווה כו' ע"ז הוסיפה על המאורות דזו"ג גם על בחי' שמש הוי' ג"כ (והיינו ע"י בירור כח"ב דתהו) שלכן נמשך שפע אור חדש ביסוד ז"א ששרשו מבחי' הכתר כנ"ל ומבחי' אי"ס שלמעלה מסדר השתלשלות דחו"ב, וע' בדיה בהעלותך (ל"ד) ובדיה ויעש ה' לשרה"י.

וזהו שאמרו בזהר ויגש דר"ז סע"ב בענין קשין מוזנותיו של אדם, שהמכוון הוא שהם קשים לפני האי דרגא היינו בחי' מל', משום דלאו ברשותי' קיימא כ"א במזלא תליא וכן קשים זיווגי' כקרי"ס ע"ש שזהו ג"כ מטעם הנ"ל, שכל זה בא ע"י היסוד נהר דנגיד כו' פי' שמושך השפע מהכינה שבה התגלות ע"ק שממנו נמשך אור חדש, נמצא מזה מובן ענין עשיי' לעילא היינו שעשייה היא מהכינה דוקא שבא מאיר ע"ק וממנו דוקא נמשך העשייה ר"ל כח ופעולה וענין חדש כמו בחומי"ז כו' ובפרט ענין הזיווגים כו', ואעפ"כ פקידת העקרות נמשך מבחי' מל' להיות הפקידה בדיבור, אבל

(*) ראה אזה"ת שם ע' ער.

(1) מר"ק כח, א.

(*) דבני חיי ומוזני.

(2) בר"ר נג, ח.

(3) בראשית כא, א.

(3) עה"ג נרשם ככת"ק, ני"ר פטרט"ל ר"ל ששם נמצא מאמר זה, ולא הגיע לידניו.

העשייה להיות ויעש ה' לשרה נמשך מלעילא היינו מבינה שבה התגלות ע"ק כו', ועפ"ז יובן דעת מ"ד מעשה גדול מלימוד התורה, כי לימוד הוא בחי דיבור, אבל ע"י המעשה מעורר בחי עשייה דלעילא שהיא בבינה כנ"ל. וזהו שפי' בזח"א ויחי דרליח ע"א, עץ עושה פרי דכר, עץ פרי נוקבא, (וי"ל שלכן נק' המ' עץ פרי לפי שהארץ שינתה והוציאה עץ עושה פרי ולא עץ פרי שיהי' עצו כפריו' לכן היא עצמה נק' כן ע"ש הציווי שנצטוותה כך, ומחמת השינוי נת' במ"א מה שלקחה הארץ ע"ז, וז"ע מיעוט הלבנה ג"כ, ולעיל תהי' אחע"ב לכן תהי' המ' במדריגת עץ עושה פרי כמו הדכר עכשיו), והיינו שהמ' עצמה היא עץ פרי ולהיות עץ עושה פרי זהו ע"י היסוד דוקא, וכנ"ל בענין ויעשה שעשייה נמשך מלעילא דוקא, (ובתחילת הבריאה על מילואה נברא' היינו שנצטווה הארץ להיות גם המ' עושה פרי, אך מפני ששינתה נמשך עד לע"ל, ולכן י"ל שדרש פסוקי אוסרי לגפן על מה"מ"י שאז תהי' עצו ופריו שוין, ויהיו שוין בקומתן, וי"ל ע"י העבודה דכמצות רצונך דלעיל יהי' אז אח"כ אחע"ב נתס"ג"י ארץ קדמה במעלה, מ"ח מירושלי' אל הים הקדמוני ג"כ).

וענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, י"ל כי הגם דהעשייה תליא לעילא מהמ', מ"מ ע"י וה' פקד נמשך אח"כ ויעש ה', כמו עדי"מ ב"ד של המ"י כשמחווים דעתם שכן ראוי להיות המעשה, הגם שאין בידם המעשה שהיא תלו' במ' עצמו, מ"מ המלך מסכים ועושה כמו הסכמת שרי מלוכה, וכן למעלה המשכת העשייה הנמשך מעתיקא הוא ג"כ ע"י החכמה, בשגם כי ח"ר"ב מלבישים לזרועות דא"י כו'.

(4) בר"ר ה, ט. ורש"י עה"פ בראשית א, יא.

(5) אשת חיל עטרת כעלה (משלי יב, ד).

(6) ב"ר יד, ז. ראה ר"ה יא, א. חולין ס, א. מדה"ג לבראשית א, יא.

(7) בראשית מט, יא.

(7*) כנראה צ"ל: „ימה"מ"י [ימות המשיח].

(8) נקבה חסובב גבר (ירמי' לא, כג).

(9) זכר"י ד, ה.

(*) המלך.

ולהבין* בתוס' ביאור ענין מעלת המעשה מה שמעשה דוקא הוא גדול, ע"פ מה שמבואר בבה"ז בלק דק"צ ע"ב ההפרש בין נשיקין ובין זיווג גופני שענין הדבור הוא רק מהארת השכל, שאין עצם השכל מאיר

(*) ראה אוה"ת שם ע' רעא שו"ה מלכשים.

הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקמ ואילך (ראה בהערה שם ס"ע תקמא). בתאריך: שי"פ שופטים.

בדבור כ"א הארתו בלבד, וכמ"ש מזה במ"א (בד"ה וכל שיח השדה באורך. בליא אקאפ קען מען ניט ארוף שטעליון, פי' שא"א להשפיע לתלמידו עצם כח חכמתו כמו"ש אצלו רק הארתו לבד, ע"ש) אבל בזיווג גופני דז'ינ נמשך עצמיות השכל היינו מבחי' ח"ע עצמה שלמעלה מהארת החכמה המאיר בינה להוליד גם אותיות המחשבה שז"ע מ"שי וחשב מחשבות, היינו גם קודם שבאו להגבלת האותיות בפומ"מ שאז אין בהם שום תוס' כלל, אלא גם בעת שנובעי' להיות אותיות ג"ז הוא רק מהארת החכמ' לבד שמאיר בבינה משא"כ ז'וג גופני דז'ינ שרשו מאור אבא עצמו היינו מפנימיות אור אבא שהוא בחי' פנימיות ע"י כמ"ש בע"ח. ולכן מוליד בדומה לו ממש, (וגם יכול להיות יפה כח הבן, וצ"ע עדיין) עם מוחין שלימין, ועד"ז יובן ההפרש בין תורה למצות, כי התורה היא בחי' נשיקין כמ"ש בסש"ב פמ"ה שעסק התורה בדיבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין ממש, וכן הוא בסוף פרק ה' בשם הפרע"ח שמעיון התורה והבל הדבור נעשה בחי' אור מקיף, משא"כ המצות הם בבחי' עשייה שע"ז נמשך בחי' זיווג גופני דז'ינ כמשל הטפה, וזהו ע"י עשיית המצות גשמיים דוקא, וזהו אור זרוע לצדיקי שקאי על המצות כמ"ש ברבות ס"פ שלח' זרע הקב"ה התורה (היינו מצות התורה שהיא בז"א) והמצות, ופי' אור זרוע שהאור נתגשם עד שזרוע בחי' טפה, [במד"ר בראשית ספכ"ו: כל אורה האמור באל"י בירידת גשמי' הכתוב מדבר, שהגשם הוא מבחי' אור שבא בהגשמה לירד לעולמות התחתוני' וע' מזה בד"ה אם בחוקותי, ומענין ואורח צדיקים כאור נוגהי'.] וע"ז דוקא בא הצמיחה כמ"ש בלק"ת בד"ה ששים המה דרוש הראשון ובהביאור אחת היא כו' והיינו ע"י המצות אור זרוע. כי יסוד הוא דבר שיש בו ממש כמ"ש ברע"מ פ' משפטים דק"ו ע"א וע' בפרדס ערך יסוד וכמ"ש מזה ע"פ הזהר נח', וגם היסוד נק' עיקר ושרש ע' זהר בשלח דס"ג ע"ב מעיקרא דכל עיקרין והו"ע יסוד דאבא, וז"ע להנחיל אוהבי ישי' היינו ב"פ קנה חכמה קנה בינה בגימ' יש, משא"כ הדיבור הוא דבר שאין בו ממש.

פנ"י אבא פנ"י ע"י לכן יפה כח הבן ברא מזכה, וצ"ע.י.

-
- (1) שי"ב יד, יד.
 - (2) שבועות מח, א.
 - (3) תהלים צו, יא.
 - (4) במ"ד י, ה.
 - (5) בר"ר כו, ז.
 - (6) משלי ד, יח.
 - (7) זח"א נט, ב. ועיין בפרדס להרמ"ק ש"ז פ"ג.
 - (8) משלי ח, כא.
 - (9) שם ד, ה.
 - (10) סנהדרין קד, א.

נמצא מעלת המעשה על הדבור למטה שהדיבור הוא עדיין דבר שאין בו ממש, אבל המעשה הוא דבר שיש בו ממש, ועד"ו יובן למעלה שגם הדבור עליון יש בו כח להוות מאין ליש, כי דבורו של הקב"ה חשיב מעשה¹¹, מ"מ נק' מאין רק הארה כו', אבל עשייה דלעילא הוא דבר שיש בו ממש, וז"ע המעשה שגדול מתלמוד שהתלמוד הוא רק הארת החכ' לבד, אבל עצם כח החכ' ולא הארתו לבד נמשך ע"י המעשה וזהו להנחיל אוהבי יש קנה חכ' קנה בינה ממש היינו עצם החו"ב ולא רק הארה. וע' בסידור בכוונת תקיעת שופר ע"פ כוונת הבעש"ט ז"ל שלכן עדיף קול השופר מפסוקי מל' שבתנ"ך, כי שופר הוא מעשה ועי"ז נמשך טיפת אבא באימא שהיא השופר, והטיפה היא מעצמיות אבא ועי"ז נמשך הולדת המוחין דזו"ג ממש שהם אדם וחוה שיהי' בהם עצם המוחין, אבל ע"י פסוקי תנ"ך נמשך רק הארת המוחין כמו המשכת החכ' בהדבור ואינו ערך לעצם המוחין דזו"ג, זהו המכוון דשם, וז"שי"י שכל טוב לכל עושיהם שכל טוב דוקא היינו עצמיות החו"ב ולא רק הארה זהו פ"י שכל טוב והוא נמשך לכל עושיהם דהיינו ע"י המעשה דוקא וזהו אור זרוע לצדיק כמשל הזריעה של הגרעין שבו נתגשם כח הפרי מזה בא הצמיחה כן ע"י שנתגשם האור במעשה המצוה ע"י צדיק יסוד עולם¹² עי"ז בא הצמיחה שיהי' גילוי עצמיות חו"ב להנחיל אוהבי יש כו', וזהו שבירושלמי פ"ק דשבת¹³ אומר דרשב"י שהי' תורתו אומנתו אינו מפסיק אף לק"ש, ופריך ולא מודה רשב"י שמפסיק לעשות סוכה וליטול לולב, והלומד שלא ע"מ לעשות מוטב שתהפך שלייתו על פניו, ומתרחץ תמן (ר"ל ק"ש) זה שינון וזה שינון (ר"ל תורה) ואין מבטלין שינון מפני שינון כו' הביאו בעל המאור פ"ק דשבת הרי ס"ל לרשב"י דסוכה ולולב מפני שהם מעשה יש בהן מעלה יתירה אף מק"ש שהיא קבלת עומ"ש מפני שמ"מ הוא דבור והמעשה גדול מהדבור כו' מפני שבמעשה נמשך המשכה עצמית ואף דק"ל שמפסיקין לק"ש מ"מ יש ללמוד מזה גודל כח המעשה, והקושיא ממתניתין הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה הא בעונתה כו' מתרחץ בירושלמי לרשב"י הא בעונתה היא כמשנה ורשב"י כדעת¹⁴ דרשב"י אמר העוסק במקרא מדה שאינה מדה, שהמשנה והגמ' יפי' ממקרא, ורבנן עבדי מקרא כמשנה¹⁵.

ומעתה צ"ל דעת ר"ע שסובר לימוד גדולי¹⁶. והענין הוא דהן אמת שע"י האתכפיא דבחי' מעשה המצוה עי"ז גורמים שיהי' בחי' הצמצום

(11) ר' בריר מד, כב.

(11*) תהלים קיא, י.

(12) משלי, כה.

(12*) פ"א ה"ב.

(13) שם.

(13*) קדושי מ, ב.

הראשון למעלה ושימושך המשכת אוא"ס דלאו מכל אינון מדות איהו כללי¹⁴. כנ"ל, אך הנה מ"מ צריכים לעשות כלי לבחי' גילוי אור זה שבה תתלבש האור הנמשך ע"י האתכפיא דבחי' המעשה של המצות, והכלי לזה הוא התורה דוקא לפי שאורייתא מחכ' נפקת¹⁵, והשראת אוא"ס הוא בחכ' דוקא כי חכמה היא כח מ"ה בחי' ביטול במציאות, ואוא"ס אינו שורה אלא במקום הביטול דוקא, והיא בחי' אחד האמת כמ"ש בסש"ב פליה בהגיה בל' הה"מ ז"ל שזוהיא מדריגת החכ' כו' ולכן התורה שמחכ' נפקת היא היא דוקא הכלי לבחי' גילוי אוא"ס זה כו', וכמו שאנו רואי' למטה בנפש האדם שהגם שכל האברים הם כלים לקבל גילוי אור הנפש, והם פועלים וחיים וקיימי' מהארת הנפש המחיייה אותם, מ"מ עיקר התלבשות גילוי חיות הנפש הוא במוחין שבראש, ואח"כ מהמוחין מתפשט החיות לכל האברים, שכל אבר מקבל כח פרטי מחיות הנפש שמתלבש כללותו בראש, עד"מ היד מקבל כח המעשה, והרגל כח ההילוך כו', אבל גילוי כלליות החיות הוא במוח שבראש דוקא, ועד"ז יובן הגם שרמ"ח מ"ע נק' רמ"ח אברים דמלכא שהם כלים לגילוי אוא"ס, מ"מ עיקר התלבשות גילוי אוא"ס הוא בתורה דוקא, ואח"כ מתורה נמשך ומתקבל גילוי אוא"ס גם ברמ"ח אברין דמלכא, וכנ"ל במשל שעיקר התלבשות גילוי הנשמה הוא במוח שבראש דוקא, וז"ע ההפרש שכ' בזהר"י בין איהו וחיותי חד לבחי' איהו וגרמוהי חד, שאיהו וחיותי חד הוא בחי' התלבשות אוא"ס בחכמה, ולכן נק' חיותי ע"ש הכתוב¹⁶ והחכ' תחיה, שזהו בחי' יחוד גמור ואמיתי, וכנ"ל בשם הה"מ ז"ל שנק' אחד האמת, וע' בכיארור לפ' כ"ג שבסש"ב, וזהו ג"כ מה שנק' התורה בשם אור¹⁷. (וזהו לפי' השני שבאיהו וחיותי דקאי על האור משא"כ גרמוהי הם כלים כמ"ש מזה במ"א¹⁸), כי איהו וחיותי קאי על יחודו ית' עם בחי' אור א"ס שבאצ"י כו', אבל המשכת אוא"ס במדות נק' איהו וגרמוהי שהם בחי' כלים פרטים, והיינו שהם כלים לגילוי אוא"ס בבחי' פרט, וכמו אברי האדם שהם כלים לגילוי פרטיות חיות הנפש כל אבר לפי ערכו כו', רק שכזה י"ל שאין המשל דומה לנמשל כיכ שהרי בהאברים יש חילוק והפרש גדול בין אבר לאבר שהיד היא כלי שדרך בה נמשך השכל בכתי' וציור משא"כ הרגל כו' ונמצא יש הבדל ביניהם, אבל במצוותי' של תורה ארוז"ל בירושלמי פ"ק דפיאה"י וברבות ר"פ תצא"י ע"פ אורח חיים פן תפלס (משלי ה' ו'), שלא יהי' שוקל מצוותי' שית, כי החמורה שבחמורות היינו כ"א ואם, והקלה שבקלות שילוח הקן מתן

(14) תק"ו י, ב.

(14*) זחי"ב פה, א. קכא, א.

(15) תק"ו ג, א.

(15*) קהלת ז, ב.

(16) תענית ז, ב.

(16*) ראה לקמן ע' שי ושי"ג.

(17) ירוש' פאה פ"א ה"א.

(18) דב"ר ו, ב.

שכרם שוין, כי נעו מעגלות' לא תדע כו', וכן במצל"ת לדקדוקי מ"ע צריך להיות זהיר כמ"ש (משלי ד' כ"ג) מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאת חיים מכל מה שאמרו לך בתורה השמר שאין את יודע מאיזה מהן יוצא לך חיים, (כן פ' בירושלמי הנ"ל וברש"י בשם מדרש תנחומא), אך באמת גם באברי האדם הוא מבלי אשר ימצא ראש וסוף שהרי יש מעלה ברגל גם על הראש וכ"ש שארי אברי' והיינו שהרגל נושא את הראש, וכמ"ש במשה"י שש מאות אלף רגלי ועי"ז אנכי בקרבו, וכלום נתתי לך גדולה כו"²⁰ וכנודע מענין האלף אורות כו', וכן בזבולון וישכר, וכנודע בענין תמכין דאורייתא, וע' בד"ה ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים כו'.

וזהו* דכתיב²¹ כי נר מצוה ותורה אור, שהמצות נקראים בשם נר לבד שענין הנר הוא שהוא כלי להאיר והשמן כו', אבל התורה נק' אור שהוא בחי' חייה כו' ולכן מחמת טעם זה סובר ר"ע תלמוד גדול לפי שהכלי עצמי לבחי' גילוי אוא"ס בדרך כלל היא התורה כו', ובזה יובן מארז"ל ברבות בפתחתא דאיכה²² מצינו שוויתר הקב"ה על ע"ז וג"ע וש"ד ולא וויתר על מאסה של תורה שנא' על מה אבדה כו' עע"ז וג"ע ושפ"ד לא נא' אלא על עזבם את תורת, ולכאו' אינו מובן כלל, האיך על ג' עבירות חמורי' כנ"ל ויתר, ועל מאסה ש"ת, שלכאו' זהו ביטול מ"ע דתורה לא ויתר, (גם צ"ל לשון מאסה ש"ת וע' מאסה כו'), אך לפי הנ"ל יתורץ, דהנה אנו רואים שכשנעשה קלקול ח"ו באברי האדם, אם הקלקול הוא באברים החיצוני' ולא הגיע עדיין הקלקול לאברים הפנימיים אזי מעלה ארוכה ע"י תרופות סמי רפואות וכדומה, אבל אם נעשה קלקול באברים הפנימיים כמו במוח ולב וכדומה אין לזה תרופה לרפאות כלל, וכמו ניקב קרום של מוח במשהו טריפה וכן נקבת הלב לבית חללו טריפה²³, שאין לזה תקנה כלל שיחיה כו', משא"כ באברים החיצוני' אפי" נחסר כל האבר ג"כ יכול לחיות, ולכן ויתר על ג' עבירות הנ"ל ולא ויתר ע"מ ש"ת לפי שעוות הנ"ל הגם שהם עוונות חמורי' מאד מאד, מ"מ הקלקול הוא רק באברים החיצוני' ולכן ויתר עליהם פ"י ויתר מאריך אף וגבה דילי, כי כל האומר הקב"ה ותרן יותרו כו' שנא' הצור כו' דרכיו משפט, כמארז"ל בגמ' פ"ה דב"ק ד"ן סע"א וברבות תולדות פ' ס"ז, ועכ"ז ה' מאריך אף להם, אבל ע"מ של תורה לא ויתר שלא האריך אף מפני שהפגם הוא באברים הפנימיים דהיינו בבחי' חכמה לכן לא ויתר כי הפגם הוא בבחי' כלי הכללי לאור כללי של גילוי אוא"ס, שא"א להיות שם גילוי השראת אא"ס כללי כו', משא"כ בשארי עוונות גם בעבירות החמורות הפגם הוא באברים פרטים, וכנ"ל במשל האבר שגם אם חסר יכול לחיות

19) במדבר יא, כא.

20) ברכות לב, א.

(*) ר' אוה"ת שם ע' ערב סי' ט, וגם שם ע' רפו וע' שב.

21) משלי ו, כג.

22) סע"ף ב.

23) חולין רפ"ג (מב, א).

ולהעלות ארוכה וכ"ש הכאב ועיכוב השראת החיות בו כו', כיון שבד"כ ישנו להחיות במוח שבראש יכול הוא להמשיכו ע"י תרופות תעלה שיתרפא גם האבר פרטי ג"כ, משא"כ כשנחסר החיות מהמוח שבראש ששוב א"א להמשיכו כו', ועד"ז יובן בנמשל במה שהי' מאריך אף על עוונות החמור"י הנ"ל. ולא ויתר להאריך כו' ע"מ ש"ת, ופ"י ענין מאסה ש"ת יובן ע"פ משארז"ל בנדר"י דף פ"א שלא ברכו בתו' תחילה וכפ"י רבינו יונה ז"ל שם, הובא בר"ן, וכ"מ בפירוש בגמ' ב"מ דפ"ה, והיינו שלא המשיכו המשכת אוא"ס בתורה כו' א"כ נחסר האור כללי מהתורה שהיא הכלי כללי לגילוי כללי של אור כללי דא"ס, וז"ע מאסה שלא הי' חשובה בעיניהם לברך עלי' מל' ברכה והמשכה כעין בריכה כו' כמ"ש במ"א שע"י שלא ברכו מנעו מלמשך המשכת אוא"ס כו', וע' לקמן ושניהם מובן מפ"י הר' יונה ז"ל.

וביאור ענין מארז"ל הנ"ל ויותר כו' ולא ויתר, יובן ממארז"ל (גיטין ד' נ"ז ע"ב) דטיטוס גידר את הפרוכת ונעשה נס והי' דם מכצבץ ויצא וכסבר כו' א"ע, והענין הוא דהנה כתי"י ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה פי' אדם הוא א' דמ"י, והיינו כמו שהאדם שלמטה הוא כלול מרמ"ח אברים ושס"ה גידים²⁵ עד"ז יובן כבי' למעלה שענין רמ"ח איברי' הם רמ"ח פיקודין דמ"ע שהם בחי' רמ"ח אברין דמלכא ושס"ה ל"ת הם שס"ה גידים, שכמו באדם הגידים בהם עיקר סיבוב והילוך הדם המלוכבש בהאברים ובהם הדם הולך וסובב להחיות את הגוף שהרי הדם הוא הנפש²⁶ שעיקר משכן נפש המח"י את הגוף משכנו בדם כו', ועד"ז יובן למעלה בנמשל שמעלת המל"ת גבהה מעלתן על בחי' מ"ע שנק' בשם אברי', שהרי שמי עם י"ה שס"ה זוכרי עם ו"ה רמ"ח²⁷, שמ"ע הם בבחי' ו"ה, ול"ת מגיעי' לבחי' י"ה שלכן גבהה מעלת הל"ת על מ"ע כערך מעלת בחי' יה דש' הוי' על בחי' ו"ה דש' כו', ועכ"ז בענין אדם נכלל זה הכל בבחי' דם ואיברים דאדם וכמשל שעיקר סיבוב והילוך הדם הוא הנפש הוא בגידים כו' ומ"מ גם הם נכללי' בכלל האברים במספר דרמ"ח כו', והיינו שהם כלים לבחי' גילוי אוא"ס שמתגלה ע"י עשיית מ"ע ושלילת דל"ת כו' כמו שהאברים והגידים הם כלים להדם כו', וז"ע מה שטיטוס גידר את הפרוכת ויצא ממנו דם, דהנה כתי"י²⁸ הפושעים בי פי' בגופא דמלכא²⁹, ולכא"י נפלא הלא כתי' שחת

דם הוא ג"כ כלי שבו שורה הנפש ולכן לפי חיוהי האור י"ל זהו אלף. י"ל תורה אלף דאדם אאלפך חכ"י³⁰, ולכן תורה דמחכ' בחי' מוחין נפקת³¹ היא תרעא לדכתא³² דבחי' יראה עילאה.

24 (24) יחזקאל א, כו. 25 (25) שליה הק' בית ישראל בית דוד. וראה בארת להרה"מ סי קלד וסי' שעד.
26 (26) דברים יב, כג. 27 (27) תקרוז י, ב. וז"א כד, א.
28 (28) ישעי' סו, כד. 29 (29) זח"ב פה, ב. 30 (30) איוב לג, לג. 31 (31) זח"ב פה, א. 32 (32) שבת לא, ב.

לו לא³³, שאינו מגיע הפגם למעלה כבי' כלל, פי' שגם בבחי' לו בוא"ו ג"כ אינו מגיע הפגם כלל כמ"ש לו בוא"ו לא כו'³⁴. והענין הוא דמ"ש הפושעים בי זהו כענין דכתיב³⁵ בי נשבעתי נאום ה', פי' בי היינו במה שמלוכש בי, והיינו בבחי' האור המלוכש בהכלים כו' וכענין דכתיב³⁶ בית יעקב לכו ונלכה באור הוי', היינו בבחי' האור שבע"ס דז"א דאצ"י, וא"כ תגדל עוד יותר הקושי' הנ"ל. ויובן ע"פ מה שארז"ל³⁷ ע"פ ועשיתם אתם מעלה אני עליכם כאילו עשאוני, ולכא' ג"ז אינו מובן מה שאמרו מעלה אני עליכם כאילו כו' הלא רמ"ח פקודין הן הן רמ"ח אברין דמלכא, וע"י עשיית הרמ"ח מ"ע ממשכי' להיות בחי' בנין ז"א כמ"ש בת"א בביאור ע"פ משה ידבר מענין עיבור יניקה מוחין, שהגדלת ז"א ברמ"ח אברין זהו ע"י המצות, שע"י עשיית המצוה בפרט ממשכי' האבר שמכוון נגד צוי עשיית מ"ע זו³⁸ כו', וא"כ מהו כאילו עשאוני. אך הענין הוא דפי' כאילו עשאוני קאי על המשכת האור שבכלי, שע"י המצות בעצם נעשה רק הכלי להיות מז"א שהי' בבחי' עיבור תלת כלילין גו תלת בנין ברמ"ח אברים שהוא ההתכללות טפ"ט שעולה פ"א רת"ס הם רמ"ג וה"ח המגדילי' הם רמ"ח, וכ"ז הוא בבחי' כלים דז"א, אך מעלה אני עליכם כאילו עשאוני היינו כאילו המשכתם בחי' האור בכלים היינו ברמ"ח אברין דז"א, לפי' שענין אבר לבד מה שהוא כלי לאור חיות הנפש כו' הנה הוא ג"כ ממשיך חיות הנפש שישירה בו כמ"ש מזה במ"א, ועד"ז יובן בנמשל במעשה המצות שמלבד שהמצות הם כלים הנה נמשלים לאברים שע"י נמשך האור דנר מצוה להאיר בכלים דרמ"ח אברין דמלכא כו', וזהו כפי' נר שכולל שמן ופתילה ואור, רק שמ"מ ההפרש בין תורה למצות שהמצות הם בחי' אור הנר, ותורה היא אור עצמה, וי"ל לפי שכלי החכ' הם ג"כ חיוהי לפי' כתהאריז"ל לכן נק' התורה דמחכמה נפקת בשם אור, ונת' מזה במ"א מענין אור החמה או אור היום, וע' לקמן מענין מאור ג"כ שיש בתורה כו', ולכן ע"י עשיית המצות מעלה אני עליכם כאילו עשאוני היינו כאילו המשכתם גם בחי' האור כו'.

והנה בעת חורבן בהמק"ד כשגידר את הפרוכת ויצא ממנו דם, דהיינו שהראו להם שבעוונם האור המלוכש בהכלים יצא מהכלים, עד"מ כשעושה נקב באבר וגיד שבו עי"ז יצא הדם המלוכש בו, ועד"ז יובן כבי' למעלה שהכוונה שנמשך יניקה מהאור המלוכש בכלים, כי מצד האור א"ס עצמו כחשיכה כאורה שווין לפניו, רק שהכלים מגבילי' את האור שלא יצא לחוץ כ"א במקום הקדושה דוקא, אמנם בעונם שנעשה נקב בהאבר היינו

33) דברים לב, ה.

34) ראה תרגום אונקלוס עה"פ. זח"ג רצו, ב.

35) בראשית כב, טז.

36) ישע"י ב, ה.

37) זח"ג קיג, א וראה באוה"ת שם ע' רסא.

37*) ר' ויקר לה, ז.

38) ראה תנחומא תצא ב. זח"א קע ע"ב.

שע"י הפגמי' שפגמו גרמו נקיבת וקלקול האבר עד שיצא הדם הוא האור וכנ"ל שמצד האור יכולי' הכל לקבל. ובזה יובן מ"ש שחת לו לא, כי מצד עצמיות אוא"ס אין העון תופס מקום כלל, ואינו גורם ח"ו שום שינוי בו ית' וזהו לו לא, כי מצד האור כחשיכה כאורה שוין לפניו, ומ"ש הפושעי' בי שנת"ל במה שמלוכש בי, היינו שע"י העון נעשה נקב ופגם בהכלי וממילא יצא האור לחוץ מקום הקדושה כו', אך מ"מ ויתר ע"ז, פ"י שהי' מאריך להם אף, והיינו מפני שהפגם הוא רק ברמ"ח אברים שהוא בחי' אברים החיצוני' כו', וכמו שאנו רואי' שהגם שנעשה קלקול באיזה אבר כמו גם כשיצא ממנו הדם הוא חיות הנפש המחיי' אותו האבר, מ"מ יכול להמשיך בו חיות חדש היינו שיומשך הדם מחדש, שיתהווה דם חדש מכת המאכלים שיאכל דברי' המרבי' דמי' שהמאכל נהפך לדם ויומשך מחדש חיות חדש להחיות אבר ההיא שנפגם לאחר התיקון שיתוקן הנקב כו'. אך אם נעשה קלקול ח"ו באברים הפנימיים אזי אין לו תקנה וכמו נקב קרום של מוח שבמשהו טריפה, וא"א להמשיך חיות חדש, ולכן לא ויתר על מאסה ש"ת לפי שהתורה היא בחי' חכ' שהוא בחי' מוחין ששם עיקר התלבשות אוא"ס כנ"ל ע"ד כמו השראת הנשמה במוח שבראש, ולכן לא ויתר שלא האריך אף מאחר שפגמו בכלי הכללי לגילוי כללי דא"ס כו' כנ"ל. והגם שנת"ל בענין פ"י מאסה ש"ת הוא כמארז"ל בנדרי' שלא ברכו בתורה כו' היינו שלא המשיכה המשכת אוא"ס בתורה כו', עכ"ז צ"ל שעיקר חטאם בזה עצמו שלא ברכו בתורה הוא כפי' הרריזו ז"ל שם שלא היתה חשובה בעיניהם לברך עלי' ונמצא פגמו בעצם מעלת התורה מלבד מה שלא המשיכו בה המשכת אוא"ס. ובזה יובן ג"כ משארז"ל כפתיחתא דאיכה שם עוד הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, שמתוך כו' המאור שבה כו' פ"י שהגם שלא הי' לומדי' בבחי' ביטול כ"כ עד שימשיכו בחי' אוא"ס בתורה ע"י לימודם, מ"מ ע"י שלא לשמה בא לשמה וכרב הונא שם, ועכ"פ לפי' הרריזו ז"ל אם היתה עצם התורה חשובה בעיניהם לברך עלי', אז המאור שבה בעצם היינו מה שאוא"ס שורה בבחי' כו' הי' מחזירם למוטב כו', וממילא הי' ממשיכי' גם אוא"ס ע"י לימודם שהי' לומדי' לשמה, גם פ"י לשם התורה עצמה כו'.

ועפ"ז* יש לפרש מארז"ל שלהי פ"ה דברכות דליד ע"ב ושוב מעשה ברחביד שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז וחלה בנו של ריב"ז א"ל חנינא בני בקש עליו רחמי' ויחיה, הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמי' ויחיה, אריב"ז אלמלא הטיח ב"ז כו' לא היו משגיחי' כו' א"ל אשתו וכי חנינא גדול ממך כו' אלא כ' הוא דומה כעבד מלפני המלך (כן בית נכנס ויוצא שלא ברשות) ואני דומה כשר לפני המלך (שאינו רגיל לבוא לפניו) עכ"ל הגמ' עם פ"י רש"י ז"ל. ועפ"ז יובן מארז"ל דספ"ה דברכות הנ"ל כי הנה מה שפ"י רש"י ז"ל על כעבד בן בית הענין הוא כי ענין בחי' רחביד שהי'

במדריגת עבד היינו שהי' בחי' בעל מעשה שז"ע עבודת עבד בחי' המעשה באתכפיא דוקא כנ"ל ולכן כשחלה בנו של ריב"ז היינו שנסתלק חיות נפש בנו, והי' להמשיך לו חיות חדש, ונודע כי כדי להמשיך חיות מחדש א"א כ"א ע"י שמעוררי' ממקורא דכולא דוקא, וכמ"ש מזה במ"א בענין ההפרש בין תפילה לברכה, וגם נת"ל שכדי להמשיך מחדש מאוא"ס א"א כ"א ע"י צמצום שיתצמצם בכדי שיומשך המשכת החסד להחיות את בנו, שיומשך המשכת החיות בפו"מ כו', וכדי לעורר בחי' זו נת"ל שזהו ע"י מעשה דוקא, שבחי' האתכפיא דמעשה הוא בחי' צמצום, ועי"ז מעוררי' כבי' למעלה בחי' הצמצום כו' שיומשך ע"י הצמצום מאוא"ס שלמעלה מע"ס כו'. ולכן ז"ע מה שרחבי"ד הי' כעבד לפני כו' היינו שהי' בעל מעשה, וכמארז"ל במשנה סוף סוטה³⁹ משמת רחבי"ד בטלו אנשי מעשה לפי שהי' מדריגתו בבחי' עבודת עבד כו' בחי' אתכפי' והי' תמיד בבחי' זו, משא"כ ריב"ז הי' כשר לפני כו', שהי' בחי' שר התורה שהיא בחי' חכ', ולכן משמת ריב"ז בטלה זיו החכמה, ואמנם כדי שיומשך ממקורו זהו ע"י בחי' מעשה דוקא ולכן בקש ריב"ז שהי' שר התורה את רחבי"ד דוקא לפי שהי' בחי' עבד בעל מעשה כו', וזהו שפי' רש"י בן בית כי הנה נודע ממארז"ל⁴⁰ שהיראה נק' בית והתורה נק' תרעא לדרת' לבחי' יר"ע זו הרי היראה נק' בית, וכן ארז"ל בפירוש בסוטה די"א ע"ב ע"פ ויראו כו' ויעש להם בתים רב ושמואל ח"א בתי כהונה ולוי' וח"א בתי מ', דוד ממרים, ולכן רחבי"ד שהי' בחי' עבד שעובד עבודתו מיראה ולא מאהבה לבדה שאינה עבודה שלימה כ"א בהתכללותה בבחי' יראה דוקא בחי' עבודת עבד יראה דוקא הוא נק' בן בית בחי' דרתא. והתורה היא רק תרעא בחי' פתח ומבוא לבוא לבית בחי' יראה זו כי בלא תורה א"א לבוא למדריגה גבוה כזו כמארז"ל⁴¹ אם אין חכ' אין יראה, שבלא חכ' דתורה א"א לבוא לבחי' יראה ע"לאה כו', כי התו' נק' תרעא לדרת' לבחי' יר"ע זו כו'. וזהו שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז, או י"ל ע"ד גדולה שימושה כו'⁴² וע' בת"א בד"ה ת"ר ג"ח מצות ג"ח בסוף ד"ה והנה ענין העלאת הנרות דג"ו סע"ד. ולכן בקש את רחבי"ד דוקא שהוא הי' בן בית כו'. וי"ל בן בית שהי' תחלה בחי' בן ואח"כ נעשה בן בית שבא לבחי' עבד שלמעלה מבן וכמ"ש בד"ה חמשה קנינים בענין הלא הוא אביך קנך מענין עבד ובן ובן ועבד, וז"ע דוד עבדי ומשה עבדי⁴³ יר"ת ויר"ע, ומבחי' בתי מ' דוד עבדי יכול לבוא לבחי' משה עבדי ע"ש, ורחבי"ד הלך ללמוד תורה אצל ריב"ז להיות בבחי' בן וכל בניך למודי הוי"ו בחי' הלא הוא אביך קנך⁴⁴ וע"י היותו בעל מעשה בא

י"ל שהי' עניי ביותר והי' שמח⁴⁶.

(39) סוטה מט, א. (40) שבת לא, ב.

(41) אבות פי"ג מ"יו. (42) ברכות ז, ב. (43) עיין לעיל שלהי ע' עדר ושם הערות 185'6.

(44) ישע"י נד, יג. (45) דברים לב, ו. (46) ראה תענית כד סע"ב.

לכחי משה עבדי בן בית, וייל עיד דכתי במשהי בכל ביתי נאמן הוא, וקצת דוגמא לזה מצינו ברחביד שכל העולם הי' ניוון בשבילוי, וכן בזכות משה ירד המני ועכ"פ תפילתו נשמעת שהי' בן בית ירע נכנס ויוצא שלא ברשות ולכן יכול לפעול שיומשך המשכת החיות מחדש עיי הצמצום כניל (וריביז י"ל שעיי התורה בא ג"כ לבחי זו ומ"מ אמר אלמלא הטיח בדרך ענוה, רק פי' הגדה הנ"ל יש לפרש עיד הנ"ל, מעלת ריביז עיד תלמוד גדול, ומעלת רחביד היא עיד מעשה גדול).

ויש משל עיי ממה שאנו רואי למטה שהדבר הקטן יכולי' השרים ג"כ לעשות כו' משאי"כ דבר חדש, אינם יכולי' לחדש אפי' הגדול שבשרים, רק שצריכי' להעלות הדבר להמלך עצמו והוא יעשה כרצונו. ועדיז יובן למעלה שמחכ' ולמטה יכולי' גם שרי התורה כו', ואמנם בכדי להמשיך דבר חדש שיומשך חיות חדש לזה צריכי' להמשיך ממקורא דכולהו אאי"ס ב"ה בחי' צמצום שיומשך הרצון אותיות צנורי: לרפאות החולה שיומשך לו חיים מחדש, ובכדי לעורר הצמצום זהו עיי מעשה דוקא, רחביד בעל מעשה. וזהו מעשה גדול, ועכ"ז כשאי"ל כו' וכי תנינא גדול ממך אי"ל לא כ"א שהוא כעבד ואני כשר פי' שיש מעלה גם בשר התורה, והוא שהכלי להמשכת אואי"ס היא התורה דוקא וכמ"ד תלמוד גדול כו'. ומחמת מעלה זו אני קורא אתכם קרובים שזהו כמשנ"ת בסש"ב ח"א פ"ה מעלת מצות ידיעת התורה והשגתה. בענין מקיף ומוקף ע"ש שזהו יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות. ועי' בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני שבלק"ת ס"ג כשנפשו של אדם במח' ודבור של התורה הנה הוא מתלבש בלבוסיו של הקב"ה כו' ואין קרבת הי' ממש יותר מזה כמו עדי"מ שנים שמתכסים בטלית אחד, ועי' בד"ה ושננתם ססעי ואי"י שהוכיח ממש בלק"ת שובה ישראל עד דרוש השני פ"ג מענין וחכם באחור ישבחה, שבמשה הגם כי זכה לתורה ואורייתא מחכ' נפקת עכ"ז כתי' ביי" וראית את אחורי לפני לא יראו, שעדיז הוא מה שפי' רשי' גבי ריביז שאינו רגיל לבוא לפניו ר"ל לבחי' פניו ממש שהוא הכתר כ"א בבחי' חכמה, ולכן הגם כי ריביז תורתו אומנתו מ"מ הרי גם במשה נא' וראית את אחורי' לפני לא יראו, אבל רחביד שהוא בחי' עבד וביטול רצון עייז את פניו הי' אבקש", ולכן יוכל להמשיך משם בחומיז דלאו בזכותא תליאי' עי"פ החכ' כ"א במזל

(47) במדבר יב, ז.

(48) תענית כד סע"ב.

(49) תענית ט, א. זחיג קב סע"ב.

(50) לק"ת פנחס עה, א בשם זהריק לוחיא נא. וראה אוה"ת בחקתי ריש עי תרגו. ולהעיר מוזיא צט, א"ב.

(51) באוה"ת שם עי רסה.

(52) שמות לג, כג.

(53) תהלים כו, ח.

(54) מריק כח, א.

שלמעלה מהחכ' ודעת. ועכ"ז ניחא מאמר המד"ר ס"פ נצבי"י אם יהיו דברי תורה קרובים לכם אף אני קורא אתכם קרובים מטעם שנת"ל שאין קרבת ה' ממש יותר מזה. ומש"א אף אני קורא אתכם קרובים ולא כמו שאמרו בפ' ואתחנן אשר לו גוי קרוב אין כתי' כאן⁵⁵, זהו מפני שבפ' ואתחנן קאמר על ש' אלקים, ויש לפרש שהם עיקר לגבי שם אלקי', לפי שנמשכים מש' הוי' שלמעלה מש' אלקים, ומ"ש ברבות בס"פ נצבים אף אני קורא אתכם קרובים זהו לגבי שם הוי' כמ"ש⁵⁶ לבני עם קרובו הללויה, כמו שתירץ כן בלק"ת פ' שלח בד"ה בפ' נסכים כתי' פ"ב בהג"ה ע"ש.

(55) דב"ר ה, ז.

(56) שם ב, טו.

(57) תהלים קמח, יד.

תיל"פ

למנצח על שושני' כו' רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף. וצ"ל הלא מזמור זה אמר אסף בעד כלליות ישראל, שהרי אמר אח"כ לפני כו' ובנימין, וגם רמז בו ג' שאחר מצרי' ולמה אמר כצאן יוסף. והמפרשי' פי' שלפי שיוסף כלכל אותם כמ"ש וכלכלתי, אנכי אכלכלי כו' לכן נק' על שמו, ואמנם באמת ענין כלכלת יוסף לא לבד בגשמי' כ"א ברוחניות הוא המכלכל כל י"ב שבטי'. ויובן בהקדם סוף פסוק ויאסור יוסף מרכבתו, דכתי' וירא אליו (יוסף נראה לאביו) ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד. ופי' רש"י ויעקב לא בכה על צואר יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שקרא את שמע, וע' בס' פ"י בשם המדרש דאביו כמלכו, ולכן הגם כי מסתמא קרא גם ק"ש אז, אלא שהפסיק מפני מורא אביו כדפי' הרא"ש בפ' הי' קורא. ונמצא מובן מזה כי ענין ק"ש הוא שייך למרכבת יוסף לקראת ישראל אביו. והענין כי בק"ש יש ב' בחי' מס"נ הא' למס"נ באחד והב' בכל נפשך שארוז"ל במשנה' אפי' נוטל כו' שוהו ג"כ מס"נ. וצ"ל מה"ע ב' בחי' מס"נ בפעם א' דק"ש, וכ"ש לפי מ"ש בספרי' שמחסד ה' מקבל מס"נ בכח כמו בפועל, וא"כ

(1) ויגש מה, יא.

(2) ויחי נ, כא.

(3) ויגש מו, כט.

(4) עה"פ ויאסור יוסף גוי' (ויגש מו, כט).

(5) פדר"א פל"ט.

(6) ס"ה.

(7) ברכות נד, א.

כמו שבפועל אינו שייך ב"פ כן הוא בכח ג"כ, ובנתיים מפסיקין בפסוק בשכמליו, ונודעי כי פסוק בשכמליו אמרו יעקב, כשאמרו השבטי' כשם כו' כך אין בלכנו אלא אחד א' יעקב בשכמליו, וזהו ג"כ מן הטעמי'.

(8 פסחים נו, א.

(י לא נגמר בכתי'ק.

יש** כמה מדריגות ביראה, בכלל י"ת מל' וכ"ע דאיהו כ' מל' היא בחי' י"ע שבי"ת וכן קש"י בכלל הוא י"ע. ומ"מ יש גם בי"ע זו ג"כ י"ת, והיינו כשהיא בקטנות ובהעלם, י"ל שבכלל י"ת נק', ועכ"ז היא בחי' י"ת שבמ' י"ע, ונק' י"ע סתם ג"כ, וכמו שהאבהה נחלקת לכמה מדריגות שונות, וגם לפי הדעת כן י"ל ג"כ ביראה, וזהו ואתנב' לו מורא הוא מקור היראה ויראני שיבא לבחי' יראה לפי ערך קבלת המתנה דיראה שניתנ' לו כו', וא"כ בענין יראת חטא שהיא הממוצע שביראות והיינו בין יראת עונש ליראה בשת, יש בזה עצמו י"ת וי"ע, י"ת הוא מה שיראת חטאו קודמת לחכמתו, ויר"ע הוא שירא מן החטא עד שפועל אצלו להיות קדש עצמך במותר לך ע"ד מ"ש הרמב"ן ר"פ קדושי' שלא יהי' נבל ברשות התורה ח"ו, ע"ש זהו בחי' י"ע שבי"ת ולכן נק' יראת חטא, שבכלל היא צ"ל קודמת לחכ', והרי י"ע היא אחר חכ' דתורה שחכ' התורה נק' תרעא לדרתא', אלא שזהו כניל כ"ע דאיהו כ' מל', וה"ז ג"כ בחי' י"ע, ועבס"ב פמ"ב בע"י מובן דבחי' י"ע הוא ג"כ במ' היינו ע"ד הנ"ל בחי' רוממות המל', ואפשר שז"ע יראת הרוממות, ארוממך אלקי המלך' ב"פ, ויש בחי' רוממות בעצם בחי' המ' שזהו כל ענין המ' והוא בחי' נתב"ס, ועש"ז נק' י"ע לפי שנסב"ת כו'.

** תוכנו שייך למאמר שלאח"ו. וראה גם לעיל ע' עדר. שא.

(1 מלאכי ב, ה. וראה מאמר שלאח"ו.

(2 אבות ג, ט.

(3 יבמות כ, א.

(4 שבת לא, ב.

(5 אוצ"ל: פמ"ג בע"י י"ע (וראה ד"ה בריתי קטע המתחיל והנראה).

(6 תהלים קמה, א.

מלאכי ב' ה'

ברית* היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא, ות"י על ואתנם כו' ויהבית ליה אולפן אורייתי שלום ודחיל מן קדמי, ומן קדם שמי דחיל הוא, נא' כאן ב"פ יראה הא' ודחיל מן קדמי שזהו לאחר שא' ויהבית לי' אולפן אוריית' א"כ זהו בחי' היראה הבא אחר התורה שזהו כמארז"ל אם אין חכ' דתורה אין יראה, והיינו בחי' יר"ע והב' שא' ומן קדם שמי דחיל הוא זהו בחי' יר"ת וכמארז"ל אם אין יראה אין חכ' היינו בחי' יר"ת יראת חטא שקדם לחכמתו², והנה בדרוש ראשי המטות כמדומה ס"ד או ס"ג פ"י יראת חטא מהחטא עצמו, ולא יראת עונש, וזהו בא דוקא אחר הקדושה בקיום המצות, והענוה שמחשב פחיתות ערכו לגבי הכל שנברא באחרונה, או בא לידי יראת חטא שזהו לכאו' יר"ע הבאה אחר קיום המצות שנק' חוקי' וכמ"ש ויצוינו כל החוקי' ליראה³, והגם שרבינו ז"ל פ"י פסוק זה על התורה אמנם בכ"מ נו' גם מצות ולא פ"י זה על התורה שהיא פ"י וביאור המצות כ"א מצד שארז"ל אם אין חכ' אין יראה וחכמת התורה היא תחיה בעליה היינו המצות שהם בעליה דתורה ל' מארי כי הרצון הוא בעל ורבנן החכ', ועכ"ז החכמה דוקא תחי' כמ"ש במ"א לכן פ"י על החוקי' שגם לאחר פ"י התורה הם ג"כ חוקים בלא טעם, ועכ"ז החכ' תחיה גם אותם לפי שגם הם בירדתם למטה יורדי' דרך בחי' מל' ונק' מצות המלך, ואם מפני שרשם למעלה מהחכ' הלא כל המצות שרשם מכתר שבכתר גולגלתא דחפאי על מוחא⁴, וא"כ כמו שחכ' דתורה ששרשה מחכ' שבכתר היא מחי' שמפרש ומבאר דיני כל המצות, כן מפרשי' גם המצות שנק' חוקי' איך לעשותם, רק שנשארי' בלא טעם כמו למה אפר פרה מטמא את הטהורי' ומטהר את הטמאי' אבל עצם ענין עשייתה איך ומה זהו נת' בחכ' התורה, ועש"ז חכמת התורה מחי' בעלי' כמ"ש בכ"ד וע' בד"ה למען תירא⁵.

ובד"ה אלה מסעי האי"י ביאר ענין יראת חטא על הקדש עצמך כמותר לך⁶ שלא יהי' נבל ברשות התורה⁷ ח"ו, א"כ יראת חטא זה ודאי

(*) רשומי דברים. ושייך להמשך מים רבים דלעיל, וכפי שמסיים לקמן: ועל יסוד זה נא' הדרוש מן פקצ"א עד פקצ"ד. וגם רשימה שלפניו שייכת להנ"ל.

- (1) אבות ג, ו.
- (2) שם ג, ט.
- (3) לקו"ת פנחס פא, א. וראה שם ס"ד (פב, א).
- (4) דברים ו, כד.
- (5) תניא ס"פ כג. וראה המשך מים רבים פקציה ופקצ"ט.
- (6) קהלת ז, יב.
- (7) ראה המשך מים רבים פקצ"ז.
- (8) ראה זחי"ג קכט, א. קלו, א. אנה"ק סי"כ (קלא, א).
- (9) במד"ר יט, א.
- (10) לקו"ת דברים י, א. וראה שם י, ד.
- (11) לקו"ת פת, א.
- (12) יבמות כ, א.
- (13) רמב"ן ר"פ קדושים.

אחר לימוד חכמת התורה היא דאליכ איך יקיים ויזהר מכל איסורי תורה, ואין בור ירא חטא, אלא שזהו בחי' יר'ע שלמעלה מהחכ' והתורה נק' תרעא לדרתא ליראה זו כמ"ש בסש"ב ס"פ כ"ג. וי"ל שזה נמשך לפי מ"ש באגה"ק שאחר קו"א ד"ה דוד זמירות קרית להו.

והנראה לומר שיש ב' שיטות בדרושי רבינו וכן גם בסש"ב יש ב' שיטות אלו, הא' שמפרש מארז"ל שבת דלי"א ב' יומא דעי"ב ב' מכריז ר' ינאי חבל למאן דלית דרתא ותרעא לדרתא עביד שקאי על ת"ח שאין בו יר'ש כפשוטו שקאי על יר'ת, ולכן בדרוש כי תשמע בקול פ"ג"י דחק להעמיד פ"י כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו כי התורה בבחי' זו אשר אינה בטהרת הלב נק' בחי' תרעא לדרתא, וזה נמשך אחר מ"ש בסש"ב פמ"ג יראה בשת יראה פנימיות מפנימיות אלקותו שבתוך העולמות כו' איזהו חכ' הרואה את הנולד"י כו' מאין ליש בדבר ה' ורוח פיו"ו שמפרש יר'א"ע במל' והראה לפרק כ' כ"א שגם שם כוונתו כן, והיינו בחי' רוממות המל' שרשה מהכתר, וכמ"ש המק"מ באיזה מקום בש' נ"ב שהוא מהרח"ו ששורש המל' מרדלי"א, ובדברי רבנו נכלל זה בכלל דבריו"י נסובית ותחב"ס.

ויש לו עוד שיטה אחרת כמ"ש בד"ה וידבר כו' אנכי במדבר דט"ו"י, שמפרש דברי ר' ינאי על יר'ע שלמעלה מהחכ' דאצי' ועיי' החכ' דתורה שהיא חכ' דאצי' באים לבחי' יר'ע זו דמזלייהו חזי, ואח"ז נמשך אאמרו"ר זצ"ל בקיצור דפ"ה שאחר ביאור כי תשמע"י, ורבינו ז"ל בד"ה כי תצא"ו ובד"ה האזינו"י וככ"ד ומ"ש בפכ"ג בסש"ב ובאגה"ק דוד זמירות זהו ג"כ לפי שיטה זו, והיינו אם אין חכ' דתורה א"א לבא ליר'ע, ואם אין יראה תתאה אין חכ' כי הוא פורק עומ"ש, שזהו הקדמה כללית כענין למה קדמה שמע לוא"ש"י.

רבינו פ"י בכ"ד"י שהחכ' דאוי"א בכלל ממשיכי' מן תר"ך ע"א למצות המלך. לכן פ"י"י ויצוינו כל החוקי' על התורה.

-
- 14 לקוית ראה כג. ב.
 - 15 תמיד לב, א.
 - 16 תהלים לג, ו.
 - 17 אגה"ק ב (קל, ב).
 - 18 ראה לקוית שם סיג (ט"ז, א).
 - 19 שם ראה כד, ג.
 - 20 ראה שם תצא לה, ד.
 - 21 ראה שם עא, ד.
 - 22 ברכות יג, א.
 - 23 ראה ת"א פח, ב. לקוית מטות פו, ב.
 - 24 ראה לעיל הערה 5.

בילקוט ע"פ בריתי היתה במקומו סוף רמז תקפ"ז בשם תורת כהנים דפ' שמיני, זה אהרן שהי' רודף שלום בישראל, ואתנם לו מורא ויראני שקבל עליו כל דברי תורה באימה ברתת ובזיע, ועל יסוד זה נא' הדרושי' מן פקצ"א עד פקצ"ד.

במד"ר תשא פמ"א ע"פ ויתן אל משה, הה"ד משלי ב' וא"ו כי ה' יתן חכ' מפיו דעת ותבונה, גדולה החכמה וגדולה ממנה הדעת והתבונה הוי כי ה' יתן חכ', אבל למי שהוא אוהב מפיו דעת ותבונה כו', למה"ד למ' שהי' לו בן בא בנו מבית הספר מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה א' ונתנה לו, מה עשה בנו א"ל איני מבקש אלא מזה שבתוך פיך, מה עשה נתנו לו ולמה על שהי' מחבבו נתן לו מתוך פיו הוי כי הוי' יתן חכ', וכל מי שהוא מחבבו יותר מפיו דעת ותבונה.

בד"ה ויקח קרח²⁶ רפ"א, מקיף דעיגול המקיף ראש א"ק עד סיום העשי' וגם הקיף, זהו ע"י תשובה ומעש"ט וזהו יפה מכל חיי העוה"ב ל' רבים נון אלפ"י יובלות שזהו הכל באר"פ, וא"כ זהו לכא' מקיף דמ' שצ"ל שזהו ע"י מצות שלמעלה מתורה אר"פ, וכנרשם בנייר שהתורה יש לה סיקוס היינו גבול, מצות רחבה מאד²⁷ בלי גבול²⁸. ע' בד"ה האמרת כלים רחבי' לקבל מאד העליון והוא מאגה"ק²⁹ וע"י תורה זהו מקיף דלמד מזליהו חזי³⁰, אך ע"י תושבע"פ מפיו דעת, שדעת הוא כחי' כתר כי כשהדעת נמנה אין הכתר נמנה³¹, א"כ זהו שוה למצות, וי"ל ששוה גם לז' מצות דרבנן שמה שע"י ל"ת זהו ע"י לא שלילה, הוא ע"י ז"מ דרבנן בקום ועשה ועריבין עלי ד"ס, כ"ה בתושבע"פ ג"כ מפיו דעת ולכן נק' בית מקיף הרחוק מ' דצלם ובענין התשובות זהו התשובה דתד"א³² הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפין, שלכא' זהו בתושבע"פ כי תושב"כ מקרא קורא בתורה זהו ענין אחר היינו מה שכל התורה היא שמותיו של הקב"ה³³, ונת' בד"ה כי תשמע בקול (הארוך דאזמור' ז"ל) סד"ג³⁴ א' שמות ע"ב ס"ג הארה חיצונית מעצמותו ע"י צמצום הא' שלפני הקו"ח, קורא בתורה שמותיו העצמים כו' אך שם כולל תושב"כ ותושבע"פ יחדיו שא' שמותיו רבים ה' חומשי תורה וס' מסכתות וצ"ע.

(25) מים רבים דלעיל.

(26) לקו"ח נב, א.

(27) תהלים קיט, צו.

(28) ראה עירובין פ"א, א. ב"ר י, א.

(29) ס"י יז (קכו, א). וראה המשך מים רבים פקני"ב.

(30) ראה שם פקפ"א ופקפ"ב.

(31) ע"ח שכ"ג פ"ח. מ"ח מס' איק פ"א.

(32) ראה ויקר' כה, א.

(33) רמב"ן בהקדמתו עה"ת ע"פ זח"ב פו, א.

(34) מאדמור"ר האמצעי, כתי"י 1078 ק"א, א (ואפשר שבכתי"י שלפני רבנו הי' בסוף דף ג' ע"א).

בד"ה ויקח ס"ג בהגיה המתחלת ובמ"א³³ נת' דתכלת יר"ת שרשה מיר"ע נסב"ת.

בד"ה מזמור שיר חנוכת השני³⁶ נת' בית על מצות כמו שכחה, ובת"א ד"ה השמי' כסאי³⁷ בית בכל מאדך ותפלה.

אם תבקשנה כו' אז תבין יראת ד', כי ד' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה³⁸, במד"ר תשא פמ"א גדולה החכ', וגדולה ממנה הדעת והתבונה, י"ל בינה עדיף מחכ' ע"ד נבונים בימי משה לא אשתכח³⁹, ומבני ישכר יודעי בינה לעיתי⁴⁰, דעת פ"י רש"י בשבת פ' במה מדליקין⁴¹ גבי חכמת ודעת⁴², ודעת זה סדר טהרות דעת עדיף מחכ', ע' בס' במדבר, בינה התגלות עתיק דעת כתר כשהדעת נמנה אין הכתר נמנה⁴³, והעיקר ורב שלום בנייך⁴⁴, בניינו ש"ע⁴⁵, העולם על מלואו נברא⁴⁶, חטא עה"ד, ת"ח מרבים שלום להיות מבחי' רב שלום, טורי דפרודא, שלום לרחק שנעשה קרוב⁴⁷, לכן תושבע"פ דעת וזהו מפיו דעת מתגלא בפומא וגם תבונה, אלא שההפרש י"ל בין למד למם מקיף דלבוש⁴⁸ ובית, ובתורה זהו מ' יום דתורה שגבוה הרבה מוי"ב ז"ת דעתי' ולכן ר' יוחנן מכר דבר של וא"ו ימ' בשביל תורה שהיא למם יום, ובמצות בחי' זו זהו מצות שבאים בהסח הדעת כמו שכחה בלקי' בד"ה מזמור שיר השני⁴⁹ ותושבע"פ שפי' בד"ה לית שזהו שמור זה משנה עכ"ז י"ל טהרות עדיף שמטהר אויר חו"ל זהו עיקר ורב שלום וזהו בוניך.

תושבע"פ בית אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה במקום בהמ"ק ד"א של הלכה ה"ז בית (וזאת המצוה פ"ד⁵⁰).

לעיין בס' ואלה המשפטי' בביאור ואלה המשפטי' אפיריון אולי הוא שיין למאה"ז דאפיריון ואפרסמון שבזח"ב תרומה דקכ"ז.

מד"ה ויקהלו אל המ' שלמה שבסוף ס' כ"ט⁵¹ יש ללקט דרוש באתי לגני.

-
- (35) לקי"ת קרח נג, ד.
 - (36) שם צט, ב.
 - (37) א, ג.
 - (38) משלי ב, ד"ו.
 - (39) עירובין ק, ב.
 - (40) דה"א יב, לג.
 - (41) לא, א.
 - (42) ישעי' לג, ו.
 - (43) שם נד, יג.
 - (44) שבת קיד, א.
 - (45) ראה ב"ר יד, ז.
 - (46) ישעי' נז, יט. וראה ברכות לד, ב.
 - (47) לקי"ת ואתחנן י, א.
 - (48) נדפס בתורת שמואל תרכ"ט ע' שיר
 - (49)
 - (50)
 - (51)

מדרוש שופטי' אני בצדק, י"ל ד' ועשו לי מקדש.

ברש"י בראש השנה ד"ז ע"ב ד"ה אי הכי וד"ה ובהן כמה ר"ש, לפום ריהטא צ"ע מה דחשיב ב' ראשי שנים בניסן, דלכא' ב' ראשי שנים שבט כדתנן במתניתין באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש וב"ה בחמשה עשר בו.

בפי' בד"ה לא תטה משפט, שגהנם אינו אלא מל"ת אבל גין מ"ע צריך לבא בגלגל וזשא"ד לא אמות כי אחי"ו.

ברש"י ברה"י די"א ע"א ד"ה דתקיף במצות, צ"ע למה לא חשיב ר"ה ושמע"צ.

בדרוש ואתחנן (ג"ל) נת' שחנו גבוה מרחום שרחום אינו נופל כ"א על מי שמעונה בדין חי', אבל חנון הוא גם על מי שאינו בדין כלל, ועכ"ז שייך לחנון עליו, וצ"ע דהא בתוספת ברה"י די"ז ע"ב ד"ה שלש עשרה מדות בהג"ה ביאר שרחום הוא קודם שתגיע הצרה הוא מרחם שלא תבוא כלל אבל חנון הוא שחונן בעת הדחק כמ"ש חנון יחנך לקול זעקך (ישעי' למד) ואולי יש לחלק מאי דכתי' ה' אל רחום וחנון זהו כפי' התוס' בהג"ה, אבל חנון ורחום ה' דכתי' חנון קודם ורחום שבחי' חנון זה היא שמתחנן גם על מי שאינו נפל עליו רחמי' לרחם מחמת דחקו, כ"א שמשם נמשך רחמי' פשוטי'.

(49) תהלים קיח, יז.

טוב* וישר ה' ע"כי כו' בדרך בילקוט תילי' במקומו רמו תש"ב שאלו לחכ' כו' עד שאלו להקב"ה יעשה תשו', וצ"ל מהו מוסיף על התורה שאמרה ג"כ יבא אשם שהוא ג"כ על המזיד כמ"ש בז"ר על הילקוט מהמג"א, וז"ל הא דלא קאמר חטאת משום דרוב חטאות אינו בא אלא על השוגג אבל רוב אשמות בא על מזיד כגון אשם נזיר אשם שפחה חרופה אשם גזילות כדאיתא פ"ב דכריתות עכ"ל. [וע' בד"ה וכל אדם (בס' תרטוב)]

(*) רשומי דברים, והם כנראה ר"פ לדרוש שנאמר ולא נרשם. והשוה לעיל ע' רצט"ט.

(1) תהלים כה, ח.

(2) זית רענו על הילקוט מבעל המגן אברהם.

סעי' ד' שהקרבו אינו מכפר אלא על שוגג, ושעי' התשובה נעשה ממזיד שוגג ואז מכפר הקרבן, וצ"ע. הקב"ה יעשה תשובה עומק רוסין. וזה ידוע שהקרבו מכפר עם התשובה דוקא, כדאיתא בפ"ח דיומא דף פ"ה ע"א חטאת ואשם ודאי מכפרין ופי' רש"י ומסתמא תשובה איכא שאם לא הי' מתחרט לא הי' מביא קרבן. וא"כ מה מוסיף להקל, שע"ז הוא הדרש טוב וישר. כו' ע"כ יורה חטאים בדרך. אך הענין חכ' הוא ח"ת ולכן מחמיר יותר נבואה נז"ה מקיל יותר שמיתה מכפרת (וצ"ע בתוס' בס' יוהכ"פ הנ"ל דפ"ה ע"ב ד"ה עם התשובה), תורה מקיל עוד יותר שהקרבו מכפר, ואפי' על המזיד ג"כ. שאלו להקב"ה א' יעשה תשובה צ"ל שגם בזמן שאין בהמק"ד קיים מ"מ אין לך דבר שעומד בפני התשובה, וצלהק"ד, על מ"ע ושבי, ועל לית יוהכ"פ כמ"ש בדי' מים רביים, על כריתו ומב"ד, חילול השם, מ"מ יש בתשובה ותורה לכפר גם ע"ז כי התורה היא בחי' תשובה עילאה שזוהו עיקר התשובה.

הא עילאה לגבי יו"ד, יו"ד כולל כל הע"ס, יו"ד עצמו חכ' בינה כלולה עמו ה"ן בחכ', או יו"ד ע"ס, או יו"ד עצמו ג"ר אי"ן כולל אלף כתר יו"ד חכ' ו' בינה וא"ו מדות, ד' מ', ועד"ז באחד פ"י בז"ג עמוד' אלף כתר ח' ספירות, ד' רבתי מ'. ותמורת יסורי' בחסדו מקבל כמארז"לי שכשרוצה ליקח ג' ונוטל ב', והגם שזוהו בגמ' שם לענין חלום שזוהו דבר קל מ"מ אחר התשובה מקבל בחסדו ג"ז לתמורה, או מאחר שהתשובה היא תשו' דתורה, וארז"לי שג"ד ניתנו ע"י יסורי' וא' מהן התורה ולכן כשמקבל תמורת מיתה בפו"מ בחי' מי שממית עצמו עלי"ס מקבל יסורי' שעלי' ע' יסורי' דכומב"ד שארז"לי, ותמורת מיתה, שממית עצמו על דברי תורה, ובחסדו מקבל ע"ד שמקבל בכל מאדך דאדם שע"ז יומשך מאד העליון כו'.

א' דאדם אאלפך חכ"י אור החכ', אאלפך בינה"י, י"ל לדעת כתהארז"לי חיוהי ג"ר זהו הכל א' דאדם שבדם. ועו"ל דם תורה כמ"ש בדי' בשעה

(י) עה"ג, ולא נרשם לאן שיד.

(3) ירושלמי פאה א, א.

(4) יומא פו, ב.

(5) פקע"ט.

(6) ס"י א, ד.

(7) - בזהר גדול עמוד [ראה בהנסמן ס' הערכים חב"ד מע' אותיות ע' יב הערה 8].

(8) ערכין טז, ב.

(9) ברכות ה, א.

(10) שם טג, ב.

(11) יומא פו, א: עבר על כומב"ד... וייסורין ממרקין.

(12) איוב לג, לג.

(13) ראה שבת קד, א.

(14) ראה הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א סה"מ תשי"ג ע' 104. תשי"ח ע' 161 הערה כו. סה"מ תעריב ע' ט.

וראה גם לעיל ע' רצו.

שהקדימו בלק"ת¹⁵. ושס"ה גידי' כלי הדם, ולענין דגידר ויצא"י ג"ז אמת שעי' נקיבת האבר והגיד יוצא הדם ממילא, ועכ"ז אין זה נוגע לדם עצמו ולכן יכול טיטוס ח"ו לקבל כחשיכה כאורה"י. ותורה אורי' דם שבו מלובש האור [כתבתי שלמ"ש בדי' בשעה שהקדימו זהו לפי האריז"ל חיהי מוחין האור והכלי, ולא כמ"ש כאן ומ"מ לענין גידר זהו אמת¹⁶]. אך לפ"ז גם תורה כלי וי"ל זהו מצוה דתורה ותורה עצמה אור ובה מלובש המאור, ויותר נראה שזהו תשובה דתורה תשוב ה' לגבי יו"ד שבה המאור שמחזיר למוטב²⁰ שיומשך אוא"ס גם בתו' של מעלה, ראבי"ד תשובה יצא גשמתו ראשו בין ברכיו²¹ עגולי' תלת גוי תלת²², גם רחבי"ד ג"כ כנ"ל ראשו בין ברכיו²³ אך רחבי"ד ע"י מעשה, להעיר מכלום מעשה בא דרחב"ט²⁴.

(15) במדבר יג, א.

(16) גיטין נו, ב.

(17) תהלים קלט, יב.

(18) משלי ו, כג.

(19) עה"ג, ולא נרשם לאן שייך.

(20) פתיחתא איכ"ר ב. ירושלמי חגיגה א, ז.

(21) ע"ז יז, א.

(22) זח"ב נ, א. וראה ע"ח שער העיבורים פ"ב.

(23) ברכות לד, ב.

(24) אוצ"ל: דרחב"ת [דברי חנינא בן תרדיון] ע"ז יח, א: כלום מעשה בא לידך א"ל מעות של פורים

נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים.

בס"ד מיוה"כ

יוהכ"פ אסור באוי"ש ורחיצה כו"י שיום הוא שנאסר בה' עינוי, ולכא"ו צ"ל הלא יוהכ"פ נק' שבת שבתו"י ובשבת מצוה לאכול וכמארז"ל¹ במה מעגנו באכו"ש ויש ג' סעודות מה שבכל יום הוא רק ב' סעודות² כמ"ש בערב כו' ובבקר תשבועו לחם³. וביוהכ"פ שהוא שבת שבתו"י הוא עינוי בה' דברי' הנ"ל. ויובן בהקדם השבת שהוא השבתה מששת ימי החול שכל יומא עביד עבידתא⁴, ובשבת הוא השביתה, ועד"מ אדם שעושה מלאכה המוחין שלו מוטרדי' בהמלאכה, והגם כי ידיו הם העושי' מ"מ מתייחס עשייתו להמוחין כששוכת אז מתעלי' המוחין ומתענג מהמלאכה שנעשית בטוב וז"ע

(1) יומא עג, ב.

(2) אחרי טז, לא.

(3) שבת קיח, ב.

(4) פאה פיח מ"ז. וראה שבת קיח, א.

(5) בשלח טז, ח. יב.

(6) זח"ג צד, ב.

השבת שהיא בחי' התענוגי' כי שבת דמעלי שבתא היא החזרת המוחין ולכן אי"א להיות שבת כ"א שתחלה יהי' חול, ולכן המהלך במדבר מונה ששה ומשמר יום אי' שצ"ל ת' מונה ששה. ושבתא דיומא הוא בחי' המשכת העונג. והנהי' עונג זה הוא תענוג מורכב והיינו שהוא מורכב מהדבר שממנה נמשך העונג שהרי בלתי דבר זה לא יש ממה לקבל תענוג והגם כי עצם ענין העונג אינו נמשך מדבר. זה כ"א מעצמות התענוג עכ"ז מאחר שזה סיבה שיומשך הארת העונג היה קשור בו דוקא וגם זה מורה כי לא נמשך מהתענוג רק הארה לבד ולא העצם. וזהו דכתי' וקראת לשבת עונגי' שצריך לקרות היינו להמשיך העונג מפני כי העונג מורכב כנ"ל. וזהו אז תתענג על הוי"ו שדרשו בוהרי"י על סעודת שבת כי פי' על הוי' הוא כי ש' הוי' לשון מהוה. והיינו דכתי' מה רבו מעשיך הוי"ו, וכתי' מה גדלו מעשיך הוי"ו שכולם נעשו מש' הוי' כי הוא ציוה ונבראו, והגם כי ברא אלקיי"ו מי"מ המצווה הוא ש' הוי' ועל ש' הוי' זה תתענג על הוי' וזהו בשבת. ולכן צ"ל סעודה רק שבסעודה שלישית יוצאין בפירות או מיני תרגימא"י מפני כי כתי' היום לא"י שגם ע"י לא ממשיכי' זה והוא מפני כי בסעודה ג' היא סעודתא דעתיקא"י אבל בשני סעודות הקודמי' צ"ל פת דוקא להיות כי צ"ל איזה דבר שיומשך התענוג עליו. וגם בשינה אמרו ר"ת שבת שינה בשבת תענוגי' שכי"ז הוא תענוג המורכב מאכו"ש ושינה. ולמעלה הוא שמתענג מכל אשר עשה כו'.

אמנם יוהכ"פ הוא שמאיר בו עצם תענוג הפשוט לגמרי ומובדל מכל דבר והיינו כי לאחר שעשו ישראל תשובה על כל עוונותם הרי אז כאילו קיימו כל המצות בפועל ויותר מכן שהרי במקום שבעת"ש עומדי' אין צ"ג"ג כו' אי"כ יובן למעלה שכל התומ"צ הם בחי' רצון העליון והיינו מה שרצון הוא אותיות צנורות"י שהם צנורות פרטי' כו' ולכן הם נק' רצוה"ע שהוא מה

-
- (7) ישעי' נח, יג.
 - (8) שבת סט, ב.
 - (9) ראה סה"מ תרס"ז ע' תקמ"ג.
 - (10) ישעי' נח, יד.
 - (11) ח"ב פח, א.
 - (12) תהלים קד, כד.
 - (13) שם צב, ו.
 - (14) שם קמה, ה.
 - (15) בראשית א. א.
 - (16) ראה טושי"ע ססי' רצא.
 - (17) בשלח טז, כה. לבוש סרצ"א ס"ה.
 - (18) זח"ב פח, א.
 - (19) ילקוט ראובני ואתחנן עה"פ ופן תשא.
 - (20) ברכות לד, ב.
 - (21) מקדש מלך תרומה קנו, א.

שארז"ל נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני²², ואמנם מצות התשובה היא רמה ונשאה שמעוררת לבעה"צ שלכן התשובה מועי' על הכל ואין לך דבר שעומד כו"י²³ ועכ"ז הרי תשובה היא דבר פרטי וא"כ לכאו' העונג הנמשך ממנה ה"ז מורכב כמו עונג דשבת כי מה לי אם מורכב מזה או מזה איך שיהי' מורכב הוא אמנם באמת לא כן הוא שהרי אין התשובה הוא כמו כל המצות שעל כל המצות נצטוינו לעשות בהכרח אבל תשובה הרי אם לא יחטא א"צ לתשובה כלל ומה שמ' אתא לאתאבא צדיקא בתיובתא²⁴ י"ל שזהו בדקות מאד וגם כי לפ"ע מעלת הצדיק ג"ו יחשב לחטא אמנם בלתי שום חטא פי' חסרון א"צ לתשובה כלל. א"כ אין העונג מעשיית הדבר כ"א כשצריכין לה וא"כ אין שייך לומר שמתענג מזה כ"א שאם לא הי' צריכין כלל לתשובה הי' עוד יותר טוב, וא"כ לפ"ז הי' עשיית המצות העלאה לעונג זה אך באמת מה שהי' נמשך העונג במצות ואפשר גם ע"י התשובה מאחר שבשם מצוה יקרא ה"ז יכול לקרות תענוג מורכב אלא שזהו מורכב בבחי' היותר גדול שהרי זה מורכב ברוחניות משא"כ העונג וכל אשר עשה מורכב בגשמיות, ואמנם ענין יוהכ"פ הוא שנק' שבת שבתון הוא שבתון של שבת פי' ששבת גם מהשבייתה דשבת שהוא התענוג המורכב כ"א שנמשך עונג העצם שאינו מורכב כלל. ולכן מצינו ביוהכ"פ שהי' עבודה מה שבימי החול לא נמצא כזה כלל, והר"ע שער המשתלח לעזאל דכתי' ונשא השעיר כו' ארץ גזירה ע"י שהתווד[ה] עליו כל עוונות בני²⁵, ולכאו' צ"ל מה"ע הוידוי שאפי' אם יעמיק דעתו במחשבתו בתשובה אמיתית אין זה מועיל כמו הוידוי בפה²⁶ ולכן תקנו לאמר ע"ח ואשמנו יוד' פעמי' ביוהכ"פ בכדי שיגיע לכל כח מעשר כוחות הנפש ע"ח שלם, ולכאו' מה ענינו, אך הענין הוא דהנה ע"י חטא ופגם גורם שני דברי²⁷ הא' הסתלקות הקדושה כי לא יגורך רע²⁸ וטהר עינים מראות ברע²⁹, והב' הוא שנמשך מהקדושה יניקה לסט"א במקום שפגם, ולזאת ע"י התשובה מעומקא דליבא ממשיך מהקדושה שיומשך מאוא"ס הממלא כל הפגמי' למלאו' הפגם והעון, ובכדי שלא ינקו ממקום הפגום ומקולקל ע"ז הוא הוידוי בפה שע"ז מדחה יניקתם לגמרי שלא יקבלו כלל והיינו כי הדבור הוא בחי' מעשה שבכוחות הנפש הפנימי', וגם כי עקימת שפתיו הוה מעשה³⁰ ולכן כמו שפגם ע"י מעשה בפ"מ כן ע"י התשובה בפה במעשה מרפא מקום שפגם בכלי יקרבו זרי' לינק מהקדושה

(22) ספרי פנחס כה, ח.

(23) ראה ירושלמי פאה א, א. זח"ב קו, א.

(24) ראה זח"ג קנג, ב.

(25) אחרי טו, כא, כב.

(26) ראה סה"מ להרמב"ם עשה עג (קאפח). לקוטי באורים ח"ב ע' מג"מד.

(27) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ע' תתקלו. תורת שמואל תרכ"ו ע' רעה. ולקמן בדרוש שלאח"ז.

(28) תהלים ה, ה.

(29) חבקוק א, יג.

(30) ב"מ צ, ב.

כו. וז"ע הפלוגתא דב"ש וב"הי שב"ש אומרי' יכבוש עוונותינו²² מל' כובש פי' שכובש העון אבל עון עצמו אינו נמחק אבל ב"ה סברי יכבוש מל' כיבוס שמכבס גם מקום העון עצמו שמלבין גם שם. פי' שכל אדם יש לו נפש עכ"פ ממל' דמל' דעשייה ולכן ע"י שפגם ע"ז נעשה פגם שמסתי' הארת אלקות שמאיר במל' דמל' דעשייה על חלקו, וגם בכלי המל' נעשה פגם שיונקי' הסט"א מזה אמנם ע"י התשובה מעומקא דליבא ע"ז נמשך המשכת אלקות במל' דמל' דעשייה, וע"י וידוי פה מתרפא גם כלי המל' דמל' הנ"ל שלא יומשך שום שפע מותרות לסט"א, וכ"ה במי שיש לו רוח דיצי' או נשמה דבריאה, אבל חי' דאצי' אינה חוטא כלל לפי שלא יגורך רע²³, ולכן במי שחטאו נסתלקו תחלה מהם הארות האצי' כו. וההפרש בין נפש דעשייה לרוח ונשמה דיצי' ובריאה הוא בענין ההתדבקות לסט"א ע"י החטא שהרי בעשייה רובה רע²⁴ לכן שם נדבק באופן אחר, וביצי' ששם מחצה על מחצה ובבריאה ששם רובו טוב אין ההתדבקות וההתערבות כ"כ ולכן כתי' ונפש כי תחטא²⁵, אמנם מזה עצמו יובן שהפגם שביצי' ועשייה הוא יותר הרבה שהרי ביצי' ששם מחצה על מחצה והוא העריבם ופי' בבריאה ששם רובו טוב והוא פעל בחטאיו לערב הסט"א עם הקדושה והרי הם יונקי' ממקום שרובו טוב. ולזה צריכי' ע"י התשובה בווידי פה לרפאות מקום הפגום שלא ימשך שום יניקה לסט"א. וז"ע שילוח שעיר המשתלח לעזאל פי' כי תחלה נ' וכפר על הקודש²⁶ פי' וענין הכפרה להפריד בין התערבות שנתערב הקדושה בסט"א, ומה ששולחי' לו השעיר הוא כי מוטב שיומשך לו מעט מן הקדושה משיהי' מעורב חי', כי לפוטרו בלא כלום א"א כי טוען מה לי תשובתו הלא נהנה מהחטא, ורק הקב"ה שהוא טוב וישר מקבל תשובה כמארז"לי שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה אבל בלעז"ז אינו רוצה בלי כלום ולכן נותני' לו שעיר שהוא בחי' שעיר עזים פי' שנותני' לו מעט יותר ממקום יניקתו עצמו וע"ז מתרצה ולהיות כן נעשה שלום בין הסט"א והקדושה ואינה מקטרגת ולכן יכול להיות נמשך אז מעצם העונג הפשוט שה"ז הוא בערך כמו אדה"ר לפני החטא. ולכן אסור באכוש וכל הה' דברי' בכדי שלא להרכיב התענוג בדבר אחר כ"א יהי' פשוט בתכלית הפשיטות וע"ד עוה"ב פי' תחיה"מ שיהי' מבחי' טלא דנטיף מעתיקא שע"ז יחיו המתים²⁷ אין בו לא אכילה ולא שתי²⁸ כ"א שהגוף גשמי יהי' ניוון מרוחניות והיינו כי עכשיו אין עזו ופריו שוי²⁹ אבל

31 ראה ר"ה יז, א.

32 מיכה ז, יט.

33 ע"ח שמ"ח פ"ג.

34 ויקרא ד, ב.

35 אחרי טז, טז.

36 ירושלמי מכות ב, ו. ילקוט תילים רמו תשי"ב.

37 זח"ב פג, א. וראה שבת פה, ב.

38 ברכות יז, א.

39 ראה ב"ר ה, ט. מרש"י, בראשית א, יא.

לע"ל יהי' עצו ופריו שווים כפי הציוי עץ פריי, והיינו שלע"ל גם הגשמיות יקבלו חיות כמו הרוחניות והיינו כי גוף האדם לא יצטרך לאכוש כ"א יהי' ניוון מרוחניות כמו הנשמה שהיא חלק אלקה ממעלי, והוא מפני כי לע"ל יודרך העולם שגם הגשמיות יזדכך לקבל חיותם מן הרוחניות ועד"ז הוא יוהכ"פ שאין בו לא אכוש ולא שא"ד ע"ד דוגמת עוה"ב כו' ובד"פ יש בכל יום מעין זה והוא ענין הווידוי כל יום בתפלה ובק"ש שעהמ"ט, וכמו יוהכ"פ שאסור באכוש כמו"כ קודם התפילה אסור לאכול ולשתות משקה (זולת מי' חמי' התירו מפני חלישות הדור אבל מעצם הדין ג"ז אסורי') וה"ז כמו יוהכ"פ והיינו שזהו הארת יוהכ"פ שבכל השנה כו'.

(40) בראשית א, יא.

(41) איוב לא, ב. וראה תניא רפ"ב.

(42) ראה טושי"ע ספ"ט ס"ג.

ישעי' מ"ג כ"ה

אנכי* אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתך לא אזכור, ות"י אנא אנא הוא שביק לחובך בדיל שמי, נמצא שית' למעני הוא בשביל שמי, ורבינו אאזמו' ז"ל פי' בביאור שני ע"פ כי המצוה דתקס"ו ס"ג, מוחה פשעיך הוא העברת הרע, ואח"כ למעני יעש היינו למען ש' הוי' המקבל מא"א.

רש"י ז"ל פי' למעני ולא בזכותך ולא בצדקת אבותיך וי"ל דפי' כן לפי שאמר אח"כ אביך הראשון חטא שפי' שזהו שאמר כמה אדע כו' ומליצך פשעו בי, [אין] לך בכל מליצתי שאתה סומך עליהם שלא מצאתי בו פשע יצחק אהב את ש' ולכן מה שאנכי מוחה פשעיך זהו רק למעני בעצמי.

לפ"ז צ"ל דשיעור הכתוב הוא דגם לאחר שעשו תשובה הנה מה שהוא מוחה זהו רק למעני דהא האבות שהיו קודם מ"ת הגם כי קיים אברהם כל התורה' וכן כולם מ"מ לא נצטוו, וגם כי הלא גם מצות התשובה

(*) ראה גם דרוש שלפניו, ובהנסמן שם הערה 27.

(1) סי' מאמרי אדה"ז תקס"ה ע' תתקלט. וראה שם ע' תתקמג.

(2) לך טו, ח.

(3) - שונאי, רשי' ישעי' מג, כו.

(4) יומא כח, ב.

קיימו, ומימ חושב מה שאביך הראשון חטא שא' במה אדע ויצחק אהב כו', איכ גם בישראל אחר מית ציל הגם כי עיי התשו' נעשה החזרת הרצון, מימ בכדי להיות מוחה פשעיק לגמרי, זהו למעני, וציל מהו למעני דוקא, והענין הוא דהנה התיי פי' למעני למען שמי, ורכינו אאזמור פי' למעני שיהי המקבל מא"א, ויובן בהקדם ענין נעשה אדם ל' רביי' ולמה לא אמר יהי אדם כמו בכל עשימ, יהי אורי יהי רקיעי, והענין כי הנה האדם כלול מכל העיס, וזהו שארויל באדריוי שהאדם הוא עולם קטן והיינו כי נמצא בו מכל מה שנמצא בעולם, וכת' גם את העולם נתן בלבם פי' בדיה והי' מספריי שהעולם ניתן בלבו של אדם, ובו תלוי כל ההמשכות שנמשך בעולם, והיא הנותנת להיות כי יש באדם מכל עיס לכן בכחו להמשיך כל ההמשכות שנמשך בעולם שנתהוה מעימ, וזהו נעשה ל' רביי, ואדם אדמה לעליון¹² הוא לבחי' אואיס שלמעלה מהשתלשלות כו', וזיע אשר יעשה אותם האדם וחי בהם¹³, פי' אדם עיד אדם אתם¹⁴ כו' (והגם שבתוס¹⁵ פי' האדם בא"א, אך שם גא' בני האדם¹⁶) ועיי שהאדם מקיים תומצ עייז ממשיך מכל העיס להיות כי נברא בצלם ודמות, וגם אדם אדמה לעליון כו'.

(5) בראשית א, כו.

(6) ראה ביר ת, ח.

(7) בראשית א, ג.

(8) שם א, ו.

(9) מליא, וראה בהערה שבסהימ קונטרסים ח"ג ע' קלו.

(10) קהלת ג, יא.

(11) לקרית במדבר ה, א.

(12) שליה ג, א.

(13) אחרי יח, ה.

(14) יחזקאל לד, לא.

(15) יבמות סא, א, ד"ה ואין הכותים.

(16) תהלים קטו, טז.

אחריי הוי' אלקיכם תלכו ואותו תיראו כו'. הנה פרט הכתוב. כאן ששה דברים תלכו תיראו תשמרו תשמעו תעבדו תדבקו. והנה להבין ענין ששה דברים אלו ציל מקודם מי'ש במד"ר פי' קדושים פי' כ"ה עפיז

(1) מכאן עד סוף ד"ה דודי לי הבי — המשך. בבוך כתיב (1138) ישנם רק בהעתקה. בעלים נפרדים (1108) יש דרוש ארוך ד"ה אחרי, כתי' מעתיק ועליו הגהות ובאורים בנכת"ק. דרוש הראשון שלפנינו הוא העתק חלק מדרוש הנ"ל עם ההגהות, ושלשת הדרושים דלקמן (בהמשך זה) מיוסדים על חלק השני של דרוש הנ"ל.

לכללות המבואר כאן ראה אוה"ת ראה ע' תרפו ואילך.
(2) ראה יג, ה.

אחרי הוי' אלקיכם תלכו וכי אפשר לילך אחרי הקב"ה אותו שכתוב בו בים דרכך ושבילך במים רבים כו"כ אלא מתחלת ברייתו ש"ע לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחלה דכתי' ויטע הוי' אלקי' גן בעדן מקדם' אף אתם אל תעסקו אלא במטע תחלה הה"ד כי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכלי. והנה לכא' אינו מובן זה, שז"ש אחרי הוי' אלקיכם תלכו היינו שיעסקו במטע תחלה, מה שייך ענין נטיעה שהוא דבר' גשמי לאחרי הוי' אלקיכם תלכו, אלא שעי' וא"ו דברים אלו שחשב בפסוק אחרי עי"ז הוא עכשיו בעבודה ענין הנטיעה דונטעתם כל עץ מאכל שעי"ז יתקן להיות כמו הנטיעה שנטע ה' אלקי' גן בעדן מבחי' קדם. והענין הוא דהנה כתי' אם בחוקתי תלכו כו' ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרי'ו, והנה כל המפרשי' הקשו ע"ז מה שכל הבטחות והיעודים הוא רק בדברים גשמי' ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרי'ו. הנה כתי' אלה תולדות השמים והארץ' מלא בשני ווי"ן, ואיתא במד"ר' כל התולדות שבמקרא חסר וא"ו בר מן תרין אלה תולדות השמוה"א, ואלה תולדות פרץ' כתי' ג"כ מלא כו'. והענין הוא דהנה העולם כשנברא על מלואו נברא"י שהי' מאיר גילוי אלקות בעולמות, כי עיקר שכינה הי' בתחתונים¹¹, וכתי' ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה¹² שמה שהג"ע הוא עתה תשלום שכר היתה מתחילתו דירתו ועבודתו שם, וכן לע"ל שאז יהי' ג"כ גילוי אלקות בעולמות וכמ"ש ונגלה כבוד הוי' וראו כ"ב כו' שאז יהי' בגילוי גמור עד שהכל יראו כי פה הוי' דיבר¹³, ולכן יהי' אז קיום המצות באופן היותר נעלה כמ"ש מזה בסוף ד"ה ושננתם¹⁴, שזהו שא"א¹⁵ ושם נעשה לפניך כמצות רצונך ואפ"ל שיהי' גם למעלה מקיום המצות שנצטוה אדה"ר לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה לית¹⁶ לקיימם בג"ע, שהרי יתרון האור הוא מן החשך¹⁷ ולכן ע"י הבירורי' דחטא עה"ד יהי' קיום המצות לע"ל כמצות רצונך ממש. ש"ל שזהו עוד יותר נעלה מכמו שהי' מתחלת הבריאה כמ"ש מזה במ"א¹⁸ מענין ר"ת אד"ם כו' ע' בד"ה והי' מדי

-
- (3) תהלים עז, כ.
 - (4) בראשית ב, ח.
 - (5) קדושים יט, כג.
 - (6) בחקותי כו, ג. ד.
 - (7) בראשית ב, ד.
 - (8) ב"ר יב, ו.
 - (9) רות ד, יח.
 - (10) ראה ב"ר יד, ו.
 - (11) שהשיר ה, א.
 - (12) בראשית ב, טו.
 - (13) ישעי' מ, ה.
 - (14) לעיל ע' רצג.
 - (15) תפלת מוסף.
 - (16) זח"א כו, א.
 - (17) קהלת ב, יג.
 - (18) ראה המשך, וראה תרל"ז פ"כ.

חדש בחדשו שלא נדפס וביאורו ובדיה אוסרי לגפן שבתאי שלא נדפסי,
 ולכן כתי' תולדות מלא לעיל בשני ואוין, ועכ"פ גם בתחלת הבריאה נא'
 תולדות מלא בשני ואוין להיות כי העולם על מילואה נברא כו' וז"ע מלא
 ואי כי ואי הוא אילנא דחיי ועץ החיים בתוך הגן שהואי רומז לבחי'
 עליונה מאד שהי' מאיר מבחי' עה"ח כו'. אך ע"י חטא עה"ד נעשה תולדות
 חסר שנחסרו ששה דבריםי זיוו וקומתו וחיי ומהם פרי הארץ ופרי העץ,
 ולעיל יתמלא החסרון, לכן כתי' תולדות פרץ מלא, כי תולדות פרץ קאי על
 לעיל וכמ"ש במיכה ססי' ב' עלה הפורץ שהוא קאי על מ', וזהו מ"ש ונתנה
 הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו, היינו שיתמלא החסרון שנעשה ע"י חטא
 עה"ד שנחסר ו' דברים, שמהם פרי הארץ ופרי העץ. אך זהו אם בחוקותי
 תלכו ואז ועץ השדה יתן פריו שיתמלא החסרון ויהי' תולדות מלא בשני
 ואוין. וענין ב' ואוין היינו כי ב' ואוין עם הכולל הוא י"ג. כי ואי עם
 המילוי הוא י"ג שהו"ע יגמה"ר, וענין תולדת חסר ואי היינו שההשפעה
 בעולמות נמשך רק מבחי' ואי אחד דהיינו ואי תתאה שהוא בחי' ששה
 מדות הנמשכי' משכל ודעת כו' וע"כ נחסר הששה דברים ששרשן מואי
 עילאה לפי שאינו מאיר בחי' ואי זה בעולמות וע"כ כתי' אלה תולדות חסר
 ואפי' אלה תולדות יעקב יוסף¹⁹ ואלה תולדות נח²⁰ כתי' ג"כ חסר כו' לפי
 שאח"כ נעשה הנהגת העולמות הנ"ל רק מבחי' מדות דו"א דאצי' כו', אבל
 א"א אינו מאיר בעולמות כו', וזהו מ"ש כאן ו' בחי', היינו שע"י ו' בחי' אלו
 ממשיכי' את הואי עילאה שיהי' אלה תולדות מלא בשני ואוין כו'. ויהי'
 הנהגת העולמות מבחי' ו' עילאה בחי' א"א כו', וזהו ענין ונטעתם כל עץ
 מאכלי, היינו שתמשיכו בחי' הואי ע"ד מ"ש ויטע הוי' אלקי' גן בעדן
 מקדם²¹ שהי' תולדות מלא בשני ואוין לפי שהי' מאיר גילוי אלקות מבחי'
 קדם כו', וכך אתם אל תעסקו אלא במטע תחלה להמשיך את בחי' הואי
 השני שהוא בחי' נטיעה אילנא דחיי כו'. וזהו ג"כ ענין שית תיבין דיחודא
 עילאה²² שהוא ג"כ להמשיך את הואי כו'. וזהו ענין ר"ח אלול שבאלול
 מאיר י"ג מדה"ר, והיינו בחי' ואי כו' כי בואי יש ג"כ מלוי ו' א' שהוא
 בגימ' י"ג והיינו כי באלול מאיר ב' בחי' ו' שהוא בחי' י"ג מדה"ר, תולדות
 מלא בשני ואוין.

ב) ולהבין זה צ"ל איך ע"י ששה בחי' אלו ממשיכי' את הואי, וצ"ל
 מקודם ענין מ"ש כאן אחרי הוי' אלקיכם תלכו שההלוך הוא
 רק בבחי' אחרי. ולפעמים כתיב התהלך לפני²³ שההלוך הוא בבחי' לפני כו'.

19) ראה ת"ח וחי צה, א. אה"ת בראשית תתשלא, ב.

20) וישב לו, ב.

21) נח, ט.

22) בראשית כ, ח.

23) זח"א יח, ב.

24) לך י, א.

אך הענין הוא, דהנה כתי' קרוב ה' לכל קוראיו²⁵ וארוזל במד"ר מצורע פי"ז יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת ולפעמים נא' שפת אמת תכון לעד²⁶ היינו שאפילו שפת אמת הוא ג"כ תכון לעד שאין לו הפסק, דהנה אמת הוא היפך מבחי' כזב, דהנה כזב הוא מה שיש לו הפסק לפעמים וכמו נהרות המכזבים שפסול' לקידוש מי חטאת שמפרש במשנה ט' פ"ח דפרה אפילו מכזבין רק אחת בשבוע פסולים ג"כ למי חטאת לפי שלמי חטאת צריכי' שיהיו מים חיים שנובעים תמיד בלי הפסק ממש, ואם נפסקי' אפי' פעם א' בשמיטה נק' מכזבים ופסולים למי חטאת. וכך הנה כתי'²⁷ מעיין גנים באר מ"ח שנשי' נק' בחי' באר מים חיים שנובעים תמיד בלי הפסק וכך העלאה וביטול של נשי' צריך שיהי' תמיד בלי הפסק ממש בבחי' מס"נ וכמ"ש אליך הוי' נפשי אשא²⁸, בידך אפקיד רוחי ר"ת באר²⁹ שנובעים תמיד בלי הפסק ממש בבחי' העלאת מ"ן כו' זהו בחי' אמת שאין לו הפסק ואז נק' קרוב כו'. וכמ"ש קרוב ה' כו' לכל אשר יקראוהו באמת. אך הנה זהו מדרגה גבוה מאד שיהיו תמיד בבחי' ביטול בלי הפסק בבחי' מס"נ ממש, ולא יכלו זאת כ"א האבות כי האבות היו מרכבה³⁰ והיינו שהיו מרכבה שהיו בתכלית הביטול לאלקות ולא היו נפסקים מהביטול אפי' רגע אחת ונק' מרכבתא עילאה ולא כל אדם זוכה לזה, אלא נשמות גבוהות מאד כמו נשמת משה. אך הנה יש עוד בחי' מרכבה, דהיינו השבטים היו ג"כ בחי' מרכבה רק שנק' מרכבתא תתאה³¹, כי השבטים בבריאה ולזה כל אדם יכול לזכות וכמ"ש למה תתענו ה' מדרכיך תקשיח לבנו מיראתיך שוב למען עבדיך שבטי נחלתיך³², למה תתענו מדרכיך שהוא מדריגת אברהם, תקשיח לבנו מיראתיך הוא מדריגת יצחק. שוב למען עבדיך שבטי נחלתיך זו מדריגת השבטים שבחי' זו יכולים הכל לקבל. וזהו שארוזל מתי יגיע מעשי למעשה אבותי³³ שקאי על השבטים שע"ז יכול לבוא גם לבחי' מעשה אבותי בחי' האבות מה שאין קורין אבות אלא שלשה³⁴ כו', והוא ע"י בחי' הרחמים דיעקב והשבטים שהם יוצאי ירך יעקב³⁵ כו', ובעבודה זהו בחי' שפת אמת שהוא רק שפת מאמת, אך מ"מ הוא ג"כ אמת שאין לו הפסק וכמ"ש שפת אמת תכון לעד³⁶, וענין בחי' זו בעבודה היינו שבשעת התפלה הביטול אצלו בשלימות והוא בטל בתכלית לאלקות בשעת תפילה, וגם אח"כ אפי' בשעה שעוסק בעניני' אחרים נשאר

25) תהלים קמה, יח.

26) משלי יב, יט.

27) שה"ש ד, טו.

28) תהלים כה, א.

29) סידור הארוזל סדר קשעה"ט במקומו.

30) ב"ר מז, ו.

31) ראה תוי"א קג, א.

32) ישעי' סג, יז.

33) תדאר פכ"ה.

34) ברכות טז, ב.

35) שמות א, ה.

אצלו רשימו מהביטול שהי' אצלו בשעת תפלה עד שיכול לעורר את הביטול בכל עת שירצה ואין לו מניעה כלל מחמת שהוא עוסק בדברים אחרים. וע"כ נק' שפת אמת כיון שהוא יכול לעורר את הביטול אף שבשעת מעשה בעת שהוא עוסק בדברים אחרים הוא נפסק מהביטול. אך מ"מ כיון שהוא יכול לעורר את הביטול בכל זמן ובכל עת שירצה נק' שפת אמת ונק' ג"כ קרוב כו'. וזהו בכלל בחי' הילוך לפני הוי' וכמ"ש באברהם התהלך לפניי כו'. אך מי שנמשך אחר גשמיות ונפסק ממנו הביטול ואינו יכול לעורר אותו כלל, אף שבשעת התפלה הי' בטל לאלקות אך מ"מ כיון שאחר התפלה נפסק ממנו הביטול נק' כזב ואינו אמת כלל וכמו נהרות המכזבין לפי שנפסקי' נקראים כזובי' ואינו קרוב כלל. והנה לזה אמר הכתוב כאן אחרי הוי' אלקיכם תלכו, כי הנה כתי' שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקניי, וכתיב ג"כ שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקניי כו' והיינו כי מ"ש לראשי זהו קאי על חדש אלול שהלמ"ד רומז על למ"ד יום דאלול. וזהו עלי' ראשונה. ואח"כ בר"ה ויוהכ"פ הוא תחת ראשי כמו שפי' הארז"ל דתחת לראשי עלי' ראשונה דכנסי' ותחת ראשי זהו עלי' עליונה, [כן פי' בס' רוח דוד על שה"ש לראשי בחול שאז ראשה בתנהי', ותחת ראשי כשעולה בתחלת חג"ת דידיה שאז שמאלו תחת ראשה]. ובד"כ יש כאן ד' ידות ב"פ שמאל וכ"פ ימין, והיינו שהוא בבחי' שמאל דוחה וימין מקרבת³³ דמקבל ושמאל דוחה וימין מקרבת דמשפיע. שזהו ענין ארבע הידות יהי' לכם³⁴ כו'. וזהו ענין שתי נרות דשבת³⁵, כי הנה נר הוא רמ"ח עם תרין דרועין, ויש ב' בחי' נר, נר הוי' נשמת אדם³⁶ שהוא בחי' תרין דרועין של מקבל ונר מצוה ותורה אור³⁷ שהיא תרין דרועין של משפיע. והנה מתחלה צ"ל בחי' שמאל דוחה דמקבל, שזהו מ"ש אחרי הוי' אלקיכם תלכו, דהיינו לדחות ולהשפיל א"ע איך שהוא רחוק מאחדותו ית' ומאור פניו ית', וזהו ענין הוידיים שאנו מתוודים בכל יום היינו להשפיל א"ע אשמנו בגדנו כו', וביותר בר"ה ויוהכ"פ ועשיית כו', וכל המשפיל א"ע הקב"ה מגביהו³⁸, וכמ"ש אם נבלת בהתנשא³⁹, וארז"ל אם נבלת א"ע בד"ת לסוף הקב"ה מנשאו⁴⁰, ובאמת הנה כל מה שמשפיל א"ע ביותר יעלה ויגיע לבחי' ומדריגה היותר נעלה והוא כמשל הקשת שכל מה שמושכין אותו יותר יורה החץ למרחוק יותר, וכך נמשלה התפלה לקשת כמ"ש בחרבי ובקשתי⁴¹

36 שה"ש ב.ו.

37 שם ח. ג.

38 סוטה מז. א.

39 ויחי מז. כד.

40 טושי"ע רסיי רסג.

41 משלי כ. כו.

42 שם ו. כג.

43 עירובין יג. ב.

44 משלי ל. לב.

45 ברכות סג. ב.

46 ויחי מח. כב.

ות"א בצלותי ובבעותי, והיינו כל מה שמשפיל א"ע יותר בשעת התפלה שהוא בחי' שמאל דוחה יכול להגיע יותר לבחי' תלכו, וזהו ענין מודה על האמת, היינו אף שאין לו האמת שיהי' בבחי' ביטול תמיד אעפ"כ הוא מודה על האמת שצריך שיהי' בבחי' ביטול, ועי' יתמרמר מאד על מה שאין לו הביטול, וזהו בחי' תשובה כי הנה כתי' שלום שלום לרחוק ולקרובי' דהיינו לרחוק שנעשה קרובי', והיינו אף שאינו בבחי' קרוב כי קרוב הוא מי שיש לו בחי' אמת שמאיר אצלו הביטול בתמידות, אבל מי שאין לו הביטול בתמידות נק' רחוק, אך ע"י התשובה בבחי' שמאל דוחה אזי נעשה מרחוק בחי' קרוב כו', כי תשובה הוא בשעתא חדא וברגעא חדא ויכול להתהפך בשעה א' מן הקצה אל הקצה לבוא להיות קרוב באמת כו', וזהו שלום לרחוק ולקרוב לרחוק שנעשה קרוב ע"י התשובה כו'. וזהו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראשי', שענין הכובד ראש הוא להשפיל א"ע קודם התפלה כדי שע"ז יוכל להתעלות אח"כ בתפלה. וזהו אחרי הוי' אלקיכם תלכו, שע"י מה שאחרי הוי' אלקיכם דהיינו בבחי' שמאל דוחה ע"י תלכו בבחי' ימין מקרבת כו'. וזהו פי' א' באחרי הוי'.

(ובמ"א⁵⁰ נת' שבחי' הראשונה נקרא' אחותי, ובבחי' השנית נק' רעייתי, או גם יונתי תמתיני), (לכאוי' ז"ב כת' כו' ושבתה, איחוי), (והנה בר"ח אלול מתחיל בחי' הרועה בשושני⁵¹ שושנה אית בה סומק וחיר⁵² ז"ע שמאלו תחת לראשי בלמ"ד כנ"ל ועי'ז תלכו בבחי' ימינו תחבקני, ואח"כ בר"ה זהו ענין שמאלו תחת ראשי שהו"ע שמאל דוחה דמשפיע שאין המכוון ח"ו בשביל הדחי' כ"א שע"י דחי' זו יבוא לבחי' ימין מקרבת (וכענין שארז"ל יצר תינוק ואשה שמאל דוחה⁵³ פי' שהדחי' היא בשמאל כדי שלא לדחותם הרבה שאין יכולים לקבל ביטוש גדול ע' במפרשי' מארז"ל הנ"ל, ועד"ז שמאל דוחה דר"ה לאשה כנסי' הוא בכדי לבוא לבחי' פחד מה' כענין הבקשה ובכן תן פחדך שזהו ע"י בחי' שמאל דוחה במשפיע כמשי"ת לקמן בענין ואותו תיראו שמחמת שאין יכולים להגיע עי'ז נמשך השוב שהוא בחי' יראה כו', ושם נת' שז"ע יר"ע יראה בושת, ובר"ה י"ל שז"ע יר"ת כי בר"ה בנין המל', ועכ"ז י"ל שגם בר"ה ז"ע יראה עילאה וכמשנת' בדרוש הקנינים⁵⁴ בענין יראת עונש שהיא יראת הרוממות, שהעונש הוא לפ"ע שפגם

(47) ישע"י נו, יט.

(48) ראה ברכות לד, ב.

(49) ברכות ל, ב.

(50) בעלים נפרדים הנ"ל — גוכתי"ק, ועה"ג, מן ובמ"א עד קי"ד א' בעמוד כמ"ש אצ"ל, ובנוך כתי"ק

הנ"ל — הועתק בשוה"ג בתיפוך הגליון.

(51) שה"ש ה, ב. וראה לקו"ת שה"ש לד, א.

(52) שם ו, ג.

(53) זח"א א, א.

(54) סוטה מז, א.

(55) לעיל ע' עדר.

ברוממות כבודו ולכן יתפעל ממה שפגם ברוממות כבודו כ"ע ע"ש א"כ זהו יר"ע ממש רק שהיא במ', וז"ע כ"ע דאיהו כתר מל' כו'. וזהו ואותו תיראו שמאלו תחת ראשי ומה נמשך ג"כ וימינו תחבקני כי ארז"ל ע"פ כי עמך הסליחה⁵⁶ הסליחה מופקדת אצלך מר"ה, בכסה כסית כל חטאתם⁵⁷, ומה נמשך ואת מצותיו תשמרו, ובקולו תשמעו קול שופר כמ"ש ואד' ה' בשופר יתקע⁵⁸, ואותו תעבדו עשי"ת ע"ד דרשו ה' בהמצאו⁵⁹ אלו עשי"ת⁶⁰, ובו תדבקון נעילה דיוהכ"פ חותם שימני כחותם⁶¹ זחיב משפטי דקי"ד א'.

ג) ועוד יש פי' באחרי הוי' אלקיכם תלכו, דהנה כתי' וישב ה' מלך לעולם⁶² וכתי' מושיב מלכים לכסא⁶³, והנה כמו למשל בגשמי הנה הישיבה על הכסא הוא באחוריי⁶⁴ כו' וכך למעלה כתי' השמים כסא⁶⁵ כו', היינו שהגילוי שעל השמים הוא רק בחי' מל' שהוא בחי' אחרונה, וכמו למשל⁶⁶ המלך שהוא רק שמו נקרא עליהם שאינו נוגע אל עצמותו כלל, כך בחי' מל' למעלה הוא רק זיו והארה בעלמא שאינו נוגע אל עצמותו כלל, וכל התהוות העולמות הוא רק מבחי' מל' ית' שזהו מ"ש מלכותך מל' כ"ע⁶⁷, וכל עולמים היינו אפי' מה שיהי' נ' אלפי' יובלות⁶⁸ הוא ג"כ רק מבחי' מל', כי עולם הוא יובל וכמו שדרשו רז"לי⁶⁹ ועבדו לעולם⁷⁰ עד היובל, וכל הוא חמשים שהוא נ' אלפים יובלות הם הכל רק מבחי' מל' לבד שכל העולמות שיהי' בנ' אלפי' יובלות הוא רק בבחי' מלכותך דהיינו מבחי' מל' דעשי' עד מל' דא"ס, אבל עכ"ז הוא רק בבחי' מל' לבד כו', וזהו מלכותך (בכינוי ד') הוא מ' דא"ס מל' כ"ע כולל גם מ' דעשי' כו', וע' בת"א פ' יתרו בד"ה וכל העם רואים את הקולות דקכ"ג ע"א⁷¹, וע"ז נתקן כל סדר התפלה בפסוד"ז שמתחלה אומר ברוך שאמר והי' העולם, היינו איך שבמאמר א' נברא העולם וכמו שארז"ל והלא במא' א' יכול להבראות⁷² כו', ברוך מרחם על הארץ היא בחי' עלמא דאתגלי⁷³; ברוך משלם שכר טוב ליריאו קאי על ג"ע שיושבין

56 תהלים קל, ד. מד"ת עה"ט.

57 ראה תהלים פא, ד. שם פה, ג. ר"ה ה, ב.

58 זכר"ט, ט, ד.

59 ישעי' נה, ו.

60 ר"ה יח, א.

61 שה"ש ח, ו.

62 תהלים כט, י.

63 ראה איוב לו, ו.

64 ישעי' סו, א.

65 ראה תרי"א פה, א.

66 תהלים קמה, יג.

67 ראה גם תרי"א פא, ג.

68 קדושין כא, ב.

69 משפטים כא, ו.

70 ובדפוסים שלנו עג, ד.

71 אבות ה, א.

ונהנין מזיו השכינה⁷² כי אור הוא טוב וכמ"ש וירא אלקי את האור כי טוב⁷³, וזהו שמשלם שכר טוב ליריאו שיושבין שם ונהנין מזיו השכינה שהוא בחי' עלמא דאתכסי' כו', ואח"כ א' ברוך חי לעד וקיים לנצח שהוא קאי על נ' אלפי' יובלות שהם בבחי' נצחיות דא"ס עליות עד אין קץ, וברוך פודה ומציל, הנה ארז"ל בפסחים ד"ג ע"א כל מה שהסוס רץ ומיצל יהי' קדש לה', והנה פ"י מציל יש ב' פירושים היינו לשון הצלה ולשון צל וכמ"ש במד"ר ע"פ כי הוי' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך⁷⁴ היינו להיות צל על ראשך שהוא המשכת בחי' מקיף לשמור אותו מכל רע, וזהו כל מה שהסוס רץ ומיצל⁷⁵ כי סוסים הוא בחי' אותיות התורה ואותיות התפלה כמ"ש במיא בענין כי תרכב על סוסך, והנה ע"י אותיות התורה עי"ז נמשך המשכת המקיף להיות צל על ראשו לשמור אותו מכל רע וכמשארז"ל⁷⁶ תורה מגינה ומצלי אפי' מעבירה, והיינו לפי שע"י התורה נמשך המשכת מקיף, והמקיף מסמא עיני החיצוני⁷⁷ כו' (וכמ"ש בסש"ב ספ"ה שהבל הדבור דתורה נעשה אור מקיף, וכן העיון ע"ש, כי התורה היא מזון וגם לבוש, וע' בלק"ת סוף פ' ראה בסוף הביאור על ד"ה אני לדודי השניי', מהזהר פ' שמות ד"ך ע"ב ד"א בשושנים באותם ששונים בתורה שע"י התורה נמשך מקיף היושר הכללי שמקיף בהשואה א' כו' וזה נמשך ע"י התורה הגם שהיא בחי' פנימיות כו' וכמו שמהקו שהוא בחי' פנימיות וממנו נמשך כל המקיפים) אך עכ"ז הוא ברוך שמו שכל הבחי' אלו והתהוות העולמות ועלייתן הוא רק מבחי' שמו ית' שאינו נוגע אל עצמו כלל, וזהו אחרי הוי' אלקיכם תלכו דהיינו שיתבונן בבחי' אחרי הוי' איך שכל התהוות העולמות הוא רק בחי' אחרי בחי' אחורי⁷⁸ וחיצוני מאוא"ס ב"ה בחי' זיו והארה כו', ועי"ז יבא לבחי' תלכו בק"ש להיות ואהבת את הוי' אלקיך⁷⁹, היינו שיתאוו לעצמותו ומהותו ית', וזהו את הוי' אלקיך שיהי' טפל ובטל לשם הוי' כו', וזהו שרש י"ג ברוך בב"ש והיינו שע"י התבוננו' בבחי' זו ונתפעל מזה שיומשך ללכו ממש שיהי' נעשה מזה בחי' אהבה בכל לבבך כו' עי"ז נמשך י"ג ברוך שהוא ענין י"ג מדה"ר, שזהו ענין תולדות מלא כו' בב' ואוי"ן, וזהו שמתחילין ב"ש והי' העולם היינו שיהי' כמו שהי' מתחלת הבריאה תולדות מלא שהי' מאיר ו' עילאה ג"כ שהוא ענין יגמה"ר כו', אך זה נמשך דוקא כשיומשך התבוננו' זו בלבו דוקא שנעשה לו התפעלות ואהבה לעצמותו ומהותו ית' בק"ש כו', וזהו ענין תלכו מדרגא לדרגא, דהיינו שע"י נמשך בחי' וימינו תחבכני של המקבל שנעשה לו רצון ותשוקה לאלקות כו'.

72 ברכות יז, א.

73 בראשית א, ד.

74 תצא כג, טו.

75 פסחים נ, א.

76 סוטה כא, א.

77 ראה תר"א כו, ב.

78 לד, ג.

79 ואתחנן ו, ה.

ד) ואותו תיראו ואת מצותיו תשמורו, זהו ענין שמאל דוחה וימין מקרבת⁸⁰ דמשפיע כי בנר של שבת יש ב' בחי' נרות, והיינו כי יש בחי' נר מצוה שהוא גיכ רמיח ותרין דרועין שמאל דוחה וימין מקרבת דמשפיע, וז"ע ואותו תיראו ואת מצותיו תשמורו, והענין הוא דהנה כתי' והחיות רז"ש⁸¹ והיינו שלחיות הקדש מתחלה נעשה להם רצוא ותשוקה לעצמותו ית' ואומרים קדוש ליכלל באוא"ס הקדוש ומובדל, אך אינם יכולים להגיע לבחי' זו ע"י נעשה להם בחי' טוב, וכמ"ש אם רץ לבך טוב לאחד⁸² (ויש גירסא טוב לאחור⁸³) שהוא בחי' שמאל דוחה דמשפיע, לפי שמחמת רוממות עצמותו אינם יכולים להגיע, וכמו"כ יש בחי' זו בעבודה, כי הנה כתי' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק⁸⁴ לפי שהי' גילוי רוממות עצמותו ית' על הי"ס, וכל העם ראו בגילוי גמור גמור ועי"ז וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק שיראו מגשת אליו, וזהו ואותו תיראו שמחמת ההתבוננו' עצמותו אוא"ס דלמתיכ"ז עי"ז נופל אימה ופחד לירא מפניו ומגשת אליו, שהוא בחי' יראה פנימי' שהיא בחי' יר"ע ויראה בושת, וזהו ואותו תיראו דהיינו עצמותו ומהותו עי"ז נופל עליו בחי' יראה שהוא בחי' טוב כי יראה הוא מרחוק מרחוק הוי' נראה ליי' כו', ואי לזאת ואת מצותיו תשמורו דהיינו שצריך להמשיך אוא"ס למטה, וזהו ע"י מצותיו שהם כלים מכלים שונים להשראת אוא"ס שדי לעבד להיות כרבו"ה לקיים מצותיו ית', שהמצות הם מצותיו ית' וכמארז"ל במד"ר משפטים פ"ל ע"פ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו"י כו' מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות, וכן בכל המצות כמארז"ל הקב"ה מניח תפילין הקב"ה מתעטף בציצית הקב"ה מצליי", והיינו שמבחי' היראה נמשך קיום המצות, ולכאו' צ"ל הלא כתי' ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראהי", שלפי פי' הפשוט כל ענין ציווי עשיית המצות אפי" המצות שנק' בשם חוקים שהם כמו פרה אדומה שעלי' אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני⁸⁵, וכמארז"ל חוקה חקתי גזירה גזרתיי כו', עכ"ז ה"ה בכדי שע"י עשייתם נבוא ליראה את ה' אלקינו הוא בחי' יר"ע, ורבינו ז"ל פיי"ג שפסוק זה קאי על התורה שהיא עוד פי' וביאור

80) יחוקאל א. יד.

81) ת"ז, א. וראה הערת כ"ק אדמ"ר שליט"א סה"מ תרנ"ט ע' ריא.

82) בעלים נפרדים (גוכתי"ק) עה"ג: מ"ש בש"ח אצ"ל.

83) יתרו כ, טו.

84) ת"ז יז, א.

85) ירמ" לא, ב.

86) ברכות נח, ב.

87) תהלים קמו, יט.

88) ברכות ו, א. ר"ה יז, ב, ברכות ז, א. וראה ת"א לד, ד.

89) ואתחננו ו, כד.

90) קהלת ז, כג. במד"ר יט, ג.

91) במד"ר יט, א.

92) תניא ספ"ג.

המצות ושע"ז אמרו אם אין חכ' אין יראה⁹³, פי' אם אין יר'ת בקיום מצות המלך בקעומ"ש אין חכ', ואם אין חכ' דתורה אין יראה בחי' יר"ע, וכמובן בגמ' מדברי ר' ינאי"ה שהתורה היא תרעא פי' שער לדרתא היא בחי' היראה שנק' דירה כו', וא"כ האיך נא' כאן שע"י ואותו תיראו שנת' שזהו בחי' יר"ע יראה בשת, וע"י בחי' שמאל דוחה זו נבוא לקיום מצותיו שזהו שא' ואת מצותיו תשמורו די לעבד כו', שלכאו' זהו היפך ממשנת כו'.

(ה) ויובן בהקדם ביאור ענין מה שאפליגו בגמ' אם מצות צריכות כוונה או אין צריכות כוונה⁹⁴, שלמ"ד מצות אין צריכות כוונה כפאווה פרסיים לאכול מצה יצא, או התוקע לשיר יצא, ואנן מפני ספיקא דדינא⁹⁵ פסקינן שמצות צריכות כוונה כו', ולכאו' אינו מובן כלל האיך שייך לומר מצות אינם צריכות כוונה והתוקע לשיר ג"כ יצא בדיעבד רק שמפני ספיקא דדינא צריכות כוונה הלא מצות שופר עד"מ היא מצוה רמה ונשאה, ולכן מברכין עליו לשמוע קול שופר ואינם מברכין כמו על מקרא מגילה, שמברכין בעל, ומקרא, וע' בהר"ן פ"ק דפסחים לענין על ביעור חמץ ומה שתיירץ ע"ז, ובשופר מברכין בלמ"ד, וקול שופר, שזהו לפי שבמגילה האדם הוא הקורא המגילה וה"ז קול האדם רק שמדבר דברי ואותיות הנכתבי' בהמגילה, אבל בשופר מברכין לשמוע קול שופר משמע קול השופר עצמו, ולא קול האדם הנופח בשופר, והיינו לפי שבקול שופר זה יש בחי' קול הקב"ה שתוקע בשופר וכמ"ש ואד' ה' בשופר יתקע"י, שנת' במ"א שהארה מבחי' קול שופר זה יש בכל שנה בקול השופר סתם, וא"כ ה"ז קולו של הקב"ה ולא קול האדם, וע"י בפרקי הצלחה להרמב"ם בתשו' פאר הדור מענין תקיעת שופר, ואיך נא' שמצות אין צריכות כוונה והתוקע לשיר יצא⁹⁶ בדיעבד כו', אך הענין הוא יובן במה שאמר כאן ואת מצותיו תשמורו, מצותיו דוקא, דהנה כתי' ה' שמעתי שמעך יראתי⁹⁷, ה' שמעתי ר"ת יש שמעך יראתי הוא ר"ת ש"י, יש שי עולה מספרם תר"ך שזהו ענין תרי"ג מצות דאורי"י וז' דרבנן הם תר"ך עמודי אור בחי' כתר⁹⁸, והגם כי המצות הם מצות המלך⁹⁹, זהו כמו שירדו בבי"ע, אבל שרש המצות הוא מבחי' כתר רצה"ע כו', וע"כ הם תר"ך כו', והמצות הם למעלה מבחי' שכר של המצות וכמ שארז"ל¹⁰⁰ עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שהוא רק

93) אבות ג, י"ז.

94) שבת לא, ב.

95) ראה ברכות יג, א וש"נ.

96) ראה שו"ע אדה"ז ס"ס ס"ה וש"נ.

97) זכרי' ט, יד.

98) ר"ה לג, ב.

99) חבקות ג, ב.

100) פרד"ס שיח פ"ג.

101) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א סה"מ ת"ש ע' 48.

102) עוקצין ג, יב.

מחצי התחתון דכתר, אבל המצוה עצמה מגיע אפי' בבחי' חצי עליון דכתר תרי"ך עמודי אור שהם עמודים שבהם ועל ידם יומשך מעצמותו ית', והנה ב"פ יש אלו נמשך מבחי' יראתי דהיינו מבחי' יראה נמשך שיהי' קיום המצות, והיינו לפי שמחמת היראה שא"א להגיע לעצמות אוא"ס לכן ואת מצותיו תשמורו, שא"א להגיע כ"א ע"י המצות, ודרך כלל פ' אחרי הוי' אלקיכם תלכו קאי על פ' ראשונה של ק"ש ואהבת את הוי' אלקיך, ואת מצותיו תשמרו קאי על פ' שני' והא"ש תשמעו אל מצותי, וזהו שנא' בפ' שני' השמרו לכם שהוא בחי' ואת מצותיו תשמרו, אך הנה המצות צריכות שמירה¹⁰³, והיינו שכדי שיהי' בחי' המצות שעושה האדם כלים שישרה בהם בחי' מצותיו דהיינו מצות הקב"ה צריכים שמירה מעולה, והענין הוא כי בכלל המצות יש רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת וצריך שיהי' נשמר מכל שס"ה ל"ת שיהי' נשמר מהרע כי לא יגורך רע¹⁰⁴ כתי', וכמשל דירת המ' צ"ל מנוקה מכל סינוף ולכלוך, שאל"כ אינה ראוי' כלל לדירת המ', וכ"ש אוא"ס מש"ע כו', ואפילו מ"ע צריכים ג"כ בחי' שמירה, שהרי המצות נתלבשו בעניני' גשמי' שהם מבחי' ק"נ שמעורב בהם טו"ר, וגם האדם המקיים המצות הנה נה"א נתלכשה בנה"ב שמעורב בו טו"ר, והגוף הוא ממשכו דחויא¹⁰⁵ כו', ואי לזאת יכול להיות אף שמקיים המצוה מ"מ יהי' בזה גם לגרמי' או להתייהר ח"ו כו', ואין מצוה כזאת ראוי' להיות מכוון לשבתו¹⁰⁶ שישרה בהם אור הרצון העליון בחי' מצותיו כו', מאחר שעדיין מעורב בהם גם מקצת מן המקצת מן רע כו' אין זה מכוון לשבתו ית' כי לא יגורך רע כלל, ולכן צריך שמירה מעולה שלא יהי' בה בחי' לגרמי' שיהי' נעשית המצוה בבחי' ביטול ואתכפ"י כמ"ש במ"א בד"ה ושננתם לבניך¹⁰⁷ ואז נק' מצותיו כו', וזהו דכתי' רחבה מצותך מאד¹⁰⁸ שהמצות הם כלים רחבים לקבל גם בחי' מאד העליון¹⁰⁹ כו' כשעושה המצוה כדבעי כו', ואמנם כדי שתהי' עשיית המצוה ע"ד הנ"ל זהו שארז"ל אם אין חכ' אין יראה¹¹⁰ ואם אין יראה אין חכ', ולכאוי' צ"ל דא"כ איך יתחיל, אך הענין הוא שתחלה צ"ל בחי' יראה שהוא בחי' יראה תתאה בחי' קבעומ"ש לקבל עליו עו"מ ית' ברצון ולקיים מצותיו שהם בחי' מצות המ' שמצוה לעבדו לעשות כרצונו כו' ועי"ז יבא לבחי' חכ' היא בחי' חכ' התורה, כי יראה זו היא הכנה להמשיך ע"י גילוי אוא"ס ביה המלוכש בח"ע, כמ"ש בלק"ת בד"ה וידבר אלקי' פ"ד¹¹¹, ועפ"ז יובן ג"כ דעת מ"ד מצות צריכות כוונה כי להיות שהמצות נתלבשו בדברים גשמי' ציצית בצמר

(103) ע"פ בא יב, יו. מכלתא ופרשי שם.

(104) תהלים ה, ה.

(105) ת"ז י, ב. וראה בהנסמן בלקוטי הגהות ע' לב.

(106) ע"פ בשלח טו, יו.

(107) לעיל ע' רפח.

(108) תהלים קיט, צו.

(109) ראה אגה"ק ס"ז (קכו, א).

(110) במדבר טו, ג.

שמכבשים הגשמי, ותפילין כותבי' בדיו הגשמי על קלף הגשמי שמעור בהמה טהורה הגשמי, וכן שופר מאיל הגשמי וכן כולם כו' לכן בכדי להעלותם מגשמיותם זהו ע"י כוונת האדם שמכוון בקיומם לקיים רצון הבורא ואו"ס ב"ה שציונו לקיים מצותיו כו' וזהו בד"כ קבעומ"ש ועול מצות, ובפרט יש בכל מצוה פרטיות כוונות הרבה ע"ד הנגלה כמו בלבישת תפילין לשעבד הלב והמוח¹¹¹, ועד"ז בכלול, והן ע"ד הנסתר יש כוונה פרטיות לפרטי המצות כמ"ש בכהאריז"ל, ועי"ז מעלה אותם, והן נעשים כלים לרצונו ית' שישרה בהם אור רצון המ' המצוה לעשותו כו'.

ואו) ואמנם דעת מ"ד שמצות אין צריכין כוונה סובר שע"י המצות שעושי' עי"ז מעוררי' בחי' מצותיו ית' שהוא עושה בעצמו וכנ"ל בשם המד"ר שמה שהוא כבי' בעצמו עושה הוא אומר לישראל לעשות, וע' במ"א¹¹² שנת' על מד"ר זה ב"פ, והאחד הוא שע"י שאומר לישראל לעשות עי"ז נמשך שיהי' הוא ית' עושה אותם והיינו כמ"ד זה שע"י קיום המצות מעוררי' בחי' מצותיו ית', שהם בחי' מצות הוי', וכנודע שיש בחי' תורת הוי"ג, ותורת¹¹³, וכן מצות הוי"ג¹¹⁴, ומצות¹¹⁵, ועל בחי' תורה זו אמרו בס' הבהיר או בס' מעיין החכ"מ¹¹⁶ שדוד הי' מחבר תושמ"ע בהקב"ה, וכן יובן זה בענין מצותיו שהוא עצמו עושה הם מבחי' רב חסד או בחי' חסד דקשוט כו', ולכן סובר שמצות אין צריכות כוונה כלל, כי אינו בערך כלל שיצטרכו המצות גם כמו שנתלבשו בלבושי' הגשמי' לעבודת כוונת האדם שיעלה אותם, שהרי בהן מתלבש ממהות עצמיות או"ס כמ"ש בקו"א מס"ב, ד"ה להבין מ"ש בפע"ה, וע' ביאור ולא תשכית¹¹⁷, ולא הושפלו רק שיעשה אותם האדם וחי בהם כו"ג¹¹⁸, ולא שיצטרכו שהאדם ע"י כוונתו יעלה אותם ולכן סובר שא"צ כוונה, אבל אנן מספיקא פסקינן שמצות צריכות כוונה, והענין הוא כי מאד הוא אותיות אדם¹¹⁹, והנה הגם כי אתוון דדין כאתוון דדין עכ"ז הם נושאים הפכים ממש, שאדם הוא בחי' ציור קוין חג"ת וכמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם¹²⁰ חג"ת בחי' אורות בכלים, ומאד הוא בלי גבול, ולכן כדי שיהיו המצות כלים רחבים לע"ל לקבל בחי' מאד העליון זהו ע"י עבודת האדם עכשיו בזמן הכירורי', וכמו שלמ"ד מצות צריכות כוונה מתעלי' המצות מגשמיותן ע"י עבודת האדם בכוונתו כו', כן

(111) שרע אורח סכיה סיה, שרע אדה"ז שם ס"א.

(112) ראה תריא לה, ג. לקוטי שיחות ח"ג ע' 958 הערה 11

(113) תהלים א, ב.

(114) שם, וראה ע"ז יט, א. לקרת שלח מט, ב.

(115) שלח טו, לט ובכ"מ.

(116) תולדות כו, ה ובכ"מ.

(117) ראה לקרת שלח נא, א: והוא מ"ש בס' הבהיר (ניא במעיין החכמה).

(118) לקרת ויקרא ד, א.

(119) אחרי יח, ה.

(120) ע"ח שיג פ"ב. וראה תריא מו, ד.

(121) יחזקאל א, כו.

עד"ז בכדי שע"י זריעת המצות שזרע הקב"ה את התורה והמצות והי הצמיחה שיהיו כלים רחבים לקבל בחי' מאד העליון בחי' א"א כמ"ש וארוכתך מהרה תצמח¹²², ע' בלק"ת פ' צו בד"ה להבין ענין משמח חתן וכלה פ"א¹²³ מענין אז יבקע כו' וארוכתך כו', ובמ"א בד"ה כי תבאו כו' ושבתה (דמועדים) מענין הצמיחה דוארוכתך¹²⁴ כו', הוא ג"כ ע"י עבודת האדם וזהו אדם אותיות מאד, שע"י שהאדם מקיים מצות המלך בבחי' אתכפיא, ואתהפכא מחשוכא לנהורא, ע"י נעשה בנין רמ"ח אברים חיצונים דז"א בחי' אדם-דאצי' שז"ע רמ"ח פקודין הן רמ"ח אברים¹²⁵ שכמו שהאבר הוא כלי שישרה בו חיות הנפש כו' כן הרמ"ח מ"ע הם כלים מכלים שונים שיומשך בהם וע"י המשכת אור א"ס, וע"י עבודה וזריעה זו יצמח לע"ל שיהי' הגילוי גם מבחי' מאד העליון בכלים דמעהמ"צ (או י"ל שגם עכשו נמשך זאת למעלה שהרי רבינו ז"ל¹²⁶ קורא זאת בשם קרן שקיימת לעוה"ב שמלשון זה משמע שגם עכשו הוא כן, אלא שזהו למעלה ולע"ל יתגלה), וזהו רחבה מצותך מאד כמ"ש באגה"ק סי' י"ז, ושם ביאר זה על הצדקה, וי"ל לפי שצדקה כוללת כל המצות, וכן הוא בד"פ בכל מצוה ע"י עבודת האדם בבחי' ביטול נעשה מאדם מאד פ"י שיומשך בחי' מאד העליון כו', ועפ"ז יוכן דמה שאמרו אם אין חכ' דתורה אין יראה ויצונו כו' לעשות את כל החוקי' ליראה זהו קיום המצות הגשמי' בחי' מצות המ' ושע"י נעשה בנין הכלים דז"א, וע"י בחי' חכ' דתורה באים לבחי' יראה עילאה כמשנת בד"ה וידבר אלקי' דחה"ש בלק"ת¹²⁷, אמנם כאן שמפרשים ואותו תיראו על בחי' יר"ע יראה בושת שע"י שירא ומתבושש לגשת אליו ע"י הוא בבחי' שוב, ולכן ואת מצותיו תשמורו להמשיך בכלים דתומ"צ ודי לעבד להיות כרבו כמשנת, הכוונה על בחי' מצותיו ממש מה שהוא עצמו כבי' עושה לכן לא קשה מידי ממש ויצונו כו' לעשות כל החוקי' ליראה שזהו על מצות כמו שנחלבו בדברים הגשמי' כו' כנ"ל, ומ"מ ע"י זיכוך עבודתן בלי שום לגרמי' כנ"ל ע"י ואת מצותיו מה שהקב"ה מניח תפילין תשמרו פ"י שע"י השמירה כנ"ל יאיר מבחי' מצותיו בעשיית המצות [וגם¹²⁸ יש לפרש תשמרו מל' ואביו שמר את הדברי¹²⁹ פ"י המתן¹³⁰ מתי יתקיימו החלומות דיוסף, ועד"ז תשמורו מתי יתגלו בחי' מצותיו כו']. וזהו למעלה מיר"ע, שהרי תרי"ג מצות דאורייתא וזד"ר הם תר"ך עמודי אורי"י, ונודע כי שרש המצות תרי"ג מצות

122) ישע"י נח, ח.

123) ט, א.

124) ראה גם לקו"ת צו י, ב, ולעיל ע' רנה.

125) ראה ת"ז ת"ל.

126) אגה"ק סי' יז.

127) במדבר טז, ב.

128) עה"ג, ולא נסמן לאן קאי.

129) וישב לו, יא.

130) פרשי שם.

131) פרדים שיח פ"ג.

הם מתרי"ג ארחין דגלגלתא ושרשן מחד ארחא כו' בחי' חירותא וע' מזה באגה"ק בסופו בד"ה להבין מ"ש בפע"ח, ונודע כי חסד דע"י מלובש בגלגלתא שהוא למעלה מבחי' גבורה דע"י שמלובש במו"ס שרש היר"ע כו', רק שכל ענין התומ"צ הוא עכשיו להוסיף אורות באצ"ו ולע"ל יתגלו כו'.

ז) והנה עי"ז יגיע לבחי' ובקולו תשמעו שהיא ג"כ בחי' ימין מקרבת דמשפיע, כי הנה ארז"ל¹³² במצות ק"ש השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפ"ך, והנה אתה הוא בחי' עולם הדבור, כי אתה הוא אותיות שמא' ועד ת' וה' מוצאות הפה¹³³, והנה יש בחי' אתה בה"א וכמ"ש אתה הוא הוי' לבדיך¹³⁴ אתה מלא בה"א, ויש בחי' אתה חסר ה"א וכמ"ש את עשית את השמים כו' חסר ה"א, והיינו שכדי שיתהווה בחי' שמים ושמי השמים ע"י חסר ה"א שנתצמצם כו', אבל אתה הוי' לבדיך מלא לפי שקאי על עצמותו ומהותו שקודם הצמצום¹³⁵ כו' שנתצמצם להיות התהוות שמים ושמי השמים, שבחי' זו היא הנק' אסתר שמסתתר בבי"ע, וז"ע ראש לשועלים שנת' במ"א, אבל אתה בה"א הוא למעלה מצמצום זה, והנה אות ה' יש לו מילוי ה' ג"כ שא"א לבאר במבטא אות ה' אם לא שיהי' בו ג"כ מילוי עוד ה', ונודע¹³⁶ כי המילוי הוא ההעלם והיינו מה שא"א לבוא בגילוי ולכן נשאר בבחי' העלם, ועכ"ז לצורך גילוי האות במבטא לזולתו בהכרח שיהי' בו גם מבחי' ההעלם ג"כ, וכמו עד"מ במח' כאשר ירצה לצייר לעצמו תמונת אות ה' אינו מצטרך כלל להמילוי שהרי יכול לצייר אותו בלתי מילוי, היינו עצם אות ה' לבד, אבל כשיגלה לזולתו כשרוצה לאמר לזולתו אות ה' א"א בלא המילוי שבהכרח הוא שיבטא גם המילוי ה' כזה ה"ה, והנה המילוי שרשו נמשך מבחי' גבוה מאד למעלה הרבה מעצם בחי' אות ה', וכנודע שאתה בה' מורה על בחי' המל' שנק' ה' תתאה דש' הוי', אבל המילוי הוא בחי' ה' עילאה שבו הוא בחי' התגלות עתיק שעיי"ז יורד מבחי' העלמו כו' להיות בחי' מילוי באות ה' דמל' בחי' ה' קטנה, כו' דהנה ארז"ל ובמורא גדול זו גילוי שכינה¹³⁷, פי' מורא הוא ל' דכר שהוא מקור היראה היינו שמשפיע בחי' היראה דיר"ע כו' שז"ע בחי' ואותו מה שאותו תיראו מלמטלמ"ע הנה בחי' אותו זה הוא המשפיע מלמעלה בחי' היראה, ונתגלה במ"ת ע"י בחי' קול השופר (וכנ"ל שמברכין לשמוע קול שופר, וע' כה"ג הטעם ע"ז, והובא בבי" ס' תקפ"ה, ואמנם אנו מברכין קול שופר ע"פ דעת הרמב"ם ורי"ו¹³⁸, שמשמע יותר כנ"ל אך גם בקול יש לפרש ג"כ קולו של הקב"ה המצוה ע"ד

(132) ברכות יג, א.

(133) ראה שעהיחיהא ספ"א.

(134) נחמ" ט, ו.

(135) מכאן ואילך יש לקמן סיום נוסף.

(136) ראה בהנסמן לקמן הערה 144.

(137) דברים כו, ח. נוסח הגש"פ. הובאו בבי" שם. וראה ט"ז שם סק"ב.

(138) שר"ע אדה"ז שם ס"ד — הטעם שאין מברכין בקול.

מ"ש כי תשמע בקולי¹³⁹ שפי רבינו ז"ל במה שבתוך הקול כו', בלק"ת פ' ראה בדי'ה כי תשמע בקול פ"ב, וע"ד מ"ש בכהנים (מלאכי ב' ה') ואתנם לו מורא ויראני, וע' בת"י שם ובפי' רש"י שם שבחי' מורא הוא מקור היראה עילאה.

והנה¹⁴⁰ ר"ה ויוהכ"פ נק' ימים נוראים היינו מפני כי אז הוא המשכת היראה על כלליות השנה, ולכן נק' נוראים שהם מקור היראה, ואפ"ל ע"פ המד"ר ע"פ כי עמך הסליחה למען תורא¹⁴¹ שהסליחה מופקדת אצלך מר"ה עד יוהכ"פ למען תורא בכדי שנבוא לבחי' היראה, ולפי הנ"ל י"ל שזהו ע"ד ואותו תיראו כו' שפועל היראה כו' (כי אצלך הוא כמו עמך וכמו אותו רק שזהו לנוכח וזהו נסתר כו') וזהו בר"ה ויוהכ"פ, ובכלליות השנה בחי' ובקולו תשמעו קאי על התורה, שבמ"ת כתי' קול גדול כמ"ש את כל הדברי' כו', קול גדול ולא יספ"י, ומתרגמינן ולא פסק.

עמוד נעשית¹⁴², שטה אתה, הצמצום שנתצמצם להיות שמים ושמי השמי' כו' וזהו ע"ד משנ"ת במ"א בדי'ה קול דודי¹⁴³ שלא נדפס, בענין אות ה' שיש בו מילוי ה', שאות ה' עצמו הוא במל' והמילוי הוא בחי' מל' דא"ס, וז"ע ובמורא גדול זה גילוי שכינה¹⁴⁴ שלפ"ז נתגלה להם מבחי' אור הכתר שבו בחי' מל' דא"ס, וכמו"כ י"ל כאן שע"י ואותו תיראו היינו בחי' השוב שבא מחמת בחי' היר"ע דואותו אוא"ס בעצמו תיראו ולכן ויעמדו מרחוק להיות מרתוק ה' נראה לי כנ"ל ע"ז ובקולו תשמעו היינו ההמשכה שע"י התורה שהיא קולו של הקב"ה כו', דהנה במ"ת כתי' קול גדול ולא יספ"י ומתרגמי' ולא פסק, ונודע מארז"ל שכל הנביאי' כו' מסיני¹⁴⁵ וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני¹⁴⁶, ולכן יש בכל התורה לא מיבעי בתושבי"כ אלא גם בתושבע"פ יש בחי' קול גדול הנ"ל וזהו ובקולו תשמעו, וכמו בק"ש אחר הרצוא והתשוקה דואהבת כו' ע"י מה מרוה צמאונן, זהו ע"י והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך בדי'ת הכתוב מדברי¹⁴⁷ שבתורה מאיר אוא"ס ואורי"י היכלא עילאה דקוב"ה היא¹⁴⁸, ופעם אמרו אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁴⁹.

(139) ראה יג, יט.

(140) סיוע זה ישנו רק בגוכתיק עלים נפרדים הנ"ל, ובנוך כתי"ק לא נעתק, [ואפשר מחמת שלא נסתיים בכתי"ק; ובסיום השני דלקמן ישנו גם הסיוע].

(141) תהלים קל, ד.

(142) ואתחנן ה, יט.

(143) הוא סיוע שני להמאמר שבגוכתיק בעלים נפרדים הנ"ל, ובנוך כתי"ק הועתק כשוה"ג בהיפוך

הגליון. וקאי אדלעיל רס"ז (הערה 135).

(144) אוה"ת שה"ש ע' עדר.

(145) שמ"ר כה, ו.

(146) ראה בהנסמן בלקוטי שיחות ח"ז ע' 207 הערה 9.

(147) ע"פ דחז"ל ספרי ומרשי עה"פ. יומא יט, ב. וכרשיי שם ד"ה במ (הב').

(148) זחי"ב ר, א. וראה המשך מים רבים סקפ"ז וסקפ"ז.

(149) ראה זחי"א כב, א. זחי"ב ס, א. ת"ז ת"י ק' ותכ"ב.

על* שלשה דברים העולם עומד על התורה ועבודה וגמ'ח. והנה ג' דברים אלו הם מרומזי בפסוק אחרי² כו'. מצותיו תשמרו זהו עמוד גמ'ח כי כל המצות נק' בשם צדקה וחסד ובקולו תשמעו זהו עמוד התורה, ואותו תעבדו עמוד העבודה. ועכשיו הוא התפלה שנק' בשם עבודה כמארו"ל ולעבדו בכל לבבכם איזהו עבודה שהיא בלב היא התפלה³. והענין דהנה נתל' שבפסוק אחרי מרומז שמאל דוחה וימין מקרבת שבמקבל, ושמאל דוחה וימין מקרבת של משפיע. כי הנה פי' אחרי כו' הוא שמאל דוחה שבמקבל שמשפיל א"ע ועיזו יבא למדרגת תלכו שהוא ימין מקרבת של המקבל שהוא האהבה והתשוקה לא"ס ב"ה וכמ"ש ואהבת את' כו', ואח"כ ואותו תיראו הוא שמאל דוחה של המשפיע שהוא מחמת אותו שהוא א"ס עצמותו ומהותו אשר לית מח' תפיסא ביי' ועיזו נופל עליו אימה ופחד, והו"ע יר"ע יראה בשת יראת הרוממות. דהנה כתי' יראו את ה' קדושי' וצ"ל הלא כתי' יראו מה' כל הארץ, אך מ"ש יראו מה' כל הארץ היינו היראה שהוא מרחוק עדיין שהוא יר"ת, אבל יראו את כו' שהוא טפל ובטל לש' הוי' ז"ע יר"ע, שהו"ע ואותו תיראו והיראה הזה הוא בחי' שוב, והכלי לקבל זה השוב הוא מ"ש ואת מצותיו תשמרו ודקדוק הלשון מצותיו שע"י ואותו תיראו והשמירה ממשיכי' מצותיו מה שהקב"ה מניח תפילין כו'. והענין דהנה נתל"ס שיש ב' דיעות אם מצות צריכות כוונה ואנן מספיקא דדינא פסקינן שצריכי' כוונה, והענין דהנה שרש שרשי המצות הם תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן תר"ך עמודי אור ומחמת זה אין צריכי' כוונה כי המצות בעצמם הם ממשיכים האור. אך מה שאמרו שצריכות כוונה היינו להעלות מגשמיותן שכל המצות נתלבשו בגשמיות. ואנן מספיקא פסקינן שצריכות כוונה כי הגם שמצד שרשן אין צריכות כוונה מ"מ הכוונה יותר טוב כי מצות בלא כוונה הם כגוף בלא נשמה⁴, והגם שהגופין יש להם שרש בפ"ע כמ"ש בתז"י⁵ וכמה גופין תקינת לון כו', ששרש הכלים הוא מהרשימו מ"מ הרי אמרו וכד אנת תסתלק מנייהו אשתארו כוליהו שמהן כגופא בלא נשמתא. והענין הוא דהנה כתי' רחבה מצותך מאד⁶ שהמצות הם כלים

(*) המשך לדרוש שלפניו, וראה בהערה לתחלת הדרוש הנ"ל.

(1) אבות א, ב.

(2) ראה יג, ה.

(3) תענית ב, א.

(4) ד"ה אחרי סיב.

(5) ואתחנן ו, ה.

(6) תז"י, א.

(7) תהלים לד, י.

(8) שם לג, ה.

(9) ברכות ו, א.

(10) ד"ה אחרי ס"ה.

(11) ראה תניא פליח — לענין תפלה וברכות.

(12) יז, א.

(13) תהלים קט, צו.

רחבים לקבל מאד העליון. והנה מאד הוא אותיות אדם¹ אלא שהוא בהיפך אתוון דהנה המצות הוא כמראה אדם רמ"ח פקודין רמ"ח אבר"י דמלכא² וצריך לעשות מבחי' אדם מאד דהיינו המצות שהם בבחי' אדם יהיו כלים לקבל מאד העליון אך כ"ז שהמקיים הוא עצמו הוא במדריגת אדם שיש לו בתחלה ואותו תיראו ותשמורו, היינו השמירה בכל אופני המצות כי המצות בעצמם צריכים שמירה היינו להשמר מכל מיני ל"ת ומכל מיני רע וגם השמירה מהדקות הרע היינו שיהיו נקיים ומזוככים בלי תערובות שום פני ולגרמי' ועי"ז ממשיכי' מצותיו מה שהוא מקיים המצות והוא המאד העליון במצות שהם במדריגת אדם כי השמירה קאי על המצות שלמטה וגם על מצותיו, אך עיקר גילוי המאד העליון יהי' לעיל וכמארזיל³ אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב ופי' רבינו ז"ל⁴ שהקרן הוא מאד העליון שהוא עצם המצוה שיתגלה לעיל דוקא כי אפי' השכר מצוה שבג"ע אין ערוך לגבי עצם המצוה כי הוא רק זיו והארה מהמצוה. ולעיל יתגלה עצם המצוה ועכשיו אין אנו יכולים לקבל זה הגילוי. והגם שנת' בכ"מ⁵ שע"י מאדך נמשך מאד העליון מ"מ אין זה כלי לקבל כי הרי הוא בלי גבול האדם, ומאד העליון הוא בליג ממש, אך כעת צריך לעשות כלים וכמארזיל במד"ר⁶ זרע הקב"ה תומ"צ כדי להנחילם לעוה"ב דכמו שע"י הזריעה נעשה צמיחה בתוס' וריבוי, כמ"כ ע"י קיום המצות בעוה"ז יהי' לעיל הצמיחה בתוס' מרובה. אך כ"ז כשהוא בבחי' אדם דהיינו שהוא בבחי' ארץ הראוי לקבל הזריעה, וכמ"ש כי תהיו לי אתם ארץ חפץ⁷ כי בארץ המדבר לא יצמח וכמ"ש במדבר לא זרועה⁸ ונשי' הם הארץ הראוים לקבל הזריעה אך צ"ל בבחי' ארץ חפץ דוקא ועי"ז נעשים המצות כלים לקבל לעיל מאד העליון ואז יהי' הגילוי למטה ג"כ ועכשיו הוא להוסיף אורות באצ"י⁹, ואח"כ כתי' ובקולו תשמעון והגם שהם שניהם ימין מקרבת של המשפיע מ"מ יש הפרש גדול ביניהם דהנה פי' בקולו הוא בקולו של הקב"ה דהנה כתי' קול גדול ולא יסף¹⁰ ופי' ולא יסף הוא מסוף העולם ועד סופו, ויש ע"ז כמה פירושי' הא' הוא שכל הנביאי' והחכמים קבלו נבואתם וחכמתם מסיני¹¹, או מסוף עלמא דאתכסיא עד סוף עלמא דאתגליא ובאמת

-
- (14) ע"ח שיג ט"ב. וראה תרא מו. ד.
 - (15) ראה ת"ז ת"ל. וחי"ב ק"ח, א.
 - (16) טאה א, א.
 - (17) אגה"ק ס"ו.
 - (18) ראה לקרית שה"ש ג, א.
 - (19) תנחומא שלח טו.
 - (20) מלאכי ג, יב.
 - (21) ירמי' ב, ב.
 - (22) ראה קריא (תניא) קנה, א.
 - (23) ואתחנן ה, יט.
 - (24) שמי"ד כה, ו.

ישנו כעת ג"כ וכמ"ש²⁵ קול דודי הנה זה בא ופי' בא הוא תמיד וזהו ובקולו תשמעון. והנה זה מתפרש הן בדרך פרט על ר"ה ויוהכ"פ או על כללות השנה כי בדרך פרט הרי ר"ה הוא ג"כ מדריגת אותו תיראו שלכן נק' ימים נוראים ואדרבה נורא הוא מקור היראה וכמ"ש ואתן לו מורא ויראני²⁶ נורא הוא ל' דכר שמשם נשפע היראה. ובקולו תשמעון הוא קול השופר שהוא ג"כ קולו כמשנת"ל שהוא הקול המלוכש בהשופר ובדרך כלל קאי על כללות השנה ופי' בקולו הוא הקול דתורה שהוא קולו ממש. דהנה ארז"ל²⁷ בק"ש השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפ"ך, אתה הוא אותיות מא' ועד ת"ו וה' מוצאות הפה²⁸, והוא הוא המוצא מפ"ך. דהנה כתי"ב²⁹ אתה הוא ה' לבדך מלא ה"א, את עשית את השמים חסר ה"א, כי אתה עשית פי' הוא מה שנתצמצם בצמצום אחר צמצום שיתהווה השמים ושמי השמים הוא חסר ה"א והוא בחי' אסתר שמתתר בראש הבריאה אבל אתה כו' לבדך היינו קודם שנתצמצם להיות מקור לשמים ושמי שמים ולכן הוא מלא ה"א. וכן בתורה יש ה"א זה, והענין דהנה כתי' רחבה מצותך מאד³⁰ ופי' המפרשים דקאי על כללות המצות. והנה במד"ר³¹ מפרש דקאי על התורה דהנה אמרו לכל יש סיקוסים שמים וארץ יש להם סיקוסים כו' חוץ מדבר א' שאין לו סקוסים ואיזהו זו התורה ופי' המ"כ סקוסים הוא מלשון מדה וגבול. אך צ"ל הלא ארז"ל בעירובין³² שהתורה יש לה מדה כי העולם הוא א' משלש אלפים ומאתים בתורה. אך הענין דהנה כתי"ב³³ ואהי' אצלו אמון שהתורה היא כלי אומנתו של הקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא³⁴ דהנה התורה היא ממוצע, וידוע שכל ממוצע צ"ל כלול מב' הבחי' והנה בתורה יש בה ג"כ ב' הבחי' מקור הנבראי' וא"ס המאציל והוא מה שיש בתורה ב' בחי' סתים וגליא, הגליא הוא שרש ומקור הנבראי' כי אסתכל באורייתא כו', וסתים הוא מדריגת א"ס המאציל כי הסתים מתאחדת עם א"ס המאציל. ובזה יובן דלא סתרי אהדדי המאמרים האלו דמה שאמרו שהתורה יש לה מדה הוא הגליא שהוא מקור לנבראים ולכן נק' בשם מדה, ומה שאמרו שאין לה מדה הוא הסתים של תורה. אך באמת יש לתווך שני הפירושי' של רחבה מצותך יחד שהם שניהם א' כי הרי לימוד התורה היא ג"כ מצוה ככל המצות וא"כ כמו שכל המצות הם כלים רחבים לקבל המאד העליון כמו"כ התורה היא ג"כ כלי לקבל המאד. אך לפ"ז א"צ לחלק בין גליא לסתים כי הגליא היא ג"כ כלי לקבל המאד ובאמת הרי הסתים והגליא מתאחדים יחד ועו"נ קול גדול כו' קול

(25) שה"ש ב, ה.

(26) מלאכי ב, ה.

(27) ברכות יג, א.

(28) ראה שעהיחיהיא ספ"ב.

(28*) נחמ"י ט, ו.

(29) ב"ר י, א.

(30) כא, א. וראה גם לעיל ע' רנ.

(31) משלי ח, ל.

(32) ב"ר א, א. וחי"ב קסא, א.

דודי הנה זה בא³³. ובזה יובן מארזיל³⁴ ויתר הקביה על עיז וגיע ושד ולא ויתר על מאסה של תורה, וציל הלא אלן ג' עבירות הם מהלית התמורות ואיך ויתר עליהם, ועל תורה שהיא מע לא ויתר. אך הנה הויתור אינו ויתור לגמרי כ"א מאריך אף וגבה דילי³⁵. והענין דהנה ארזיל³⁶ הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה הי' מחזירם למוטב. דהנה כתי' נר מצוה ותורה אורי³⁷, נר מצוה המצוה היא הנר שהיא הכלי, והגם שנתיל בדרוש דושנתנס³⁸ על מה שאמרו מעלה אני עליכם כאלו עשאוניי שהגם שהם עושים הכלים מעלה אני עליכם כאלו הם ממשיכים האור היינו האור המלוכבש בהכלי. אבל תורה אור הוא האור בעצם ויש בו עוד גיכ מדריגת מאור ולכן עי' התורה הי' הויתור לגמרי כי פי' מחזיר למוטב הוא שמביא לידי תשובה ועי' התשובה מתכפר העון לגמרי. וזהו ענין שהתורה יש בה יגימ' שהתורה נדרשת בהם שבהם מלוכבש יגמהיר ועי' התו' ממשיכי' יגמהיר. כי הנה כתי' שש מעלות לכסא³⁹ כנגד שיתא סדרי משנה והכסא הוא אל מלך יושב על כסא רחמים ועי' התו' מהפכים מכסהיד לכסהיר ואיכ הי' הויתור לגמרי ולכן לא ויתר על מאסה של תו', ועוד אפיל באופן אחר כי התורה היא אברים פנימים ומצות הם אברים חיצוני' וכמו למשל באדם הגשמי אם יש קלקול באברים החיצוני' הרי יכול להיות מעלה ארוכה שהרי אפי' חסר אבר יכול לחיות אבל באברים הפנימי' כמו ניקב קרום של מוח במשהו טרפה⁴⁰: וכן הוא כנמשל באדהיע דהמצות הם אברים פרטי' והיה כמו אברים החיצוני', אבל התורה היא הכלי כללות שעיי נמשך האור לכל פרטי המצות ולכן כאשר פגמו בתו' הרי נעשה פגם בהכלי כללות ונסתלק כללות האור ולא הי' ממה להמשיך האור למלאות הפגם ולכן לא ויתר על מאסה. אך מי' הרי נת' שבתו' יש בו המאור והיז מה שהתו' היא קולו ממש, ובכדי להביץ זה ציל תחלה ענין ההיא מה שאתה כו' לבדיקי⁴¹ מלא היא, דהנה כתי' שם הגדולה לאה⁴², הגדולה היא ה' גדולה שההיא גדולה היא כלי לקבל כל הגילויים עליונים כי פי' גדולה פי' רזילי⁴³ גדולה במתנותי' כהונה לעולם ומביד לעולם. ופי' עולם הוא מל' נצחיות וכמיש ואתה מרום לעולם⁴⁴ כו' שמה שהוא עולם נצחיות הוא מבחי' מרום רוממות איס. וזהו

(33) שהיש ב, ת.

(34) ירושלמי תגיגה א, ז.

(35) ביר סו, ד.

(36) ירמי' טז, יא. פתיח דאיכה רבה יא.

(37) משלי ו, כג.

(38) לעיל ע' רצט.

(39) ויקר לה, ז. וחיג קיג, א.

(40) מיא י, יט.

(41) חולין מב, א.

(42) ויצא כט, טו.

(43) ביר ע, טו.

(44) תהלים צב, ט.

ההפרש בין חיי שעה שהוא בחי' מקור הזמן בחי' רחל ואסתר בין חיי עולם⁴⁵ שהוא נצחיות וכמא' וחיי עולם נטע בתוכינו⁴⁶ וכל הגילויים האלו הוא בבחי' ה"א גדולה וזהו ובמורא גדול זה גילוי שכינה גילויי⁴⁷ שכינה הוא מה שנמשך להיות בחי' יר"ע ומורא הוא מורא גדול הוא מקור היראה שמשם נמשך להיות ואותו תיראו וגם את מצותיו תשמרו והוא ה"א גדולה וזהו אתה כו' לבדך מלא ה"א. וכן בתו' יש ג"כ מדריגות ה"א גדולה ולכן הוא קולו ממש כי הנה כתי' תען לשוני אמרתך⁴⁸ כעונה אחר הקורא⁴⁹ ודברי אשר שמתני בפיר⁵⁰, וכמא' המגיד להבי' אני המשנה המדברת בפיר ולכן כשאדם מישראל קורא פ' חומש הרי כתי' בו ויאמר ה' וידבר ה' כו' וגם מי האומר ה"ז כמו שלישי המדבר וכמ"ש ברמב"ן⁵¹, וא"כ הרי דיבור האדם הוא רק כלי שבו וע"י עובר דבר ה', וזהו ובקולו תשמעו פי' קול ה' שיושב ושונה כנגדו כי כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו⁵² וא"צ רק השמע לאזניך מה שאתה מוציא⁵³ כו' את דבר ה' ודברי אשר שמתני בפיר, ולא דוקא תושב"כ דכמ"כ תושבע"פ ג"כ כמ"ש הליכות עולם⁵⁴ והליכות הוא מל' הלכה והילוך שבהלכות יש בו ההילוך עולם שהוא נצחיות כמ"ש קול גדול⁵⁵ כו', הנה זה בא והרי ארז"ל⁵⁶ אפי' כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל קיבלו מסיני. והוא ע"ד דוגמא מה שאמרו בירושלמי⁵⁷ ע"פ וענו הלוים כו' בקול רם בקולו של רם. והענין דהנה הברכה כתי' בה⁵⁸ ראה אנכי נתן לפניכם ברכה ששרש הברכה נמשך מאנכי מי שאנכי וכמ"ש בזהר⁵⁹ כד ע"ק בעי לאשדא ברכאן שדי בהווא עמיקתא עילאה ובלוים כתי' ועבד הלוי הוא⁶⁰ דא ע"ק⁶¹ הרי שעיקר הברכה נמשכת מע"ק אלא שעובר דרך הלוים, ועפ"ז יובן בתורה שהוא קולו ממש שמתלבש בדבור האדם, והנה ההפרש שבין תורה למצות בדרך גילויים הוא כי ע"י המצות אין הגילוי למטה בעוה"ז כ"א להוסיף אורות באצי' ולכן נק' בשם זריעה והגם שנת' בכ"מ שע"י מצות עושים הגדלת אברי ז"א כי ז"א הוא בעל ט"ס חביד חג"ת נה"י

(45) ראה שבת י, יא.

(46) תפלת ובא לציון.

(47) נוסח הגש"פ.

(48) תהלים קיט, קעב.

(49) תרי"א סו, ב.

(50) ישע"י נט, כא.

(51) הקדמתו לפי עה"ת.

(52) תדא"ר רפי"ח.

(53) חבקוק ג, ו.

(54) ראה בהנסמן בלקוטי שיחות ח"ז ע' 207 הערה 9.

(55) סוטה ו, ב.

(56) ראה יא, כו.

(57) זח"ב סג, ב.

(58) קרח יח, כג.

(59) זח"ג קעח, א.

וטפ"ט הוא פ"א ורת"ס הוא רמ"ג וה"ח המגדילים הם רמ"ח" אך הוא הכל עדיין למעלה אבל למטה אין גילוי. אבל ע"י התורה יוכל להמשיך גם למטה כי מקרא בעש"י שיוכל להשפיל גם בעש"י. והנה אח"כ צ"ל גם אותו תעבודו שהו"ע התפלה איזהו עבודה שבלב הוא תפלה כי הנה התפלה היא אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת כי התומ"צ הם באתעדל"ת אתעדל"ע כי המצות הם מצות המלך ושרשו רמ"ח אברים החיצוני' דו"א והתורה היא מוחין שבז"א והוא באתעדל"ת אתעדל"ע. אבל התפלה היא אתעדל"ע אשר אתעדל"ת אין מגעת לשם כי התפלה הוא מדרגות כי לא אדם כי כללות ענין התפלה הוא יה"ר להמשיך רצון חדש מבעה"ר"צ. אבל התורה היא מדריגת אדם זאת התורה אדם". והגם שנת"ל שבתו' יש בו המאור מ"מ ה"ה ג"כ בכלל אדם כי פי' אדם הוא א' דם, דם נת' במ"א"י שהיא התו' ואלף הוא המאור והרי נכלל בכלל אדם, אבל התפלה הוא לבחי' כי לא אדם" שאין אתעדל"ת מגעת שם כ"א כריעות והשתחוואות שהו"ע הכנת כלי המקבל וכמו למשל המשתחוה לפני המלך שאינו בערך אתעדל"ת ולכן הצלותא הוא בלחש ובחשאי"י כמו למשל ההדיוט המבקש מהמלך איזו בקשה שמבקש בלחש ובחשאי כמ"כ התפלה היא בלחש שהיא למעלה מאתעדל"ת ולכן כתי' וקולה לא ישמע" כי הנה בחנה כתי' ותתפלל חנה על הוי' ובכה תבכה" כי חנה ה' מתפללת שיתן לה בנים. והנה ארו"ל"י בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא אלא במזלא כי זכות הוא לפ"ע אתעדל"ת אתעדל"ע. אבל מזלא הוא מה שלמעלה מעלה מאתעדל"ת ולכן ה' תפלתה על ה' כי הוי' הוא שרש התומ"צ כי שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח" והוא באתעדל"ת אתעדל"ע ולכן קולה לא ישמע כ"א רק שפתי' נעות בלחש ובחשאי, ובמ"א"י נת' כמ"כ באותיות אחרי' שהו"ע השמו"ע כי הנה כתי' אחר הרוח רעש לא ברעש ה' אחר הרעש אש לא באש ה' קול דממה דקה"י ארו"ל"י תמן קאתי מלכא רוח ורעש ואש הוא פסוד"ז וברכות ק"ש וק"ש. רוח הוא פסוד"ז, רעש הוא ברכות ק"ש ולא ברעש ה' כי הרעש הוא מחמת העדר השגה ואפי' השרפים שהם משיגים ולכן נק' בשם שרפים ע"ש שנשרפו באש התשוקה

(60 ראה לקרית שה"ש יח, א.

(61 פעיח שער הנהגת הלימוד. וראה לקרית ויקרא ה, א.

(62 חקת יט, יד.

(63 ראה לקרית במדבר יג, א.

(64 ש"א טו, כט.

(65 ת"ז כה, א. ובכ"מ.

(66 ש"א א, יג.

(67 שם א, י.

(68 מריק כח, א.

(69 ת"ז ד, ב. וראה לקרית פקודי ג, ב.

(70 וראה גם לקרית שלח מט, א. שם מנחם עז, א.

(71 מ"א יט, יא"ב.

(72 ת"ז ג, ב.

והרי יש בהם אש מ"מ הרי יש בהם ג"כ קצת רעש ולא ברעש ה' שאין בהם שם הוי' בדרך גילוי כ"א בדרך העלאה ואפי' באש דק"ש לא באש ה' כ"א קול דממה דקה דשמר"ע תמן קאתי מלכא גילוי שם הוי', אך צ"ל שזה השם הוי' הוא ש' הוי' שלמעלה מסדר השתל', והנה הגם שנת' דהתפלה הוא השתחוואה שהוא העלאה מ"מ יש בו המשכה ג"כ, דהנה תפלות כנגד תמידין תקנו"י והנה כתי' את קרבני לחמי"י דכמו שהלחם אע"פ שהוא בדרך העלאה שהמאכל מתעכל בקיבה ובאצטומכא ונעשה דם בכבד והמובחר עולה ללב ולמוח מ"מ הרי יש בו המשכה ג"כ דלכא פליג לכל שייפוי"י ומהמוח נמשך לכל האברים ע"י העורקים. וגם פעולת הלחם הוא לחבר הנפש עם הגוף דכאשר לא יאכל יחלש עד שברכות הזמן יוכל להפרד הנפש מן הגוף. וכמו"כ יובן בענין התפלה דאע"פ שעיקרו הוא העלאה שהו"ע ההשתחוואה מ"מ יש בו המשכה ג"כ שההשתחווא' הוא המשכה ג"כ וכמו למשל אדם המרכין ראש. והענין דהנה כתי"י והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי והקשה המגיד של הבי"י דאם השתחוואה הוא בדרך העלאה האיך אפשר שהשמש שהוא ת"ת דז"א ישתחוה ליוסף צ"ע, אך צ"ל דפי' השתחוואה כאן הוא המשכה וזה יתכן שהרי יסוד ז"א מקבל מת"ת דז"א ואחד עשר כוכבי"י הם י"ב ג"א מלבד יוסף וירח הוא רחל ורחל לא היתה והיא נכללת ביעקב. ואפ"ל שהי"א כוכבים והירח ההשתחווא' הוא בדרך העלאה. וכן יובן בתפלה שההשתחווא' הו"ע המשכה ג"כ והוא מה שארו"ל"י שחי' ברכאן דצלותא הוא כנגד חי' חוליות השדרה דתתו שהחיה"ש ממשיך מהמוחין עד הירכים והוא המקשר כל הצלעות דהחי' חוליות. כמו"כ ע"י התפלה נמשכת ממדריגת כי לא אדם"י אלא שבכדי שיומשך למטה צ"ל עוברת ע"י ציור אדם וז"ע הכריעות באבות והודאה. אבות הוא כנגד מוחין והודאה הוא נה"י ושים שלום הוא גמר השפע ולכן אומרים ברוך אתה כו' שהוא מלשון ברכה והמשכה שנמשך ממדריגת כי לא אדם עד למטה מטה שיהי' רפואה וברכה. והנה ההפרש בדרך גילויים בין תורה לתפלה הוא כי התו' אע"פ שהיא ממשכת ג"כ למטה מקרא בעשי' מ"מ הרי אין גוף האדם מתעלה, אבל ע"י התפלה מתעלה גוף האדם והגם כי התפלה הוא במקום אשר אין אתעדל"ת מגעת שמה מ"מ הרי צ"ל הכנת כלי המקבל שיוכל לקבל השפע והז' כמו שמתעלה ועוד דהתו' אפשר להיות ההשפעה בריחוק כי הנה נת"ל שמי"ש קרוב כו' באמת אין אמת אלא תורה"י יכול לכל ת"ל לכל אשר"י כו' שיש ב' בחי' אמת לאמיתו שהו"ע מרכבתא עילאה האבות הן

73 ברכות כו, ב.

74 פנחס כח, ב.

75 ראה זחי"ג רכא, ב.

76 וישב לו, ט.

77 ראה מגיד משרים וישב לו, ד.

78 ברכות כח, ב.

79 ירושלמי ר"ה ג, ח.

80 ויקר' יז, א.

המרכבה¹, ושפת אמת שהוא מרכבתא תתאה מרכבתא דשבטים² אבל הרי יכול להיות הקריאה מן השפה ולחוץ אך נת' שם דגם לזה יש עצה והויע אחרי כו' להשפיל איע והויע התשובה שלום לרחוק ולקרוב. אבל הקריאה דתו' יכול להיות מן השפה ולחוץ אבל התפלה ה'ה השפעה בקירוב שה'ה בעצמו ציל כלי לקבל השפע. ובוה יובן מ'ש על שלשה דברים העולם עומד פי' עומד שיהי' עמידה וקיום דהנה יש עוד חילוק בין ק'ש ותומ'צ לשמויע שהרי התומ'צ יכול להיות בבחי' ישיבה והק'ש עיקרה היא ישיבה כמ'ש ממושבותיכם תביאו³ כו'. ונק' תפלה דמיושב ואיכ הוא מה שבאשה קראו מושב⁴ דהנה אנו אין בכחינו לעורר יחוד אויא דאצ'י⁵, כיא היחוד בבריאה וזהו ממושבותיכם כו', אבל התפלה היא מעומד שהוא גילוי אצ'י, ועד'זו יהי' העולם עומד שיהי' הגילוי למטה כמו באצ'י והוא ע'י הג' דברים, וזהו פי' הפסוק אחרי הוא השמאל דוחה דמקבל להשפיל איע ועי'זו הוא בא לכחי' תלכו שהוא התפלה והויע ימין מקרבת של המקבל. ואחיכ ואתו תיראו הוא השמאל דוחה של המשפיע שהוא יר'ע שהויע יראו את כו' והכלי לקבל הוא ואת מצותי תשמרו אך ע'י המצות הוא עדיין הגילוי למעלה ובכדי שיהי' הגילוי גם למטה הוא ע'י ובקולו תשמעו אך ע'י התורה עדיין אינו מתעלה גוף האדם וההשפעה הוא בריחוק ולזה ציל ואתו תעכוזו הוא התפלה שגוף האדם מתעלה וההשפעה הוא בקירוב וע'י כל אלו הג' בחי' גורמים שיהי' העולם עומד כמו התפלה שהיא מעומד, היינו שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה.

(81) ביר מז, ו.

(82) ראה תרא סג, א.

(83) אמור כג, יז.

(84) פסחים ג, א.

(85) פ'ע'ח שער הקיש פ"ד. וראה שרש מצות התפלה בתחלתו.

דודי* לי ואני לו הרועה בשושנים⁶. הנה בקפיטל ואיו כתי' אני לדודי דודי לי ואחיכ אני לדודי ואחיכ אמר אני לדודי תחלה ובשניהם כתיב הרועה בשושנים. אך הנה להבין זה ציל פי' הפסוק אחריי כו' ופסוק זה יתפרש בדרך פרט על ר'ה ויוהכ'ס ואלול, אך בתחלה ציל פי' הפסוק דרך כלל מהו, והנה כל פי' הפסוק נתבאר אך וכו תדבקון לא נתבאר. והענין דהנה איתא במד'ר'י בג' לשונות של חיבה חבב הקב'ה את ישראל בדביקה ובחשיקה ובחפיצה. וכולם לא למדו אלא מפרשייתו של אותו רשע שנא

(*) המשך לדיה אחרי ודיה על ג'ד הנ'ל, וראה בהערה לתחלת ד'ה אחרי הנ'ל. והוא ד'ה זה דלקמן —

בשינויים.

(1) שה'ש ב, טז.

(2) ראה יג, ה.

(3) ביר ס, ז.

ותדבק נפשו בדינה בת יעקב, שכם בני חשקה נפשו, כי חפץ בבת יעקב, וכן בהקב"ה כתי' ואתם הדבקי' כו' רק באבותיך חשקי, כי תהיו לי אתם ארץ חפץ, וצ"ל דבשלמא רק באבותיך חשק מוכח שהוא מלמעלמ"ט, וכן ארץ חפץ אפ"ל על מלמעלמ"ט שנש"י יהיו בבחי' ארץ המוכשר לקבל הזריעה והוא חפץ ה' וכמ"ש ה' חפץ למען צדקו כו', אבל ואתם הדבקי' אינו מובן כ"כ שהוא מלמעלמ"ט ואדרבה משה אמר זה בדברי תוכחה כי כל האיש אשר הלך אחרי כו' ואתם הדבקי' כו', אך באמת דהוא ע"י העבודה מלמטלמ"ע וכמ"ש ובו תדבקון. והענין דהנה ובו תדבקון הוא הגבה למעלה ממדריגת ואותו תעבודו שהוא התפלה דשמו"ע, כי הנה התפלה אע"פ שנתל"ל שגוף האדם נתעלה וההשפעה הוא בקירוב מ"מ ה"ה שני דברים נפרדי' אבל ובו תדבקון שהוא בחי' ההתכללות דכנסי' במקור חוצבם בתכלית היחוד עד שכגוף א' ממש נחשבו עד"מ כשמדבקים ב' דברים נפרדי' בדבק (שקורין קלייא) הנה תועלת הדבק להיות מתאחדים ממש להחשב כגוף א' ולא יוכר כלל לשני גופים מחולקים, והוא מ"ש לאהבה את כו' כי הוא חייך" דכמו שאנו רואים בחיות הנפש שמחי' את הגוף דהגם שנהג"א היא רוחני שהרי הוא חלק אלקי' ואפילו נפש-המשכלת היא ג"כ רוחני והגוף הוא גשמי ויש להם שרשים בפ"ע כמארו"ל" ג' שותפים באדם אב ואם והקב"ה נותן בו נשמה. ויש בזה כמה מדרגות נשמתא ונשמתא לנשמתא" ומ"מ הרי הם מתאחדים ביחוד גמור עד שא"א לחלק בשום אבר ולומר שזהו גוף וזהו נפש והגם שעיקר השראת הנפש הוא במוח ולב שהם אברים כללים, מ"מ התפשטות הנפש יש בכל האברים ואור הרצון הוא בשוה בכל האברים, ועד"ז יהי' האהבה לאלקי' חיים שיתכלל וידבק בדביקות אמיתי כאלו הם עצם א', ויובן זה מההיפוך כמ"ש"י כי עזה כמות אהבה דכמו שהנשמה אע"פ שאינה צריכה להגוף מ"מ קשה עליה פרידתה וכך יהי' ההתקשרות לאלקות. ובזה יובן תחלת הפסוק שימני כחותם על לבך כו' כי עזה כו' רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה היינו שהרשפי אש והצמאון דכנסי' נמשך משלהבת י"ה, ולכן מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונת"י" כמה פי' בפסוק מים רבים

(4) וישלח לד, ג.

(5) שם לד, ח.

(6) שם לד, ט.

(7) ואתחנן ד, ד.

(8) עקב י, טו.

(9) מלאכי ג, יב.

(10) ישעי' מב, כא.

(11) נדרים ל, ב.

(12) איוב לא, ב. תניא רפ"ב.

(13) קידושין ל, ב.

(14) זח"ב קיח, ב.

(15) שה"ש ח, ו.

(16) ראה לעיל המשך מים רבים פ"ה.

אך לפי כל הפי' לכן לא יוכלו לכבות כו' מפני ששרשה משלהבת י"ה, ופי' שלהבת י"ה הוא כשלהבת הקשורה עדיין בהגחלת ולכן כי עזה כו', ופי' שימני כחותם כו' דכמו למשל כשחותמין על השעוה דהגם שמסירין החותם מ"מ נשאר איזהו רשימו. וכך יובן למעלה כמ"ש בזהר"י אע"ג דאזיל אנה ואנה דיוקנא אשתאר בך, ומלבד הרשפי אש והצמאון וכמ"ש י' ואל אישך תשוקתך עוד זאת שיהי' דיוקנא אשתאר, והאהבה הוה הוא הגבה למעלה מעלה מהתפלה כי כללות כל התפלה הוא רק במל' וכמ"ש ואני תפלה יי'. אלא שנת"ל שהוא ענין העלי' ממל' דעשי' עד מל' דא"ס וע"ז נתקן כל ענין ברוך שאמר, והגם שנת"ל שברוך חי לעד הוא נצחיות הא"ס מ"מ הרי על כל העליות אומר ברוך שמו שאינו רק שם שהוא בחי' מל' וכמ"ש מלכותך מכ"ע²⁰, מלכותך הוא מל' דא"ס ומל' כ"ע כולל כל בחי' מל' עד מל' דעשי', וכללות התפלה מגיע רק לבחי' אני שהוא בחי' מל' אלא שמגעת עד מקום שאני מגיע. אבל ענין ובו תדבקון שהוא לאהבה כו' כי הוא חייך הוא למדרגת צדיק ח"י עלמין כמ"ש²¹ ואולם חי אני שהדביקות הוא למדריגת חי הגבוה למעלה ממדריגת אני וזהו כי הוא חייך א"ס חיי החיים שוהו מדריגת הוא כי פי' הוא מל' נעלם. ובזהר"י א"י הוא דא ע"ק הנק' חיי החיים, והענין דהנה כל הנודר כאלו נודר בחיי המלך²², ופי' מלך הוא ז"א, ונדרים הוא בחיי המלך שהוא בינה וחיי החיים הוא התגלות עתיק שבבינה או ע"ק ממש. וזהו פי' הפסוק לאהבה את ה' שיהי' תוקף האהבה כ"כ שיהי' טפל ובטל לא"ס חיי החיים כמו התדבקות הנפש עם הגוף. אך צ"ל דהלא נת"ל²³ שענין התפלה לפי פי' השני בהשתחוווא' המשכה מבחי' כי לא אדם²⁴ והגם שנת"ל שזהו ע"י כריעה והשתחווואה לפי פי' השני שהוא העלאה מ"מ הרי נת' שהוא אינו בדרך אתעדלית שהרי תפלה הוא יהי רצון המשכת רצון חדש ממש שאין אתעדלית מגעת שמה כ"א הכנת כלי המקבל ובכדי שיומשך למטה הוא עובר דרך ציור אדם וזה"ע הכריעות באבות והודאה, אבות מוחין והודאה נה"י ושים שלום גמר השפע, וא"כ הרי ההשפעה עוברת דרך צדיק ח"י עלמין. אך הענין דמלבד שנת"ל שיש הפרש גדול שכללות ענין הצלותא דשמ"ע הוא עדיין שני דברים נפרדי' אבל ענין הדביקות הוא שיהי' לאחדים ממש שזהו דיוקנא אשתאר²⁵ כו', עוד זאת שכל ענין העליות דתפלה אינו מגעת כ"א עד בחי' מל' ומל' נק' לפעמים אתר דמשתני, אבל הדביקות הוא

-
- (17) זח"א רמד, ב.
 (18) בראשית ג, טו.
 (19) תהלים קט, ד.
 (20) שם קמה, יג.
 (21) שלח יד, כא.
 (22) זח"ג קעה, ב.
 (23) זח"ג רנה, א.
 (24) ד"ה על ג' דברים.
 (25) ש"א טו, כט.

לא"ס שאין שם שום שינוי וכמ"ש²⁶ אני הוי' לא שניתי שאין שום שינוי לפניו ית' בין קודם הבריאה לאחר הבריאה וכמאמר אתה הוא עד שלא נבה"ע ומשנבה"ע, כי פ"י ש' הוי' הוא ה"י הוה ויהי' כאחד²⁷ ואפי' בשם הוי' דלתתא שהוא ל' מהוה²⁸ כתי' כי הוא צוה ונבראו²⁹ מאליו וממילא, וענין הדביקות למדריגת אני הוי' לא שניתי וזהו לאהבה את שהאהבה יהי' לה' שהוא א"ס חיי החיים. ובזה יובן מארז"ל³⁰ צדיקי' אינם חוזרין לעפרן דמפני שהם דבקים לא"ס חיי החיים שהוא הנצחיות וה"ה כמו עצם א' ולכן אינם חוזרים, אך הנה כתי' ועמך כולם צדיקי' וא"כ כל ישראל הם במדריגה זו, ואפ"ל שהוא ע"י התורה דהנה כתי' אני אמרתי אלקי' אתם³¹, דהנה ישראל שעמדו על ה"ס פסקה זוהמתן ואם לא חטא העגל היו חיים וקיימים לנצח³² ואח"כ ניתן לנו לוחות אחרונות ביוהכ"פ שהו"ע התשובה ותשובה ממלא כל הפגמים אך זהו מעלת התשובה וכאן אמרו צדיקים כו', אך אפ"ל שהתורה היא ג"כ תשובה וכמ"ש בסש"ב³³ שהתורה היא תשובה מלמעלמ"ט תשו"ע תשוב ה' לגבי יוד"י³⁴, וא"כ כל ישראל ע"י התדבקותם בתורה הם מתדבקים בחיי החיים ולכן אינם חוזרין לעפרן, ובזה יובן מה שע"י הוא' דברים הנאמר בפסוק זה נעשה תולדות מלא³⁵ כי הנה ארז"ל וא"ו דגחון חצי באותיות התורה, ע' תלוי' דיכרסמנה חזיר מיער חצי בתהלים³⁶. והענין דכמו שיש מרכבה דקדושה כן יש מרכבה דלעו"ז שהם גמל וארנבת ושפן וחזיר ושרש קבלתם הוא מהע' תלוי', והנה הנחש בא על חוה והטיל בה זוהמא³⁷ ונתקללה עי"ז על גחונך תלך³⁸ והוא' מפסיק כחו של הנחש כי הוא' הוא וא"ו רברבא, והרי נת"ל דה"ה רברבא הוא הכלי שבו מתגלים כל הגילויים עליונים קול גדול ואתה מרום לעולם³⁹ נצחיות ורוממות א"ס וכן הוא' רברבא, ואדרבה בוא' יש בו יתרון מעלה שהוא מקו האמצעי וקו האמצעי יש בו מעלה מצד עצם ולכן הוא מפסיק כחו של נחש אך כ"ז הוא לפי פ"י המדרש, ורבינו פ"י⁴⁰ ובו תדבקון קאי על מס"ג דנפ"א כי בנפ"א אומרים בך

-
- (26) מלאכי ג, ו.
 (27) טוש"ע אר"ח סי' ה.
 (28) ראה זח"ג רנו, ב. שעהיחיהיא רפ"ד.
 (29) תהלים קמח, ה.
 (30) סנהדרין צב, א.
 (31) ישעי' ס, כא.
 (32) תהלים פב, ו.
 (33) שבת קמו, א. וראה שמ"ר לב, ז.
 (34) אגה"ת פ"ח"ט.
 (35) זח"ג קכב, א. וראה אגה"ת פ"ד.
 (36) ראה ב"ר יב, ו.
 (37) קידושין ל, א.
 (38) שבת קמו, א.
 (39) בראשית ג, יד.
 (40) תהלים צב, ט.
 (41) סידור אדה"ז כו, א.

בטחתי והוא מל' וטח את הבית כמו למשל כשטחין את הבית הגם שהם דברים נפרדי' מ"מ נדבק מאד מאד עד שלא יוכר, וכך הו"ע הדביקות דמס"ג דנפ"א, שהוא הדביקות לאחר קבלת השפע דשמו"ע, והנה הגם שנת' בלקית ובספרים⁴² ששית תיבין דיחוי"ע הם כנגד הששה דברים שבפסוק אחרי וא"כ תיבת אחד הוא כנגד וכו' תדבוקן, מ"מ הוא הגבה למעלה ממדרגת אחד כי פ"י אחד הוא אח ד', אח הוא הקב"ה כמ"ש מי יתנך כאח לי⁴³, וכנסיי כשהם במעלה עליונה נק' ג"כ בשם אחים כמ"ש למען אחיי וריעי⁴⁴, וכללות נשיי נק' בשם דל כמ"ש דלותי ולי יהושיע⁴⁵, ועיי מס"ג דאחד מתחבר הקב"ה וכנסיי מ"מ ה"ה רק מס"ג בכח ולא בפועל, אבל מס"ג דנפ"א הוא בפומ' וידוע מאמר ר"ע⁴⁶ מתי יבא לידי כו'. והנה ע"י אלו הששה דברים ממשיכי' שיהי' תולדות מלא ואיו"י כי עולם על מלואו נברא⁴⁷ ועיקר שכינה בתחתונים⁴⁸ הי' ועבודה הי' בג"ע וכמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה⁴⁹ ועיי חטא עה"ד נחסר ששה דברים ועיי אלו הוא' דברים ממשיכי' הוא' רברבא, ועיי' מתמלא החסרון שנחסר בעה"ד ועיקר העבודה הוא מ"ש ונטעתם כל עץ מאכל⁵⁰ ועיי' נתקן ונעשה כמו קודם החטא וכמ"ש במד"ר ע"פ זה⁵¹ וכי אפשר לילך אחריו אותו שכתוב בים דרכך⁵² כו' אלא מה הוא לא נתעסק אלא במטע תחלה כמ"ש ויטע⁵³ כו' אף אתם כי תבואו כו' ונטעתם כל עץ מאכל, וא"כ משמע מהמד"ר שפסוק ונטעתם הוא תיקון על חטא עה"ד, והענין דהנה פ"י ונטעתם כל עץ היינו להמשיך בהעץ ממדרגה הגבוה מהעץ, והענין דהנה במרגלים ששלח משה כתיב⁵⁴ היש בה עץ אם אין, דהנה יש ב' מיני השפעות באלקות הא' מה שנשפע ע"פ סדר והדרגה שהוא ע"פ חכ', והשפעה הב' הוא למעלה מהדרגה וזהו היש בה עץ, עץ הוא מל' עצה ותושי', אם ההשפעה נמשך ע"פ חכ' או מלמעלה מהחכ' שהוא מדרגת אין וכמ"ש והחכ' מאין תמצא⁵⁵ שהתהוות החכ' מהאין דכתר הוא ע"ד המוצא מציאה שאינו יודע מאין בא לו זה ולכן אמרו בזהר⁵⁶ לית

(42) פ"י הש"ך עה"ס. לקי"ת ראה כב, ד.

(43) שה"ש ל, א.

(44) תהלים קכב, ה.

(45) שם קטז, ו.

(46) ברכות סא, ב.

(47) ראה ב"ר יד, ז.

(48) שהש"ך ה, א.

(49) בראשית ב, טו.

(50) קדושים יט, כג.

(51) ויק"ר כה, ג.

(52) תהלים עז, כ.

(53) בראשית ב, ה.

(54) שלח יג, כ.

(55) איוב כה, יב.

(56) ת"ז י, א.

מחשבה תפיסא ב', מח' הוא חכ' כי מח' ויובלא לא אתפרש לעלמין' ואיהו תפיס בכולהו עלמין', והסימן לזה אם פירותיהם שוים בגידול לכל הפירות של שארי הארצות, ובזה יובן מ"ש"י אם בחוקתי תלכו כו' ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה כו', ולכא' מ"ע יעודים גשמי' לתורה. אך הענין שמהשפעת גשמי' שהוא בריבוי מובן ששרש ההשפעה היא ממדריגה גבוה ואם הי' אומר שכר רוחני הרי אינו מוכרח שיושפע ויומשך למטה והגם שהרוחני' כולל גשמיות והגשמיות אינו כולל רוחני' מ"מ הרוחני' אינו מוכרח שיושפע למטה, אבל כאשר ההשפעה למטה הוא בריבוי ממילא מובן שההשפעה היא ממקום גבוה מאד וזהו ונטעתם כל עץ מאכל' שיומשך בהעץ מלמעלה מהעץ שהוא האין ועי' מתמלא החסרון וכמ"ש כי אין מחסור ליריאיו' שהאין ממלא כל החסרונות מה שנחסר ששה דברים ומהם פרי העץ ופרי האילן ועי' הששה דברים שבפסוק אחרי כו' ממלאים כל החסרונות וגם עי' נעשה שיהי' עזו כפריו' כו' כי בחטא עה"ד נחסרו ששה דברים זיוו חייו וקומתו ועי' נגרש מג'ע ועה"ח נשאר בתוך הגן ועי' עה"ח יוכל להיות חי וקיים לעולם כמארז"ל' מה הוא חי וקיים אף אתה חי וקיים וכמ"ש' כימי העץ ימי עמי ופי' הת"י עץ זה עה"ח שממנו נמשך חיות נצחי שהרי אפי' לאחר החטא יכול להיות מחמת עה"ח חי וקיים וכמ"ש' פן ישלח ידו ולקח גם מעה"ח ואכל וחי לעולם אלא שע"י החטא נעשה תערובות טו"ר ויוכל להיות קיום להרע ועי' נגרש מג'ע ועי' הנטיעה בהעץ יהי' גילוי עה"ח למטה ועי' יהי' טעם עזו כפריו ויהי' חי וקיים כי עכשיו שינה הארץ שאמר הקב"ה עץ פרי שיהי' טעם עזו כפריו שוין' והיא שינתה ולכן נתקללה האדמה וכמ"ש' ארורה האדמה בעבורך וכמ"ש בשליה" שזה הי' נוגע לחטא עה"ד אבל עי' האין נתמלא החסרון, ופי' עץ מאכל הוא ע"ד מהאוכל יצא מאכל' דהיינו שיהי' הגילוי גם בבי"ע, וכדי שיהי' הגילוי גם בבי"ע צ"ל ממקום גבוה יותר, ובזה יובן משי' ר"ע' על בת כלבא שבוע יודע צדיק נפש בהמתו' צדיק הוא כמ"ש צדיק אוכל לשבוע נפשו', צדיק הוא צדיק ח"י עלמין ונפש הוא נפש דוד כידוע שיש ג' בחי' עש"נ והאכילה

(57) זח"א קכג, א.

(58) זח"ג רכה, א.

(59) בחקותי כו, ג.

(60) תהלים לד, י.

(61) ראה כ"ר ה, ט. פ"רש"י בראשית א, יא.

(62) ראה שמ"ר לב, ז.

(63) ישע"י סה, כב.

(64) בראשית ג, כב.

(65) שם ג, יז.

(66) רסט, א. וראה גם מדרש אגדה בראשית (הובא בתו"ש בראשית ג, קמב).

(67) שופטים יד, יד.

(68) כתובות טג, א.

(69) משלי יב, י.

(70) משלי יג, כה.

הוא בכדי להיות הגילוי בבייע, והנה כלבא שבוע חיבור ה' אד' שהוא חיבור מיה ובין עיי' כח הצדקה, ואמר ריע' על בת כלבא שבוע יודע צדיק נפש בהמתו, בהמתו הוא ש' בין כי בין בגימט' בהמה כי הנה כללות ההשפעה הוא עיי' ש' בין ומאצי' לבייע הוא עיי' מל' דאצי' שהוא שם בין ומאסי' המאציל הוא עיי' מל' דאק'. והנה בין ומל' נק' ה' זעירא"י דאזעירת גרמי' להאיר ולהחיות בבייע. אך ציל הלא נת' דמה שמאיר בבייע נק' אתה עשית חסר ה"א. אך הענין דהנה יש ב' בחי' רחל ואסתר, אסתר הוא מה שמסתתרת א"ע בראש הכריאה והוא את עשית חסר ה"א, ורחל היא המל' כמו שהיא באצי' ונק' ה' זעירא דאזעירת גרמה שמקטנת א"ע לקבל מאורות עליונים וכמ"ש ל' הזהר"י אע"ג דתהוי ראש לשועלי' אזעירת גרמי' והוא בכדי להיות זנב לאריות וכללות ההשפעה נק' בשם בהמה כי ההשפעה אין ערוך להמשפיע וע"ד בעי"ח לגבי המדבר, ומשל מכוון אחר הנה הקטן כשעולה לו איזה רצון או מדה א"י להתאפק א"ע מחמת מוחין דקטנות ותכיף יצעק על הדבר אבל הגדול יכול להתאפק א"ע מחמת המוחין ולכן נק' בשם בהמה, והנה כללות ההשפעה הוא ירידה והשפלה לגבי המשפיע ולכן כתי"י רוח הבהמה היורדת למטה לארץ, אבל האדם אינו כן כ"א רוח האדם העולה למעלה אדם בגימט' מיה ש' הוי' במילוי אלפין ומכ"ש שם ע"ב. והנה דכמו שההשפעה מאצי' לבייע נק' בשם בהמה, כמ"כ השפעה ממל' דאדם דכריאה דכללות נק' ג"כ בשם בהמה אלא שנק' בשם בהמה רבה ע"ש שהוא גילוי א"ס המאציל. ובוה יובן מ"ש בעי"ח"י שכל הפרצופי' העליוני' של א"א וא"א וז"נ יונקים תחלה מב' בחי' דדי בהמה דהיינו שכללות אצי' מקבלת מא"ס המאציל עיי' בהמה רבה, ופי' יודע צדיק נפש בהמתו" היינו המשכת הדעת בכדי שיהי' הדעת גם בנשמות דזרע בהמה למטה, וע"ד מ"ש במשה יודיע דרכיו"י כו' שמשא ממשיך הדעת גם בנשמות דזרע בהמה. ובוה יובן מ"ש ומותר האדם מן הבהמה אין"י כי האדם מקבל מן האין שהוא האין הממלא כל החסרונות שהוא בהמה רבה שלפני האצי', אך ציל הלא נת' בכי"מ"י שעי' שמקריבין קרבן מהבהמה עיי' נעשה נחיר למעלה כי הבהמה שרשה משם בין ועיי' הקרבן מתבררת ועולה לשרשה הראשון לשם סיג שלמעלה מש' מיה וזהו ריח ניחוח להוי' שמשם נמשך שיהי' גילוי שם הוי' אך באמת אינו סותר כלל דזהו מצד העלאה אבל האדם הוא מצד הגילוי והנה יודע דכדי שיהי' גילוי למטה ציל נמשך הכח ממקום גבוה מאד וע"ד מה שמצינו באברהם שבתחלה נק' אברם הוא אב רם שכל

(71) מארא את ה' ס"א.

(72) זח"א כ. א. וראה בפרד"ס שער מיעוט הירח רפ"ב.

(73) קהלת ג, כא.

(74) שער א"א פ"א. וראה לקרת עקב יג, ד.

(75) תהלים קג, ז.

(76) קהלת ג, יט.

(77) ראה לקרת שלח מז, ב ובכ"מ.

הנעלם מכל רעיון⁷⁶ ובכדי להוליד את יצחק הוסיפו לו ה"א ששרשו גבוה מאד, והגם שהה"א נמשך מהיו"ד כמארז"ל⁷⁷ ביו"ד נברא העוה"ב מ"מ שרשו הוא מקוץ העליון של היו"ד עד רום המעלות דבכדי להיות גילוי צ"ל ממקום גבוה מאד ועד"ז יובן כאן דבכדי שיהי' יודע צדיק נפש בהמתו⁷⁸ צ"ל ההמשכה גבוה מלמעלה מעלה וכמ"ש במשה יודיע דרכיו למשה⁷⁹, דרכיו הוא כמ"ש⁸⁰ ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט דהיינו דבכדי שיוכלו גם נשמות זורע בהמה ע"י צדקה ומשפט שהוא התומ"צ לעשות דרך ומבוא שיתגלה גילוי שם הוי' הוא ע"י רחום וחנון הוי' הוא ע"י יגמה"ר שמשם נמשך להיות שם הוי', וכמ"כ הוא בר"ע כי ר"ע הי' נשמת משה שהרי מרע"ה ביקש שתנתן התו' ע"י ר"ע⁸¹, וזהו מ"ש ונטעתם כל עץ מאכל להמשיך יגמה"ר בהעץ דחכ' עד שיהי' מאכל גם לנשמות דבי"ע, ופי' בעבודה עץ מאכל כי אילן מאכל הוא עושה פירות ואילן סרק אינו עושה פירות. ובעבודה הוא אדם דקדושה מחדו"מ דתומ"צ וה"ז כמו אילן העושה פירות. אבל כאשר הוא אסור וקשור במחדו"מ של הבלי העוה"ז ה"ז כמו אילן סרק שאינו עושה פירות וע"י ונטעתם כל עץ שהוא ההמשכה ממדריגות האין שהוא יגמה"ר ע"י נעשה גם המחדו"מ של הבלי העוה"ז ג"כ מקושר להשי"ת. וביאור הענין יובן דהנה אי' בפלח הרמון⁸² ובפרד"ס⁸³ ברייתא דשמעון הצדיק שהיגמה"ר הם כנגד ע"ס וג' עולמות בי"ע וא"כ העשר הם הגבה למעלה מהג'. ויש להביא רא' מהמשנה⁸⁴ י"ג תענית הי' הב"ד גוזרין והג' ראשונים קלים לענין דינא כי אוכלים ושותים מבע"י והעשר היו חמורים ומה שבעשרה הי' הז' חמורים מג"ר זהו ענין אחר אך עכ"פ דהעשר הם גבוהים מהג' וכ"מ מהמשנה עברו אלו ולא נענו משמע שצריך להוסיף עוד חומרות. והנה בפרד"ס⁸⁵ הובא תשובה לרבינו האי גאון עשר ידענו ע"ס יגמה"ר לא ידענו מספרם והשיב להם כבר נשאלה שאלה זו לפני ולפניכם מקובל אני מפי הגאונים עד הנביאים שהם כנגד ע"ס שמהם יוצא עשר עולמות וכנגד ג' ראשים שהם ראשים לראשים כי ג"פ אור בגימט' כתר והם הג' אורות אור צח אור מצוחצח אור קדמון והם ראשים לראשים שהם ג' מוחין חב"ד. וצ"ל הלא הם סתרי אהדדי, אך באמת הו"ע אחד דבכדי שיהי' ג' עולמות בי"ע הוא ע"י ג' ראשי ראשים דוקא כידוע דכל הגבוה גבוה יושפל יותר⁸⁶ וע"ד מ"ש באד"ר⁸⁷ תלת עלמיו דנפקין

78) ראה תרי"א לך י"א, א.

79) מנחות כט, ב.

80) וירא יח, יט.

81) מנחות כט, ב.

82) ש"א פ"ח.

83) ראה שם ש"א פ"ו.

84) תענית י, א, יב, ב.

85) ש"א פ"א.

86) ראה הערת כ"ק אדמ"ר שליט"א סה"מ תש"ח ע' 195.

87) ראה זחיג קלב, א. וראה תורת שמואל תרכ"ו ע' כח-ל.

מתיקונא קדמאה ולכאוי הלא זה התלת עלמין הם ג' עולמות בייע ותיקון הראשון הוא שם אל הוא כולל כל היגמהיר ומה שייכות בייע לתיקון הראשון. אך היא הנותנת דבכדי שיתהוה ג' עולמות בייע הוא עיי כל יכול תיקון הראשון דוקא. וזהו מי אל כמוי שיוכל להתצמצם ולהיות ג' עולמות בייע שזהו פלא גדול כי התהוות אצי אינו פלא כיכ כי ה'ה גילוי ההעלם מאלקות, אבל התהוות בייע שהוא יש ודבר נפרד זהו פלא והתהוותם הוא מתיקון הראשון דוקא, ועדיז יובן מיש ונטעתם כל עץ מאכל דבכדי שיהי גילוי אלקות למטה מטה עד שיהי בבחי' עץ מאכל הוא עיי יגמהיר והמשכת דיגמהיר הוא עיי הששה דברים שבפסוק אחרי כו' שעייז נעשה תולדות מלא ואיז רברבא שהם הייג מדהיר. ובכדי להבין מה שייכות הואיז לייג מדהיר, אך הענין דהנה כתיי שוקיו עמודי שש ואי במדירי שוקיו זה העולם שנשתוקק הקביה לבראתו, עמודי שש שנברא לששת ימים והם הששה מדות עליונים, לך ה' הגדולה והגבורהי והם גיכ ואיז אך אינו ואיז רברבא שהרי כנגד גדולה מדת הגבו' מנגדת. והענין דהנה אית חסד ואית חסדי, אית חסד דאקרי חסד עולם שהם הששה מדות עליונים שבהם יש חויג ששרשם מהמוחין כו' וכמו למשל באדם כאשר יתבונן ויבין בשכלו שטוב לפניו הדבר ההוא אזי נולד רצון ואהבה לדבר ההוא וכנגד זה יש דין וגבו' כי הם נולדי' מהשכל ובהשכל יש הטי' לזכות ולחוב. וכך יובן עדימ למעלה דהמדות עליונו' שרשם מהחכ' ובחכ' יש דין כי עיפ חכמה אין מיתה בלא חטא ואין יסורים בלא עוני וכמיש בילקוטי שאלו לחכ' נפש החוטאת במה תתכפר והשיבה חטאים תרדוף רעה והגם ששם הכוונה על חית שהרי קחשיב שם כסדר המדריגות מלמטלמי' כי נבואה הוא נוי' ותורה הוא תי' או חכ', קובי' הוא או התגלות עתיק שבכינה או עיק בעצם אך הרי חית שרשה מחיע כי אבא יסד ברתאיי. ועוד שהרי לפי החייטי גם בחכ' בעצם יש קצת דין ולכן גם המדות הנמשכים מהשכל יש כנגד החסד דין וגבורה כי אית חסד עולם ואית חסד דאקרי ורב חסד מטה כלפי חסדי' שהוא חסד דלגאו ושרשו מחסד דקשוט והוא הואיז רברבא והוא המילוי של הואיז כי הרי נתל' שהואיז הוא מספר ייג במילוי אלף ואיז המילוי גבוה מהואיז בעצם והם ייג מדהיר. וענין מילוי האלף הוא כי אליף יש יויד. למעלה וייד למטה וקו באמצע המחרם, והשני יודיין מורים על חיע וחית חכ' בראש

(88) מיכה ז, יח.

(89) שהי' ש, טו.

(90) במדיר י, א. וראה שהשיר במקומו.

(91) דהיא כט, יא.

(92) זחיג קלג, ב.

(93) שבת נה, א.

(94) תהלים רמז תשי"ב.

(95) תיז סא, ב.

(96) ראה תריא ה, ד. לקרית ראה לא, א.

(97) רי' ז, א.

וחכ' בסוף והקו הוא כתר כי כללות האלף מורה על אנכי שהוא כתר. וזהו מארז"ל⁹⁸ כשתגיעו לאבני שיש טהור א"ת מים מים, שיש הוא ב"פ יש שהוא תר"ך ושם הם בהתכללות ולכן א"ת מים מים, ואפ"ל זה על צדיקים ועל בע"ת כי צדיקים ממשכי' זה ע"י המצות כי תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן תר"ך. וגם על בע"ת יתפרש כמארז"ל⁹⁹ יש קונה עולמו בשעה אחת, ופי' שעה כמו וישע אל הבל¹⁰⁰ (בל"א מיט איין קער) כי זכאין מארי תיבתא דמשכין לי' לקוב"ה בחילא יתיר בשעתא חדא וברגעא חדא¹⁰¹ והם נוחלין ג"כ כמ"ש להנחיל אוהבי יש¹⁰² והוא ג"כ ב"פ ש"י, ובזה יובן פי' הפסוק אחרי כו' על אלול ור"ה ויוכ"פ, אחרי כו' תלכו הוא חדש אלול שאז מאירים יגמה"ר בכדי שהי' שמאל דוחה דמקבל להשפיל א"ע, ובדרך כלל הו"ע התשובה כמשנתל¹⁰³ שעז"נ שלום לרחוק ולקרוב¹⁰⁴ לרחוק שנעשה קרוב¹⁰⁵ ויש בו מדרגת תלכו וזהו מ"ש שמאלו תחת לראשי¹⁰⁶ הלמ"ד מורה על למ"ד יום של אלול. ופי' ראשי ג"כ אפשר לפרש על ר"ח אלול שהוא ר"ה למעשר בהמה¹⁰⁷, ובכהאריז"ל¹⁰⁸ פי' ראשי קאי על ר"ה ויוהכ"פ, ואותי תיראו הו"ע ר"ה ויוכ"פ שאז הוא זמן היראה שבר"ה ויוהכ"פ מקבלים יראה על כל השנה ולכן נק' ימים נוראים שהוא מקור היראה שמשם נמשך להיות יר"ע וכמ"ש ואתנם לו מורא ויראני¹⁰⁹, ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו קאי על קול שופר שהוא עצם המצוה, והענין דהנה הבה"ג¹¹⁰ פסק לברך לשמוע בקול שופר ופי' בקולו של הקב"ה המלוכש בקול השופר וכמ"ש כי תשמע בקול¹¹¹ ופי' רבינו¹¹² מה שמלוכש בהקול, והרמב"ם ור"י¹¹³ פסקו לברך לשמוע קול שופר ופי' קול שופר הוא ג"כ קולו של הקב"ה כי הנה התוקע הנופח בפיו אין הקול יוצא ממנו כ"א ע"י השופר וא"כ השופר הוא עצם המצוה מפני הציווי של הקב"ה כי השופר בעצמו הוא מק"נ וצריך שמירה אך מפני ציווי של הקב"ה הוא מצוה ומצוה יש בו שם הוי' ו"ה מפורש ומ"צ בא"ת ב"ש י"ה והוא הוא המצוה וא"כ קול שופר הוא קולו ממש וכמ"ש

98 חגיגה יד, ב.

99 ע"ז יז, ב.

100 בראשית ד, ד.

101 זח"א ככט, א.

102 משלי ה, כא.

103 ד"ה אחרי סי"ב.

104 ישע"י נו, יט.

105 ראה ברכות לד, ב.

106 שה"ש ב, ו.

107 ר"ה ב, א.

108 ראה רוח דוד על שה"ש שם ולעיל ד"ה אחרי סי"ב.

109 מלאכי ב, ה.

110 ראה טוש"ע רסי' תרפ"ה. לעיל ד"ה אחרי סי' ושי"ג.

111 ראה יג, יט.

112 לק"ת ראה כג, ב.

113 ראה בהגסמן לעיל הערה 110.

הרמב"ם בפרקי ההצלחה¹¹¹ כי קול השופר הוא כמו שופר גדול כמישיי על לעיל והי' כו' יתקע בשופר גדול וכמישיי ואד' כו' בשופר יתקע. ובכל ריה מאיר הארה מעין השופר גדול דלעיל. ואותו תעבודו קאי על עשיית, כי הנה כתיי' דרשו כו' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב וארוזליי' כאן ליחיד כאן לצבור, וכמו תפלת הצבור וכמישיי הן אל כביר לא ימאס ויחיד אימת אלו עשיית, ואיכ קאי גיכ על תפלה שבעשיית תפלת היחיד כמו תפלת הצבור בכל השנה. וריה ויוהכ"ס הוא גיכ בכלל עשיית. ובו תדבקון קאי על חותם דנעילה שהוא גמר החתימה וחותם אותיות חומת ותחום. ובוה יובן פי הפסוק דודי לי קאי על ריח אלול שאז מאירים יגמהיר לעורר את האדם לתשובה, והענין דהנה כתיי' לולא האמנתי כו' והנה תיבת לולא הוא למפרע אלול. ופי' לולא הוא לא באלף ולו בואי'. והענין דכתי' כי אל דעות כו' ולא נתכנו עלילות¹¹² ויש בו קרי וכתיב באלף וואי', כי יש ב' דעות דיע ודית, דית הוא בריאה מאין ליש שלמטה היש ולמעלה הוא האין הארה ואינו מושג, ודיע דכולא קמי' כליח¹¹³ והוא לא באלף ששם אינו נוגע כלל מעשה התחתונים, ודית הוא לו בואי¹¹⁴, והנה לפעמים מצינו שלא באלף הוא כמו לו בואי' דהנה כתיי' בכל צרתם לו צר והוא גיכ קרי וכתיב ובוהריי' איתא להתם מטיא עקתא דישראל, ואיכ לפי פי' הזהר אינו נוגע שם מעשה תחתונים כ"א להתם מטיא, אבל בגמי¹¹⁵ דרשו ששם נוגע גיכ מעשה תחתונים, שהרי אחיכ כתי' ומלאך פניו הושיעם ואיכ לולא המורה על אלול הוא באלף וואי' הרי לא באלף הוא גיכ כמו לו בואי' ובכדי שיהי' לא באלף כמו בואי' עיכ שציל מבחי' גבוה מאד. דענין הוואי' שבו מורה על כללות המשכת הקו ולכן ריח אלול מאירים אז יגמהיר לעורר את האדם לתשובה. ובוה יובן מיש יודיע דרכיו למשה לבניי עלילותיו ופי' עלילותיו היינו העלילות שבדיע כי הנה אחיכ רחום וחנון הוי' שהם יגמהיר שמשם נמשך להיות ה' ופי' דרכיו לשון רבים הם שני דרכים דרך הצדיקי' ובעית דרך צדיקי' הוא כמיש' ושמרו דרך הוי' כו' שעיי' חומיצ' ממשיכי' שיהי' דרך ומבוא שיתגלה שם הוי' כי שמי עם ייה ססיה וזכרי עם ויה רמיחיי'. אך מי

- 114 ראה גם לעיל דיה אחרי סיה.
 115 ישעי כו, יג.
 116 זכרי ט, יד.
 117 ישעי נה, ו.
 118 ריה יח, א.
 119 איוב לו, ה.
 120 תהלים כז, יג.
 121 שיא ב, ג.
 122 ראה דניאל ד, לב.
 123 ראה תריא סח, ב.
 124 ישעי טג, ט.
 125 זחיא קכ, ב.
 126 מטסה לא, א.
 127 תיז ד, ב.

שפגם והעביר את הדרך תומו^צ יש לו דרך אחר דתשובה כי זכאין אינון כו' ברגעא חדא¹⁰¹ כו', וזהו יודיע דרכיו שממשך המשכת הדעת בנוש^י על כללות הב' דרכים, ולפי^ז אפ"ל מה שר"ח אלול הוא ר"ה למעשר בהמה¹⁰² שהיגמה"ר דאלול נותנים כח אפי" בנשמות דזרע בהמה לשוב בתשובה שלימה לפניו ית', והנה במד"ר¹⁰³ אמרו כ"מ שנא' לולא הוא בזכות התורה והאמונה וזכות אבות, תורה שנא' לולא תורתך שעשעת¹⁰⁴, אמונה שנא' לולא האמנתי¹⁰⁵ כו', זכות אבות שנא'¹⁰⁶ לולא אלקי אבי אברהם ופחד יצחק כו'. והענין דהנה ע"י כל הג' דברים נמשך היגמה"ר, התו' כמשנת"ל שהוא מדריגת קול גדול ובקולו תשמעון, והנה בתורה יש יג"מ שהתורה נדרשת בהן כנגד יגמה"ר ובהם מלוּבש יגמה"ר וע"י התורה ממשיכ' יג"מ מדה"ר. כי הנה כתי'¹⁰⁷ שש מעלות לכסא שית דרגין לכורסיא¹⁰⁸ והם כנגד שיתא סדרי משנה והכסא הוא אל מלך יושב על כסא רחמים וע"י ששה סדרי משנה מהפכים מכסא דין לכסא רחמים. וענין האמונה הוא כמ"ש¹⁰⁹ וצדיק באמונתו יחי' שאפי' צדיקו של עולם על אמונתו יחי' וכמארז"ל¹¹⁰ בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו כו' כי ענין האמונה הוא יסוד מוסד לכל המדריגות כי אמונה בדרך הוא ענין קבלת עומ"ש וע"י קבלת עומ"ש נמשך א"ס שלמעלה מסדר השתל'. וענין זכות אבות הוא כי זכות אבות הזכיר יעקב, והענין דהנה יעקב הוא בגימ' ב"פ אמן. והנה אמן הוא בגימט' הוי' אד', ובכדי שיהי' יחוד הוי' אד' צ"ל נמשך סדר היחוד מלמעלה מעלה וכמ"ש¹¹¹ זכר ונקבה בראם ויברך אותם. והגם שבמ"א נת' שהבכרה הוא בנינה וכמ"ש¹¹² צאינה וראינה בעטרה בעטרה לו אמו כו' שהאם נותן העטרה ומ"מ שורשה הוא הגבה למעלה מעלה וכמ"ש¹¹³ ראה אנכי נותן לפניכם ברכה, אנכי מי שאנכי, ובזהר"י איתא כד ע"ק בעיא לאשדא ברכאין שדי בהאי עמיקתא עילאה או בירא עילאה והאם היא רק מעטרת את העטרה, אבל שרש העטרה הוא נמשך מע"ק והנה יעקב מלא וא"ו הוא אמן ואמן וא"ו רברבא שהו"ע יגמה"ר ולכן אמרו במד"ר שבזכות אמונה וזכות אבות ותורה נמשך יג"מ מדה"ר, וזהו מ"ש בתחלה דודי לי דקאי על ר"ח אלול שאז מאירים יג"מ מדה"ר בכדי לעורר האדם לתשובה ועי"ז נעשה אני לדודי אתעדלית. ובריה ויוהכ"פ ע"י תשובה עילאה מעומקא דלבא באמת לאמיתו

(128) ביר עד, יב.

(129) תהלים קיט, צב.

(130) ויצא לא, מב.

(131) מ"א, י, יט.

(132) זחיב יד, ב.

(133) חבקוק ב, ד.

(134) מכות כד, א.

(135) בראשית ה, ב.

(136) שה"ש ג, יא.

(137) ראה יא, כו.

(138) זחיב סג, ב.

נמשכים י"ג מדה"ר הגבוהים עוד יותר מאלו דר"ח אלול להיות נושא עון ועובר על פשעי"י, וזהו הרועה בשושנים¹⁴⁰ א"ת שושנים אלא שושנים בהלכות¹⁴¹ כי שושנה הוא י"ג מדה"ר כמ"ש בזהר"י תליסר עלין דסחרין לה ונמשכים ע"י י"ג מ שהתורה נדרשת בהם. ולכן כשאמר משה אל נא¹⁴² כו' חיקון הראשון מיגמה"ר השיב לו הקב"ה ק"ו מדה ראשונה מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. כי דרך כלל נמשכים י"ג מדה"ר ע"י התורה דוקא.

(139) מיכה ז, יח.

(140) שה"ש ה, יג.

(141) שבת פח, ב. זח"ב כ, ב.

(142) זח"א א, א.

(143) בהעלותך יב, יג.

דו"י* לי ואני לו הרועה בשושנים, פסוק זה נא' ב"פ בשה"ש הא' דודי לי כו' בשה"ש ב' פסוק ט"ז, הב' אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים כס"י וא"ו פ' ג', וצ"ל מה שבפסוק ראשון נא' דודי לי תחלה ואח"כ ואני לו ובשני נא' אני לדודי תחלה כו', ויובן בהקדם ענין פ' אחריי כו' ובו תדבקון שיש לפרש פסוק זה על ר"ה ועשיית ויוהכ"פ, אך יש להקדים תחלה פ"י ובו תדבקון לפ"י הראשון שקאי על כללות השנה, הנה ארו"ל במד"ר וישלח פ"פ בשלשה דברים חיוב הקב"ה את ישראל בדביקה דכתי' ואתם הדבקי' בה' אלקיכם חיים כולכם היום, ובחשיקה דכתי' רק באבותיך חשק, ובחפיצה דכתי' כי תהיו אתם ארץ חפץ, ואנו למדים אותה מפרשתו של אותו רשע שנא' ותדבק נפשו בדינה¹⁴³, שכם בני חשקה נפשו¹⁴⁴ כו', כי חפץ בבת יעקב¹⁴⁵, והיינו שענין הדביקה הו"ע עלי' היותר גבוה ואפי' מבחי' תפלה, והיינו כי התפלה אף שהיא העלאה והמשכה בקירוב אעפ"כ הם שני דברים, משא"כ ענין הדביקה הוא שנעשים דבר א' ממש, וכמו למשל שכאשר מדבקין ב'

(*) הוא ד"ה זה שלפניו — בשנינים, והוא טיוס ההמשך שמתחיל לעיל ד"ה אחרי — ראה בהערה לתחלת ד"ה הנ"ל.

- (1) ראה יג, ה.
- (2) ואתחנן ד, ד.
- (3) עקב י, טו.
- (4) מלאכי ג, יב.
- (5) וישלח לד, ג.
- (6) שם לד, ת.
- (7) שם לד, יט.

דברים נפרדים המה מתאחדים והיו לאחדים ממש שפעולת הדבק הוא שמדבק עד שנעשה דבר א' ממש ואינו נפרד ממנו לעולם, כמ"כ בנש"י כתיב ואתם הדבקי' בה' אלקיכם כו', והיינו שיהי' בבחי' לאהבה את הוי' כי הוא חייך, פ"י את הוי' דבוק וטפל לשם הוי' בדביקות נפלא כאלו הם דבר אחד ממש, וענין המשל כי הוא חייך היינו שכמו חיות הנפש מתאחד עם הגוף אף שהמה ב' דברים נפרדים שהגוף הוא גשמי והנפש היא רוחני' ואעפ"כ הם מתאחדים והיו לאחדים ממש וכמ"כ בנש"י כתי' ואתם הדבקי' בה' אלקיכם חיים כו', וזהו כי הוא חייך, ויובן זה ממ"ש כי עזה כמות אהבה היינו כפרידת הנפש מן הגוף, כי רשפי' דכנסי' הוא מבחי' שלהבת י"ה שנת' בדיה מים רביסי' שז"ע כשלהבת הקשורה בגחלת ולכן מ"ר לא יוכלו לכבות את האהבה הנ"ל, וזהו שמתחיל שימני כחותם כמ"ש בזהר פ' ויחי דרמ"ד סע"ב אורחא דחותם כיון דאתדבק באתר חד אע"ג דאתעדי מיני' הוא אשתאר רשימו בהוא אתר ולא אעדי מיני' דכל רשימו וכל דיוקנא אשתאר כו', כך א' כנסי' הא אתדבקנא בך אע"ג דאתעדי מינך ואיזל כו' (פ"י הגם כי אותותינו לא ראינו כו' עכ"ז כל דיוקני בך, וזהו) שימני כחותם על לבך בגין שישתאר כל דיוקני בך כהאי חותם כו' ע"ש, וזהו מעלת ובו תדבקון לגבי כל הבחי' הקודמים, כי הנה כל הבחי' הקודמי' אפי' עליית התפלה הכל הם בבחי' המל' כמ"ש ו' ואני תפלה שבחי' תפלה הוא בבחי' אני שהוא בחי' מל' וכנ"ל שכל העליות בנוי' אלפים יוכלות הוא הכל בבחי' המל' היינו מבחי' מל' דעשייה מקור העולם עד בחי' מל' דאי"ס שז"ע ברוך חי לעד וקיים לנצח בחי' נצחית הא"ס, וכמ"ש ברוך שמו שכ"ז הוא בבחי' מל', אבל בחי' ובו תדבקון הוא כמ"ש ו' ואולם חי אני שהוא בחי' הדביקות באוא"ס בחי' חיי החיים כו', והגם שלפי משנת"ל בענין ח"י ברכאן דצלותא, שענין ההעלאה שע"י בחי' ההשתחוואה דתפילה הוא לבחי' אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות בחי' כי לא אדם הוא"י, ונמשך בבחי' אתעדליע שלמעלה מאתעדלית היינו שאין אתעדלית יכולה להגיע לשם כ"א שע"י ההשתחוואה (שהוא הכנת כלי המקבל) נמשך מאליו וממילא כו' רק מפני שההמשכה צריכה שתבוא למטה לרפאות החולה ולברך השנים לכן צריכה שתרוך דרך בחי' אדם הוא סדר ההשתלשלות, ולכן הכריעות הוא באבות והודאה בחי' מוחין דז"א שתעבור דרך ח"י חוליות השדרה ח"י ברכאן דצלותא עד שהודאה היא בחי' ירכין כו' שבשים שלום נמשך הטפה כו', וא"כ גם ע"י התפלה נמשך מבחי' ח"י צדיק חי עלמין כו', מ"מ ענין ובו תדבקון הוא בחי' היותר נעלה גם מההשפעה שנשפע ע"י התפלה וכנ"ל

(8) נצבים ל, כ.

(9) שה"ש ח, ו.

(10) סס"ד.

(11) תהלים קט, ד.

(12) שלח יד, כא.

(13) ש"א טו, כט.

שהגם שהתפלה היא כחי' השפעה בקירוב עכ"ז הם שני דברים משפיע ומקבל כו', אבל ובו תדבקון הוא להיות הדביקות באוא"ס כחי' אלקי' חיים חיי החיים שלמעלה מבחי' מל' שנק' ג"כ אתר דמשתני כנודע, אלא בבחי' ש' הוי' שהי' הוה ויהי' כאחד, וכת"י¹⁴ אני הוי' לא שניתי ולכן אתה הוא קודם שנבה"ע¹⁵. כו' בלי שום שינוי כלל, שאפי' מבחי' ש' הוי' שבסדר השתלשלות ג"כ נברא מאליו וממילא כמ"ש מזה בלקית שה"ש בדיה קול דודי הנה זה בא"י, וכמ"ש לאהבה את ה' כי הוא חיך, ופי' הוא זהו כמ"ש ועבד הלוי הוא¹⁶, שעבודת הלויים הוא בבחי' הוא היינו בחי' התגלות עתיק שבבינה, וכמ"ש בזהר פ' קרח דקע"ח ב' הוא דא עתיקא, ועיי' ההתדבקו' בבחי' ש' הוי' לאהבה את הוי', ע"ד את הטפל ובטל ודבוק לש' הוי' עיי' נמשך מבחי' הוא שנק' חיי המלך ז"א, כנודע מענין כל הנודר כאלו נודר בחיי המי", ובחי' עתיק שבבינה הוא בחי' חיי החיים כו', ובעבודה הוא להיות דבוק לבחי' אוא"ס בחי' ש' הוי' בבחי' דיבוק וקישור שלא יתפרד כלל, וזהו שארז"ל¹⁷ צדיקים אינם חוזרים לעפרן, והיינו מפני כי הם דבוקי' באוא"ס חיי החיים, ועמך כולם צדיקי²⁰, וי"ל שבחי' זו יש בתורה ג"כ, וע"ד שארז"ל במד"ר ס"פ משפטי' ע"פ אני אמרתי אלקי' אתם, שע"י מ"ת פסקה זוהמתן מזוהמת נחש הקדמוני²⁰, ולכן קראן אלקי' מה הוא חי וקיים לעד כו' אלא שחטאו אח"כ כו', ועיי' התשובה ולוחות אחרונות שניתנו ביוהכ"פ שבמקום שבע"ת עומדי' כו"²¹, ועיי' עסק התורה אח"כ, וגם התו' עצמה היא תשובה עילאה כמ"ש בסש"ב²² יכולים הכל לבוא לבחי' זו, והגם כי לענין שאין חוזרי' לעפרן אמרו צדיקי' דוקא עכ"ז כשלומדי' תורה בבחי' ביטול ע"ד במ"ת מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה וביראה²³ י"ל שיכולים לבוא לבחי' זו ע"ד שהי' במ"ת שקראן אלקי' כו', וזהו ועמך כולם צדיקי²⁰, ועיקר ענין ובו תדבקון בעבודה הוא בחי' נפ"א (ועפ"ז יובן ג"כ מה שע"י וא"ו דברים אלו ממשיכי' הוא"ו דתולדות שחסרי²⁴, דהנה וא"ו דגחון הוא וא"ו רברבא, והוא חצי התורה, וכן יכרסמנה חזיר מיער ע' תלוי' וחצי ספר תהלים²⁴ דכמו שיש מרכבה בקדושה כן בלעו"ז גמל שפן וארנבת וחזיר, וע'

(14) מלאכי כג.ו.

(15) תדאיר פכ"א.

(16) יד, ג.

(17) קרח יח, כג.

(18) זח"ג רנה, א.

(19) סנהדרין צב, א.

(20) ישעי' ס, כא.

(20*) שבת קמ"ב.

(21) ברכות לד, ב.

(22) אגה"ת פ"ח"ס.

(23) ברכות כב, א.

(23*) ראה ב"ר יב, ו.

(24) קידושין ל, א.

במ"א שנת' באורך ענין וא"ו זה והוא מפסיק כח הנחש, והיינו כי הנחש הסית את חוה שע"ז אכל אדה"ר מעה"ד וע"ז נעשה תולדות חסר וא"ו שנחסרו ממנו ששה דברים כנ"ל, אמנם ע"י וא"ו דברים אלו פועלי' להיות ובו תדבקון בחי' אוא"ס חיי החיים שמשם נמשך להפסיק כח הנחש ולכן גחון שרומז על הנחש שנתקלל על גחונך תלך²⁵ יש בו וא"ו רברבא שהוא ע"ד ה' גדולה במתנותי²⁶ שמאיר בה מבחי' ואתה מרום לעולם²⁷ כ"ה בוא"ו רברבא, ועוד שהוא בריח התיכון כו' ולכן מפסיק כח זוהמת הנחש וכמשי"ת עוד בענין הוא"ו, והוא ע"י התורה ונפ"א, ובכלל הוא ע"י הנטיעה דונטעתם כל עץ מאכל²⁸ כו', שהוא בחי' מס"נ וכמ"ש אליך הוי' נפשי אשא²⁹ מס"נ בפועל וזהו שאומרים בנפ"א אלקי בכך בטחתי שהוא ל' טיחה ודביקות ממש מלשון וטח את הבית³⁰ כו', וז"ע ובו תדבקון, והנה שית תיבין דיחודא שכנגד פסוק זה של אחרי כו' כמ"ש בלק"ת בסוף הביאור על ד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בשם הש"ך, והנה תיבת אחד הוא תיבה השישי שהוא כנגד ובו תדבקון, כי הנה פ"י אחד הוא אח ד', פ"י אח נק' הקב"ה וכמ"ש מי יתנך כאח ליי³¹ שקאי על הקב"ה, וד' קאי על כנסיי ע"ש הפ' דלותי ולי יהושיע³², ואחד הוא חיבור אח ד' שבהתחברותם הוא תיבת אחד, והיינו שע"י בחי' מס"נ למסור נפשו באחד ע"ז הם נעשים אחד שהוא בחי' ובו תדבקון כו', וההפרש שבין מס"נ דק"ש למס"נ דנפ"א הוא, כי מס"נ דאחד הוא רק מס"נ בכח ולא בפועל, משא"כ מס"נ דנפ"א הוא מס"נ בפועל וכמ"ש בזהר³³ דדמי א"ע כאלו הוא מת ממש כו', וכמ"ש בסדור³⁴ כד"ה אחרי הוי' תלכו בסופו.

ועפ"ז יובן משארז"ל במדרש עפ"ז אחרי הוי' אלקיכם תלכו מה הוא עסק במטע תחלה אף אתם אל תעסקו אלא במטע ונטעתם כל עץ מאכל, והיינו כנ"ל שהעולם במלואו נברא³⁵ שזהו מ"ש אלה תולדות מלא בב' ואוי"ן³⁶, משא"כ אחר חטא עה"ד נחסרו ו' דברים זיוו וחיינו וקומתו כו' ופרי העץ כו', אבל ע"י ו' דברים אלו ממשיכי' בחי' הוא"ו שחסר, וזהו ונטעתם כל עץ מאכל, ופ"י ענין עץ, הענין הוא דהנה כתי' היש בה עץ אם אין³⁷, ופ"י בזהר³⁸ שצוה משה להמרגלים שיראו את פרי הארץ אם הם כמו שאר

(25) בראשית ג, יד.

(26) ב"ר ע, טו.

(27) תהלים צב, ט.

(28) קדושים יט, כג.

(29) תהלים כה, א.

(30) מצורע יד, מב.

(31) שה"ש ח, א.

(32) תהלים קטז, א.

(33) זח"ג קכ, ב.

(34) כו, ד.

(35) ראה ב"ר יד, ו.

(36) שלח יג, כ.

(37) זח"ג קנח, ב.

פירות שבח"ל אזי ההשפעה היא רק מבחי' עץ, אבל אם פירותיה משונים
ההשפעה היא מבחי' און, וזהו היש בה עץ אם ההשפעה היא מבחי' עץ אם
אין אם השפעה הוא מבחי' און, כי הנה יש ב' בחי' השפעות הא' הוא מבחי'
עץ שהוא בחי' חכ' מל' עצה ותושי', ויש בחי' השפעה שלמעלה מן החכ'
וכמ"ש³⁸ והחכ' מאין תמצא, וזהו אם אין שההשפעה נמשך מבחי' אין שרש
החכ' ולכן אזי ההשפעה היא בתוס' מרובה, וזהו ונתנה הארץ יכולה ועץ
השדה יתן פריו³⁹ דהיינו שהפירות יהי' בתוס' מרובה, וממילא מובן שזהו
מפני שנמשך ההמשכה מבחי' אין שלמעלה מסדר השתלשלות, וזהו ההבטחה
שמבטיח שעץ השדה יתן פריו שאין הכוונה רק על פירות גשמי, רק
שהכוונה הוא שמבטיח אותם שההשפעה יהי' נמשך מבחי' גבוה מאד
שלמעלה מסדר השתל' וזה אנו יודעין מהפירות שעייז שהפירות יהיו
משונים משאר פירות מזה אנו יודעין שההמשכה נמשך ממקום גבוה כו',
וזהו ונטעתם כל עץ מאכל, והיינו שעייז ו' דברים אלו תמשיכו את הואיז
שחסר ועייז ו' דברים אלו אזי נתמלא החסרון, וזהו ונטעתם כל עץ מאכל
דהיינו שתמשיכו לבחי' העץ שהוא בחי' חכ' מלמעלה מן החכ' (ואפ"ל שמה
נמשך מה שלעיל יהי' עצו כפריו, מה שעכשיו⁴⁰ אין עצו כפריו שהארץ
שינתה שאמרו לה עץ פרי שהי' טעם העץ כטעם הפרי, והיא הוציאה עץ
עושה פרי, אבל אין טעם העץ כטעם הפרי (רק במינים אחדי⁴¹ יש בהעץ
מטעם הפרי מעט), וע' בשליה⁴² שלכן נתקללה הארץ בחטא אדה"ר בעה"ד
לפי ששינוי שלה נגע ג"כ בזה, אך עייז ואיז דברי' אלו יתוקן החטא עייז
שיומשך ואיז עילאה שזיע נטיעת העץ אילנא דחייא שיומשך בו מבחי' אין
שלמעלה מהחכ' כו', ועייז יהי' עצו כפריו ממש, ואכל וחי לעולם⁴³ וכמ"ש
כי כימי העץ ימי עמי (ישעיי' ס"ה כ"ב) ופי' בת"י כמו עץ החיים, וזיע
ונטעתם כל עץ מאכל כו'), ופי' כל עץ מאכל, הענין הוא דהנה כתי' מהאוכל
יוצא מאכל⁴⁴, והנה כתי'⁴⁵ צדיק אוכל לשובע נפשו, צדיק הוא בחי' יסוד⁴⁶
ואוכל לשובע נפשו היינו כדי להמשיך בבחי' מל' שנק' נפש כידוע שיש בחי'
עולם שנה נפש, ונפש הוא בחי' מל', [והנה עייז אכילת עה"ח גם לאחר
החטא הי' חי לעולם שלכן גורש מג"ע בכדי שלא יהי' קיום נצחי להרע
שנתערב בו עייז אכילת עה"ד, כמ"ש מזה בסוף מאמ' ושנתתם⁴⁷, וא"כ מובן

(38) איזב כה, יב.

(39) בחקותי כו, ד.

(40) ראה ב"ר ה, ט. פרשי' בראשית א, יא.

(41) טובה לה, א.

(42) רסט, א.

(43) בראשית ג, כב.

(44) שופטים יד, יד.

(45) משלי יג, כה.

(46) משלי י, כה.

(47) לכללות המבואר כאן ראה לעיל שם ע' רצג.

שלאחר בירור הרע כשיהי' כמצות רצונך⁴⁸ שאז יאיר מבחי' עה"ח יהי' הקיום לעולם וגם עכשיו תורה היא ע"ח וע"י וא"ו דברים אלו יומשך מלוי הוא"ו עד שיהי' ימי עמי כימי העץ בחי' עה"ח כו'].

ובזה יוכן מארז"ל בכתובות פ' אע"פ"י יודע צדיק נפש בהמתו על ר"ע ואשתו בת כלבא שבוע, דהנה כתי' רוח הבהמה היורדת למטה⁴⁹, וקאי על ש' ב"ן שבגימ' בהמה, ובמא"א אות ה' סעי' א' שבחי' מל' דאצי' שירדה לבריאה, וכן אפי' מ' דא"ק שהקטינה אורה להתלבש באצילות נקראו ה' זעירא, ע"ד ה' קטנה רחל (ולעיל נת' בענין את חסר שזהו בחי' אסתר שמתחרת בראש הבריאה, אבל אתה בה' הוא בחי' רחל ה' קטנה, וי"ל שענין חסר ה' זהו בחי' אחרת ונק' אסתר ע"ש הסתר אסתירי' כמשנ"ת במ"א"י בענין הוי ואוי, ושרשה מבחי' ה' זעירא רחל בהבראם"י בה' זעירא בראם), ונק' בחי' בהמה ע"ש שיו"ר להיות ראש לשועלים שזהו ע"י מיעוט האור כמ"ש בפרד"ס שער מיעוט הירח רפ"ב א"ל חמינא דרעותא דילך למהוי רישא לשועלי' זיל ואזעיר גרמך דהא אע"ג דתהוי רישא דילהון אזעירו אית לך מכמה דהוית וכמו ערך הבי"ח לגבי המדבר, וכמו הקטן שאין בו דעת לעצור א"ע מלדבר כמו הגדול ובר דעת, וכל שיתוסף בו הדעת ימעט השפעת הדבור, ובענין שאמרו מילא בסלע משתוקא בתרין, שמריבוי הדעת ההשפעה במיעוט יותר, כי ההשפעה הוא שפלות וירידה מן עצמותו, ועפ"ז יוכן למעלה שבחי' מוחין דקטנות דמל' דאצי' הוא בחי' ב"ן הוא היורד למטה מטה להוות מאין ליש בע"ג, וכן שיהנו מזוי כו', ואמנם מוחין דגדלות כמו ש' מ"ה שהוא רוח האדם כו' וכ"ש ש' ע"ב לא ה"י יורד כ"כ, וכמ"ש אדמיו ז"ל בדי"ה ברכת יתנים, דתקסי"ג⁵⁰, וכן הוא מן המאציל לנאצלי' שהוא ג"כ ירידה גדולה לכן תקרא בשם בהמה, ולכן פי' בלק"ת

וי"ל* שבאמת זהו רק ע"ד ה' קטנה רחל שמבחי' זו יורדת בבי"ע, אבל מי"מ מה שנשאר להיות זנב לאריות זהו רחל, ומה שנעשה ראש לשועלי' זהו אסתר, ועו"י"ל שבכן אינו מחלקי' בזה כלל שהרי שם הוא לענין המילוי ששניהם באצי' ואת חסר ה' זהו בחי' אסתר, וגם כי כאן יתפרש שהמילוי הוא למטה מן עצם האות שזהו ג"כ ע"פ דברי אדמיו ז"ל בת"א פ' חיי סד"ה יגלה לן טעמי כו', כפילא וקלישא, ושם נת' ע"פ דבריו בדי"ה קול דודי.

(48) תפלת מוסף.

(49) סג, א.

(50) קהלת ג, כא.

(51) וילק לא, יח.

(52) ראה תורת שמואל תרכ"ז ע' ככו.

(53) ראה חז"ג חצר, א. ובהנסמן בניצוצי זהר שם, מא"א אות ה' ס"א.

(54) ס' מאמרי אדה"ו תקס"ג ע' רמה.

(*) בשה"ג בהיט"ך הגליון.

עקב בדיה ויאכילך את המן⁵⁵ שכל הפרצופים יונקים מבחי דדי בהמה, רק שלפני האצ"י נק' בהמה רבה בלי סוף, כי זהו מן המאציל שהוא א"ס ממש, והוא שם ב"ן שלפני האצ"י והכל ענין א' בבחי' זו עם ש' ב"ן דמלי דאצ"י שנסתתר בבי"ע, ולפ"ו יל מ"ש ומותר האדם מן הבהמה אינ', בהמ"ה ב"ן אדם מ"ה ועכ"ז ומותר האדם מ"ה ג"כ אין שגם פרצוף אדם מקבל מבחי אינ' היינו בהמה רבה (מ' דא"ק) שנק' אין ע"ד כי אין מחסור ליריאוי⁵⁶ שנת' בביאור ע"פ וירא ישראל את היד הגדולה שבת"א פ' בשלח⁵⁷, וע' בלק"ת פ' שלח בדיה אני דפ' ציצית השני ספ"ב⁵⁸ בענין והם הביאו את קרבנם לפני הוי"ה⁵⁹ שהבהמה שרשה גבוה יותר מן האדם ולכן הקרבן מגיע לפני הוי"ה כלומר למעלה מש' הוי", והו' ע"ד ששם ב"ן שרשו מס"ג שלמעלה מש' מ"ה אדם כו', והו' לכאו' נגד מש"כ בענין רוח הבהמה הירדתי⁶⁰ כו', ואפ"ל ע"פ משנ"ת בת"א בדיה לך לך⁶¹ שכח הירידה למטה נמשך ממקום עליון יותר, שמתחלה נק' אברם, שכל הנעלם מכל רעיון⁶² יו"ד צמצום נקודה חדא, העדר השפעה, וכדי שיוליד את יצחק ניתוסף לו ה' שהוא בחי' התפשטות אורך ורוחב, ואם כי היו"ד גבוה יותר מהה' שהרי ביו"ד נברא העוה"ב⁶³ שהוא ה', מ"מ כדי להיות התהוות הה' זהו מבחי' עליונה יותר וכמ"ש בפרד"ס⁶⁴ ששרשה מקוץ העליון דיו"ד ע"י קוץ התחתון, ושם בדיה לך לך⁶⁵ שהתגלות עתיק הוא בכינה, וע' בהגהות שעליו בס' נעשה אדם⁶⁶, ונמצא כי התפשטות הה' הוא מהכתר דוקא, וכן ביאר במ"א בדיה אל יתהלל החכם⁶⁷ כו' כיא בזאת דוקא בחי' ח"ת בחי' מלי דוקא (ע"ש והוא בס' תקס"ח⁶⁸), ועד"ז יובן שכדי להיות יודע צדיק נפש בהמתו⁶⁹ ש' ב"ן זהו נמשך מבחי' עליונה יותר, ונודע כי ר"ע ה' נשמת משה, ולכן רצה משה שתנתן התורה ע"י ר"ע⁷⁰, ולכן כמו משה המשיך הדעת גם בנשמות דורע בהמה כמ"ש

-
- (55) יג, ד.
 (56) קהלת ג, ט.
 (57) תהלים לד, י.
 (58) ראה אה"ת שמות ע' תלב ואילך.
 (59) מז, ב.
 (60) שלח טו, כה.
 (61) קהלת ג, כא.
 (62) יא, ג.
 (63) ראה תרי"א שם יא, א.
 (64) מנחות כט, ב.
 (65) ראה שם שער האותיות ספ"ג. תרי"א שם יא, ג.
 (66) יא, ב. וראה זחי"ג קעז, ב.
 (67) ראה אה"ת בראשית ד' ע' תרפד ואילך.
 (68) מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' מא. הנחות הר"פ ע' עח.
 (69) עה"ג: בשיח אצ"ל.
 (70) משלי יב, י.
 (71) מנחות כט, ב.

בתיא בדיה ואלה המשפטי וביאורו⁷², וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך⁷³ ע"ב שיין שיומשך גם לבהמתך זרע בהמה, כן אמרה בת כלבא שבוע (שנק' כן ע"ש שכל הנכנס לביתו רעב ככלב יצא שבא כמו שפי' רש"י⁷⁴, וע"י הצדקה עשה יחוד מיה ובין, ולכן ע"ש בחי' ש' ב"ן כו') שם ב"ן יודע צדיק נפש בהמתו (משלי י"ב) שהוא בחי' המשכת הדעת לשם ב"ן לצורך ביע, וכענין צדיק אוכל לשובע נפשו⁷⁵ הוא בחי' המל' שנק' נפש דוד, או בחי' נפש שבג' בחי' עשין כו', ופי' מהאוכל יצא מאכל⁷⁶ היינו מהאוכל שהוא בחי' ש' ב"ן בחי' מל' שנק' אוכל ע"ש כי אכילת בחי' יסוד צ"ע הוא בשבילם בכדי יצא מאכל לביע והיינו כדי שיומשך המשכה גם למטה בביע, והנה נתל שכדי שיומשך ההמשכה למטה בביע צ"ל נמשך ממקום גבוה מאד, ויבן זה ג"כ ממה שאיתא בברייתא של שמעון הצדיק הובא בפרד"ס בסופו⁷⁷, ובס' פלח הרמון שער א' פ"ח, שיג מדות הוא כנגד י"ג בחי', היינו ע"ס וג' עולמות

א* י"ל דכתי' ואכלתם אוכל⁷⁸ שהוא בחי' ברור שני, כי ש' ב"ן יורד לביע לברר ברורי דרפ"ח ניצוצי וע"י עליית ש' ב"ן הוא בחי' ברור הא' ואח"כ מיה מברר ב"ן וזהו ואכלתם אוכל שאוכל מיה דבר שכבר נאכל והיינו ברור שני דמיד אחר העלאת מין דבריר ב"ן, שהוא כמשל ברור הדם שנעשה מהמאכלי ע"י אכילת האשה, ושמוזה נעשה שתוכל האשה להזריע אודם שממנו בשר⁷⁹ כו', ואכילת מיד דבריר שני הוא בשביל הולדת נשמות ע"י הנוק' אי"כ מה שצדיק אוכל זה לשובע נפשו נפש דבין שיחברר בבירור שני ושעיין יומשך תוסי' ברכה ממה שעטרה לו אמו ביום חתונתו⁸⁰, ואימא עילאה היא רק נותנת העטרה ועצם העטרה, או הברכה היא מבחי' הכתר, וכמ"ש בזהר"י כד ע"ק בעי לאשדא ברכאין שדא בההיא עמיקא עילאה, עמיקא דברא, וע"ד קול רם דלויס שהוא קולו שם רם⁸¹ ועבודת הלויס הוא בבחי' הוא כמיש ועבד הלוי הוא⁸², וכ"ש בחי' הוא עצמו שהתגלות ע"י בנינה ודאי שהוא מבחי' רם כו', ופי' ואכלתם אוכל שמכיון שאוכל מה שכבר נאכל כדי להיות ואכלתם שיומשך בביע שמהאוכל יצא מאכל⁸³ לביע ובחי' זו מוכרח להיות מבחי' הגבוה יותר כו' וכמשנת מאברהם ומבחי' זאת, ויובן עוד מיגמיה"ר כו'.

72) עה, ב.

73) עקב יא, טו.

74) כתובות טב, סע"ב. ע"ס גיטין נו, א.

75) ראה שם ש"א פ"ז.

76) בשוה"ג בהדפוך הגליון.

77) יואל ב, כו.

78) נדה לא, א.

79) שה"ש ג, יא.

80) זח"ב טג, ב.

81) ירושלמי סוטה ז, ב.

82) קרח יח, כג.

בי"ע, ונודע כי הם ג"כ בחי' י"ג תעניות שב"ד גזורי' על הגשמי"י, והנה אנו רואים שג' תעניות ראשונים הם למטה מ' האחרוני' שהרי בג' הראשונים אוכלים משחשיכה וכו', ונמצא שג' תעניות ראשונים הם כנגד בי"ע, ובאמת מצינו שג' הראשונים הם למעלה מבחי' י"ס וכמו שהביא הפרד"ס בשער י"א הוא שער הצחצחות פ"א תשו' לרב האי גאון ששאלו ממנו ע"ס שמענו י"ג לא שמענו והשיב להם אעפ"י שאתם לא שמעתם יש קבלה איש מפי איש היינו מפי הגאונים עד מפי נביאים ז"ל שיש בחי' ע"ס ויש ג' ראשין שנק' ראשי ראשים שהוא בחי' כתר שהוא בחי' ג' פעמים אור שעולה גימ' כתר עם הכולל שהוא בחי' אור קדמון אור צח אור מצוחצח והם בחי' ג' ראשין לחב"ד ונק' ראשי ראשים לפי שחב"ד הם בחי' ראשים ולכן ג' בחי' אלו נק' ראשי ראשים כו', אלא הענין הוא דבאמת ג' הראשונים הם למעלה מ"ס ונק' ראשים לראשין, אך כדי שיומשכו למטה צריך שיהי' נמשך ממקום גבוה יותר וע"כ ג' עולמות בי"ע שרשן מג' ראשי' לראשין.

(82 תענית י, א, יב, ב.)

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחלי, ודרשו רז"לי: על כל הד' מינים זה הקב"ה, והביאו ראיות מפסוקים, וצ"ל מהו ענין הקב"ה, והענין דהנה נת"לי שענין הלולב הוא המשכת הדעת והנה הגם שנת' שם שהו"ע המשכת הדעת בנוק' העומדת בחזה דז"א מ"מ בכדי שיהי' המשכת הדעת צ"ל ממקור ושרש הדעת, והענין דהנה הד' מינים שבלולב מפני שהם צמחים מורים על ביטול ולכן הם כלים להשראת א"ס דהנה ביעקב כתי"י כל הנפש כו' שבעים נפש וכן בשבעים נפש ירדו' כו' נפש הוא ל' יחיד והגם שהם ע' מ"מ מפני שהם אחדות והתכללות לכן כתי"י בהם ל' יחיד אבל בעשו לא הי' כ"א רק ששה הוא וחמשה בניו מ"מ כתי"י נפשות ל' רבים מפני שהם בתכלית הפירוד ולא ישכון בהם אור ההתכללו' לכן נא' נפשות ל' רבים, ועיד מה שמצינו מה

(*) מ"ש בתחלתו, דהנה נת"ל שענין הלולב הוא המשכת הדעת, וקרוב לסופו, נת"ל דזהו ההפרש בין דבור לעש"י, נראה שחסר כאן עוד מאמר שנתבארו בו ב' ענינים אלו. וראה המשך וככה תרל"ז ספ"ז וספ"ח מענינים אלו.

- (1) ויקרא כג, מ.
- (2) ויק"ר ל, ט.
- (3) ראה לעיל הערה לתחלת הדרוש.
- (4) ויגש מו, כו.
- (5) עקב י, כב.
- (6) וישלח לו, ו.

שדרשו רז"ל ע"פ המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו מיכאל שר של מים כו' וכמו למשל שני שרים שהם שונאים זל"ז בתכלית והיה הפכים ומנגדים זל"ז ומ"מ כאשר באים לפני המלך נתבטל שנאתם כאלו לא היו שונאים כלל דכל עיקר השנאה הוא מפני שזולתו לא מלא רצונו או שעשה לנגד רצונו ולכן הם שונאים זל"ז וכ"ז הוא כשהם עומדים במהותם אבל כשבאים לפני המלך מתבטלים ממציאותם וכאשר נתבטל המהות הרי לא שייך שנאה כלל, ועפ"ז יובן למעלה דהנה מיכאל הוא שר של מים וגבריאל שר של אש כן הוא ברע"מ, ובת"י¹⁰ איתא להיפוך אך אינו נוגע לכאן. והנה מים ואש הם הפכים כי טבע המים לירד למטה, וטבע האש לעלות למעלה, ולמטה הרי מים מכבה אש ומ"מ כאשר מאיר עליהם או"ס שלמעלה מערכם כמו שהם מהות מים ואש ומ"מ הם בטלים בתכלית עד שאינם מנגדים כלל וכמארוז"ל¹¹ ששה אשות הם יש אש שותה כו', ומפני גילוי אש הגבוה מתבטלים ממציאותם, ועד"ז יובן ביעקב דהנה כתי"י ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזו כו' לבנה מראה לבן הוא חסד, ולזו מראה אדום הוא גבו' ויעקב בחר לו זה המדה דת"ת כי אברהם ה' מרכבה למדת החסד אברהם אוהב"י ויצחק לגבו' ופחד יצחק¹² ויעקב לת"ת שנא' לולא אלקי כו' ופחד יצחק כו', ות"ת מחבר אלו והכח לת"ת הוא מפני שהוא בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה¹³ כי ת"ת עולה עד הכתר ומבריה מן קצה השמים דלעילא עד קצה השמים דלתתא ועד בחי' מל"י¹⁴ ויוסף ממשך הגילוי לבי"ע וכמ"ש¹⁵ אלה תולדות יעקב יוסף, וזהו מ"ש¹⁶ כל הנפש הבאה לבית יעקב ששים ושש כי יוכבד נולדה בין החומות¹⁷ ויוסף אפרים ומנשה אינו מן החשבון שהם היו במצרים ששים ושש הו"ע וא"ו רברבא וא"ו זעירא ת"ת ומל' אלה תולדות יעקב יוסף ולכן כתי' והנורא¹⁸ בתוס' וא"ו שהוא וא"ו רברבא, ועד"ז יובן בד' מינים שבלולב שהם כלים לביטול כי אתרוג הוא דר באילנו משנה לשנה¹⁹, והנה כתי"י²⁰ קיץ וחורף קור וחום כו' הם כנגד ד'

(7) דכ"ר ה, יב ובכ"מ. וראה לקמן הערות ט, י.

(8) איזב כה, ב.

(9) ראה זח"ג יב, ב ובניצוצי זהר שם.

(10) איזב שם. וראה גם בר"י, ח ובמפרשים שם.

(11) יזמא כא, ב.

(12) ויצא ל, לו.

(13) ישע"י מא, ה.

(14) ויצא לא, מב.

(15) תרומה כו, כח.

(16) ראה זח"ב א, ב. לקרית ואתחנן ה, א ובכ"מ.

(17) וישב לו, ב.

(18) ויגש מו, כו.

(19) ב"ב קכג, א פרש"י עה"ט.

(20) ראה תז"א יא, א ובכ"מ.

(21) סוכה לה, א.

(22) נח ה, כב.

תקופות והוא סובל כולם ואפי' בארצות החמים הרי קיץ וחורף הם חלוקים
 כי בשרשן הם חלוקים כי חדש ניסן הוא חדש אביב²², ופי' אביב הוא אב
 י"ב, ויש בזה ב' פי' הא' שאב הוא כי אתה אבינו²³ וי"ב הם י"ב שבטים, ופי'
 הב' הוא כי אב הם ג' אבות, האל"ף הוא אברהם, והב' הוא יצחק ויעקב שהם
 שתי המוזות, ואברהם הוא המשקוף, והנה אביב הוא כסדר א"ב דהנה חדש
 ניסן מורה על לוחות הראשונות כי כאשר יצאו ממצרים ה' במדריגת
 צדיקים שאח"כ אמרו נעשה ונשמע²⁴ והקדימו נעשה לנשמע²⁵ שהו"ע קבלת
 עומ"ש בכלל ולכן ניסן ראשון לכל חדשי השנה²⁶, כי ענין הי"ב חדשים הם
 י"ב צירופי הוי' וי"ב צירופי אד' ובכל חדש מאיר צירוף חדש כי ענין יחוד
 שמשא וסיהרא הו"ע יחוד הוי' ואלקי' כמ"ש²⁷ שמש ומגן הוי' אלקי', ובכל
 ר"ח מאיר צירוף חדש משם הוי' בש' אלקי' והו"ע ההתחדשות דר"ח וחדש
 ניסן הוא ראשון שהוא שם הוי' כסדרן, אבל תשרי הוא כסדר תשרי²⁸ כי
 תשרי מורה על בע"ת כי הצדיק הולך כסדר המדריגות, אבל בע"ת צריך
 לדלג שור ויש בו מעלה יתירה בבע"ת כי במקום שבע"ת עומדי' צ"ג אינם
 יכולים²⁹ כו', וענין התשובה הוא בשעתא חדא ורגעא חדא מפני שהוא בחילא
 יתיר³⁰, והתי' פי' ע"פ בחדש השביעי³¹ עתיקיא הוי קרי ל' ירחא קדמאה
 הוא מעלת הראשון לבד, וכען הוא שביעאה ומעלת השביעי גדלה מאד כי
 כל השביעין חביבין³², בימים הוא שבת והשבת אין ערוך לגבי ששת ימי
 החול ובחדשים תשרי הוא שביעי, וא"כ יש בחדש תשרי מעלת שניהם
 והאתרוג נושא וסובל ב' הזמנים הרי יש בו מעלת שניהם, ולולב צ"ל כפות³³
 ואם הוא כחריות הרי הוא פסול והגם שיש איזה שאר אילנות שהענפים
 קרובים להעץ מ"מ אינם כמו הלולב שיש סיב הגדל סביב האילן המחבר
 הענפים עם גוף האילן, וההדס צ"ל לא פחות מתלתא בדי מקן א"י³⁴ והם
 כנגד ג' אבות וגם צדיקי' נק' הדסים כמ"ש³⁵ והוא עומד בין ההדסים,
 והערבה דר באחווינא³⁶, וא"כ כל הד' מינים על התכללות האתרוג הוא
 ההתכללות בזמן והלולב בהענפים והדסים בהבדים והערבות דרים באחוזה

-
- (23) בא יג, ד.
 (24) ישעי' סג, טז.
 (25) משפטים כד, ז.
 (26) שבת פח, א.
 (27) בא יב, ב.
 (28) תהלים פד, יב.
 (29) ברכות לד, ב.
 (30) זח"א קכט, א"ב.
 (31) מ"א ת, ב.
 (32) ויק"ר כט, יא.
 (33) סוכה לב, א.
 (34) שם לב, ב.
 (35) זכרי' א, ה. מגילה יג, א.
 (36) ראה שבת כ, א.

ולכן הם כלים להשראת אלקות כי כל מי שהוא מציאת היש אינו כלי לאלקות כי אין אני והוא יכולים כו', כמו למשל אדם שאינו יכול לסבול זולתו הוא מפני שהוא מציאות מורגש בפ"ע לא יסבול את הזולת אבל מי שהוא בטל הרי הוא כלי לסבול כל ההפכים ולכן הד' מינים שבלולב הרי הם כלים להשראת אלקות שע"י יומשך הדעת ממקור הדעת לנוק' העומדת בחזה דו"א, והענין כי הנה דעת זה הוא ד"ע המחבר חו"ב, והענין דהנה ביו"ד יש ג' קוצינ"י קוץ התחתון והעליון והיו"ד בעצמו והקוץ התחתון שרשו מקוץ העליון והג' קוצין הם כנגד ג' פרצופי אצ"י ובל' הזהר"י הם תלת רישין ובל' המקובלים הם ג' נקודות ולפי' כהאריו"ל הם ג' פרצופי' פרצוף אריך ואבא ויסוד אבא"י, והנה יסוד אבא שהוא הדעת שרשו מקוץ העליון דאריך, ובעבודה הוא מ"ש"י אל יתהלל חכם בחכמתו כ"א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, והענין דהנה חכ' בעצם הוא שכל הנעלם מכל רעיון"י ואין בו גילויים עדיין ועיקר הגילוי הוא בהשגה והבנה וא"כ שרש הבינה נמשך מלמעלה מהחכ' שהוא הקוץ העליון, ויובן זה עד"מ שיש אדם שמבין השכל לאשורו אבל להסביר לזולתו בטוב טעם ודעת ולהמציא משלים לא יוכל ובפ"ע מספיק לו זה השכל כי יבין השכל אבל לזולת לא יכול להסביר, ויש אדם שמבין השכל בפ"ע ויכול להסביר גם לזולתו הדק היטב, והוא מפני שיש לו יתרון מעלה בשכל שבכדי להסביר לזולתו הוא ע"י מקור השכל, ועד"ו יובן כמ"כ דבכדי שיהי' המשכת א"ס בחי"ת הנק' זאת שהוא ממכ"ע צ"ל שרש ההמשכה ממקום עליון מאד, וזהו אל יתהלל החכם בעצם החכ' לבד כ"א בהתחברות הזאת עם מדריגת", שה"ע יחוד סוכ"ע בממכ"ע ועי"ז יבוא למדרגת אותי א"ס עצמותו ומהותו ודרך כלל הו"ע יחוד וחיבור י"ה שהוא החיבור דאין ויש ובכדי שיהי' יחוד י"ה צ"ל שורש היחוד ממקום גבוה מאד והגם שהה"א נמשך מהקוץ התחתון דהיו"ד מ"מ ההתפשטות דאורך ורוחב דהה"א הוא מהקוץ העליון שהו"ע קוצו של יו"ד וכמו למשל כאשר נצרך להרחיב הנהר שיתפשט על כל גדותיו נצרך לחפור בעומק יותר והגם שהמים המתפשטים הם מי הנהר עצמו מ"מ א"א בלתי שיחפרו תחלה בעומק יותר, ועד"ו יובן ענין התחברות י"ה חו"ב הוא ע"י הדעת ששרשו מקוצו של יו"ד והכלי להמשכת הדעת הם הד' מינים שבלולב. אך צ"ל למה נצרך לצמחים גשמיים ולמה אין די בהתקשרות ע"י הכוונה בלבד, אך הענין דהנה נתל"י דוהו ההפרש בין דבור לעש"י שהדבור הו"ע ממכ"ע כי שרשו

(37) ערכין טו, ב.

(38) ראה שר"ע אדה"ו סי' לו. וראה בהנסמן ביגדיל תורה תכ"ז ע' מו.

(39) זחי"ג י, ב.

(40) ראה זחי"ב קס, א. ת"ז קד, ב.

(41) ראה אזה"ת בראשית תרע"ג, ב. דברים ע' תש"ח.

(42) ירמ"י ט, כב.

(43) ראה תר"א יא, א.

(44) אוצ"ל: עם מדריגת עצם החכ'.

(45) ראה לעיל הערה לתחלת הדרוש.

מהחכ' אבא יסד ברתא" וכמו שהתינוק אינו יכול לדבר עד שיתחיל להאיר המוחין, אבל עשי' הוא לעילא ששרשו מסוכ'ע ולכן כדי שיהי' התחברות סוכ'ע בממכ'ע עיי' הדעת הוא עיי' צמחים גשמים דוקא ודוקא הד' מינים אלו מפני שהם כלים לאחדות כי עיי' ביטול נעשה אחדות והתכללות ועיי' התכללות נעשה ביטול. ובוה יובן מה שמקיפים הבימה שקורין שמה בס'ת ומרקדים, והענין דהנה הס'ת הוא קלף גשמי ודיו הגשמי והנה תושב'כ עיקרו אותיות ולכן הנגיעה ונפסק פסול בוי' ואין הפסול מחמת שאין יכולים לקרוא האותיות כי באמת הנפסק יכולים לקרוא עדיין האות אלא שעיקר הפסול הוא מפני שמקרא בעשי" וועשי' צ'ל מתוקן בכל כי עשי' לעילא וז'ע שמקיפין עם הס'ת שהוא ענין עשי' גשמי המקום שקורין בדבור שהוא רוחני בכדי שיהי' יחוד וחיבור סוכ'ע בממכ'ע עיי' א"ס הגבוה משניהם ולכן עושין ש'ת אחר יוהכ'פ כי מעשה צ'ל מתוקן ועיי' התשובה דיוהכ'פ נעשה העשי' מתוקן ואז עושין ש'ת אך ביוהכ'פ עצמו א"א לעשות ש'ת כי מה שאין עושין ש'ת בשבועות נתי"י שני טעמים הא' מפני שבלוחות ראשונ' לא נאמר טי"ת ועוד כי השמחה הוא על הקירוב שאחר הריחוק וביוהכ'פ עצמו א"א גם כן לעשות ש'ת הגם שעיקר היחוד עליון הוא ביוהכ'פ מפני שהיחוד הוא עדיין למעלה כי יוהכ'פ הוא עליית המל' שאז עולה המל' עד דיקנא"י ולכן אומרים ז"פ הוי' הוא האלקי' ובכדי שיהי' היחוד למטה הוא עיי' הד' מינים דוקא ולכן כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, ביום הראשון גימ' כתר שעיי' הד'מ שבלולב נעשה לקיחה לכם במדריגת כ"ע, וזהו מ"ש ולקחתם לכם כו' פרי עץ כו' זה הקב"ה שהמדרי' מפרש על כל הד' מינים זה הקב"ה, והענין כי הנה ברוך הוא מל' והמלך שלמה ברוך"י שמקבל הברכה מיסוד אבא שהו"ע ממכ'ע וקדוש הוא סוכ'ע, ועיי' הד' מינים נעשה התחברות סוכ'ע בממכ'ע שזה"ע הקב"ה ועיי' נעשה לקיחה במדריגת יום הראשון שהוא כתר לכם בנשיי למטה.

 (46) ת"ז סא, ב.

(47) ראה טושיע י"ד סרע"ד.

(48) לקרית להארידיל ס' ואתחנן.

(49) ראה אוה"ת שמע"צ ע' איתשעט ואילך.

(50) ראה ב"ק נד, ב. נה, א.

(51) פעיח שער ירכ ס"ה. וראה אוה"ת דברים ע' תשכב.

(52) מ"א ב, מה.

כלי האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בניי כו', והנה פי' בסוכות פירשו רז"ל על ענני כבוד שהקיפן במדבר, והם היו בזכות אהרן וכאשר נסתלק אהרן נסתלקו ענני כבוד, והנה הגם שנסתלקו מ"מ הארה מהם מאירה בכל שנה במקיפים דסוכות, וזהו פי' כל האזרח בישראל מה שעתיד להזריח לע"ל ישבו בסוכות יש הארה מהם כעת בסוכות, ובכדי להבין זה צריך להקדים הנה כתי' כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים, והנה תחלה כתי' כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות, וצ"ל מהו ענין בנים ובנות, הנה כתי' ויהי היום ויבאו בני האלקי להתייצב על ה', והנה כ"מ שנא' היום קאי על ר"ה כמ"ש בזהר' ובתי"י והוה ביומא דינא רבה דר"ה ואו באים בני האלקי להתייצב, בני האלקי הם המלאכי' המקטרגים ששרשם משם אלקי' כמ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקי' דכמו שהמגן ונרתק מסתיר על אור השמש, כמ"כ ש' אלקי' מסתיר ומעלים על גילוי ש' הוי' וממנו נמשכי' המלאכים שהם תובעים יקרא דמל' על שאינם ממשיכי' יחוד הוי' אלקים ע"י התומצ' כי ע"י התומצ' ממשיכין גילוי שם הוי' וכמ"ש בתז"ו שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח ומצוה הוא ג"כ ש' הוי' ו"ה מפורש ומצ' בא"ת ב"ש י"ה, והמלאכי' האלו עומדים לתבוע יקרא דמל' כמו בן העומד לנגד כבוד אביו¹¹, והם נמשכי' מש' אלקי' כי הנה בשם אלקים יש ק"ך צירופי אלקי' אשר ממ"ח צירופי' אחרונים מתהוים אלקי' אחרים¹², וע"ד מה שמויעתן של חיוה"ק נהר דינור נגיד ונפיק¹³ והרי חיות הקודש עומדים ברשפי אש התשוקה והצמאון ומזיעתן שהוא הפסולת יוצא מהם נהר דינור שהוא רע גמור, וכמ"כ משם אלקי' מתהוים בריבוי השתל' מקטרגים שהם גבו' קשות וע"ד מה שמצינו בכני אדם שהם נהנין ממה שנוקמין נקמתם בעוברי עבירה שהוא נגד רצונו ומלבישים שעושים כן לש"ש, ובאמת אינו כן כ"א נהנין מהדין עצמו וזהו חיותם ממש, וכמ"כ יובן

(*) דרוש זה ושלאחריו — המשך. בבוך כתיב (1138) ישנם רק בהעקפה. בעלים נפרדים (1108) יש דרוש כתפוח בעצי היער, כתי' מעתיק, בתוס' התחלה שלפנינו הגהות ובאורים בגובתיק. המשך שלפנינו הוא דרוש הנ"ל בתוספת הגהות וכו'. לכללות המבואר כאן ראה ד"ה זה אזה"ת שה"ש ע' קפח. הנחת מאמר זה — לקמן ע' תקעב. בתאריך: חג האסיף ל"ו.

- (1) אמור כג, מבי"ג.
- (2) טוכה יא, ב.
- (3) תענית ט, א.
- (4) ראה ס' מאמרי אדה"ז הקצרים ע' עג ובהנסמן שם.
- (5) שה"ש ב, ג.
- (6) איוב א, ו, ב, א.
- (7) זח"ב לב, ב.
- (8) איוב שם.
- (9) תהלים סד, יב.
- (10) ד, ב.
- (11) זח"ג רלא, א.
- (12) פעיח שער ההמצ' פ"ו.
- (13) חגיגה יג, ב.

באלו המלאכים שהם שלוחי הדין ממש והם מתייצבים על ה' היינו שהם תובעים הכבוד דשם אלקי' מה שאין ממשיכי' גילוי ש' הוי' בש' אלקי' עיי' התומצ', וכאשר ממשיכי' גילויים ש' הוי' עיי' תומצ' מתפייסים ונמתקים הגבורות דבני אלקים, והוא עיד מה שאומרים בשבת בתפלת מנחה ואני תפלתי לך עת רצון אלקי' ברב חסדךי, ולכאוי' האיך שייך לשם אלקי' חסד וברב חסדך, אך לפי שבשבת במנחה ובסעודה שלישית הוא נגד רעדכיר שהוא מדרגת רב חסדך עיי' נמתקי' הגבורות דש' אלקי', ואפיל' דמחמת גילוי רעדכ' נעשה גילוי ש' אלקי' במדריגת רוב חסדיך, והנה זהו מדרגת שבת שהיא שקולה כנגד כל המצות שהיא מצוות מלא בשני וויין כמ"ש בירושלמי" ע"פ ואת מצוות שבת להם הודעת", והגם שזהו מדרגת שבת שנק' מתנה טובהי' שאין אתעדלית' מגעת שמה מ"מ הרי גם מתנה אין נותנים כ"א למי שהרויח תחלה וראוי ליתן מתנה אלא שהוא אינו לפי ערך, ועד"ז הוא בשבת שעיי' ושמרו בניי לעשות את השבת" ומי שטרח בע"ש" עיי' נותנים מתנה דשבת, ועד"ז יובן מ"ש כן דודי בין הבנים שהבני אלקי' תובעים על מה שאין ממשיכי' עיי' תומצ' גילוי דודי שיומתקו ויתבררו הגבורות דבני אלקי', והגם שהשם הוי' דתומצ' הוא ש' הוי' דלתתא וא"כ אינו ענין להמתנה דשבת, אך ג"ז גופא שיהי' יחוד הוי' ואלקי' צ"ל נמשך שרש היחוד מרעדכיר, ואפיל' גם על ש' הוי' שבסדר ההשתל' כי באמת ש' אלקי' אינו הסתר גמור, והכוונה מההסתר דש' אלקי' הוא בכדי שיוכל לקבל גילוי שם הוי' דאלולי ההסתר לא היו יכולים לקבל, ועיד שאור השמש מאיר עיי' המגן דוקא, וא"כ כאשר יאיר גילוי ש' הוי' עיי' נמתקין הגבורות דשם אלקי', אך צ"ל למה נברא כלל המדהי'ד ומה התועלת ממנו, וגם הלא בברה"ע כתיב" כי אמרתי עולם חסד יבנה וכמארז"ל" בתחלה עלה במח' לברוא במדהי'ד ואח"כ שיתף עמו מדהי'ר, אך עיי' כתי' תחלה" כשושנה בין החוחים דהנה השושנה הוא עיקר גידולה בין החוחים כי עיי' סלקא ריחא"י ועד"ז יובן כללות ענין הירידה דהנהי'א להתלבש בגוף ונהי'ב שהיא ירידה עצומה שהרי הנהי'א חפצה ותשוקתה לידבק וליכלל בשרשה כמו טבע הנר ליכלל באבוקה וניצוץ ליכלל בשלהבת וכמ"ש רוח האדם העולה היא למעלה, ונהי'ב מסתיר ומעלים עליו לגמרי והירידה היא צורך עלי' שעיי' נעשה יתרון אור מתוך החשך, והנה בנשמות יש ב' בחי' חיצוניות ופנימיות והוי'ע חיצוניות הלב ופנימיות הלב, והנה עיקר הכוונה בכדי לבוא עיי'

- 14) תהלים טט, יד.
- 15) נדרים ס"ג.
- 16) ראה נחמיה ט, יד.
- 17) שבת י, ב.
- 18) תשא לא, טו.
- 19) עיי' ג, א.
- 20) תהלים טט, ג.
- 21) ראה ביר יב, טו.
- 22) זחיב קמט, ב.

בירור הנהיב לפנימיות הלב, אך איא לבוא לפנימיות הלב כ"א ע"י חיצוניות הלב וזהו פי' כן רעייתי בין הבנות, דהנה פי' בנות הוא בנות ירושלים שה"ע שלימות היראה יראה שלם²² אך מ"מ הרי הוא רק חיצוני ומסתיר על פנימי²³ אך בכדי לבוא לפנימי²⁴ הוא ע"י חיצוני דוקא, וזהו כן רעייתי דבכדי לבוא למדריגת רעייתי הוא ע"י הבנות שהוא ע"י הגוף ונהיב שה"ע כשושנה בין החוחים, והנה פי' רעייתי פי' במד"ר²⁵ רעייתי פרנסתי הן שירעו אותי בשני תמידין, ובגמ"י אמרו ישראל מפרנסני לאביהם שבשמים, והענין דהנה כתי"י²⁶ לכו לחמו בלחמי שהלחם דתורה נעשה לחם לנפש וגם למעלה כבי' שהוא ענין לחמי, וצ"ל למה נצרך ללחם למעלה, ומהו ענין הפרנסה למעלה, אך הענין דהנה אנו רואים שהלחם מחבר הנפש עם הגוף ועיקר החיות הוא ע"י הלחם דע"י שהאדם אוכל איזה לחם ע"י נתברר בקיבה ומהמוכחר נעשה דם בכבד ועולה ללב ולבא פליג לכל שיפיו"י וגם מהמוח נמשך דרך העורקים לכל האברים, ובלתי הלחם אפשר שיופרד הנפש מן הגוף ח"ו שכאשר לא יאכל האדם איזהו ימים יתחלש, והכח הזה ללחם מפני מוצא פי הוי' שבלחם וכמ"ש²⁷ כי לא על כו' כ"א על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, והגם שבהאדם יש בו ג"כ מוצא פי הוי' שהוא המאמר דנעשה אדם²⁸ מ"מ הרי שרש המוצא פי הוי' שבמאכל גבוה משרש האדם ששרשם מהתהו שקדם לתיקון אלא שנפל בשבה"כ וע"י שהאדם אוכל מאכל ובכח האכילה היא מברר את הנהיב ע"י יתעלה המאכל לשרשו הקדום, ועד"ז יוכן דבכדי שיתברר הנהיב²⁹ שהיא חלק אלקי ממעל³⁰ וחפצה ותשוקתה ליכלל כאלקי חיים עם הגוף ונהיב שהם כחוחים העוקצים להנהיב הוא ע"י התורה שישראל מתקשראן באורייתא³¹ כי התורה היא עון ותושיה³², עון שנותנת כח להנהיב לברר הנהיב, ומתשת הנהיב, וזהו ענין לחמו שהוא הלחם להנפש, ופי' לחמי הענין הוא דהנה ארוז"ל³³ בעשרה דברים נבה"ע בכח' בתבונה ובדעת בכח ובגעררה כו', והנה איתא בתי"י³⁴ אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן כו' כולא לאחזאה איך מתנהג עלמא אבל לאו דאית לך כו' ולאו מכא"מ כלל וגם על חכ' כתי"י³⁵ כולם בכח' עשית שגם החכ'

23) ביר נו, י.

24) שה"ש ע"ס לטוסחי (א, ט).

25) ראה זח"ג ז, ב.

26) משלי ט, ה.

27) ראה זח"ג רכא, ב.

28) עקב ח, ג.

29) בראשית א, כו.

30) איוב לא, ב. וראה תניא רפי"ב.

31) זח"ג עג, א.

32) ראה סנהדרין כו, ב. זח"ב נח, א.

33) חגיגה יב, א.

34) יז, א.

35) תהלים קד, כד.

נחשבת כעשי' גשמי' לגבי א"ס, ובכדי להמשיך מא"ס לחכ' ומדות הוא ע"י הלחם תורה, וזה"ע ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, שמים הוא מדות כי שמים הוא אש ומים חו"ג, ואב הוא חכ', שממשיכי' א"ס לחכ' ומדות ע"י הלחם תורה, וזהו מ"ש היושבי בשמים³⁶, ולכאו' היו"ד הוא יתיר, אך כי פי' ישיבה הוא השפלה כמשל האדם היושב שמשפיל קומתו, והנה שמים הוא מדות עליונות כי שמים הוא אש ומים ויו"ד היא חכ' וזהו היושבי שא"ס נשפל ע"י בח"ע שהיא היו"ד ולמדות שהוא שמים, וזהו מ"ש אכלו ריעים שתו ושכרו דודים³⁷ ופי' בזהר"י אכלו ריעים לעילא כי ריעים הם חו"ב, ועיקר המשכת א"ס הוא בחכ' ולכן נק' בשם אכילה ומשם נמשך למדות וזהו משל השתי' דכמו שהגם שעיקר הדם נעשה ע"י האכילה מ"מ הרי ארז"ליי אכל ולא שתה אכילתו דם ופעולת השתי' הוא שמולכת הדם בכל האברים, וכמו"כ עיקר המשכת א"ס הוא בחכ' ומהחכ' נמשך למדות וכללות ההמשכה הוא ע"י התורה לפי שהתור' כוללת כל התרי"ג מצות דאורי"י וז' דרבנן שהם תר"ד, והנה פרנסה כולל מזון ולבוש שהלבוש הוא ג"כ מן ההכרח כדי להגן מזרם וממטר וכמ"ש³⁸ שמלתך לא בלטה, וכן יובן בנמשל למעלה דמזון הוא התורה, ולבוש הם מעשה המצות³⁹ דבכדי שתוכל הנשמה שהיא נברא לקבל גילוי זיו השכינה בג"ע הוא ע"י הלבוש דמעשה המצות וע"ד מ"ש⁴⁰ ויבא משה בתוך הענן דהנה משה הי' ארבעים יום בהר לחם לא אכלי', ובכדי שיהי' ניוון גופו הגשמי ממזון רוחני הוא ע"י אמצעית הענן, וכמ"כ ע"י מעשה המצות נעשה לבושים וממעשה המצות נעשים לבושים בגעה"ת ומכוונת המצות נעשה לבושי' בג"ע העליון, ועי"ז גורמים למעלה ג"כ כבי' שיתלבש בלבוש גיאות וכמ"ש⁴¹ ה' מלך גיאות לבש והוא ע"י המצות וכמ"ש⁴² לבושו צדקה, וצדקה הוא כללות כל המצות וכמ"ש⁴³ וילבש צדקה כשריון דכמו שהשריון הוא מקשקשים רבים כמ"כ כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול⁴⁴ וזהו רעייתי פרנסתי, אך יש עוד פי' ברעייתי שהוא מלשון רעותא דלבא, והענין כי האוכל עיסה שלא נאפית עדיין אינו מתעכל במעיו כלל ואינו נבלע באבריו להיות מזה דם הנפש, וכן הענין במזון הנפש שהוא החכ' וכשאינה אפויה אצל האדם ברשפי אש האהבה והתשוקה

36 שם קכג, א.

37 שה"ש ה, א.

38 זח"ג ד, א.

39 שבת מא, א.

40 עקב ח, ד.

41 ע"ח שער מ"ד פ"ג. וראה תניא ספ"ה.

42 משפטים כד, יח.

43 תשא לד, כח.

44 תהלים צג, א.

45 נוסח פירט אתה הוא אלקינו.

46 ישע"י נט, יז.

47 סוטה ח, ב.

לאלקות אינו מקבל חיות ממנה שיעשה לחם לנפשו ומכ"ש לחם למעלה, וזהו ענין רעייתי שיהי' בבחי' רעו"ד ואח"כ יוכל להיות פרנסתי, ובוה יובן מ"ש בק"ש תחלה ואהבת כו' ואח"כ והיו הדברים האלה כו' בד"ת הכתוב מדברי, ואח"כ ושננתם מפורש תורה ואח"כ וקשרתם מעשה המצות כי הוקשה כל מצותיה של תורה לתפיליו" דהתומצ' נעשים לחם ולבוש לנפש למעלה, וכי' כשיש לו בתחלה אהבה ורצון ליכלל לאלקות, ולכן אומרים תחלה ואהבת כו' ואח"כ תומצ', ובכדי לבוא לאהבה ה' הוא ע"י התבוננו' בפסוק ראשון של שמע ישראל כו' כי פי' שמע הוא שם עי"ן, עי"ן הוא ז"מ שכל א' כלול מעשר והו"ע ע' רבתי וכאשר יתבונן שמהמדות לא הי' אפשר עדיין להתהוות עולמות כ"א משם וזיו והארה בעלמא ממדותיו ית' שהוא מדת מל' ית' אזי יהי' לו רצון ותשוקה לצאת מהחשך וליכלל באלק' חיים שלא יאבה בההארה כ"א בעצמות א"ס כמ"ש"י מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, ארץ הוא גשמי' ושמים הוא רוחני' שלא יחפוץ לא בתענוגי' גשמי' ולא בתענוגי' רוחני', וז"ע כן רעייתי בין הבנות שע"י שכנסי' הם בבחי' רעייתי ישראל מפרנסין כו' היושבי בשמים"י כו' שנת"ל לפי פי' הא' בפי' רעייתי והוא ע"י רעו"ד בתחלה לפי פי' השני ברעייתי עי"ן נעשה כמדריגת בנות שהוא בנות ציון המצויינים במעשה המצות כי כל המצות שלמטה הם ציון וסימן למצות שלמעלה וכמ"ש הציבי לך ציונים"י שזה קאי על מעשה המצות, וע"י בחי' רעייתי יוצאים ממדריגת בנות ירושלים למדריגת בנות ציון. אך הנהי' כ"ז הוא אה"ע שהיא האהבה שמלמטלמ"ע, אבל בחי' אהרן הוא בחי' אחרת שהוא שוש' דמט"י בבחי' מלמעלמ"ט היינו שכל חפצו ותשוקתו שיהי' גילוי אלקותו למטה כמו למעלה ואהבה זו באה ע"י אותה ההתבוננו' עצמה שבק"ש באחד מהחשך המסתיר אלקותו כי מל' מכ"ע ועולם הוא מל' העלם והסתר ועי"ן יבין ריחוק נפשו אשר ירדה מאד מאד ויצעקו אל ה' בצר לו"י להאיר לו בתוך החשך וכמ"ש"י מי לי בשמים

48 ע"פ יומא יט, ב ובפרשי' שם.

49 קידושין לה, א.

50 זח"ג רלו, ב.

51 תהלים עג, כה.

52 ירמי' לא, כ. וראה ספרי עקב יא, יז. הובא בפרשי' שם.

(י' בעלים נפרדים הנ"ל — גוכתי"ק — נרשם כאן: והנה רעו"ד הנ"ל בחי' ואהבת שנמשך ע"י התבוננות שמע שם ע' זהו עדיין בחי' אהבת עולם שהיא מלמטלמ"ע, שז"ע הלוך ונסוע הנגבה אבל בחי' אהרן, בלק"ת ד"ה בהעלותך דרוש הא' פרק ב' שטה דרחימותא [לפנינו פ"ג ל, א שטה פולחנא] עד שעה קבוע בפ"ג ד' למ"ד ע"ב שטה כי [לפנינו פ"ד ל, ב שטה קבוע] ודלגתי ענין אוילים מדרך משעם, והוספתי לענין וענגך עומד עליהם בפ"ב ד"ל סע"א שטה א"כ [לפנינו פ"ב שם שוה"מ אין] כאורה, ענין מ"ש אכן אתה אל מסתתר אתה הוא כח הנגלה אל מסתתר הוא בחי' ההסתר שבאמת שרש ההסתר הוא עוד מבחי' עליונה יותר כמשנ"ת מזה כד"ה תתן אמת ליעקב שבמאמר ואולם חי אני [חריב תרל"ד] ר"ל שצריכים להרגיש זה [ואפשר זוהי רשימה שרשם לעצמו מה שהוסיף בעת אמירת המאמר].

53 זח"ג כ, א.

54 תהלים קז, ו.

ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלקי לעולם זהו בחי' אהרן אותיות נראה" שיהי' גילוי אלקותו למטה כמו למעלה וכמ"ש אשר עין בעין נראה אתה ה' וענך עומד עליהם כו' עין בעין יראו גילוי אלקותו והענן והחשך יראו שהוא ענך שממך הכל איכ' אין שום הסתר והעלם לפניו ית' ח"ו ובחי' נראה נמשך ג"כ מהענן אלא שהוא מדריגת ענך ואה"ר זו שבבחי' ראי' נק' אה"ר, ובוזה יובן מה שתיקנו בתפלת שמו"ע סלח לנו כי חטאנו אחר ק"ש שמקבל עליו עומ"ש ולכאו' הי' צריך להתחיל מתחלת התפלה, אך הענין דהנה קודם התפלה הוא דרך איש ישר בעיניו דאם לא עשה עבירה בפר"מ ועשה ג"כ איזה מצוה נדמה לו שהוא קרוב ממש, אך אח"כ כאשר יתבונן בתפלה איך שמלאכיו וכל צבאיו הם בטלים ושרפי' אומרים קדוש ואופנים אומרים ברוך ואח"כ בק"ש שמקבל עליו עומ"ש ועי"ז מגיע לואהבת להיות חפץ בגילוי אלקותו ושלא יחשיך החשך ממנו אזי יבין שיש חטא ופשע שע"ז החשך מחשיך ואזי יטעום מרירות בנפשו ואזי אומר בשמו"ע סלח לנו כי חטאנו אך לא די מהתבוננוי זו בשעת ק"ש ותפלה לבד כי אימתי הוא מכיר חסרונו הוא בשעת ק"ש שהוא קבלת עומ"ש וכמארז"ל"י למה קדמה שמע לוהא"ש כדי שיקבל עליו עומ"ש וכאשר רואה ריחוק נפשו אז מבין שהוא פורק עול ויעורר האהבה ולא די בזה לבד כי בשעת התפלה הוא עת רצון ואזי מאיר מוחין דגדלות ואז יוכל לעורר האהבה, אבל אח"כ חולפת ועוברת רק שצריך לקבוע עתים ולכן תיקנו תיקון חצות לבכות ולהתמרמר ועי"ז יקבע המרירות בנפשו כי כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות"י, וזהו מ"ש"י היתה לי דמתי לחם יומם ולילה כי האהבה שמעורר בתפלה אינו אלא בשעת התפלה, אבל בכדי שיהי' קבוע בנפשו יומם ולילה הוא ע"י הלחם דתו' שהוא ג"כ יום ולילה וכמ"ש"י והגית בו יומם ולילה, אך אימתי התורה היא בבחי' לחם כשהוא בבחי' דמעה, כי ענין הדמעה אי' בכהאריז"ל"י שהוא מעורר עינין דלעילא כמו שהדמעה הוא מעין הגשמי והוא כמ"ש"י עיני ה' אל צדיקים, והענין דהנה כתי"י כי אל דעות ה' שמלמעלמ"ט קמי' כלי"ח ומה שלמטה מטה הוא אין ואפס אלא שאנו בעיני בשר א"א לנו לקבל זה כ"א לנו נדמה בד"ת שלמטה הוא היש

(55) זחיג קג, א.

(56) שלח יד, יד.

(57) ברכות יג, א.

(58) שם לב, ב.

(59) תהלים מב, ד.

(60) יהושע א, ח.

(61) מארא אות ד' ס"ז וברינ' שם, באות מ' ס"ב.

(62) תהלים לד, טו.

(י) בעלים נסרדים הנ"ל — גוכתיק — נרשם: למ"ש בסוף סי' במדבר בלקית הג"ה לדיה כהעלותך מהרח"ו הטעם ששערי דמעות לא ננעלו שמעורר עינין עילאין מ"ה דחכמי' בחי' עיני ה' אל צדיקים, הוספתו ענין אל דיעות הוי' כמשנ"ת בלקית בדיה כי תשמע בקול בני' ראה.

(63) ש"א ב, ג.

ולמעלה הוא האין הארה שאינה מושגת וזהו העיינין דלמעלה, ועיי הדמעה מעורר שיהי עיני ה' אל צדיקים ולא בבחי' עין אחת כ"א שיהי מושג בד"ת דקמ"י כולא כליח כמו בד"ע וכמ"ש לעשות הישר בעיני ה' וכמ"ש ישר יחו פנימו דהיינו שיאיר בבחי' דעת תחתון כמו בד"ע ולא יהי החשך מסתיר כלל ועיי זה האהבה דבחי' ראי' נעשה פרנסה לאביהם שבשמים והיושבי בשמים, והגם שנת"ל שזה נעשה עיי האהבה דמלמטלמ"ע אך עיי האהבה נעשה הפרנסה דמזון ולבוש באופן היותר נעלה באין ערוך, וזהו למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי כו' והם ענני הכבוד שהי' בזכות אהרן, היינו מדריגת נראה שיהי' בבחי' ועננך עומד עליהם, והנה עיקר הגילוי יהי' לע"ל אך הארה ישנו ג"כ עכשיו במקיפים דסוכות, וזהו כל האזרח בישראל מה שעתידי להזריח לע"ל יש הארה עכשיו ג"כ כי הנה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" כי שכר מצוה מצוה ועיקר המצוה יתגלה לע"ל כי בג"ע אינו מאיר כ"א רק זיו והארה מהמצוה, ולכן יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב" ואפי' הלבושים שנעשה למעלה עיי המצות הוא ממתה למעלה, אבל בעוה"ז הוא עצם עשיית המצוה ולכן בעוה"ז יש גילוי א"ס דסוכ"ע ועיקר הגילוי הוא במקיפים דסוכות כי סוכות נק' זמן שמחתינו שאז הוא הזמן על שמחה של מצוה על כל השנה והנה שמחה הוא מצד הגילוי והגילוי הוא מצד השמחה, וזה"ע עננא דאהרן כי האהבה הראשונה הוא בחי' רינה שנק' לילה כי רננא ברמשא ושמחה בצפרא, אבל האהבה דאהרן הוא בחי' שמחה שהוא הגילוי מלמעלמ"ט, וזהו כל האזרח בישראל ישבו כעת בסוכות מה שאני עתידי להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לע"ל, עכשיו ישבו בסוכות שיתגלה עליהם בבחי' סוכות ומקיף מלמעלה.

 (64) ראה יג, יט.

(65) תהלים א, ז.

(66) קידושין לט, ב.

(67) אבות ד, ב.

(68) אבות ד, יז.

(69) זח"א רכט, ב.

סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, הנה תפוחים יש בהם ריח טוב והוא משיב את הנפש, וכן הוא בנמשל כאשר האדם הוא במדריגת חולי הנפש צ"ל תפוחים להשיב את הנפש, והענין דהנה כתיי

 (י) המשך לדרוש שלפניו, וראה מ"ש בהערה לתחלת הדרוש הנ"ל.

(1) שה"ש ב, ה.

(2) שם ב, ג.

כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות, והנה הפסוקי האלו מתפרשים על צדיקים ובעיית, והנה רעייתי הוא צדיקים, דהנה נתי' בפי' לחמו בלחמי דכמו שהלחם הגשמי מחבר הנפש עם הגוף כמי' הלחם דתורה מחבר הנהי' עם הנהי' שישלוט הנהי' על הנהי' שיהי' בו גי' ביטול לאלקות ועי' נעשה לחם גי' למעלה שהוא כללות ענין הפרנסה דמזון ולבוש, המזון הוא פרנסתי ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' דהנה לגבי א'ס גם החכ' נחשבת כעשי' גשמי' וכמי' ש כולם בחכ' עשיתי ועי' הלחם דתורה ממשיכי' מא'ס דלאו מכא'מ כללי לחכ' ומדות ועי' המצות נעשה לבוש למעלה וכמי' ה' מלך גאות לבשי, אך כ'ז כשהוא בבחי' רעייתי שיש לו רעו'ד ואז הם התומ'צ בבחי' לחם ומזון אך כ'ז כאשר הולך בדרך התורה, אבל אם העביר את הדרך דתומ'צ אז אינם מועילים התומ'צ מפני שהוא חולי הנפש, עז'נ כתפוח בעצי היער כו', והענין דכמו שיש חולי בגשמי' כן יש חולי ברוחני' ויש כמה מדרגות בחולי כמשיית, אך דרך כלל הוא חולי האש והוא ההיפוך מהאש דקדושה כמי' ש רשפיה רשפי אש כו' שהויע התשוקה והצמאון לאלקות, אבל כאשר משים חפצו ורצונו בחמימות רשפי אש התאוה בהבלי עוה'ז דלעו'ז ואז הוא חולי וכמו שהחולי אינו מועיל לו מזון ולבוש כי הכריא מתענג מהמזון ולבוש, והחולה אינו מתענג מהם שאינו מקבל תענוג מהם ואדרבה הוא קץ בהם כ'א צריך רפואות, כמי' בחולי רוחני' לא יקבל תענוג ממזון ולבוש דתומ'צ ואז נצרך לרפואות, והענין דהנה ארז'לי' חמרא אפי' בתקופת תמוז קריא לי' דכמו שהחמור אפי' בתקופת תמוז שהוא תוקף החום קריא לי', כמי' בנמשל ברוחני' השמש הוא כמי' ש' שמש ומגן הוי' אלקי' שאפי' ההתבוננ' דאני הוי' לא שניתי' אינו מועיל לו שיהי' איזה התפעלות והזזה מההתבוננ', והסיבה לזה הוא כמי' ש ואתם בני' לא כליתם שהנביא מתמה שמחמת ההתבוננ' דאני הוי' לא שניתי ואתה הוא קודם שנבה'ע ולאחר שנבה'עי' שאין שום שינוי בין קודם הבריאה ולאחר הבריאה כי כללות השתל' העולמות לא נתהוה כ'א רק מזיו והארה בעלמא, ואי לזאת הי' נצרך להיות' כליון ותשוקה וצמאון ליכלל בא'ס ב'ה, אך הסיבה לזה הוא מה שאתם בני יעקב כי יש ב' מדרגות בנשי ישראל ויעקב, יעקב הוא יו'ד

(3) ד'ה כל האורת.

(4) זחיג ז. ב.

(5) ראה שעהיחוי'א רפי'ט.

(6) תהלים קד, כד.

(7) תי'ז יו, א.

(8) תהלים צג, א.

(9) שה'ש ת. ה.

(10) שבת נג, א.

(11) תהלים פד, יב.

(12) מלאכי ג, ו.

(13) פדרי'א פכ'א.

עקבי דהנה יש כמה מדרגו בחולי יש חולה בדקות כי חולה בגימט' מ"ט כי נז"ן שע"ב נבראו וכאשר חסר השער הנז"ן נק' ג"כ חולה אך זהו חולה בדקות מאד ויש חולי שאין בו סכנה ויש חולי שיש בו סכנה, והענין דהנה כתי"י עקוב הלב מכל ואנוש הוא, פי' אנוש הוא לשון חלישות שהו"ע חלישות הנפש שהוא עדיין בדקות הרוחני, והנה פי' עקוב הוא ג"כ מלשון עקביים וכמ"ש עון עקבי יסובני שהוא עוונות ממש היינו ביטול מ"ע דלימוד התורה א' נתינת הצדקה דה"י יכול ללמוד יותר או ליתן צדקה עוד יותר והגם שיש לו טענות והיתרים מ"מ הרי ביטול המ"ע וה"ז עון ממש שנעשה מסך מבדיל וכמ"ש עוונותיכם"י מבדילים, והנה כתי"י הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבותות העגלה חטאה, ויש לפרש בזה ב' פירושי' הא' דכמו שמריבוי חבלים דקים נעשה חבל עב, כמ"כ מריבוי עבירות קטנים נעשה חבל עב ואפ"ל שהעון הוא כמו החבל העב ממש והיינו בעברו על מלית ומ"ע, ולית הם חולי שאין בו סכנה ויש בו סכנה ועוד כי עבר על מ"ע ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו אבל עבר על מלית תשובה תולה ויוהכ"פ מכפר"י ובדרך פרט נק' סכנה ואין בו סכנה תאוות היתר ותאוות איסור ויש בזה פרטים רבים לאין שיעור, וכללות הסיבה לזה הוא מפני שאתם בני יעקבי, כי יעקב הוא יו"ד עקב נשמות דעקב ממש כמו ע"ד שהנשמה מתפשטת עד בחי' עקביי' להתלבש בכל אברי הגוף, אך הנה ידוע שלא כל הנשמה מתלבשת בגוף כ"א הארה ומקצת שהם הפנימים שהוא הנר"ג, אבל המקיפים דחי' אינן מתלבשים בגוף, והנה כללות ענין החטא אינו שייך כ"א בבחי' ומדריגת יעקב אבל בבחי' ישראל לא שייך שום חטא ועון כלל, אך לפ"ז צ"ל הלא כתי"י שובה ישראל ולכאו' תמוה ישראל מה חטא והלא אינה נפרדת ומה צריך תשובה, אך ע"ז ביאר הושע הנביא כי כשלת בעוונך והוא כמ"ש" כשל בעוונך כחי עדי"מ אדם הנכשל ברגלו באבן הכאה קטנה ומזה נופל כל גופו וראשו מגיע לארץ בהכאה גדולה, כך הנשמה שכאשר נכשל בעון אף שנראה לאדם שהוא עבירה קטנה והוא כמו שדחה רגלו ממקום מעמדו והוחלק מעט, אף כאן שנכשל בעון דהיינו רגלי הנשמה בחי' יעקב מחמת זה נפלה הנשמה בחי' ישראל לצד אחר ואינה מאירה בעקבו, ועפ"ז י"ל פי' עון עקבי יסובני פי' עם היות שהחטא הוא בבחי' עקבות ורגלי הנשמה עכ"ז זהו הגורם שגם בחי' המקיף והסובב של הנשמה אינו מאיר וזה"ע שובה ישראל שיתחבר עם הפנימי' דהנשמה, והנה

(14) ע"ח שער סדר האצילות ספ"ב.

(15) ירמ"י ח, ט.

(16) תהלים מט, ו.

(17) ישעי' נט, ב.

(18) שם ה, יח.

(19) יומא פו, א.

(20) מלאכי ג, ו.

(21) הושע יד, ב.

(22) תהלים לא, יא.

כמו שהלחם יש לו שיעור דצריך שיאכל כדי שביעה דמדאורייתא אינו חייב
 בבהמ"ז כ"א כאשר יאכל בכדי אכילה שיעור שביעה" וכמ"ש" ואכלת
 ושבעת וברכת; ומה שהם מדקדקי ע"ע עד כזית ועד כביצה הרי ארז"ל
 האיך לא אשא פנים לישראל כו', אבל ענין הרפואה שע"י טפה א' נעשה
 המשכת החיות מחדש, וכך עדי"מ יובן בעבודה דנש"י דהלחם של תורה יש
 לו שיעור דמי שהוא פנוי מעסקים הרי צריך ללמוד יומם ולילה וכמ"ש
 והגית בו כו', ומי שאינו פנוי מעסקי צריך לקבוע פרק א' שחרית ופי"א
 ערבית" אבל ענין התשובה הו"ע הרפואה כמארז"ל" גדולה תשובה
 שמביאה רפואה לעולם, וכמו שהרפואה ע"י טפה א' נמשך חיות, כמ"כ ענין
 התשובה הוא בשעתא חדא וברגעא חדא, ולכן ארז"ל" המקדש את האשה
 ע"מ שהוא צדיק גמור אע"פ שהוא רשע גמור ה"ז מקודשת שמא הרהר
 תשובה, וא"כ בהרהור תשובה א' וספק הרהור ה"ז מקודשת וענין הקדושין
 נוגעים לכמה פרטי דינים וה"ז כמו הרפואה, והכח לתשובה כ"כ הוא כמ"ש
 בזהר"י זכאין אינון מארי דתיובתא דמשכין ל"י לקוב"ה בחילא יתיר וה"ז כמו
 למשל הרפואות שעושים מסממנים החריפים, ובדרך כלל הוא ההפרש בין
 בכל לבבך ובין ובכל מאדך, כי בכל לבבך הוא לפ"ע הגבלת הכלי כי פ"י
 בכל לבבך הוא בכל חלקי הלב אך לא למעלה מהגבלת הלב, אבל בכל
 מאדך הוא למעלה מהגבלת הכלי לגמרי וזה"ע התשובה ועדי"מ כשיש לאדם
 איזה תוקף הרצון וצמאון לאיזה דבר מ"מ יוכל להסיח דעתו מזה, ועדי"ז הוא
 האהבה דבכל לבבך שהגם שהוא בתוקף וצמאון מ"מ הרי יוכל להסיח דעתו
 לדבר אחר, ודרך כלל הוא מדריגת צדיקים שבשעת התפלה מתכוונן בגדולת
 הבורא ועי"ז הוא בא לאהבה ה' ששעת התפלה הוא עת רצון"י שאז מאירים
 לו המוחין אבל אחר התפלה ה"ה חולפת ועוברת והגם שישאר לו הסכם על
 כל היום להיות בסוי"מ וע"ש מ"מ הרי אינו דומה לכמו שה"י בשעת התפלה
 וזהו אהבה דבכל לבבך אבל אהבה דבכל מאדך הוא כמו עדי"מ שיש לאדם
 איזו ענין אשר נוגע לנקודת פנימית הלב אשר אינו יכול להסיח דעתו ממש
 אפי' רגע א' והו"ע התשובה וע"י הרשפי אש דאהבה זו מכבה האש דלעו"ז,
 וז"ע אש אוכלה אש"י, ובזה יובן מ"ש כתפוח בעצי היער דהנה התפוח יש לו
 ג' גוונים חיוור סומק ירוק שהוא חג"ת כנגד ג' אבות אברהם יצחק ויעקב,
 ועצי היער הם מלאכים"י וכמ"ש במדיר"י למעלה שרפים עומדים ולמטה עצי

(23) ברכת כ. ב.

(24) עקב ה. י.

(25) יהושע א. ה. מנחות צט, ב.

(26) יומא טו, א.

(27) קידושין מט, ב.

(28) זח"א קכט, א.

(29) ע"פ תהלים סט, יד.

(30) יומא כא, ב.

(31) זח"ב קמז, ב. וראה לק"ת שה"ש לב, ב.

(32) שמיר לג, ד.

שטים עומדים, אך זהו מדריגת מלאכים הגבוהים במעלה, אבל עצי היער הוא כמ"שי אז ירננו כל עצי היער שפי' בזהר"י דקאי על מלאכים, ובדרך כלל ה"ז ל"ה מלאכים הטובים את הכסא מימין ול"ה מלאכים הטובים משמאל, אבל ענין התפוח הוא כמ"ש" כי האדם הוא עץ השדה שהוא חג"ת, והשדה הוא כמ"ש" כריח שדה כו' שה"ע"י חקל תפוחי' קדישין שהתפוח הוא מדריגת עה"ח שבתוך הגן, ובדרך כלל כתפוח בעצי היער הו"ע מרכבתא עילאה ומרכבתא תתאה, תפוח הו"ע מרכבתא עילאה, ועצי היער הו"ע מרכבתא תתאה, וכמו שהתפוח בעצי היער כמו"כ דודי בין הבנים ש"ע"י תוקף האהבה דנש"י נמשך למעלה ג"כ תוקף האהבה דמדריגת דודי בנש"י וכמ"ש"י אהבתי אתכם דוקא ש"ע"י נמתקים כל הגבורות דבני אלקים, ולהבין זה צ"ל דהנה ארז"ל"י בג' לשונות של חיבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה וחשיקה וחפיצה וכולם לא למדו אלא מפרשייתו של אותו רשע שנא' ותדבק נפשו בדינה"י, שכם בני חשקה נפשו"ו כו', כי חפץ בבת"י כו', וכן למעלה כתי' ואתם הדבקי"י כו' אלא שזה אפ"ל שהם דברי משה לכן הביא המדרש פסוק אחר כאשר ידבק האזור במתני איש כן הדבקותי אלי את בית ישראל"י, וחשיקה רק באבותיך חשק"י, וחפיצה כי תהיו לי אתם ארץ חפץ"י, והענין דהנה הג' בחי' דביקה חשיקה וחפיצה הם הג' אהבות דבכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, והנה ההפרש בין אהבה דבכל לבבך ובכל נפשך הוא כמו ההפרש בין הרעב לצמא דהנה אנו רואים דמי שהוא רעב ללחם אינו יכול לסבול גודל הצמאון לזה אך מ"מ אינו עדיין כמו שהוא בצמאון למים דהגם שזה ג"כ קשה מאד אך אינו דומה למי שאכל ורוצה לשתות שאינו יכול לסבול בשום אופן עד שקץ בנפשו ממש, וכן עדי"ו יובן דהגם שהאהבה דבכל לבבך הוא בתוקף הצמאון מאד וכלתה נפשו ממש מ"מ הרי יכול להסתיח דעתו כמשנת"ל, אבל האהבה דבכל נפשך הוא בתוקף מאד מאד כמו הצמא למים אחר האכילה, דהנה ככל נפשך מפרשים במ"א שהפ"י הוא בכל חלקי נפשך, אך מ"מ הוא רחוק מהאהבה דבכל מאדך, דהנה כל מאדך הוא ע"ד מארז"ל"י מעשה בא' שהעלה טינא בלבו כו', ואמרו חכמים ימות ואל

-
- (33) תהלים צו, יב.
 (34) דברים כ, יט.
 (35) תולדות כו, כז.
 (36) זח"א רכד, ב. וראה תענית כט, ב.
 (37) מלאכי א, ב.
 (38) ב"ר ס, ז.
 (39) וישלח לד, ג.
 (40) שם לד, ח.
 (41) שם לד, יט.
 (42) ואתחנן ד, ד.
 (43) ירמ"י ג, יא.
 (44) עקב י, טו.
 (45) מלאכי ג, יב.
 (46) סנהדרין עה, א.

יעבור וא"כ ה"ז מס"נ ממש, ובעבודה הוא ענין מס"נ לכל אשר יחפוץ בעל הרצון כי אינו חפץ ברצונות כ"א מה שיצוה בעהר"צ, והוא כללות ענין התשובה ועי"ו האהבה מעורר למעלה ג"כ תוקף האהבה דמדריגת דודי להאיר בנש"י מלמעלמ"ט ועי"ז יומתקו כל הדינים דבני אלקים, והנה גם בכדי לבוא לתשו' ע"ז צריך התעוררות מלמעלה והו"ע היגמה"ר דאלול המעוררים האדם לשוב בתשובה שע"ז יתעורר מדריגת דודי אח"כ שהם הי"ג מדה"ר דר"ה ויוהכ"פ, והענין דהנה יש ב' בחי' אב הרחמן ואב הרחמים ועד"מ באדם כאשר יעשה לו זולתו כנגדו פעם ושתים ושלש ימחול, וכן עדי"ז יש למעלה ג"כ שהוא מדריגת אב הרחמן שהוא הרחמים דסדר ההשתל', אבל אם חטא לפניו פעמים רבות מאד אין זה בטבע האדם למחול, אבל בהקב"ה אנו מבקשים גי"פ בכל יום סלח לנו אבינו כי חטאנו והוא מוחל והוא מדריגת אב הרחמים שלמעלה מסדר ההשתל' וכמ"ש לע"ל וברחמים גדולים" כו', והנה אב הרחמן הם היגמה"ר דאלול המעוררים לתשובה, והי"ג מדה"ר דר"ה ויוהכ"פ הוא מדריגת אב הרחמים שהוא מדריגת דודי לי שיהי' נושא עון ועובר על פשע"י, והנה בדרך פרט יש בכל יום כל המדריגות, דכתפוח בעצי כו' ודודי כו', דהנה בפסוד"ז וברכות ק"ש הו"ע התבוננו' ממלאכים שנק' עצי היער וגם ממדריגת שרפים שהם מלאכי הגבוהים שז"ע שאומרים שהשרפי' אומרים קדוש והאופני' כו', וכן יש בתפלה מדריגת תפוח שהוא משיב הנפש שבעבודה הוא ענין ההתעוררות להעלאה והוא מה שאומרים ברחמיך הרבים כו', אבינו אב הרחמן כו', ועי"ז בא אח"כ בק"ש לואהבת כו' בכל לבבך ובכל כו' ואח"כ בנפ"א אומרים ה' אל רחום וחנון שהם מעין היגמה"ר דר"ה ויוהכ"פ והם נמשכי' ע"י המס"נ דנפ"א שהו"ע החפיצה שכבו' תדבקוני', והנה ענין רעייתי הוא מדריגת צדיקים, ושושנה אפ"ל הן על צדיקי' והן על בעי'ת כי בצדיקים יש ג"כ בהם החוחים שהוא הגוף ונה"ב, ובבעי'ת יתפרש שהם הדינים קשים על שפגם ברצונו ית' שהם התומ"צ, אך ע"י התשובה דבכל מאדך נמשך היגמה"ר הגבוהים דהנה בזהר נתי"ס שהשושנה אדומה וע"י שמוציקין אותה באור נעשה לבנה, כמ"כ יובן בבעי'ת דעון החטא הוא אדום וכמ"ש"י אם יהיו חטאיכם כשנים וע"י שמוסיקין ברשפי אש האהבה דבכל מאדך עי"ז נמשך מדריגת לבושי' כתלג חיור, ובוה יובן מאין לוקח הבעי'ת לבושים הלא כתי"ס²² ימים יוצרו ולא אחד בהם, חסרת יומא חד חסרת לבושא חד"י שהו"ע הלבושים דתומ"צ, ובעי'ת שפגם בתומ"צ הלא חסר לו הלבושים, אך באמת

47 (ישעי' נד, ו.)

48 (מיכה ז, יח.)

49 (ראה יג, ה.)

50 (זח"ב כ, א.)

51 (ישעי' א, יח.)

52 (ההלים קלט, טז.)

53 (ראה זח"א רכד, א.)

שנמשך לו לבושים ממדריגת לבושי' כתלג חירוי' כו', וזהו מ"ש"י ולא אחד כו' שהלא הוא קרי וכתוב שהוא באלף ווא"ו כי לו בוא"ו הו"ע תומי"צ ולא באלף' הוא ענין בעית' שהא' מורה על אנכי מי שאנכי, והנה בדרך פרט יתפרש זה הפסוק על אלול ור"ה ויוהכ"פ סוכות ושמע"צ, דהנה אחי"כ כתי' בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי, דהנה כתפוח בעצי היער קאי על י"ג מדה"ר דאלול המעוררים לשוב בתשובה ועי"ז בא האדם למדרגת אני לדודי ב"ה ויוהכ"פ שהו"ע התשובה דבכל מאדך, ועי"ז מעוררי' הי"ג מדה"ר דדודי לי שיהי' נושא עון כו', ואחי"כ בסוכות נמשך צל ומקיף מעצמיות דודי שזהו צלו צלו של הקב"ה ממש, והענין דהנה הגם שנת"ל שהי"ג מדה"ר דר"ה הם מדריגה גבוה מאד מ"מ כללות ענין י"ג מדה"ר נק' בשם י"ג ת"ד והוא כמו משל השערות דהנה השערות אע"פ שהם יונקי' מהמוח מ"מ החיות שבהם הוא חיות מצומצם מאד, וכמו"כ יובן למעלה דכללות ענין יגמה"ר הם רק הארה מצומצמת מאד, אלא מפני שהוא הארה ממקום עליון מאד שהוא מדריגת דודי יוכל להיות נמשך גם מהארה זו סליחות עוונות, אבל בסוכות נמשך הארה מעצמיות דודי, ובכדי להבין זה צריך להקדים להבין מה שאנו גומרין ההלל בכל ימי הסוכות, ובפסח אין גומרין כ"א בכ' ימים ראשונים כו', והנה בגמ' אמרו הטעם כנגד פרי החג, אך ג"ז צ"ל דהרי פרי החג מתמעטין וענין ההלל הוא על קרבן הנוסף כמו ר"ח, אך הענין דהנה כתי"י בסוכות תשבו שבעת ימים והו"ע צל הסכך שנק' צילא דמהימנותא, והנה סוכות הוא זמן שמחתינו שענין השמחה הוא גילוי והגילוי גורם השמחה, ובסוכות הוא ענין שמחה של מצוה על כללות השנה שהוא מחמת הגילוי דסוכות וכמארוז"ל נכנס יין יצא סוד, סוד הוא מה שהי' בהעלם, והנה בסוכות אומרים ז' אושפיזין עילאין אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן דוד, והנה ביום הראשון נמשך מקיפים ממדריגת אברהם ולמחר נעשה זה המקיף פנימי ונמשך המקיף דיצחק, וא"כ ע"ז הגילוי שהמקיף נעשה פנימי גומרין ההלל אך מה שאנו גומרין ביום שני הוא מחמת ספיקא דיומא, אבל עכ"פ כל הימים שגומרין בסוכות הוא מחמת הגילויים שמהמקיף נעשה פנימי והוא גילוי עצום מאד, אך כללות ענין הסוכות הוא רק מקיפים ובשמע"צ נמשכים כל המקיפים בפנימי' וזהו ופריו מתוק לחכי, וזהו פ"י הפסוק כתפוח בעצי היער הם הי"ג מדה"ר דאלול שע"י בא האדם לתשובה שע"י נמשך האהבה דדודי שע"י נמתקי' הגבורות דבני אלקי' והוא ע"י כשושנה בין החוחים שע"י רשפי אש האהבה דבכל מאדך נמשך י"ג ת"ד לבושי' כו' שיהי' סליחות עוונות, אך הי"ג מדה"ר הם רק שערות בלבד ואחי"כ נמשך מקיפי' מעצמיות דודי, וזהו בצלו חמדתי וישבתי אך זהו רק מקיפי' ואחי"כ בשמע"צ נמשכים המקיפי' בפנימי' זהו ופריו מתוק לחכי.

54 (דניאל ו, ט.)

55 (שבת רא, ב.)

56 (אמור כג, מב.)

57 (עירובין סה, א.)

ספריי — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל ששי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי תורה
תורת שמואל

שער שלישי

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ספר תרל"ו

לכ"ק אדמו"ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת
מוהר"ר שמואל
זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

„הנחות" בנו
כ"ק אדמו"ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת
מוהר"ר שלום דובער
זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"י

על ידי מערכת
„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א
שנת המאה להסתלקות-הילולא כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע

הקדמה

בהמשך למ"ש ב„פתח-דבר“ בתחלת ספר זה — באו כאן „הנחות“ כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ממאמרי אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דשנת תרל"ו.

וז"ל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע במכתבו מח"י שבט, תרצ"א: „... ה. מאמרי כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה, מתחילים לערך משנת תרל"ג (שכתב בעודנו נער, ולא נרשם עליהם השנה אבל מסגנון הלשון והכתב נראה שהם משנים הללו) ומשנת תרל"ה כבר ישנם הנחות שלו, ומשנת תרל"ו ישנם כתביו שם באר לעצמו מאמרי מהר"ש נ"ע, וביותר מאמר מים רבים ומאמר וככה שנאמרו בשנות תרל"ו תרל"ז (וידוע שבמאמרי מהר"ש יש חילוק גדול בין הכתבים לכמו שאמרם שהכתבים מקוצרים הרבה, והנחות כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה הם ע"פ הרוב כמו שהיו בעת הדבורי, ובמקומות הרבה נכתבו בלשון המדוברת)...“

* * *

ולהעיר:

א. מאמר הראשון („הנחה“) הנדפס כאן, הוא ד"ה מים רבים תרל"ו — מקביל לד"ה זה בהמשך מ"ר הנדפס מכבר (ראה לעיל ב„פתח-דבר“). אלא, שבהיכל כ"ק זה, ישנם לפני זה עוד ג' מאמרים — מתחלת השנה, ויודפסו בע"ה בסה"מ תרל"ה לכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע (ועד"ז בנוגע לשאר המאמרים שבהבוך כ"ק — ראה לקמן בהערה לרד"ה כל האזרח בישראל).

ב. אופן הכתיבה (ציור האותיות, וכיו"ב) — משתנה בבוך כ"ק זה כו"כ פעמים; ועד"ז הוא בנוגע להנייר עליו נכתבו ה„הנחות“ (ראה גם מ"ש לקמן בהערה לרד"ה זכור . . . עמלק ולרד"ה מים רבים ה').

ג. רוב ה„הנחות“ הנדפסות כאן — ישנן גם בהמשך הנ"ל, או בהמאמרים שנדפסו בכרך הנוכחי (לעיל ע' רלט ואילך). וצויין עד"ז בתחלת כל „הנחה“ (וב„מפתח“ למאמרים אלו — בראש הספר); ועד"ז בהמשך המאמר (הנחה) — צויין לפרק המקביל (וכיו"ב) שב„המשך מ"ר“ ומאמרים הנ"ל (בנוגע לאופן ציונים אלה — ראה לקמן בהערות לרד"ה מים רבים הא' ולרד"ה להבין שרש ענין הקנינים).

* * *

כו"כ מקומות ב„הנחות“ אלו — צ"ע המשך הלשון כמו שנכתב בכ"ק:

(1) בכ"מ מהנ"ל נראה, שלכאוי ישנן תיבות מיותרות או חסירות. גם — כמה

(*) מכתב זה בא לידינו אחרי הדפסת ה„הנחות“. וע"פ מכתב זה — לכאוי נכון מ"ש להלן ע' תקסח הערה „ובד"כ ענין כו"כ“.

פסוקים ומרזיל, נכתבו בשינויים (ומשנים לפעמים הפשט) לגבי ה„מקור“ (ולפעמים — עִד הנִל בחסר ויתיר):

(2) הרבה תיבות (ובפרט אלו שנכתבו באידית), נכתבו בהכִיָּק שלא כהרגיל עתה (וב„אידית“ — נוקד בדִיָּכ בכִיָּק (משאִכ בדפוס)):

(3) בריבוי מקומות בכִיָּק זה, קשה לדעת בבירור אם נכתבה תיבה ביוֹד או בואו.

ולכן: לבד בנוגע להחילוקים שמאות י' לאות ו' ולהיפך (שכרוב הפעמים, נדפס כאן כהרגיל עתה — ולא הערנו עדין בהערות) — נדפס כאן הכל בדיוק כפי שהוא בהכִיָּק, וצויינו רוב השינויים הנִל בהערות — עם „תיקונים“ בדרך אפשר (ובפרט — במקום שמבלי ה„תיקון“ (שבדרך אפשר) קשה הקריאה).

(ולהעיר: בכִיָּמ בכִיָּק זה, נכפלה תיבה א' או יותר — על אתר; ולפעמים נכתבה מתחילה במקום א', ואחִיָּכ עשה בכִיָּק סוגריים וכיוֹב — סימן למחיקה, וכתבה במקום המתאים. והערנו כאן רק על ההכפלות הנִל שעל אתר).

— נוסף להערות מסוג הנִל (ומהסוג דלעיל סִג), באו גם ציונים לפסוקים מרזיל כו' ודרושי דאִח — השייכים להענינים המובאים בהמאמרים.

• • •

ה„מפתח“ למאמרים (הנחות) אלו, בא (כנִל) בראש הספר.

מערכת „אוצר החסידים“

הנחות אדמו"ר מהורש"ב

בט"ד פ' וירא

מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה ונהרות לא ישטפוהו גם אם איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו, וצ"ל והלא אהבה אינו בגדר כיבוי דכשאדם אוהב את אחד ואח"כ כשמתבונן שעשה לו איזה רעה נסתר האהבה ונהפך אבל מים א"י לכבות אותה ובנוסח הפייט אומרים זכור אב נמשך אחריו כמים אב הוא אברהם שהי' מרכבה למדת החסד והוא אהבה ונמשל למים ואיך אפשר למים לכבות מים ומים אינו בגדר כיבוי דכשמים הולכים בחזק אוחזין אותו אבל לא כיבוי ואדרבה מים רבים צריכים לחזק את האהבה ומהו רבותא דמים לא יוכלו לכבות אהבה ומאחר שאומרי' זה בלי רבותא משמע שהוא רבותא וצ"ל מהו. אך הענין דהנה דקדיק לומר מים רבים הוא טרדת הפרנסה וריבוי המחשבות בעניני עוה"ז, דכתי' רבת מחשבות בלב איש הטורדות ומבלבלות את האדם ומייגעין אותו ומטילין לו ספיקות בכל פרט ופרט עד שא"י מה לעשות אם עסק זה או אחר ובעסק זה גופא אם לעשות כך או כך והר"ע טרדת השכל והשכל הוא בראש וכשיונח בראש לעשות דבר זה ניוז כל גופו ואבריו ורצונו לדבר זה ואח"כ כשיונח בראש דבר אחר ניוז כל גופו ואבריו לאותו דבר ונשאר בספיקות ונמצא בטל ממלאכתו לגמרי ומוסיף יגון על יגונו לכן א' החכם אין לך שמחה גדולה יותר מהתרת הספיקות דכשהוא בספיקת וא"י מה לעשות אם דבר זה או ד"א ובעסק זה גופא אם לעשות כך או כך ונמצא בטל ממלאכתו ואין לו

בט"ד פ' וירא : ד"ה זה הוא — התחלת המשך הנודע מ"ר תרל"ו (נדפס בספר בפ"ע), אבל — בכמה שינויים (גם בסדר) ובחסר ויתיר (ובפרט ההתחלות וסיומים דהמאמרים שאינם בנדפס — ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"פתיח דבר" שם). והשתדלנו להעיר ע"ז, ובעיקר — בהוספות ענינים וכיו"ב (חוץ מהתחלת (וסיום) מאמרים, שמוכן מצמנו שהן הוספה), ונסמן בההערות : „הוספה“.

מים רבים . . . יבוזו לו : שה"ש ח, ז (ושם : ישטפוהו אם יתן איש).

דכשאדם . . נסתר האהבה : הוספה.

ובנוסח הפייט : תפלת גשם.

אברהם . . החסד : פרדס שכ"ב פ"ד. ספר הבהיר סקצ"א. אגה"ק סט"ו. תר"א

סח, א. ובכ"מ.

ואדרבה מים כו' : ראה בהנדפס שם ע' א' ובהערה ג שם.

דכתי' רבת כו' : משלי יט, כא (ושם : רבות).

א' החכם : ראה שו"ת הרמ"א ס"ה בתחלתו : כמאמר החכם כי לא טעם . . . שמחת ספיקות והתרתם.

דכשהוא בספיקת : אוצ"ל : דכשהוא בספיקות.

ההצטרפות שלו וכשאחד אומר לו עשה מתירו אותו מהספיקות וזהו מים רבים כמו שמים נידא כן השכל נמשך אנא ואנא. ועייל באי"א קצת ובאמת הם קרובים זל"ז דאמרז"ל מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה ופי' רבינו מרובים צרכי עמך מחמת שדעתם קצרה מחמת קוצר הדעת לכן מרובין צרכיו דאם הי' לו דעת חזק וידוע דדעת הוא ענין התקשרות באלקות ולא הי' מתאוה כלל לד"א דכתי' לתאוה יבקש נפרד להיותו נפרד לכן לתאוה יבקש דאם הי' מקושר בדבר אחד לא הי' מתאוה לדברים אחרים או מחמת שהוא מקושר באלקות שא"ד אינים תופסים מקום כלל ונמצא הוא סדר השתלשלות שלשלת אחוזות. זו בזו למה הוא מתאוה לד"א מפני שהוא נפרד ולמה הוא נפרד מפני קוצר הדעת. וביאור הענין דהנה חכם אחד כ' דמציאת הרע הוא יותר ממצאת הטוב דכשתקיש עונג האדם ומנוחתו כל ימי חיותו נגד הצער והתכלי' קשים וביטל האברי' ומומין וצרות כל ימי חיותו ימצא שמה שנברא האדם הוא רק נקמה להיות. נוקם ממנו ובאמת הוא שטות גדול וכבר השיג עליו הרמב"ם והראה שחקירה זו אין לה מקור כלל ובאמת הוא שטות גדול דכל רע הבאה לאדם מגזירת המקום כמו רעידת הארץ שהוא הריסת בתים והזק לב"א וברקים ורעמים וחוסר אבר הבאה לאדם מחמת גזירת המקום הוא מעט מהמעט (זיער ועלטון) כמעט אחד מריבוי רבבות ורוב רעה בא לאדם מחמת עצמו כמ"ש שיחת לא לו שיחת הבא על אדם לא מהקב"ה הוא רק כמו שפירש שלמה אולת אדם תסלף דרכו ועל הי' יזלעף לבו פי' אולתו גרם לו זאת דאם הי' מסתפק במועט בלחם לאכול ובגד ללבוש כמו שביקש יעקב ולא פירש איזהו לחם ואיזהו בגד רק מה שנק' בגד ומה שנק' לחם כמ"ש השליך על הי' יהבך והוא יכלכלך מכלכל חיים בחסד לא הי' בא לידי נזק כלל אבל אם הוא רוצה להשתוות עם העשיר ולהשתמש בכלי כסף דוקא והרי הוא סכל שוטה למה לא ירצה בכלי זהב או מנופך או מספיר או מאודם שהוא טוב יותר ולרצון אין שיער כלל ומחמת רצון זה הולך במרחקים ופורש בים

עשה מתירו . . אנא ואנא : אוצ"ל : עשה כך מתיר . . אנה ואנה.

דאמרז"ל : פיוס בתפלת נעילה. ועגיב ברכות כט, ב.

ופי' רבינו : בנדפס (סע"א) מציין לתרי"א דיה ויאבק (והוא שם כו, רע"ג).

דעת . . התקשרות : ראה תניא ספ"ב.

ולא הי' : אוצ"ל : לא הי'.

דכתי' לתאוה כו' : משלי יח, א.

שא"ד : ר"ת : שאר דברים.

אינים תופסים : אוצ"ל : אינם תופסים.

דהנה חכם אחד : ראה בכ"ז מו"ג ח"ג פ"ב.

זיער ועלטון : כ"ה בכ"ק (ווי' האי צרו"י). ואוצ"ל : זיער ועלטון.

כמ"ש שיחת לא לו : האוינו לב, ה (ולהעיר מדע"ו מבעה"ת שם). ובפסוק : לו לא

(וראה גם פרשי' שם ד"ה בניו).

שפירש שלמה אולת כו' : משלי יט, ג (ושם) (וכצ"ל לכאוי גם כאן) : יזעף לבו.

בלחם . . שביקש יעקב : ויצא כה, ב.

כמ"ש השליך כו' : תהלים נה, כג (ושם) : השליך.

מכלכל חיים בחסד : גוסס ברכה ב' דשמו"ע.

ואם גיזק אוי על ה' יזעלף לכו למה עשה לו ככה או שיש מן מרגליות שמצואי' בים וצריך אחד לירד בים על התהום בצלוחית וידוע דצלוחי שטבלה דרך פיה לא עלתה לה טבילה מפני שאין המים נכנסים לתוכה והאדם יושב בצלוחית זה והאוויר הוא שואב מהשפופרת יוצא מהצלוחית למעלה מחוץ לים ויש בזה ב' סכנות מצויות הא' הדכלי צריך להיות מזוכית כדי שיראה מה שסביב לו דשטח הכלי הוא קטן וצריך לראות מה שסביב לו ויש דגים גדולי' השטים בים ושמא ישברו הזוכית הב' שמא יפסוק החבל דטבע המים שהוא אוכל את החבל הג' שמא ירדו אותו על אבן וישבר הזוכית דמים מכסה על האבן ואינם רואים אם יש שם אבן או לא ומי שירד ואירע לו אחד מסכנות הנ"ל מי לו החייב בזה הלא הוא בעצמו דאם לא ה' יורד בים לא ה' בה לידי נזק כלל וזהו אולת אדם תסלף דרכו שהוא בעצמו החייב בזה (ניט קיריך ועסטו ניט גיזק ועריזן) ואח"כ אם גיזק אוי על ה' יזעלף לכו למה עשה לו ככה הגם שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה מ"מ הרי הוא בעל בחירה ולמה לא בחר במדת ההסתפקוס הרי מבואר שכל הרעות הבא על האדם הוא בעצמו חייב בזה ולא הקב"ה, ותמורות מה שהחכם אומר שהאדם לא נברא אלא כדי לנקום ממנו רואים אנו שהוא היפך לגמרי דאנו רואים כל מה שמוכרח לאדם יותר הוא בנמצא יותר כמו האכילה ושתייה שהשתייה מוכרח יותר מאכילה דאדם יכול לחיות בלא אכילה ב' ואפי' ד' ימים אבל אם יאכל ולא ישתה אינו יכול לחיות לכן אנו רואים שהמים הוא בנמצא יותר בכל מדינה ומדינה ובכל המקומות ולא יש שטח מקום שלא יהי' בו מים ואפי' במקומות שיש מים מעט מ"מ כשיחפרו שם יש ג"כ מים מפני שהוא מוכרח יותר, גם אנו רואי' ההפרש בין מים לאוכל דעבור מים צריכין לשלים ועבור מים א"צ לשלים וכל תשלום המים הוא מחמת הטורח דצריכין לילך לנהר לשאוב אבל מי שהולך במים בעצמו לנהר לשאוב אינו משלים כלום וכמ"ש אכל בכסף תשברו מאתם ואכלתם וגם מים תכרו מאתם ושתייתם

- יזעלף . . מן מרגליות : לכאוי' צ"ל : יזעף . . מין מרגלית.
 שמצואי' בים : אוצ"ל : שמצווי' בים (או : שמצואי' בים).
 וידוע דצלוחי כו' : ראה מקואות פ"י מ"א (ולכאוי' צ"ל : דצלוחית).
 בזה ב' כו' : אוצ"ל : בזה ג' כו'.
 ירדו אותו : אוצ"ל : יורידו אותו.
 ה' בה . . קיריך . . יזעלף : כ"ה בכ"ק (בקרוף שזאית). ולכאוי' צ"ל : ה' בא . .
 קריך . . יזעף.
 שאין אדם כו' : חולין ה' סע"ב.
 במדת ההסתפקוס : לכאוי' צ"ל : במדת ההסתפקות.
 בלא אכילה . . ואפי' ד' ימים : ראה רמב"ם הל' שבועות פ"ה ה"כ. טושו"ע
 יו"ד סרל"ו ס"ד.
 יאכל ולא ישתה כו' : ראה שבת מא, א : אכילתו דם.
 דעבור מים : כ"ה בכ"ק. ולכאוי' צ"ל : דעבור אוכל.
 לשלים . . לשלים . . משלים : לכאוי' צ"ל כאן (ועד"ו כ"פ לקמן) : לשלם . .
 לשלם . . משלם.
 במים בעצמו לנהר : צע"ק הלשון. ואולי "במים" מיותר.
 וכמ"ש אכל כו' : דברים ב, ו (בשינוי קצת).

ומאי וגם מים פי' וגם מים שהוא דבר הפקר מ"מ תכרו מאתם, גבי אוכל לא נא' גם דדרך לשלים גמול אוכל אבל מים שאין דרך לשלים עבורו מ"מ. תכרו מאתם ואיתא בפ"י הטעם כדי שלא יהנה מהם כדי שלא יוכל הסי'מ לשלוט עליהם הרי מבואר מהפסוק דמים שהוא דבר המוכרח הוא דבר ההפקר רק ששם ציוה הקב"ה לשלים עבור מיים מטעם הנ"ל וכ"ז הוא מחמת שהוא דבר המוכרח יותר מאכילה ותאווה שהוא מוכרח יותר מים שאין אדם יכול לחיות בלא אוויר לכן אנו רואין שהוא בנמצא יותר מהמים וא"צ לילך לשאוב אותו כמו מים ואינו שייך שיאמר האדם אילך ואשאב אוויר זה אינו שייך כלל מפני שהוא שוה בבית כמו מבחוצ' וחוקרים אומרים שהאוויר הוא שוה בבית ובחוצ' מחמת להיותו עצם דק ואין לפניו הסתר כלל וגם א"צ לשלם עבורו וראי' מפסוק הנ"ל שלא ציוה להם לשלים עבור האוויר מפני שהוא דבר המוכרח יותר וזהו ענין חניקה שסותמין ממנו האוויר איזה מינוטין לכן הוא חפשי לכל אבל בגדי' יקרים שאינו מוכרחי' דבגיוי כבשים יתחמם ולמה לא בגדי' מעורות חית יקרי' ואפי' בגדי' פשוטי' הם ג"כ אינו מוכרחי' כ"כ דיכל לחיות גם אם ילך קרוע ובלוע וכ"ש בגדי רקמה ומשי לכן הם יקרי' ובית דהוא אינו מוכרח יותר מן הבגדי' דיכול להיות בדירות חבירו לכן ביוקר יותר מבגדי' וכ"ש כלי כסף וזהב ונופך וספיר ואודם דאינו מוכרחי' כלל לכן הם עולי' בדמי' יקרי' נמצא מבואר דכ"ד שהוא מוכרח הוא בנמצא וגם בזול ודבר שאינו מוכרח כ"כ הוא ביוקר ואם נא' כמו שהחכם אומר דבריאת האדם אינו כדי לנקום ממנו הי' צ"ל דמים יהי' ביוקר מאכילה ואויר עוד יותר מהמים אלא כל מה שמוכרח לאדם הוא בזול ומה שאינו מוכרח א"צ לרצות כלל וזהו אולת אדם תסלף דרכו דלמה לו לרצות בכלי' מגופך ואודם וספיר ואם גיוק אח"כ על ה' יזלעף לבו למה עשה לו ככה ובאמת לא מהקב"ה זאת דאלקי' עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונת רבים דכל מה שמוכרח לו הוא בזול ואם הי' מסתפק במועט לא הי' בא לשום דבר והמה בקשו חשבונות רבי' דוקא כלי כסף וזהב ונופך ואודם וספיר ובגדי רקמה ומשי והולך במרחקי' עד שממלא תאוות לבו הזרי' ולכן גיוק נמצא הוא בעצמו חייב בזה וכמ"ש מידכם היתה זאת וכתי' משחית נפשו הוא יעשנה וזהו מרובי' צרכי עמך ודעתם קצרה ויש בזה ב' פירושי' הא' דמחמת קוצר הדעת דאינו מתבונן כלל דכשיתבונן וכי כדאי לעמוד נפשו וגופו בסכנה בכדי שימלא תאוות לבו ובאמת הוא טובה המדומה דאינו אלא עד שיורגל בזה אבל לאחר שירגל עצמו בזה

ואיתא בפ"י : ראה פנים יפות דברים שם (ושם, ד).

הטעם כו' : ראה בנדפס ע' ר' ובהערה טו.

עבור מיים . . יותר מים : אוצ"ל : עבור מים . . יותר ממים.

וחוקרים אומרים : ראה בנדפס ריש ע' הנ"ל ובהערה טו (נדפסה בטעות שם ע' ג').

ולמה לא . . חית . . דיכל : לכארי צ"ל : ולמה לו . . חיות . . דיכול.

אינו כדי לנקום : לכארי צ"ל : הוא (או : אינו אלא) כדי לנקום.

יזלעף לבו : לכארי צ"ל : יזעף לבו.

דאלקי' עשה כו' : קלהל ז, כט (בשינוי ל' קצת. ושם : חשבונות).

וכמ"ש מידכם כו' : מלאכי א, ט. ולהעיר ממ"ש בהנדפס (ס"ע הנ"ל) ובהערה יו.

וכתי' משחית כו' : משלי ה, לב.

אין לו שום טובת הנאה מזה כלל אדרבה שמא יחסור לו אחד מהדברי הנ"ל שיש לו מזה צער אבל מי שאין לו מתחילה אין לו שום צער מזה ואם הי' מתבונין לא הי' מתאוה לבו לדבר זרי' רק שאינו מתבונין והוא מפני קוצר הדעת ופי' הב' מפני קוצר שאין לו התקשרות לאלקות דכתי' וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה פי' שיוזכרו שהוי' אלקיך אזי בכל אשר תעשה לאו דוקא במה שילך למרחקי' ויפרוש בים עי"ז דוקא ירויח דיכול לישב בביתו בשקט ובשלוה והי' ישלח לו מה שהוא צריך מאן דיהיב חיי יהיב מזונא רק שצריכי' עשיית כלי מ"מ כלי קטן ג"כ ולמה לו להרחק נדוד וכי' אימתי כשיזכור שהוי' אלקיך ומפני שאינו מתבונין כלל לכן הוא מרחק נידוד והוא מפני קוצר הדעת, והוא לתאוה יבקש נפרד מלבד מה שנת' שהוא מפני קוצר הדעת יש בזה עוד גבה עינים ורחב לבב שרוצה להשתוות אם העשיר להשתמש בכלי וכלי זהב או מאודם או מנופך או מספיר וזה אינו משים אל לבו כלל מפני זכה לדברים אילו מי מפני תורתו או מפני שהוא ירא שמים או מפני שמתנהג במדת חסידות רק שאינו שזה אינו משים אל לבו כלל רק חפצו למלאות תאוות לבו ולילך במרחקי' ולפרוש בים שכשירויח הון רב יהי' ג"כ בין המכובדי' ורוצה להשתוות אם המכובד הגם שהוא זכה זה ע"י תורתו או ע"י שהוא ירא שמים זה אינו מתבונין כלל והו"ע הגסות שבו והי' כמו גלי ים שאנו רואים שלפעמים נגבה מן הים כמו הר גבוה והוא מפני יסוד הרוח שבו שהוא מגביר על יסוד המים שטבע המים לילך ממקום גבוה למקום נמוך וטבע הרוח מגביר על טבע המים הרי שדבר הזר מגביר כמו בגסי רוח הרוח שבו מגביר עליו וכמו שאנו רואין במים כשהם נגבים מיד הן נופלים כמו"כ גבי רשעי' כתי' ורשעי' כים נגרש שמיד נופלי' אדרבה שמוה בא לידי חולי שמתיע מעטרת הדרך דלאו בכל יומי אתרחיש ניסא דכאן צריך לב' הצלחות יותירות הא' שלא יוזק שהוא הולך במרחק ופורש בים ואפשר שיוזק ולכן הפורשי' בים צריכי' לברך

לדבר זרי' : אוצ"ל : לדברים זרי'.

ופי' הב' : בנדפס (ע' ה'), שזהו עיקר הפירוש.

קוצר שאין : אוצ"ל : קוצר הדעת שאין.

דכתי' וברכך כו' : ראה טו, יח.

מאן דיהיב כו' : ראה תענית ח, ב.

מרחק נידוד : אוצ"ל : מרחק נדוד.

וזהו לתאוה כו' : מכאן — פ"ב בנדפס.

אם העשיר . . בכלי וכלי זהב : לכאוי' צ"ל : עם העשיר . . בכלי כסף וכלי זהב.

מפני זכה לדברים אילו מי : לכאוי' צ"ל : מפני מה זכה לדברים אלו אי.

רק שאינו שזה : לכאוי' צ"ל : רק שזה.

אם המכובד . . על יסוד : לכאוי' צ"ל : עם המכובד . . על יסוד.

כמו בגסי . . כשהם נגבים : כמו כן בגסי . . כשהם נגבהים.

כתי' ורשעי' כו' : ישעי' גז, כ (ושם) והרשעים).

דלאו בכל יומי כו' : פסחים ג, ב. זח"א קיא, ב.

הצלחות יותירות : לכאוי' צ"ל : הצלחות יתירות.

ולכן הפורשי' . . הגומל : ברכות גז, ב. טושו"ע או"ח ר"ס ריט.

ברכת הגומל דכל הדרכי' בחזקת סכנה הב' שמא ילך במרחקי' ויפרוש בים ולא ימצא מה שהוא חפץ וכשיתכונן מה זכות יש לו שיעשה לו ב' הצלחת הנ"ל רק וזון לבו הושיאו הגם שהולך במרחקי' ופורש בים מ"מ שלום יהי לי כי בשרירות לבי אלך נמצא שהוא בעצמו חייב וההפרש בין מדת ההסתפקות לרצונות הוא ההפרש שבין רה"י לרה"ר דאית' בלקוטי השי"ס מה"ריו"ל שרה"י הוא אצילת ורה"ר הוא עשיי' ובפע"ח אית' חכם אצ"י רשע עשי' ומה שייך רה"י ורה"ר לאצ"י ועשי' דאית' במאו"א רה"י שהוא ש' מ"ה גבוה יו"ד ורחב ד' יו"ד הם ע"ס וד' הם ד' אותיות פשוטי' וכשאדם משים עצמו רה"י ומסתפק במועט אני הוא רה"י ומקושר לאלקות אבל רשה"ר הוא טורי דפרודא ושעורו י"ו יו"ד הוא נקודא אחת וא"ו הם וא"ו גקודות דתהו שנפלו בשבה"כ ונעשה מזה רבים וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה האהבה מוסתרת שיש בבאו"א מישראל זה א"י לכבות רק כתי' אם תעירו תעוררו את האהבה עד שתחפץ פי' שיחפץ לצאת ממאסר הגוף המונעו ומעכבו ונותן כח לנה"ב להתגבר על הנה"א ויוכל לבוא לבחי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך רק שצריכי' לעורר זה וזהו דכתי' אם תעירו תעוררו את האהבה והוא ע"י התכוננות כשיתכונן כי עמך מקור חיים דאפי' מקור החיים ומקור התענוגי' הוא טפל ובטל לך ועי' יבוא לאהבת בכל לבבך בשני יצריך שאפי' היצה"ר יהי ג"כ תשוקה לאלקי' דהיצה"ר הוא כח המתאוה ול"ד רע רק שמצירי' בו ציור

דכל הדרכי' כו' : ירוש' ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר פ"ג. ב (ב).
הצלחת הנ"ל . . הושיאו : אוצ"ל : הצלחות הנ"ל . . השואו.
שלום יהי . . אלך : לי הפסוק — נצבים כט, יח.
וההפרש בין כו' : מכאן — פ"ג בנדפס.

לרצונות הוא : אוצ"ל (וראה הסגנון בנדפס) : לרצונות הנ"ל הוא.
בלקוטי השי"ס : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (הערה כב. ובטעות נדפסה בעי' ה').

מה"ריו"ל . . אצילת : לכאור' צ"ל : מהאריו"ל . . אצילות.
ובפע"ח : בנדפס שם ע' ו' מציינ' לשער חהמ"צ (והוא שם פ"ו).
דאית' במאו"א . . פשוטים : בנדפס שם מציינ' למאו"א ר, כב (ולהעיר, דכאן מביא ממאו"א כהפירוש במאו"א שמפרש בנדפס).
רשה"ר הוא . . י"ו : מאו"א שם.

כתי' אם תעירו כו' : בנדפס (ריש ע' ז'), מציינ' כ"ק אדמו"ר שליט"א לשה"ש ג, ה (וכ"ה שם גם לפניו — ב, ז. ובשניהם : אם תעירו ואם תעוררו גו'). ולכאור' אין נפק"מ בין הפסוקים. ואולי אפ"ל, שהפסוק המצויין בנדפס בא בהמשך למ"ש מצאתי את שאהבה גפשי גוי, שמדובר (ראה לקו"ת דאה לב, ד) בנוגע לגילוי האהבה לאלקות. ונותן כח לנה"ב . . הנה"א : זהו המשך הביאור ב"מאסר הגוף" (וכ"ה הלשון בנדפס שם — ריש ע' ז').

ויוכל לבוא כו' : המשך הביאור ל"שיחפץ לצאת" (וכ"ה בנדפס שם).
ואהבת את . . בשני יצריך : ואתחנן ו, ה. ברכות נו, א (במשנה).
כי עמך . . דאפי' כו' : תהלים לו, י. וראה לקו"ת תוריע כ, א"ב ובכ"מ.
יהי ג"כ . . דהיצה"ר הוא כו' : אולי צ"ל : יהי לו ג"כ . . דהנה"ב הוא כו'.
ובנדפס : התאב כו' פשוט (ולא נזכר היצה"ר).
ול"ד : רית : ולאן דוקא.
שמצירי' . . לציר : לכאור' צ"ל : שמצירי' . . לציר.

רע ויכולי' לציר ציור טוב ג"כ וגם כשיתבונן כי ב"ה הוי' צור עלמים ביו"ד
 נברא העוה"ב ובה"א נברא העוה"ז ובמה יחפוץ יותר אם בדבר שנתהוא מב'
 אותיות או בדבר שבב' אותיות שלו נתהוו דברי' אלו מי לי בשמים ועמך לא
 חפצתי בארץ שא"צ לחפוץ לא געה"ת ולא געה"ע רק אלקות וכשיתבונן זה
 אזי מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה מוסתרת שיש בכאו"א מישראל ולא
 עוד שיכל לבוא לבחי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך:

בט"ד פ' חיי

רשפיה רשפי אש שלהבת יה, קאי על נפש אלקית שבטבע תולדתו יש לו
 אהבה לאלקו'. והנה לפני פסוק זה כתי' מים רבים לא יוכלו לכבות
 אהבה ונת' דמים רבים הוא מה שהאדם טרוד בעניני עוה"ז וטרדת הפרנסה
 ופי' הפשוט הוא אפי' מה שהאדם טרוד בעניני עוה"ז אפי' דבר הרגיל נק'
 ג"כ מים רבים הגם דאית' בפר"א דכל תורה שאין עמה מלאכה כו' מ"מ אית'
 עשה תורתך קבע ומלאכתך עריא וע"ז נא' מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה
 דאהבה אבה הוא ל' רצון ומאחר שיש לו רצון לד"א א"א שיהי' לו רצון
 לאלקות דאחד מניע לחבירו דכמו שאנו רואים באדם שיש לו ב' רצונות
 שניהם הם רפויים וזה אות ומופת שאין לו רצון לאלקות מה לא יוכלו לכבות
 את האבה מוסתרת שיש בכאו"א מישראל מחמת רשפיה רשפי אש שלהבת

בי"ה כו' העוה"ז: ישעי' כו, ד. מנחות כט, ב. ב"ר פי"ב, י. וראה גם אוה"ת נ"ך
 (עה"פ) ח"א ע' רז ואילך ובהנסמן שם.
 בדבר שנתהוא: לכאו' צ"ל: בדבר שנתהוה.
 מי לי כו' שא"צ לחפוץ כו': תהלים עג, כה. לקו"ת אמור לא, ג. ובכ"מ.
 עוד שיכל לבוא: אוצ"ל: עוד אלא שיכול לבוא.

רשפי' כו': שה"ש ה, ו. מכאן — ס"ד בנדפס (ובמפתח שבסוף הספר שם — שהד"ה
דפי' חיי מתחיל מפי'.)
 לפני פסוק זה כו': לכאו' צ"ל: אחרי פסוק זה — שם, ז (ושם: את האהבה).
 ונת' דמים כו': רד"ה שלפניו.
 אפי' דבר: בכ"ק נמתק קצת, ואולי: אפי' בדבר.
 הגם דאיתא כו' (עד „ובחי' אהבה" — הנסמן לפ"ה): הוספה.
 דאית' בפר"א: אבות פ"ב מ"ב.
 איתי עשה כו': אבות פ"א מט"ו. רמ"א ביו"ד סרמ"ו סכ"א. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ג הי"ב.
 ומלאכתך עריא: לכאו' צ"ל: ומלאכתך עראי.
 דאהבה... רצון: ראה לקו"ת ואתחנן ב, ג. וראה גם מצות אהבה (בסו"ס
 דרמ"צ) פ"א. ועוד.
 דאחד מניע: אולי צ"ל: דאחד הוא מניעה.
 מה לא יוכלו: אולי צ"ל: מ"מ לא יוכלו.
 את האבה: לכאו' צ"ל: את האהבה.

יה שלהבת הוא שלהבת הקשורה בגחלת וכמו"כ למטה רשפיה רשפי אש כמו שלהבת י"ה ובחי' אהבה זו אית' במדרש בב' מקומות בפ' ויקהל ובשה"ש על מקומו ובתרגום שהוא מה דכתי' אהבתי אתכם אמר ה' והוא אהבה הבאה מלמעלה ורבינו פי' הוא בחי' אהבה מוסתרת שיש בכאוי"א מישראל וצ"ל איך הם פי' באופן אחר והוא פי' באופן אחר אך באמת שניהם דבר אחד הם דשורש האהבה מוסתרת הוא מאהבה הבאה מלמעלה ואית' בזהר דשורש האהבה הוא מש' הוי' י"ה הם תרין ריעין דלא מתפרשין אשתכח כחודא חיבבותה דלהון ובמאוי"א אית' גמי אהבה ה' ראשונה בינה וז"ה הוא ג"כ אהבה וההפרש הוא בין ריעין לדודין דודין הוא לפרקין אבל בפרק הוא התדבקות ואהבה צריך דבר הנאהב וזהו חבבותה דז"ה לז"ה וזהו דכתי' אהבתי אתכם אמר הוי' הוא גתנית טעם אהבתי אתכם הוא מחמת ש' הוי' שיש בכאוי"א מישראל כי חלק הוי' עמו נפש הוא חלק אלק' ממעל דכתי' פנים בפני דבר הוי' ודיבורו של הקב"ה חשיב מעשה וכת' אנוכי הוי' אלקיך שיהי' הוי' בבחי' אלקיך וצ"ל במה מורגש הש' הוי' בכאוי"א מישראל העיקר הוא יריד דש' הוי' הוא לי מהוה ויורד מורה על תמידת ההתהוות ובפרט יש כל האזניות וצ"ל מהו היריד דש' הוי' דהנה איתא רשעי' מלאים חרטות וצ"ל איך שייך שיהי' שניהם מלאי' חרטות ונק' רשעים אך הענין הוא דהנה מה שהם מלאי' חרטות פי'

שלהבת הוא . . בנחות : ראה מציד עה"פ (שה"ש שם), וראה גם לקמן ד"ה פתח אלי' בתחלתו ובהנסמן שם.

ובחי' . . במדרש כו' : מכאן — פ"ה בנדפס.

בפי' ויקהל : בנדפס נוסף פמ"ט (א).

דכתי' אהבתי כו' : מלאכי א, ב.

ורבינו פי' : בנדפס : וכאן פי' (והוא שם פ"א).

ואית' בזהר : בנדפס נוסף : ואתחנן דרס"ז ע"ב (בשינויים. ושם : בחביבותה). ובמאוי"א אית' : בנדפס נוסף : א, סל"ז (אבל במאוי"א וכן בנדפס — רק שאהבה בנינה

ותרדל"ם).

ו"ה . . וההפרש כו' : שם מציינ ע"ז : וכמ"ש בזה"ג ד"ד ע"א.

בפרק הוא : אוצ"ל : בפרק זה (או : בהפרק) הוא.

ש' הוי' שיש . . פנים . . אנוכי כו' : ראה לקו"ת ר"ם ראה. וראה גם (בנוגע לש'

הוי' שבכאוי"א) אגה"ת פ"ד.

כי חלק כו' ממעל : האוינו לב, ט (ואגה"ת שם). איוב לא, ב (ותניא רפ"ב).

וראה גם לקמן ד"ה לך ה' הגדולה קרוב לתחלתו — שמכ"א ג"כ ב' הפסוקים ביחד. וראה

ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א לאגה"ת שם (נדפס בביאורים לתניא' (להר"י ש"י קארץ)

חיב ע' קלג ואילך), שבי' פסוקים הגיל' והביאורים עליהם — אינם בסתירה, ואדורבה.

נפש הוא : אוצ"ל : גסה"א הוא (וכבנדפס שם ע' ח').

דכתי' פנים כו' : ואתחנן ה, ד (ושם : פנים בפנים).

ודיבורו של הקב"ה כו' : ראה ב"ר פמ"ד, כב.

וכתי' אנוכי כו' : יתרו כ, ב, ואתחנן שם, ו.

ל' מהוה . . ההתהוות : שעה"ה"א רפ"ד.

אית' רשעי' כו' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה לב).

שאינו רוצי' להיות נפרדי' ומה שהם נמשכי' אחר תאוות הוא מחמת שנדמה להם שאיני' נעשי' נפרדי' מזה אבל אם הי' יודעי' שעיני' נעשי' נפרדי' לא הי' נמשכי' אחר זה והנה זה בא ממדריגה שלמעלה מטו"ד דע"פ טו"ד צריך להיות התבוננות להיות שהנפש חלק אלקה ממעל לכן צריכי' להיות מקושר לאלקות ומאחר שיש להם התבוננות מפני נק' בש' רשעי' אלא שהוא למעלה מטו"ד וזהו"ע משכיל לאיתן אורחי משכיל הוא מקור לשכל דשכל הוא השגה והבנה ומשכיל הוא מקור השכל דאם נא' שהמשכיל הוא ג"כ מושג למה קוראין אותו משכיל אלא שאין אנו יודעי' אלא שיש משכיל אבל איכותו ומהותו אין אנו יודעין דאם הי' יודעי' איכותו ומהותו הי' שכל ומאחר שקוראין אותו משכיל הי' אנו מושג וזהו משכיל לאיתן דאותיות איתן משמשי' לעתיד פי' לע"ל יתגלה בחי' משכיל ואיתן כמשמעו קשה שהוא ביטול שלמעלה מטו"ד כמ"ש כי עם קשה עורף הוא וסלחת וצ"ל וכי מפני שעם קשה עורף הוא לכן יהי' סליחת עוונות והלא להיפך דקשה עורף צריכי' ליסרו ולהכניע ערפו ולא סליחת עוונות אך הענין הוא דהנה קשה עורף הוא שלמעלה מטו"ד כמו מס"נ שהוא למעלה מדרכי התורה דע"פ כתי' לאהבה את הוי' אלקיך כל ימי חיידך אבל העדר החיות לא נמצא ענין מס"נ הוא למעלה מטו"ד לכן יומשך גם מלמעלה ממדריגה שהיא למעלה מטו"ד מי"ג מדה"ר שהם לפני אצי', ואנו רואי' שמה שאדם עובר עבירה הוא מפני רוח שטות המכסה דאפי' בעוברי עבירה בפ"מ ארו"ל אין אדם עובר עבירה אלא מפני רוח שטות המכסה וגם הוא קורא תגר הלא נתנו לו יצה"ר המיסת ומדיח ונה"ב המכסה ומסתיר על נה"א וגם הגוף הוא בחי' המסייע להיצה"ר שהוא כלי לקיים בו כל הרצונות ומהו חייב בזה אבל באמת לא כן דזה ג"כ נכלל במה שאמר שלמה אולת אדם תסלף דרכו ועל הי' יזלעף לבו שהוא בעצמו חייב בזה, אך צ"ל הלא באמת הוא טענה חזקה דהלא נתנו לו גוף ונה"ב וגם יצה"ר המסית

שאיני' נעשים : לכאוי' צ"ל : שאיני' נעשים.

זה בא ממדריגה כוי' : ראה תניא ספי"ח.

זה בא . . משכיל לאיתן האזרחי : תהלים פט, א. לקו"ת שם.

ומאחר שיש . . מטו"ד : הלי' צ"ע. ואולי צ"ל : ומאחר שאין להם . . מפני זה נקי

. . מטו"ד ועצ"ע.

וזהו משכיל . . קשה עורף : ראה לקו"ת שם.

ואיתן כמשמעו קשה : סוטה מה, סעי"ב (במשנה).

כמ"ש כי עם כוי' וצ"ל . . אך הענין : תשא לה, ט. תו"א כקב. ב"ג. ועוד. וראה שמו"ר

ספמ"ב (ובמ"כ שם) — הובא בתו"א שם, סעי"ב.

כמו מס"נ שהוא . . למעלה מטו"ד : הוספה.

דע"פ כתי' : אצ"ל : דע"פ תורה כתי'.

כתי' לאהבה : כ"ה בכי"ק. ואולי הכונה להכתוב (נצבים ל, כ) „לאהבה את ה"א

גוי' כי הוא חייך" (או להכתוב שם, ו „לאהבה למען חייך") — ראה בהנסמן בהערה הבאה.

ובכ"מ.

אבל העדר החיות לא : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשה"מ תש"ט ע' 121 ואילך.

ארו"ל אין כוי' : סוטה ג, א (בשינוי לשון).

שאמר שלמה אולת כוי' : משלי יט, ג (ושם : יועף).

ומדיה וכתיה אל פתח חטאת רובץ דמיד שיוצא לאויר העולם יש עמו היצה"ר והיצ"ט אינו נכנס אלא לאחר י"ג שנה והלא היצה"ר אקדי' בטעניתא ומה האדם חייב בזה אך באמת נותנין כח בנה"א לכלה את הרוח ולהיות מוח שליט על הלב ופיה על הלב אפי' לאחר שנתפשט בלב זהו משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע וצ"ל מהו ענין השבועה שמשביעין אותו והלא שבועה אי' מתרי"ג מצות דכתי' שבועת ה' תהי' בין שניהם ומה חומר יש בשבועה נגד כל המצות שלא יוכלו לעבור ע"ז דהנה כתי' ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ובחרת בחיים והוא עצה טובה ומסייעין אותו ג"כ והוא למשל כמו קניגע שעושי' מלחמה ומסייעין את אחד לנצח את השני ומה הסיוע הוא השבועה דאינו יכול לעבור על שבועה והרי אנו רואין כמה שעוברין על שבועה אך הענין השבועה הוא מה שנותנין לו כח להיות מושל ושליט על הנה"ב ולהי' מוח שליט על הלב דשורש נה"א הוא מש' מ"ה עולם הברודי' ושורש הנה"ב הוא מש' ס"ג עולם הנקודי' והו"ע דמ"ה מברר בין שיוכלל בס"ג שרשו דענין נקודי' הוא עולם התהו שהוא נקודא זת"ו וברודי' הוא התכללות אבל עקודי' הוא עקוד בכלי אחד שאפי' הכלי הוא ג"כ אחד פי' יחודא עילאה דשם עשר אורות בכלי אחד ואינו שייך לומר שהוא כלי לחכ' או לחסד או לגבורה רק שהוא כלי אחד לכל הע"א מפני שהכלי היא ג"כ אחד זהו ענין יו"ד הגם שהיו"ד הוא שכל זה ית' לקמן אי"ה זהו משכיל לאיתן האורחי פי' אורחי הוא ל' תושב אלט גוסענר וארום פראן דיא וואס זיינען ערסט אריין גיפארן) אבל אורחי הוא תושב ועל שמות הל' אורחי הוא שם ע"ב ועולם התהו הוא ש' ס"ג ועולם התיקון הוא ש' מ"ה דהנה תהו ותיקון הם שניהם מחודשי' הן הבנין והן הסתירה שניהם מחודשים דאית' מלמד שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן ואמר דין הניין לי דין לא הניין לי ומאחר שאמר בונה מובן שהוא דבר חדש וכן הסתירה היא ג"כ דבר חדש ולא דרך מקרא דמקרא אינו שייך לומר רק גבי אדם ואפי' גבי אדם הוא ג"כ השגחה פרטית

וכתי' אל פתח כו' דמיד שיוצא כו' והיצ"ט כו' : בראשית ד, ז (ושם : לפתח). סנה' צא, ב. קהיר עה"פ (ד, יג) טוב ילד גוי. זח"א קסה, ב. ועוד.
לכלה את הרוח : הוספה. וראה קהלת ה, ח (ואולי גם כאן צ"ל "לכלוא") — הובא בנדפס לעיל פ"ג.

מוח שליט כו' : זח"ג רכד, סע"א.

משביעין כו' וצ"ל כו' אך הענין כו' : גדה ל, ב. וראה ביאורים לתניא פ"א.

דכתי' שבועת כו' : משפטים כב, י.

דכתי' ראה נתתי . . . ובחרת בחיים : חיבור בי' פסוקים — נצבים ל, טו. שם, יט.

עצה טובה ומסייעין כו' : ראה גם פרש"י שם, יט ד"ה ובחרת.

כמו קניגע : לכאוי' צ"ל : כמו קניגיא.

הע"א : רית : העשר אורות.

הגם . . . אי"ה : תיבות אלו הם, לכאוי' כמו מאמר המוסגר.

גזסנער וארום : אוצ"ל : גיוזסענער וארום (ובכ"ק מנוקד).

ועל שמות : אוצ"ל : ובענין השמות (או כו"ב).

שמות הלי' : תיבת "הלי" אינה ברורה בכ"ק. ואוצ"ל : שמות י"ל (או : שמות הקבלה).

דאית' מלמד כו' : ב"ר פ"ג, ז.

מקרא דמקרא : לכאוי' צ"ל : מקרא דמקרא.

רק שאינו ניכר לאדם ומ"ש מקרא ומקרא הבהמה אחד להם פירש"י שהוא עונש מפני שהלכו אחר תאוות לבם ומכ"ש למעלה שהכל גלוי וידוע דאינו שייך לומר מקרא רק שמתחלה בנה את עולם התווה ע"מ לסתור ואח"כ סתר ע"מ לבנות עולם התיקון נמצא דשניהם מחודש"י אבל עקודי' הוא אורחי מאו ומקדם אשר לא נעשה עולם התווה ומכ"ש הסתירה נמצא שלא יש שום טענה לאדם הלא נתנו לו יצה"ר וגוף ונה"ב דהא נתנו כח לנה"א להיו' שליט על הלב ובאמת הכח הוא למעלה מעולם ועולם התיקון וזהו שאמרו מוח שליט על הלב ולא אמרו ריעותא דליבא דמוח הוא כלי לקבל ממשכיל כמו יחו"ת מיחו"ע חסד דמ"ה מרב חסד וזהו"ע יו"ד דיו"ד הוא חכ' והקוצה של יו"ד הוא כתר וזהו בנאצלי' ופעמי' מצינו דאצי' הוא עשי' ונקודים וברודי' הוא עתיק ואריך נמצא היוצא מזה שאין שום טענה לאדם דנתנו לו יצה"ר וגוף ונה"ב דהא נתנו כח ועוז להיו' מוח שליט על הלב. אך מצינו מקרא שלם שלכו' הוא להיפך ממה שנת' לעיל דכתי גבי מבול לא אוסף עוד לקלל את האדמה כי יצר לב האדם רע מנעוריו ונתנו לו יצה"ר וגוף ונה"ב ולפי מה שנת' לעיל אין זו טענה כלל דהא נתנו ג"כ כח ועוז בנה"א להיו' מוח שליט על הלב אך הענין דצ"ל בהקדם דהנה בס"פ בראשית כתי' וירא ה' כי רבו רעות האדם וכל יצר מחשבות האדם רק רע כל ויאמר ה' אמחה את וצ"ל דכאן חייב טעם כלי' ולקמן מחמת טעם זה אמר לא אמחה אך הענין הוא דהנה גבי כי יצר כו' כתי' וירח ה' את ריח הניחוח דהנה שכל הוא דבר שיש בו הטיה כמו כאן שמתחילה שכשחטא האדם נתחייב מחיה אבל אח"כ דנו לכף זכות הלא יש בו יצה"ר וגוף ונה"ב המכסה ומסתיר על נה"א והיצה"ר הוא אקדים בטענייתא הגם שיש כח בנה"א לכלה את הרוח וכי מפני שלא הגביר נה"א על נה"ב מפני זה יתחייב מיחיה

ומ"ש מקרא כו' : בנדפס מציין לקהלת ג, יט. ומעתיק לי הפסוק. ואוצ"ל גם כאן : מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם. פירש"י : עדין הובא גם בנדפס (ס"ע ט' ואילך). וראה פירש"י שם, יז ואי"ד. ולהעיר מפ' הספורנו ומצוד' עה"פ.

לומר מקרא : לכאן צ"ל : לומר מקרה. להיו' שליט . . מעולם ועולם : אוצ"ל : להיו' מוח שליט (ראה בסמוך) . . מעולם התווה ועולם.

חסד דמ"ה מרב חסד : בנדפס (ע' י') מוסיף דוגמא מרצה"ת ורצה"ע, ומציין (לכאן) על דוגמא זו : וכמ"ש מזה בת"א בד"ה ויקהל (פז, סע"ד ואילך) והגהות לשם בסי' תרי"ט — ראה אוה"ת ויקהל ח"ו ע' ביקלא. ח"ו ע' ביתשצבד.

ופעמי' מצינו . . ואריך : הוספה. וצ"ע הכוונה בזה. ונקודים וברודי' : אוצ"ל : ונקודים ועקודים. אך מצינו כו' : מכאן — פ"ו בנדפס. שלכו' . . דכתי : לכאן צ"ל : שלכו' . . דכתיב.

גבי מבול לא כו' : הכוונה — לאחר המבול, והוא בפי' נח ה, כא (בשינוי לי קצת). בס"פ בראשית כתי' וירא כו' ויאמר כו' : ה, ה (ושם : רבה רעת . . מחשבות לבו . . כל היום). שם, ז.

כתי' וירח כו' : נח שם. שמתחילה שכשחטא : אולי צ"ל : שמתחילה כשחטא. לכלה את הרוח : הכוונה להרוח שטות. וראה קהלת ה, ח (וראה לעיל בהמאמר ובהערה שם). יתחייב מיחיה : לכאן צ"ל : יתחייב מחיה.

נמצא שיש בשכל הטיה לכאן ולכאן אבל משכיל אינו מקבל שינוים כלל והוא איתן דאיתן הי' גבי עגלה ערופה שצ"ל קרקע אשר לא עובד בה פי' שאינו מקבל שינוים דקרקע אשר עובד בה הוא מקבל שינוים ומתהפך תחתיות לעליונות אבל איתן היא קרקע אשר לא עובד בה שאינו מקבל שינוים וזהו"ע משכיל שאינו מקבל שינוים וכמו דאיתא בסנהדרין שהי' נושאין ונותנין בדבר ופליגי בה רש"י ורמב"ם רש"י פי' כל אחד ואחד לעצמו ורמב"ם פי' כאו"א עם בר זוגו ופליגי עם לעצמו דוקא טוב או עם דוקא עם בר זוגו ומהם הי' יוצא הדבר על בוריו דהיינו שהי' מעלי' כלי שכלם למדריגה שלמעלה מהשכל והוא משכיל וכדאית' אשתומם כשעה חדא פי' שהעלה כלי שכלו למשכיל ששם ליכא הטיה והנה אנו רואים שכל מה שלמעלה במדריגה שם רב חסד כדאית' שאלו להכמה ואמרה חטאים תרדוף רעה ופעמים איתא נפש החטאת תמות ופעמים מצינו פסוקי' אלו גב נבואה שאלו גבי תורה ואמרה יבא קרבן שהוא שוגג שאלו להקב"ה ואמר יעשה תשובה וכאן כתי' וירא הוי' וירא הוא בחי' דזירא אותיות ראייה ואיתא איזהו חכם הרואה לכן כתי' אמחה דמחמת חכי' נתחייבו מחיה אבל וירח ה' ריח ניחוח דריח הוא דבר חזק מאד שמקיץ את האדם דכתי' והחכמה תחיה וכשאדם חי אזי התפשטת כח הנפש אבל כשנתעלף נחזירי' הכחות לשורשם ומקורם לכלולת הנפש וע"י ריח עי"ז מקיצים אותו ונעשה חזרת כח הנפש לכן ע"י ריח ניחוח נמשך להי' פטורי' מהמחיה ומה שייך טעם כי יצר לב האדם רע מנעוריו לזה וא"ל שהוא מפני מדת הרחמי' מפני כי יצר כו' לכן א"צ לענוש אותו ובאמת א"צ לזה כלל דמ"ש לא אוסיף עוד לקלל את האדמה פי' שלא יהי' מחית כל היקום אבל עונש כמו כריתות

דאיתן הי' . . לא עובד בה : ראה שופטים כא, ה.

דאיתא בסנהדרין : מ, א (כמשנה).

ופליגי . . יעשה תשובה : הוספה.

רש"י פי' : שם ד"ה כל הלילה.

ורמב"ם פי' : ראה רמב"ם הלי' סנה' פי"ב ה"ג. וראה לח"מ שם.

עם לעצמו . . או עם דוקא : לכארי צ"ל : אם לעצמו . . או אם דוקא (או : אם לעצמו

. . או דוקא).

וכדאית' אשתומם כו' : דניאל ד, טז. וראה גם שבת מז, א. וש"נ.

שאלו להכמה ואמרה חטאים כו' : ירושי' מכות פ"ב ה"ז. ילקוי"ש תהלים רמז תשב.

משלי יג, כא.

ופעמים איתא נפש כו' : חז"העמודים לבן השל"ה רפכ"א (הובא בלקוי"ש ת"ד ס"ע

1358 (ונדפס שם בטעות : פכ"ה). ע"ש). יחזקאל יח, ד.

ופעמים מצינו . . נבואה : ירושי' וילקוט שם (הפסוק דחזקאל) ; חז"העמודים שם

(הפסוק דמשלי).

גב נבואה . . יבא קרבן : לכארי צ"ל : גבי נבואה . . יביא קרבן.

שאלו . . יבא קרבן : ילקוט, חז"העמודים שם.

שאלו להקב"ה . . תשובה : שם, וירוש' שם.

הוא בחי' דזירא : לכארי צ"ל (ראה בההמשך) : הוא בחי' חכי' דזירא.

איזהו חכם הרואה : תמיד לב, א.

דכתי' והחכמה תחיי' : קהלת ז, יב (ושם : החכמה. ולהעיר שבאוה"ת נ"ך ח"ב ע'

איכבו, מביא מבחי' (בראשית ב, ז) "והחכמה תחיי'").

אזי התפשטת . . לכלולת הנפש : אוצ"ל : אזי היא התפשטות . . לכלולת (או : בכללות)

הנפש.

וא"ל שהוא : הר"ת לכארי' : ואפשר לומר שהוא. ובנדפס (ס"ע יא) — יש תוסי'

ביאור קצת.

ומיתת ב"ד יש גם עכשיו דאליכ בטלה שכר ועונש לגמרי ובתורה יש שכר ועונש וכמו שפי' הפ"י ע"פ ארורה האדמה עבורך שיש צדיק שהוא צדיק מצד אבותיו שהאב הנחיל בו ע"י שהי' מתנהג בקדושה בשעת התשמיש ע"י נמשך לולד נשמה גדולה ויש צדיק שהוא צדיק מצד עצמו כמ"ש צדיק באמונתו יחיה וכן רשע ברשעתו יש שהוא רשע מצד אבותיו שהאב נהג בפריקת ויש רשע שהוא מצד עצמו ובין מצד אבותיו דכל שהוא מצד אבותיו נחלש אבל כל שמצד עצמו אינו נחלש והביא ע"ז פסוק כי אבי ואימי עזבוני וה' יאספני דכל שמחמת אב ואם הוא עזבוני נחלש וה' אבל כל שמחמת ש' הוי' שיש בכאו"א מישראל יאספני וכ"ע דיש מי שעובר עבירה בקטנתו ויש מחמת נערותו ויש בעת זקנתו וזהו שמתחילה אמר ארורה האדמה אבל אח"כ כשראה כי רבה רעת האדם והאדמה אינו חייב בזה כלל לכן אמר לא אוסיף עוד כו' ע"כ וצ"ל מה לומר למעלה שמתחילה לא ידע ועכשיו ידע דזה אינו שייך רק בחיק הנבראי ולא בחיק הבורא. ועוד צ"ל דקדוק שמתחילה אמר רק רע כל היום ואח"כ אמר מנעוריו אך הענין דהקושי' הא' מה שייך לומר למעלה שמתחילה לא ידע ועכשיו י"ל כך באמת למעלה הכל גלוי וידוע אבל צריכי' שיהי' מושג גם בנבראי' כמ"ש ארדה נא ואראה הכצעקתה דאינו שייך לומר דלא ידע רק שצריכי' שיהי' מושג גם בנבראי' והרקדו' הלי' אל פי' מנעוריו מתגבר והולך נמצא היוצא מזה גם להפ"י עונש לא בטלה רק שלא לעונש כל היקום אבל לא בטלה וגם אפי' לפי' ראשון שהוא מחמת רחמים איתא בגמ' מאריך אף וגבה דיליה אע"פ שהוא מאריך אף מ"מ גבה דיליה האומר הקב"ה ותן כו' וזהו יו"ד דש' הוי' דהנה תמונת היו"ד הוא קוץ בראש וקוץ בסוף ונקודה באמצע ואפי' נקודא א' הוא ג"כ יו"ד רק שההפרש הוא בין חומר לצורה נקוד א' הוא ג"כ יו"ד וכשר רק שהוא חמר ואין לו צורה כלל וג' קוצה הוא תמונה וצורה הגם שלמעלה אינו שייך נקודא אבל כדי שיתגלה צ"ל

הפ"י ע"פ ארורה כו' : בפנים יפות, הוא (בשינוי ל' וכו') ע"פ (נח ה, כא) וירח גו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו (וכן נסמן בנדפס שם — ע' יב), ומפרש שם הפ' (בראשית ג, יז) ארורה גו' (ושם : בעבורך).

כמ"ש . . יחיה : חבוק ב, ד (הפי' אינו מובא בפ"י).

נהג בפריקת : אוצ"ל : נהג בפריקות, או : בפריקת עול.

פסוק כי אבי כו' : תהלים כו, י' וכצ"ל בנדפס שם הערה מו.

וכ"ע : צ"ע פיענוח התיבה. ואולי הוא : וכתב עוד. ואולי צ"ל (כי אינו ברור בכ"ק) : וכו'.

מה לומר למעלה : לכאוי צ"ל : מה שייך. לומר למעלה (וכ"ה בסמוך).

דקדוק שמתחילה : תיבת "דקדוק" אינה ברורה בכ"ק. ואוצ"ל : דקדוק הלשון שמתחילה.

שמתחילה . . ואח"כ : נסמן לעיל בהמאמר. ובנדפס שם — ביאר השאלה יותר. ועכשיו י"ל : אוצ"ל : ועכשיו ידע, י"ל.

כמ"ש ארדה כו' : וירא יח, כא.

והדקדוק : בכ"ק אין תיבה זו ברורה.

איתא בגמ' מאריך כו' : שקלים פ"ה הא ("רוח"י"), וכצ"ל בנדפס הערה ג. ב"ר

פס"ו, ד.

האומר הקב"ה ותן : ב"ק ג, א. שקלים שם. ב"ר שם.

חמר . . וג' קוצה : אוצ"ל : חומר . . וג' קוצים (וכ"ה בנדפס).

נקודא וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות האבה מוסתרת שיש בכאו"א מישראל וזהו מפני שרשפיה רשפי אש האהבה היא רשפי אש כמו שלהבת י"ה פי' שלהבת הקשורה בגחלת ורשפיה רשפי אש כמו שלהבת י"ה.

בס"ד פ' תולדות

וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ואיתא במדרש יתרו נתן ממש בעיג שנא' עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקי' משמע שכל האלקי' נמי דבר ממש והוי' הוא גדול נעמן הודה במקצת שנא' עתה ידעתי כי אין אלקי' בכל הארץ כ"א בישראל הודה במקצת וכפר במקצת שאמר בארץ ולא בשמים רחב שמתהו בשמים ובארץ שנא' כי הוי' אלקיכם הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת משה שמו בכל העולם כולה אפי' בחללו ש"ע שנא' וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד פי' אין עוד אפי' בחללו של עולם, וצ"ל מהו אפי' בחללו ש"ע מאחר שאמר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת יש בזה גם החלל וכן בשמים גופא יש ז' רקיעים ואוירים בין הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע ורקיע מהלך ת"ק שנה ומאי אפי' בחללו ש"ע ועוד מה לשון אפי' שמשמע ל' רבותא מהיכי תיתא דבשמים ובארץ אין בחללו ש"ע לא דצ"ל זה בלי רבותא אך הענין דהנה צ"ל תחילת הפסוק וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' כולא חד דהנה כתי' כי חלק הוי' עמו שבכאו"א מישראל יש ש' הוי' וצ"ל מהו הש' הוי' שיש בכאו"א מישראל יו"ד הוא ביטל שלמעלה מטו"ד כמ"ש כי עם קשה

וזהו מים רבים כו' . . שרשפיה כו' : ראה בתחלת המאמר.
האבה מוסתרת : לכאו"א צ"ל : האהבה מוסתרת.

וידעת היום כו' : ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי').
ואיתא . . בלי רבותא : רמ"ב בנדפס (בשינוי קצת).
ואיתא במדרש : דב"ר פ"ב, כ"ז — וכאן הוא בשינוי ל' קצת ובהוספת ביאור (וראה מ"ב שם) ; וכ"ה במכילתא יתרו י"ה, יא — הובאו ונת' בארוכה באוה"ת יתרו ע' תשלט ואילך ובמאמר שלאחריו.
שנא' עתה כו' : יתרו שם.

נעמן . . שנא' עתה כו' : מ"ב ה, טו (ושם : הנה נא ידעתי).
שנא' כי הוי' כו' : יהושע ב, יא.
בין הארץ לרקיע כו' ת"ק שנה : חגיגה יג, א.
וידעת . . הוי' הוא אלקי' כולא חד : כולא חד' הוא הוספת ביאור — ראה זח"א יב, סע"א ואילך. ח"ג, קע"ה ב.
דהנה כתי' כי חלק . . לעיל : ד"ה רשפי. וש"נ.

ערף הוא וסלחת שהוא ביטל שלמעלה מטו"ד כמו שנת' לעיל והיא הוא התבוננות בארך ורוחב כמו רחובות הנהר והוא כמו ההפרש שבין מעין לנהר מעין הוא גיד דק כמו חודה של מחט נובע בארץ ואם הוא הולך ברוחב מעט זהו אבל עצם הוא גיד דק ונהר הוא בארך ורוחב כמו"כ יו"ד הוא נקודה והיא הוא התבוננות בארך ורוחב בהרחב הביאור דהיא הוא בינה ובינה ליבא והוא התבוננות בלב וזהו והשבת אל לבבך שהוא התבוננות בלב וע"ז נא' נודע בשערים בעלה דהנה איתא נ' שערי בינה נבראו בעולם דידוע שיש ז' מדות זפ"ז מ"ט ושער החמשים הוא עצם הבינה ועל אלו השערים נא' נודע שצ"ל ידיעה והכרה כאילו רואה ממש הגם ששם אינו שייך ראייה חושית מ"מ ראיית השכל שייך שם שיהי' הכרה כאילו רואה ממש וזהו ע"י שיקדים תחילת רישא דפסוק וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' כולא חד וצ"ל מהו הוי' אלקי', דהנה איתא בתחלה עלה במח' לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מדה"ר דמדת הדין ומה"ר הוא הוי' לכן דיין הדן דין בין אדם לחבירו נק' בשם אלקי' כמ"ש אלקי' לא תקלל ונשא בעמך לא תאר דאלקי' קאי על הדין דאינו שייך לומר על אלקות מה שייך אלקות לנשא בעמך לא תאר אלא מוכרח לומר דאלקי' הוא דיין וכתי' עד אלקי' יבוא דבר שניהם נמצא דיין הדן דין נק' אלקי' דענין הדין הוא אע"פ שע"פ פסוקי בעב"ת אינו כן מ"מ הדין מחייב כן ונק' בש' אלקי' הרי דמדת הדין הוא ש' אלקי' ומדה"ר הוא ש' הוי' וזהו מתחלה עלה במח' לברוא את העולם במה"ד ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מה"ר כמ"ש ביום עשות הוי' אלקי' ארץ ושמים ופי' הפסוק כך בראשית ברא ראשית הבריאה הי' בשם אלקי' ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר שנא' ביום עשות הוי' אלקי' ארץ ושמים הבריאה הי' בש' אלקי' ג"כ כמ"ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום הוי' אלקי' ארץ ושמים ומה שבכל

והיא הוא כו' : מכאן — פ"ו בנדפס.

והיא . . יו"ד . . בארך ורוחב : לקו"ת ר"פ ראה (יה, ב) — נסמן בד"ה הנ"ל שם. זהו אבל עצם הוא : אוצ"ל : זהו התפשטות המעין אבל עצם המעין הוא.

וע"ז נא' נודע כו' : משלי לא, כב.

נודע . . דהנה איתא : ראה סדור מו, ב. אוה"ת ג"ך ח"א ס"ע תרמו.

איתא נ' כו' : ר"ה כא, ב. נדרים לח, א.

שיקדים תחילת : אוצ"ל : שיקדים תחילה.

איתא בתחלה כו' : רש"י בראשית א, א. וראה גם אוה"ת בראשית ח"ג תקטו, א

ובהנסמן שם.

הוא הוי' לכן : לכאוי צ"ל : הוא הוי' ואלקים לכן.

כמ"ש אלקים . . דאלקי' קאי כו' : משפטים כב, כו. סנה' סו, א. מדרש שנסמן בסמוך.

ונשא . . לנשא : לכאוי צ"ל : ונשיא . . לנשיא.

דאינו שייך כו' : ראה תנחומא משפטים יב ; שמור"ר פלי"א, טו. ועצמיק.

וכתי' עד אלקי' כו' : שם, ח (ושם : האלקי').

פסוקי בעב"ת : אולי : פסקי בעלי בתים (ראה סמ"ע בחו"מ ס"ג סקי"ג).

כמ"ש ביום כו' בראשית כו' : בראשית ב, ד. שם א, א.

בשם אלקי' ג"כ : אולי צ"ל : בשם הוי' ג"כ.

ביום הוי' כו' : לכאוי צ"ל (וכדלעיל בסמוך) : ביום עשות הוי' כו'.

ימי הבריאה נא' ל"ב פעמים ש' אלקי' דוקא יש בזה טעם אחר דבכדי שיוכל להיות נבראים נפרדי' ופי' נפרדי' לאו נפרדים באמת רק שנראים כנפרדים זהו ע"י ש' אלקי' דוקא וכמו שית' לקמן אי"ה. וביאור הענין דהנה כתי' שמש ומגן הוי' אלקי' כמו שהשמש צריך למגן ונרתק שהוא מכסה ומסתיר על השמש ואינו עשוי להעלים את האור לגמרי בלתי יאיר לגמרי רק להעלים מקצת בכדי שיוכל לקבל אותו כי בלא מגן ונרתק איי לקבל אותו כדאיתא לעיל הקב"ה מוצא חמה מנרתקה רשעים נדונין בה נמצא דבלא נרתק נכוין בה ואיי לקבל ולזה עשוי הנרתק כדי שיוכל לקבל אותו כמו"כ גבי הוי' ואלקי' דהוי' הוא לשון מהוה ויוד מורה על תמידות ההתהוות כמו שפירשי' על ככה יעשה איוב שתמיד הוא עושה כן ולא די להם במה שנבראו בשי"ב וקיימים לעולם אלא שדבר הוי' עומד תמיד בשמים לחיות ולהוה אותו מאין ליש כמ"ש לעולם דברך הוי' נצב בשמים שדבר הוי' עומד תמיד בשמים להחיות ולהוה אותו מאין ליש כמו מאמר יהי רקיע עומד תמיד בשמים וכן בכל הנבראים ואם הי' מש' הוי' לבד בלא אמצעות ש' אלקי' הי' האור מאיר למטה כמו למעלה והי' נעשה מזה עולמות אי"ס דכשם שלו אי"ס כך אי"ס להתפשטותו ותיבת עולם מורה על העלם והסתר בע"ג זהו דוקא ע"י אמצעות ש' אלקי' והנה בסידר שבחי' של הקב"ה נא' האל הגדול הגבור והנורה פי' הגדול הוא מדת גדולתו של הקב"ה התפשטות מדת החסד כמ"ש גדול הוי' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר מצד טבע הטוב להיטיב לכן התפשטות גדולתו של הקב"ה לברוא מאין ליש. והנה שבחים אילו אינו מיוחסים אל להקב"ה לבדו דאין ביכולת שנברא לברוא מאין ליש וגם מדה זו אין שום יכול להשיג כמו שאין ביכולת שום נברא לברוא מאין ליש כמו"כ אין יכולי להשיג מדה זו וכמו שאין אחד יכול להשיג מדת גדולתו כמו"כ איי להשיג מדת גבורתו היינו צמצום מניעת התפשטות אלקות בלתי יורד ויתגלה על גוף הנברא רק שיראה גוף הנברא כאילו הוא דבר בפ"ע לא כמו זיו השמש בשמש שהוא דבר אחד עם השמש שיכסה עב את השמש לא יאיר האור למטה אבל כאן

ל"ב . . אלקי' : ראה תקוני ד"ח צד, ד. צו, ב (ונפרטו שם קיב, גד). וראה גם לקרית שה"ש לא, ריש ע"ד, לב, ד. ועוד.

וביאור הענין כו' : מכאן — שעהי"הא פי"ד ; פי"ח בנדפס.
כתי' שמש כו' : תהלים פה, יב.

כדאיתא לעיל כו' : נדרים ה, ב. ע"ז ג, סעי"ב ואילך.

שפירשי' על ככה כו' : איוב א, ה.

כמ"ש לעולם דברך הוי' כו' : תהלים קיט, פט (ושם : הוי' דברך, וכן כתב בתחלה בכי"ק, ותימן בנדפס. ולהעיר מהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשה"מ תשי"ח ע' 272 (הערה ה')) — שעהי"הא בתחלתו.

והנה בסידור כו' : המשך פי"ד בשעהי"הא.

בסידר . . והנורה : לכאוי צ"ל : בסידור . . והנורא.

נא' האל כו' : התחלת ברכת אבות.

כמ"ש גדול כו' : תהלים קמה, ג.

אל להקב"ה . . ביכולת שנברא . . שום יכול : לכאוי צ"ל (ע"ד מ"ש בשעהי"הא

שם) : אלא להקב"ה . . ביכולת שום נברא . . שום נברא יכול.

שיכסה עב : לכאוי צ"ל : שאם יכסה עב.

גבי ש' אלקי' שהוא מסתיר כ"כ עד שיראה גוף הנברא דבר בפ"ע הגם שהוא אינו נפרד והוא כמו זיו השמש בשמש מ"מ הן הן גבורותיו לצמצם כ"כ עד שיראה כמו דבר נפרד דאנו רואים בחיות המחיה את האדם שאין לך דבר קרוב להגוף יותר מהחיות המחיה אותו וכי שייך שיאמר אדם שהוא משיג החיות המחיה אותו זה אינו שייך כלל וכלל רק שהוא יודע שיש חיות שמחיה אבל מהו החיות המחיה זה א"י ומכ"ש כח המהוה אותו וע"פ צמצם והתפשטות נק' בשם אורות וכלים וכמו שהכלי מכסה על המשקין שבתוכו כמו"כ ש' אלקי' מכסה ומסתיר על ש' הוי' והכלים הם אותיות ד"ב אותיות התורה ויש ה' אותיות מנצפ"ך ושרשם מבוצינא דקדדניתא ה"ג דע"י דכמו שה' אותיות מנצפ"ך מחלקות ומפרידות את קול הבל הלב לה' מוצאות הפה כמ"כ ה"ג דע"י מודדי' כל המדידות מכלולת ההשתלשלות, והוה מתחילה עלה במח' לברוא את העלם במה"ד ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדה"ר והיינו צדיקים ע"י לימד התורה ממשיכי' שיהי' גילוי אור וכדאיתא בזהר לעילא בסט' דקדושא אית ימינא ואית שמאלא והיינו ב' בחי' חוי"ג שתי מדות עליונות שאין שום אדם יכול להשיג אותם ואפי' משה שהי' נבואתו באצי' הי' ע"י התלבשותו בבריאה ולא בב' מדות אילו רק בנה"י דאצי' כשירד לבריאה (ופעמים מצינו שהי' דרך מעביר כאן שהי' דרך התלבשות) רק שצדיקי' ע"י לימד התורה שלומדי' בעוה"ז משיגים ב' בחי' אלו בגי'ע וזהו"ע מיתבתא דרקיע ורקיע הוא ג"כ הסתר אך אינו כל כך והרקיע הוא סוד הדעת והוא סוד ידיעת ד"ב אותיות ומהרקיע נוטף טל והוא מוון לצדיקי' שיומשך א"פ ולבושים ואית' התקן עצמך לפרוודור כדי שתכנס לטרקלין ולפי ערך לימוד התורה וקיום המצות בעוה"ז נותנין להם המשכת הדעת הוא א"פ ולפ"ע המצות נותנין להם ליבושים, הנה ש' אלקי' הוא צמצם שמצמצם את ש' הוי' לכן ש' אלקי' בגימ' הטבע שהוא צמצם עד שנראה הכל בדרכי הטבע והשמש

דאנו רואים . . המהוה אותו : הוספה.

וע"פ צמצם : אוצ"ל כבנדפס (שם ס"ע טו) : וע"פ הקבלה צמצם.

דכמו שה' . . מכלולת ההשתלשלות : בשינוי משעהיהו"א הגדפס שם (ולכאו' צ"ל :

מכללות).

והוה מתחילה כו' : מכאן — שעהיהו"א ש"ה ; פ"ט בנדפס.

מתחילה כו' : נסמן לעיל בהמאמר (ולכאו' צ"ל : את העולם).

וכדאיתא בזהר : זח"א נג א, וראה גם זח"ג קיט, טע"א.

רק בנה"י : בשעהיהו"א (ובנדפס) : ע"י התלבשותו (דחוי"ג) במדות . . נה"י כמ"ש

בשער הנבואה.

כשירד . . התלבשות : הוספה.

וזהו"ע מיתבתא . . כל כך ; ואית' . . לטרקלין : הוספה.

ואית' התקן כו' : אבות פ"ד מט"ז (ושם) : בפרוודור).

להם ליבושים : בשעהיהו"א (ובנדפס) : כמבואר כ"ז בוהר ויקהל דר"ט ור"י ובע"ח

שער מ"ד פ"ג.

הנה ש' כו' : מכאן — שעהיהו"א פ"ו ; פ"י בנדפס.

השמש . . ממילא טבע הוא אלקי' : הוספה.

זורח במזרח ושוקע במערב ובלילה חושך וביום אור וכמ"ש זרע וקציר קור וחום קיץ וחורף יום ולילה לא ישבותו וכדאיתא בתש"ו ח"צ סי' י"ח שהוא משה טבע עם אלקו' שטבע הוא ואלקות הוא טבע ועי"פ ל' החסידות י"ל כך דמאחר שהצמצם הוא טבע ממילא טבע הוא אלקו' והוא כמו מגן ונרתק שע"ג השמש שהוא מצמצם את אור השמש כמור"כ ש' אלקי' מצמצם את ש' הוי'. והנה צמצם דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד דאם לא הי' מצמצם הי' האור למטה כמו למעלה ולא הי' יכולים לקבל זה כמו גבי שמש דלע"ל הקב"ה מוצא חמה מנרתקה רשעי' גדונין בה ואפי' צדיקים שמתרפי' בה מ"מ כשאינו צריכים לרפואה אין זה טוב כ"כ כמור"כ גבי ש' הוי' בלא צמצם ש' אלקים לא הי' יכולי' לקבל את ש' הוי' וגם לא הי' עבודה לגמרי אבל עיי צמצם דש' נראה העולם ליש ודבר נפרד וממילא שייך עבודה נמצא צמצם דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד וזהו דכתי' ושבתם וראיתם בין עובד ללא עבדו וארו"ל אלו ואלו צדיקי' גמורי' אלא שאינו דומה מי ששונה את פרקו ק' פעמים לשונה את ק"א פעמים וצ"ל וכי מאחר ששונה בפ"א יותר עי"ז נעשה עובד אלקי' אלא לפי שטבעם ורגילותם הי' לשנות את פרקם ק"פ והוא עושה היפך טבעו ורגילותו ושונה ק"א פעמים לכן נק' בש' עובד אלקי' והיותו נק' בשם עובד אלקי' דוקא זהו מפני שאלקי' בגימ' הטבע והוא עשה היפך טבעו לכן נק' בש' עובד אלקי' נמצא צמצם דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד דאם לא הי' ש' אלקים מצמצם את ש' הוי' הי' עוה"ז הלזה עי"ד עלמא דאתכסיא וא"ז עיקר המכוון רק עיקר המכוון הוא בשביל עלמא דאתגליא רק שבסדר השתלשלות צריך לילך דרך עלמא דאתכסיא אבל עיקר המכוון אינו בשביל עלדאת"כ שא"צ לעלמא דאתכסיא רק בשביל עלמא דאתגליא וזהו דוקא עיי צמצם דש' אלקי' הגם שצ"ל ביטל היש לאין שהוא עיי ש' הוי' דוקא מ"מ צ"ל קודם יש שהוא מש' אלקים, והנה מהתכללות המדות זו בוו יובן איך איהו וחיוהי וגרמוהי חד דהנה אומרים בפתח אליהו

וכמ"ש זרע כו' : נח ה. כב (בשינוי קצת).

וכדאיתא בתש"ו : בנדפס (להלן ע' יז) — בשינוי מהמובא כאן.

שטבע הוא ואלקות : אוצ"ל : שטבע הוא אלקות ואלקות.

י"ל כך : אינו ברור בכי"ק, ואולי : א"ל כך.

כמו גבי שמש כו' : מכאן — אינו בשעוהיה"א.

כמו גבי . . טוב כ"כ : הוספה.

דלע"ל הקב"ה כו' גדונין בה : נסמן לעיל בהמאמר.

צדיקים . . בה : גדרים ועי' שנסמנו שם (ולכאוי צ"ל : שמתרפאי בה).

צמצם דש' נראה : לכאוי צ"ל : צמצם דש' אלקים נראה.

דכתי' ושבתם כו' וארו"ל כו' : מלאכי ג' יח (בשינוי ל' והוספת תיבות). תגינה

ט ב (בשינוי ל' קצת). וראה גם תניא פט"ו (נסמן בנדפס).

לשונה את ק"א : לכאוי צ"ל : לשונה את פרקו ק"א (או : לשונה ק"א).

מש' אלקים : בנדפס (ספ"י) גוסף : ועי' בדי"ה ע"כ קראו לימים האלה פורים השני

ל"ה.

והנה מהתכללות כו' : מכאן — המשך פ"ו בשעוהיה"א ופי"א בנדפס (אבל בשינוי

סדר).

איהו וחיוהי וגרמוהי חד : הקדמת תקו"ז — ג' סעי"ב (בשעוהיה"א ובנדפס —

ליכא וחיוהי").

בפתח אליהו : בהקדמת תקו"ז.

אנת הוא דקשיר לון ומיחד לון ובר מינך לית יחודא בעילאי ובתתאי ומאחר דקשיר לון מוכרח לומר שיש בהם כח הבורא זהו וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקים כולא חד מאחר שהם שניהם שמות להבורא ממילא הם כולא חד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד הגם ששמים וארץ הם חומריות מ"מ אינו נפרדים לא כמו שנפש מחיה אף הגוף שהם נפרדים זמ"ז שאינם משרש אחד ואפי' ל' עוד שהוא ל' טפל כדאיתא יהודא ועוד לקרא וכמ"ש אהללה ה' בחיי אומרה לאלהי בעודי פי' אהללה ה' בחיי הוא ש' הוי' המחיה את הגוף בעודי קאי על הגוף שהוא טפל ובטל להנפש ואינו שייך לומר כן גבי שמים וארץ דגבי גוף ונפש שהנפש רק מחיה את הגוף ולא מהוה אותו אבל אלקות תמיד מחיה ומהוה את שמים וארץ ואינו נפרדים כלל וזהו שהוצרך הכתוב לומר בשמים כו' אין עוד וכי תעלה על דעתך שיש אלוקה נשרה במים מתחת לארץ אלא שלא תעלה על דעתך ששמים וארץ שהם נבראי' גדולים וחומרים וחומריותם ניכר שאנו רואין חומר השמים הגם שאין אנו רואין אלא זהרורית השמים ולא עצם השמים מ"מ מהזרורית מבינם שיש שמים ג"כ וכן אנו רואים חומר הארץ מ"מ יש שם ג"כ השראת אלקות לא כמו שהנפש מחיה את הגוף שצריך לזה עוד חיות אחר שט' חדשי' שהוא בבטן האם אוכל מה שאמו אוכלת וגם לאחר שיוצא לאויר העולם צריך אכילה ושתיה אבל לא כן שמים וארץ שדבר ה' עומד תמיד בשמים להחיותו כמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים וכן בכל הנבראי' ופי' אין עוד אפי' בחללו ש"ע דהנה איתא בעה"ח שעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם צמצם א"ע וסילק אור הגדול על הצד ובאותו חלל נצטירו כל הנבראי' ושרשו מהקו והקו מסתים באצי' ובבריאה נמשך אור של תולדה והעיגל שלפני הקו הוא מסבב תחתית עשי' וראשית אצי' בשוה וזהו דיתרו ורחב ונעמן לא דיברו אלא בנבראי' שנבראו מהחלל אבל לא אודות החלל עצמו אבל משה אמר אפי' בחללו של עולם דהנה ידוע דמקום שבקדושה אינו נעקר ממקומו לגמרי דהנה אנו רואים

כדאיתא יהודא כו' : קידושין ו, א.

וכמ"ש אהללה כו' : תהלים קמו, ב.

דגבי גוף : אוצ"ל : רק גבי גוף.

וכי תעלה . . מתחת לארץ : שעהיה"א בתחלתו.

שהם נבראי' . . השראת אלקות : הוספה.

מהזרורית מבינם : לכאז' צ"ל : מהזרורית מבינים.

אוכל . . אוכלת : נדה ל, ב.

ופי' אין עוד כו' : נסמן בתחלת המאמר. מאכן — פי"ב בנדפס (ע' יט).

איתא בעה"ח שעלה . . אור הגדול : אוצ"ל : איתא בע"ח (בתחלתו) וכ"ה במבוי"ש

בתחלתו — הובא בנדפס (שם) כשעלה . . אורו הגדול.

דיתרו כו' אבל משה כו' : נסמן בתחלת המאמר.

דמקום שבקדושה : בנדפס שם (וראה בהנסמן בהערה הבאה) : דובר שבקדושה.

ואוצ"ל כן גם כאן (וכדלקמן בפנים).

דמקום . . לגמרי : ראה גם אנה"ק סכ"ו (קמו, א) ונת' בארוכה בפרדס ש"ד פי"א.

וראה גם מגילה כח, סע"א — במשנה (הובא בפרדס שם). וראה רמב"ם הלי' ביהב"ח פי"ו הט"ו,

בבהכ"נ ובבמ"ד והשמותי מקדשיכם קדושתם אפי' הם שומימים דאין דבר שבקדושה נעקר ממקומו לגמרי אלא נשאר רשימה וזהו אפי' בחללו של עולם דשם יש ג"כ השראת ומאי אפי' פי' לא תימא מאחר דסילק אור הגדול אור על הצד לא תעלה על דעתך ששם ח"ו לא נמצא כמו שבשמים ובארץ ולכן אמר אין עוד אפי' בחללו ש"ע ששם ג"כ יש. ועוי"ל דמוכרח לומר דמקום הרשימה הוא מפני שלא הגיע בו הצימצם מאחר שנשאר דאם הי' נוגע בו הצימצם לא הי' נשאר ומאחר שנשאר מוכרח לומר שלא נגע בו הצימצם ממילא הוא מלפני הצימצם ואפי' קאי על וידעת דאפי' מקום הרשימה שהוא מלפני הצימצם ושרש הנבראי' הוא בהצימצם ולכאוי' איך ישיגו שכל הנבראי' מקום הרשימה שהיא מלפני הצימצם מ"מ שם ג"כ תדע בבחי' דעת והתקשרות וזהו וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' במים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפי' בחללו ש"ע ג"כ תדע.

ש"פ ויצא

להבין ענין ק"ש הנה בזה דפסוק ראשון דק"ש שהוא שמע הוא יחוי' ובשכמל"ו הוא יחוי' דועד בחילופי אתוון אחד דהוא ג"כ אחד רק בחלופי אתוון וצ"ל פי' בחלופי אתוון והענין דהנה כתי' וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שהוא מלא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת והוא ג"כ כמו אחד אל"ף מורה על א"ס אלופו של עולם חיי' מורה על ז' רקיעים וארץ דלי' מורה על ד' רוחות העולם פי' אע"פ שנברא ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם מ"מ כולם בטלים לא"ס אלופו של עולם וזהו וידעת היום כו' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין

והשמותי . . שומימים : בחקתי כו. לא. משנה ג' פ"ד דמגילה (כן נטמן בנדפס שם. ואוצ"ל : פ"ג (כבמשנה שבמשניות. ובשי"ס הוא מ"ד בפ"ד — כת, סע"א).

רשימה : נטמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה עט).

השראת ומאי : לכאוי' צ"ל : השראת השכינה ומאי.

הגדול אור על : לכאוי' צ"ל : הגדול על.

ועוי"ל כו' : מכאן — פ"ג בנדפס.

הוא מפני : אוצ"ל : הוא מלפני הצמצום מפני.

תדע . . והתקשרות : ראה תניא ספ"ג.

במים ממעל : לכאוי' צ"ל : בשמים ממעל.

בזה . . יחוי' : ח"א יב, א. ית, ב. וראה גם זחיב קלג, סע"ב ואילך.

בזה . . בחילופי אתוון אחד : שעהיה"א רפ"ז ; בנדפס רפ"ד.

דועד . . אחד : זחיב קלג, רע"א. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תשי"ח

עמוד 242.

כתי' וידעת כו' : ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי').

שהוא מלא . . העולמות דאבי"ע : ראה ד"ה הקודם.

אחד אל"ף כו' : ב"י בשם הסמ"ק באו"ח סס"א. וראה גם זחיב רנו, ב.

עוד ופי' הוי' אלקי' הוי' מקור המהוה ואלקי' הוא הצימצם שצימצם והעלם החיות ש"ע ובד"כ ש' הוי' הוא מקור האורות וש' אלקי' הוא מקור הכלים וההפרש בד"כ הוא בין גילוי לצימצם ש' הוי' הוא כח הגילוי וש' אלקי' הוא הצימצם וזהו וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפי' בחללו של עולם הנה מקום אתי שהוא הרשימה ומקום פנוי ששם נצטירו כל העולמות דאבי"ע והעלם והסתר זה מיוחד לבחי' מלכות כי אין בלא עם פי' עוממות נפרדים ודברים זרי' ורחוקים ממעלת המלך דעל בנים אפי' יהי' לו ריבוי בנים אינו שייך מלוכה עליהם וכן על שרי' לבדם רק על עם שייך ל' מלוכה ועל שמות י"ל הוא ש' אד' כדאיתא אנת אשתמודע אדון על כולא ומאחר שאומרי' צ"ל על מי שיהי' אדון נמצא העיקר הוא המדה זו והש' זה ואם הי' מסתלק מדה זו וש' זה ח"ו הי' כל העולמות חוזרים למקורם ושרשם בדבר ה' וברוח פיו והתהוות זו היא מכת האין שהוא אלקות וגם ההתהוות היא ג"כ מאלקות דהתהוות א"א להיות בחיק הנבראי' כדאיתא אלמלה מתכנסי' כל העולם כולם א"י לברו אפי' כנף יתוש שאינו רק בחיק הבורא ודוקא ע"י העלם והסתר שאם הי' נגלה יותר מחוק הקצוב הי' נעשה אין ואפס כדאיתא גבי מלאכים הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה בניהם ושרפם נמצא אפי' גבי מלאכים שכלים נבדלי' כשנתגלה להם גילוי יותר מחוק הקצוב שרפם וכ"ש גבי נבראי' וש' וגדר נופל על מקום זמן מקום הוא מזרח ומערב צפון ודרום מעלה ומטה זמן הוא עבר הוה ועתיד והוא מלך מלך ימלוך נמצא זמן כולל עבר הוה ועתיד ומקום כולל ששה דברי' מזרח ומערב צפון ודרום מעלה ומטה וכל בחי' אילו אין להם שייכות במדות עליונות רק במל' לבדה הגם דכתי' לך ה' הגדולה והגבורה כו' והם

ופי' הוי' אלקי' כו' : ראה בארוכה בד"ה שלפניו.

שצימצם והעלם : לכאוי צ"ל : שצימצם והעלים.

ש"ע : ר"ת (לכאוי) : של עולם.

הוא הצימצם : אוצ"ל : הוא כח הצימצם.

והעלם והסתר זה כו' : מכאן — שעהיוה"א פ"ז ; פי"ך בנדפס.

אין בלא עם : לכאוי צ"ל (כבשעהיוה"א ונדפס) : אין מלך בלא עם.

ועל שמות י"ל הוא : תיבת "י"ל" אינה ברורה בכי"ק. ואוצ"ל : ועל שמות הקבלה ל'

מלוכה (או : י"ל מלכות) הוא.

כדאיתא . . . שיהי' אדון : הוספה.

אנת אשתמודע כו' : תקו"ו בהקדמה — פ"א.

שאוומרי' צ"ל כו' : לכאוי צ"ל : שאומרי' אדון צ"ל כו'.

והתהוות זו . . . וכ"ש גבי נבראים : הוספה.

וגם ההתהוות : יש לעיין : מה הם שני הענינים כאן.

כדאיתא אלמלה כו' : ראה תנחומא לך יב ; ירוש' סנהי רפ"ז ; ב"ר פל"ט, יד ;

ספרי ואתחנן ה' ה' — ככהנ"ל הוא בשינוי לשון (ולכאוי צ"ל : אלמלא . . . כולו . . . לברוא (או כיו"ב)).

כדאיתא . . . הושיט כו' : סנהי לח, ב (ולכאוי צ"ל : ביניהם ושרפם).

ושי' וגדר נופל : לכאוי צ"ל (כבשעהיוה"א ונדפס) : ושי' וגדר עולם נופל.

והוא מלך כו' : ראה גם לקמן ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.

מזרח ומערב : אוצ"ל : מזרח ומערב.

הגם . . . מקור לזמן ומקום : הוספה.

דכתי' לך כו' : דה"א כט, יא.

ו' מדות והם מקור לויק זהו ששה מדות דמלי אבל כאן נא' לך ה' הגדולה כו' ומאחר שהם טפילי ובטילי לך ואיך אפשר שיהי' מקור לזמן ומקום אבל על בחי' מלי' כתי' מלכותך מלי' כל עולמים ועולמי' הוא בחי' מקום וזמן אבל באמת גם בחי' דבוקה וקשורה באחדות פשוטה כמ"ש לך ה' הממלכה ומחמת שהוא כל יכול לכן יכול להיות שניהם שיהי' דבוקה וקשורה באחדות פשוטה ולהוות מאין ליש ומאחר שבחי' מלי' דבוקה באחדות פשוטה לכן גם המקום אינו מציאות כלל דדי לבא מן הדין להיות כנדון והרע יח"ע שילוב אד' בהוי' דאיתא ברע"מ דהוי' הוא היה הוה ויהי' כאחד שהוא אינו עבר הוה ועתיד דעבר הוא מה שהי' כבר ועתיד הוא מה שיהי' להבא והוה הוא מה שעכשיו והי' הוה יהי' כאחד אינו לא עבר ולא הוה ולא עתיד נמצא שהוא למעלה מוזמן וגם מהמקום דהוא מהוה את כל המקום ויחיות הוא שילוב הוי' באד' שאע"פ שהוא למעלה מהמקום והזמן מ"מ יהי' גם למטה כמו למעלה כמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא לית אתר פנוי מניה דהתחלקות אינו שייך רק בצירוף האדם ראש וגוף ורגל וגם באדם יש מעלה ברגל מה שאין בראש מ"מ יש התחלקות אבל למעלה בלי אשר נמצא ראש וסוף שהוא מקיף כולם בשוה רק בדרך העלם והסתר לכן מותר בעשיית מלאכה דארו"ל מאן דמחוי' במחוק קדם מלכא קטלא חייב ומפני מה מותר בעשיית מלאכה אלא מפני שאור אלקי' הוא מוסתר לכן מותר בעשיית מלאכה ולכן בשבת שהוא עליית העולמות ושם האור בגילוי אסור בעשיית מלאכה וזהו דכתי' אני הוי' לא שניתי שאין שום שינוי בין קודם הבריאה ובין לאחר הבריאה אתה הוא קודם שנבר"ע ואתה הוא לאחר שנבר"ע שלא יש שום שינוי כלל ואין ידיעתו מוסיף כלל על עצמותו ומהותו כי בידיעת עצמותו יודע ומכיר כל הנבראי' כמ"ש הרמב"ם ז"ל הוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמו ולא

והם מקור . . דמלי' : אולי הכוונה : והם מקור לויק [שהויק] זהו ששה מדות דמלי' ."

ואיך אפשר : אוצ"ל : איך אפשר .
 כתי' מלכותך כו' כמ"ש לך כו' : תהלים קמה, יג, דהיא שם.
 גם בחי' דבוקה : לכאוי' צ"ל : גם בחי' מלי' (או : זו) דבוקה.
 ומחמת . . מאין ליש : הוספה.
 ומאחר שבחי' . . כנדון : בנרפס — פי"ח.
 דדי לבא כו' : פסחים יח, ב, ב"ק כד, סע"ב (במשנה) ואילך, ועוד.
 דאיתא ברע"מ : בשעהי"היא (ובנרפס) נוסף : פ' פנחס (ראה שם רנו, סע"ב).
 כמ"ש את השמים . . בעשיית מלאכה : הוספה.
 את השמים כו' : ירמי' כג, כד.
 לית אתר כו' : ראה גם רע"מ שם, ב.
 בדרך העלם . . לכן כו' : אזה"ת לך ח"ד תשכ, א, וראה גם זחי"ג רמג, ב, תרי"א יג, א.
 סדור קמה, סע"ד ואילך, וראה גם בהנסמן בהערה הבאה.
 דארו"ל מאן כו' : ראה חגיגה ה, ב (ולכאוי' צ"ל : במחוג). וראה גם לקמן ד"ה זכור את יוה"ש (ובנרפס פפ"ו).
 וזהו דכתי' כו' : מכאן — המשך פ"ו בשעהי"היא ; פט"ו בנרפס.
 דכתי' אני כו' : מלאכי ג, ו.
 כמ"ש הרמב"ם : הלי' יסוה"ת פ"ב ה"י.

דבר מוסיף על עצמותו ומהותו כמו בנפש האדם ידיעתו הוא דבר הנוסף ומורכב בו למשל כשאדם לומד ויודע שגם קודם שלמד הי' בו נפש המשכלת פי' (דער פרשטאנד ואס ער פאָר שטייט דיא זאך) רק קודם שלמד לא ידע ועכשיו הוא יודע הרי הידיעה זו היא דב הנוסף בו אבל הקב"ה הוא ודעתו הכל א' ממש רק כמו שאמר הרמב"ם ז"ל שאין כח בפה לאומרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו דהאדם מציר הכל כמו שבו כמו שכל הוא מציר ע"ע אבל באמת אין המשל דומה לנמשל דגבי אדם הוא דבר הנוסף אבל הקב"ה הוא ודעתו אחד ממש, ולדיעה זו דהרמב"ם ז"ל הסכימו חכמי הקבלה ז"ל לאחר הצימצם בהתלבשות אורות בכלים בריבוי כלי' דחב"ד דאצי' אך לא למעלה מאצי' דאוא"ס הוא מרומם ומתנשא. ומ"ש הרמב"ם ז"ל דהוא ודעתו אחד ממש כמו"כ בשאר מדותיו רק שאין אנו מיבינים זאת לכן אמר הנביא כאשר גבהו שמים מארץ כן דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכתי' החקר אלקה תמצא וכתי' העיני בשר לך אם כראות אנוש תראה דבאדם הכל בידיעה שחוץ אבל הקב"ה בידיעת עצמותו אבל הוא ומדותיו אחדות פשוטה וכן כינויים שכינו לו הנביאי' וחז"ל כמו חנון ורחום וחסיד וחכם כדכתי' וגם הוא חכם ורצון כדכתי' רוצה ה' את יריאיו כי חפץ חסד הוא החפץ אחפץ במות המת כ"א בשונו מדרכו הרעה וחפץ בתשובתם של רשעים ואינו חפץ במיתתם וברשעתם אין רצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ומדת חסדו וגבורתו וכן שאר המדות דבר הנוסף על עצמותו ומהותו אלא עצמותו ומהותו ורצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ומדת חסדו וגבורתו ותפארתו הכלול מחסדו וגבורתו וכן שאר המדות נצח והוד הכל אחדות פשוטה דהוא ושמו אחד שמו הוא מדות רק שאין כח בפה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להבינ' על בוריו שהאדם אינו יכול לציר רק כמו שבו שמציר רצון או חכמה או חסד או גבורה כמו שבו כגון שיש לו אהבה לאיזה דבר וצ"ל דבר הנאהב ואנו רואין שאמש לא הי' לו אהבה לדבר זה הרי אהבה זאת הוא

פי' (דער . . זאך) : הוספה. וצ"ע אם "פי" קאי על המוסגר. ואוצ"ל : פארשטאנד . . שטייט (ובכיי"ק מנוקד).

דב הנוסף : לכאוי צ"ל : דבר הנוסף.

שאמר הרמב"ם : שם.

דהאדם מציר . . הוא מציר : לכאוי צ"ל : דהאדם מציר . . הוא מציר.

כמו שבו : אוצ"ל : כמו שהן בו.

ומ"ש הרמב"ם . . מדותיו : שעהיוה"א רפ"ח ; רפט"ז בנדפס.

כאשר גבהו כוי' : ישעי' נה. ט (ושם : כי גבהו). ולכאוי צ"ל : כן גבהו דרכי.

ונוני' החקר כוי' העיני כוי' : איוב יא. ז. י. ד.

בידיעה שחוץ אבל : לכאוי צ"ל : בידיעה שחוץ ממנו אבל.

אבל הוא כוי' : מכאן — שעהיוה"א פ"ח ; פט"ז בנדפס.

כדכתי' וגם כוי' : ישעי' לא. ב.

כדכתי' רוצה כוי' כי חפץ כוי' : תהלים קמו, יא. מיכה ז. יח.

החפץ אחפץ כוי' : יחזקאל יח, כג (בשינוי ל' ודילוג תיבות).

נצח והוד ; דהוא . . מדות : הוספה.

לציר . . שבו שמציר . . שבו : אוצ"ל (כבשעהיוה"א ובנדפס) : לציר . . שהן בו

שמציר . . שהן בו.

כגון שיש לו . . על כח ההסתר : הוספה.

דבר הנוסף וגם מה שאוהב הוא דבר שחוצץ ממנו שאינו שייך לומר שאוהב א"ע לכן אין המשל דומה לגמשל שבגי הוא דבר הנוסף על עצמותו ומהותו והקב"ה הוא ומדותיו הכל אחדות פשוטה וגם מאחר שכולא אלקות ולא יש שום דבר שחוצץ ממנו וממילא אינו שייך לומר אהבה כמו שאינו שייך לומר גבי אדם שאוהב א"ע ומה שפעמים מצינו עלה ברצונו אך במת קודם שהי' זמן אינו שייך לומר מוקדם בזמן ועוד דהשגה אינו שייך רק בזמן אבל קודם זמן אינו שייך השגה כלל ומה שארז"ל אין דורשין מה לפנים מה לאחור באמת אין יכולים לדרוש דאינו שייך השגה קודם ומה שמצינו נתהווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים זהו כדי לשכח את האוון ועוד מפני שיש כח הגילוי וכח ההסתור והוה דנתהווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כדי שיגביר כח הגילוי על כח ההסתור אבל באמת למעלה אינו שייך רצון כלל ואפי' תשבחות שמשבחין ג"כ אינו שייך למעלה דשבח הראשון באדם הוא חכמה ואח"כ בינה ודעת דשכל כולל ג' ראשונות ומשכל נולד מדה שחפץ באיזה דבר ומאחר שחפץ באיזה דבר חשוב תמיד ואנו רואים דאמש לא חשיב זהו מפני שאמש לא חפץ בדבר ומאחר שחושב בה אינו יכול להתאפק עד שמדבר בה ומדיבר בא לידי עשיה ובוה גופא יש חילוקי' המלך מצוה לעבדי' ועושה ושאר ב"א הם בעצמם עושים ובאמת עשיה היא אין ואפס לגבי דיבר ודיבר הוא אין ואפס לגבי מחשבה ומחשבה הוא אין ואפס לגבי מדות ומדות אין ואפס לגבי חכ' כמ"כ חכ' לגבי א"ס אין ערוך כלל כמ"ש כולם בחכמה עשית שאפי' חכ' ג"כ נחשב עשיה כמו עשיה גבי חכ' דעשיה הוא אין ואפס לגבי דיבר וכן דיבר לגבי מחשבה וכן מחשבה לגבי מדות וכן מדות לגבי חכ' וכמ"כ חכ' לגבי א"ס ובאמת עשיה לגבי חכ' הוא בערך קצת שהוא דבר החמשה שהוא מספר וגם מספר קטן ועוד דמ"מ חכ' הוא מקור למקור לעשי' אבל אלקות לגב חכ' אינו שייך לומר אפי' מקור למקור גם אינו שייך לומר שאינו יכולי' להשיג אלקות דאינו יכולי' להשיג שייך לומר בדבר שהוא בגדר השגה כמו שכל עמוק דמין שכל הוא בגדר השגה רק מפני שהוא שכל עמוק א"י להשיג אותו אבל אלקות מאחר שאינו בגדר השגה ממילא אינו שייך לומר א"י להשיג אותו וה"ז כמו שאינו שייך לומר על שכל עמוק שאינו יכולי' למששה בידים

דומה לגמשל : בכ"י — נכסלו תיבות אלו.

שבגי הוא : אוצ"ל : שבגי הוא.

וגם מאחר : בכ"י : נכסל „מאחר“.

אך במת : לכאוי צ"ל : אך באמת.

שארז"ל אין דורשין כו' : הגיגה יא, ב (במשנה). וראה שם תודיה יכול.

נתהווה הקב"ה כו' : תנחומא נשא טו. ב"ר פ"ג ט (ולכאוי צ"ל : נתהווה).

כדי לשכח את האוון : מכילתא יתרו יט, טו. שם, יח. תנחומא יתרו יג (ולכאוי צ"ל : לשכך. אוצ"ל לשכר — ראה רש"י יתרו יט, יח).

והוה דנתהווה : לכאוי צ"ל : והוה דנתהווה.

לא חשיב : לכאוי צ"ל : לא חשב.

כמ"כ חכמה כו' : מכאן — שעהיהיא פ"ט : פ"ז בנדפס.

כמ"ש כולם כו' : תהלים קד, כד.

לגב חכ' אינו : לכאוי צ"ל : לגבי חכ' אינו.

דזה אינו שייך כלל דמישוש בידיים אינו שייך רק במעשה עשי' בפור"מ אבל על שכל עמוק אינו שייך לומר א"א למששה בידיים והאומר שא"י להשיג אלקי ה"ז כמו שאומר על שכל עמוק שא"י למששה. והנה עכ"ו צ"ל עולם להיות נראה ליש ודבר נפרד וזהו דוקא ע"י צימצומים בתחילה צימצם הכללי וזהו כשעלה ברצונו סילק אור הגדול על הצד ואח"כ נמשך הקו ובקו צימצם דא"ק ואח"כ צימצם דשערות דאבא יונק ממולו והנה לפ"ע מה שנמשך ממוחין לשערות לפי ערך זה נמשך חיות לעולם אך שאין כאו"א יכול להבין נסתרות לכן צריך כל אדם באמונה שלימה באלקו' שהוא למעלה מן השכל ולמעלה מן השגה וזהו"ע יחו"ע שהוא פסוק ראשון דק"ש שמע ישראל כו' שהוא ענין שילוב אד' בהוי"ע וועד הוא בחילופי אתוין אחד ומהו ענין החילוף הוא ענין יחו"ת שהנבראי' הם בבחי' נפרדי' רק שצ"ל ביטול היש לאין.

יוד כסליו

אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינין ליהן עשר ספירן, וצ"ל מהל' וקרינין משמע שרק אנו קוראין אותם בש' ספירת ובאמת אינו כן והלא נאצל ע"ס דאצי' מהמאצי' נמצא שיש ע"ס ומהל' וקרינין משמע שרק אנו קוראין בש' ספירות ובאמת אינו כן. אך הענין הוא דמה שנת"ל בד"ה להבין דלמעלה אינו שייך לומר רצון או חכ' פי' שאינו שייך לומר שהוא דבר הנוסף אך ניתנה רשות לחכמי האמת כדי לשכך את האוזן שיוכלו להבין וליקח משל מעצמו לאלקות כמו שיש באדם חכ' והוא בראש והוא מוחין ויש חג"ת כמו שיש באדם מדת חסד וגבורה וכן יש אדם שטבעו להתפאר כמו"כ יובן למעלה אך באמת הספירת מתיחדים כ"כ עם אלקות עד שאינו שייך להיות עולים

וזהו כשעלה כו' : נסמן בסד"ה שלפנ"ז.

צימצם דשערות : בשעהיח"א שם (בהגהה) ובנדפס : סוד הדיקנא.

דאבא יונק . . חיות לעולם : הוספה.

דאבא יונק ממולו : ראה אנה"ק סכ"ח ; לקו"ת אמור לט, רע"א — דאבא יונק ממול החי. ובלקו"ת מצייין ע"ז לע"ח (ראה שם שער הכללים פ"ה. שער או"א פ"ג וחי. ועוד). ולכאוי צ"ל : יונק ממולא.

אך שאין . . מן השגה : שעהיח"א שם (בסוף הפרק) ; פי"ח בנדפס.

כל אדם באמונה : לכאוי צ"ל (ע"ד שעהיח"א ונדפס) : כל אדם להאמין באמונה.

וזהו"ע יחו"ע כו' : ראה לעיל בהמאמר. ובנדפס — שם.

אנת הוא . . ספירן : הקדמת תקו"ז — פ"א (ולכאוי צ"ל : וקרינן להון).

מהל' וקרינין . . ספירות : וקרינין : לכאוי צ"ל : מהל' וקרינן . . ספירות . . וקרינן.

בד"ה הברין : סד"ה שלפנ"ז.

כדי לשכך : נסמן שם.

באמת הספירות : לכאוי צ"ל כאן (ועד"ז לקמן) : באמת הספירות.

בש' בפ"ע כדאית' איהו וחיוהי חד אין פי' שגרמוהי הוא דבר בפ"ע רק שאיהו מתיחד אלא פי' שאיהו וגרמוהי הם כולא חד דגרמוהי הוא בורא מאין ליש ומאחר שכן מוכרח שיהי' בו כח אלקו' ולמשל כמו זיו השמש בשמש שהויו המאיר לארץ ולדרי' עליה הוא התפשטות ונהנים ממנו שכשהויו מאיר על הארץ (וערט לעבדיקער) נהנים ממנו ואנו מחשיבי' את הזיו למהות וזהו כאן אינו גוף כדור השמש דגוף כדור השמש הוא ברקיע הד'. ומאחר שכאן הזיו כ"כ כ"ש בגוף כדור השמש הוא ביתר שאת ושם אינו שייך לחלוק הזיו בפ"ע והמאור בפ"ע כמ"כ ספירת מתיחד' כ"כ עם אלקות עד שאינו עולי' בש' בפ"ע ובאמת המשל דזיו השמש בשמש ג"כ אינו משל דזיו השמש לגבי שמש הוא זיו מהנברא לגבי גוף הנברא אבל לגבי עצמיות המאצי' אינו ערוך איליו כלל אך אין לנו דרך קרובה יותר מזיו השמש לגבי השמש דזה אנו מיביני' וזהו וקרינין ליהון עשר ספירן שבאמת הספירות מתיחדות עם אלקות עד שאינו בש' בפ"ע רק שניתנה רשות לחכמי האמת ליקרא אותם בש' ספירת כדי לשבר את האוון כדי שיוכלו להבין שאם לא הי' קוראין אותם בש' ספירת לא הי' האוון יכול לשמוע ומאחר שהאוון אינו שומע ה"ז כמו שלא אמר כלל אך באמת הספירות מתיחדים עם אלקו' כ"כ עד שאינו עולי' בש' בפ"ע כדאית' בגמ' חגיגה בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמי' בחכ' ובתבונה ובדעת בכת ובגערה כו' שנא' ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו והעשרה דברי' אלו הם כוחות שמהוין מאין ליש והתהוות אינו שייך רק בחיק הבורא נמצא מובן עוצם היחוד שהם מתיחד' עם אלקו' עד שהם מהוין מאין ליש והנה שיי"ב יום ראשון יהי אור הוא בחי' חסד והנה ענין חסד הוא התפשטות כמו צדקה שהרי בלא צדקה אין לאדם שום שייכות זה לזה ועיי

כדאית' איהו וחיוהי חד : תקריז בהקדמה — ג. סעיב (ולכאו' צ"ל : איהו וגרמוהי חד (כבההמשך). ואוצ"ל : איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד).

ולמשל כמו זיו כו' : מכאן — שעהיהיא פי' ; פריט בנדפס.

אינו גוף : אוצ"ל : שאין גוף.

ברקיע הד' : ראה חגיגה יב, ב. רמב"ם הלי' יסוהית פיג היא ובפירוש' שם.

דזיו השמש . . גוף הנברא : הוספה.

מיביני' . . וקרינין ליהון . . מתיחדות . . ליקרא : לכאר' צ"ל : מביני' . . וקרינין

להון . . מתיחדים . . לקרא.

שאינו בש' : אוצ"ל : שאינו עולה בש'.

כדי לשבר את האוון : רש"י יתרו יט, יח.

בגמ' חגיגה : בנדפס נוסף : רפי"ב דייב ע"א (ושם : נברא העולם. וכ"ה בשעהיהיא

שם, אלא ששם : כדאיתא במדרש (וראה פס"ו בראשית א, א). ואולי הכוונה (ראה מ"ש

כ"ק אדמור"ר שליט"א בנוגע לתניא פ"א), ל"מדרש" שבש"ס).

את עולמי' : לכאר' צ"ל : את עולמו.

שנא' הי' כו' : משלי ג, יט"ב.

והעשרה דברים כו' : ראה גם תדא"ג מהרש"א חגיגה שם.

שי"ב : ר"ת : ששת ימי בראשית (ואוצ"ל : בש"ב).

יהי אור : בראשית א, ג.

כמו צדקה כו' : הוספה.

צדקה שהאדם מייגע בכוחת נפשו ומרויח ואח"כ נותן מה שמרויח לחבירו הו"ע חסד התפשטות כמו"כ יום ראשון יהי אור הו"ע חסד והיו"ד מורה על תמידות ההתהוות ומ"מ יש בזה גבורה ג"כ דכשם שהוא א"ס כמו"כ אין סוף להתפשטותו לכן יש בחי' גבורה המגביל את מדת החסד וגם יש שכל שהכל צ"ל ע"פ שכל יום שני יהי רקיע בחי' גבורה דהרקיע הוא מבדיל בין מים עליונים ובין מים תחתונים דמים עליוני' הם מקור כל התענוגים כמו שמים תחתוני' מצמיחים כל מיני תענוג שאילן המגדל פירות צריך לגשם דאם לא ירד גשם לא הי' מצמיח כדכתי' כי לא המטיר כו' כמו"כ מים עליוני' מקור על תענוגי' רוחניים כדאיתא קוב"ה עתיד לאשתעשע עם צדיקאי בגינתא דעדן וזהו דהרקיע מבדיל בין מים תחתוני' ובין מים עליונים דעד' שלא נברה"ע הי' מים במים שהי' מעורב מים עליוני' עם מים תחתוני' פי' שלא הי' תענוגי גשמי' דבר בפ"ע וההפרש הוא כההפרש בין מתיקות התפוח לבין מתיקות השכל דשניהם הם מתיקות מ"מ אינו דומים זה לזה רק מפני שהאדם הוא בע"ג לכן גבי שניהם עולי' בקנה אחד אבל באמת אין מתיקותם דומה זה לזה וכמו"כ מה שקוב"ה עתיד לאשתעשע עם צדיקאי בגינתא דעדן הוא מתיקות שאינו בערך והמשל לזה הוא כבין קרומא דפסיק במיעי דבר נש דהוא מבדיל בין אברי הנשימה ובין אברי המזון דאברי הנשימה הם בתכלית הדקות והרוחניות ואינו יכולי' לקבל שום מאכל ואברי המזון יש בהם צואה ופסולת ואברי הנשימה אפי' המנוקה של המאכל שוהא עד שעולה ללב נמצא יש כח בקרום להבדיל בין אברי הנשימה ובין אברי המזון כמו"כ הרקיע מבדיל מים עליוני' ובין מים תחתונים וזהו שביום הי' גבורה ומ"מ יש בזה

בכוחת נפשו : אוצ"ל : בכחות נפשו.
 והיו"ד מורה כו' : היינו, היו"ד של „יהי (אור)“ (ראה בנדפס פ"כ (ס"ע כז). וראה לעיל ד"ה וידעת (וש"ג) — בנוגע היו"ד של שי הוי').

וגם יש . . ע"פ שכל : הוספה.

יהי רקיע : בראשית שם, ו.

יהי רקיע כו' והמשל לזה כו' : ראה בכ"ז באמ"ב שער הק"ש פ"ב"ד.
 דהרקיע הוא מבדיל כו' : בראשית שם ובפרש"י שם. זח"א לב, ב. ח"ג רכג.

סע"ב. ועוד.

דמים עליוני' . . מתיקות שאינו בערך : הוספה. וראה לקו"ת ואתחנן יא, ב.

שמים . . מצמיחים כו' : ראה תניא פ"א.

כדכתי' כי כו' : בראשית ב, ה.

כדאיתא קוב"ה כו' : ראה זח"ג סו, ב (הובא ונת' בביאורו"ה להצ"צ ח"א ע' שמו ואילך (וראה גם סה"מ תקס"ז ע' קכד)). וראה גם שם קעה, א. ועוד. וראה גם הערה הבאה. עתיד לאשתעשעי עם צדיקאי : ער"ו הוא גם לקמן. ואוצ"ל (ככהוה) אתי לאשתעשעא

עם צדיקאי.

דעו שלא כו' מים במים : ב"ר פ"ה, ב ואילך. שמור"ר פס"ה, כב. ועוד.

לכן גבי שניהם : לכאוי צ"ל : לכן גבי שניהם.

והמשל לזה . . קרומא כו' : זח"א שם (עה"ס יהי רקיע גו'). וראה גם לקו"ת שם.

כבין קרומא : אוצ"ל : כהרין קרומא.

מבדיל מים . . שביום הי' : לכאוי צ"ל : מבדיל בין מים . . שביום ב' הי'.

חסד גיכ שיומשך לכל עולם לפי ערכו כמו משל מסתיר על השכל מ"מ מיבינים
 מזה השכל כמו אע"פ שהרקיע מסתיר מ"מ נמשך לכל עולם לפי ערכו ויש
 גם שכל שאפי' מניעת ההתפשטות צ"ל גיכ ע"פ שכל וזהו התכללות המדות
 זו בזו ששם אינו לומר דחסד הוא דבר בפ"ע וגבוי' הוא דבר בפ"ע
 דשם התכללות חסד ובגבוי' וגבורה בחסד ומזה יובן ענין יחוד דק"ש שמע
 ישראל ה' אלקינו ה' אחד שלית שלילה שלא יש מציאת חוץ אלקו' רק לראות
 בכ"ד הכח אלקי שבו כמ"ש וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי'
 בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד שצ"ל ידיעה והכרה שהוי' הוא אלקי'
 בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד דהנה כתי' לעולם הוי' דברך נצב
 בשמים שדבר הוי' עומד תמיד לחיות ולהוה אותו ואם הוי' נסתלק כרגע הי'
 נעשה מזה אין ואפס וצ"ל מה כתי' לעולם ה' דברך נצב בשמים ולא בדבר
 אחד אך הענין דהנה זה רבותא דאפי' בשמים ואם ער איז דאך א נידעלער
 נברא שהוא נברא מופלא מאד דהבריאה דשמים אין אנו מבינים כדאיתא
 במדרש ובוהר נטל אש ומים ופתכן זה עם זה ונעשה מזה שמים דהנה למטה
 כשישפך אדם מים על אש יכבה האש גבי איתא נטל אש ומים ופתכן זה
 עם זה ונעשה מזה בריאת שמים וגם אין אנו רואים את עצם השמים ומה
 שאנו רואים הוא רק זהרורית השמים ומהזורית מבינים אנו שיש שמים
 אבל עצם השמים אין אנו רואין דמהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע
 ורקיע מהלך ת"ק שנה ואפי' ראי' צח ומצוחצח אינו רואה רק פרסא ולא

כמו משל . . וגבורה בחסד : הוספה.
 כמו משל כו' כמו אע"פ כו' : ראה גם אמ"ב שם פ"ב. ולכאור צ"ל : כמו כן אע"פ כו'.
 מ"מ מיבינים : אוצ"ל : מ"מ מבינים.
 ששם אינו לומר : לכאור צ"ל : ששם אינו שייך לומר.
 חסד ובגבוי' . . יש מציאת : לכאור צ"ל : חסד בגבוי' . . יש מציאות.
 ומזה יובן כו' : מכאן — פ"כ בגדפס.
 יחוד דק"ש כו' : ראה רד"ה הקודם וסופו.
 שלית : רית (לכאור) : שלא תימא. ואוצ"ל : שלית רק (וראה בגדפס).
 כמ"ש וידעת כו' : ראה לעיל הערה האי' לדיה וידעת.
 וידעת כו' שצ"ל כו' : ראה ד"ה הג"ל בתחלתו.
 דהנה כתי' לעולם כו' : מכאן — שעוהו"א פ"א ; המשך פ"כ בגדפס.
 לעולם כו' : תהלים קיט, פט.
 וצ"ל מה . . לא יענו את הארץ : בשעוהו"א שם — אינו.
 א נידעלער : בכייק הוא בני צרוי וכו'. ואוצ"ל : אן איידעלער.
 כדאיתא במדרש . . בריאת שמים : הוספה.

במדרש ובוהר : ב"ר פ"ה, ז. זח"א עו, א. ח"ב קסד, ב. וראה גם חגיגה
 יב, סע"א.

גבי איתא : אוצ"ל : וגבי (היינו : גבי שמים) איתא. או : וגבי שמים איתא.
 ומהזורית מבינים : לכאור צ"ל : ומהזורית מבינים.
 דמהארץ לרקיע כו' : חגיגה יג, א.
 ואפי' ראי' . . רק פרסא : עדין הוא גם כשה"מ תרכיז ע' שוא ; שה"מ תרכיט
 ס"ע גב. ובוזח"א קנה, סע"ב, שרואים עד ה' פרסא. ובכ"מ כדא"ח הובא באור"א — ראה
 סה"ע — חב"ד ח"ג ע' תקינ. חיד ע' תרעג הערה 20.
 ולא ת"ק . . פרסאות ביום : אוצ"ל : ולא מהלך ת"ק . . פרסאות הולכים ביום.

ת"ק שנה וי' פרסאות ביום נמצא אנו רואים שהשמים הוא נברא מופלא שלי"ת שהשמים הוא קדמון ודבר בפ"ע ומשפיע לעצמו וזהו שכתוב לעולם ה' דברך נצב בשמים שאפי' בשמים ג"כ עיקר חיותו ומה שמשפיע הכל מדבר הוי' שעומד בו תמיד והרי הוא רק שילוחי השפע כגרון ביד החוצב הגם דכתי' הם יענו את הארץ הרי בתחילת הפסוק אני אענה את השמים אזי הם יענו את הארץ ואם אני לא אענה את השמים הם לא יענו את הארץ ול"ד בשמים כמו"כ בשאר הנבראים שנבראו כמ"ש דבר אלקינו יקום לעולם שדבר אלקינו הוא המקים את הדבר וזהו שאיתא בשם הארידיל שכל הנבראים חיותם מאותיות דעשרה מאמרות אפי' דומם כגון אבן אותיות אבן מחים אותו הגם שאותיות אינם בעשרה מאמרות מ"מ ע"י חילופים ותמורות וחילופים דחילופים ותמורות דתמורות עד שנעשה צירופים לכל הנבראים וזהו ע"י רל"א שערים שמתגלגלי פנים ואחור ונעשה מזה צרופים לכל הנבראי' וענין החילף הוא כמו א"ת ב"ש שנתחלף האל"ף לתיו והבי"ת לשי"ן ולמשל תיבת אב כשיתחלף נתחלף האל"ף לתיו והבי"ת לשי"ן וה"ז תש ותש לאב אין שום שייכות מ"מ יש הארת האל"ף בשי"ן זהו ענין החלופים נמצא כל הנבראים אותיות דע"מ הם המחיים אותו והנה גבי אדם כתי' ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולכל החיה וקודם פסוק זה כתי' וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו ואיתא במדרש הוא שמו שקרא לו אדם הראשון דהנה איתא במדרש אמרו מלאכים לפני הקב"ה אדם זה מה טיבו אל' חכמתו גדולה משלכם ולא הבינו פי' חכמתו גדולה משלכם הביא לפניהם בהמות וחיות לקרא להם שמות ולא ידעו איך לקרוא אותם הביא לפני אדם ויקרא להם אדם שמות ואם נא' ששם אינו רק הסכם הרי הם ג"כ יכלו להסכם לזה ליקרא כך ולזה כך וגם אדם מפני מה הסכים דוקא לזה כך ולזה כך אלא שיש בזה טעם מפני שאדם השיג חיות המחיה

וי' פרסאות ביום : פסחים צג. ב. צד, א.
דכתי' הם יענו כו' אני אענה כו' : הושע ב, כג (בהשמטת חיבת אני, אבל גם בנדפס (ובכ"מ בדא"ח) הוא כמו כאן). ואוצ"ל : הפסוק נאמר אני כו'.

כמ"ש דבר אלקינו כו' : ישעי' מ, ת.
הוא המקים . . אבן מחים . . שאותיות אינם : לכאוי' צ"ל : הוא המקים . . אבן מחיים . . שאותיות אבן אינם.

וזהו שאיתא כו' : מכאן — המשך פ"א בשעיהו"א ; פכ"א בנדפס.
בשם הארידיל : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם.
מ"מ ע"י . . עד שנעשה : הלשון צע"ק. ואוצ"ל : מ"מ מקבלים חיותם ע"י כו'.
וזהו ע"י רל"א כו' : בשעיהו"א (ובנדפס) גוסף : כמ"ש בס"י (והוא בפ"ב מ"ד וה', וראה במפרשים שם) ; ובנדפס גוסף : ובס"י הפרד"ס מהרמ"ק ז"ל (והוא שם ש"ל פ"ה האילך).

וענין החילף . . ענין החילופים : הוספה. וראה גם לקמן ד"ה דע, ובהנסמן שם.
והנה גבי אדם כו' : מכאן — פכ"ב בנדפס.
כתי' ויקרא כו' כתי' וכל כו' : בראשית ב, כ (בשינוי ל' קצת). שם, יט (בהשמטת חיבות). אבל גם בנדפס הובאו הפסוקים כמו כאן.

איתא במדרש : ב"ר פי"ו, ד. במדב"ר פי"ט, ג. ועוד.
להסכם לזה ליקרא : אוצ"ל : להסכים לקרא לזה.

אותם כמו שור אותיות שור מחיים אתו חמור אותיות חמור מחיים אותו וכן סוס הגם שאותיות שור אינו בע"מ רק ע"י חילופי ותמורות וחילופי דחילופים ותמורות. דתמורות עד שנעשה צירוף שור או חמור או סוס וזהו דאיתא בשל"ה שאדם ידע סוד מרכבה עליונה דלזה קרא שור ולזה ארי מסתמא ראה שפני שור ופני ארי לימין אלא שנפל בשבירה ונעשה מזה בהמה טמאה הגם ששור ג"כ נפל בשבירה מ"מ זה המובחר שבו וזה לעולם ה' דברך נצב בשמים שדבר הוי' עומד תמיד בשמים ואם ה' נסתלק כרגע ה' נעשה אין ואפס לא כמו שהנשמה מחייה את הגוף שהגוף הוא דבר נפרד מהנפש והגוף הוא משרש אחר והבריאה שלו הוא מטיפת האב אב מזריע לובן ואם מזריע אודם ואוכל מה שאמו אוכלת וגם לאחר שיצא לאויר העולם צריך אכילה ושתיה נמצא צריך עוד לדבר אחר חוץ מהחיות שמחיה אותו וגם בצאת הנפש מהגוף הגוף נשאר מציאת רק שאין לו חיות אבל גבי שמים לית שאפי' יסתלק דבר ה' ישאר מציאות רק שלא יהי' לו חיות שעכשיו יש לשמים חיות כמ"ש השמים מספרים כבוד אל ואם ה' נסתלק הדבר ה' לא יהי' לו חיות אבל ה' נשאר מציאת אלא שאם ה' נסתלק דבר ה' ממנו ה' נעשה אין ואפס המוחלט כמו שהי' קודם שייב נמצא שחיות וקיום כל העולמות הוא אותיות דע"מ רק שמים וארץ הצירוף שלהם הוא כמו שהוא בע"מ שהם אידעלע נבראי' שמים הוא נברא מופלא כנ"ל וארץ יש כוח הצומח מה שאינו בשמים וגם הוא משל ליש מאין ושאר נבראי' שהם חומרים לכן א"א להיות בהם הצירוף כמו בע"מ רק ע"י חילופי ותמורות ע"י שאותיות דע"מ עוברי' דרך רליא שערי' דרליא שערי' הם אלפי ביתין נעשה מזה צירופי' לכל הנבראי' וזהו ה' אחד פני הגם שנעשה ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם מ"מ הם בטלים לא"ס אלופו שיע' מאחר שמקורם שלהם בטלי' דו' רקיעים הם ז' מדות

דאיתא בשל"ה : בהקדמה חלק בית אחרון (יד, א).
 שפני שור . . לימין : ראה יחוקאל א, י (ולכארי צ"ל : שור מהשמאל ופניו).
 ונעשה מזה . . המובחר שבו : הוספה. וראה תריא כה, ג ; לקרית שה"ש ט, ד ; סה"מ תקס"ח ע' קח ; רסו (מ"ס אור החיים) — החילוק בין ארי ושור בנפילתם ושרשם. ואולי הכונה ב"המובחר שבו" — המובחר (ודק יותר) ב"שבירה".
 וזהו לעולם כו' שדבר הוי' כו' : נסמן לעיל בהמאמר.
 לא כמו שהנשמה כו' : ראה גם לעיל ד"ה וידעת (ובנדפס פ"א).
 והבריאה שלו הוא כו' : קידושין ל, סע"ב. גדה לא, א.
 ואוכל . . אוכלת : נסמן לעיל שם.
 נשאר מציאת . . נשאר מציאת : אוצ"ל : נשאר מציאות . . נשאר מציאות.
 אבל גבי שמים . . משל ליש מאין : הוספה.
 כמ"ש השמים כו' : תהלים יט, ב.
 אלא שאם ה' . . דשמים וארץ : ראה שעהיו"א פ"א.
 שהם אידעלע : בכ"ק — א' צרוי כו'. ואוצ"ל : שהם אידעלע.
 מופלא כנ"ל : בהמאמר. ובנדפס — פ"ב.
 וארץ יש כח . . בשמים : ראה אגה"ק סי"כ (קל"ב, א"ב).
 וגם הוא משל כו' : ראה אגה"ק שם. תו"א קיד, ד ואילך. ובכ"מ.
 ושאר נבראי' . . צירופי' לכל הנבראי' : שעהיו"א שם ; בנדפס מכ"א.
 וזהו ה' אחד . . ג"כ בסל : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש ובהנסמן שם.
 שמקורם שלהם : אוצ"ל : שמקורים (או : שהמקורים) שלהם.

וארץ הוא בחי' מל' ומאחר שהמקורים שהם בטלי' ממילא יש לידון דמה שנתהוה מהם ג"כ בטל. וזהו אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינין להון עשר ספירין באמת הם בטלי' לאלקו' עד שאינו עולי' בשם בפ"ע רק שנתנה רשות לחכמי האמת לקרוא אותם בשם ספירות כדי לשבר את האזון שיוכלו להבין וחיוב כ"א מישראל להעמיק דעתו להבין איך שהספירות מתיחדו' עם אלקו' הגם שאינו יכולי' להבין זה אך זה גופא צריכי' להבין שאינו יכולי' להבין ובאמת כשיעמיק דעתו אפשר להבין קצת שחכ' כח מ"ה ולגבי כח מ"ה חכ' אינו תופס מקום כלל וזהו אנת הוא דאפיקת וקרינין להון עשר ספירין באמת הספירות מתיחדו' עם אלקו' עד שאינו עולי' בש' בפ"ע בכלהון לאחזה איך מתנהג עלמן אבל לאו דאית לך צדק ידיעה ולאו מכל אלין מדות איהו כלל ומחויב כל אחד מישראל איך שקמיה כולא כלא חשיב.

ש"פ וישלח

דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלום. משמע דע"י דע את אלקי אביך יהי' עבודה בלב שלום דכשיתבונן המחודש בטובו בכ"י תמיד מעש"ב ול"ד בכ"י אלא אפי' בכל עת ובכל רגע ומפני מה קאמר בכ"י מפני שזה אנו רואין שלילה זמן החושך וביום מתחיל להאיר וזהו דוגמת ברה"ע ברישא חשוכא והדיר נהורא ומכאן תשובת המינים הכופרי' בהשגחה פרטית ומדמין מעשה

וארץ . . מל' : בנדפס פכ"ב נוסף : המהוה בי"ע.
 שהמקורים שהם : לכאוי' צ"ל : שהמקורים שלהם.
 וזהו אנת כו' : נסמן בתחלת המאמר.
 באמת הם : אוצ"ל : דבאמת הם.
 כדי לשבר כו' : ראה לעיל שם (ולאח"ז), וש"נ.
 דאפיקת וקרינין : אוצ"ל : דאפיקת עשר כו' וקרינין.
 בכלהון לאחזה . . עלמן כו' : המשך מאמר אליהו „אנת הוא כו' " (בהשמטת תיבות).
 ואוצ"ל (כבמאמר אלר') : כולא לאחזאה . . עלמא כו'.
 מישראל איך : אוצ"ל : מישראל להבין (או) (כדלעיל בהמאמר) : להעמיק דעתו להבין) איד.

דע את כו' : דה"א כח, ט.
 שלום . . שלום : לכאוי' צ"ל : שלום.
 המחודש בטובו כו' : נוסח ברכת יוצר.
 ול"ד בכ"י . . מתחיל להאיר : ראה קונט' „ענינה של תורת החסידות" סי"ג ובהערה 94 שם — מלקו"ת אחרי כו' א. ועוד.
 ברה"ע ברישא כו' : שבת עו, ב (ואוצ"ל : הדר נהורא).
 ומכאן תשובת כו' : מכאן — שעהיוהא פ"ב ; פכ"ג בנדפס.
 תשובת המינים : לכאוי' צ"ל : תשובת המינים.

ה' למעשה אנוש ותחבולותיו כאשר יוצא לצורף כלי שאפי' ידיו מסולקות מהכלי כגון שהולך בשוק נשאר הכלי בתבניתה על מסכונתה כמו שהי' קודם מיד כשעשה אותה כן מדמה מעשה אלקות כמו מעשה אנוש ובאמת אינו דומין זה לזה דכשהצורף כלי הי' יש מיש דמהות לא נשתנה בעשי' זו רק שמקודם הי' כסף גולמי ועכשיו יש לו צורה אבל הכסף כמו שהי' מקודם כמור"כ הוא עכשיו וראיה כשיחזור ויתיך אותו ישאר כמו שהי' קודם שעשה ממנו כלי ובה"ע הי' דבר מלא דבר יש מאין ואפי' לפי סכלותם שמדמין אותו לצורף שעושה כלי הרי אנו רואי' אימתי אין הכלי מוכרח לצורף לאחר שעשה את הכלי אבל עד שלא עשה בה כל צרכה צריכה היא להצורף וכתי' ואתה מחייה א"ת מחייה אלא מהווה מהווה תמיד מאין ליש והי' כמו כלי שלא עשה בה כ"צ שצריכה היא להצורף ובאמת אי"צ כלל רק שצריכי' להראות שאפי' לפי סכלונותם ובכלל שכל אנושי שהוא אינו אמת פאראנארט אבל באמת כשצורף עושה כלי הי' יש מיש וברה"ע הי' דבר מלא דבר יש מאין, ופי' ואתה מחייה אתה הוא מאל"ף ועד תי"ו והיא מורה על ה' מוצאות הפה שכל העולמות נתהווה מאותיות לעולם ה' דברך נצב בשמים שדבר ה' עומד תמיד להחיות ולהווה אותו מאין ליש ואם הי' נסתלק כרגע הי' נעשה אין ואפס המוחלט כמו שהי' קודם שיי"ב לא כמו שהנשמה מחייה את הגוף שהגוף הוא משרש אחר אבל גבי שמים אם הי' דבר ה' נסתלק הי' נעשה ממנו אין ואפס ולא הי' נשאר מציאות כלל ומה שהעולם נראה ליש ודבר נפרד לית שכן הוא באמת שהוא דבר נפרד אלא באמת העולם בטל לאלקות רק שהוא נראה ליש ודבר נפרד אבל באמת אינו נפרדי' והי' כמשל זיו השמש בשמש שלמטה הניו מאיר לארץ ולדרי' עליה ומחשבי' אותו למהות וגוף כדור השמש הוא רחוק מהארץ דמארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע ורקיע מהלך ת"ק שנה וכדור השמש הוא ברקיע הדי' ומאחר שהניו הוא כ"כ בארץ נקל להבין שבגוף כדור השמש הוא יותר ושם הוא בטל בתכלית עד שאינו שייך לומר זהו זיו זהו מאור כמור"כ עולמות בטלי' להבורא עד שאינם תופסי'

כגון שהולך : בשעויה"א (ובנדפס) : והולך. ואולי יש חילוק בפירוש הענין.

על מסכונתה : לכאוי צ"ל : על מתכונתה.

דכשהצורף כלי . . דמהות לא : אוצ"ל : דכשהצורף עושה כלי . . דמהות לא.

וראיה . . ממנו כלי : הוספה.

כשיחזור : אוצ"ל : דכשיחזור.

וכתי' ואתה כוי א"ת כוי : נחמי ט, ו. וראה פרדס ש"ו ס"ה. ר"ח שער הקדושה ס"ו

קרוב לסופו (ד"ה ומהדברים) — של"ה שער האותיות מה, ב, ע, א.

אי"צ כלל : אוצ"ל : אי"צ לראי' זו כלל.

לפי סכלונותם : אוצ"ל : לפי סכלותם.

אתה הוא מאל"ף : אוצ"ל : אתה הוא אותיות מאל"ף.

לעולם הוי' . . מציאות כלל : ראה גם ברי"ה הקודם קרוב לסופו.

ומה שהעולם כוי : מכאן — שעויה"א פי"ג ; פכ"ד בנדפס.

אותו למהות : אוצ"ל : אותו למהות דבר (וכי"ב).

דמארץ לרקיע כוי בין כוי : חגיגה יג, א.

הוא בברקיע הדי' : כ"ה גם ברי"ה הנ"ל קרוב לתחלתו. וראה בהגסמן שם.

עד שאינם : לכאוי צ"ל : עד שאינם.

מקום כלל ובאמת זיו השמש אינו משל כלל דבזיו העצם כדור השמש אינו כאן אבל אלקות הוא למטה כמו למעלה ומ"מ א"ל שהוא משל דבאמת אלקוי הוא למטה כמו למעלה מאחר שהוא מוסתר מעינינו שאין אנו רואין ה"ז דומה לזיו השמש בשמש מ"מ אינו משל כלל דהשמש הוא נברא כמ"ש ויעש ה' את שני המאורות הגדולי' ואח"כ את המאור הגדול ואת המאור הקטן דהוא ג"כ עשי' נמצא דהזיו הוא מהנברא וכל הנבראי' שנתהוו הם מכח הבורא דבחק הנבראי' לא ה' יכול להיו' זה כדאיתא אילמאלי מתכנסי' כל העולם כולא איי לברוא אפי' כנף יתש אחד וזל זיך אפי' צוא נוף קלייבין דיא גאנצע ועלט ועלין זיא ניט קענען בישאפון אפי' כנף יתש אחד מכ"ש להטיל בו נשמה ומה שמצירין צורה מ"מ אין בו חיות נמצא שנבראי' הם מכח הבורא ומה משל נברא להבורה רק שאין לנו דרך קרובה יותר מזיו השמש דזה אנו מיביגין ומה שהעולם נראה ליש ודבר נפרד זהו כח המוסתר דאלקוי דכשם שיש הוי' הנגלה כמ"ש להוי' הנראה כמ"כ יש הוי' המסתיר כמ"ש וחכיתיי להוי' המסתיר פניו אכן אתה אל מסתתר שאתה גופא שהוא גילוי דכשארם מדבר עם חבירו לנוכח אומר לו אתה זהו כח המוסתר דאלקוי וה"ז כחותם המתהפך דכח הבורא שמהוה כל הנבראי' הוא למעלה בגילוי ולמטה הוא מוסתר וכח המסתיר הוא למטה בגילוי שנראה ליש ודבר נפרד והנה כל הנבראי' שנתהוו הם מאותיות והנה יש ב' בחי' אותיו' אותיות המחשבה ואותיות הדבור והנה כמו שלמטה באדם כשהוא חפץ באיזה דבר חושב בה ומה שחפץ בה זהו מהשכל כשמתבונן שזה הרבר טוב לו חפץ בה וזהו דאהבה אבה ל' רצון וזהו רצון שע"פ שכל דיש רצון שלמעלה מהשכל וזהו רצון שע"פ שכל וכשצריך ליקח אותו דבר מאחר מדבר נמצא שהוא סדר השתלשלות משכל בא מדה ומאחר שחפץ בה חושב בה ואח"כ בא לידי דבור כמ"כ

ובאמת זיו . . כמו למעלה : הוספה.

דבזיו העצם : אוצ"ל : דבזיו השמש, העצם.

למעלה מאחר : אוצ"ל : למעלה אבל מאחר.

מ"מ אינו משל כו' : מכאן — פכ"ה בנדפס.

כמ"ש ויעש . . המאור הקטן : בראשית א, טו (ושם : ויעש אלקים).

הוא מהנברא : אוצ"ל : הוא מה שנברא.

כדאיתא אילמלי . . בו נשמה : ראה בהנסמן לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש קרוב לתחלתו (ואוצ"ל : אלמלי . . כולו . . יתוש).

ועליו זיא . . כנף יתש : כ"ה בכי"ק (בו' צור), ואוצ"ל : חעלן זיי . . כנף יתוש.

ומה שמצירין . . אנו מיביגין : הוספה (ואוצ"ל : שמצירין . . להבורא . . מביגין).

כח המוסתר : אוצ"ל : כח המסתיר (וכדלקמן : הוי' המסתיר).

כמ"ש להוי' הנראה : לך יב, ז.

כמ"ש וחכיתיי כו' אכן כו' : ישע"ה, יז, מה, טו.

כח המוסתר : אוצ"ל כנ"ל.

והנה כל הנבראי' כו' : מכאן — תוכן פ"א בשעהיוה"א ופכ"ו בנדפס.

כל הנבראי' . . חפץ בה : וכשצריך כו' כמ"כ כו' : ראה גם תניא פ"ב.

דאהבה . . רצון : ראה בהנסמן לעיל רד"ה רשפי.

שע"פ שכל . . שלמעלה מהשכל : ראה תוי"א ויקהל פו, ג ואילך.

מאחר מדבר : אוצ"ל : מאחר הוא מדבר.

למעלה מתחילה עלה ברצונו לכרוא את העולם וכדאית' בעשרה דברי' ברא הקבי"ה את עולמו בכח' ובתבונה ובדעת בכח ובגעררה וזהו חבי"ד ומדות וכמו שבאדם למטה מחש' מגלה העלם המדות מה שהי' צפון וטמון בלבו והוא גילוי העלם עצמו לגבי עצמו ולא לזולתו והדבור מגלה גילוי העלם לזולתו כמו"כ למעלה דהנה נת"ל דהוא ומדותיו דקרינן להון עשר ספירין שרק קואין אותם בש' עשר ספירין אבל באמת הם מיוחדי' עם אלקי' עד שאינו עולי' בש' בפ"ע איהו וחייהו וגרמוהי כולא חד כמו"כ הדבור שמגלה גילוי חכמתו ורצונו הוא מיוחד עם אלקי' ומב' בחי' אותי' אלו נתהוה עלמא סתימין דלא אתגלין ועלמא דאתגליא, עלמא סתימין הוא סתם מהנבראי' דעלמא דאתגליא ועלמא דאתגליא הו"ע גילוי העולמות בדבר ה' שמים נעשה וברוח פיו כל צבאם וזהו ע"י חילופי' ותמורות וחילופי' דחילופין ותמורת דתמורות וענין הצירופי' שהצירוף כולל הרבה אותיות וכח המצרף עולה על כולנה ויש בזה כלל ופרט דהנה מאמר יהי רקיע זהו כלל ונעשה מזה פרטי' כמו מכון שבו אוצרות ברד ואוצרות שלג זבול שבו ירושלים ומקדש ומזבח בנוי בו ומיכאל מקרב נשמותיהן של צדיקי' ע"ג מזבח שחקי' שבו שוחקי' מן לצדיקי' וכן כולם והכל ממאמר יהי רקיע וכן יהי אור שהוא חסד התפשטות ומים ג"כ חסד מ"מ הוא מצירוף אחר אלא שיהי אור הוא כלל שיהי' חסד ונעשה פרטי' רבי' וכן ארץ דכתי' בראשית אלקי' את השמים ואת הארץ ונעשה

וכדאית' בעשרה כו' : חגיגה יב, א.
 וכמו שבאדם . . כמו"כ למעלה : ראה גם תניא פכ"א.
 דהנה נת"ל : רדיה שלפניו ובסיומו.
 שרק קואין : לכאוי צ"ל : שרק קוראין.
 הדבור . . מיוחד : ראה גם תניא שם.
 ענמא סתימין . . דאתגליא : המשך הלי' דמאמר אליהו (הקדמת תקי"ז) וקרינן להון כו" (ושם : עלמין . . ועלמין דאתגלין).
 הוא סתם : לכאוי צ"ל : הוא סתום.
 בדבר ה' כו' : תהלים לג ו (ושם : שמים נעשו).
 וזהו ע"י חילופי' ותמורות כו' : מכאן — שעהייהא פריב ; פכ"ז בנדפס (ולכאוי צ"ל : ותמורות), וראה גם ד"ה שלפניו.
 יהי רקיע : בראשית א, ו.
 כמו מכון . . מן לצדיקים : חגיגה יב, ב (והגהות הבי"ח) — בשינוי סדר (ולכאוי צ"ל : מקריב נשמותיהן).
 יהי אור : בראשית שם, ג.
 אור . . ומים ג"כ חסד : ראה שעהייהא פ"א.
 וכן ארץ . . להבין אותו : הוספה.
 דכתי' בראשית כו' : ר"פ בראשית. ולכאוי צ"ל : בראשית ברא.
 ונעשה מזה פרטי' : להעיר מוחיב ל, ב ; ח"ג ט, ב ואילך, דכמו שנבראו ז' רקיעים (ראה לעיל בהמאמר : מכון כו'), כמו"כ נבראו ז' ארצות.

מזה פרטי' ג' שמות ג' ארצות ג' אַקלימין זהו ענין כלל ופרט נאָר דער כלל איז ך"ב אותיו' כך גזרה רצונו שיהי' ך"ב אותיו' שיהו מאין ליש לא פחות ולא יותר דעם שכל א"י להבין זה דממאמר נעשה אדם נתהוה אדה"ר ובאדה"ר הי' כלול כל נש"י נמצא שממאמר זה נתהוה השכל ואיך יוכל להבין אותו ותמונת האותיו' ג"כ מורה כן כמו אל"ף תמונתו ב' קוין וקו באמצע מחבר הב' קוין שזה מורה דלהיו' שאותיו' מגלים העלם המדות וא"א לגלות העלם המדה רק באופן כזה דוקא וכן ביי"ת תמונתו ג' קוין ב' קוין והקו הג' מחבר אותם וכמארז"ל מ"ט גמי"ל דל"ת סמוכין זה לזה גמול דלים נמצא דדרשינן אפי' ומכ"ש תמונת וכן יו"ד הוא נקודה אחד וה"א הוא ג' קוין ובעבודה בנפש האדם הנה כתי' כי חלק הוי' עמו שיש בכל או"א ש' הוי' יו"ד הוא ביטול שלמעלה מטו"ד וה"א הוא התבוננות באורך ורוחב איך שכל הנבראי' בטלי' לאלקות וזהו"ע פסוד"ז וק"ש ה' אחד פי' אחד הגם שנעשה ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות העולם מ"מ כולם בטלי' לאלקות וכל הנבראי' נתהוה מאותיות ע"י חילופי' ותמורות וחילופי' דחילופי' ותמורות דתמורות וענין החילופי' הוא לבנה שמאיר בה אור השמש מ"מ לילה מאפיל ויום מאיר הגם שהכל מן השמש מ"מ ע"י שאור השמש עובר בלבנה מחשיך אור השמש כמו"כ ענין החילופי' כמו א"ת ב"ש שמתחלף אל"ף לתי"ו והביי"ת לשי"ן שיש הארת האל"ף בתי"ו מ"מ אינו אלף וזהו דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם שע"י דע את אלקי יהי' עבדהו בלב שלם ע"י שיעמיק דעתו בתורה ותפילה צוא זעהן די געטלעכקייט פון דער וואָרט דע"י שהוא ג"כ מכח אלקי' יכול לראות זה דמי שאינו מעמיק דעתו ה"ה כמו בהמה ובאמת הוא גרועה הרבה מהבהמה דבהמה אין בה

ג' שמות . . ארצות . . אַקלימין : ראה לקמן ד"ה וענדתם, שמביא ג"כ ג' ארצות. וראה בהנסמן שם. ואולי הכונה כאן בנוגע לארץ ישראל, שיש בה ג' ארצות (וממילא — שמות ואקלימין) — ראה שביעית רפ"ו. פ"ט מ"ב. חלה פ"ד מ"ח. כתובות קי, סע"א ובי"ב לא, א (במשנה). אבל לכאוי המדובר כאן בנוגע לכל הארץ, ולכן (אף שאינו פשוט כ"כ) — אולי צ"ל : ז' שמות . . אַקלימין (ראה פרדרא פיי"ח. ויק"ר פכ"ט, יא, זח"א כז, סע"ב. לט, סע"ב. רנג, ב. ועוד).

נאר דער : בכי"ק אינו ברור. ואולי הוא : גאר דער.

דעם שכל . . להבין אותו : הכונה (לכאוי) : מכיון שהשכל הוא נברא — א"א לו

להבין ך"ב . . מאין ליש" .

נעשה אדם . . כלול כל נש"י : בראשית שם, כו. תנחומא תשא יב. וראה גם שמו"ר פ"מ, ג. מצות אהבת ישראל (בדרמ"צ) בתחלתו.

ותמונת האותיו' . . כן : ראה הגהה בשעיהו"א פיי"ב ; פכ"ח בנדפס.

וכמארז"ל מ"ט כו' : שבת קד, א (ולכאוי צ"ל : גימ"ל דלי"ת).

אפי' ומכ"ש תמונת : אוצ"ל : אפי' סמיכת האותי' ומכ"ש תמונתן.

הנה כתי' כו' יו"ד כו' והיא כו' : ראה לעיל ד"ה רשפי' ; ד"ה וידעת (קרוב

לתחלתו) — וש"נ.

וק"ש . . פי' אחד כו' : ראה לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש.

נתהוה מאותיות ע"י כו' וענין החילופי' כו' : ראה גם לעיל ד"ה אנת הוא (ולכאוי

צ"ל : החילופי' הוא כמו לבנה כו').

לבנה כו' : ראה גם שעיהו"א פיי"ב. אוה"ת ואתחנן ס"ע צד ואילך.

דע את כו' : נסמן בתחלת המאמר.

די געטלעכקייט : כ"ה בכי"ק — בקי פתוחה. ואוצ"ל : די געטלעכקייט.

הוא גרועה . . ה"ה גרועה : אוצ"ל : הוא גרוע . . ה"ה גרוע.

שכל אבל אדם שיש בו שכל ואינו מעמיק ה"ה גרועה מבהמה שע"י העמקת
יהי עבודה בשלימות וע"ז נא' ואתם הרבקי' בה' אלקיכם חיים כולכם
היום אפי' בהיום לעשותם יהי ג"כ בחי' א"ס חיי החיים דמי שלומד ומתפלל ואינו
מעמיק דעתו ה"ז ג"כ עבודה מ"מ אינו עבודה בשלימות וע"י העמקת הדעת
יבוא לעבודה בשלימות לאשתבאה בגופא דמלכא וזהו דע את אלקי אביך שע"י
דע את אלקי יוכל לבוא לועבדהו בלב שלם שיהי עבודה בשלימות.

שי"פ וישב

כגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד אוף הכי איהי אתיחדית לתתא ברזא
דאחד, הנה נת"ל דתתי' וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא
אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד והוא יחוע' והי' מה שאומרים
בק"ש אחד חי"ת מורה על ז' רקיעים וארץ ד' מורה על ד' רוחות העולם פי'
הגם שנתהוה ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם מ"מ בטלי' לא"ס אלופו של
עולם והו"ע יחוע' איך שכולא קמי כלא חשיב ובשכמל"ו הוא יחוי"ת והנה
בשכמל"ו יעקב אמר דאיתא בגמ' אמר ר"ש בין לקיש יעקב קודם הסתלקותו
בקש לגלות את הקץ כמ"ש האספו ואגידה לכם את אשר יקרא באחרית
הימים נסתלקה ממנו השכינה א"ל שמא פסול נמצא בי אברהם יצא ממנו
ישמעאל אבא יצחק יצא ממנו עשיו אמרו לו שמע ישראל הוי' אלקינו הוי'
אחד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד פתח יעקב ואמר

העמקת יהי עבודה : לכאוי צ"ל : העמקת הדעת יהי עבודה.
נא' ואתם כו' בהיום לעשותם : ואתחנן ד, ד, שם ז, יא. וראה בנדפס לקמן פס"א
(ומצ"ן לפכ"ח — היינו כאן).
חיי החיים : לכאוי צ"ל : חיי החיים.
לאשתבאה בגופא דמלכא : לי' הזהר ח"א ריו, ב — לאשתבאה.

שי"פ וישב : גם על מאמר הבא כתוב שי"פ וישב"י ובריש העמוד כאן — נכתב
(בעפרון בכתב אחר (של כ"ק אדמו"ר שליט"א ז')) : י"ס כסלו. ומתאים עם מ"ש
בהמפתח (בסוה"ס) שבנדפס.
כנונא כו' : לי' הזהר (חי"ב קלה, סע"א) — שאומרים בליל שי"ק (אוצ"ל : אתיחדות).
מכאן — פכ"ס בנדפס (בשינוי סדר).
הנה נת"ל . . . הוא יחוי"ת : ר"ה להבין ענין ק"ש (ושי"ג) וסופו.
שכולא קמי' : לכאוי צ"ל : שכולא קמי'.
דאיתא בגמ' : בנדפס : כמארו"ל בפסחים פ' מקום שנהגו דניו ע"א (וראה גם ב"ד
ספ"ת, ג' טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח סס"א ס"יג ובס"ז שם).
בין לקיש : לכאוי צ"ל : בן לקיש.
כמ"ש האספו כו' : ויחי מט, א (ושם : יקרא אתכם באחרית).
אבא יצחק : בכ"ק נכפל "יצחק".
אמרו לו שמע : בנדפס : אמרו לו בנו שמע. וצ"ל שם : בניו (כבגמרא).
שמע כו' : ואתחנן ו, ד.

בשכמל"ו אמרו רבנן נאמרוננו הא משה לא אמרו שמיד שמע אמר ואהבת לא נאמרוננו הא יעקב אמרו והתקינו שיהי' אומרם אותו בחשאי ולע"ל יאמרו אותו בקול רם ולכן ביוהכ"פ שהוא מעין לע"ל אומרי' אותו בקול רם דהנה יש שס"ה ימים והנה השטן בגימ' שס"ד ונשאר יום אחד שאין לו שליטה בו וזהו יום הכיפורי' שהוא מעין לע"ל מלבד זה שאין בו אכילה ושתי' שהוא דוגמת לע"ל אלא שביוהכ"פ עלית המל' לכתר וה' תפילות נגד ה' עלי' לכן אומרי' אותו בקול רם והסיוס הוא בנעילה וצ"ל מה שייך יעקב בחיר שבאבות לברוך שם כו' דאבות הן המרכבה פי' מרכבתא עילאה ולא מרכבתא תתאה ומרכבתא עילא הוא באצ"י שהוא יחו"ע לא כמו בריאה יש מאין דאצ"י נאצל מעצם אור המאציל ופי' הוא ל' אצלו וסמוך ואברהם מרכבה לבחי' חסד דאצ"י ויצחק לפח דאצ"י ויעקב הוא בחיר שבאבות מה שייך לבשכמל"ו אך הענין הוא דהנה דוקא יעקב שהוא בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה פי' מן קצה שמים דלעילא שהוא בחי' כתר עד קצה השמים דלתתא שהוא יסוד ז"א שנשפע לבחי' מל' לכן יכול להמשיך יחו"ת להיו' למטה כמו למעלה להבין זה צריכי' להקדים הקדמה דהנה כתי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה דזה אינו שייך שיאמר שבריאת העולמות הוא בריאה יש מאין דזה

נאמרוננו . . שמיד שמע . . נאמרוננו : לכאוי צ"ל : נאמרנו . . שמיד אחר שמע . .

נאמרנו.

שמיד . . ואהבת : הוספה על ל' הגמרא. וראה חדא"ג מהרש"א שם.

שיהי' . . בחשאי : ע"כ הוא מהגמ' (ולכאוי צ"ל : אומרים).

ביוהכ"פ . . אומרי' כו' רם : דב"ר פ"ב, לו — הובא בראקנטי ואתחנן שם. טוש"ע

שם סתרי"ט ס"ב (וראה מג"א שם), ובשו"ע אדה"ו שם ס"ט.

ביוהכ"פ . . לע"ל : ראה לקו"ת תצא לו, ד. נצבים נב, ד. שמ"ע פה, א (וראה

בהגספן שם).

יש שס"ה . . הכיפורי' : יומא כ, רע"א. נדרים לב, ריש ע"ב.

עלית המל' . . ה' עלי' : ראה פע"ח סוף שער יוהכ"פ.

וצ"ל . . לבשכמל"ו : הוספה.

יעקב בחיר שבאבות : ב"ר רפ"ו (בחור). וראה גם זח"א קיט, ב. קעא, ב. ועוד.

דאבות הן המרכבה . . עילאה : ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. וראה גם תו"א עב, ב.

פי' מרכבתא . . תתאה ומרכבתא כו' : ראה (בנוגע לבי המרכבות) זח"ג רסב, ב.

וראה גם תו"א קג, סע"א ואילך. סדור ד, א"ב. אוה"ת ויצא רכו, ב. שלם ע' תקפג ואילך.

תצא ע' תחקע ואילך. ועוד.

ומרכבתא עילא : לכאוי צ"ל (כדלעיל בסמוך) : ומרכבתא עילאה.

ופי' הוא ל' : הכוונה (לכאוי) : ופירושו (של אצילות) הוא כו'. וראה אוה"ת ויחי ח"ו

תתשדמ, רע"א. בלק ע' תקפד.

ואברהם . . לפח דאצ"י : לכאוי צ"ל : לפחד דאצ"י. וראה גם ספר הבהיר סק"צ.

תו"א עז, ב. סדור שם. ועוד.

יעקב שהוא בריח כו' פי' מן כו' : זח"א א, ב. ח"ב נא, סע"ב. קעה, ריש ע"ב. ועוד.

בריח . . אל הקצה : ל' הכתוב — תרומה כו, כה. ועוד.

להבין זה כו' : מכאן — פ"ל בנדפס.

כתי' שאו כו' : ישע"י מ, כו.

אינו שייך שיאמר : הכוונה לכאוי (וראה בנדפס), שנה אינו חידוש, ולא זוהי כוונת

המסוק.

אפי' חוקרים מודים שברה"ע הוא דבר מלא דבר אלא שהנביא מוכיח את ישראל שלא יביטו על יש העולמות שנראי' ליש רק שיראו כח הא"ס שבכל הנבראים שנתהוו וכלים מכלים שונים מ"מ כח הא"ס שורה בהם ובאמת כח הגבול הוא מאמיץ כח כמשיית"ל וזהו איהו וגרמוהי חד גרמוהי הוא מקור המהוה כל הנבראים שונים מ"מ איהו מתיחד עמו עד שנעשה כולא חד דמאחר שיש בהם כח להוה מאין ליש כמו מחסד דמלי' דמלי' דעשי' נעשה רקיע הראשון ומגבורה דמלי' דמלי' עשי' נעשה רקיע הב' וכן כולם והתהוות אינו רק בחיק הבורא דבריאה בחיק הנבראי' א"א להי' דאלמלא מתכנסים כל העולם כולם איי לברוא אפי' כנף יתוש אחד ולהטיל בו נשמה ומאחר שהם מהוים מאין ליש נמצא דאלקו' מתיחד עמהם דא"ס שורה בכל הנבראי' בע"ג דוהו כח הגבול שיש בא"ס דאלי"כ אתה מחסר שלימותא אך צ"ל דהנה איתא אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל שאינו שייך לומר שכל המזל הוא בעשב רק הארה שכל השפעת אינו נמשכות רק חלק עשירי דאנו רואים בשכל שאינו נמשך רק חלק עשירי דא"א להסביר השכל כמו שהוא גבי עצמו דדיבור הוא רק חלק עשירי והשכל שבו הוא ג"כ רק חלק עשירי מובן מזה שלמעלה הוא ג"כ הגבלה רק עשר פעמים כמו שהוא למטה מ"מ ה"ו הגבלה וגבוה מעל גבוה שרפים ואופנים ומקבלין דין מן דין נמצא שהכל הגבלה ולעיל נת' שהם מתייחדים עם אלקו' אך הנה יש ב' בחי' אותיות יש אותיות שבפנמית המלי' קולט שפע אור אצ"י לצורך עצמו ויש אותיות שבחיצוניות המלי' שהם מהוים מאין ליש דאותיות כמו שהם למעלה הם בבע"ג ויורדים למטה נעשה מזה גבול כדאיתא יודע הי' בצלאל לצרף אותיות שנברא בהם שמים וארץ דבאמת אותיות הם מוגבלים ובצירופים הם בלי גבול נמצא שכל הנבראי' כח א"ס שורה בהם רק שוהו כח הגבול דבא"ס שא"ת שיש לו כח בבע"ג ואין לו כח בגבול את מחסר שלימותא וא"ס הוא שלימותא דכולהו

אפי' חוקרים כו' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה קלב). וש"נ.
 חאמיץ כח : המשך הפסוק — ישעי' שפ.
 כמשיית"ל : ראה ד"ה שלאח"ז קרוב לסופו (ובנדפס — ספלי"א. פליה (ס"ע מג).
 איהו וגרמוהי חד . . מאין ליש : נסמן לעיל ד"ה אנת הוא. ע"ש.
 כמו מחסד . . וכן כולם : עדי"ז הוא גם בנדפס רפלי"א.
 דאלמלא מתכנסים כו' : נסמן לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש קרוב לתחתון.
 כח הגבול . . שלימותא : עבוה"ק ח"א פ"ח (ואוצ"ל : שלימותו) — הובא בנדפס שם (ע' לט).
 דהנה איתא כו' : ב"ר פ"י, ז. מכאן — בנדפס שם (ע' לח).
 שכל השפעת אינו נמשכות : אוצ"ל : שבכל השפעה אינה נמשכת (או : שבכל השפעות אינן נמשכות).
 רק חלק עשירי כו' : ראה לקו"ת ברכה צג, ב ואילך.
 שבפנמית המלי' : לכארי צ"ל : שבפנמית המלי'.
 כדאיתא יודע כו' : ברכות נה, א. זח"ב קנב, א. רלה, ב.
 ובצירופים הם בלי גבול : בנדפס שם (ריש ע' לט) נוסף : וכמ"ש בס"י (והוא בס"פ ד') מכאן ואילך צא וחשוב כו'.
 את מחסר שלימותא : אוצ"ל : אתה מחסר שלימותו.

כדאיתא אנת הוא שלימותא דכולהו, ובאמת כח הגבול מדריגה הגבוה יותר מכח הבלי גבול דאית' איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד לכאו' משמע מדקאמר איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד ולא קאמר איהו וחיוהי וגמוהי חד דחיוהי הוא גבוהו במדריגה יותר מגרמוהי דחיוהי הוא מקור האורות שהוא בלי גבול וגרמוהי הוא מקור הכלי' הגם שחיוהי הוא ג"כ לאחר הצמצם מ"מ ה"ה א"ס הבכע"ג אבל באמת גרמוהי הוא יותר נעלה כשעלה ברצונו לברוא את העולמות נעשה צמצום ומקו"פ ואח"כ המשכת הקו שהוא פעול דראשית הקו הוא פועל ונעשה מזה המשכת הקו והצמצום הוא פועל דפועל והמצמצם הוא פועל דפועל דפועל וחיוהי הוא מהמשכת הקו שהוא מקור האורות הבכע"ג וגמוהי הוא מהצמצום שהוא פועל דפועל דפועל נמצא שאיהו דגרמוהי הוא גבוה יותר מאיהו דחיוהי נמצא יחו"ת הוא יותר נעלה מיחו"ע ומפני מה קוראי' אותו יחו"ע מפני שלגבי נבראי' זה מושג וזה מושג אבל באמת יחו"ת גבוה יותר מיחו"ע ומה שאמרו כך בכ"ף הדמיון מפני ש"מ"מ זה (יחו"ת) מושג וזה (יחו"ע) אינו מושג אבל באמת יחו"ת גבוה יותר מיחו"ע וזהו שאמר יעקב דוקא בשכמל"ו דיעקב שהוא בריח התכון המבריה מן הקצה אל הקצה מקצה שמים דלעילא עד קצה שמים דלתתא ובכוחו להמשיך יחו"ת שיהי' למטה כמו למעלה וזהו משה מלגאו שהוא דעת פנמיות וא"א להמשיך למטה יעקב מלבר לכן המשיך שיהי' יחו"ת למטה כמו למעלה וזהו כגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד אוף הכי איהי אתיחדית לתתא ברזא דאחד פי' רזא סוד מי דארף דאָס פאַרשטיין שלא לראות על ישוב העולם רק שיראו הכח הא"ס השורה בכל הנבראי'.

כדאיתא אנת כו' : הקדמת תקו"ז — פ"א.

ובאמת כח הגבול כו' : מכאן — פ"ב בנדפס.

וחיוהי וגמוהי . . הוא גבוהו : לכאו' צ"ל : וחיוהי וגרמוהי . . הוא גבוה.

דחיוהי הוא . . מקור הכלי' : ראה אגה"ק ריש ס"ב.

כשעלה ברצונו כו' : ראה לעיל סד"ה וידעת ובהנסמן שם (ואוצ"ל : דכשעלה כו').

שהוא פעול . . הוא פועל : הכונה (לכאו') : ראשית הקו הוא "פועל" (ראה ההמשך

לזה בהמאמר), והמשכת" הקו הוא "פועל" ממנו.

והמצמצם . . מהמשכת הקו שהוא מקור האורות : בנדפס שם "המצמצם . . פועל

בפועל לגילוי בחי האורות" ; (ושם בסוף הפרק) "פועל בפועל המשכת הקו". ואוצ"ל :

"פועל דפועל לגילוי כו' " ; "פועל דפועל להמשכת הקו". ובאם הנ"ל נכון — מוסיף במאמר

זה, לכאורה, עוד "פועל" : פועל דפועל דפועל (ראה בפנים המאמר כאן).

וגמוהי הוא : לכאו' צ"ל : וגרמוהי הוא.

נמצא יחו"ת כו' (עד סיום המאמר) : הוספה (וראה בנדפס לקמן פל"ט"מ).

מושג וזה מושג : לכאו' צ"ל (ובכסמוך) : מושג וזה אינו מושג.

ומה שאמרו כך : היינו, מה שהשכטים אמרו ליעקב "כך (אין כו') — נסמן בתחלת

המאמר.

וזהו שאמר יעקב כו' : ראה גם סד"ה שלאח"ז.

משה מלגאו . . מלבר : תקו"ז תי"ג. וראה גם לקו"ת ואתחנן ה. סע"ב. ובכ"מ

(ולכאו' צ"ל : דעת פנימיות).

איהי אתיחדית . . פארשטיין . . על ישוב : כ"ה בכ"ק (ובטי' צרוי). ולכאו' צ"ל :

איהי אתיחדת . . פארשטיין . . על ישות.

ש"פ וישב

המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב, שצריכין לראות בכל דבר כח הא"ס השורה בו ומ"ש בכ"י ל"ד אלא שבכל עת ובכל רגע נמשך חיות חדש ומה שאמר בכ"י מפני שזה אנו רואין שיליה מאפיל זיום מאיר שכל הנבראי' הם מכח הא"ס הבע"ג ומה דאיתא שית אלפי שנין דהוה עלמא וחד חרוב שהוא הגבלה וחד חרוב הוא ג"כ הגבלה באמת הי' יכול להיות יותר רק שכך עלה ברצונו ולהבין זה צ"ל תחילה ענין ההפרש בין נבראי' ואלקוי' דבנבראי' שבאים מכח הנברא שבכל עת הוא נתיבש ונשיין כדאית' בבחי' דעיקר חיות בקטן ביום שנולד ואח"כ נתיבש ונתישן כמו באילן שבכל עת הוא נתיבש דכמו שבכל שנה נושרין העלי' והפירות כמו החיות בכל שנה הוא נתמעט ועיקר החיות הוא כשגדל כל צרכו ואח"כ הוא נתמעט והולך, הגם שבשנה יש בו ג"כ חיות מ"מ אינו כמו קוד כמו"כ באדם בכל עת הוא נתיבש ומה דאיתא בן עשרים לרדוף בין שלשים לכח שאז הם יוצאי' מהעלם אל הגילוי אבל באמת הם נתמעטים אלא שזה היבוש אפשר שישהא ע' או פ' שנה אבל גבי אלקוי' כתי' ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגבי אדם הקול נתמעט וכתי' אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ואיתא בירושלמי חזקים כיום הבראם אדרבה שנתוסף בכל עת כמו שאנו רואים גבי חכ' שנתוסף כמה חכמות שלא ידעו תחילה וכן בגלגלים זינד מיא האט אן גיהיבין צוא קוקן איף די גלגלים האלט מען זיער וייט אדער מיא האט דער גנגען אזעלכע חלק ארצות וואס פריאר האט מען פון זיא ניט גיבוסט וא"צ חיות חדש להחיותו וראי' כדאיתא שאל מטרוניתא את רבי יוסי לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ועד השתא מאי קעביד אמר לה יושב ומוזוג

המחדש בטובו כו' : נוסח ברכת יוצר. מכאן — פליג בנדפס.
ומ"ש בכ"י . . . יום מאיר : ראה גם לעיל רד"ה דע כו' ובהגסמן שם.
ומה דאיתא . . . עלה ברצונו : להעיר מבחי' עה"ם (בהעלותך י, לה) ויהי בנסוע
(«וע"ד הקבלה»).

דאיתא שית כו' : ר"ה לא, א (ואוצ"ל : שנין הוה כו').
מכח הנברא שבכל עת : אוצ"ל : מכח הבורא בכל עת. ובנדפס — בסגנון יותר

ברור.

נתיבש ונשיין : לכאוי' צ"ל : נתיבש ונתישן.
כדאית' בבחי' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס (הערה קמג).
כמו החיות : לכאוי' צ"ל : כמו כן החיות.
שבשנה יש : אוצ"ל : שבשנה זו (או : השני) יש.
כמו קוד . . . בין שלשים : לכאוי' צ"ל : כמו קודם . . . בן שלשים.
דאיתא בן כו' : אבות פ"ה מכ"א (מכ"ב — לגירסת אדמוה"ן).
כתי' ויהי כו' וגבי אדם כו' : יתרו יט, יט. מכילתא (ורשיי) שם.
וכתי' אלה כו' ואיתא בירושלמי : בראשית ב, ד. ירושי' ברכות פ"א ה"א (ה, א) ובפנ"מ שם.

אן גיהיבין . . . פון זיא : בכ"י : גיהיבן — ה' צרוי' ; איף — א' צרוי' ; זיער — ז' צרוי' ; גנגען — ג' ראשונה פתוחה ; פריאר — ר' צרוי'. ואוצ"ל : גיהיבן . . . אויף . . . זיער חייט . . . גאנגען . . . פריער.

כדאיתא שאל כו' : תנחומא וישלח י ; ב"ד פס"ח, ד ; ועוד — בשינוי לשון (ולכאוי'

צ"ל : שאלה).

לששת ועד השתא : לכאוי' צ"ל : לששת ימים, ועד השתא.

זיווגים ואם נא' שבכל עת נמשך חיות חדש להחיותו ה"ז אינו בגדר שאלה ומפני מה לא השיב לה מהווה בריאת שמים וארץ אלא שא"צ לחיות חדש כלל ומ"ש המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שנמשך בכל עת ובכל רגע חיות חדש ומחייה ומהווה מאין ליש זה קאי על האותיות שהם מחיים ומהוים אותם מאין ליש אך א"צ לומר אותם עוד הפעם כמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים דבדר הוי' עומד תמיד בשמים להחיות ולהווה אותו מאין ליש והאיך אפשר שיתהווה מא"ס הבכע"ג בחי' גבול הנה כמו למשל מעין בכע"ג שהוא מחובר לתהום רבה ואפשר לקבל ממנו מאה או אלף כלים קטנים שזהו הגבלה וכי מפני שהקבלה היא בכלים מוגבלים מפני זה גם המעין הוא גבול דאינו שייכים זה לזה כלל דמעין אפשר למלאות עוד אלף כלים כמו"כ החיות שנשפע מלמעלה הוא מא"ס הבכע"ג ונמשך לעולמות מוגבלים ולכל עולם ועולם לפי ערכו הכל בחוק קצוב ואם ה' נמשך יותר מחוק הקצוב ה' נעשה אין ואפס כדאיתא הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה בניהם ושרפם או למשל רב שהוא חכם גדול שיכול להשכיל השכלות בלי גבול הגם שהוא ג"כ נברא ואיך שייך לומר שהוא לומר גבי בלי גבול מפני שאין לנו משל לבלי גבול רק איך שמדריגה א' לגבי מדריגה התחתונה ממנה שהוא בלי גבול והתלמיד מקבלים כל חד וחד לפי ערכו וכי מפני שהתלמידים מקבלים אותו בהגבלה מפני זה גם גבי רב הוא בהגבלה דגבי רב הוא בלי גבול כמו"כ למעלה כל עולמות המוגבלים הם מא"ס הבכע"ג רק שזה כח הגבול שבא"ס דכשם שיש לו כח בכע"ג כך יש לו כח בגבול שאל"כ את מחסר שלימותא וע"ז נא' מה רבו מעשיך ה' שיש ריבוי נבראי' בדצח"מ וכולם חלוקים בדעות ובטבע ובמהות דאין לך שני בני אדם שיהי' דומים זה לזה הגם דאיתא דמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות וכולם

ומ"ש המחודש . . אותו מאין ליש : הוספה.

המחודש . . ומהווה מאין ליש : ראה בתחלת המאמר.

כמ"ש לעולם כו' דדבר הוי' כו' : תהלים קיט, פט. וראה לעיל ד"ה דע כו' קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

הנה כמו למשל כו' : מכאן — פל"ד בנדפס.

דמעין . . עוד : אוצ"ל : דמעין כו' (או : דמעין . . ממנו עוד).

כדאיתא הושיט כו' : ראה גם לעיל ד"ה להבין כו' ושי"נ (ולכארי צ"ל : ביניהם ושרפם).

הגם שהוא . . ממנה שהוא בלי גבול : הוספה.

ואין שייך . . שהוא בלי גבול : המשך הלשון כאן צ"ע. ולכארי התיבות "לומר גבי"

מיותרות. ואולי צ"ל : ואיך שייך לומר גבי (היינו הרב) בלי גבול . . ממנה הוא בלי גבול (או כיו"ב). ועצ"ע.

והתלמיד מקבלים : אוצ"ל : והתלמידים מקבלים.

רק שזה . . דכשם כו' שלימותא : ראה גם ד"ה הקודם, ושי"נ (ואוצ"ל : אתה . .

שלימותו).

נא' מה רבו כו' וכולם מחולקים כו' : תהלים קד, כה. וראה חולין קכו, א. תו"א

גו, ב. אוה"ת (י"א) עה"פ ע' תר"ה ובהנסמן שם. ובכ"ח.

מה רבו . . הגם דאיתא כו' : להעיר מתו"א שם (ובכ"מ), שמלאכים נכללו ב"מה גדלו".

אבל לכארי — החילוקים (במלאכים) שייך ל"מה רבו".

דאיתא דמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות : כן הובא בכ"מ בדא"ת. ובהערת כ"ק

אדמו"ר שליט"א בשה"מ תש"ג ע' 84 (ועוד) — "זח"ג קנד, א. קנה, א. ולא חש להעתיק

גם מספר המאות אשר שם". והכוונה (לכארי) : בוזהר שם קנד, א ואילך (ואוצ"ל בהערה

הג"ל : קנד, א — קנה, א) שכנגד ד' הדגלים — ד' מלאכים, ומיכאל כנגד מחנה יהודא.

ואי"כ — יש בו קפ"ו אלף ושש מאות (ראה הגהות מהרח"ו שם קנד, א). ואף שבוזהר שם

באהבה אך באהבה גופא יש חילוקים נמצא שכל העולמות הם מוגבלים רק שכח הא"ס שורה בהם הגם דכתי' ולגודויו אין מספר משמע שהם בלי גבול אך הנה נת"ל שיש ב' בחי' אותיות אותיות דפנימית המל' לצורך ואותיות דחיצונית המל' שהם מהוים מאין ליש דאותיות כמו שהם למעלה הם בלי גבול וכשירדדי למטה הם בגבול וזהו שאו מרום עניכם וראו מי ברא אלה שהנביא מוכיח את ישראל שאל יביטו אל ישוש העולם רק על כח הא"ס השורה בהם שכל נבראי' בע"ג הם מא"ס הבבע"ג דמי הוא דבר שאינו מושג והוא א"ס שאינו מושג ואלה הוא ל' ריבוי מורה על ריבוי נבראי' שנתהו ומי אלה הוא ש' אלקי' וזהו וראו מי ברא אלה שיראו איך שמי שורה באלה וזהו המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שבכל עית ובכל רגע נמשך חיות חדש שמחייה ומהווה מאין ליש וזהו יחוי' ובשרש יחוי' הוא יותר גבוה דהוא מאמיץ כח דכתי' גדול אדונינו ורב כח שיעור קומה של יוצר בראשית רל"ו אלפי' פרסאות כמנין ורב כח ואמיץ כח הוא יותר גבוה וזהו בשכמל"ו שם הוא הארה כבוד הוא הארה משם מלכותו הוא הארה מכבוד שהוא הארה דהארה וזהו דאנשי יריחו ה' כורכין את השמע אבל אין הלכה כאנשי יריחו שעיקר הוא ברוך שם כו' שהוא יחוי' ששרשו מהמצמצם למשל כמו אור שמלבישים אותו באותיות שהם בע"ג ואור השכלה שבו הוא בלי גבול וזהו וידעתה היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד

תלת מאה ושבעין אלף" — אולי הכונה, שבעיקר הם קס"ו אלף ושש מאות (כהגברים זכ" עד ס' שבמחנה יהודא) והשאר — כנגד שאר בני"י שבמחנה הג"ל שאינם בהמספר (ראה שם, סע"א: „שבעין וארבע אלף ושית מאה . . בר כל אינון ממנן דלתתא", ובמק"מ שם: נגד פחות מבין עשרים והתף).

דכתי' ולגודויו כו': חגיגה יג, סע"ב — ע"פ מ"ש (איוב כה, ג) היש מספר לגודויו? ולהעיר גם מתור"א כט, ב: כמ"ש ולגודויו כו'.
אך הנה . . הם בגבול: הוספה. וראה לקו"ת במדבר יא, ב. ובכ"מ.
נת"ל: ד"ה כגונא.

לצורך ואותיות: לכא"ר צ"ל (ע"ד לעיל שם): לצורך עצמו ואותיות.

וזהו שאו כו' שהנביא מוכיח כו': מכאן — פליה בנדפס. וראה גם לעיל שם ובהנסמן שם (ולכא"ר צ"ל: מרום עיניכם).
אל ישוש: לכא"ר צ"ל: אל ישות.

דמי הוא . . ואלה הוא . . ש' אלקי': ע"פ מ"ש (הובא לעיל) מי ברא אלה. וראה זח"א בהקדמה א, ב ואילך, ג, סע"ב. ועוד.
שבכל עית: לכא"ר צ"ל: שבכל עת.

וזהו יחוי' . . ורב כח: בנדפס — פל"ו (ס"ע מג ואילך). וראה לעיל סד"ה הג"ל, דכתי' גדול כו' שיעור קומה כו': תהלים קמו, ה. וראה של"ה ס' תרומה שכה, סע"ב ואילך (וש"ג). ושם מביא גם: אלפים רבבות פרסאות.
הארה דהארה: אוצ"ל: הארה דהארה דהארה.

וזהו דאנשי . . כאנשי יריחו: ססחים נו, א (ובהמשך לזה שם, שיעקב אמר בשכמל"ו — ראה לקמן. וראה גם לעיל רד"ה הג"ל ובסופו). וראה גם לקו"ת צו יד, סע"ג ובכ"מ.

שעיקר הוא: אוצ"ל: שהעיקר הוא.

יחוי' ששרשו מהמצמצם: ראה סד"ה הג"ל.

וזהו וידעת . . בו הצמצם: ראה לעיל סד"ה וידעת ובהנסמן שם (ולכא"ר צ"ל: וידעת).

שהוא מקום הרשימה שלא נגע בו הצימצם וזה גופא מה שלא נגע בו הצימצם
ונשאר מקום הרשימה ה"ה מכת המצמצם וזהו דדוקא יעקב שהוא בריח התכון
המברית מן הקצה אל הקצה אמר בשכמל"ו שהמשיך שיהי' יחז"ת למטה כמו
למעלה.

ש"פ מקץ

ראיתי והנה מנורת זהב כולא וגולה על ראשה ושבעה נירתיה עליה, והנה
שבעה נירתיה הם וא"ו וה"א אחרונה דש' הוי' דהנה כתי' כי חלק
הוי' עמו שבכא"ו מישאל יש ש' הוי' ושבעה נרותיה הם וא"ו וה"א אחרונה
דש' הוי' וא"ו הם ו"ק דו"א ה"א אחרונה הוא בחי' מל' והמנורה שראה זכרי'
דכתי' וראיתי מנורת זהב כולא זהו נשמות דמצינו דנשמה נק' בש' נר כדכתי'
נר הוי' נשמת אדם דכמו שהנר עולה למעלה דטבע הנר לעלות למעלה וזולת
הפתילה שהוא דבר הנאחו הי' עולה למעלה רק שהפתילה אוזחו אותו מ"מ
נראה כמו שהוא רוצה להיפרד כך הנשמה היא תמיד ברצו"ש שיש רצון
ותשוקה תמיד ליכלל באוא"ס רק שהגוף הוא דבר הנאחו שאוחז אותה ועש"ז
נק' נשמה ל' נשימה שהיא תמיד ברצו"ש הסתלקות והתפשטות שיש לה רצון
ותשוקה וחפיצה ליכלל באוא"ס רק שצריכה לקיים רצון הבורא ומתפשטת
להחיות את הגוף שהוא רצון הבורא וזהו דכתי' רוח האדם העולה היא למעלה
שהוא נושא אחד עם נר הוי' נשמת אדם כמו שהנר עולה למעלה כך הנשמה
יש לה רצון ותשוקה ליכלל באוא"ס הגם שיש שוב ג"כ מ"מ תיכף אחר שוב
רצוא והשוב גופא זהו רצוא וצ"ל דהנהו כתי' בהעלות אהרון את הנירות וכתי'

וזהו דדוקא . . כמו למעלה : ראה ד"ה כגוונא שם.

ש"פ מקץ, ראיתי כו' : מכאן — פמ"א בנדפס, אלא שלפנ"ו יש שם עוד מאמר
(ראה במפתח שבסוף הספר שם) — פרקים ל"מ.
ראיתי כו' : זכרי' ד, ב — הפטורת היום, שבת חנוכה (ראה גם במפתח שם).
כולא . . נירתיה : לכא"ו צ"ל כאן (ועד"ו לקמן), כבפסוק : כולה . . נרתיה.
הם וא"ו . . נשמת אדם : ראה גם לקו"ת ר"פ בהעלותך.
דהנה כתי' . . ש' הוי' : ראה לעיל ד"ה דע כו' קרוב לסופו ובהנסמן שם.
דכתי' וראיתי : בפסוק : ראיתי.
כדכתי' נר כו' דכמו כו' כך הנשמה כו' : משלי כ, כו. וראה תניא רפי"ט.
ועש"ז נק' . . ברצו"ש : ראה תו"א מקץ לו, ב.
שיש לה רצון . . רק שצריכה : ראה תניא פ"ג.
דכתי' רוח כו' : קהלת ג, כא (ושם : בני האדם).
והשוב גופא : בכי"ק אינו ברור, ונראה שכתוב : והשוב הגופא.
והשוב . . זהו רצוא . . מ"מ זהו גופא רצוא : אולי הכונה בזה, דהעיקר בנשמה
הוא ה"רצוא, ולכן גם ה"שוב" הוא "הכנה" לה"רצוא" (ונכלל בו). וראה כעין זה
לקו"ת ויקרא (ג, א), דלאחרי שמבאר בארוכה ד"כ יקריב" ענינו מלמעל"מ"ס (אתעדל"ע),
ו"תקריבו" הוא ממלמ"ע, מסיים : כ"י יקריב ותקריבו זהו העלאה . . אבל כו' "ע"ש).
וראה המשך תרס"ו ע' מג (ועוד) בההפרש שבין רצו"ש ומולמ"ט. ועצ"ע.
כתי' בהעלות . . בהעלותך את הנרות שצריך כו' : תצוה ל, ח (וכצ"ל בנדפס שם

בהעלותך את הנירות שצריך אהרן להעלות את הנירות ונירות הם נשמות והרי נתיל שהנשמה יש לה רצו"ש והגם שיש שוב ג"כ מ"מ זה גופא רצוא ומה צריך אהרן להעלותם ואין זה עבודה כלל ובאמת הי' זה עבודה גדולה אך הענין הוא דהנה כתי' וזערתם את בניי זרע זרע בהמה שיש ב' בחי' נשמות זרע אדם הם נשמות דאצי' זרע בהמה הם נשמות דבי"ע שהם נק' בהמה לגבי נשמות דאצי' שהם מהמרכבה דבהמות והחיות פניי ארי' ופני שור ופני נשר דהנה האבות הם המרכבה הם נשמות דאצי' ואיתא לבושין תקינת להון דמיניהו פרחו נשמותי לבני נשי שהם נשמות דבי"ע והם נק' בהמה לגבי נשמות דאצי' דכמו שהבהמה אין לה ערך להאדם כך נשמות דאצי' הם נק' בהמה לגבי נשמות דאצי' הגם שיש בהם גם אדם כדכתי' ופני אדם לארבעתן י"ל דהנה אנו רואין למטה שהמרכבה היא מבהמות וחיות והמנהיג הוא האדם הגם שעיקר הוא המנהיג מ"מ נק' מרכבה ע"ש הבהמות כך הגם שפני אדם לארבעתן מ"מ נק' מרכבה ע"ש בהמות וחיות או י"ל דהנה אדם דמרכבה דבריאה עם הדעת נק' בהמה לגבי אדם דאצי' דכמו שהאדם שלמטה הגם שיש בו דעת מ"מ נק' בהמה לגבי אדם דאצי' כך אדם דמרכבה נק' בהמה לגבי אדם דאצי' נמצא זרע בהמה הם נשמות דבי"ע זרע אדם הם נשמות דאצי' דאדם בגימ' מ"ה וש' מ"ה דאיהו אורח אצי' ונק' בשם אחים ורעים כדכתי' למען אחיי ורעיי אדבר שלום בך וגם נק' בנים כמ"ש בנים אתם להוי' אילקכם דכמו שהבן נמשך מטיפת מוח האב כך בחכ' דאצי' שורה אוא"ס עצמו וצ"ל דהנה בסוף

הערה קעו. ובפסוק (ולכאוי כצ"ל כאן): ובהעלות אהרן את הנרות. ר"פ בהעלותך (ושם) (ולכאוי כצ"ל כאן וכן לקמן); הנרות) וראה לקוית בהעלותך כס', ג. וראה גם תרי"א וישב כס', א. מקץ לב, סע"ב. ועוד.

כתי' כוי שיש ב' כוי דכמו שהבהמה כוי: ירמי' לא, כו (בהשמטת תיבות. ושם, ולכאוי כצ"ל גם כאן: וזרעתי את בית ישראל). וראה תרי"א ר"פ משפטים. שם עו, ב. ובכ"מ.

מהמרכבה דבהמות . . האבות . . דאצי': ראה גם ד"ה שלפניו (קרוב לתחלתו) ובהנסמן שם.

פניי ארי' כוי: יחזקאל א, י (ולכאוי צ"ל: פני ארי').
ואיתא לבושין כוי: הקדמת תקו"ז — ט"א (ולכאוי צ"ל (כבתקו"ז): פרחין נשמתין . . (נשא).

נשמות דאצי': כ"ה בכ"ק. ובפסחות צ"ל לכאוי: נשמות דבי"ע.
כדכתי' ופני כוי: יחזקאל שם.

או י"ל דהנה כוי: ראה תרי"א שם עה, סע"ג.

דאדם בנימי מ"ה: מאוי"א א, קסו — הובא גם בתרי"א שם עו, ריש ע"ב.
וש' . . אצי': תקו"ז שם.

כדכתי' למען כוי בנים כוי: תהלים קכב, ח (ושם) (ולכאוי כצ"ל כאן): אחי ורעי אדברה נא. ראה יד, א (ובפסחות צ"ל: אלקיכם). וראה לקוית ש"ה"ש יט, ב"ג (ובהנסמן שם). ועוד.
בנים . . דכמו . . כך בחכ' כוי: הכוונה לכאורה (וראה לקמן בפנים): כך נשמות שמחכי כוי. וראה תניא רפ"ב.

דכמו . . אוא"ס עצמו: הוספה.

וצ"ל כוי: מכאן — פמ"ב בנדפס.

וצ"ל דהנה: אחר "וצ"ל" בא בכ"ק: (מאחר דבנים הם נשמות דאצי'). ונשמט כאן — כי בפסחות הסוגריים הוא סימן מחיקה (כרגיל בכ"ק זה), ובאות התיבות להלן.

פסוק דבנים אתם כו' כתי' לא תתגודדו ולא תשימו קרחה דיש בו לאוין ופירש"י לא תתגודדו מאחר שבנים אתם לה' אלקיכם ראוי לכם להיות נאים ולא מגודדים ולא מקורחים נמצא שזוהו נתינת טעם מאחר שבנים אתם כו' והרי נת"ל דבנים הם נשמות דאצי' משמע דלאוין דלא תתגודדו נמי קאי על נשמות דאצי' אבל נשמות דבי"ע מותרים בגדידה ובקיריחה ובאמת אינו כן דאפי' בעקבות דמשיחה שהם נמוכי' ג"כ אסור בגדידה ובקיריחה אך הענין דאפשר להבין זה ממאמר התניא דאבות הן המרכבה ובזכות יש להם כח להנחיל נר"ן לבניהם אחריהם בכל דור ודור עד שאפי' קל שבקלים ע"י זיווגו ממשיך נפש דנפש דמל' דעשי' ונר"ן הם מע"ס הקדושות ויש בהם גם חכ' ובחכ' דמל' מלובש חכ' וכן כולם עד חכ' דמל' דאצי' ובמל' דאצי' מלובש חכ' דאצי' ובחכ' דאצי' שורה א"ס עצמו נמצא שהם ג"כ נק' בנים שמלובש בהם חכ' דאצי' לכן איתא במשנה דאבות חביבן ישראל שנקראים בנים למקום סתם ישראל דאפי' נפש דנפש דמל' דעשי' מלובש ג"כ חכ' דאצי' לכן לאו דלא תתגודדו קאי גם על נשמות דבי"ע מ"מ על דעת י"ל הם נקראי' בש' בהמות דעיקר בן הוא חכ' דאצי' דכמו שהבן נמשך ממוח האב שנתהווה מטיפה הנמשכת ממוח האב כמו"כ נשמות דאצי' הם מעצמיות א"ס משא"כ נשמות דבי"ע הם רק בדרך התלבשות נמצא שכל הגשמות אפי' דבריא נק' בני' לכן קאי עליהם ג"כ לאוין דלא תתגודדו ולא תשימו קרחה מ"מ בדעת הם נק' בהמות לגבי נשמות דאצי' וזהו רוח האדם העולה למעלה דכתי' אדם קאי על נשמות דאצי' וכן נר ה' נשמת אדם דכתי' אדם קאי על נשמות דאצי' והם עולי' מאליהם בלא סיועי אבל נשמות דבי"ע א"י לעלות מאליהם לכן הם צריכי' סיועי אבל אחר הסיוע הם שוה כמו נשמות דאצי' וה"ז כמו ההפרש דבין ר' חייא ובין כולם דכולם בעת עליית נשמה הי' צריכי' סיוע דמלאכי' לבד מגהורקא דר' חייא דמנפשו קא סליק דר' חייא הי' במדריגה גבוה מהם אבל הסיוע הי'

דיש בו לאוין: היינו: ב' לאוין (וכן לקמן: לאוין דלא כו' ולא כו') — ראה חינוך פ' שופטים מצוה תכזח.

בגדידה ובקיריחה: לכאוי צ"ל (וכן לקמן): בגדידה ובקיריחה.
בעקבות דמשיחה שהם נמוכי': לכאוי צ"ל: בעקבות דמשיחה שהם נשמות נמוכי'.
ממאמר התניא: פי"ח.
ובזכות יש להם: לכאוי צ"ל: ובזכות זה יש להם.
הקדושות: דמל' דאצי': הלשון צע"ק. ואוצ"ל ע"ד מ"ש בתניא (נעתק בנדפס) שם.
שורה איס עצמו: בנדפס — יש כאן (וכן לקמן) הוספה (מתניא שם).
במשנה דאבות: פי"ג מי"ד (ושם (וכצ"ל לכאוי כאן): חביבין . . שנקראו).
דאפי' נפש . . מלובש נ"כ: לכאוי צ"ל: דאפי' בנפש כו' (או: דאפי' נפש . . מלובש

בה ג"כ).
מ"מ על דעת: אוצ"ל (כבנדפס): ומ"מ לענין הדעת (או: ומ"מ בדעת — כולקמן בפנים).

וזהו רוח כו' נר הי' כו': נסמן בתחלת המאמר.
והם עולים . . וה"ז כמו כו': ראה בנדפס (בסוף הפרק) ובהערה קפג שם.
בלא סיועי . . צריכי' סיועי: לכאוי צ"ל: בלא סיוע . . צריכי' סיוע.
לבד מנהורקא כו': ב"מ פה, ב (ושם: לבר; ובהשמטת תיבת "קא"). וראה גם תו"א ק, ג (וצ"ל שם "פיו" במקום "פי"ב). ולכאוי צ"ל: מגהורקא . . דמנפשי.
אבל הסיוע . . מאליהם סיוע . . צריכי' וזהו: לכאוי צ"ל: אבל אחר הסיוע . . מאליהם בלי סיוע . . צריכי' סיוע וזהו.

שזים כמור"כ נשמות דאצ"י הם עולי' מאליהם סיוע אבל נשמות דבי"ע הם צריכי' וזהו ע"י אהרן וזהו בהעלות אהרן את הנרות בהלועתך את הנרות וצ"ל מפני מה אהרן דוקא אך הענין דהנה אהרן הוא א' משבעה רועה דהנה כמו שהרועה מוליך את הצאן למקום ששם עשבים גדולי' או מתוקי' הגם שטבע הבהמות לימשך אחר המאכל מ"מ אינה מבחנת בין טוב לרע דאס איז שים צוא פיל פאר איר שכל והרועה מוליך אותה למקום היפה כך אהרן הוא רועה נש"י הגם שהם נמשכי' אחר המאכל דהם נק' נרות מ"מ ההפרש שבין ביטל הבהמה לביטל האדם זה אינים מיבינים ואהרן מעלה אותם נמצא שזהו גדול דבין אדם לבהמה אין שום ערך כלל ובפרט בין ביטל האדם לביטל הבהמה נמצא שזה ענין גדול וזהו ע"ד כמו משה שנק' רעיא מהמניא דהנה כתי' ונתתי עשב לבהמתך בהמתך קאי על נשמות דבי"ע ועשב הוא ע"ב שי"ן שין הוא ג' קוין שהוא סדר המשכה וע"ב הוא חכ' וידוע שדעת מזווג חכ' בינה ונמשך ע"ב דחכ' ע"י המשכת הדעת כמור"כ אהרן נק' רועה שפועל אהבה בנש"י שיהי' להם אהבה ורצון ותשוקה לא"ס ב"ה להשתפך נפשה על חיק אביה וההפרש שבין משה לאהרן שמשה הוא שושבינה דמלכא ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא דהנה חתן וכלה יש להם שושבינים שחתן הוא מלכא משה הוא שושבינא דמכלא שמשך דעת למטה דע את אלקי אביך ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא שמעלה את כלה שהיא כנסי' ובאמת אינו נפקא מינה אם ממשיכי' דעת למטה או מעלי' נש"י למקום האור רק שבד"כ נק' זה העלאה וזה המשכה ומפני מה יש לאהרן זה הכח שיוכל לעלות

בהעלות כו' בהלועתך כו' : נסמן בתחלת המאמר (ולכאוי צ"ל : ובהעלות . . בהעלותך) אהרן . . רועה : תקוני ז"ח קד, א. ולהעיר מטוכה נב, ב (ולכאוי צ"ל : רועים). בין טוב לרע : אולי הכוונה (ע"ד מ"ש בנדפס) : בין מקום מרעה טוב לזה שאינו טוב כ"כ (ושם מוסיף בנוגע לרועה "וגם לשמרה כו'"). איז שים : כ"ה בכ"ק בש' צרוי, ואוצ"ל : איז שוין, כך אהרן . . מעלה אותם : ראה תו"א לב, ב"ב לקו"ת ר"פ בהעלותך. אינים מיבינים . . שינו : לכאוי צ"ל : אינם מבינים . . שינוי, כמן משה כו' המשכת הדעת : ראה תו"א משפטים עה, ב (ובאוה"ת ע"ז ע' אק"ב ואילך). דרמ"צ פ, א"ב, ועוד. משה שנק' רעיא מהמניא : זח"א רסו, טע"ב, ח"ג ערה, ריש ע"ב, ובכ"מ (ולכאוי צ"ל : מהימנא). כתי' ונתתי כו' בהסתך קאי כו' : עקב יא, טו (בהשמטת תיבה). וראה תו"א, אוה"ת ודרמ"צ שם. משמה הוא שושבינה כו' ואהרן כו' : זח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב, ערה, ב (ואוצ"ל : שושבינא דמלכא). משה הוא . . שהיא כנסי' : ראה לקו"ת במדבר ב, ד ואילך, אוה"ת תצוה ע' א'תרנו, ובכ"מ.

דמכלא שמשך : לכאוי צ"ל : דמלכא שמשך.

דע . . אביך : דה"א כה, ט.

את כלה : אוצ"ל : את הכלה.

ובאמת אינו . . וזה המשכה : הוספה.

ומפני מה כו' : מכאן — פמ"ד בנדפס.

שיוכל לעלות : לכאוי צ"ל : שיוכל להעלות.

נש"י אך הנה כתי' כשמן הטוב יורד על הראש ועל הזקן זקן אהרן שיורד על פי מידותיו דהנה יש שערות הראש ושערות הזקן וידוע דשערות הם ממותרי מוחין שממותרי מוחין נבקע ומוצא שערות שערות הראש הם מומתרי מוחין דקטנות לכן הם יש אפי' בתינוק בן יומו שצריך שיהי' לו שערות וצפרנים ושערות הזקן הם ממותרי מוחין דגדלות לכן הם דוקא במי שהוא בן כא"ף שנה דאז הגדלות המוחין לכן אין מענשין בב"ד של מעלה עד בן כא"ף שנה אע"ג דבן י"ג שנה ויום אחד נק' איש וחייב בכל המצות מ"מ אין מענשין אותו עד בן כא"ף שנה וכן לא למכור בנכסי אביו עד בן כא"ף שנה דאביו הוא חכ' שהוא מוחין דגדלות לכן שערות הזקן עד בן כא"ף שנה דוקא דאמרינן מוחין דגדלות וזהו דוקא בכא"ף ומי שיש לו זקן קודם כא"ף שנה זהו יוצא מן הכלל מפני הגדלות המוחין לפי ערכו או מפני איזה סיבה אחרת וזהו זקן אהרן והנה זקן הוא זה קנה חכ' וקא"ף על חכ' התורה שהתורה נמשלה לשערות דהנה ידוע ענין השערות שהם כמו המשל להנמשל דהמשל הוא מסתיר להנמשל מ"מ מיבינים מזה הנמשל ומשל א"י לומר רק בר שכל גדול כמ"ש משלי שלמה

כתי' כשמן כו' : תהלים קלג, ב (ושם : הטוב על הראש יורד על גוי' אבל כנדפס כאן, הוא גם להלן בהמאמר, וצ"ע הכוונה, וראה לקו"ת קרח נג, ג).
 וידוע דשערות כו' : תו"א פב, ב, לקו"ת בהעלותך לג, אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשעב. תשעו. ועוד.

ומוצא שערות : אוצ"ל : ויוצא (או : ומוציא) שערות.
 שערות הראש .. לכן כו' הזקן .. לכן כו' : אוה"ת שם. וראה גם לקו"ת אחרי כח, סע"ד.

הם מומתרי : לכאוי צ"ל : הם מומתרי.
 שצריך שיהי' לו כו' : יבמות פ, ריש ע"ב. טושו"ע או"ח סס"א ס"ז וח' (ובשו"ע אדה"ז — ס"ח).

בן כא"ף : אוצ"ל כאן (וכן כל פעם לקמן) : בן כ"ף.
 אין מענשין כו' : שבת פט, ב. זח"א ק"ה, ב. ועוד. וראה ע"י (מתוס') חגיגה טו, א.
 י"ג . . נק' איש וחייב כו' : רש"י גזיר כט, ב ד"ה ור' יוסי. אבות פ"ה מכ"א (מכ"ב — לגי' אדה"ז) ובמפרשים שם. ועוד.

לא למכור .. בן כא"ף כו' לכן שערות כו' : גיטין סה, א. ב"ב קנה, א (וכצ"ל בנדפס שם הערה קפז). לקו"ת שם. שם מסעי צב, סע"ד (וש"ג). אוה"ת בהעלותך ס"ע שכו ואילך. ועוד.

הזקן עד בן : לכאוי צ"ל : הזקן אין גדלות עד בן (וכיו"ב).
 דוקא דאמרינן מוחין : כ"ה לכאוי בכי"ק. וצע"ק הלשון. אבל הכוונה לכאורה כרורה. ואוצ"ל : דאמרינן שיש לו מוחין.

זקן .. קנה חכ' : קדושין לב, ב (ושם : שקנה). וראה גם (בשייכות לענינו) אוה"ת חנוכה רפח, ב ואילך.

שהתורה נמשלה לשערות : לקו"ת בהעלותך, ל, ג, לד, ג. קרח נג, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשעז ואילך.

כמו המשל .. כמו"כ התורה .. של עולם : לקו"ת בהעלותך ל, ג. וראה גם אוה"ת שם ע' תשעה. ועוד.

מי"מ מיבינים .. איתא נבי' : לכאוי צ"ל : מ"מ מיבינים .. איתא גבי'.
 כמ"ש משלי .. וידבר .. ויחכם כו' : משלי א, א. מ"א ה, יב (בהשמטת "שלמה").
 שם, יא (ושם : ויחכם מכל האדם).

וידבר שלמה שלשת אלפי משל וכתיו ויחכם שלמה מכל אדם וכן ר' מאיר שהי' אומר תלתא משלי איתא גבי מנהיר עיני חכמים בהלכה כמ"כ התורה נקי' משל כמ"ש ויאמר משל הקדמוני שהוא משל לא"ס קדמונו של עולם כמו ציצית בצמר תפלין בקלף גשמי והוא למשל למעלה הקב"ה מניח תפלין הקב"ה מתעטף בציצית ד' בתים נגד ד' מוחין וציצת כמ"ש ויקחני בציצת ראשי ל"ב חוטי'ן נגד ל"ב נתיבות חכ' והתורה היא מחכ' כדאיתא אורייתא מחכ' נפקת וכתיו שמן תורק שמך דבר שמריקן מכלי אל כלי שהוא עצמות וזהו זקן אהרן ושמן שיורד על הראש ועל הזקן דהנה כתיו שמן משחת קדש ואיתא משחותא דקדש עילאה דהנה איתא קדש וקדוש קדוש! מלא וא"ו שאע"פ שהוא קדש ומובדל מ"מ וא"ו הוא המשכה וקדש הוא מלא בגרמי שהוא חכ' ושמן הוא משחותא דקדש עילאה והנה שמן צף ע"ג כל המשקי'ן דשמן צף ע"ג יין הוא פלוגתא אי חבור לטומאה או אינו חבור ואיתא במדרש ע"פ לתתך עליון על כל הגוים מה שמן צף על כל המשקי'ן כך לתתך עליון על כל הגוים והנה שנמשח באותו שמן הי' לו כח לפעול בנשיי שיעלה למעלה ועוד

וכן ר' . . בהלכה : הוספה.

שהי' אומר כו' מנהיר כו' : סנהי' לת, סע"ב (ושם : מחלי). עירובין יג, ב. כמ"ש ויאמר משל . . שהוא משל כו' : ש"א כו', יג (ושם : כאשר יאמר). פרש"י משפטים כא, יג. מכות י, ב. וראה גם לקמן סד"ה להבין כו' אם אין חכ' כו' (ורד"ה שלאחריו) ובהנסמן שם.

הקב"ה מניח תפלין . . בציצית : ברכות ו, א. זח"א קמו, א (וראה גם מנחות לה, ב) — תפלין ; וראה ר"ה יז, ב — ציצית ; וראה גם שמור"ר פ"ל, ט. ד' בתים . . מוחין : זח"ג רסב, א (ועוד). ומבואר (בארוכה) בסדור ו, ב ואילך. תו"א מקץ לה, ב ואילך. ועוד.

וציצת . . חכ' : הוספה. וראה לקו"ת קרח שם. ובכ"מ. כמ"ש ויקחני כו' : יחזקאל ה, ג. כדאיתא אורייתא כו' : זח"ב פה, א. קכא, א. וראה גם ב"ר פ"ו, ה (ואוצ"ל : אורייתא). וכתיו . . עצמות : הוספה.

וכתיו שמן . . כלי שהוא עצמות : שה"ש א, ג. שהש"ר עה"פ (ובמפרשים שם). וראה גם לקו"ת (ג, ב ואילך) ואוה"ת (ע"ל) עה"פ. ועוד (ולכא"ו צ"ל : שמריקין). זקן . . הזקן : נסמן לעיל בהמאמר. ע"ש. דהנה כתיו . . ואיתא כו' : תשא ל, כה. שם לא. זהר מכאן — סמ"ה בנדפס (ואוצ"ל כאן ולקמן (כבנדפס) : משיחותא). כתי' שמן . . קדש וקדוש כו' : ראה לקו"ת בהעלותך ל, סע"ג ואילך. שהוא קדש : אוצ"ל : שהוא קדוש.

וקדש . . בגרמי : זח"ג צד, ב (ושם : מלה בגרמי). וראה גם פרש"י (קדושין נו, ב) ד"ה קדוש קרינן.

שמן . . כל המשקי'ן . . ואיתא במדרש כו' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה קצג). ובמרוז"ל שם (כבנדפס) : עליון כו'.

דשמן . . פלוגתא כו' : טבוי"י פ"ב מ"ה. וראה קונטי' ענינה של תורת החסידות הערה 50.

ע"פ לתתך כו' : תבא כו', יט (וראה הערה הנ"ל בנדפס). והנה שנמשח . . שיעלה למעלה : לכא"ו צ"ל : והנה אהרן שנמשח . . שיעלו למעלה.

יש מעלה בשמן דהנה אנו רואין כשמדליקין פתילה בלא שמן מיד הוא נכלה וכשיש בו שמן לכד מה שמעכב כליית הפתילה ה"ה גורם לאור שיאיר אורו כך אהרן שנמשח בשמן בכחו לפעול בנש"י להאיר אורם שיעלו למעלה וזהו כשמן הטוב שמן הוא פנימית התורה וזקן אהרן הוא גליא דתורה דבי"ג מדות התורה נדרשת נגד י"ג ת"ד וזהו דבים נדמה להם כבחור ובמ"ת נדמה להם כזקן וזהו מפני שהתורה הוא זקן אהרן שהוא שערות וע"י פנימית התורה וגליא דתורה בכחו לפעול בנש"י שאפי' רוח הבהמה היורדת למטה בארץ שיעלה למעלה כמו רוח האדם העולה למעלה.

ל"ה דחנוכה

להבין ענין ז' נירות שראה זכר"י שנא' ראיתי מנורת זהב כולא ושבעה נירתיה עליה זהו וא"ו וה"א אחרונה דש' הוי' וא"ו הם ו' מדות הכתובי' בפסוק לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח והיהוד כי כל בשמים ובארץ לך הוי' הממלכה שהם ו' מדות ובחי' מל' וצ"ל מה"ע המדות ומה שייכות יש מדות לאהרן שהרי הוא דבר בפ"ע ומה שייך לאהרן אך הענין דהנה אהרן ממשיך לך הוי' הגדולה והגבורה כו' בנש"י ומה"ע המדות הנה כתי' לך הוי' הגדולה דנק' חסד בשם גדולה וצ"ל מפני מה נק' חסד בשם גדולה אך הענין הוא דהנה מדה נק' יום כמ"ש ששת ימים עשה קאי על ששה מדות נמצא

אנו רואין . . שיאיר אורו : ראה תניא פל"ב ותוי"א מקץ לג, סע"ב ואילך (ע"פ זהר בלק קפז, א), ועוד.
 שמן הוא פנימיות התורה : ראה קונט' הג"ל ס"ז ובהערה 48.
 דבי"ג מדות . . שהוא שערות : בנדפס הוא — לעיל ספמ"ד.
 דבי"ג . . ת"ד : לקו"ת שם, ג, וראה גם אוה"ת בהעלותך ע' תב (ועוד) ובהנסמן שם.
 דבי"ג . . כזקן : נסמן בנדפס שם הערה קצ, וראה גם אוה"ת ג"ך ח"ב ע' תשעב.
 רוח הבהמה כו' רוח האדם כו' : קהלת ג, כא (ושם) היא למטה ; בני האדם . . היא (מעלה).

ל"ה דחנוכה : ר"ת : ליל ה' דחנוכה.
 להבין ענין כו' : מכאן — פמ"ו בנדפס.
 ז' נירות . . ובחי' מל' : ראה גם רד"ה שלפנ"ו ובהנסמן שם.
 שנא' ראיתי כו' : נסמן לעיל שם (ושם) כולה . . נירתיה).
 בפסוק לך כו' : דה"א כט, יא.
 אהרן ממשיך . . בנש"י : ראה ד"ה שלפנ"ו בתחלתו ובהנסמן שם.
 דנק' חסד . . וצ"ל כו' : ראה גם אוה"ת וירא צ, א ואילך (ובנדפס הוא (כנראה מאוה"ת שם, והוא) קרוב יותר לל' האוה"ת).
 מדה נק' . . נק' יום : ראה לקו"ת אמור לא, ד (ועוד) — מוח"ב פט, סע"ב.
 ה"ג רצד, ריש ע"ב, ועוד.
 כמ"ש . . עשה : יתרו כ, יא.

המדה נק' יום רק כשהם כולם כאחד נק' ימים לבד מדות החד דכתי' יומם יצוה ה' חסדו בתוספות מ"ם ואיתא בזהר יומא דאזיל עם כולא יומין דחסד הוא התפשטות כמו מים שהוא יורד ממקום גבוה למקום נמוך כמו"כ אור מאיר מלמעלמ"ט שכל המדות מוכרחי' להיו' כלולי' גם מחסד הגם שהם כלולי' מגבורה ג"כ מ"מ זהו מניעות האור וזהו דחסד נק' בש' גדולה מפני שהוא אזיל עם כולא יומין זהו טעם אחד, וא"ל עוד טעם אחר דהנה אנו רואין דחסד למעלה אינו כמו חסד למטה דלמטה דוקא כשהוא בביטול ושפלות ומכיר פחיתת ערכו או משפיע חסד לזולתו דמי שהוא מציאות היש אינו שייך גבי חסד וואָרום ויא פיל ער האָט איז עם וינציג עס איז גאָר ניא טא קין גיא נוק רק מי שמכיר פחיתת ערכו ומאי חזית דדמי דדך סומק מדחברך וכמו אברהם שהי' עפר ואפר שהוא חסד דמ"ה וכדאיתא בארחות צדיקי' שהי' נדיב בין בנפשו בין בגופא בין בממונו שחשיב את חבריו יותר ממנו נמצא שעיקר החסד הוא מהביטול ושפלות דמי שהוא מציאות היש אינו שייך שישפיע לזולתו אך זהו מדה דלעומת זה הב הב אך עיקר החסד הוא מהביטול ולא כן למעלה שנא' לך ה' הגדולה שהחסד הוא מצד עוצם גדולתו משפיע רב טוב לבית ישראל דלגדולתו אין חקר ואפשר לה"ו ממשל מלך גדול מצד עוצם גדול ורוממות המלך השפיע משפיע הוא שפע ריבוי גדול שלגבי מי שקטן ממנו נראה שהוא

מדות החסד : לכאוי צ"ל : מדת החסד.

דכתי' יומם כוי : תהלים מב, ט.

ואיתא בזהר כוי : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (קצח). וראה גם זח"א רמז, רעא ; ח"ב לא, א ובנצוי"א שם. ח"ג קה, ריש ע"ב.

דחסד הוא . . מלמעלמ"ט : הוספה.

דחסד הוא . . כמו מים . . אור כוי : ראה גם לעיל ד"ה דע כוי ובהנסמן שם.

מים שהוא יורד כוי : ראה תענית ז, א. שהש"ר עה"פ (א, ב) לריח שמניך.

מניעות האור : לכאוי צ"ל : מניעת האור.

דחסד למעלה אינו כמו כוי וכמו אברהם כוי : ראה לקו"ת עקב יו, ד ואילך. אוה"ת

וירא שם, סע"ב ואילך.

גבי חסד : אוצ"ל : גבי חסד.

ניא . . נוק : כ"ה בכ"ק (ומנוקד). ואוצ"ל : ניסא קין גינוג.

ומאי חזית כוי : פסחים כה, ב (ושם : וידך סומק).

אברהם שהי' עפר ואפר : ראה וירא יח, כו.

אברהם . . שהוא חסד דמ"ה : ראה אוה"ת שם צא, א.

שהוא חסד . . הוא מהביטול (הב') : הוספה.

בארחות צדיקי' : הובא גם באוה"ת שם (צ, ב), ומציין לשער י"ז היינו שער

הנדיבות".

בין בגופא . . שחשיב את חברו : אוצ"ל : בין בגופו . . שהחשיב את חבריו.

דלעומת זה הב הב : ראה משלי ל, טו. ע"ז יו, א. זח"ג קדושים פ, ריש ע"ב.

תניא פי"ט.

למעלה . . שהחסד הוא . . לה"ז ממשל כוי : אוה"ת שם צא, סע"א ואילך.

רב טוב . . דלגדולתו כוי : ראה ישעי' סג, ז. תהלים קמה, ג.

לה"ז : ר"ת : להבין זה.

השפע משפיע . . עוצם גדולתו : לכאוי צ"ל : השפע שמשפיע . . עוצם גדולתו.

מותרות וגם מתנה הוא משפיע בריבוי וזהו מצד עוצם גודל ורוממות המלך אינו תופס מקום אצלו כלל כמו"כ למעלה מצד עוצם גדלתו משפיע רב טוב לבית ישראל נמצא שאינו כמו למטה שלמטה עיקר החסד הוא מצד ביטול ושפלות ולמעלה הוא מצד עוצם לכן נק' חסד בש' גדולה. ואהרן כהן הגדול הימשך אהבה רבה בנש"י דרבה וגדול ענין אחד (אין טייצ) דהנה נת"ל דהשם הוא ע"ש הפעולה דמלאכי' יש לכאז"א שם אחר ע"ש השפע ששופע בדצ"ח וזהו חכמת אדם שנא' ויקרא להם אדם שמות שהשיג החיות שמחיה כמו"כ אהרן נק' כהן גדול שהימשך אהבה רבה בנש"י דהנה יש אהבה רבה ואהבה זוטא אהבה הוא התבוננות שמע ישראל שמע הוא שם עי"ן שם הוא הארה עי"ן הוא ז' מדות כלול' מיו"ד דכשיתבונן דכל העולמות נתהוו רק משם והארה בעלמא אי דאָס און מכוון מיט בשכמל"ו שם הוא הארה מכ"מ שזהו ל"ו כמו דאית' בתרגום לעלם ולעלמי עלמיא שאפי' נון' אלפי' יובלות כולם רק משם והארה בעלמא ועי"ן ואהבת שרש דאהבה אבה אבה ל' רצון שיהי' לו רצון ותשוקה ליכלל באוא"ס וזהו ביטל דבכל נפשך וזה נק' אהבה זוטא אהבת עולם שהוא התבוננות מביטל העולמות כמ"ש השמע לאונך מה שאתה מוצא מפ"ך מיא דארף הערן וואָס מיא רעט אך אינו דומה שמיעה לראיה דהנה אנו רואין כשאדם שומע איזה דבר ומיבין אותה מ"מ אח"כ כשרואה אותה מתפעל הגם ששמע והבין אותה וציר אותה בשכלו ומה מתפעל נמצא רואין אנו שע"י רא'י נקנה קנין בנפשו בא"א כמו"כ למעלה צריך להיות ראית

עוצם לכן . . הימשך אהבה . . (אין טייצ) : כ"ה בכ"ק (והא' צרוי). ולכאז"ל : עוצם הגדולה לכן . . המשיך אהבה . . (אין טייצ).

דהנה נת"ל . . שמחיה : כאן — חסר „הניל" (ראה הערה לרד"ה זה). ובנדפס הוא לעיל פל"ד.

וזהו חכמת . . שמחיה : ראה גם לעיל ד"ה אנת הוא. וש"נ.

אהרן . . שהימשך כו' : ראה בהנסמן בהערה הבאה. ובכ"מ.

דהנה יש אהבה רבה . . התבוננות שמע . . נק' אהבה זוטא : ראה תו"א ויקהל פו,

ג ואילך. לקו"ת בהעלותך כט, סע"ג ואילך. ועוד.

שמע . . והארה בעלמא כו' : ואתחנן ו, ד. וראה תו"א א. א. ובכ"מ.

דאס און מכוון : אוצ"ל : דאס איין מכוון.

שם הוא . . מכ"מ : ראה לעיל סד"ה המחדש — להיפך. וראה בהנסמן שם.

מכ"מ . . ל"ו : ר"ת : מכבוד מלכותו . . לעולם ועד.

דאית' בתרגום : עה"פ (בשלח טו, יח) ה' ימלוך לעולם ועד.

שאפי' נון' . . והארה בעלמא : ראה דרמ"צ טו, סע"א ואילך. ועוד.

ואהבת . . דבכל נפשך : ואתחנן שם, ה.

שרש דאהבה . . רצון : נסמן לעיל רד"ה רשפי.

כמ"ש השמע כו' : ברכות יג, א (עה"פ שמע ישראל).

אך אינו דומה כו' : הכוונה, לבאר המדריגה דאהבה רבה — ראה בנדפס.

אינו דומה כו' דהנה כו' : מכילתא יתרו יט, ט. וראה גם לקמן בנדפס פקכ"ח

(ולפנינו — ליחא שם). ובכ"מ.

ומיבין אותה . . וציר : לכאז"ל : ומבין אותה . . וציר.

ומה מתפעל : אוצ"ל : ולמה מתפעל.

שע"י רא'י נקנה כו' : ראה גם תו"א עה, א.

בא"א : ר"ת : באופן אחר.

השכל דבאלקו' אינו שייך רא' חושיית רק הכרה כאילו רואה וזהו אהרן אותיות נראה וכת' באורך נראה אור וזהו שהמשיך אהבה רבה בנשי' וצ"ל דהנה נת"ל ב' טעמי' על מה שחסד נק' בשם גדולה הא' הוא מפני שהוא אזיל עם כולא יומין והב' מפני שחסד למעלה אינו כמו חסד למטה שלמטה החסד מצד ביטל ושפלות כמו אברהם שהי' חסד דמ"ה ולמעלה החסד הוא מצד עוצם גדולתו והנה איתא בפרדס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד לפני הקב"ה כל יומי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות שהי' אברם עומד ומשמש בקומי שנא' וישמור משמרתי ששמר משמרת דמדת החסד וצ"ל איך יכול אברהם לשמש במקום מדת החסד והוא אמר במקומי משמע שהחליף מקומי עד שלא הוצרכתי לעשות מלאכתי ואיך אברהם להחליף מקום מדת החסד דחסד דאברהם הי' מחמת ביטל ושפלות ולמעלה החסד מחמת עוצם גדולתו אך הנה יש פלוגתא בין המקובלים המקובלי' הראשונים שלפני האריז"ל קוראין מדת החסד בשם גדולה והאריז"ל בע"ח ושאר מקובלי' הנמשכי' אחריו קוראין למדת החסד בשם חסד וצ"ל איך זה קורא אותו חסד וזה גדולה ההכרעה היא כך חסד דאצי' נק' בשם חסד וחסד דלפני אצי' נק' בשם גדולה והוא גדל חסד א"א וגדל חסד שהוא דעתיק יומין אפי' דאריך אנפין דהנה איתא באד"ר אית חסד ואית חסד חסד חסד עולם והוא דאצי' שהוא חסד דמ"ה כדאיתא שם מ"ה דאיהו אורח אצי' שם ע"ס בהגבלה ואיתא בס"י לפני כסא הם משתחווים ואית חסד הוא חסד שלפני אצי' גדל חסד שהוא חסד דא"א ומיא קאן דאס זאגן נאך העכער איף חסד דע"י והכלי לאותו חסד שלפני אצי' דהנה לית מחשבה תפיסא בו כלל וצריכי' כלי לזה הוא תורה דאורייתא מחכמה נפקת ובחכמה השראת אחד האמת כדאיתא בתניא דמי שיש

אהרן . . . וכת' כו' : זחיג קג, רע"א. תהלים לו, י. וראה גם תוי"א תצוה סב, סע"ב. לקו"ת בהעלותך ל, סע"א.

וצ"ל כו' : מכאן — פמ"ז בנדפס.

איתא בפרדס . . . הבהיר . . . שנא' כו' : פרד"ס שכיב פ"ד ; ס' הבהיר סקצ"א — הובא באוה"ת שם צ, ב (ולכאוי צ"ל : כל ימי . . . לעשות מלאכתי שהרי . . . ומשמש במקומי). תולדות כו, ה. וראה גם אגה"ק סט"ו. ובכ"מ.

וצ"ל איך יכול אברהם כו' : ראה אוה"ת שם ואילך (אבל לא כקושיא ותירוץ).

ואיך אברהם להחליף : לכאוי צ"ל : ואיך יכול אברהם להחליף (או) ואיך אברהם מחליף). יש פלוגתא כו' ההכרעה היא כו' : ראה לקו"ת עקב יו, ד ואילך (ואוצ"ל : וההכרעה).

אוה"ת שם, סע"א ואילך.

המקובלי' הראשונים : אוצ"ל : דהמקובלי' הראשונים.

וצ"ל . . . גדולה : הוספה. ואוצ"ל כן גם בנדפס, ואו יובן יותר הלי' אך הענין שם. א"א וגדל חסד : לי' הכתוב — תהלים קמה, ת.

איתא באד"ר : בנדפס נוסף : דקל"ג ע"ב (בוח"ג) — הובא באוה"ת שם. שם מ"ה . . . אצי' : הקדמת תקו"ז — פ"א.

שם ע"ס בהגבלה : היינו : באצילות.

ואיתא בס"י : פ"א מ"ו (שם) ולפני כסאו). — הובא באוה"ת שם צא, א. ע"ש.

איף חסד : לכאוי צ"ל : אויף חסד.

והכלי . . . הוא תורה : ראה תניא ספ"ה.

לית מחי' כו' : תקו"ז שם.

דאורייתא מחכמה נפקת : נסמן בדי' הקודם קרוב לסופו.

ובחכמה . . . בתניא : בנדפס נוסף : פליה בהגיה.

לו תורה הוא כלי לאותו חסד וזהו לא עם הארץ חסיד חסיד הוא חסד ועם הארץ שאין בו תורה אינו כלי לאותו חסד ובוזה מתורץ דבפרדס איתא אמרה מרת החסד קאי על חסד דאצי' שהוא חסד דמ"ה וזהו עמד ומשמש במקומו שאברהם ה"י ג"כ חסד דמ"ה וחסד שאנו קוראי' אותו בשם גדולה הוא חסד שלפני האצי' ואהרן כהן הגדול המשיך בנשי' אותו שלפני אצי' שהוא גדל חסד דאהבה דאהרן אינו כמו אהבה דאברהם דאהבה דאברהם ה"י חסד דאצי' ואבהבה דאהרן ה"י חסד שלפני אצי' ועכ"ז צ"ל דהנה נת"ל דחסד דאצי' נק' בשם חסד וחסד שלפני אצי' נק' בשם גדולה והנה איתא בלק"ת ובת"א בכ"ד בד"ה וארא ובד"ה ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב ובד"ה בשעה שהקדימה בלק"ת וז"ל שם לך ה' הגדולה והגבורה שמדת הגדולה והגבורה טפל ובטל לך וכל העולמות הם רק משם והארה בעלמא ומכ"ע וסוכ"ע הם רק מהתפשטות אורו וזיוו וע"ז שייך לומר ל' גדולה אבל לגדולתו אין חקר לגדולתו העצמית אינו שייך לחקור איך שהוא גדול עכ"ל, והרי זה היפוך ממה שנת"ל דחסד שבאצי' נק' חסד וכאן קאמר דגדולה קאי על חסד שבאצי' ממכ"ע וסוכ"ע בטלי' לגבי אבל לגדולתו העצמיות אין חקר כלל וה"ז היפך הגם שא"ל שקאי על חסד דארין אנפין מ"מ לגדולתו אין חקר אף שהאמת הוא כן מ"מ פשט התיבות אינו משמע כן רק שקאי על חסד דאצי' וה"ז היפך אך הענין דהנה רבינו נמשך אחר פשטות המקובלי' דחסד קאי על חסד דאצי' כדאיתא בפרדס דחסד נק' בשם גדולה והטעם הוא מפני שהגדלת המדות והכחות הכל מספירה זו והוא מתקונים דאיתא דחסד נק' גדול ומל' נק' גדולה שמקבל מגדולה וה"ז

וזהו לא כו' : אבות פ"ב מ"ה.
 דבפרדס איתא : נסמן לעיל בסמוך.
 דאהבה דאהרן . . שלפני אצי' : תו"א פב, א ואילך. לקו"ת בהעלותך לא, א"ב. ועוד
 (נסמן בספ"הע — חביד ח"ב ע' קכה).
 ואבהבה דאהרן : בפשטות צ"ל לכאוי' : ואהבה דאהרן.
 ועכ"ז צ"ל כו' : ככאן — פמ"ח בנדפס ; ובאוה"ת שם, סעי"ב ואילך.
 בלק"ת . . בלק"ת : תו"א וארא נו, ריש ע"ב ; מג"א צד, ב ; לקו"ת במדבר יב, סעי"ב
 ואילך (נסמנו גם בנדפס (ואוה"ת) שם. ע"ש). וראה גם תו"א וארא נה, ב.
 בשעה שהקדימה . . ומכ"ע : לכאוי' צ"ל : בשעה שהקדימו . . ומכ"ע.
 וז"ל שם . . עכ"ל : ראה ה"ל בתו"א ולקו"ת שם (וראה "הערות ותיקונים"
 מכ"ק אדמו"ר שליט"א לתניא פג, א).
 לך ה' כו' לגדולתו אין חקר : נסמן לעיל בהמאמר.
 בטלים לגבי : לכאוי' צ"ל : בטלים לגבי.
 אנפין מ"מ לגדולתו . . אף . . התיבות אינו כו' : ה"ל אינו ברור כ"כ. ואוצ"ל (וראה
 בנדפס (ואוה"ת)) : אנפין ואשר מ"מ לגדולתו . . דאף . . התיבות שם (בתו"א ולקו"ת)
 אינו כו'.
 פשטות המקובלי' : אוצ"ל (כבנדפס (ואוה"ת)) : פשטות דברי המקובלי'.
 כדאיתא בפרדס . . מספירה זו : בנדפס (ואוה"ת) נוסף : ערך גדולה (והוא בשער
 ערה"כ פ"ג).
 מתקונים . . גדול . . נדולה : הובא בפרדס שם, מתקו"ז חדש.
 שמקבל מנדולה : אוצ"ל : שמקבל מגדול.

קרוב ליומא דאזיל עם כולא יומין וברע"מ איתא בפירש כן נמצא שבכ"מ שרבינו אומר שחסד דאצי' נק' בשם גדולה נמשך אחר הפרדס ותקונים ואחר רע"מ וה"ז כמו פירש הראשון דמפני מה נק' חסד בשם גדולה מפני שהוא יומא דאזיל עם כולא יומין ומה שנת"ל דגדולה הוא חסד שלפני אצי' הוא לפי' הב' דמפני מה נק' חסד בשם מפני שהחסד שלמעלה הוא מצד עוצם גדולתו ולכן גדולה הוא חסד שלפני אצי', והגבורה הוא יראה דבאהבה בלא יראה אינו שלימות דא"ל בקרירות דרך מצות אנשי' מלומדה וכת' על כל פשעים תכסה אהבה שאהב א"ע מכסה על כל פשעי' פשע הוא פעלער וצריכ' לזה גם יראה לעולם ירגיו אדם יצ"ט על יצה"ר פי' ירגיו בדברים ויא א' מענטש בייזערצעך אן איף דעם אַנדערון וכת' השם דרך כל השם אורחותיו שם הוא שמים ל' שומא ששמים מעשיהם של בריות שהוא דין ומשפט וכת' ה' שמעתי שמעך יראתי ר"ת י"ש ש"י שהוא תר"ך דתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הם תר"ך דיראה הוא מקור שס"ה ל"ת וגם כדי שיהי' מ"ע כדבעי למהוי ה"ז ג"כ ע"י יראה נמצא אי דאך יראה גאָר וזה"ע קדה"ש דשמעך הוא שם עי"ן שם הוא הארה ועי"ן הוא ז' מדות כלולי' מיו"ד דצריכ' להמשיך מעי"ן לשם דשמע הוא ל' אסיפה וקיבץ כמ"ש וישמע שאול הסכת ושמע זה"ע קדוש השם ולהיפך כשעובר על רצה"ע ה"ז חילול

ליומא דאזיל כו' : אוצ"ל : לענין יומא דאזיל כו' — ראה בתחלת המאמר. וברע"מ כו' : בנדפס (ואוה"ת) נוסף : סיפ בא דמיב סעיב (בוח"ב). בשם מפני : לכאוי' ציל' : בשם גדולה מפני. והגבורה הוא כו' : מכאן — פמ"ט בנדפס. וראה גם אוה"ת בהעלותך ע' שמ — תוכן הענין. ובארוכה יותר (רוב הענין) — שם ע' שכח"ט. דבאהבה כו' אינו שלימות : ראה תניא פמ"א. וראה ספה"ע — חב"ד ח"א ע' רדע ; רצב"ג ובהנסמן שם. דא"ל . . מלומדה ; פי' . . אנדערון : הוספה. מצות אנשים מלומדה : ל' הכתוב — ישעי' כט, יג. וראה בסוף המאמר. וכת' על כו' : משלי י, יב. וראה דרמ"צ כס, א. לעולם ירגיו . . בדברים : ברכות ה, רע"א. וראה תניא פכ"ט (לו, א). איף דעם : כ"ה בכי"ק (והא' צורי'). ואוצ"ל : אויף דעם. אנדערון וכת' : בכי"ק ישנה אות ה' (לכאוי') בין תיבות אלו. וכת' השם דרך כל כו' : תהלים ג, כג (ושם) : ושם (דרך). מוי"ק ה, סע"א. ויקיר פ"ט, ג (ובמ"ב). שם הוא . . ששמים כו' : ב"ר פ"ז, ד ובמ"כ שם. וכת' ה' . . ר"ת כו' : חבוקק ג, ב. וראה אוה"ת ג"ך עה"פ (ח"א ס"ע תצו ואילך. ח"ב ע' תתק ואילך). ושי"ג. הם תר"ך : בנדפס נוסף : עמודי אור. דיראה . . ל"ת : תניא רפי"ד ובחינוך קטן בתחלתו. וגם כד' . . גאר : הוספה. אי דאך יראה גאר : הכוונה לכאורה : שיראה היא העיקר (או : הכל). דשמעך הוא . . שאול ; וזהו ה' . . מהכתר : ראה אוה"ת ג"ך שם. שם עי"ן . . מיו"ד : ראה גם לעיל בהמאמר (בנוגע ל"שמע") ובהנסמן שם. כמ"ש וישמע . . ושמע : שי"א טו, ד. תבא כו, ט.

השם דכתי' ותחללו את שם קדשי ואמרתם במה חללנו באמרם עם ה' אלה ומארצו יצאו שהוא היפך אסיפה וקיבוץ וזהו ה' שמעתי שמעך יראתי שהוא תר"ך שמעך שם עי"ן שמשיכי' מעי"ן לשם והכא"ף הוא כתר דתר"ך שרשו מהכתר וזה"ע קדוש השם שם הוא מל' ובמל' יש עליית וירידת פעמים עולה עד הכתר ופעמים רגליה יורדת שרוב עוונות ופגמים נוגעים בכתר וזה"ע קדוש השם שצריכי' לקדש בחי' מל' ומה שייך זה לאהרן מובן זה מימים נוראים דהנה ר"ה ויכ"פ נק' ימים נוראים דר"ה הוא כללית החיות מכל השנה כמו שהראש כולל חיות כל הגוף כמו"כ ר"ה כולל חיות כל השנה ופעמים שיוהכ"פ ג"כ נק' בשם ר"ה כמ"ש ביחזקאל בשנת חמש ועשרי' למלכו בראש השנה בעשור לחדש שביוהכ"פ כללות היראה מכל השנה ונורא הוא מקור היראה וזה"ע יראה דאהבה א"ל דרך מצות אנשי' מלומדה וצריכי' לזה יראה הגם שגם יראה א"ל דרך מצות אנשי' מלומדה כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה אך זה"ע אהרן שהימשך יראה בנש"י שיהי' שלימות היראה כשם שהשמשך אהבה רבה בנש"י כך הימשך יראה בנש"י וזהו דכתי' גבי כהנים בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני מורה הוא מקור אהרן כהנא רבה הימשך יראה בנש"י שיהי' שלימות היראה ירושלים

דכתי' ותחללו . . יצאו : כן הובא גם בנדפס שם (רק ששם, "חללתם" במקום "חללנו". ולכאוי צ"ל שם כמו כאן). וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (ריח) בנדפס שם. והכא"ף . . עליית וירידת : לכאוי צ"ל : והכ"ף . . עליות וירידות. שם הוא . . לקדש בחי' מל' : ראה לקו"ת שה"ש כו, א. וראה גם תו"א מקץ מ, א (מזהר).

רגלי' יורדת : לי הכתוב — משלי ה, ה (ושם : ירדות). וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' תקסד ואילך) ובהנסמן שם. שרוב . . בכתר : הוספה (ולכאוי בנדפס — להיפך). וצ"ע השייכות להמשך הענין כאן. מימים נוראים כוי : מכאן — פ"ג בהנדפס. דר"ה הוא כללית כוי כמו כוי : לקו"ת ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו. כמ"ש ביחזקאל בשנת . . לחדש : ר"ס מ' (וכצ"ל בנדפס שם). ובכתוב : בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש גוי'.

שביוהכ"פ . . כל השנה : הוספה. וראה לקו"ת ראה ל, ג. לב, א. ועוד. ונורא הוא כוי : סה"מ תקס"ב ע' יט. וראה תו"א מג, ב. סה"מ תקס"ו ע' שיט. מצות אנשים . . כמ"ש ותהי כוי : ישע"י כט, יג. אהרן שהימשך יראה : ראה אוה"ת תצוה ס"ע א'תקפא ואילך. וראה לקו"ת ר"ה שנסמן בסמוך (ולכאוי צ"ל : שהמשיך). כשם שהשמשך . . כך הימשך : לכאוי צ"ל : כשם שהמשיך . . כך המשיך.

וזהו דכתי' : בנדפס נוסף : מלאכי ב, ה. מורה . . הימשך יראה : הל' צע"ק. ולכאוי הכוונה : מורא הוא מקור היראה (כנ"ל בנוגע "נורא", ועד"ו "מורא" — ראה לקו"ת צו יג, סע"ד ואילך) ולכן אהרן כהנא רבה (לפי שפסוק הנ"ל נאי' בו) המשיך יראה כוי (ולכאוי צ"ל : מורא הוא מקור). ירושלים יראה שלם : הוספה. וראה ב"ר פנ"ו, י. תוס' תענית טו, א ד"ה הר. לקו"ת ראה כט, ד. ר"ה ס, ב. ועוד.

יראה שלם דבאהבה לבד קען מען דאָך אַ ראַפּ פּאַלין ואהרן הימשך יראה בנשיי
שיהי' שלימות היראה.

ש"פ ויגש

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ לך ה'
הממלכה והמתנשא לכל לראש, הנה ואיו והיא אחרונה דש' הוי' דהנה
כי חלק ה' עמו שבכאוי"א מישראל יש ש' הוי' וזהו ו' וה' אחרונה דש' הוי'
לך הוא מספר נוי"ן כל הוא גי"כ נוי"ן וההפרש הוא לך תחילה הלמיד ואחי"כ
הכא"ף כל תחילה הכא"ף ואחי"כ הלמיד לך הוא העלאת המדות וכל הוא המשכה
כללית ומוכרח לומר שיש יתרון לאחר העלאה מה יתרון המעלה יש בהעלאה
אלא שיש יתרון בהמשכה לאחר העלאה ומהו היתרון דהנה נת"ל גדולה וגבורה
גדולה הוא חסד ונת' שם ב' מפני מה נק' חסד בשם גדולה וגבורה
הוא יראה דבחסד לבד אינו יוצא וצריכי' לזה גם יראה והתפארת הוא לאסתכלא
ביקרה דמלכא כשיתבונין בייה ה' צור עולמים ביריד נברא עוה"ב דעוה"ב אינו
כמו עוה"ז שהוא צריך תיקון כמ"ש אשר ברא אלקי' לעשות פיי' לתקן הגם
שהי' יכול לברוא אותה כך מ"מ עיקר המכוון הוא שהאדם יתקן אותה וע"ש
זה נק' עולם המעשה אבל עוה"ב אינו צריך תיקון דהוא תשלם שכר שלפ"ע
המצות שאדם מקיים בעוה"ז נגד זה גותנים לו עוה"ב מתחילה ג"ע ואחי"כ
עוה"ב מ"מ נברא ביריד שבין כל האותיות הוא זעירא וואס ביא טרעפט אות

לך ה' . . והי' אחרונה דש' הוי' : דהיא כט, יא. וראה לעיל רד"ה וראיתי ורד"ה
להבין ענין ד' כו' ובהנכמן שם.

הנה ואיו כו' : אוצ"ל : הנה זהו (לך ה' גו') ואיו כו'.

לך . . כל : היינו : ב' התיבות שבפסוק לך ה' גו'.

לך הוא כו' וההפרש הוא כו' : סה"מ תקס"ד ע' כו' ואי"ך. אוה"ת בהעלותך

ע' שלה, שעו. גי"ך היא עה"פ (דהיא שם) ע' תשיד ואי"ך. ח"ב ע' ת. ועוד.

הכא"ף : כ"ה בכי"ק (וכן לקמן). ואוצ"ל : הכי"ף.

ומוכרח לומר כו' ומהו היתרון : הלי אינו ברור כ"כ ולכא"ר הכונה, דמוכרח לומר

שההמשכה (כ"ל) שגא' מאוחר בפסוק) היא למעלה מההעלאה (לך"א), ומהו היתרון.

דהנה נת"ל : ד"ה שלפניו.

שם ב' מפני : לכא"ר צ"ל : שם ב' טעמים מפני.

והתפארת הוא כו' : דהיא שם. מכאן — פניא בנדפס. ותוכן הענין — ראה גם אוה"ת

בהעלותך ע' שכט, שם.

ביקרה דמלכא . . צריך תיקון : לכא"ר צ"ל : ביקרא דמלכא . . צריך תיקון.

בייה . . ביריד כו' : נסמן לעיל סד"ה מים רבים.

כמ"ש אשר . . לתקן : בראשית ב, ג. וראה ב"ר ובמפרשים פ"א, ו.

עיקר המכוון כו' : ראה ב"ר שם.

תיקון דהוא תשלם : לכא"ר צ"ל : תיקון דהוא תשלום.

וואס . . לגבי למעלה : ראה תניא פ"ב.

א' לגבי כללית הדבור ומכ"ש לגבי עצמיות הנפש ומכ"ש לגבי למעלה הגם שעה"ז ג"כ נברא באות בה"א נברא עוה"ז איך אפשר להיות פחות מאות ועי"ז יעורר ר"ר על נפשו כשיתבונן כי חלק הוי' עמו שהנה"א הוא חלק אלוה ממעל וכת' חי ה' אשר עמדתי לפניו ולמעלה עמידה הוא ביטל וירדה בגוף שהוא לברש זר וגם ומחשיך ומסתיר על נה"א לבד יש לו יצה"ר המסית ומדיח ומדבר בשפתי חלקות ובאמת כת' נופת תיטופנה שפתי' זרים ואחריתו מרה כלענה נמצא שהרחמנות על נה"א גאָר אָן קאָטאָוועס שנפל מאגרא רמה לברא עמיקתא שהנה"א הוא חלק אלוה ממעל וירדה למטה בגוף ונה"ב הגם שמשביעין אותו והשבועה הוא סיועי שמסייעין אותו שיהי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך להיות מוח שליט על הלב מ"מ אחר הסיועי צריכי' יגיעה רבה עד שיכבוש את יצרו ואפי' לאחר שכבוש את יצרו הרי יש חומריות וגסות הגוף וואָרום דיא גרעבקיטי פון גוף טראָגט איף זיך זיער פיל נמצא שהרחמנות על נה"א גדול מאד ואפי' על עולמות ג"כ שייך רחמים דביו"ד נברא עוה"ב ומאחר שאינו רק מאות אחד ממילא שייך עליו רחמים אך עוה"ב הוא עולם מזוכך ומה עוה"ב שהוא עולם מזוכך שייך עליו רחמים עוה"ז שהוא בעצמו שפל ונכזה מאד וגם הגוף ונה"ב מכסה ומסתיר על נה"א ממילא גדול עליו הרחמנות מאד מאד וה"ז כמו עני שגדול עליו הרחמנות מאד מ"מ עשיר בתולדה והעני גדול הרחמנות יותר שלפ"ע השלוה שהי' קודם עכשיו גדול עליו הרחמנות יותר וכמו בן המלך שהוא אסור בבהא"ס שגדול עליו הרחמנות יותר וכמו"כ הנה"א שהוא הי' חלק אלוה ממעל ועכשיו חלק אלוה ממעל רק שהוא אסור ברהטים בגוף ונה"ב ממילא גדול עליו הרחמנות

הגם שעוה"ז . . פחות מאות : הוספה.

בה"א נברא עוה"ז : נסמן לעיל סד"ה מים רבים.

כי חלק הוי' . . חלק אלוה כוי' : ראה גם לעיל ד"ה רשפי קרוב לתחילתו. וש"נ.

וכת' חי . . ולמעלה כוי' : מ"ב ה, טו, וראה תו"א ל, סע"א ואילך. לקו"ת שלח לח, ד. ושהו"ע "ביטול" — ראה לקו"ת נשא כ, ג, כב, ג. וראה גם אוה"ת חנוכה ח"ה התקיה ב ואילך.

לבד יש לו : אוצ"ל : לבד שיש לו.

כת' נופת . . כלענה : משלי ה, גרד (וכצ"ל בנדפס הערה רכד) — בהשמטת תיבות (ושם) : תספנה שפתי זרה ואחריתה). וראה בהנסמן באוה"ת גי"ך ח"א (עה"פ) ע' תקסב שהרחמנות כוי' גאר אן קאָטאָוועס : הכונה (לכאוי'), שהרחמנות היא גדולה כפשוטה — בלי חכמות (וכיו"ב).

מאיגרא . . עמיקתא : חגיגה ה, ב (ושם : רם).

שמשביעין אותו כוי' להיות מוח כוי' : ראה גם לעיל ד"ה הגיל. וש"נ.

הוא סיועי . . אחר הסיועי : לכאוי צ"ל : הוא סיוע . . אחר הסיוע.

ואהבת . . בשני יצרי' : ואתחנן ה, ה. ברכות נו, א — במשנה.

ווארוס . . פיל : צ"ע הכונה. גם : "טראגט" מנוקד בס' פתוחה ורי קמוצה ; איף . .

זיער — א' ווי צרוי.

ואפי' על עולמות כוי' : ראה תו"א כד, א, סג, ב, עט, ב. לקו"ת תצא מא, א.

(ואוצ"ל : על עולמות עליונים כוי').

מ"מ עשיר כוי' : ראה גם אוה"ת בהעלותך ע' שכט.

שהוא אסור ברהטים : ראה שה"ש ז, ו, אה"ת רפ"ו.

מאד מאד וזהו שאנו אומרים בנוסח התפילה ברחמיך הרבי' רחם עלינו וצ"ל מהו ברחמיך הרי יכולי' בעצמם לעורר ר"ר ומהו ברחמיך דבאמת זהו התעוררות רחמי' ומהו ברחמיך אך הענין הוא דאנו מצד שכלינו הדל ומצד פחיתת ערכו אין אנו יודעין ענין הנשמה אפי' לאחר התלבשותה בגוף דאין אנו מוצאין אדם שיאמר שראה הנשמה המחיה אותו רק מתוך שאנו רואין שהגוף חי ממילא מיבינין אנו שיש נפש לכן איתא שגילוי הנשמה גדול מרוה"ק וגילוי אליה רק שהאריוז"ל ע"י שמחה של מצוה זכה לגילוי אליה ה"ז רעטקעס ומכ"ש קודם ההתלבשותה בגוף ומאחר שגודל מעליותא אין אנו מיבינים והירידה אינו זר מאיתנו ואיך אנו יכולי' לעורר ר"ר דרחמי' אינו שייך רק כשיודעי' השלוה שקודם ההתלבשותה בגוף או שייך רחמי' אבל אנו שאין אנו יודעי' גודל מעליותא והירידה איז ניט ווייט ליפיק פון זיך ממילא אין אנו יכולי' לעורר ר"ר ועוד דאדם הוא בע"ג ממילא הרחמי' שלו הם ג"כ גבול ממילא הם מעט מועיר ואינו תופס מקום כלל אבל אתה שאתה יודע גודל מעליותא שהי' קודם ההתלבשותה בגוף והירידה הוא רחוק מלמעלה מבקשים אנו שירחם עלינו ותפארת הוא כלול מכמה גוונים דגוין אחד אינו יופי כ"כ רק כשכלול מכמה גוונים חיוור סומק ירוק והנה חוור סומק הוא חו"ג דמדת החסד מצד עוצם הנדיבות משפיע לכל וכמו אברהם שהי' מרכבה למדת החסד אמר לן ישמעאל יחיה לפניך לא מפני שלא ידע מה ישמעאל אלא שידע מה ישמעאל אלא שמצד מדת חסדו אמר לו ישמעאל יחיה לפניך דמצד מדת החסד צריכי'

וצ"ל . . ומהו ברחמיך : הוספה.

אך הענין הוא כו' : ראה גם תו"א עט, ב. לקו"ת ראה לב, ג.

פחיתת ערכו : אוצ"ל : פחיתת ערכנו.

דאין אנו . . רק מתוך כו' : ראה לקו"ת אמור לא, ב. דברים ד, א. ובכי"מ.

מיבינין אנו . . אליה . . אליה : לכאוי צ"ל : מבינין אנו . . אליהו . . אליהו.

שהאריוז"ל . . אליה : ראה תו"א תולדות (כ, ב) שוכה ע"י ששי"מ לרוה"ק (השליכות

לרוה"ק — ראה ירושי' סוכה רפ"ה, ונת' בלקו"א להה"מ ד"ה וסוכה תהי' (בהוצאת

קה"ת — סרניט (סו, סע"ג ואילך)) — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במכ"ז ז' מיח

היתשמ"א). וראה לקמן ד"ה להבין כו' אם אין חכי' כו' ובהערה שם.

ה"ז רעטקעס : הכוונה, שוהו ענין נדיר (ועלטהיית).

ההתלבשותה בגוף : אוצ"ל : (וכן לקמן) ההתלבשות (או : התלבשותה) בגוף.

שגודל מעליותא : אוצ"ל (ועד"ז לקמן) : שגודל מעליותי.

אנו מיבינים . . מאיתנו : לכאוי צ"ל : אנו מבינים . . מאתנו.

איז ניט . . פון זיך : הכוונה — כני"ל בהמאמר : אינו זר (רחוק) מאתנו (ליפיק — בלי

צרוי).

ותפארת הוא : אוצ"ל : והנה תפארת הוא (או : והנה מדה"ר הוא תפארת ות"ת הוא

ע"ד הגופס).

אברהם שהי' כו' : ס' הבהיר סק"צ. וראה גם לעיל ד"ה להבין ענין כו' ובהגסמן שם.

אמר לו . . לא מפני כו' : לך יו, ית. וראה תו"א קיט, ד. סה"מ תקס"ו ע' מא.

תקס"ח ע' רמט.

יחיה לפניך . . יחיה : לכאוי צ"ל : יחיה לפניך . . יחיה.

דמצד מדת החסד . . הגבורה כו' : ראה תו"א יד, גיד. סה"מ תקס"ו שם.

להשפיע לכל ומצד מדת הגבורה הן שמים לא יזכו בעיניו ומלאכיו ישים תלאה אפי' שמים דכתיב בו השמים מספרים כבוד אל מ"מ לא יזכו בעיניו נמצא שח"ג הם ב' הפכים והתפארת הוא גותן מקום למדת לו יהא דמשורת הדין לא זכה לזה מ"מ צריכיה לרחם עליו נמצא שהתפארת מחבר חו"ג שבלא תפארת א"א שהשפעת ישפע ע"י גבורה וכ"ש גבורה ע"י חסד שגבורה הוא העדר ההשפעה והתפארת מחבר חו"ג שימשך השפעת החסד ע"י גבורה ובאמת מהפך אותו לגמרי דמעלת הגבורה על החסד הוא שגבורה הוא תגבורת וכשנמשך שפע החסד ע"י נמשך תגבורת החסדים וזהו שהתפארת מחבר חו"ג כמ"ש לולי אלקי אבי אברהם ופחד יצחק הי' לי ובעבודה הוא לאסתכלא ביקרא דמלכא דכל שיתבונן יותר ביקר תפארת גדולתו והנפש הוא חלק אלוה ממעל ממילא יעורר ר"ר על נפשו נמצא עיקר היופי הוא כשכלול מכמה גוונים וזהו יפה את רעייתי זהו תפארת נצח דהנה גדולה גבורה תפארת הם עיקר המדות כדאיתא אין קוראין אבות אלא ג' אברהם הי' מרכבה למדת החסד יצחק הי' מרכבה למדת הגבורה יעקוב הי' מרכבה למדת התפארת שהם עיקרים ונצח והוד ענפים נצח הוא ענף הגדולה והוד היא ענף הגבורה דהנה אהוי"ר שהם מדות צריכיה לזה התבוננות דמדה הוא א' וועל צוא א' זאך דכשמתבונן באיזה דבר שהוא טוב לא רוצה אותו דבר וכמו שנת"ל דאהבה הוא אהבה רבה ויראה הוא יראה תתאה ואהרן מעלה אותם ליראה עילאה הרי זה מדות שבשכל מ"מ הכל מדות וצריכיה לזה התבוננות וזהו דאיתא חו"ב הם אב

הן שמים . . בעיניו : איוב טו, טו — בהשמט תיבות (ושם : זכו). ומלאכיו . . תלאה : ראה שם ד, יח : ובמלאכיו ישים תהלה. ולכאוי כצ"ל גם כאן. דכתי' בו . . מ"מ כו' : תהלים יט, ב. וראה גם לעיל ד"ה אנת הוא (קרוב לסופו). והתפארת הוא כו' : ראה תו"א שם. סה"מ תקס"ו שם. למדת לו : לכאוי צ"ל : למדת הגבורה לו. נמצא שהתפארת . . על נפשו : הוספה. שהשפעת ישפע : לכאוי צ"ל : שהשפעת החסד ישפע (או : יושפע). שהגבורה הוא תגבורת : ראה תענית ב, א. וראה גם תו"א ט, ג, י, א. קנ, ב ואילך. לקו"ת נשא כה, כע"ב ואילך. סה"מ תקס"ב ע' לב ואילך. ועוד. החסד ע"י : ר"ת : החסד על ידו (דגבורה). וזהו שהתפארת . . כמ"ש לולי כו' : ויצא לא, מב. תו"א יו, ג, עג, א. ובעבודה הוא כו' : ראה גם בתחלת המאמר. עיקר היופי . . תפארת : ראה לקו"ת שה"ש יד, א (ובהנמנן שם). וראה גם אגה"ק סט"ו (קכב, א).

וזהו יפה . . תפארת : הוספה. יפה את רעייתי : שה"ש ו, ד. נצח דהנה כו' : דה"א שם. מכאן — פני"ב בנדפס. גדולה . . עיקר המדות : ראה תניא פ"ג. כדאיתא אין כו' : ברכות טו, ב (וכצ"ל בנדפס הערה רלא). וראה תו"א ר"פ ורא, ובכ"מ. אברהם הי' . . התפארת : הוספה. וראה גם לעיל ד"ה המחדש בטובו, ובהנמנן שם. ונצח . . ענף הגבורה : לקו"ת תזריע כב, א. מסעי צ, ג. וכמו שנת"ל . . ליראה עילאה : ד"ה שלפנ"ו. וזהו דאיתא . . מהולדת השכל : הוספה. וראה תניא שם. פט"ז. תו"א משפטים עט, א. ועוד.

ואם ומולידי' בן ובת הם מדות ומל' ה"ז מהולדת השכל אבל טרוד במשא ומתן שלפנסת היום והכל מודים שצריכי' פרנסת היום וממילאה א"א לו להיות בהתבוננות דאפי' מי שאינו טרוד בלב ולב דמי שמשוקע ברשפי אש מכיח יענעם רעט מען ניט ואפי' מי שאינו משוקע בזה מ"מ אינו כ"כ זיכוך השכל שיהי' ביכולתו להתבונן ואיתא במשנה חסידי' הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים שעה קודם התפילה ושעה לאחר התפילה ושעה זמן התפילה שהוא ג' שעות שאז זמן ההתבוננות אבל לאחר הג' שעות אינו זמן ההתבוננות והר"ע נצח שיהי' הסכם חזק יתד בל תימוט שיהי' סור מרע ועשה טוב שאינו צריכי' לזה התבוננות כלל דאפשר לו לעשות מצוה שאין צריכי' לזה התבוננות כמו צדקה ומכ"ש סור מרע והי' כמו פסק הש"ע דכשארם לומד איזה הלכה לומד אותה באריכות והש"ע הוא פסק דין כמור"כ נצח דאהוי"ר הוא ע"י התבוננות והנצח הוא ההסכם שיהי' סור מרע ועשה טוב והי' כמו פסק הש"ע והוא ענף הגדולה ולכאו' משמע שגדולה הוא גבוה במדריגה יותר מנצח דנצח הוא ענף הגדולה ומ"מ יש מעלה בנצח דגדולה הוא ע"י התבוננות והתבוננות אפשר ליפסק וגם צ"ל התחדשות אבל נצח אינו נפסק ושרשו מגם נצח ישראל לא ישקר; ולא ינחם כי לא אדם הוא להינחם דאדם הוא מדות ומוחי' ונצח הוא מלא אדם וזהו כ"מ שנא' נצח סלה ועד אין לו הפסק והוא מאני הוי' לא שניתי וזהו דלכאו' אינו מובן דנצח הוא ג"כ מדה ומדות הם מוגבלים והנצח הוא בלי גבול אך דבאמת הם מוגבלי' רק נצח ששרשו מלא אדם לכן בלי גבול והוא ע"ד דכתי' והי' מספר בני' אשר לא יספר ואיך אפשר להיות רק שבעצמו הוא מספר ושרשו מבלי מספר כמו נצח הוא גבול ושרשו מבלי גבול נמצא שהנצח הוא גבוה יותר מגדולה ומ"מ נק' ענף הגדולה דהנה אנו רואין מלך לפי עוצם גדול אצלו הנצחון לכן נק' ענף נמצא שניהם אמת בשורש נצח גבוה יותר מגדולה ונק' ענף שהוא לפ"ע הגדולה

אבל טרוד . . וממילאה : לכאר צ"ל : אבל אם (או : כאשר) טרוד . . וממילא (וסיום הענין הבא מזה — "והר"ע נצח כו"י").

שאינו טרוד בלב ולב : בנדפס נוסף : כמ"ש בת"א בדיה לא תהי' משכלה ועקרה (ראה ת"א שם).

מכח יענעם : כ"ה בכ"ק (בכ' צרו"י). ואוצ"ל : מכח.

ואיתא . . אינו זמן ההתבוננות : הוספה.

ואיתא במשנה : ברכות ל, ב — רק התחלת המאמר, וההמשך — בביריתא שם לב, ב.

והר"ע נצח : אוצ"ל : והר"ע נצח. וראה לעיל הערה ד"ה "אבל טרוד . .".

אינו נפסק : לכאר צ"ל : אינו נפסק.

מגם נצח . . להינחם : לי הכתוב שיא טו, כט. וראה לקוית תורי'ע שם, א"ב.

כ"מ שאי' כו' : עירובין גז, א.

והוא מאני . . מבלי גבול : הוספה.

מאני הוי' לא שניתי : לי הכתוב מלאכי ג, ו.

דכתי' והי' . . ואיך אפשר כו' רק כו' : הושע ב, א (בהשמטת חיבות). יומא כב, ב.

וראה לקוית בלק סה, א. שם, גז, ע, א.

לכן . . כמו נצח : לכאר צ"ל : לכן הוא בלי . . כמו כן נצח.

עוצם גדול אצלו : לכאר צ"ל : עוצם גדולתו הוא אצלו (וכיו"ב).

וההוד הו"ע ההודאה והוא ענף היראה דלא לכל אדם יש יראה וצ"ל הודאה שצ"ל יראה דכתי' שום תשים עליך מלך שתהא מוראו עליך אלמאלי מוראו כו' וכשצריכי' להכתיר את המלך בכתר מלכות שאינו שייך יראה וצ"ל הודאה שצריכי' ובעבודה בנפש האדם איז גוט דער וואָס האָט מוחין רחויים אבל מי שאין לו מוחין רחויים וא"א לו להיות יראה לאלקו' וזה"ע ההוד שיהי' ההודאה שצריכי' יראה וזהו ג"כ עבודה דהא לא יש לו מוחין רחויים איז ער דאָך ניט שולדיג. כי כל בשמים ובארץ הוא יסוד והוא התקשרות שמקשר כל המדות גדולה וגבורה תפארת נצח הוד מקשר אותם לאלקו' וזהו והי' העטופים ללבן והקשורים ליעקב דהנה יעקב חבל נחלתו והנה אנו רואים בחבל כשקושרין ראשו א' למעלה וראשו אחד למטה ומנעניעים בקצה התחתון מתנעניע גם קצה העליון כמו"כ יסוד מקשר כל המדות לאלקו' ולכן נק' כל מפני שהוא מקשר כל המדות נמצא שהוא עיקר ועי"ל טעם אחר מפני ששפע כל המדות הוא דרך יסוד לכן נק' כל והנה תרגום דכל בשמים ובארץ הוא דאחיד בשמים ובארעא אחיד הוא אחד שיהי' בארץ כמו שבשמים כמ"ש ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ שממשיכי' אחד אפי' בארץ תורא דפרודא. לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש הוא מדת המל' והוא כמו עבד שעובד את רבו שהוא בלי טו"ד דמי שעושה לפי שכלו אינו נק' עובד את רבו רק הגם שע"פ שכלו אינו צריך להיות כן מ"מ עושה כן כדי לעשות קורת רוח לרבו כדאיחא נח"ר לפני שאמרתי ונעשה

וההוד כו' : דה"א שם. מכאן — פניג בנדפס.

דכתי' שום . . מוראו עליך : שופטים יו, טו. סנה' כב, א (במשנה). קידושין לב, ב. ועוד (ובכולם "אימתו". וכ"ה בנדפס. וצ"ע למה נסמן שם (הערה רלד) קידושין ולא המשנה בסנה').

אלמאלי מוראו כו' : אבות פ"ג מ"ב (ושם (ולכאוי' כצ"ל כאן) : אלמלא מוראה). מוחין רחויים : כ"ה בכי"ק (וכן לקמן). ולכאוי' צ"ל : מוחין רחבים. כי כל כו' : מכאן — פניג בנדפס.

כי כל . . הוא יסוד : דה"א שם. זח"א לא, סע"א. ח"ב קטו, רע"א. ח"ג רנו, סע"א. והוא התקשרות : ראה אנה"ק סט"ו — קכב, ב ואילך (אבל באופן אחר). והי' העטופים כו' : ויצא ל, יב (ושם : והיו).

יעקב חבל . . קצה העליון : האזינו לב, י. וראה אנה"ת פ"ה. ומנעניעים . . מתנעניע : לכאוי' צ"ל : ומנעניעים . . מתנעניע.

תרגום דכל . . ובארעא : בנדפס : ת"י. וכ"ה בזח"ב שם ; ח"ג שם (וראה שם בנצו"א) ; תקו"ז תמ"ז (פד, א). אבל בזח"א שם (ועוד) — ותרגומו (ושם) : בשמיא ובארעא.

כמ"ש ומי . . שממשיכים כו' : ש"א ב, ז. תו"א לה, א (עה"פ בדה"א יו, כא). וראה גם סה"מ תש"ח ע' 272 ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (הערה ג).

תורא דפרודא : ל' הזהר — ח"א קנת, א — תורא דפרודא. לך ה' כו' : דה"א שבתחלת המאמר. מכאן — פניג בנדפס.

והוא כמו עבד כו' : ראה גם תניא שנסמן לקמן. כדאיחא . . רצוני : הוספה.

נח"ר כו' : ספרי ורש"י פינחס כה, ח. וראה גם זבחים מו, ב ובפרש"י שם ד"ה הנחת

רוח.

רצוני והוא אינו יראה וע' בתניא שבתרי"ג מצות הם ב' מצות וע"ש באריכת ההפרש בין יראה לעבודה וגבי עבודה זו כתי' והמתנשא שלכאו' משמע שקאי על בחי' מל' ובאמת קאי על העבודה שצ"ל הגבהה והתנשאות ואל יסיתיהו יצרו מאחר שאתה בגוף ונה"ב מה נחיר יש להקב"ה במה שאתה עושה טוב עד שפונה אותו גם מסור מרע ביו וואנען ער קאן עם א' ריין פירן גאָר גראָב אבל באמת אינו כן אמת דנה"ב אינו כלום מ"מ בכאו"א יש חלק אלוה ממעל דאפי' מי שיש לו רק נפש דנפש דמל'. דעשי' מלובש בתוכו א"ס דבמל' דעשי' מלובש מל' דיצי' עד מל' דאצי' ובמל' דאצי' שורה חכמה דאצי' ובחכ' דאצי' שורה א"ס כמ"ש וה' בחכמה לכן ע"י עשה טוב ממשיך תוספת אורות ולהיפך יורד עשר מעלות אחרוניות זהו ויגבה לבו בדרכי ה' שצריך להתחזיק להגביה א"ע מעט וזהו"ע ז' נרות לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא וזהו לך עולה גו"ן וכל ג"כ עולה גו"ן שער' וההפרש לך הוא ההעלאה דשער משמש כניסה ויציאה כשם שהיציאה הוא דרך השער שהמדות גולדים מהשכל כמור"כ משמשים כניסה והו"ע העלאת המדות למוחין וזהו היתרון. שבהמשכה לאחר ההעלאה שממדות בלא מוחין אפשר להיות יניקה כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וזהו שמעלה מדות למוחין וכת' ימותו ולא בחכ' שבחכ' לא ה' שבה"כ וזהו"ע נטי' במים מים הוא חכ' שמעלין את הידים והנה גבי מדת המל' כתי' לך בפ"ע לך ה' הממלכה והמתנשא ויש בזה ב' טעמים הא' מפני שהוא מדה בפ"ע שאינו כמו

וע' בתניא כו' : בנדפס נוסף : פמ"א (נו, א).

הם ב' מצות : הינו : יראה ועבודה.

והמתנשא . . שצ"ל הגבהה כו' : להעיר גם מבי"ב צב, ריש ע"ב ופרש"י וחז"א. מהרש"א שם.

שלכאו' כו' ובאמת כו' : בנדפס : והגם שפי' הפשוט כו' אך כו'.

דאפי' מי . . וה' בחכמה : ראה גם לעיל ד"ה ראיתי כו' ובהנסמן שם.

עשר מעלות אחרוניות : ראה מ"ב כ, ט ואילך.

ויגבה . . ה' : דה"ב יו, ה.

וזהו"ע ז' נרות לך כו' : ראה בתחלת המאמר.

לך ה' . . גו"ן שער' : ראה לעיל שם ובהנסמן שם.

לך הוא ההעלאה : אצ"ל : לך הוא העלאה וכל הוא המשכה שאחר ההעלאה (ראה בתחלת המאמר ; ובנדפס — כאן).

דשער משמש כו' : ראה בהנסמן לעיל שם.

וזהו היתרון כו' : בנדפס — מבוואר יותר קצת.

כאברהם שיצא כו' : פסחים נו, א. ב"ר פס"ה, יא. ועוד. וראה סה"מ וסידור הנסמן בסמוך.

וכתי' ימותו . . שבחכ' כו' : איוב ה, כא. וראה תרי"א קי, ד ואילך. קיח, ג.

וזהו"ע נטי' . . הידים : ראה סה"מ תקס"ב ע' קנ. תקס"ד ע' נא"ב. סידור ק, סע"ד ואילך. אנה"ת וראו ע' קמו, ובכ"מ.

והנה גבי . . טוריד אותו : הוספה.

מדה . . יראה : הינו, שהוא עבודה ולא יראה — ראה לעיל בהמאמר.

יראה והב' מפני שכת' בה והמתנשא וזהו דכתי' לך שההתנשאות צ"ל לך אבל אם הוא להיפך ה"ה מוריד אותו וזהו דאהרן הוא הרועה נש"י במרעה טוב שיהי' עולים במעלות ע"ד רוח בנ"א העולה היא למעלה.

ש"פ ויחי

דודי לי ואני לו, משמע שע"י דודי לי ממילא ואני לו שדודי לי הוא אהבה הבאה מלמעלה ואני לו הוא אהבה הבאה מלמטלמ"ע וזהו אהבתי אתכם אמר הוי' כי חלק הוי' עמו שבכל אר"א מישראל יש ש' הוי' וזהו אהבתי אתכם אמר הוי' שזהו נתינת טעם אהבתי אתכם מחמת שם הוי' שיש בכאו"א מישראל דכתי' אנוכי הוי' אלקיך שה' יהי' בבחי' אלקיך וכתי' פב"פ דבר הוי' אלקינו עמכם ודיבורו של הקב"ה חשוב מעשה שע"י דבורו נעשה שם הוי' בכאו"א מישראל וצ"ל מהו ש' הוי' דוקא אך הענין הוא דכמו שלמעלה בש' הוי' יש ב' בחי' י"ה וי"ה הוא תרין ריעין דלא מתפרשין זווגיהו תדיר וזה גק' ריעים ו"ה הוא דודים שאינו זווגיהו תדיר רק לפרקים כמו"כ באהבה בנפש האדם שהיא מש' הוי' יש ג"כ ב' בחי' אלו דבכלל נש"י הם ציור קומה כמ"ש ראשיכם שבטיכם זיקניכם שטריכם וכל איש ישראל טפכם ונשיכם כו' וחשיב שם עשר בחי' ונחלקי' לב' בחי' יש מי שעוסקים בתורה ולכן יש להם אהבה תמיד לאלקו' אפי' בעידנא דלא עסיק דאורייתא מגינא ומצלי אפי' בעידנא דלא עסיק דאורייתא מחכ' נפקת והתקשרות דמוחין גדול יותר מהתקשרות דמדות לכן גופא בתר רישא גריד דמי שמוחו זך גם הנהגותיו

וזהו דאהרן . . היא למעלה : ראה גם סד"ה הנ"ל.
במרעה טוב : ראה ד"ה הנ"ל.

דודי לי . . משמע כו' : שה"ש ב, טז. וראה אוה"ת שה"ש (עה"פ) ס"ע שנו ואילך (ושם ע' קסט).

וזהו אהבתי אתכם כו' : מלאכי א, ב. מכאן — פניו בנדפס.

וזהו אהבתי . . דק לפרקים : ראה גם לעיל ד"ה רשפי' קרוב לתחלתו ובהנסמן שם. דכתי' אנוכי . . הוי' דוקא : הוספה.

וכתי' פב"ב כו' : ואתחנן ה, ד (בהשמטת חיבת אלקינו).

מתפרשין זווגיהו : לכאו' צ"ל : מתפרשין זווגיהו.

דבכלל נש"י . . דודי לי ואני לו : הוספה.

נש"י הם . . כמ"ש ראשיכם . . וחשיב כו' : ר"פ נצבים (ושם : זקניכם). לקו"ת ר"פ הנ"ל. ועוד.

דאורייתא מגינא . . דלא עסיק : סוטה כא, א (דעת ר"י).

דאורייתא מחכ' נפקת : גסמן לעיל ד"ה להבין ענין ז' כו'.

גופא בתר רישא גריר : עירובין מא, א (אזיל).

הם בא"א ועוד משום דכביכול שניהם מתלבשים בטלית אחד דאדם שלומד תורה מקשר חכמתו לחכמת התורה וכת"י וה' בחכ' וזהו נשמות דבעלי תורה שזוגייהו תדיר ויש נשמות שכשירדו למטה נעשו בעלי עסקים אל ידמו בלבם שהם נפרדים לגמרי דאס איז א פאלשער רעכנונג זהו רק תחבולת היצר רק שלעתים כמו בשעת התפלה יתבוננו ויהי' להם אהבה וגבי האהבה האהבה היא בריבוי יותר למשל חבל שנפסק וקושרין אותו ואנו רואין שבמקום הקשר שם החבל בכפליים וכמו"כ מי שהוא בעל עסק לכן גבי האהבה בריבוי מפני שהי' אגירסן וגם האהבה היא גבי ביתר שאת וביתר עז והכל מרומז במשל דחבל דבמקום הקשר שם החבל בכפליים ממילא הוא חזק כמו"כ בבעלי עוסקים אבל אין לומר שהוא נפרד לגמרי זה אינו שהוא מוא"ו היא ווא"ו היא הוא ג"כ משי' הוי' דריה הוא חצי ש' הוי' והמשלים הוא ו"ה רק שצריך להתבונן לעתים מוזמנים דאם לא יתבונן יהי' באמת נפרד אבל כשיתבונן יהי' לו ג"כ אהבה לאלקות וזהו דודי לי ואני לו דכמו שבהוי' יש י"ה וריה י"ה הוא זוגייהו תדיר וריה הוא לפרקים כמו"כ למטה יש ג"כ נשמות העוסקים בתורה הם י"ה שזוגייהו תדיר העוסקים במשא ומתן הם ו"ה שהוא רק לפרקים ומוזה יובן התד"א שאיתא בתד"א שהאבת היא גבוה במדריגה יותר מאהבה רבה וצ"ל שהוא נגד כמה דרושים בלקו"ת ובת"א מפ' שאהבה רבה גבוה במדריגה יותר מאהבת עולם וכמו שנת"ל שאהבה רבה הוא אהבה דאהרן ואהבת עולם הוא אהבה דאהבה וידוע דאהבה דאהרן גבוה יותר מאהבה דאברהם וצריכי' לתרץ לפי התד"א אהבת עולם ואהבה רבה אהבת עולם הוא י"ה ואהבה רבה הוא ו"ה דרבה הוא ל' פיל ניט גיוונלעך ואפשר להפסק ועולם הוא ל' ניצחת

דכביכול שניהם כו' : ראה גם (בנוגע לעניינינו) לקו"ת אחרי כו', ב. מסות פה, ב. דאדם שלומד . . התורה : ראה תניא פ"ד וה'.
 וכת"י וה' בחכ' : משלי ג' יט (ושם : ה').
 פאלשער רעכנונג : כ"ה בכ"י ומוקד. ולכא"ו צ"ל : רעכענונג.
 וגבי האהבה האהבה היא : אוצ"ל : וגביהם האהבה היא.
 לכן גבי . . . היא גבי : לכך גבי . . . היא גבי.
 שהי' אגירסן : כ"ה בכ"י — בגי, ר' וסי' חרוקות. ואוצ"ל : שהי' אפגעריסן (בסי' שואית).

בעלי עוסקים : אוצ"ל : בבעלי עסקים.
 העוסקים בתורה : לכא"ו צ"ל : העוסקים בתורה.
 ומוזה יובן : כ"ה לכא"ו בכ"י. ואולי : ובוה יובן.
 שאיתא בתד"א כו' : בנדפס נוסף : היא (היינו : תדאר) פ"ו.
 שהאבת היא גבוה : לכא"ו צ"ל : שאהבת עולם היא גבוה.
 נגד כמה דרושים : בנדפס : נגד כל הדרושים.
 בלקו"ת ובת"א חפ' : ראה (לדוגמא) הנסמן לעיל ד"ה להבין ענין ד' כו' (ואוצ"ל : ובת"א דמפ').

וכמו שנת"ל : ד"ה הג"ל.
 אהבה דאהבה : לכא"ו צ"ל : אהבה דאברהם.
 ואפשר להפסק : אוצ"ל : אבל אפשר להפסק.
 ניט גיוונלעך . . . לי ניצחת : כ"ה בכ"י — כו' צורי. ואוצ"ל : ניט גיוונלעך . . .

וכדי ליישב התד"א צריכי' לשונו וז"ל משכיני אחרין ונרוצה שקאי על כנסי' משכיני היא האהבה הבא מלמעלה כמו שנת"ל דודי לי ממילא אחרין נרוצה ועי' כתי' מרחוק הוי' נראה לי אהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד אילו נא' אהבה רבה הייתי אומר אהבת הקב"ה לישראל אהבת שלש שנים או אהבת עשר שנים או אהבת מאה שנה ועולם הוא ל' בלי גבול וכתב שם המפרש רבה הוא מורה על מספר הכמות ועולם הוא מורה על זמן וצריך להבין למה אמר דוקא שלש עש מאה וגם צ"ל דהנה איתא בגמ' פלוגתא דשמואל ורבנן שמואל אומר שצריכי' לומר אהבה ורבנן אומרים שצריכי' לומר אהבת עולם שנא' אהבת עולם אהבתיך נמצא שהם סוברים שצריכי' לומר אהבת עולם מפני שבפסוק נא' אהבת עולם אבל זה הם מודים שאהבה רבה גבוה במדריגה יותר ושמואל אומר שצריכי' לומר אהבה רבה אע"פ שבפסוק נא' אהבת עולם מפני שאהבה רבה הוא גבוה יותר מאהבת עולם ורבנן סוברי' ג"כ דאה"ר גבוה מאה"ע דאם הי' סוברי' דאה"ע הי' אומרים מפני זה צריכי' לומר אה"ע מפני שהוא גבוה במדריגה יותר מאה"ר וגם בכהאריז"ל איתא שאהבת עולם הוא מל' ואהבה רבה הוא אך הענין הוא דהנה איתא בזהר דיש ב' בחי' עולמות עלמא עילאה ועלמא תתאה שנא' ברוך ה' מעולם ועד עולם ושרשם מב' שמות הוי' שנא' ויקרא הוי' הוי' אחד הוא שרש דע"ע ואחד שרש דע"ת וזהו ברוך ה' אלקי ישראל מעולם ועד עולם שיומשך מעלמא עילאה שהוא מש' הוי' דלעילא לעלמא תתאה וצ"ל דהנה איתא ריבוי עולמות

וכדי ליישב כו' : מכאן — פנ"ו בנדפס.
 צריכי' לשונו : אוצ"ל (כבנדפס) : צריכי' לפרש (או ; להעתיק) לשונו.
 וז"ל . . ל' בלי גבול : אינו הלשון ממש, ויש גם הוספת ביאור. וראה ה"ה הערות ותיקונים" מכ"ק אדמו"ר שליט"א לתניא פג א.
 משכיני אחרין ונרוצה : שה"ש א, ד (ושם : נרוצה).
 משכיני היא . . מלמעלה : ראה במאורי אש הגסמן בסמוך. וראה גם לקו"ת ויקרא ב, סע"ג, שם, סע"ד ואילך. ועוד.
 כתי' מרחוק . . חסד : ירמי' לא, ב (ושם : ואהבת עולם).
 ועולם הוא : אוצ"ל : ואהבת עולם הוא.
 המפרש : בנדפס נוסף : הנקי בשם מאורי אש.
 רבה הוא . . על זמן : הלי' אינו ברור כ"כ. ואוצ"ל כבנדפס : מורה על ריבוי הכמות אך לא על ריבוי הזמן כ"א על עת מוגבל ולכך נאמר אהבת עולם תמיד בלי הפסק.
 וצריך . . עש מאה : הוספה (ולכאוי' צ"ל : עשר מאה).
 איתא בגמ' : ברכות יא, ב.
 אהבה ורבנן : לכאוי' צ"ל (כבגמ') : אהבה רבה ורבנן.
 דאה"ע הי' אומרים מפני כו' : לכאוי' צ"ל : דאה"ע גבוה יותר, היו אומרים דמפני כו'.
 בכהאריז"ל איתא : ראה מאו"א א, לו (הובא גם בלקו"ת במדבר ט, ד. ועוד).
 רבה הוא אך : לכאוי' צ"ל : רבה הוא ז"א. אך כו'.
 איתא בזהר : בנדפס נוסף : פי' ויצא (קנג, ב ואילך). וראה גם לקו"ת שם.
 שנא' ברוך . . ועד עולם : תהלים קו, מח (בשינויים).
 שנא' ויקרא הוי' הוי' : תשא לו, ו.
 דהנה איתא כו' : אוצ"ל : דהלא איתא (וכיו"ב) שיש כו'.

כמ"ש צדיקי' אין להם מנוחה ילכו מחיל אל חיל והנה אברהם הוא בג'ע שלשת אלפים ושלוש מאות שנה ממילאה יש עליות עד אין שיעור ואית' ברמ"ז שבג' תפילות שהאדם מתפלל ביום הנפש נתעלה בהם ובאמת בכל שעה צירוף חדש שהוא התחדשות רק זה אפשר לומר שהוא ע"ד חידוש הישינות אבל בג' תפלות הנפש נתעלה נמצא שיש עליות עד אין שיעור ופעמים כתי' ועלמות אין מספר א"ת ועלמות אלא ועולמות אין מספר נמצא שהם בלי מספר ובאדרא איתא בגלגלתא יתבין תליסר אלפין עלמין ושבעת אלפין ושבעה נמצא שהוא מספר עצום מאד ואיך אמר שלא יש רק עלמא עילאה ועלמא תתאה אך מה שנתל' שיש ריבוי עולמות זהו פרטים ובד"כ יש עלמא עילאה ועלמא תתאה עלמא תתאה כולל עולמות התחתונים כמו עוה"ז ולא עוה"ז שאנו רואים רק עוה"ז עם מקור ושרש עוה"ז עד רום המעלות מה שקוראין אותם עוה"ז ועלמא עילאה כולל כל עולמות וזהו עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגליין ובוה מתורץ דבעלמא דאתגליין אהבה רבה גבוה יותר ובעלמא סתימין דלא אתגליין שם אהבת עולם גבוה יותר לה"ז צריכי' להבין דהנה יש ב' פירושי' בתיבת עולם דהנה עולם הוא ל' עולמות והוא נגזר מתיבת העלם דכשצריך להיות עולמות צריך להיות בדרך העלם והסתר דבר המהווה מדבר המתהווה כדי שלא יראה כח הפועל בנפעל והנה כשיתבונן בוה יהי' לו אהבה לאלקות דמארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע ורקיע מהלך ת"ק שנה עובי כל רקיע מהלך ת"ק שנה ועל אופן זה ועל מדידה זו יש ז' רקיעים וז' אוירים וכולם רק משי' והארה בעלמא כמ"ש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דשם אינו רק הארה מכבוד מלכותו ושם למעלה אינו כמו שם למטה שלמטה אע"פ שהשם

כמ"ש צדיקים . . אל חיל: סוף ברכות ומו"ק (ושם: ת"ת. אבל כ"ה בשליה (בהקדמה יו, א) ועוד — נסמן בלקוי"ש ח"יד ע' 173). תהלים סו, ת.
והנה אברהם . . אין שיעור (הבי'): הוספה.
ושלש מאות שנה: אוצ"ל וחמש מאות שנה (משנת ביקבג, ויהי' אז בקירוב לזמן מאמר זה — ה'תרל"ו).

תמילאה יש . . חידוש הישינות: לכאוי' צ"ל: ממילא יש . . חידוש הישינות.
בכל שעה צירוף חדש: ראה תניא פמ"א (נת, ב).
כתי' ועלמות . . א"ת כוי' אין מספר: שה"ש ה, ת. תקו"ז בהקדמה — יד, ב. וראה גם זח"א קנט, רע"א. ח"ב רכו, ב. וראה עדי"ז — ע"ז לה, ב (ע"ה"פ עלמות אהבוך — שם א, ג).
ובאדרא איתא . . ושבעה: בנדרס ליכא, ושבעה". וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (רמט) שם.

עלמא תתאה כולל . . כל עולמות: הוספה. ולכאוי' צ"ל: כל עולמות העליונים.
לה"ז צריכי' כוי': מכאן — פניית בנדרס (ואוצ"ל: ולה"ז (ר"ת: ולהבין זה).
יש ב' פירושי' בתיבת עולם: ראה גם לקו"ת שם.
עולם הוא . . העלם דכשצריך כוי': ראה לקו"ת שלח לו, ד. ביאורו להצ"צ ח"א ע' שנה — ע"פ פסחים ג, א. ועוד.

עולמות צריך להיות: בכ"ק נכסלו תיבות אלו.
דמארץ לרקיע כוי': תגיגה יג, א.
וכולם רק . . מכבוד מלכותו: ראה גם לעיל סד"ה המחדש ודיה להבין ענין ז' כוי.

אינו נוגע לעצמותו מ"מ עיקר חיותו הוא מהשם וזהו חכמות אדם שהשיג לכאור"א החיות שמחיה דאל"כ וואס איז דער קונץ פון אדמן עם נמצא שעיקר החיות הוא מהשם לזה נאה לקרות שור שאותיות שור מחיין לזה נאה חמור שאותיות חמור מחיין אותו נמצא שהשם הוא עצם ומפני מה נק' הארה מפני ששרשו הוא מאין והארה בעלמא פי' מאין שאינו מושג דאלו הי' מושג אינו התהוות כ"א השתלשלות ומפני שהוא רק מאין והארה בעלמא לכן נק' הארה אבל מ"מ עיקר החיות הוא מהשם אבל למעלה אינו שייך לומר שהשם הוא המחיה אותו דא"ס הוא קדמון לכל הקדומין והגם כי בעצם מדות שגבי המל' הנה מקריאת שם זה מזה הוא עצם מדותה מ"מ זהו לגבי עצם מדת המל' אשר מדת המל' מה שממנה נתהווה הכל זהו מפני שהיא מדה מא"ס ב"ה וזהו איהו וגרמוהי חד שבחי' איהו כעצם מתיחד עם בחי' גרמוהי לברוא בהם יש מאין, וא"כ לגבי א"ס המהווה הכל שממנו מתפשט מדות המל' אינו רק בחי' התפשטות לבד, וא"כ הי' עוד פחות מקריאת שם שנק' האדם ובע"ח ומהארה זו נתהוו כל העולמות עליוני' ותחתוני' וכאשר יעמיק דעת בזה היטיב יבוא לאהבה את הוי' המהווה הכל ולדבקה בו כי הוא חיינו ואורך ימינו וזו היא הנק' אהבת עולם פי' הוא האהבה שנלקחה מהתבוננות בחי' העולמות והוא בחי' ממכ"ע דהנה אית' מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם מה הנשמה ממלא את הגוף שיש התחלקות ראש וגוף ורגל גוף הוא למטה במדריגה מהראש והרגל הוא למטה גם מהגוף כמו"כ מה שהקב"ה ממלא את כל העולם יש בזה התחלקות כמארז"ל שכל רקיע יש לו פעולה שפועל וסוכ"ע הוא גבוה במדריגה יותר ממכ"ע ויש עוד פי' בעולם שהוא ל' נצחית כמ"ש ועברו לעולם הגם ששם אינו רק עד יובל אך שם הוא גבי אדם דלפ"ע שנותיו של אדם

עיקר חיותו הוא מהשם: ראה שעהיה"א פ"א (ולעיל ד"ה אנת הוא). וראה גם לקו"ת בהר מא, ג ואילך. ועוד.

וזהו חכמות . . . לכל הקדומין: הוספה.

וזהו חכמות אדם כו' לזה נאה כו': ראה לעיל שם. וש"נ (ולכאור' צ"ל: חכמת).

פון אדמן עם: בכי"ק נכתב קודם פון עם" ונוסף בין השורות "אדמן" (והיכתב "עם" לא נמחקת). ולכאור' צ"ל: פון אדמ"ען.

בעצם . . . המל': צ"ע המשך הלשון. ולכאור' צ"ל (וכי"ה בנדפס): בעצם מדת המל'.

עצם מדותה: אוצ"ל: עצם מדתה.

וזהו איהו . . . יש מאין: ראה גם לעיל ד"ה כגוונא ורדי"ה אנת הוא. וש"נ (ובנדפס מוסיף "כני"ל פליב" ו"אגה"ק ס"כ).

מתפשט מדות: אוצ"ל: מתפשט מדת.

ולדבקה . . . ימינו: וילך ל, כ (בשינוי לשון. אבל כי"ה גם בנדפס).

אהבת עולם פי' כו': תנ"א מז, סע"א ואילך. וראה גם לקו"ת במדבר ט, ד. ועוד.

מהתבוננות: בכי"ק: מהתבוננות.

דהנה אית' . . . שיש כו' וסוכ"ע הוא כו': ראה לקו"ת אמור לא, ב. וש"נ.

כמארז"ל שכל כו': ראה חגיגה יב, ב (הובא גם לעיל ד"ה דע כו').

יותר ממוכ"ע: לכאור' הר"ת: יותר ממלא כל עלמין (או שצ"ל: מממכ"ע).

יש עוד פי' כו': מאכן — פנ"ט בנדפס. וראה גם לקו"ת במדבר שם.

כמ"ש ועברו לעולם: משפטים כא, ו.

ששם . . . עד יובל: ראה ת"י ופרש"י עה"פ. קידושין יד, ב (כמשנה) ואילך.

שנא' ימי שנותינו בהם שבעים שנה חשיב נו"ן לעולם אבל גבי מלאכי' כתי' ויעמידם לעד לעולם שהוא ל' נצחית וזהו מה שאיתא בתד"א אילו נא' אהבה רבה הייתי אומר אהבת הקב"ה לישראל אהבת שלש שנים שלש קאי על ג' עולמות בי"ע דכשיתבנינן בהם איך ששרפי' ואומרים קדוש שמשגי' איך שהוא קדוש ומובדל ואופנים מתנשאים לעומת ואומרים ברוך כבוד ממקומו שהם רוצים בהארה אך ממקומו כמו ממקומו הוא מוכרע ממקומו העצמיות מוכרח להיות כן ועי"ז יהי' לו אהבה לאלקות או אהבת עשר שנה קאי על עשר ספירות בלי מ"ה מ"ה הוא מי שהוא מהות בלי מ"ה שאינו מהות כדאיתא לפני כסא הם משתחיים או אהבת מאה שנה קאי על כתר כדאיתא בזהר קוב"ה דאתכליל מאתר עלאה סתימין דכל סתימין ואיהו רזא דמאה ברכאין דל"ת דאהבת הקב"ה לישראל הוא כמו כתר הוא עטרה והוא סוכ"ע דמאחר שהוא סוכ"ע ממילא הוא בגדר העולמות וכמו"כ כתר הוא עטרה ממילא הוא בגדר עולמות כמארז"ל מלכות בית דויד כתר הולמאתו ואפי' העיגול הגדול או כתר הכללי הגם שהוא מקיף כל העולמות בשוה פי' שאצי' עם עשיי' שוים אבל מ"מ הוא בגדר העולמות אבל אהבת הקב"ה לישראל הוא א"ס עצמותו ומהותו כדאיתא כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם קדם עילת העילות דהנה למשל באדם כשיש לו איזה בריקת אור יש לו תפיסת מקום אבל שחרות פי' שאינו תופס מקום כלל דמאה הוא מספר ומספר לגבי בלי מספר אינו ערך כלל וצ"ל לפי הכאריז"ל שמפרש אהבת עולם הוא מלי' ואהבה

שנא' ימי . . שנה : תהלים צ, י (ובכ"י: שנא).
 אבל גבי . . נצחית: הוספה. ובנדפס: אבל למעלה (לא בנוגע למלאכים) כו'.
 כתי' ויעמידם . . לעולם: תהלים קמה, ו.
 דכשיתבנינן בהם: לכארי' צ"ל: דכשיתבונן בהם.
 ששרפי' ואומרים . . ואופנים כו': ראה חולין צא, סעי"ב ואילך ובתוס' שם צב, רע"א.
 לעומת . . ממקומו: לכארי' צ"ל: לעומת השרפים . . הוי' ממקומו.
 שהם רוצים . . להיות כן: בנדפס: פי' ממקומו הוא ממקורו ושרשו כמ"ש
 במ"א ע' בדי"ה ואולם חי אני (ראה דרמ"צ קעה, ב ואילך. קפג, ב ואילך. ואולי כונתו
 לדי"ה זה דשנת רל"ד — נסמן שם בסוף הפרק).
 ממקומו הוא מוכרע: לי' רז"ל (ההשגור אצלם) — דרמ"צ קעה, ב) שבועות ז, ב.
 עשר . . מ"ה; מ"ה שאינו מהות: ס"י פ"א מ"ב (ואילך) ובמפרשים שם.
 כדאיתא לפני כו': שם מ"ו (ושם) ולפני כסאו.
 כדאיתא בזהר: ח"ש קכג, א (בשינוי לשון — ע"ש). ובנדפס מציין לביאורו ח"ש.
 דל"ת . . מ"מ הוא בגדר עולמות: הוספה.
 דל"ת: ר"ת: דלא תימא.

דמאחר . . בגדר העולמות: ראה תרי"א נד, ג, צח, סעי"ב ואילך.
 כמארז"ל מלכות . . הולמאתו: עי"ז מד, א (וראה גם סנה"א, כא, ב) — בשינוי לשון
 (ולכארי' צ"ל: דוד . . הולמתו).

כדאיתא כתר כו': תקו"ז ח"ע (קלה, ריש ע"ב). ואוצ"ל: אוכם הוא קדם כו'.
 דהנה למשל . . תפיסת מקום: הוספה. ובנדפס מציין: כמ"ש ביאור ד"ן
 בדי"ה ואולם חי אני (לד).

וצ"ל לפי כו': מכאן — פ"ס בנדפס.
 הכאריז"ל שמפרש כו': ראה לעיל בהמאמר. ובנדפס כאן (להלן) מציין: כניל פרק
 זי"ן. וצ"ל: פניו.

רבה הוא ז"א דהנה בפרדס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד להקב"ה כל ימי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי נמצא הי' משמש במקומה ומילא את דקאמר לא הוצרכתי לעשות מלאכתי ואיך אפשר לאברהם למלאות מקום מדת החסד דאברהם הוא אהבת עולם שהוא מל' ואיך אפשר למלאות מקום מדת החסד ולומר אהבה רבה הוא ז"א ג"כ דוחק לומר אך הנה הכאריז"ל מפרש אה"ע על בחי' מל' ולפי' רבינו לא מיבעי לפי' הבי' דעולם הוא לי' נצחית דניחא מאחר שהוא למעלה גם מכתר ואפי' כשנפרש דג' קאי על ג' עולמות ב"ע ועשר קאי מדות עם המוחין שהם מוחין דז"א ומאה קאי על בינה והוא התגלות עתיק דבינה מ"מ ניחא דעולם דהכי הוא למעלה מסובב וממלא וזהו דודי לי ואני לו דודי לי קאי על נשמות שעוסקים בתורה שזווגייהו תדיר הגם שהם ג"כ צריכי' לאכילה ושתייה מ"מ שאוכל ושותה' כדי שיוכל להתפלל וללמוד הי"ז יותר טוב ואני לו קאי על נשמות העוסקים במשא ומתן שהם נק' דודים שא"א להם להיות תמיד בהתבוננות לכל בעת תפילה צריך להתבונן ויהי' לו אהבה לאלקות דאם לא יתבונן יהי' נפרד באמת לכן צריך להתבונן לעיתים מזומנים ולעשות צדקה שבד"כ כא"א מישראל עושה שנאי עושה צדקה בכל עת זה הון ומפרנס בניו וב"ב זהו דודי לי ואני לו דודי לי קאי על נשמות שעוסקים בתורה שהם נק' רעים שזווגייהו תדיר ואני לו קאי על הנשמות במשא ומתן שהם נק' דודים שא"א להיות תמיד בהתבוננות לכן הם נק' דודים זהו דודי לי ואני לו.

בפרדס בשם כו' : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ז' נרות כו' וש"נ.
 ומילא את דקאמר : לכאוי צ"ל : ומילא את מקומה דקאמר.
 אך הנה כו' : בנדפס, מבואר (לכאוי) יותר — ע"ש.
 ועשר קאי מדות : לכאוי צ"ל : ועשר קאי על מדות.
 התגלות עתיק דבינה : ראה תו"א לך יא, סע"ב — ע"פ זחיג קעה, ב. ובכ"מ.
 ולכאוי צ"ל : עתיק דבינה (או : בכינה).
 דעולם דהכי : לכאוי צ"ל : דעולם דהכא.
 וזהו דודי כו' : בנדפס (כאן ובפמ"ו) — עיקר הנקודות המבוארות מכאן עד סיום המאמר. וראה בתחלת המאמר.
 מ"מ שאוכל : לכאוי צ"ל : מ"מ כשאוכל.
 העוסקים . . . לכל בעת : לכאוי צ"ל : העוסקים . . . לכל הפחות בעת.
 שנאי עושה . . . זה הון כו' : תהלים קו, ג. כתובות נ, א. וראה גם טושו"ע יו"ד ס"ג.
 הנשמות במשא : לכאוי צ"ל : הנשמות העוסקים בכשא.

פ' שמות

פָּתַח אליהו ואמר רבון עלמין אנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא דאפיקת וקרנין להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמא סתימין דלא ועלמא דאתגניילי ובסוף המאמר איתא שם אנת הוא חכים ולא בכח ידיעה אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעה וצ"ל אומרו אנת חכים כו' דבתחילה אמר אנת הוא חד ולא בחושבן ואח"כ אמר אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין הם ע"ס שהם מקורם העולמות ומפני מה אמר אח"כ עוד הפעם אנת הוא חכים אך הענין הוא דהנה כתי' רשפיה רשפי אש שלהבת יה ואיתא בכהאריז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת יה פי' מהיכן יצאה אש זה האהבה והתשוקה והרשפי אש שיש לנשמות ישראל משלהבת י"ה וענין השלהבת איתא בכהאריז"ל שיש ע"ס דאצי' והם ע"ס הגליות ויש ע"ס הגנוזות במאציל שהם גנוזות וטמונות בעצמות המאציל והנה על השלהבת איתא כשלהבת הקשורה בגחלת והנה מרומז בזה המשל ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות דהנה בגחלת יש ב' מיני שלהבת הא' שלהבת הגנוז וטמון בגחלת גופא ולפ"ז פי' קשורה בגחלת שהוא קשור וטמון בגחל גופא וזהו היקד אש שיוקד בגחלת גופא ויש עוד שלהבת שהוא יוצא חוץ לגחלת דמקיבוץ גחלים הרבה יוצא להב ולפ"ז פי' קשורה שהוא קשור ודבוק להשלהבת שגנוז בגחלת גופא כמו"כ יובן בע"ס הגנוזות וע"ס הגליות ע"ס הגנוזות הם כמשל השלהבת שגנוז וטמון בגחלת גופא וע"ס הגליות הם כמשל השלהבת שיוצא חוץ לגחלת הגם שאין לך דבר חוץ ממנו וכמ"ש את

פ' שמות, פתח כו' : לפני מאמר זה, יש בנדפס עוד מאמר (ראה במפתח שבסוף הספר שם) — פרקים סא"ג.

פתח אל" . . דאתגניילין : הקדמת תקי"ז — הובא (חלקו) ונת' לעיל רד"ה אנת הוא וסופו. ולכאוי צ"ל : דאפיקת עשר תיקונין וקרנין להון . . עלמין . . דלא אתגליין ועלמין דאתגליין.

בחכמה ידיעה . . בבינה ידיעה : בתקי"ז שם : ידיעה באל"ף. אבל כ"ה גם לקמן בהמאמר. וכ"ה גם בתניא פני"ב (עג, א.) ועוד.

שהם מקורם העולמות : לכאוי צ"ל : שהם מקור (או) מקורם (של) העולמות. דהנה כתי' רשפי" . . משלהבת יה : שה"ש ה, ו. וראה בארוכה בנדפס פס"ב"ג. כתי' רשפי" . . ואיתא בכהאריז"ל כו' : ראה לקו"ת חקת סו, ב ובהנסמן שם. וענין השלהבת כו' : מכאן — פס"ד בנדפס (מדרמ"צ קפב, א. בנדפס הוא קרוב לל' הרמ"צ).

ע"ס הגליות : כ"ה בכי"ק כאן (וברוב הפעמים בהמאמר). ולכאוי צ"ל : ע"ס הגלויות. על השלהבת איתא : אצ"ל (ע"ד הנדפס (והרמ"צ)) : על הע"ס איתא. ואולי הכוונה : על השלהבת (שבפסוק רשפי גוי) איתא כו' — ראה גם רד"ה רשפי ובהנסמן שם.

איתא כשלהבת כו' : בנדפס (והרמ"צ) נוסף : בס' יצירה (פ"א מ"ז). הא' . . ולפ"ז כו' : ויש עוד . . ולפ"ז כו' : ראה בהנסמן בדי"ה בעלותך תשיג פס"ו. וטמון בגחל גופא : לכאוי צ"ל : וטמון בגחלת גופא.

היקד אש : ע"פ ל' הפסוק — ישעי' י, טו.
שאיין לך . . וכמ"ש . . אני מלא : ראה תניא רפכ"א (וראה שמור"ר פ"ב, ה. תקי"ז תנין. ועוד). ירמ"י כג, כד.

השמים ואת הארץ אני מלא אני דוקא אך הנה כתי' כבודו מלא עולם וכבודו הוא רק זיו יקרה אלא שבגילוי מאיר זיו יקרה ואני הוא בהעלם און דאָ רעט מען דאָך מכה גילויים לכן נק' ע"ס הגליות יוצא לחוץ פי' מהעלם אל הגלוי וע"ס הגנוזות הם גנוזות וטמונות בעצמות המאצל ומהו ע"ס הגנוזות איתא בכהאר"ז"ל שהם ע"ס דכתר עתיק יומין וא"א ורבינו פי' שקאי על עקודים ובאמת הוא ענין אחד דמאח שהוא לפני אצי' וכל שלפני אצי' הוא עולם הא"ס ופי' לי נצחית דשם אינו שייך לומר ל' העלם והסתר ואפשר לומר גם ל' העלם דהוא קצת העלם והוא למשל אותיות החקיקה שחקוקים מיני ובו דכשחוקים אותיות עליהם פועלים שחרות באבן ואינו מאיר כמו שלא במקום החקיקה כמו"כ למעלה ההעלם הוא בא"ס גופא וזהו שאמר אליה' אנת הוא חד ולא בחושבן קאי על ע"ס הגנוזות שהם נק' חד כמו שית"ל אנת הוא דאפיקת עשר תיקונים וקרינין להון ע"ס לאנהגא בהון עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגלייא והם ע"ס שהם מקורים לעלמא סתד"א ועדאת"ג דבעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכמה ובתבונה וברעת כו' ממילא מקור דעסדא"ת ועדא"ת הם ע"ס הגליות ואח"כ אמר אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעה של"ת מאחר שע"ס הגנוזות הם בא"ס לכן אין שם חכ' ובינה לכן אמר אנת הוא חכים פי' ששם ג"כ שייך לומר חכים ומבין רק חכים ולא בחכ' ידיעה מבין ולא בבינה ידיעה וזהו שבחילה אמר אנת הוא חד ולא בחושבן ולא פי'

אני מלא אני דוקא אך כו' : ראה לקו"ת צו יא, סע"א ואילך. ושא כג, ד ואילך. ועוד. כתי' כבודו כו' : נוסח קדושת כתר. וכבודו . . . זיו יקרה : תרגום לישע"י ו, ג. רעט מען : בכי"ק נכפל "מען". בעצמות המאצל : לכאוי צ"ל : בעצמות המאצל. איתא בכהאר"ז"ל . . . וא"א : בנדפס (וורמ"צ) נוסף : כמ"ש בביאור ע"פ ועשית בגדי קדש (ראה אוה"ת תצוה על איתרכב. וראה גם לקו"ת בחקותי מו, ג). ורבינו פי' כו' : בנדפס (וורמ"צ) נוסף : "בד"ה ארדה נא ואראה". וראה תו"א נח י, ג ואילך.

זמאח שהוא : לכאוי צ"ל : דמאחר שהוא. הוא עולם : בכי"ק נכפל "הוא". ופי' לי נצחית . . . הוא בא"ס גופא : הוספה. והכוונה (לכאוי) : ופירושו (ד"עולם הא"ס") לי נצחית כו'. לי נצחית . . . לי העלם : ראה ד"ה שלפניו. למשל אותיות החקיקה כו' : ראה לקו"ת שם, ב ואילך. חקת נט, ג (ואוה"ת ע"ז — יע' תשעב). שה"ש א. ועוד. מיני ובו דכשחוקים : לכאוי צ"ל : מיני ובי' דכשחוקקים. וזהו שאמר אליה' כו' : מכאן — פס"ה בנדפס ; מדרמ"צ שם, ב (ולכאוי צ"ל : אליהו). כמו שית"ל : בסמוך. סתד"א ועדאת"ג . . . דעסדא"ת ועדא"ת . . . של"ת : ר"ת : סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין . . . דעלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין . . . שלא תימא. דבעשרה דברים כו' : חגיגה יב, א. וזהו שבחילה . . . ולא בחכ' ידיעה : הוספה (ולכאוי צ"ל : שבתחילה).

ואח"כ אמר אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינין להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגליין דארז"ל בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכ' ותבונה ובדעת בכח ובגצרה כו' והמקור דעלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגלייא הם ע"ס הגליות ואח"כ אמר אנת הוא חכים פי' מה שאמרתי לך אנת הוא חד ולא בחושבן קאי על מדריגה שהוא חכים ולא בחכ' ידיעה והם ע"ס הגנוזות שהם נק' חד הגם שהם ג"כ עשר ספירות זהו ע"ש עתיד להיו' וזהו המשל כשלהבת הקשורה בגחלת שיש שלהבת שגנוז וטמון בגחלת גופא ויש שלהבת שיוצא חוץ לגחלת כמור"כ ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות. והנה יש לזה עוד משל אחר דהמשל דשלהבת הקשורה בגחלת הוא משל פשוט הגם דכתי' כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא נמצא שהפסק מדמה ה' אלקיך לאש באמת פרכינן בכמה מקומות האיך מדמין ה' אלקיך לאש ומתריצין שם כמה תירוצים עד שמסיק שהוא משל טוב נמצא שבאמת משל דשלהבת הוא משל טוב ותימצא בו כל הפרטים שבנמשל נמצא שבאמת איז דער משל אריכטיגער משל אך יש לזה עוד משל אחר שהוא משל רוחני דהנה ענין התפשטות כוחות הנפש שמתחלקי' לחיות פרטים כח הראי' בעין כח השמיעה באזן. כח המעשה בידים כח ההילך ברגלים ממילא בעצם הנפש יש ג"כ כוחות לזה וכמו שהם בעצם הנפש הם התכללות וכמ"ש וכל העם רואים את הקלות ואת הלפידים רואין את הנשמע ושומעין את הנראה וצ"ל איך שייך לראות דבר הנשמע ולשמע דבר הנראה אך מפני שהאיר בהם כללית הנפש ששם אינו שייך התחלקות ומלבד זאת ה"ה גבוהים במדריגה כמ"ש ויחן ישראל גוד ההר כולם כאיש אחד נמצא שבמ"ת שהי' גילוי אלקות נעשו כולם כאיש אחד נמצא שיש כוחות שמתחלקי' לאברי' פרטים ויש הכוחות איך שהם עומדי'

דארז"ל בעשרה כו' : נסמן לעיל בסמוך.

והנה יש לזה כו' : מכאן — פס"ו בנדפס ; מדרמ"צ שם (פ"ב).

משל פשוט . . משל רוחני : עדין הוא גם לקמן. וראה עדין בנדפס ספס"ט. ורמ"צ

שם (קפג, א).

הגם דכתי' . . שהוא משל טוב : הוספה.

דכתי' כי כו' : ואתחנן ה' כד.

שהפסק מדמה : לכאוי צ"ל : שהפסק מדמה.

פרכינן . . ומתריצין כו' : ראה לקרי"ת ראה לב. ב. וראה גם תוי"א צו, א"ב. סה"מ

תקס"ד ע' לה ואילך. ועוד.

דהנה . . שמתחלקים . . ממיצא כו' : הלשון אינו ברור כ"כ. וראה בנדפס ודרמ"צ

שם (קפג, ב).

הם התכללות : אוצ"ל : הם בהתכללות.

וכמ"ש . . נעשו כולם כאיש אחד : הוספה.

וכמ"ש וכל . . רואין כו' : יתרו כ, טו (ושם : הקולת. וראה מכילתא (ורשי"ת)

עה"מ, ובהמצויין בלק"ש ח"ו ע' 120.

ומלבד זאת כו' : צע"ק הכונה בהוספת ביאור זה.

היה גבוהים : רי"ת (לכאוי) : הרי היו (ישראל) גבוהים.

כמ"ש ויחן . . כאיש אחד : יתרו יט, ב. מכילתא (ורשי"ת) עה"מ.

נמצא שיש . . בעצם הנפש : ראה בנדפס (ודרמ"צ) בביאור יוחר.

בעצם הנפש כמו"כ ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות ע"ס הגנוזות הם כמשל הכחות איך שהם בעצם הנפש כמו"כ ע"ס הגנוזות: הם גנוזות וטמונות בעצמות המאצל וע"ס הגליות הם התפשטות כוחות הנפש נמצא שמשל זה הוא משל רוחני דמשל דשלהבת הקשורה בגחלת הוא משל טוב אך הוא משל פשוט אבל משל זה הוא משל רוחני איך שמבשרי אחזה אלוה והנה יש לזה עוד משל שהוא בדקות יותר דהנה בנפש יש שכל שכל הוא אור ואור הוא גילוי ולמשל ביום שהוא זמן האור רואין ובלילה שהוא זמן החושך אינו רואין כלום נמצא שהאור הוא גילוי וגילוי הוא אור לכן נק' השכל אור ההשכלה והנה למשל כשאדם לומד איזה מסכת דמי ששכלו קטן אינו מיבין עומק הענין ואינו יודע רק פון איבין אופי ומי שהוא בר שכל גדול מבין עומק הענין הגם שלכאור משמע שהנושא הוא כן מ"מ מעמיק ומבין שהנושא הוא דוקא כן וזהו"ע הפילפול שבגמ' שהכל רק לחדודי למשל אחד שאומר הלכה ואחד מקשה עליו אין פי' שהוא סובר שההלכה אינו כן אלא סובר ג"כ שההלכה כן וכל הקושיות הם רק ליבון הילכתא דמי שיהי' שכלו קטן וילמוד זו ההלכה ויקשה לו ולא יודע מה לתרץ לזה מקשינן ומתרגיזין כדי שיודע שלא קושיא הוא ומי שהוא בר שכל גדול מבין שכל הקושיות הוא כדי ללבן את ההלכה ומי שהוא בר שכל קטן מינסער שהקושיא הוא קושיא טוב ואח"כ מאטערמען זיך עד שמוציאין תירוץ ונק' אור השכלה והוא מורגש מאחר שקוראין אותו בשם אור דאם לא הי' מורגש אינו שייך לקרותו בשם אור והנה יש משכיל והוא גבוה משכל והוא אינו מורגש ולכן אין לנו עליו שם כלל דאינו שייך לקרותו בש' אור מאחר שאינו מורגש ולומר שאינו אור אינו שייך דאנו יודעין שהוא גובע בשכל אבער וואס גובע וען גובע אינו אנו יודעין וכמו"כ בע"ס הגנוזות וע"ס הגליות ע"ס הגליות הם כמו שכל שאנו יודעין מה הוא לכן אית' וקרינין להון עשר ספירין שאנו קוראין אותם בש' ע"ס דמאחר שהוא מקור על עלמא סתימין דלא אתגליין ועל עלמא דאתגלייא נמצא שהוא מקור גם על דאתגלייא לכן אנו קוראין אותם בש' ע"ס אבל ע"ס

בעצמות המאצל : לכאור צ"ל : בעצמות המאצל.

נמצא שמשל . . אחזה אלוה : הוספה.

שמבשרי אחזה אלוה : לי הכתוב — איוב יט, כו.

והנה יש לזה כו' : מכאן עד „והנה לכאור כו'“ (המצויין לפס"ח) — ישנו בקיצור

(ורק הגוודות) בנדפס פס"ו — מדרמ"צ שם, ומציין לד"ה כמים הפנים לפנים (וראה ביאור

הב' לד"ה זה בשה"מ תקס"ד (ע' צד"ח). ונדפס מאמר זה (עם הגהות ושינויים) באוה"ת

בשלח — ראה שם ע' תפא ואילך).

אינו מיבין . . איבין : כ"ה בכי"ק במי וא' צרוי. ולכאור צ"ל : מבין . . איבין.

ולא יודע . . כדי שיודע : אוצ"ל : ולא ידע . . כדי שידע (או : שיודע — י

חרוקה ; ו' קמוצה).

מינסער . . מאטערמען : כ"ה בכי"ק (מינסער במי צרוי ; מאטערמען מנוקד). ולכאור

צ"ל : מיינס ער . . מאטערט מען.

יש משכיל : כ"ה גם לקמן „משכיל“. והכונה כח המשכיל (וכמ"ש בנדפס ודרמ"צ).

אינו אנו : לכאור צ"ל : אין אנו.

אית וקרינין כו' : כנ"ל בהמאמר.

גם על דאתגלייא : אוצ"ל : גם על עלמא דאתגלייא.

הגנוזות הם כמו משכיל דאיכותו ומהותו אין אנו יודעין רק שאנו יודעין שיש משכיל שהעיקר הוא המשכיל דלמשל מי שהמשכיל שלו קטן והוא אומר שכל הגם שהוא אומר האותיות מ"מ האותיות הם טיט נמצא מוכרח לומר שיש משכיל אבל מהו משכיל אין אנו יודעין דלידע מהו משכיל צ"ל ע"י שכל וא"א להוצא את השכל מהעלם אל הגלוי כמו שהוא גבי כמ"כ ע"ס הגנוזות אין אנו יודעין מה הם וה"ה כמו משל דשלהבת הקשורה בגחלת דשלהבת שיוצא חוץ לגחלת צריך לשלהבת שבתוך הגחלת והשלהבת שבתוך הגחלת אינו צריך לשלהבת שיוצא חוץ לגחלת כמ"כ ע"ס הגליות צריכי' לע"ס הגנוזות וע"ס הגנוזות א"צ לע"ס הגליות ושניהם אין ערוך לגבי א"ס ואינו שייך לומר ע"ז שהוא כטיפה מן דא"ר יוחנן יכולני לשער כמה טיפות יש בים וע"ז אפי' לשער ג"כ אינו שייך לומר והנה לכא' משמע דמשל דהתפשטות כוחות וכמו שהם בעצם הנפש אינו משל דהנה איתא בפרדס דע"ס הגנוזות הם מקור ושרש הכלים נמצא שהמשל דהתפשטות כוחות הנפש וכמו שהם עומדים בעצם הנפש אינו משל לזה כלל דשם מבואר דכמו שהם עומדי' בעצם הנפש הם אור בלא כלי ואח"כ מתלבשו בכלים הם האברי' ואיך שייך לומר על ע"ס הגנוזות שהם אור בלא כלי ובאמת הם מקור ושרש הכלים וזה ה' משל על אור המאיר בכלי שמצד האור חכ' חסד מל' שוים רק שנשתנה לפי גוון הכלי כמו מים שהוא גוון לבן שמשתנה לפי גוון הכלי שאם נותנין אותו בכלי אדום הוא אדום אין אַבלער כלי איז ער בלאו ואם נותנין אותו בכלי לבן הוא לבן כמו גוון העצם ולזה ה' טוב משל דעצם הנפש והתפשטות כוחות הנפש דבעצם הנפש הם אור בלא כלי ואח"כ נתלבש בכלי אבל על ע"ס הגנוזות אין זה משל כלל אבל משל דשכל ומשכיל הוא משל טוב דמשכיל ג"כ בכלי רק שהוא העלם וה"ז כע"ס הגנוזות שהם מקור הכלים רק בהעלם ועוד דפעמים מצינו שמשכיל הוא כח

כמו משכיל : בכ"ק נוסף כ"א אחר כמ"ו — כמו.

דלמשל מי . . שהוא גבי' : צ"ע הכוונה בכ"ו.

הם טיט . . וא"א להוצא . . שהוא גבי' : כ"ה בכ"ק (בט' צרוי. ולכא' צ"ל : הם טיט . . וא"א להוציא . . שהוא גבי' (או : גבי משכיל).

מן דא"ר : לכא' צ"ל : מן הים דא"ר.

דא"ר יוחנן כו' : כן הובא גם בנדפס פקני"ב (ובכ"מ בדא"ח). וראה הוריות י' סע"א ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (קסא).

והנה לכא' כו' : מכאן — פס"ח בנדפס ; מדרמ"צ שם (קפג, א).

איתא בפרדס : בנדפס 'נוסף : שער הצהצחות פ"ו.

מתלבשו בכלים : לכא' צ"ל : מתלבשי' (או : נתלבשו) בכלים.

מתלבשי' . . האברי' . . ואח"כ נתלבש בכלי : בנדפס (וודרמ"צ) נוסף : וכמ"ש מזה במ"א בדי"ה ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות (ראה ד"ה זה באה"ת שמות ח"ז ע' ב"תצא ואילך).

שמצד האור . . גוון הכלי : בנדפס כותב ע"ז (בתחלת הפרק) "וכך מבואר במ"א בכ"מ באריכות". ובודרמ"צ שם ליחא חיבת "במ"א", ואולי כצ"ל גם בנדפס.

אבלער כלי : בכ"ק : א' פתוחה ; ל' קמוצה. ואוצ"ל : א בלאער כלי.

דמשכיל ג"כ . . שהוא העלם . . רק בהעלם : אוצ"ל : דמשכיל הוא ג"כ . . שהוא בהעלם . . רק שהם בהעלם.

דפעמים מצינו . . כח הכלי : בנדפס (ועד"ו בדרמ"צ) : מבואר במ"א דהשכל הוא כלי לגבי עצם הנפש א"כ כח המשכיל הוא כח הכלי.

הכלי וכן ע"ס הגנוזות הם ג"כ כח הכלי אבל משל דעצם הנפש והתפשטות כוחות הנפש אינו משל כלל. אך באמת אפשר לקיים משל זה ג"כ דכמו שמבואר במשכיל שהוא כח הכלי כמו"כ אפשר לומר גם בע"ס הגנוזות דמה משכיל הוא כח הכלי כ"ש עצם הנפש נמצא כמו שעצם הנפש הם כח הכלי דכח הראי' בעין כח השמיעה באוזן יש להם כח בעצם הנפש נמצא שעצם הנפש הוא כח הכלי כמו"כ ע"ס הגנוזות הם מקור ושרש הכלים נמצא שיש לזה ג' משלים שלהבת שבתוך הגחלת ועצם הנפש ומשכיל הם משלים לע"ס הגנוזות ושלהבת שיוצא חוץ לגחלת והתפשטות כוחות הנפש ושכל הם משלים לע"ס הגליות והנה יש לזה עוד משל דג' משלים הנ"ל הם עלמות וגלויים ויש משל בגלויים גופא והוא עד"מ אהבה ויראה שיש באדם הם מהשכל דכשמתבונן בגדולת מה רבו מעשיך ה' ומה גדלו מעשיך ה' ריבוי הנבראים שנבראו וגדולי הנבראים כמו שמים וארץ וכמ"ש השמים מספרים כבוד אל עי"ז נעשה לו אהבה וכמו"כ יראה הוא ג"כ מהשכל כמ"ש ויראו מגשת אליו דוקא כשמשגיגים מדריגת אליו אזי יהי' לו יראה אבל אם אינו משיג מדריגת אליו אזי אין שוטה נפגע פי' אינו נפגע אינו מרגיש נמצא שאהוי"ר הם מהשכל וזה דאיתא חכ' ובינה הם אב ואם ומולידים בן ובת שהם אהוי"ר וכשיש לו אהבה לאלקות הוא מתפעל והנה בהתפעלות גופא יש ב' בחי' הא' הוא שיוצא מן הכלי והב' התפעלות שכלים והנה לכאוי' משמע שהתפעלות שיוצא מן הכלי הוא יותר טוב ובאמת אינו כן דעיקר הוא התדבקות לאלקו' כמ"ש ואתם הדבקי' ובה' אלקיכם חיים כולכם היום שאפי' בהיום לעשותם ג"כ ישיגו מדריגת חיי החיים הגם דכתי' לאהבה וליראה פי' שיהא תוכו רצוף אהבה דהתפעלות שיוצא מן הכלי נראה שהוא קצת נפרד כמשל הבן שנמשך מטיפת מוח האב והנה קודם שנולד הי'

אך באמת כו' : מכאן (עד משלים לע"ס הגליות) — פס"ס בנדפס ; מדרמ"צ שם (ושם — בביאור יותר קצת. ע"ש).

כוחות הנפש : לכאוי' צ"ל : כחות הנפש.

והנה יש לזה כו' : מכאן — פ"ע בנדפס ; מדרמ"צ שם.

עלמות וגלויים : לכאוי' צ"ל : העלמות (או : בהעלמות) וגלויים.

בגדולת מה רבו : לכאוי' צ"ל : בגדולת ה' מה רבו.

מה רבו . . הוא מתפעל : הוספה.

מה רבו . . שמים וארץ : ראה לעיל ד"ה ואעשך (וד"ה המחדש) ובהנסמן שם.

וכמ"ש השמים כו' : תהלים יט, ב. וראה סידור קצת, א ואילך. אוה"ת (י"א) עה"פ

ע' נח ואילך. ועוד.

כמ"ש ויראו כו' : תשא לה, ל.

אין שוטה נפגע פי' כו' : שבת יג, ב. ירושי' תענית פ"ג ה"ח ובפי' קה"ע שם.

וזוהו דאיתא חכ' כו' : ראה תניא פ"ג. ועוד.

והנה בהתפעלות כו' : מכאן (עד סיום המאמר) — המשך פ"ע בנדפס, אבל בכמה

שינויים וכו'.

התפעלות שכלים : לכאוי' צ"ל : התפעלות שכלית.

כמ"ש ואתם כו' בהיום לעשותם : ראה גם לעיל סד"ה דע כו' ובהנסמן שם.

הדבקי' ובה' : לכאוי' צ"ל : הדבקי' בה'.

דכתי' לאהבה וליראה : אולי הכוונה להפסוק בפי' עקב — י, יב.

תוכו רצוף אהבה : לי' הכתוב — שה"ש ג, י.

כח הולדה באב ולאחר שנוולד ה"ה נפרד מן האב כמו"כ התפעלות שיוצא מן הכלי נראה כמו קצת נפרד נמצא שהעיקר הוא התפעלות כמו"כ ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות ע"ס הגנוזות הם כמו התפעלות שישלבים וע"ס הגליות הם כמו התפעלות שיוצא מן הכלי והוא רשפיה רשפי אש שלהבת יה ואיתא בכהאריז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת יה דכמו בשלהבת יה יש ב' בחי' ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות כמו"כ למטה יש דחילו ורחימו שיכלם ודחילו ורחימו נגלים והעיקר הוא דחילו ורחימו שכלים כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום והנה כמו שלמעלה יש ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות כמו"כ למטה באדם יש דחור"ח שכלים ודור"ח נגלים והנה שכיפעול האדם שיהי לו דחילו ורחימו שכלים דא"ר נאך דער פאָרקען די טיפערע כוחות והוה רשפיה רשפי אש שלהבת יה.

ש"פ וארא

רשפיה רשפי אש שלהבת יה ואח"כ כתי' מים רבי' לא יוכלו לכבות אהבה וצ"ל דהנה אנו רואין למטה שמים מכבה את האש ואפי' מעט וכאן כתי' מים רבי' לא יוכלו לכבות אהבה אך הנה איתא במדרש אמר ר' ברכיה כאש שלמעלה מים אין מכבה את ואש אינו מכלה את המים שר' ברכי' מפרש את הפסוק רשפיה קאי על גה"א שאהבה ותשוקה ורשפי אש שיש בנש"י לאלקו' אפי' מים רבים לא יוכלו לכבות אותו אהבה מפני שהיא משלהבת יה ולמעלה מים אינו מכבה את האש ואש אינו מכלה את המים וכדאיתא בכהאריז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת י"ה ואיתא במדרש נטל אש

התפעלות כמו"כ . . שיכלים : לכאו' צ"ל : התפעלות שכלי כמו"כ . . שכלית.

רשפי' . . ואיתא כו' : ראה בתחלת המאמר.

דחילו ורחימו שיכלם : לכאו' צ"ל : דחילו ורחימו שכלים.

והעיקר הוא . . כמ"ש כו' : כניל בסמוך.

שכיפעול האדם . . דאר נאך : כיה בכי"ק (לכאו'). ולכאו' צ"ל : כשיפעול האדם . .

דארף נאך.

ש"פ וארא, רשפי' כו' : במפתח שבסוף הגדפס — שדיה (זה) דוארא כולל הסעיפים עתה, אבל כאן נמצא רק התחלה מהמאמר, ובגדפס — חלק זה הוא בפעי' ורי"פ עד (והשאר חסר כאן, וגם חסר עד פפ"ו — ד"ה זכור דלקמן).

רשפי' . . מים רבים כו' : שה"ש ה' ר"ז (ושם : את האהבה).

וצ"ל כו' : מובנת השאלה, ע"פ מ"ש בגדפס פע"א שה"אהבה" שבפסוק הב' היא ה"אש" שבפסוק הא'.

איתא במדרש : בגדפס (פע"ד) נוסף : שה"ש ע"פ רשפי' (ולכאו' צ"ל : את האש ואש

(כו').

וכדאיתא בכהאריז"ל : הובא גם ברד"ה הקודם וסופו.

ואיתא במדרש כו' : ב"ר פ"ד, ז (וראה גם תגיגה יב, סע"א), מכאן — הוספה.

ומים ופתכן זה בזה ומזה נעשה שמים נמצא שמאש ומים נעשה בריאה ולא כיבו זה את זה. אך הנה צ"ל דהנה איתא בזה נטל אש ומים ופתכן זה בזה ולא הוה קיימו וקיימו ברוחא עילאה ופעמים איתא ואגלידא ברוחא עילאה נמצא שמאש ומים בלא רוחא עילאה לא הוה קיימו וכאן כתי' רשפיה רשפי אש דכנס"י מפני שהיא משלהבת יה לכן מים רבי' לא יוכלו לכבות אהבה [חסר]

ש"פ יתרו

זכור את יום השבת לקדשו, ואיתא ברמב"ן לקדשו הוא כמ"ש וקדשתם שנת החמשים שנה כמו שביובל הי' ב"ד צריך לומר מקודש מקודש כמ"כ שבת ג"כ צריכ"י לקדשו ואח"כ כתי' ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת להוי' אלקיך, ואיתא שם הנה יש ב' מלאכות הא' מלאכות אוכל נפש והב' מלאכות שאיני' לצורך אוכל נפש ששת ימים תעבוד הוא כמ"ש כל עבודה בשדה קאי על מלאכות שאיני' לצורך אוכל נפש רק שהם הקדמה לאוכל נפש כמו חרישה וזריעה ועשית כל מלאכתך קאי על מלאכה שהם לצורך אוכל נפש ויום השביעי שבת לה' אלקיך שצריך להיות שביטה מב' מלאכות אילו. וצ"ל הלא שבת מקידשה וקיימי ולכן אומרים בשבת ברוך מקדש השבת וביו"ט ברוך מקדש ישראל והזמנים ואיתא דאינהו דמקדשי לזמניה אבל שבת היא מקדשה וקיימי ומה צריכ"י לקדש השבת ועוד צ"ל אומרו ששת

איתא בזה: ראה זח"א ע"ז א.

[חסר]: בכ"ק — נשאר כאן חלק סוף העמוד ודף שלאחריו.

ש"פ יתרו, זכור כו': ראה הערה לר"ד הקודם. מכאן — ספ"ו בנדפס (ורק חלק, והשאר חסר כאן — עד ספצ"ב (סיום מאמר זה), חוץ ממה שמצויין לפצ"ב).

זכור . . ואיתא ברמב"ן: יתרו כ, ת. רמב"ן שם.

ואיתא ברמב"ן . . ואיתא שם: בנדפס שם — רק נקודות מהרמב"ן.

כמ"ש וקדשתם . . שביובל כו': בהר כה, י (וכצ"ל בנדפס שם הערה שמב. ושם:

את שנת). ר"ה כז, א. רש"י עה"פ.

ששת ימים . . ואיתא שם: יתרו שם, ט. רמב"ן שם.

שאיני' לצורך . . שאיני': לכאוי צ"ל: שאינם לצורך . . שאינם.

כמ"ש כל כו' חרישה כו': שמות א, יד (וראה רש"ב"ם שם). ושם: ובכל.

על מלאכה: אוצ"ל: על מלאכות.

ויום השביעי כו': יתרו שם, י. וראה רמב"ן הג"ל.

שבת מקדשה כו' ולכן . . והזמנים ואיתא כו': ביצה י, א (שבת). ברכות מט, א

(יו"ט), ולכאוי צ"ל (כבנמרא): מקדשא וקיימא . . לזמני . . מקדשא וקיימא.

ועוד צ"ל כו' אך זה כו': ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש ובהנסמן שם.

ימים תעבוד מה צריכי' היתר על עשיית מלאכה הלא מעצמו מובן מאחר שגבי שבת כתי' לא תעשה מובן שבששת ימי החול מותר אך זה אפשר לתרץ דאיתא מאן דמחוי במחוק קדם מלכה קטלה חייב ומאחר שמלא כל הארץ כבודו האיך מותר בעשיית דצריכי' לזה תנועות האברים לכן צריך לכתוב היתר על עשיית מלאכה אך הנה צ"ל הלא איתא כמה פסוקי' בענין היתר מלאכה כמו ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות ולמה גבי ציוי ענין שבת כתי' היתר על עשיית מלאכה. אך הנה נת"ל ששת תעבוד קאי על ענין הבריורי' דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא וצריך להיות מלחמה הן בתורה הן בתפילה הן באכילה אבל שבת אינו שייך ענין הבריורים דשבת הוא מנוחה וזהו דכתי' על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשיהו ופירשי ברכו במן וקדשו במן ברכו במן כמ"ש ראו כי ה' נתן לכם את השבת ע"כ הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו על יצא איש מקומו קדשו במן דבשבת לא ירד ובליקוט ובמדרש איתא ברכו במאור פניו של אדם דאינו דומה מאור פניו של אדם בחול למאור פניו של אדם בשבת וברמב"ן איתא דאינו דומה השכלה שמשכיל אדם בחול להשכלה שאדם משכיל בשבת ה"ז יותר עמוק ובאמת שניהם עולים בקנה אחד דכתי' חכמת אדם תאיר פניו מהארת פניו מובן ענין החכ' שגורם שיאיר פניו ולהבין ענין לקדשו צ"ל מ"ש מזמור שיר ליום השבת ואיתא כל עיסקא דשבתא כפול וחשיב שם הרבה דברים שהם כפלי' שיר כפול דכתי' מזמור שיר ליום השבת. וצ"ל

דאיתא מאן כו' : ראה תגיגה ה, ב (ולכאוי צ"ל : במחוג . . מלכא קטלא).

שמלא כל הארץ כבודו : לי הפסוק — ישעי' ה, ג.

ששת ימים . . תשבות : משפטים כג, יב.

בעשיית דצריכי' : לכאוי צ"ל : בעשיית מלאכה דצריכי'.

עשיית מלאכה : בנדפס נוסף : משמע שהוא שייך לשבת.

נת"ל : כאן — אינו. ובנדפס מצוין ע"ז : כמשנת"ל פפיא עד פפיא.

ששת תעבוד : לכאוי צ"ל : דששת ימים תעבוד.

דלית פולחנא כו' : כן הובא בלקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ בדא"ת. וראה זח"ב נה, ב

(ובכ"ק : דריחמות).

מלחמה הן . . באכילה : ראה בנדפס פפיא (תפלה ואכילה) וסוף פפי' (תורה).

דכתי' על כן . . שיאיר פניו : בנדפס הוא בפצי"ב.

דכתי' על . . ופירשי כו' : יתרו כ, יא. ופרשי שם. ובנדפס שם נוסף : והוא

מהמדי', ובהעתק כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (שעט) "מכילתא פי' יתרו" (עה"ס). וכ"ה בכ"ר

וילקוט הנסמן בסמוך.

כמ"ש ראו . . ממקומו : בשלח טו, כט. ושם : לכם השבת (אבל כן הובא גם

בנדפס פפי' . . אל יצא . . ממקומו.

ובילקוט ובמדרש : ליקוט"ש בראשית רמז טו. וראה גם ב"ר פי"א, ב. וראה מכילתא שם.

וברמב"ן איתא : עה"פ יתרו שם (בשם הראב"ע, וכמצויין בנדפס) — התוכן,

ולא הלשון.

ה"ז יותר עמוק : הוספה.

עולים בקנה אחד : בנדפס : היא היא.

דכתי' חכמת כו' : קהלת ה, א.

ולהבין ענין כו' : מכאן — המשך פפי' בנדפס.

מ"ש מזמור . . ואיתא כו' : תהלים צב, א. מדרש תהלים וילקוט עה"פ (הובא גם

בלקו"ת ר"פ בשלח).

ענין הכפילה דמומור ושיר מאחר שפי' אחד דמה דחשיב שם מ"ש מחלליה מות יומת ה"ז הזארה וכן זכור ושמור בדבור אחד נאמרו ה"ז מ"ע ומל"ת אבל מה"ע כפילה דמומור ושיר אך הנה כתי' ששת ימים תעבוד שצ"ל עבודה כמ"ש תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה שצ"ל עבודה וגם בשמחה וצ"ל מה שייך עבודה למעלה דהנה עבודה הוא לשון תיקון למשל עבד שמתקן מאכל לרבו שבלא תיקון אינו ראוי לאכילה נמצא הרב שהוא מוכרח לאכילה ושתיה אינו יכול לאכול אותו כך בלא בישל [חסר]

בס"ד פ' משפטים

ועבדתם את ה' אלקיכם ובירך את לחמך ואת מימך והסרותי מחלה מקרבך ואח"כ כתי' לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא. והנה חשיב כאן ד' דברים ובירך את לחמך ואת מימך הוא ברכת המזון והמים שאדם צריך אותם על צד ההכרח שאפי' יהי' לו כל הענינים ולא יהי' לו לחם ומים לא טוב והסרותי מחלה מקרבך שיהי' שלימות הבריאה לא תהי' משכלה ועקרה בארצך להוליד בנים ושלא לקבר את בניה את מספר ימיך אמלא הוא ענין אריכות ימים וזהו ועבדתם את הוי' אלקיכם אזי יהי' ד' דברי' אלו והגם שיש עוד דבר ה' דכתי' את אימתי אשלח לפניך אך זה קאי על זמן הכיבוש ובממשנה תורה כתי' בפירוש הנני אשלח לפניך את הצרעה עד אבד

שפי' אחד : ר"ת : שפירושם אחד (ובנדפס : ענינם אחד).
מ"ש מחללי' כו' : שמות לא, יד — הובא במדרש וילקוט שם.
מ"ש מחללי' . . הזארה : לכאז' צ"ל : אזהרה. והכוונה (לכאז'), שזהו רק אזהרה ולא ציווי. וראה בנדפס — באר"א.
זכור . . נאמרו : במדרש וילקוט שם : זכור ושמור. וראה מכילתא יתרו שם (הלי' ככפנים).
כמ"ש תחת . . וגם בשמחה : תבא כה, מז (וכצ"ל בנדפס שם הערה שג). וראה רמב"ם סוף הלי' לולב, תניא פכ"ו, ועוד.
לשון תיקון : בכי"ק נוספה כאן תיבה בלתי ברורה. ואוצ"ל : ושירות (כבנדפס).
(חסר) : בכי"ק נשאר כאן חלק סוף העמוד ושלאחריו, ועוד ב' דפים.

פ' משפטים, ועבדתם כו' : במפתח שבסוף הנדפס, שד"ה (זה) דמשפטים כולל סעיף צג"ז. אבל כאן נמצא רק עד רפצ"ו, והשאר — חסר. וגם חסר עד פקט"ז — ד"ה חייב אדם דלקמן (לבד פק"דה — ראה מאמר הבא ובהערות שם).
ועבדתם . . לא תהי' . . אמלא : משפטים כג, כה"ו. מכאן — פצ"ג בנדפס.
שלימות הבריאה : אוצ"ל : שלימות הבריאות.
ושלא לקבר כו' : ראה פרש"י שם, כו.
דכתי' את כו' : שם, כו.
ובממשנה תורה : לכאז' צ"ל : ובמשנה תורה.
ובממשנה תורה . . ופי' הרמב"ן כו' : עקב ז, כ (ושם : וגם את הצרעה ישלח

הנשארים והנסתרי' מפניך ופי' הרמב"ן שיש אומת שיצאו להלחם ויש אומת שלא יצאו להלחם רק סגרו א"ע במבצרי' והם הי' הצרעה מכלה ומהו הצרעה יש בזה מחלקת ויש דעה שאומר שהוא כמין חולה אבל הרמב"ן אומר שא"צ לזה נימצא שהוא קאי על זמן הכיבוש וכאן אינו חשיב רק דברי' ההוים שאדם צריך להם תמיד שהם בני חיי ומזוני ושלימות הבריאה ולא חיי חלי' וזה תלוי בעבודה ומהו"ע עבודה הוא תומ"צ כמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה זו שס"ה מל"ת ואיתא בגמ' ע"פ לעבדו בכל לבבך איזה עבודה שבלב זו תפילה כי מצות צריכו' כוונה והכוונה זו תפלה ותפלה מוכך כ"ד וכן אנו כשאדם מתפלל ביום אחד יותר משאר ימים איז ער אידעלער וצ"ל דהנה משמע מהפסוק ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה מל"ת שסס"ה מל"ת אינן בכלל עבודה ואיתא שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח וי"ה הוא גבוה במעלה יותר מו"ה נימצא שסס"ה מל"ת הם גבוהים יותר מרמ"ח מ"ע ולמה אינם נחשבי' בכלל עבודה והנה אפשר לומר ע"פ פשוט לכן אינם נחשיבי' בכלל עבודה מפני שש' עבודה שייך לומר ע"ד שעושין אותו כמו עבד שהוא נק' עבד מפני שהוא עושה מלאכה לרבו אבל מל"ת הם שב ואל תעשה שאינו עושה כלום לכן אינם נחשבי' בכלל עבודה אבל אין זה אמת דהנה איתא ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה והעיקר הוא מל"ת דמל"ת הם אתכפייה שאינו אוכל דבר האסור שהוא רוצה אותו דבר ואינו אוכל אותו מפני שהוא אסור ה"ז אתכפייה והעיקר הוא אתכפייה וכמו שנת"ל יעקב נק' מפני שהוא

ה"א בם עד אבד גוי'. רמב"ן משפטים שם, כה (בהמשך הביאור בהפסוקים שם).

שיש אומת . . מחלקת : לכאוי צ"ל : שיש אומת . . מחלקת.

ויש דעה : ראביע (משפטים שם, כח) — הובא ברמב"ן הג"ל.

כמין חולה . . נימצא : לכאוי צ"ל : כמין חולי . . נימצא.

ושלימות הבריאה : אוצ"ל (כבודפס) : ושלימות הבריאות.

כמ"ש ויניחהו . . לעבדה זו כו' : בראשית ב, טו. זח"א כו, א. ח"ב קסה, ב.

תקו"ז תכ"א (סב, א).

ואיתא בגמ' ע"פ כו' : עקב יא, יג (ושם) : ולעבדו . . לבבכם). תענית ב, א

(הובא בפרש"י עה"ט).

מצות צדיכו' כוונה : ברכות יג, א. וש"נ.

מצות צריכו' . . והכוונה כו' : ראה בנדפס פס"ח.

מוכך כ"ד : ר"ת : מוכך כל דבר.

אנו כשאדם . . אידעלער : כ"ה בכי"ק (בא צרוי ; ד' סגולה כו'). ולכאוי צ"ל :

אנו רואים כשאדם . . אידעלער.

ואיתא שמי כו' וי"ה הוא כו' : זח"א כד, א. הקדמת תקו"ז בתחלתה (ה, סע"ב,

י, ב. ועוד). וראה ג"ל לקו"ז פקודי ג, ב ואילן. ועוד (וראה גם לקמן ד"ה ח"י"ב אדם).

לכן אינם נחשבי' : לכאוי צ"ל : לכן אינם נחשבי'.

ע"ד שעושין : ר"ת (לכאוי) : על דבר שעושין.

איתא ישב כו' : קידושין לט, סע"ב ובפרש"י שם ד"ה התם.

אתכפייה : כ"ה בכי"ק כאן (ועד"ז כ"ס לקמן). ולכאוי צ"ל : אתכפיא.

וכמו שנת"ל יעקב כו' : בנדפס מציין ע"ז : כנ"ל פ"צ. ואצלנו חסר — ראה הערה

לרד"ה שלפניו.

יעקב נק' מפני : לכאוי צ"ל : דיעקב נק' עבד מפני.

אתכפייה דבינונים זה וזה שופטן דאדרבה מ"ע אינו עבודה כלל למשל מצות תפילין כשאחד אינו מניח תפילין יש בזה תאוה דאס איז גלאט צוא לאזן אבל מל"ת כשאינו עושה דבר האסור ה"ז עבודה ולמה אינם נחשבי' בכלל עבודה אך הענין הוא דמה שאומרים שמל"ת הם בכלל לשמרה אין פירושו דאינם בכלל עבודה אלא שבכלל עבודה הם וודאי אלא שהם בכלל לשמרה ג"כ. דהנה בגן יש ב' מלאכות עבודת הגן ושמירת הגן לשמור אותו מכל נזק שהעיקר הוא השמירה שאם לא ישמור אותו מהיזק אפי' יחרוש ויזרע יבטל כל החרישה והזריעה וזש"ה לשמרה שהוא שס"ה מל"ת שהם נק' גם לשמרה אבל מה שהם נק' עבודה זה אינו הכתוב צ"ל אך מה שמ"ע נק' בש' עבודה זה צריך הכתוב לומר שהייתי אומר שמ"ע אינו עבודה למשל אם הוא מניח תפילין מהו עושה בהנחה זו מאחר דאם אינו מניח ה"ז בלי שום טעם ודעת הייתי אומר שאינו עבודה כלל ובחסד ה' עלינו נק' מ"ע עבודה או מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד נק' עובד אלקי' שהוא מצד חסד ה' עלינו וזה צריך הכתוב לומר שהם נק' עבודה אבל מה שמל"ת נק' עבודה זה אין הכתוב צ"ל כלל לכן אמר לשמרה זו שס"ה מל"ת שהם נק' שמירה. אך צ"ל דהנה כתי' ועבדתם את ה' אלקיכם ובירך את לחמך ואת מימך כו' שהם תלויים בעבודה והא איתא בגמ' חיי בני ומוזני לאו בזכותא תליא אלא במזלא תליא באיזה מזל הוא נולד אם במזל מחכים או במזל מעשר וכדאיתא בגמ' ניהא לך דלחרבא עלמא ואפשר דאברי בשעתא דמוזני והוא לא רצה זה נימצא ראינן אנו שהוא תלי במזלא ומצינו תנאים שהיו ענים מופלגים שייך לומר שחסר להם כלום זה אינו נופל כלל ומה קאמר ועבדתם מה תלוי זה בעבודה ולפ"ז צ"ל דהנה אנו אומרי' בכל יום בתפילת שמ"ע רפאנו וברך עלינו ומאח שהו תלוי במזלא נמצא שאנו ברכה לבטלה והרי תקנו ברכה זו אינו שייך לומר כלל שהוא ברכה לבטלה ועוד צ"ל מה דכתי' לא תהי' משכלה ועקרה בארצך משכלה הוא שלא תפיל פרי

דבינונים . . שופטן : ברכות סג, ב. וראה תניא פכ"ז.
 דאורבא . . צוא לאזין ; דהנה בגן . . נק' שמירה : הוספה.
 אינו הכתוב : לכאוי צ"ל : אין הכתוב.
 מי ששונה כו' נק' כו' : חגיגה ט, ב.
 אך צ"ל כו' : מכאן — פצ"ד בנדפס.
 אך צ"ל . . מה תלוי זה בעבודה : הובא (באריכות יותר) ונתי' לקמן ד"ה אם בחקותי (ובנדפס — פקע"ד).
 כתי' ועבדתם גוי' : נסמן בתחלת המאמר (ובכ"ק : ובירך . . מימך).
 איתא בגמ' : בנדפס נוסף : בשלהי מו"ק (והוא שם כתי, א).
 במזל מחכים . . מעשר : שבת קנז, א (ושם : מעשיר).
 וכדאיתא בגמ' : תענית כה, א (ע"ד גירסת הר"ת. ועד"ז הוא גם בנדפס).
 נימצא ראינן . . ענים : לכאוי צ"ל : נמצא רואינן . . עניים.
 ומצינו . . ברכה לבטלה (הב') : הוספה.
 ומצינו תנאים כו' : ראה לדוגמא תענית כד, סע"א ואילך (הובא לקמן שם).
 שחסר להם כלום : היינו : בעבודתם.
 ומאח שזה . . שאנו ברכה : לכאוי צ"ל : ומאחר שזה . . שאנו מברכים ברכה.
 משכלה הוא כו' : פרש"י עה"פ (נסמן בתחלת המאמר).

בטנה ולאחר הולדה שלא תקבר את בניה ח"ו ועקרה הוא שתלד בנים ולמה כתי' הכל לשון נקבה ולמה לא כתי' עקר ואינו שייך לומר דגבי זכר אינו שייך לומר עקר א"א לומר כן דהא במשנה תורה לא יהי' בך עקר ועקרה וגם צ"ל למה לא כתיב שיכל גבי זכרים וא"ל דאינו שייך גבי זכרים הא איתא בגמ' הקובר את בניו נקי שכל ועוד דגבי יעקב מצינו כאשר שכולתי שכלתי ומפרשים כאשר שכולתי מיוסף ושמעון שכלתי מבנימן וכשנותנין ברכה המכוון שיהי' תוס' ברכה ולמה לא כתי' גבי זכרי' והנה ברמב"ן איתא טעם על מה שלא כתי' עקר גבי זכרי' מפני שהוא נכלל בכלל והסרותי מחלה מקרבך דבכל יש כח להוליד בדומה לו וזה אינו מוליד ה"ו מחלה והוא נכלל בכלל והסרותי מחלה מקרבך אך אין זה טעם מספיק הא' למה כתי' עקרה והב' דבמשנת כתי' והסיר ה' ממך כל חולי וחולי ומחלה הוא נושא אחד מ"מ כתי' עקר ג"כ אך הענין הוא דהנה צ"ל מ"ש לא תהי' משכלה ועקרה בארצך מה שייך זה לארץ אך הנה כתי' תוצא הארץ נפש חיה וצ"ל מה שייך זה לארץ ואפשר להבין הקושי' היטיב דהנה הארץ הוא דומם דיש ד' מדריגת דצח"מ ויש יתרון בכל חד לגבי חברו דומם אין בו נפש הצומחת למשל הארץ שהיא דומם הרי היא שוה במשקול כמו שהיתה בשי"ב כך היא עכשיו רק יש בה כח הצומח בהלבשה אבל היא בעצם היא דומם שאינו צומחת וצומח יש בו נפש הצומחת שהוא צומח מקטנות לגדלות וחי יש בו נפש חיונית משא"כ בצומח הגם שבצומח יש ג"כ חיות רק בצומח החיות הוא רק על הצמיחה אבל בעל חי יש לו חיות על הכל וכמו שאנו רואי' שבע"ח יש להם חיות על הכל ומדבר יש בו גם נפש המדברת ומאחר שהארץ הוא דומם מה שייך תוצא הארץ נפש חיה מאחר שאין בה נפש החיונית הגם שהוא כל יכול וכמו שהבריאה הי' דבר מלא דבר כמו"כ אפשר להיות בע"ח מהארץ אך באמת הוא כן מאחר שהוא כל יכול א"ל בע"ח מהארץ אך מה מתייחס זה לארץ והי' א"ל דבר מלא דבר כמו שהחוקרי' אומרים שברה"ע הי' דבר מלא דבר ובאמת הי' מלא דבר כמ"ש

לא יהי' . . ועקרה : עקב וי יד.

תורה לא . . כתיב שיכל : לכאוי צ"ל : תורה כתיב לא . . כתיב שיכול.

למה . . שיכל גבי זכרים : בנדפס : מדוע לא הזכיר . . גם במשנה תורה כו.

איתא בגמ' : ראה רש"י תולדות כו, מה (ולכאוי צ"ל : נקי שכול).

גבי יעקב מצינו . . ומפרשים כו : מקץ מג, יד ופרשי' שם. וראה ב"ר צב, ג.

לקו"ש עה"פ.

וכשנותנין . . גבי זכרי' : האי' . . עקרה : הוספה.

ברמב"ן איתא : עה"פ במשפטים — הובא לעיל.

כתי' תוצא כו : בראשית א, כד (ובנדפס : תוציא. וצ"ל לכאוי : תוצא).

ואפשר להבין . . נפש המדברת : הוספה.

ד' מדריגת . . שוה במשקול : לכאוי צ"ל : ד' מדריגות . . שוה במשקל.

הגם שהוא : בכי"ק נכפל "שהוא".

הגם שהוא כו : בנדפס נוסף : כמשה"ק (ר"ת : כמו שהקשה) בסי אוה"ח (ראה

אוה"ח בראשית א, כ — הקושיא איך הארץ תוציא כו).

א"ל . . א"ל : ר"ת : אפשר להיות.

ובאמת הי' . . כמ"ש בראשית כו : ר"פ בראשית. וראה רמב"ן עה"פ.

בראשית ברא אלקי' הי' בע"ח ג"כ אל' להיות מלא דבר ומה מתייחס זה לארץ אך הנה דוד אמר אתהלך לפני ה' בארצות החיים וצ"ל מהו בארצות ל' רבים ומהו החיים אך הענין הוא דהנה יש ב' ארצות ארץ עילאה וארץ תתאה למעלה גופא דאין פי' ארץ תתאה ארץ שלמטה אלא קאי על למעלה שלמעלה גופא יש ב' ארצות ופעמים שיש ג' ארצות כמ"ש ארץ ארץ ארץ שימעי דבר ה' אך שם חשיב גם ארץ שלמטה ולמעלה יש ב' ארצות ארץ עילאה וארץ תתאה ארץ תתאה הוא בחי' מל' שכל חיות הרוחני נשפע ע"י בחי' מל' כמ"ש ואתה מחיה את כולם אל"ף ותי"ו הם האותיות שמאל"ף ועד תי"ו וה"א הוא ה' מוצאות הפה שכל החיות נמשך ע"י ארץ תתאה וארץ עילאה היא בינה ונק' עמיקתא עלאה כדאיתא בזהר כד ע"ק בעיא לאשדא ברכאין שדא בההיא עמיקתא עלאה ופעמים נק' בירא עמיקתא ונפש הבהמה היא מארץ תתאה דכמו שגבי אדם אב ואם והקב"ה נותן בו נשמה כמ"כ בבהמה הגוף שלה היא מטיפת אב דבהמה והחיות היא מארץ תתאה דכתיב ואתה מחי' את כולם א"ת מחי' אלא מהוה נימשך החיות גבי לבהמה והוא מארץ תתאה וביאור הענין הנה ד' חית שבמרכבה הם מקורי' על בהמות חיות ועופות פני ארי' מקור על כל החיות ולכן הוא מלך שבחיות דכמו שהמלך כולל כל העם כמ"כ הוא כולל חיות כלו החיות לכן הוא דוקא ולא אחר מפני שגבי הצירוף כמו במרכבה אבל שאר החיות הם בדרך חילופי' כמו שהאלף נתחלף ונת"ל שאינו דומה

אל' להיות : כ"ה בכי"ק. ולכאוי' „להיות" מיותר, או שצ"ל : אפשר להיות.
דוד אמר : תהלים קטו, ט.

וצ"ל . . אך כו' : ראה גם תו"א משפטים עה, ד. אוה"ת הנסמן בסמוך.
ופעמים . . וארץ תתאה : הוספה.

ג' ארצות כמ"ש . . אך שם כו' : ירמי' כב, כט. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' שצ"ה).

כמ"ש ואתה . . הפה : הוספה.

כמ"ש ואתה . . מוצאות הפה : נחמי' ט, ו. וראה שעהיה"א פ"ב.

כדאיתא בזהר : בנדפס שם מציינ כ"ק אדמו"ר שליט"א (שצד) : ראה זח"ב סג, ב.
ופעמים נק' : הוספה. וראה זהר שם. ח"ג כו, א. ע, רע"א.

אב ואם והקב"ה : ראה קידושין לא, סע"ב. גדה ל, א. ואוצ"ל (כבנדפס) : שלש (ואוצ"ל (כבגמ') : שלשה) שותפין אב כו'.

אב דבהמה : לכאוי' צ"ל : אב ואם דבהמה.

דכתיב ואתה . . א"ת כו' : נסמן לעיל רד"ה דע כו'.

נימשך . . תתאה : המשך הלשון צ"ע, אבל הכוונה ברורה.

ד' חית : לכאוי' צ"ל : ד' חיות.

וביאור הענין כו' : מכאן — פצ"ה בנדפס.

פני ארי' . . ופני שור . . ופני נשר : ל' הכתוב — יתקאל א, י.

ולכן הוא . . חלופי' לעצם : הוספה.

מלך שבחיות : חגיגה יג, ב. ע"ש.

שהמלך כולל כו' : ראה הנחומא חקת כג. במדב"ר פי"ט, כח. רש"י חקת כא, כא.

רמב"ם הלי' מלכים פ"ג ה"ו. ועוד.

כלו החיות . . מפני שגבי : לכאוי' צ"ל : כל החיות . . מפני שגבי.

שהאלף נתחלף : אולי חסרות כאן איזה תיבות.

ונת"ל : סד"ה אנת הוא. וש"נ.

חלופי' לעצם ופני שור הוא מקור על כל הבהמות ופני גשר מקור על כל העופות והכסא הוא בחי' מל' והחיות הם נושאות את הכסא והם נושאות ומנושאות כדאיתא גבי ארון שנשא את נושאו נימצא מי הנותן להם כח לישא את הכסא הרי הכסא נותן להם חיות לישא אותה נימצא מקור כולם הוא בחי' מל' והי' כמשל כשממאלין מים ממעין לחבית והחבית ממאלין בדכדים קטני' אינו שייך שהכדי' הם דבר אחר מהמעין נימצא שהמעין הוא מקור לכדי' וכמשל נהר מקבל מהמעין וממנה יוצא בריכה כמו מצרים שאין להם נהרות רק נהר נילוס וכאוי"א עושה בריכה לשדה שלו הבריכה מקבלת מהנהר והנהר מהמעין נימצא שהמעין הוא מקור על הבריכה הרי מקור כולם הוא בחי' מל' תוצא הארץ נפש חיה ומה שייך זה לארץ שהיא דומם אך דומם דמדריגה גבוה הוא כולל גם צומח לכן דווקא מל' שהוא כח הגבול דא"ס מא"ס הבבע"ג א"א להיות עולמות מוגבלי רק ע"י כח הגבו שבא"ס דכשם שיש לו כח בבע"ג כך יש לו כח בגבול שא"ת שיש לו כח בבע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותא וא"ס הוא שלימותא וכח הגבול הנמצא ממנו ראשון הם מדות עליונות ודיבור הוא מדה שביעי' כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכן הוא דוקא ע"י בחי' מל' ולכן גבי ברה"ע כתי' בראשית ברא אלקי' ל"ב פעמים

שור הוא מקור כו' נשר מקור כו' : להעיר מחגיגה שם (ע"ד הג"ל בארי'), שגם שור הוא מלך בחיות ונשר בעופות.

והכסא הוא כו' : תו"א פה, א ובהביאור.

והחיות הם נושאות את הכסא : ראה שמו"ר ספכ"ג (נסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לפק"ג). במדב"ר ספי"ד.

והחיות הם . . ומנושאות : ראה בהנסמן בהערה הבאה. וראה גם תו"א עא, סע"א ואילך. ועוד.

והחיות הם . . כדאיתא כו' : ראה בחיי תרומה כה, י (ו"ע"ד הקבלה" ואילך) בארוכה (בדמיון זה (ועוד) שבין כסה"כ והארון), ומציין לפרדר"א.

כדאיתא . . לישא אותה : הוספה.

כדאיתא גבי ארון : סוטה לה, א.

והי' כמשל . . מקור על הבריכה : הוספה.

כשממאלין . . ממאלין בדכדים : לכאוי' צ"ל : כשממאלין . . ממאלין בכדים.

מצרים שאין כו' וכאוי"א כו' : ראה רש"י ויגש מז, י. וראה ז, יז ויט. עקב יא, י. תוצא כו' : נסמן לעיל בהמאמר. בכי"ק ישנה חיבה בלתי ברוכה לפני תוצא.

ואולי כתוב : וז"ש תוצא.

מל' שהוא : "שהוא" אינו ברור כי"כ בכי"ק. ואוצ"ל : מל' מהזהה שהוא (או : במל' שורה).

מא"ס הבבע"ג : אוצ"ל : דמא"ס הבבע"ג.

מוגבלי . . כח הגבו : לכאוי' צ"ל : מוגבלים . . כח הגבול.

דכשם שיש לו . . וכח הגבול כו' : עבוה"ק ח"א רפ"ח (ולכאוי' צ"ל : מחסר שלימותו . . שלימותא דכולא וכח כו').

ודיבור הוא . . בחי' מל' : ונתאוה . . בתחוננים : הוספה.

כמ"ש לך . . והמתנשא : דה"א כט, יא. וראה לעיל רד"ה להבין ענין ז' כו'. ובכ"מ. כתי' בראשית . . ל"ב כו' : ראה גם לעיל ד"ה וידעת היום ובהנסמן שם.

שם אלקיי' ש' אלקיי' הוא צמצום דאם הי' מש' הוי' לבד הי' ע"ד עלמא דאתכטיא ונתהווה הקביה שיהי' לו דירה בתחתונים דוקא לכן הי' עיי ש' אלקיי' אך צ"ל דהנה מצינו יתרון באדם משא"כ בכל הנבראי' כדאיתא במדרש שהוא כלול מעליונים ותחתונים כדי שלא יהי' קינא במעי"ב וכתי' תוצא הארץ נפש חיה שקאי גם על האדם ובאמת האדם הוא גבוה במעלה יותר אך הענין הוא דהנה במל' גופא יש סוד שרש וסוד תוס' מה שנאצל מדת המל' הוא רק נקודה חדא וזהו סוד שרש וסוד תוס' הם ע"ס שבמל' [חסר]

זכור את אשר עשה לך עמלק לא תשכח. צ"ל מהו"ע הכפל דהא בהא תליא. אך הנה נת"ל דהצמיחה כלול מב' דברי' כח הצומח וזריעה והנה י"ל עוד ג' עבודת האדם כמ"ש וינחהו בג"ע כו' לעבוד את האדמה וגשם כמ"ש

ש' אלקיי' כו' דאם הי' כו' : בנדפס גוסף : כמ"ש במיא מענין ים ויבשה, עיי בד"ה לגור ים סוף לגורים ובכ"ד בתיא ולק"ת יעו"ש. ונתהווה הקביה כו' : לכאוי' צ"ל : ונתאחה כו' — תנחומא נשא טו. וראה גם במדבר פ"ג, ו.

אך צ"ל כו' : מכאן (עד סיום המאמר) — סציו בנדפס (בשינויים כו'). כדאיתא במדרש . . ותחתונים : בנדפס (מוסיף) : במד"ר ט' בראשית, ובהערה שם מצינו לפ"ח, יא. וראה גם בהנסמן בהערה הבאה. כו' . . קינא במעי"ב : הוספה (ולכאוי' צ"ל : קנאה). וראה ב"ר פ"ב, ה. רש"י בראשית ב, ז (וראה שם א, כו).

יש סוד שרש . . ע"ס שבמל' : ראה בארוכה גם לקמן ד"ה והים בקעת ובהנסמן שם. (חסר) : בכי"ק נשאר כאן חלק סוף העמוד ודף שלאחריו. וראה הערה בתחלת המאמר.

זכור את כו' : ד"ה זה בא בהביכל כ"י"ק אחרי ד"ה שמע ישראל דלקמן ובי' המאמרים שלאחריו (ואין עליו תאריך, גם : לא נגמר בכי"ק. ולכאוי' הוא גם (בחלקו עכ"פ) כעין ראשי פרקים — ראה בהמשך המאמר). אבל בפשטות, הוא מההמשך דמ"ר הג"ל, והיינו — סק"ד"ה (ע"ש, ובהנסמן לקמן). גוסף לזה : א) לקמן בהוספות לסה"מ זה (לע' קט), אשר לפני פק"ד (עד ספק"ט) מתחיל ד"ה דפ' תצוה (ראה גם במפתח שבסו"ט מ"ר הג"ל) זכור (וראה בסמוך הערה "צ"ל . . ") ; ב) אופן הכתיבה דמאמר הנוכחי, הוא בדומה יותר להמאמרים שאליו שי"ך מאשר להמאמרים אליו הוא סמוך בהביכל כ"י"ק (ואולי נכרך שלא במקומו. וראה ע"ז לקמן ד"ה מים רבים). ומטעמים הג"ל — נדפס מאמר זה כאן (ולא להלן אחרי ד"ה מזמור שיר).

זכור . . לא תשכח : ס"פ תצא — בבי' פסוקים (כה, יו. שם, יט).

צ"ל מהו"ע כו' : ראה גם בנדפס (שאלה זו וביאורה) ספק"ט (ואוצ"ל : וצ"ל מהו"ע). אך הנה כו' : מכאן — סק"ד בנדפס.

הנה נת"ל : ליתא לפנינו — ראה הערה לרד"ה שלפנ"ז. ובנדפס הוא לעיל שם פצ"ת. והנה י"ל עוד ג' עבודת כו' : אוצ"ל (וראה הסגנון בנדפס) : הנה י"ל שצ"ל עוד ג'

דברים, עבודת כו'.

כמ"ש וינחהו . . האדמה : בראשית ב, טו. שם ג, כג. והכונה על בי' הזמנים לפני ולאחרי חטא עה"ד — ראה הסגנון בנדפס.

כמ"ש וכל עשב . . אין כו' : שם ב, ה. ויל"ע מה גוגע כאן "ואדם אין" (ובנדפס

וכל עשב, השדה טרם כו' ואדם אין כו' ורוח משיב הרוח כו' זיקא דמקמא מיטרא וזיקא כו' ומה שייד רוח לזריעה, אך הנה איתא כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך כו' ולכאוי הוא פלא מה שייכות זליז אך התורץ בדיכ רוח הוא תפארת מדתו של יעקב בריה התכון כו' וישראל הם בני יעקב ומהויע איא לעולם בלא רוחות, דהנה ענין בריאת השמים איתא במדרש ובגמ' נטל אש ומים כו' ובזוהר איתא ולא הוי קיימא וקיימי ופעמי אית' ואגלילו ברוחא עלאה נימצא שקיום השמים הוא מרוח וכת' המחדש בטבו בכי כו' ול"ד בכי כו' שהוא מאפיל ומאיר ונימשך דרך השמים לכן צריכי' לרוח אך הנה כת' כשם שא"א לעולם כו' משמע שהוא שייד לעולם היינו הארץ וכל אשר עליה. וצ"ל תחילה ענין ד' יסודות ארמ"ע אש הוא גבוה מכל היסודות דטבע האש לעלותו למעלה עד שהראי' תופס ולמעלה און ער שטעלצעך ניט אפ אין מיטין אבל הרוח הוא מתפשט בשטח אורך ורוחב וא"א שהתפשטות היא יותר ועיקר היא התפשטות אבל מהות מציאות האש הרוח גבוה דאש הוא מורגש בראי' וגם

ליתא) — הרי חלק זה שבפסוק שייד כבר לעבודת האדם (ראה בפרשיי שם ובנדפס לקמן רפכ"י). ואולי צ"ל במקום זה (כבנדפס כאן ובס"פ צט) : כי לא המטיה. משיב הרוח כו' זיקא כו' : נוסח ברכה שני דשמור"ע. תענית ג, ב (ע"ש). בנדפס שם מוסיף „ובגיל ס"פ ק"ב". ויל"ע א) על מה הוא (בעיקר) הציון ; ב) למה אינו מציין (גם) לס"פ צ"ט. ומה שייד רוח לזריעה : הוספה. וצ"עק מהי השאלה (וראה בנדפס לעיל שם). הנה איתא : תענית שם. אך התורץ : בכי"ק — תיבת „התורץ" היא בין השורות, ומטושטשת קצת. ולכאוי צ"ל : התירוצ.

רוח הוא תפארת כו' : מאו"א ר, יא (וראה י"ג שם). וראה גם בנדפס לקמן פק"ז — בארוכה. ובכ"מ. מדתו . . בריח התכון : תרומה כו, כח. וראה זה"א רכז, רע"א. ח"ג קפו, סע"א. תניא ספיי"ג. תויא ויצא כג, א. ובכ"מ. ומהויע . . דהנה כו' : בנדפס : וזהו מדריגת . . והנה כו' (ואולי גם כאן צ"ל : וזהויע . . והנה).

איתא במדרש . . ברוחא עילאה : הובא גם לעיל ד"ה רשפי הבי, וראה בהנסמן שם (ובכ"ק — תיבת „במדרש" אינה ברורה. ואולי : במד"ר). וכת' המחדש . . ול"ד כו' : ראה גם לעיל (ד"ה המחדש (ולקמן ד"ה חמשה קנינים וסד"ה שלפניו) ובהנסמן שם). ולכאוי צ"ל : בטובו. בכי כו' שהוא כו' : לכאוי חסר כאן בהמשך הענין קצת (ואולי הוא רק ע"ד ראשי פרקים וכיו"ב — ראה הערה בתחלת המאמר). וראה בהנסמן בהערה הקודמת. שהוא מאפיל . . דרך השמים : הוספה. וצ"עק הכוונה ב„ונימשך דרך כו' . . וראה לקרית אחרי כו, א. הארץ וכל אשר עליה : ל' הכתוב — נחמי ט, ו. וצ"ל תחילה כו' : מכאן — פק"ה בהנדפס. דטבע האש כו' : תניא פיי"ט (ולכאוי צ"ל : לעלות למעלה). עד . . אין מיטין : הוספה. ולכאוי צ"ל : עד מקום שהראי כו'. וא"א . . הרוח גבוה : הלשון כאן אינו ברור כ"כ. וראה בהנדפס. דאש . . בראי' : ראה בפרטיות יותר בנדפס (ובהנסמן שם).

במישׁוש שכשמכבין אותו אבל אינו מורגש במישׁוש וגם בראי אינו מורגש ומה שאנו רואין את האויר ה"ז אויר ולא רוח והרוח הוא הדוחה את האויר כו' ואין אנו רואין רק דקות האויר אלא שהרוח הוא מורגש בשמיעה כמ"ש ורוח גדולה מפרק כו' משא"כ באיש מזה גופא מובן שהרוח הוא גבוה במעלה שההפרש בין שמיעה לראי' שהשמיעה תופס דבר רוחני כו' ומאחר שהרוח הוא מורגש בשמיעה ממילא מובן כו' אבל באמת אינו כן שהאיש הוא גבוה במעלה שהאש אינו נמשך למטה והאויר ששם הוא אויר אחר ואדם ובע"פ א"י לחיות מאותו אויר כמשנת"ל וגם אינו נתפס במשק ומה ששוקלים אויר כו' ורוח הוא ממוצע בין או"מ טבע המים שיורדי' כו' [חסר]

ש"פ פקודי

חייב אדם לברך מאה ברכות בכ"י, והוא מפסוק ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כו' א"ת מה אלא מאה. וצ"ל מפני מה צריכים דוקא מאה הגם שלומדים זה מהפסוק מ"מ לא הי' אומרים א"ת מה והי' מספיק מ"ה

שכשמכבין אותו אבל אינו : לכאוי צ"ל : שכשמכבין אותו אבל הרוח אינו ומה שאנו . . ולא רוח : הכונה בזה — ראה בנדפס בסגנון אחר קצת. ואין אנו . . דקות האויר : בנדפס — בסגנון אחר. ואולי גם כאן כ"ה הכונה (או שמיותר תיבת "רק"). ועצ"ע.
כמ"ש ורוח כו' : מ"א יט, יא (ושם : גדולה וחזק) : ובנדפס מבאר הענין יותר. ע"ש. משא"כ באיש . . שהאיש הוא : לכאוי צ"ל : משא"כ באש . . שהאש הוא. שההפרש בין שמיעה כו' : ראה תו"א וירא טו, ד. מקץ מ, א. לקו"ת הוספות לויקרא גא, סע"ג. ועוד.

דבר רוחני כו' . . ממילא מובן כו' : מהלשון כאן (עם ה"כוי") וכן מהמשך לקמן משמע שנכתב כאן רק ע"ד ראשי פרקים (וראה גם לעיל הערה "בכ"י כו' . . ובהנסמן שם). והאויר ששם כו' : הכונה לכאוי (וראה בנדפס בסגנון אחר) שהאויר שבמקום האש (היסודי) הוא אויר אחר (ואוצ"ל : והאויר דשם. וכיו"ב). ואדם . . אויר כמשנת"ל : בנדפס כאן ליתא, אבל הובא (מספרי המחקר) בפרק ק"ו שלאחיו. ומ"ש "כמשנת"ל" — אינו לעיל לפנינו ולא בנדפס (ואולי הכונה ל"להלן" — בפק"ו הג"ל. וצ"ע).

אינו נתפס במשק : לכאוי צ"ל : אינו נתפס במשקל. ששוקלים אויר כו' : ראה לעיל הערה "דבר רוחני . .". ורוח הוא ממוצע כו' : ראה הענין בביאור — בנדפס כאן. שיורדי' כו' [חסר] : בכ"י נשאר חלק כאן עמוד הב' דרך זה ודרך שלם שלאחריו (ומתאים להסבא שבהערה הא' לד"ה זה). וראה המשך הענין בנדפס כאן ואילך.

ש"פ פקודי, חייב כו' : במפתח שבסוף הנדפס, שר"ה זה (דפי תשא) כולל פרק קס"ב. אבל כאן נמצא רק עד אמצע פק"ו, והשאר חסר. וגם חסר עד פקל"א — ד"ה ברח דודי דלקמן.

חייב אדם כו' מפתח. ועתה . . מאה : מנחות מג, סע"ב. עקב י, ב. מ"מ לא . . דוקא מאה : הסגנון אינו ברור כ"כ, אבל הכונה לכאוי ברורה. וראה בנדפס פק"ב. וראה גם לקו"ת האוניו עה, ג.

דמ"ה הוא מספר חשוב הוא מורה על ביטול והוא ש' הוי' במילוי אלפין ואם נאמר דמ"ה אינו מספיק מפני מה מאה מספיק הי' צ"ל אלף או פחות ומפני מה דוקא מאה אך הענין הוא דהנה כתי' והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים לעומת השרפים וצ"ל הלא שרפי' הם גבוהים מאופנים ואומרים קדוש בנחת והאופנים אומרים ברעש גדול אך הענין הוא דאופנים בשרשם הם גבוהים יותר משרפי' שכל מה שירד למטה מטה בשרשו הוא גבוה יותר לכן אופנים ברעש גדול הוא מצד העדר השגה הגם שגבי שרפי' הוא מאחר הי"ז גביהם העדר השגה כמו גבי בכל מאדך פי' מאד שלך כאו"א לפום שהשגתו ובחסד ה' נק' זה ג"כ מאד כמו"כ גבי אופנים מאחר שגביהם אינו מושג הי"ז העדר השגה לכן אומרים ברעש גדול וזהו דכתי' והחיות נושאות את הכסא והחיות ואופנים הם דבר אחד הגם דשרפי' ג"כ נושאות את הכסא והם נושאות ומנושאות מ"מ כתי' בהם עומדים ממעל לו פי' גבוה מש' אד' אבל גבי אופני' כתי' הוא מראה דמות כבוד הוי' אלא מפני שוהאופני' הם מעולם התהו שקדמה לתיקן ובתהו גופא ממדריגה הגבוה יותר לכן כתי' גביהם הוי'. לה"ו צ"ל ענין הכסא דהנה יש עולם שנק' עולם הכסא דעולם הבריאה נק' עולם הכסא

שם הוי' במילוי אלפין : כזה : יו"ד היא וא"ו היא (בגימט' מ"ה) — ראה תקו"ז בהקדמה (פ"א).

או פחות : לכאוי הכונה : פחות (גם) ממאה.

דהנה כתי' : ברכה ראשונה דק"ש.

וצ"ל . . אך כו' : ראה הנסמן בהערה הבאה. וראה קושיא זו גם בנדפס פק"א (ובר"פ קט"ז צ"ל לכאוי : מפ' קיא ואילך).

אך הענין כו' : מכאן — פקט"ז בנדפס. וראה בארוכה לקו"ת האוינו עד, סע"ג ע"ה, ב — המבואר כאן עד סיום המאמר.

שכל מה . . גבוה יותר : ראה גם בנדפס פק"ג.

לכן אופנים . . אומרים ברעש גדול : בנדפס הוא — לעיל פק"ב.

הוא מאחר : כ"ה בכי"ק. ולכאוי צ"ל : הוא בהשגה.

הי"ז גביהם : היינו : האופנים.

גבי בכל מאדך . . ג"כ מאד : ואתחנן ה. ה. תו"א לט, סע"ג ואילך. ועוד.

לפום שהשגתו : כ"ה (לכאוי) בכי"ק. אבל לכאוי צ"ל : לפום השגתו.

דכתי' . . נושאות ומנושאות : ראה בהנסמן לעיל ד"ה ועבדתם קרוב לסופו.

והחיות ואופנים הם כו' : ראה תוס' חולין צב, רע"א.

ומנושאות : בנדפס נוסף : כמו החיות ואופנים. ולהעיר עדי"ז ממוד"ה כתוב

(חגיגה יג, ב).

מ"מ כתי' . . גביהם הוי' : ראה בנדפס כאן — בקיצור. וראה גם שם פק"ג.

כתי' בהם . . פי' כו' : ישע"י ה. ב. וראה גם לקו"ת אמור לב, ב. ועוד.

גבי אופנים כתי' : יחזקאל א, כח. ואוצ"ל (כבנדפס פק"ג. ועדי"ז כאן) : גבי מרכבה

דחיות ואופנים כתי'.

שוהאופני' . . לתיקן : לכאוי צ"ל : שהאופני' . . לתיקון.

דעולם הבריאה נק' כו' : ראה גם לקו"ת שם. ובלקו"ת האוינו שם (עד, ד) מציין לע"ה

שער כסה"כ (ראה שם פ"א) ; „ועמ"ש בד"ה זכור דעמלק מעיני כסא" (ראה תו"א

פה, א ובהביאור). ולהעיר גם מ"דרושים נחמדים למהר"ם שי"ף" (שבסוף מס' חולין)

קרוב לתחלתו.

מפני שמקבל מכסה"כ והנה כסא הוא כס אל"ף אל"ף הוא א"ס אלופו ש"ע המחייה ומהווה כללות השתלשלות ב"ע כס אל"ף הוא המכסה ומסתיר על האל"ף להיות נבראי בע"ג דבלא כיסוי והסתר לא ה' יכול להיות מא"ס הבבע"ג עלמות בע"ג וה' ע"ד עולמות עליוני וע"י אפשר להיות נבראי בע"ג דאפי' מלאכי' שהם שכלם נבדלי' מ"מ הם ג"כ בע"ג ויש להם גוף רק שהוא מב' יסודות כמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט ובאדם יש נוסף לזה עוד ב' יסודות והגסים יותר ובכלל מלאכים יש להם מדידה ויש מלאכים שהם מדידה גדולה כמו מלאך סנדל ת"ק שנה כמו העולם ופעמים מצינו מלאך בשליש עולם עומד שהוא שלישי מת"ק ויש עוד פי' אחר שהעולם הוא שלישי מהמלאך נימצא שהוא ג' פעמים ת"ק ובפרט להמלאכים קטנים שיש להם מדידה נימצא שהם ג"כ מוגבלים רק שהם עומדי' בביטל לאלקות מ"מ הביטל שלהם אינו כמו ביטל דאין עוד מלבדו שהוא ביטל דיהו"ע אין שכולא קמיה כלא דביטל המלאכים הוא ביטל היש לאין שיש גביהם יש אלא שהיש בטל לאין דאם נאמר שאין גביהם יש כלל למה קוראין ביטל זה ביטל היש לאין הי' קוראין אותו אין אלא דיש גביהם יש ג"כ אלא שהיש בטל לאין אבל ביטל דיהו"ע הוא ביטל דמ"ה שאינו מציאות כלל אשר יאמר עליו כי הוא אלא שלילה שאינו מציאות כלל מה לקרוא בשם שאפי' דבר הבטל ג"כ נק' מ"ה אבל ביטל דמלאכים הוא ביטל היש לאין דיש גביהם יש ג"כ והיש הוא מכס שמכסה על האל"ף וזהו והחיות נושאות את הכסא ואדם שעל הכסא לבח"י כי לא אדם הוא הגם שאין לו דמות הגוף ולא גוף ומה לומר למעלה

כסא הוא כס אל"ף : רש"י ס"פ בשלת. וראה גם תנחומא ס"פ תצא.

אל"ף הוא כו' : ראה גם תו"א פג, א.

דבלא כיסוי . . נבראי' בע"ג : הוספה.

עולמות בע"ג . . שכלם : לכאוי צ"ל : עולמות בע"ג . . וע"י הכיסוי אפשר . . שכלים.

כמ"ש עושה כו' : תהלים קה, ד.

מלאך . . ת"ק שנה : ראה תגיגה יג, ב.

ופעמים מצינו . . שהוא שלישי כו' : ראה פסחים צד, א (וע"ש בתוד"ה כל הישוב).

חולין צא, ב. ב"ר פס"ה, יב. ועוד.

מ"מ הביטל . . שמכסה על האל"ף : בנדפס (מלקו"ת האוינו שם, סע"ד ואילך)

— רק הנקודות המבוארות כאן.

דאין עוד מלבדו . . ביטל דיהו"ע : ל' הפסוק — ואתחנן ה, לה. וראה תו"א פא, ה.

לקו"ת שה"ש כא, ג. לא, ג. ועוד.

אשר יאמר . . הוא : ל' הפסוק — משפטים כב, ח (ושם, ולכאוי' כצ"ל. כאן : הוא זה).

שאפי' דבר . . מ"ה : הכונה לכאוי, שהביטול הוא כ"כ, עד שאפי' ה"דבר"

(ה"מציאות") שבטל — אינו מציאות ונק' "מ"ה" (לא מציאות — ראה בתחלת המאמר).

והחיות נושאות . . ואדם . . לבח"י כי כו' : ראה לעיל בהמאמר ובהנסמן שם.

כי לא אדם הוא : ל' הפסוק — שיא טו, כט.

הגם . . אך הנה כו' : בנדפס (ובלקו"ת שם עה, א) — ליתא קושיא ותירוץ. וראה

לקו"ת ויקרא ב, ג. ובכ"מ.

לא דמות הגוף ולא גוף ומה כו' : ראה פיוט יבדל. וראה ביאור ל' זה (ע"פ השל"ה

— יו"ד. ב) באוה"ת בראשית ח"ו תתרכג, ריש ע"ב. המשך תעריב רפ"ה. ובכ"מ. ולכאוי

צ"ל : ומה שייך כו'.

אדם אך הגה כתי' זאת התורה אדם שהתורה נק' אדם כמו שבאדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים כמו"כ בתורה יש רמ"ח מ"ע ושסה ל"ת וכמו שעיקר הילך הדם הוא בגידים כמו"כ עיקר גילוי אלקות הוא בשס"ה ל"ת וכדאיתא שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח שמי הוא מה דאיתא עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד ושמי הוא מאיר בי"ה כמ"ש סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו ששמו הוא דוקא בי"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח שבו"ה רק זכר מן השם ועיקר השם הוא בי"ה ורק זכרי עם ו"ה וכמו דכתי' גבי מלאכים זכר רב טובך רק זכר מרב טוב ורב טוב לבית ישראל כמו"כ בו"ה אינו רק זכר מהש' ועיקר הש' הוא בי"ה וזהו והחיות נושאות את הכסא ואדם שעל הכסא לבחי' כי לא אדם הוא דמאחר שנק' בשם אדם אינו עצמות אלקות דעל אלקות כתי' כי לא אדם הוא להנחם והם נושאות את הכסא ואדם לבחי' כי לא אדם הוא אך צ"ל מה שהאופני' אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו מהו ממקומו הרי הם מבקשים שימושך כבוד ה' ומה הם אומרים מאיזה מקום יומשך כבוד ה' ה"ה א"צ לומר רק מבוקש שלהם וזאס דארפון זי איין ווייזן פון ואַנען זאָל נמשך וזאָס איז דאָס זיער דייגע פון ואַנען עס ועט נמשך אך הענין הוא דה"ז כמו ממקומו הוא מוכרע שפי' משרשו ומקורו כמו"כ כאן הם מבקשים ממקומו משרשו ומקורו דיש ב' בחי' כבוד הא' משרשו ומקורו אהב' אינו משרשו ומקורו דכתי' על כל כבוד חופה דיש ב' בחי' כבוד נבראה וכבוד נאצל כן קורא אותם הרמב"ן כבוד נברא הוא מלי' דאצי' ל"ב נתיבות חכ' שהם מקורי' לכל הנבראים

זאת התורה . . נקי' אדם כמו כו' : חקת יס, יד. זח"ג כט, ב. וראה לקו"ת ויקרא ג, א. בנדפס לקמן פקע"ג. ובכ"מ.

הילך הדם : אוצ"ל : הילוך הדם.

וכדאיתא שמי כו' : נסמן לעיל ד"ה ועבדתם קרוב לתחלתו.

מה דאיתא : בנדפס גוסף : בפרדריא (פ"ג).

ושמי הוא מאיר בי"ה : בנדפס : והוא נמשך ומתגלה בבחי' ו"ה. ולכאוי' צ"ל (כבלקו"ת האויגו שם עה, א) : בבחי' י"ה.

כמ"ש סולו . . דוקא בי"ה : תהלים סח, ה. ובנדפס (מלקו"ת שם) : וע' בוח"ב תרומה דקס"ה ב' ע"פ סולו כו'.

וכמו דכתי' . . לבית ישראל : תהלים קמה, ז (וראה סדור עה"פ. ובכ"מ) ישעי' סג, ז. הכונה במ"ש בפנים — ראה בנדפס.

כתי' כי . . אדם לבחי' : נסמן לעיל. ואוצ"ל : ואדם שעליו לבחי'.

אך צ"ל כו' : מכאן — פק"ז בנדפס.

שהאופני' אומרים : יחזקאל ג, יב. תולין צא, סע"ב ואילך.

הרי הם מבקשים . . ועט נמשך : הוספות ביאור בהקושיא שבנדפס. וראה גם הערות הבאות.

וזאס דארפון . . ועט נמשך : ראה גם הערה הבאה. והכונה : למה צריכים להראות, ומהי דאתם — מאיזה מקום נמשך.

זי . . נמשך זאס . . זיער דייגע . . ועט נמשך : בכ"מ מנוקד "זי" ; "זיער" בני צרוי'. ולכאוי' צ"ל : זי . . נמשך חערן זאס . . זיער דאגה . . חערט נמשך.

כמו ממקומו . . שפי' כו' : ראה גם לעיל ד"ה דודי לי ובהנסמן שם. דיש ב' בחי' . . חכ' דאצי' : ראה בארוכה דרמ"צ קעט, א ואילך ובהנסמן שם.

דכתי' על כו' : ישעי' ד, ה.

כבוד נבראה : לכאוי' צ"ל : כבוד נברא.

הרמב"ן : ראה רמב"ן ויגש מו, א (הובא גם בדרמ"צ קעט, סע"א).

מלי' . . נתיבות חכ' : בנדפס : שיש בה ג"כ לבינ' (ר"ת : ל"ב נתיבות). ואוצ"ל כן גם כאן (בלי תיבת "חכ'"). או שצ"ל : נתיבות חכ' תתאה.

לכן נק' כבוד נברא לא מפני שהו בעצמו נברא אלא מפני שהוא מקור על כל הנבראים לכן נק' כבוד נברא וכבוד נאצל הוא חכ' דאצי' והוא מה דאיתא בס"י בשלושים ושנים נתיבות פליאות חכ' חקוק וברא י"ה הוי' צבאות שתחילה הי' החקקה ואח"כ אפשר להיות הבריאה ועל פרסטנט לשון הוא מה שחכ' מאין תמצא נמצא שכבוד נברא וכבוד נאצל רחוקים זה מזה כמו שית"ל ולהבין זה צ"ל תחילה מה דאיתא בגמ' ר"י קרא למנא מכבודתא וצ"ל מה שקורא למנא בשם כבוד הגם שמצינו לבושי כבוד אך מה שייד לקרוא לכבוד לבוש אך הענין הוא דכשם שהלבוש מכסה ומסתיר על העצם כמו"כ כבוד ג"כ מכסה ומסתיר על העצם לכן נק' כבוד בש' דהלבוש ג"כ מכסה ומסתיר וכמ"ש ויעש להם חגורות כתנות עור ולבישם נמצא שהלבוש מכסה ומסתיר על העצם כמו"כ כבוד ג"כ מכסה ומסתיר על העצם וזה הלבוש נמשך מהשכל כמו שאנו רואין גבי בהמה שאין לה אין לה לבוש ג"כ ובפנימית ג"כ אנו רואין שהבהמה בטילה לאדם ואפי' נער קטן מושל ושולט עליה וגוער בה ואפי' סוס שהוא גועה מ"מ הוא להרוכב משא"כ גבי אדם שאפי' קטן יש בו ג"כ הגבה והתנשאות ואפי' גדול אינו יכול לעשות עמו מאומה רק שהגבה והתנשאות הם בדברי' קטנים וכשנתגדל אפי' ההגבה והתנשאות בדברי' גדולים אם לא שיפעל ע"י אתכפייה והכל הוא מחמת שגבי יש שכל והוא מחמת חטא עה"ד הגם הבהמות אכלו מעה"ד כמ"ש ותתן גם לאישה גם לרבות בהמות וחיות מ"מ הם לא נצטוו ע"י לכן לא נענשו אבל אדם וחיה

שהו בעצמו : לכאוי צ"ל : שהוא בעצמו.

והוא מה דאיתא . . זה מזה כמו שית"ל : הוספה ("כמו שית"ל" — אינו אצלנו).

דאיתא בס"י : בתחלתו (ושם : חקק י"ה . . צבאות אלקי כוי' וברא כוי').

החקקה . . פרסטנט : כ"ה בכי"ק. ולכאוי צ"ל : החקיקה . . פראסטן.

שחכ' מאין תמצא : לי הפסוק — איוב כה, יב.

דאיתא בגמ' : ב"ק צא, ב. וש"נ.

אך הענין כוי' : ראה גם לקו"ת האוינו שם.

בש' דהלבוש : לכאוי צ"ל : בש' לבוש דהלבוש.

ויעש להם חגורות : בראשית ג, ז (ולכאוי צ"ל (כבפסוק) : ויעשו). והוא לאחרי חטא

עה"ד.

כתנות עור ולבישם : שם, כא. ולכאוי צ"ל (כבפסוק) : וילבישם. וגם זה הוא לאחרי חטא

עה"ד (ראה לקמן, ובנדפס — בארוכה) — ראה זחי"ב רכט, ב. הקדמת תקו"ז י, ב. ועוד.

נמשך מהשכל : ראה בנדפס (מלקו"ת האוינו שם) בהמשך הפרק.

שאנו רואין . . לבוש ג"כ : הוספה. ולכאוי צ"ל : לה שכל אין.

שהבהמה בטילה כוי' : ראה גם לקו"ת אמור לו, א. סה"מ תקס"ח ע' רמז. אוה"ת

אמור ח"ג ע' תתנהו.

ואפי' סוס שהוא גועה . . להרוכב : הוספה. (ולכאוי צ"ל : מ"מ בטל הוא). וצ"ע

הכונה בתיבת "גועה". ואוצ"ל : בעל גאווה (ראה פסחים קיג, ב. וראה גם זח"א רמב, א).

הגבה . . שההגבה . . ההגבה : לכאוי צ"ל ב' ההי"ן בסוף התיבה.

אתכפייה . . שגבי יש . . הבהמות : לכאוי צ"ל : אתכפיא . . שגבי (או : שגבי אדם)

יש . . שהבהמות.

כמ"ש ותתן . . לרבות כוי' : בראשית ג, ו. ב"ר פי"ט, ה (וכצ"ל בנדפס הערה

תצט) — הובא בפרש"י עה"פ.

שנצטוו ע"ז לכן נענשו ומהו העונש הוא השכל אך צ"ל דהנה לכאוי כל מעלות האדם על המדבר הוא [חסר]

בס"ד חג הפ' ל"ו

ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים. הנה פסוק זה הוא בסוף שה"ש ובספ"ב איתא עד שיפוח היום ונסו הצללים סב ודמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בחר הנה עיקר ההפרש שבין ב' פסוקי אילו שכאן כתי' על הרי בשמי' והתם כתי' על הרי בחר ובדקדוק הלשון כאן כתי' ברח דודי ודמה לך תחילה דודי ואח"כ ודמה לך והתם כתי' דמה לך דודי תחילה דמה לך ואח"כ דודי וזהו הפרש גדול איך שכת' דמה לך דודי שההתדמות היא לדודי און וערלינג. שכת' דודי דמה לך משמע שקאי על התדמות דודי למדריגה היותר גבוה. ועוד צ"ל מה שכאן כתי' ברח והתם כתי' סב ומהו ענין הבריחה והסיבוב, אך הענין הוא דהנה אנו אומרים באגדה מזה זו שאנו אוכלי' על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם שנא' ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מזה כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יוכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם וצ"ל מ"ש הטעם מפני מה אנו אוכלי' מזה מפני שלא הספיק בצקת כו' והלא כבר נצטוו בעשור לחודש

על המדבר : כ"ה בכ"ק. ולכאוי צ"ל : על הבהמה.

[חסר] : בכ"ק נשאר חלק כאן ב' דפים (דף הב' — גייר שונה). וראה הערה כתחלת המאמר.

בס"ד חג הפ' ל"ו, ברח כו' : במפתח שבסוף הגדפס, שדיה זה כולל סעיף קלא"ח. אבל כאן נמצא רק עד ר"פ קלב, והשאר חסר. וחסר גם עד פקמ"א — ד"ה והים בקעת דלקמן (ובכ"ק : בסד חג כו').

סב ודמה : בפסוק (שה"ש שם) : סב דמה (וכ"ה בהמאמר בסמוך).
עיקר ההפרש . . הבריחה והסיבוב : ראה בכ"ז — בגדפס פקל"ב (ואילך).
פסוקי אילו : אוצ"ל : פסוקי אלו.

איך שכת' דמה : אוצ"ל : דכאשר (או : איך שכת' דכאשר) כתי' דמה.
און וערלינג : לכאוי צ"ל : און וערלינג. והכתנה ברורה.

דנה אנו אומרי' כו' : מכאן — פקל"א בגדפס.

באגדה : כ"ה הגירסא בדקדוקי סופרים לפסחים קטרו. תוד"ה אמר ע"ז מה, א. ובכמה ראשונים (הערת כ"ק ארמו"ר שליט"א בהגש"פ ע' ה).

של אבותינו : לכאוי צ"ל : של אבותינו.

שנא' ויאפו . . עשו להם : בא יב, לט (ושם : ולא יכלו).

וצ"ל מ"ש . . כו' ה"י בבוקר : ראה גם לקו"ת צו יג, ב. ובכ"מ.

נצטוו בעשור : ראה בא שם, ג. ואוצ"ל (כנגדפס) : נצטוו מבעשור.

שבערב תאכלו מצות על מצות ומרורים יאכלוהו ומצות היא הקדמה לקרבן פסח ומה קאמר הטעם מפני שלא הספיק כו', ועוד צ"ל דהנה מ"ש ויאפו את הבצק הי' בבוקר ואנו אוכלי' מצה בלילה ואפי' המצה שאנו אוכלי' אחר חצות אך מ"מ ה"ה בלילה והא דויאפו את כו' הי' בבוקר, ועוד צ"ל מ"ש שלא הספיק בצקת של אבתינו להחמיץ וקאמר הטעם מפני מה לא הספיק כי גרשו ממצרים וצ"ל הלא אפי' על מה שלא החמיץ במצרים אינו מספיק הטעם כי גרשו ממצרים דהנה שיעור חימוץ הוא קרוב לשליש שעה והוא י"ח מינוטין בערך ומכת בכרות הי' בחצי הלילה והם יצאו בעצם היום ומחצות הלילה עד עיצמו הי' זמן רב ואיך לא נתחמץ ולו יהא שבמצרים עצמו לא הי' זמן להתחמץ אבל צ"ל כשיצא ממצרים הלכו בדרך ואותו זמן שהלכו לא עסקו בלישה ועריכה ואיך לא נתחמץ ועוד והלא כשיצאו ממצרים הי' יכולי' לפוש ואיך לא נתחמץ, ואם גא' שהטעם הוא מפני מה לא הספיק מפני שנגלה עליהם מלך מלכי המלכי' צ"ל מה שייכות זה לזה וכי אם נגלה עליהם מלך מלכי המלכי' לא יכלה הבצק להתחמץ ואדרבה מחמת שנגלה עליהם יכול חמץ ג"כ להתעלות וכמו גבי מצרים כתי' ועברתי אני בארץ מצרים אני ולא מלאך והוא מפני שמצרים ערות הארץ וכמו"כ כאן שהי' ונגלה עליהם מלך מלכי' המ' כו' הי' חמץ ג"כ יכול להתעלות ואם גא' שהי' חמץ הי' יכול להתעלות אבל לא שיעשה חמץ דחמץ הוא הגבאה והתנשאות ומצה היא קטנות

שבערב .. יאכלוהו: בא שם, ית שם, ט (בשינוי לשון. אבל כ"ה גם בנדפס (ולק"ת שם)).

מ"ש ויאפו .. הי' בבוקר: בנדפס נוסף: בצאתם ממצרים כמ"ש (בא שם, מא; גא) בעצם היום הזה כו'.

ואפי' המצה .. אחר חצות: הוספה. וצ"ע הכוונה (ובנדפס (ולק"ת שם): היינו קודם חצות מבערב כו').

של אבתינו: לכארי צ"ל: של אבותינו.

שיעור חימוץ .. מינוטין בערך: טושי"ע או"ח סתני"ט סי"ג (ובשו"ע אדה"ו סי"ג). מכת בכרות .. הלילה: בא שם, כט (ולכארי צ"ל: בכורות).

בעצם היום .. עד עיצמו כו': בא שם. וראה רש"י האוינו לב, מח (ולכארי צ"ל: עד עיצומו של יום).

צ"ל כשיצא כו': ראה גם לק"ת שם יד, א. כדור שא, א ואילך (ולכארי צ"ל: כשיצאו).

שהטעם הוא .. המלכי': ראה לק"ת שם יב, ב"ג יג, ד ואילך. סדור שם. שם רחצ, ג"ד, ובכ"מ.

המלכי' לא: בכי"ק נכפל ל"א."

ואדרבה מחמת .. יכול חמץ כו': ראה עדי"ו לקמן ד"ה ימים יצרו (בנוגע לשבועות), כתי' ועברתי .. ולא מלאך: בא שם, יב (בהשמטת אנ"י. אבל כ"ה גם לקמן

בהמאמר, ובנדפס לקמן). נוסח ההגדה. וראה הערת כי"ק אדמו"ר שליט"א בהנש"פ (ע' כה).

וזהו מפני כו': לק"ת שם יב, ג סדור רצט, א. ועוד.

שמצרים ערות הארץ: ראה קה"ר פ"א, ט.

מלכי' המ' .. נא' שהי': לכארי צ"ל: מלכי המ' .. גא' שאם הי'.

ואם נא' .. ועכשיו א"ש .. אך צ"ל כו': הכוונה (לכארי), דמ"ועכשיו א"ש" (ר"ת): אתי (שפיר) עד "אך כו'" — הוא המשך ל"ואם נא' כו'".

הגבאה .. לו הגבאה: לכארי צ"ל: הגבאה .. לו הגבאה.

אבא ולמשל העומד לפני המלך א"א שיהי' לו הגבאה והתנשאות ועכשיו א"ש מ"ש מצה זו שאנו אוכלי' כו' מלך מלכי המלכי ולא נתחמץ אך צ"ל אי"כ קמי שמים גליא ומפני מה ציוה להם ושמרתם את המצות מאחר שא"א שיבואו לידי חימוץ ואם נא' שציוה להם כדי שיקבלו שכר ע"ז דמאחר שהם לא ידעו שהגאולה יהי' באופן כזה שלא יוכל לבוא לידי חימוץ וטענה זאת היא טענה עצומה כמו שאנו מוצאים בהיפך גבי דוד שאמר לולי ה' עזרתי כמעט שכנה שטען המלאך דומה גבי מעשה דבת שבע גושפאנקעי דחתם עלא מלכא דבשם אוריה יש בו י"ה הגם דקמיה שמים גליא קמיה מי גליא וזהו גבי עונש כ"ש גבי שכר שהיא טענה עצומה ולכן ציוה להם כדי שיקבלו שכר צ"ל הלא אינו אליבא דאמת ותורה היא אמת. ועוד צ"ל האיך יצאו י"ח במצה זו שהרי כל ענין המצה היא לשמור אותה מחימוץ לכן צריכי' דוקא מה' מינים דוקא שאפשר לבוא לידי חימוץ ולשמור אותם שלא יבואו לידי חימוץ אבל מאורו שא"א לבוא לידי חימוץ לא ומאחר שלא הי' יכול לבוא לידי חימוץ איך יצאו י"ח במצה זו ואם נא' שמפני מה לא החמיץ מחמת וגאלם צ"ל מה תלויים זה בזה; ועוד צ"ל מה דמביא ראי' מפסוק דויאפו כו' על מה שנגלה עליהם מלך מלכי המלאכים מה ראי' מפסוק זה הלא אינו נזכר בפסוק זה כלל אודת גילוי אלקות שהי' אז והי' צריך להביא מפסוק דועברתי אני בארץ מצרים ומפסוק דועברתי ג"כ אינו ראי' לכאן כלל דשם קאמר שהי' מכת בכורת ויש מקום להשיב מנין שניגלה עליהם אלא אנו מוכרחי' לומר שניגלה עליהם דוקא ומרומז בפסוק זה דוקא וצ"ל האיך מרומז בפסוק זה. ועוד צ"ל בסדר האגדה תחילה אומר מצה זו שקאי על הגאולה ואח"כ אומר מרור זה שקאי על השעבוד, ואילו הי' מספר כאן ענין השעבוד דמצרים א"ש אבל כאן אינו מספר ענין השעבוד דכבר אמר עבדי' היינו לפרעה במצרים והתחיל לספר הגאולה ומה אומר אח"כ מרור זה והי' צ"ל תחלה מרור זה ואח"כ מצה

ולמשל העומד כו' : ראה גם לקרית שם, סעיב ואילך.

קמי שמים גלי' : פסחים פה, ב (ושם : שמיא).

שא"א שיבואו . . דמאחר : אוצ"ל : שא"א שיבוא . . מאחר.

וטענה זאת : אוצ"ל : והנה טענה זאת (וכיז"ב).

וטענה זאת . . שיקבלו שכר : הוספה.

דוד שאמר : תהלים צד, יז (ושם : עזרתה לי . . שכנה דומה נפשי). וראה כל הענין

בזח"א ה, ב.

גושפאנקעי . . עלא : לכאוי צ"ל : גושפאנקא . . עלי.

צ"ל הלא : אוצ"ל : אך צ"ל הלא.

ועוד צ"ל . . תלויים זה בזה : בנדפס (רק) : איך קיימו מה שנצטוו בערב תאכלו

מצות . . למה צריכים שימור כו'.

צריכי' דוקא מה' . . אבל מאורז כו' : פסחים לה, א. טושיע אויח (ושו"ע אדה"ז)

רי"ט תנן

ואם נא' . . תלויים זה בזה : צע"ק ההמשך, והכונה.

מלכי המלאכים . . אודת : לכאוי צ"ל : מלכי המלכים . . אודות.

מפסוק דועברתי כו' : נסמך לעיל.

מכת בכורת : לכאוי צ"ל : מכת בכורות.

האגדה : כ"ה גם לעיל קרוב לתחלת המאמר. וש"נ

זו, ועוד צ"ל שגבי מצה כתי' מצה זו (בניקוד חולם) וגבי מרור כתי' מרור זה, אך הענין הוא דהנה ללישת עיסה של מצה צריכי' מים שלנו וצ"ל למה קאמר בלשון שלנו שיש מקום לטעות וכדאיתא דרשה [חסר]

בס"ד אש"פ

והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה ואת רודפיהם השלכת במצלות כמו אבן במים עזים. הנה הים בקעת לפניהם קאי על קרי"ס וצ"ל מה"ע קרי"ס ומה הי' צריכי' לזה כלל והלא הי' יכול להיות שילכו הישראל על המים היפלא מה' דבר והלא מצינו צדיקים מופלגים שהלכו על המים ומה נבראי' יכולי' לילך על המים כ"ש בחיק הבורא מאחר שעיקר הכוונה היא שיטבעו המצרים הי' ישראל הולכי' על הים ולא יטבעו והמצרים יטבעו וכתי' וישב הים לפנות בוקר לאתנו לתנאו שהתנה עמו הקב"ה שיקרע לפני בני' וישתנו לפי המכוון ים ים יבשה יבשה ומה צריכי' לתנאי זה והלא אפי' בלא קרי"ס אפשר בחיק הבורא שישראל ילכו על המים ולא יטבעו והמצרים יטבעו. ועוד צ"ל מ"ש כמו אבן במים עזים הי' תרתי דסתרי דטבע האבן כשזורקי' אותו בנהר הוא נופל על התהום אימתי כשזורקי' אותו בקצות הנהר מקום שהנהר מתפשט שם יפול האבן תיכף ומיד אבל בורם מים שם לא יפול האבן תיכף והטביעה היא דוקא בורם מים הי' תרתי דסתרי הדדי ואם עיקר הכוונה שהמצרים נטבעו כמו אבן הי' צ"ל ואת רודפיהם השלכת במצלות כמו אבן במים ותו לא ואם נא' שהכוונה לומר שאפי' במים עזים מ"מ נטבעו כמו אבן הי' צריך לומר כך ואת רודפיהם השלכת במצלות במים עזים כמו

אך הענין כו' : מכאן — פקלי"ב בנדפס.

ללישת . . מים שלנו : פסחים מב, א שו"ע אדה"ז שם סתני"ט ס"ב.

שיש מקום . . דרשה : הוספה. ואולי גם בנדפס הכוונה היא לקושיא זו (והלי' "דרשה"

כו' — מובא שם לפניו ר"ם קל). ובנדפס כאן : למה לא לא אמרו, ומיותר "לא" א. (חסר) : ראה הערה בתחלת המאמר.

בס"ד אש"פ, והים כו' : במפתח שבסוף הנדפס, שדי"ה זה כולל סעיף קמא"ו. אבל כאן נמצא רק עד פקמ"ג, והשאר חסר. וגם חסר עד פקע"א — די"ה אם בחקותי ולהלן (לכד פקס"א — ראה מאמר שלאח"ו ובהערות שם).

והים בקעת . . במים עזים : נחמי' ט, יא (ושם במצולת).

היפלא מה' דבר : ל' הכתוב — וירא ית, יד.

מצינו צדיקים כו' : חולין ז, א.

וכתי' וישב . . לתנאן כו' : בשלח יד, כו (ושם : לאיתנו). ב"ר פ"ה, ה שמו"ר פכ"א, ו. מדרש שנסמן בסמוך. זח"ב קצה, ב. ועוד.

וישתנו : אוצ"ל : וישתנה.

ים ים יבשה יבשה : ל' המדרש — הובא ונסמן בנדפס פק"מ בתחלתו.

שהכוונה לומר . . כמו אבן : ראה מצו"ד עה"פ נחמי' שם.

אבן. והענין הא דהנה שרש ענין קרי"ס הוא מ"ש הפך ים ליבשה ושניהם נבראי' והוא ענין עלמא דאתסייא ועלמא דאתגלייא ושניהם הם עולמות מאחר שהם נק' עלמא וצ"ל איך שייך לומר שניהם עלמא ואתכסייא אך פי' אתכסייא מנבראים שבעלמא דאתגלייא אבל לגבי נבראי' דאתכסייא הוא ג"כ אתגלייא רק לגבינו נק' עלמא דאתכסייא והענין דים ויבשה הנה איתא כל מה שיש בים יש ביבשה וההפרש בין ברואי' שבים לברואים שביבשה ברואים שביבשה הגם דעיקר חיותם הוא מהארץ כמ"ש ארץ אשר ממנו תיצא לחם מ"מ ה"ה כשהם שטים בנהר הגם שבשעת שהם שטים בנהר הם מקבלי' חיות מהארץ ארעא דמפקא מזון מ"מ ה"ה חיים כשהם שטים בנהר וכן כשהם באויר כשהם בסולם או במגדל הפורח באויר וברואים שבים כשהם פורשי' מהים מיד הם מתים שעיקר חיותם הוא מהמים לכן איתא במשנה כל שהוא מבריית המים אינו חוצץ לכן דגים אינם טעונים שתיטה דכתי' כל דגי הים יאסף להם כמו שמאספי' מים שהדגי' הם מים רק שהם הגשמת ממים ולא שהם אידלערע נבראים והראי' דאנו רואים בשר מחמם וכשמהפכים זה ה"ז

והענין הא : לכארי צ"ל : והענין הוא.

מ"ש הפך ים ליבשה : תהלים סו, ו ותיי ומפרשים שם.

עלמא דאתסייא : לכארי צ"ל : עלמא דאתכסייא.

וצ"ל איך . . אך פי' כו' : ראה עדין תוריא סד, ב (וראה גם שם מו, סעיב ואילך).

והענין דים ויבשה כו' : מכאן — פקמיא בנדפס.

איתא כל כו' : חולין קכו, א. ירושי שבת פי"ד ה"א.

וההפרש כו' : תוריא סב, ב"ב לקו"ת שמיני יט, א. כאוה"ו לאדמוה"א מב, ג (הובא

בלקו"ת במדבר ה' ג' ובכ"מ). ועוד.

כמ"ש ארץ . . לחם : איוב כח, ה (ושם : ארץ ממנה יצא לחם (וכ"ה בלקו"ת שה"ש

מ, א). אבל ע"ד מ"ש בפנים הוא גם בנדפס. ובכ"מ). וראה רש"י ויצא לא, נד. ובנדפס שם

הערה קכה, מציין כ"ק אדמו"ר שליט"א : כעין זה חגי א, יא. ואולי הכונה בהציון —

לא ללשון הכתוב, כ"א על הענין, שכל צרכי הנבראים (ועלמא דאתגלייא) נלקחים מ"ארץ".

תיצא לחם : כ"ה בכ"ק. ואוצ"ל : יצא (אבל ראה תחלת הערה הקודמת).

ה"ה כשהם שטים בנהר : לכארי צ"ל : ה"ה חיים כשהם כו'. ולהעיר מחולין שם :

אלמלא יורדות לים כו' (משא"כ כששטים בנהר).

ארעא דמפקא מזון : ברכות מט, א (ושם : ארץ).

במגדל הפורח באויר : ל' רז"ל — סנה' קו, ב. וראה פ"שי שם.

כשהם פורשי' כו' : ע"ז ג, ב. חולין שם.

לכן איתא . . כ"כ למקורם ושרשם : הוספה.

איתא במשנה : מקואות פ"ו מ"ז. ידים פ"ב מ"ב.

לכן דגים כו' דכתי' כל כו' : חולין כו, ב. טושי"ע י"ד סי"ג ס"א. בהעלותך

יא כב.

הגשמת ממים . . אידלערע : כ"ה בכ"ק. ואידלערע"י — א' צרוי' ; ד' סגולה.

ולכארי צ"ל : הגשמת המים (או : הגשמה ממים) . . אידלערע.

ולא שהם . . והראי' . . בשר . . ומים כו' : הכונה בזה, אולי י"ל : דגים (מים, כנ"ל)

שייכים לאהבה דקיריות שלמטה מ"בשר" (עלמא דאתגלייא) — אהבה ברשטי אש, וא"כ

אין הדגים "אידלערע נבראים". אבל להעיר מלקו"ת בהעלותך לא, ד. לג, ב. אוה"ת

בהעלותך ח"ה ע' א' תקפ"ו. וצ"ע בזה.

בשר . . אהבה ברשפי אש ומים . . בקרירות כו' : ראה לקו"ת שם לא, סעי"ג ואילך ;

אהבה ברשפי אש ומים מקריר שהוא אהבה בקרירות שאהבה ברשפי אש היא טוב יותר מאהבה בקרירות והו"ע אחותי כלה אחותי היא אהבה בקרירות וכלה היא מ"ש ואל אשה תשוקתך ולע"ל כתי' ביום ההוא תקראי אשה אלא ההפרש בין ברואי' שבים לברואים שביבשה ברואי' שבים הם דבוקי' למקורם ושרשם וברואי' שביבשה אינם דבוקי' כ"כ למקורם ושרשם והנה ענין ים ויבשה הוא עד רום המעלות דבמל' דאצי' יש ג"כ ים ויבשה ים הוא מה שכולל בתוכו כל אורות דאצי' ויבשה הוא מה שהוא מקור לנבראים ובגשמות הם נוני ימא כמ"ש וידגו לרוב בקרב הארץ שאפי' בקרב יש ג"כ דגים והם הגשמות שנק' נוני ימא שהם דבוקי' בשרשם ואינם יכולי' להיפרד אפי' רגע אחד ולמטה הוא מ"ש ואתם הדבקי' בה' אלקיכם חיים כולכם היום הוי' הוא המהוה היות דבי"ע רק בדרך עלמא דאתכסייא וצריך שיהי' התדבקות בהוי' אלקיכם. והנה מל' דאצי' הוא ממוצע בין נאצלי' לנבראי' לכן יש בבחי' מל' ים ויבשה דהנה בחי' מל' נאצל רק נקודא אחד ובנין המל' הוא מט' מלכיות שגבוהים ממנו ממל' שבחכ' נעשה חכ' שבמל' וממל' שבחסד נעשה חסד שבמל' וכך כולם והוא מה שנק' פצוף הפנימי דמל' וממנו נתהווה פרצוף

ברכה צו, ד (ועוד) — בנוגע ל"בשרי". אהיית שם ע' איתקפו (ובמקרא מבואר כו' — ראה לקוית שמיני יח, ג ואילך).

ומים מקריר . . היא טב : לכאוי צ"ל : ומים מקרר . . היא טוב.
והו"ע אחותי כלה כו' : ראה לקוית בהר לט, סעי'ד ואילך (עה"פ אחותי כלה — שה"ש ה, ב). מ, ג. וראה גם שה"ש לה, א ואילך. לה, ריש ע"ה. ולהעיר מלקוית שה"ש כט, ג; לא, א — ומציין ללקוית בהר שם.
מ"ש ואל . . ביום ההוא . . אשה : בראשית טו (ושם : ואל אישך). הושע ב, יח — בהוספת תיבות (ושם : תקראי אישי).
אינים דבוקי' : לכאוי צ"ל : אינם דבוקי'.

דבמל' דאצי' . . רגע אחד : ראה לקוית שמיני יט, א. וראה גם שם צו יד, סעי'ב ואילך.

נוני ימא כמ"ש . . שאפי' בקרב יש כו' : ויחי מה, טו. זח"ג קפו, ב. תקו"ז תכ"א — מג, רע"א (ולכאוי צ"ל : בקרב הארץ יש). וראה בנדפס הגשמות . . בבחי' מל' שנקי' ים כו' . . וראה לקוית שמיני יח, א ואילך (ובהביאור). ושם (מהרר שם), שב. נוני ימא" יש ב' בחי' : אלו שבים (כבנדפס), ואלו ש"ב בקרב הארץ.
ולמטה הוא . . וצריך . . אלקיכם : הוספה.
מ"ש ואתם כו' : ואתחנן ד, ד.

הוי' הוא המהוה : ראה שהיהוה"א פ"ד.
המהוה . . עלמא דאתכסייא : ראה אהיית שה"ש ח"ב ע' תשפרו. ובכ"מ.
מל' . . ים ויבשה : לקוית צו יד, ב"ג שה"ש ח, ב"ג. וראה גם לעיל בהמאמר ובהנסמן שם.

בין נאצלי' לנבראי' : בנדפס : בין אצי' לבי"ע.
דהנה בחי' מל' . . יותר מט"ס דמל' : הוספה.
נאצל רק נקודא אחד ובנין כו' : ראה לקוית צו יא, ב (מע"ח שער מיעוט הירח ספ"ב). מסעי פט, ד ואילך. ובכ"מ (וראה גם בנדפס פקמ"ב בתחלתו). ואוצ"ל : נקודא חדא. שנק' פרצוף הפנימי דמל' וממנו כו' : ראה תו"א גו, ד (ע"פ זה"ר לזהר ר"פ בראשית, וראה ביאהו"י לאדמוה"א והציצ (ח"ב) לשט"ו). קיג א"ב (ומציין לביאהו"י שנסמן לקמן בסמוך). ועוד.

פצוף הפנימי . . יודדי' להתה : לכאוי צ"ל : פצוף הפנימי . . יודדי' להתה.

החצון דמל' וט"ס דפרצוף החצון יורדי' להוה נבראי' דבי"ע וכתר דמל' נשאר במקומה. ולכאו' צ"ל דהנה הט"ס הם גבוהים מנקודת המל' ולמה הם יורדי' לברוא נבראי' דבי"ע והנקודה נשארת במקומה אך הענין דהנה לפי הדעה דנקודת המל' היא כתר שבמל' הרי כתר עליון דאיהו כתר מל' הרי הנקודה גבוה יותר מט"ס שבמל' ואפי' לפי הדעה דנקודת המל' היא מל' שבמל' מ"מ ה"ה כתר דאור חוזר ממילא הוא גבוה יותר מט"ס דמל'. וביאור הענין דהנה בכדי להיות מחסד דאצי' הנק' חסד דמ"ה ובאצי' גלוי העלם אלקות ובכדי להיו' ממנו מלאך מיכאל באהבה שהוא גבול הגם שאהבה דמחנה מיכאל היא אהבה נפלאה ויש מלאכי' שמששת ימי בראשית הם אומרי' קדוש הג' שאמרו פ"א קדוש ועמדו אלפים שנה בביטל ואח"כ אמרו קדוש ועמדו אלפים שנה בביטל ועכשיו הם עומדי' בביטל הג' של קדוש הג' ואיך שייך שיערוך האדם אהבתו וביטלתו לגבי אהבה וביטל המלאכי' וכ"ז מפני שהגוף ונה"ב מחשיכי' ומסתירי' על הנה"א ואנו שוכני בתי חומר אבל אהבה דמלאכי' היא אהבה נפלאה מ"מ ה"ז מוגבל דמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות דדוקא קפ"ו ולא יותר וכן ביטל דמלאכי' דוקא אלפים שנה ומפני מה לא יעמדו כל שית אלפי שנין דהוי עלמא נמצא שהם מוגבלי' ובכדי להיו' מא"ס הבכע"ג נבראי' בעלי גבול צריך להיו' ע"י ממוצע וזהו כלל כ"מ שהמשפיע רחוק מהמקבל צ"ל ממוצע וכמו"כ צרי"ל ממוצע ולמשל בזמן התלמוד הי' הדורש אומר בלחש והמתורגמן משמיע הדרשה לרבי' נמצא שבין המשפיע להמקבלי'

לפי הדעה . . כתר שבמל' כו' : לקרית במדבר ג. סעיב ואילך (ושי"ג). שם ה, א (ומציין לביאוריו לפי בלק — ראה ביאוריו לאדמוה"א ק, א ואילך ; להצ"צ עי' תקב ואילך). לפי הדעה . . לפי הדעה : ראה סה"מ תרניט עי' צב ובהנשמן שם. מל' שבמל' . . כתר דאור חוזר כו' : ראה כעין זה — לקרית חקת נח, א (מע"ח). וביאור הענין כו' : מכאן — סקמיב בנדפס, מאוה"ת בשלח עי' תקע. הנקי' חסד דמ"ה : הוספה. וראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ז' כו' (ע"פ התקניו : שם מ"ה כו').

ובאצי' גילוי העלם אלקות : בנדפס : חסד זה הוא א"ס ממש שהרי אצי' הוא גילוי ההעלם מאלקות (ראה תו"א עו, א. ובכ"מ). ולכאו' כ"ה הכחנה גם כאן. מלאך מיכאל באהבה : אוצ"ל (כבנדפס (ואוה"ת)) : מחנה מיכאל באהבה (ומתאים להמובא לקמן בהמאמר). וראה לקרית במדבר יא, ב. וראה גם דב"ר פ"ה, יב ובמי"כ שם. הגם שאהבה . . נמצא שהם מוגבלי' : הוספה. ויש מלאכי' . . בראשית : ראה תורה מויעתן (חגיגה יג, ב). טווא"ח סני"ט. לקרית אמור לו, א. פינחס עט, סעיב ואילך. ועוד.

אמרו קדוש ועמדו : אוצ"ל : אמרו קדוש פ"ב ועמדו. אהבתו וביטלתו : אוצ"ל : אהבתו וביטולו. שוכני בתי חומר : ל' הכתוב — איוב ד, יט. דמחנה מיכאל קפ"ו כו' : הובא גם בתו"א כו, ד. ובכ"מ כדא"ח. וראה גם לעיל ד"ה המחדש בטובו ובהנשמן שם.

לא יעמדו כל : אוצ"ל : לא יעמדו בביטול זה כל. להיו' ע"י . . וכמו"כ צרי"ל : לכאו' צ"ל : להיות ע"י . . וכמו"כ כאן צרי"ל (ר"ת : צריך להיות).

הי' הדורש אומר כו' : ער"ו הוא גם בנדפס (ואה"ת).

הי' ממוצע וכן גבי משה כתי' אנכי הוא העומד בין ה' ובניכם להשמיע דבר הי' כי יראתם מפני האש ובמצרי' כתי' ואהרן אחיך יהי' נביאך מתורגמנך ובלמוד התורה הי' ג"כ משה הי' אומר לפני אהרן ואח"כ לפני כולם ואח"כ הי' אומר אהרן כדאיתא בגמ' הסדר נמצא שמשה ואהרן הי' ממוצעי' וכן בדברי' גשמי' כמו דצח"ם שהם ד' מדרגות חלוקי' וא' גבוה מחבירו ודומם שבצומח הוא גבוה יותר ממדבר שבדומם ויש בהם ג"כ ממוצע דהיינו שבין דומם לצומח יש ממוצע עצי אלמוגי' (שקורין בלע"ז קרעלון) שהוא דומם וגם צומח בין צומח לבע"ח יש ג"כ ממוצע והוא עוף הגדול באילן או אדני השדה דאיתא במשנה בכלאים ואיתא שם הפי' שטבורו ארוך והוא בארץ וממנו נמשך לו החיות וכשצריכי' לצוד אותו פוסקי' טבורו וצדים אותו נמצא שהוא ממוצע בין צומח לבע"ח ובין בע"ח למדבר יש ג"כ ממוצע והוא קוף שעושה כל מה שרואה שהאדם ומי' הוא בע"ח או עוף הנק פופיגאי שהוא יכול לדבר ועיקר מעלת האדם מה שהוא מדבר שאינו בעל שכל כ"א מדבר והי' מוצעי' בין בע"ח למדבר והד' מדריגות אלו דצח"ם מדבר הם ד' עולמות אבי"ע שבעשי' והממוצע בין יצירה לעשי' הוא כתר דעשי' ובין בריאה ליצוי' הממוצע כתר דיצוי' ובין אצוי' לבריאה הממוצע מלי' דאצוי' ואצוי' הוא ממוצע בין מאצל לנבראי' דאצוי' הוא שי' הוי' כמ"ש הנסתרות להוי' אלקינו והנגלות

וכן גבי משה . . מתורגמן : בנדפס — מאוה"ת, בסגנון אחר קצת (ע"ש), ומציין לכהיו בחקותי דקיי"ע ע"פ דומה דודי כו' (נדפס בביאוה"ז לאדמוה"א (קמב, ג) ולהצ"צ (ח"א ע' תמא) ולי"ע על איוה פרט מציינ).

כתי' אנכי . . כתי' ואהרן . . מתורגמן : ואתחנן ה, ה — בשינוי לשון (ושם : ה' וביניכם), וארא ז, א ות"א שם (ולכא"י כצ"ל בנדפס שם — במקום תי"י).

ובלימוד התורה . . הי' ממוצעי' : הוספה. ואוצ"ל : ובלמוד . . ג"כ כך דמשה הי' כו'. כדאיתא בגמ' : עירובין נו, ב.

ודומם שבצומח . . שבדומם : ראה לקמן בהגמשל.

(שקורין . . קרעלון) : הוספה.

עוף הגדול באילן : בנדפס (ואוה"ת) נוסף : כמ"ש בשי"ע י"ד (ספ"ד סט"ו). ולכא"י צ"ל : הגדול באילן.

במשנה בכלאים : בנדפס נוסף : ספ"ח מ"ה (ואוצ"ל : פ"ח). ובאוה"ת : ספ"ח דכלאים. ואיתא שם הפירוש כו' : הוספה. וראה ר"ש ורע"ב כלאים שם.

שעושה כל . . בע"ח למדבר : הוספה. ולכא"י צ"ל : שעושה . . שהאדם עושה ומי' . . הנק פופיגאי . . והי' ממוצעים בין כו'.

ועיקר מעלת האדם כו' : ראה תו"א ד, גיד. לקו"ת ברכה צה, ג סה"מ תקס"ה ח"ב ע' איל"מ. וראה גם לקו"ש ח"ו ע' 112 הערה 46 וע' 115-16 ובהנמ"ס שם.

שאינו בעל שכל כ"א מדבר : לכא"י הכונה בזה על ה"פופיגאי, והיינו שיש בו "עיקר מעלת האדם".

דצח"ם מדבר : אולי תיבת "מדבר" מיותר, או שצ"ל : דצח"ם שבדומם (ומתאים להמשך — אבי"ע שבעשי').

כתר דעשי' : בנדפס (ועד"ז באוה"ת) : כתר שנעשה ממלי' דצירה. וכ"ה בפשטות הכונה גם כאן, וכמו שמסיים (בנוגע לאצוי' ובריאה) : הממוצע מלי' דאצוי' (ולא "כתר דבריאה").

בין מאצל לנבראי' : לכא"י צ"ל : בין מאציל כו'. ובנדפס (ואוה"ת) : בין או"ס לכי"ע. כמ"ש הנסתרות . . וי"ה נגלות : נצבים כט, כח (ולכא"י צ"ל : לנו ולבנינו. ואולי

כתוב בכי"ק (כי אינו ברור כי"כ) : לנו ובינינו. וראה תקו"ז בהקדמה (פ"א ; תי' ; ריש

לנו לבינינו ויה נגלות וזהו דכתי' שאל נא לימים ראשוני' ואיתא בפרדס שקאי על ו"ק אבל בג"ר שאלה אסור וכן כתי' שלח תשלח את האם והבנים תקח לך אם היא בינה שלח תשלח את האם והבנים הם ו"ק תקח לך ומלי' דאצי' הוא ממוצע בין מאציל לנאצלי' ויש בו ים ויבשה שהם משפיע ומקבל ים הוא מקבל וארץ הוא משפיע וממילא המקבל גבוה במעלה יותר מהמשפיע ולמה צריכי' למל' ב' בחי' אלו ים ויבשה הוא מפני שהעיקר הוא הארץ והאדם הגשמי וכמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי נמצא שהעיקר מכוון הוא בשביל האדם לכן צריכי' גם ליבשה והנה ב' בחי' אלו נק' ממכ"ע וסוכ"ע [חסר]

מים רבי' לא יוכלו לכבות את האהבה. הנה מים רבי' הוא טרדות הפרנסה מ"מ לא יוכלו לכבות את האהבה ומשמע שאינו מכבה אבל גם אינו

תכיב — הובא בלקו"ת פקודי ג, ב. ראה כס, א. ועוד. וראה בנדפס (ס"ע קנה) ואוה"ת (ריש ע' תקעא). ואוצ"ל ער"ו גם כאן.

דכתי' שאל . . . שקאי . . . אסור : ואתחנן ד, לב. וראה זהר הנסמן בסמוך. ואיתא בפרדס : בנדפס : ופי' בפרדס [נבאוה"ת : ועי' בפרדס כו'. ואולי כצ"ל גם בנדפס] ש"ח פט"ו כי ג"ר הם חב"ד . . . ו"ק הם חג"ת הם מדותיו להנהגת העולם. ומוה משמע, שעצם הפירוש ב"שאל כו"י" הוא לא מהפרדס. וראה זהר שבהערה הבאה. וראה גם זח"א א, ב. טז, ריש ע"ב ובד"א שם.

כתי' שלח . . . ו"ק תקח לך : תצא כב, ז. ובנדפס (מאוה"ת) מצ"ל לוח"ב ט"פ יתרו דציג טע"א.

ומלי' דאצי' כו' : מכאן — פקמיג בנדפס, מאוה"ת (ע"ש).
בין מאציל לנאצלי' : לכאוי' צ"ל : בין נאצלי' לנבראי' (וכיו"ב) — כנ"ל בהמאמר (בהתחלת הענין).

ולמה צריכי' . . . גם ליבשה : הוספה.
וכמ"ש אנכי . . . נמצא כו' : ישעי' מה, יב. וראה ב"ר פייב, ה. אוה"ת בראשית בראשית ח"ו תתרמו, ב. וראה גם בנדפס לעיל פקכ"ה.
[חסר] : בכי"ק נשאר חלק סיום העמוד. וראה הערה בתחלת המאמר.

מים רבי' כו' : לדי"ה זה — אין תאריך בכי"ק, ומקומו בהביכל כ"ק הוא אחרי די"ה שמע ישראל דלקמן. ומי"מ בפשטות — כאן הוא מקומו, כי הוא פקס"א שבמשך מ"ר הנ"ל (ומי' זה — עד פקס"ד — מתחיל הדי"ה דפי' תוריע (ראה במפתח שבסו"ס הנדפס). ובנוגע להתחלה שאינו בהנדפס (כרוב ההתחלות) — ראה בנדפס ט"פ פקס"ד (סיום די"ה זה, כנ"ל) שמדבר בנוגע לשעבוד הפרנסה המדובר כאן. נוסף לזה (וראה גם הערה האחרונה להמאמר) : הנייר עליו נכתבו מאמר הנוכחי, הוא כהנייר עליו נכתבו המאמרים שבסמיכות כאן, ולא כהנייר עליו נכתבו המאמרים אליו סמוך בהביכל (ואולי נכרך שלא במקומו).
מים רבי' . . . הנה מים כו' : שה"ש ת, ז. וראה תו"א ר"פ נת. וראה גם לעיל בריש המשך זה לפנינו (וגם בנדפס. וראה גם שם פע"ה ואילך, וחסר לפנינו — ראה לעיל הערה לדי"ה רשפי' הבי').

נתוסף ובאמת פי' רבינו שע"י המים רבי' נתוסף אהבה. לה"ז צ"ל הנה איתא בילקוט ליום שכולו שבת למשבית מזיקים שלא יזיקו נמצא הוא מפרש שבת ל' שבייתה והעברה כמ"ש אשביתה מאנוש זכרם וכת' זקנים משער שבתו וכת' והשבתי חיה רעה מקרבך. וצ"ל הרי שבת הוא ל' מנוחה וכמו שת"א ע"פ וביום השביעי שבת וביומא שביעה נח וזהו היפך השבייתה והעברה והנה בספרי השרשי' כ' שבת ואותן הפסוקי' אשביתה מאנוש זכרם זקנים משער שבתו והשבתי חיה רעה מקרבך בשרש אחד רק שבספר אחד מספרי השרשים כ' אע"פ שבפי' הם הפכי' ומנגדי' זל"ז מ"מ שרשם אחד וצ"ל איך הם אחד אך הענין הוא דהנה בבריאת העולמות נבראו אפי' קליפות וסט"א ג"כ והנה קודם חטא עה"ד הי' קליפה שומר לפרי למשל כמו שבאגוז יש לו ד' קליפות והם שומרי' אותו מקור וחום ומטללי' רעי' והקליפה נושא וסובל א"ע ושומר את הפרי כל מה דאפשר או כמו חיטים ושעורי' ודגן שקליפתן מסבב אותן ושומר את הקליפה כל מה דאפשר ובזמן החום שהגרעי' נכמש יכמוש תחילה הקליפה ואח"כ הגרעי' וכן בזמן גשמי' נמס הגרעיין ימס הקליפה תחילה נמצא שהקליפה שומר לפרי והעיקר הוא הפרי הגם שהקליפה קדמה לפרי אין פי' קדמה במעלה רק קדמה בזמן כדי שיהי' לגרעיין שומר שאם לא הי'

ובאמת פי' רבינו : תו"א שם. וראה גם בנדפס שם ספעי' ואילך.
לה"ז צ"ל : בכי"ק אין ברור כיכ תיבת "לה"ז. ולכאוי הר"ת : להבין (ואוצ"ל : ולהבין) זה צריך להקדים.

הנה איתא כו' : מכאן — פקט"א בנדפס, כני"ל.

איתא בילקוט : בנדפס גוסף : פי' בחוקותי רמו תרע"ב. וכיה בתו"כ בחקותי כו' ה.
כמ"ש . . . וכת' זקנים כו' : בנדפס מציינ' בפ' האינו (לב, כז) ; (איכה ה' (יד) א').
וכת' והשבתי כו' : בחקותי כו' ה.

שת"א ע"פ : תא לא, יז. אבל — בת"א שם : וביומא שביעאה (וכצ"ל לכאוי כאן) שבת (ו"נח" שם הוא על "וינפש"). ואוצ"ל. (וכיה בתו"א שם) "וישבנות ביום השביעי ות"א ונח ביומא שביעאה" (בראשית ב, ב, והרי פי' זה הוא הראשון). ובנדפס : כמשת" ע"פ כי בו שבת ב' נח (שם, ג, ולכאוי גם שם — למה אינו מביא הפי' שלפניו, אבל גם באוה"ת (י"א) תהלים ע' שכח ; תרלא מביא פסוק ג). ומוסיף (וכיה באוה"ת שם) : ע"ד בא שבת בא מנוחה (פרשיי שם פסוק ב).

והנה . . . שרשם אחד : בנדפס — בסגנון אחר קצת. ע"ש ובהנשמך שם.
מספרי השרשים : בכי"ק אחרי (וממעל) תיבת "השרשים" בא עיגול — סימן להנהה, אבל ליחא בהכי"ק.

וצ"ל . . . אחד : בנדפס — אינה מפורשת השאלה, וגם — מכאן, והנראה לתוך כו' "ע"ש ובאוה"ת שם).

דהנה בבריאת העולמות כו' : בנוגע לענין הקליפות המבואר מכאן ואילך בהמאמר — ראה "ספר הליקוטים" אות ק' ערך קליפות ע' פדה וע' פח"ט ובהנשמך שם. ובנדפס — הענין הוא (בכמה פרטים) בקיצור יותר.

והנה קודם החטא כו' : ראה של"ה הנשמך בספר הליקוטים שם.

שבאגוז יש כו' : ראה סה"ע חב"ד ח"א ערך אגוז. וש"נ.

וסובל א"ע : יל"ע מהי הכוונה בזה.

ושומר את הקליפה : לכאוי צ"ל : ושימר את הפרי.

נמס הגרעיין : אוצ"ל : שנמס הגרעיין.

נמצא שהקליפה : לכאוי צ"ל : נמצא שהקליפה.

אין פי' קדמה כו' : ראה גם תו"א בשלח סא, א. לקו"ת שה"ש ט, ד, ועוד.

הקליפה נברא תחילה הי' הנשמר בלי שומר לכן נברא הקליפה כדי שלא יהי' הנשמר בלי שומר ולמשל כמו שליא שהשליא קדמה לולד מ"מ העיקר הוא הולד אלא שלכן קדמה שליא לולד כדי שלא יהי' נשמר בלי שומר הי' לכן קדמה קליפה לפרי כדי שלא יהי' נשמר בלי שומר נמצא שהעיקר הוא הפרי וכדאיתא התבן והקש והמוץ נדיינא זה עם זה זה אומר בשבילי נזרע השדה וזה אומר בשבילי נזרע השדה אמר החיטה תבוא הגורן ונדע בשביל מי נזרע השדה נמצא שהעיקר היא הפרי והקליפה היא רק שומר לפרי וכיז הוא מפני שהקליפות הי' בשפל המצב דכתי' אנוכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי שהעיקר המכון הוא בשביל האדם והקליפות הי' בשפל המצב לכן הי' שומר לפרי וכדאיתא שמש גדול הי' הנחש וא"א לשומר להי' מנגד אבל לאחר חטא עה"ד נעשה קליפה מנגד לפרי. והנה לע"ל יהי' כמו שהי' קודם חטא"ד כדכתי' וגר זאב עם כבש ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירצו ילדיהן ושעשע יונק על חור פתן ויהי' התהפכא מחשוכא לנהורא והיזו כמו שמצינו בעוה"ז גבי אחשוורוש שמתחילה. אמר הכסף נתן לך ההעם לעשות בהם כטוב בעיניך ואח"כ אמר ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם נמצא שזה התהפכא מקצה אל הקצה וכמו"כ לע"ל יהי' ג"כ התהפכא עד שיהי' וגר זאב עם כבש ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירצו ילדיהן וכיז הוא מצד מוחין דגדלות דמך שעכשיו הם טורפים ודורסים הוא מצד מוחין דקטנות אבל לע"ל שיהי' מוחין דגדלות כמ"ש ומלאה הארץ דעה ומוחין דגדלות פועל שלום [חסר]

ולמשל כמו שליא כו': ראה גם סה"מ תקס"ז ע' שען,
 וכדאיתא התבן כו': ב"ר ס"פ וישלח (צוין בנדפס, אבל אינו מעתיק הלי); שהש"ר
 פ"ג ג (ג); ועוד (בשינויים).
 דכתי' אנוכי . . שהעיקר כו': ישע"י מה, יב. וראה גם לעיל ד"ה וידבר אאכה"ד
 ובהנסמן שם.
 וכדאיתא שמש כו': סנהררין נט, ב. וראה גם ב"ר פ"ט, א.
 והנה לע"ל יהי' כו': ראה של"ה שהובא לעיל. אוה"ת שם.
 כדכתי' וגר . . חור פתן : ישע"י יא, יח (בהשמטת כמה חלקי הפסוקים. ועד"ו הוא
 בנדפס, וצ"ל (לכאוי) בהערה רד שם : ר"ז).
 ויהי' התהפכא : לכאוי צ"ל : ויהי' אתהפכא.
 כמו שמצינו כו': ראה גם אוה"ת שם.
 שמתחילה אמר . . ואח"כ אמר : אסתר ג, יא ; שש ה, ח (ושם : נתון . . בו כטוב
 בעיניכם).
 נמצא כו': בנדפס (במקום זה): שראו בחוש . . מחשוכא לנהורא גם במ' א"ה.
 ויל"ע בפיענוח הר"ת.
 שזה התהפכא . . התהפכא : לכאוי צ"ל : שזה אתהפכא . . אתהפכא.
 וכמו"כ לע"ל כו': בנדפס הוא ביתר ביאור.
 מצד מוחין דגדלות כו': ראה בהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם
 הערה רז.
 כמ"ש ומלאה כו': ישע"י שם, ט (ושם : כי מלאה. ולכאוי, להביאור כאן מתאים כן
 יותר, וכ"ה בנדפס).
 [חסר] : סיום ע' זה (ע"ב) וכן דף שלאחריו — נשאר חלק בכ"ק, ומתאים לכאוי
 למ"ש לעיל סוף הערה הא' ל"ה זה (ובפרט שהמאמר שלאחריו שם, הוא בנייר אחר —
 הנייר בהמאמרים שלפני מאמר הנוכחי).

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ את יכולה ועץ השדה יתן פריו והשיג לכם דיש את בציר, ופרש"י אם בחוקתי תשמרו יכול שקאי על קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור ומה אני מקיים אם בחוקתי תלכו ופי' אם תהיו עמלים בתורה ואת מצותי תשמרו למוד התורה לעשותם ללמוד ולעשות ונתתי גשמיכם בעתם פי' בלילי שבתות וקאמר טעם פשוט בשעה שאין דרך בנ"א להלוך. וצ"ל למה דוקא בלילי שבתות, ועוד הלא הבטחות אלו שייכי' לכריתת ברית דנח כמ"ש עוד כל ימי הארץ זרע וקציר קור. וחם קיץ וחרף יום ולילה לא יתבשו וזרע וקציר נכלל גם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו ומה שייך זה לכריתת ברית דאברהם דהתורה היא כריתת ברית דאברהם דכו' מצות ב"נ ליתא מצות לימוד התורה ומה קאמר אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלים בתורה אזי יקיים הבטחת אלו ומה שייכי' לכריתת ברית דאברהם, אך הענין דהנה ענין קיום תומ"צ הוא בכדי להמשיך גילוי אלקות בעולם לכן לפני כל מצוה צריכין לאמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה שהוא יחוד סובב וממלא קוב"ה הוא סוכ"ע ושכינתיה הוא ממכ"ע ושיהי' יחוד קוב"ה ושכינתיה שיומשך מסוכ"ע לממכ"ע ולכן שייכי' הבטחת אלו לקיום התורה דוקא הגם שברית כרותה עם נח כמ"ש זרע וקציר קור וחם כו' אבל מצד כריתות ברית דנח הי' השפעת החסד כפי חק הקצוב כפי שנאצל באצ"י ונשתלשל בבריאה שלא ישתנה סדרי בראשית דבמבול גשתנה סדרי בראשית וזה הי' כריתות ברית דנח אבל להי' תוס' ברכה זהו דוקא מצד כריתות ברית דאברהם כמ"ש זינחהו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה רמ"ח מ"ע ולשמרה

בס"ד פ' בהביח, אם כו': במפתח שבסוף הגדפס, שדי' זה (דפי' אמור) כולל סעיף קע"ד. וראה הערה למאמר הבא.
אם בחוקתי . . את בציר: בחוקתי כו', גיה (ושם: הארץ יכולה). מכאן — סקע"א בנדפס.

ופרש"י אם בחוקתי תשמרו . . בנ"א להלוך: פרש"י עה"פ — בשנינו לשון. ובפשוטות צ"ל: בחוקתי תלכו יכול כו'.
וצ"ל . . שבתות: הוספה. ולכאוי הכונה: הרי ענין זה (בשעה שאין כו'") הוא גם בשאר הלילות (וע"ד גירסא ה' ברש"י — מתענית כג, רע"א (וע"ש בפרש"י)).
כמ"ש עוד . . יתבשו: נח ה, כב (בהשמטה כמה ח"י). ובפשוטות צ"ל: לא ישבותו. דהתורה היא . . דאברהם: בנדפס נוסף: שלבני נחן התורה.
דבז' . . ליתא מצות כו': ראה רמב"ם ה' מלכים רפ"ט (וראה שם פ"י ה"ט).
יקיים הבטחת . . שייכי' הבטחת: לכאוי צ"ל: יקיים הבטחות . . שייכי' הבטחות.
לפני כל מצוה . . לשם כו': בנדפס (רק) וכמאמר לשם כו'. וראה לקו"ת ר"ה נה, ג (ועוד) — לפני כל מצוה; שם סא, ריש ע"ב (ועוד) — לפני התפלה (כמנהגנו).
שהוא יחוד כו': תניא פמ"א (נח, א), תו"א מט, ד. לקו"ת פקודי ד, ריש ע"ד. ועוד.

נשתנה סדרי בראשית: בנדפס נוסף: כמארז"ל בפ"ק דר"ה ד"א י"ב (ראה שם יא, ב ואילך. וראה גם ב"ר פכ"ה ב, פל"ד, טו, פרש"י נח ה, כב, ועוד).
כמ"ש וינחהו . . סס"ה ל"ת: נסמן לעיל ד"ה ועבדתם (הובא גם לקמן).

שס"ה לית כמו"כ עכשיו ע"י לימוד התורה ממשיכי להיות תוס' ברכה וכמו שמצינו בגמ' בסוף כתובות שהי' תוס' ברכה בצמח האדמה וזה אם תהי' עמלים בתורה אזי ונתתי גשמיכם בעתם כו' וענין העמל הוא כמ"ש אדם לעמל יולד ואין אני יודע אם לעמל שיחה אם לעמל תורה כשהוא אומר לא ימוש ספר תורה הזאת מפני הוי' שזהו עמל תורה והוא כמ"ש יגעת מצאת תאמין לא יגעת אל תאמין אך כשיגעת מצאת תאמין וענין היגיעה והעמל הוא להוציא כוחת הפנימית מהעלם אל הגלוי וע"י שפועל גבי להוציא כוחות הפנימית מהעלם אל הגלוי וכמ"ש ועתה יגדל נא כחך אד' כאשר דברת לאמר אל ארך אפים דברת הוא עשרת הדברות לאמר הוא ע"מ שיומשך מעשרת הדברות לע"מ ארך אפים שיתארך ויתמשך עד למטה מטה וזהו אם תהי' עמלים בתורה אזי ונתתי גשמיכם בעתם כו'. והנה בנשמות יש ב' בחי' יעקב וישראל יעקב נק' עבד וישראל נק' בן הגם דכתי' לא ראה עמל בישראל וכאן אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלים בתורה, אך הענין הוא דמ"ש לא ראה עמל בישראל פי' עמל דגבי יעקב דהיינו ששת ימים תעבוד אתכפיא דנה"ב זה גבי ישראל כמ"ש כי שרית לשחך שר ומושל ושולט מוח שליט על הלב לכן אתכפיא דנה"ב וזהו עמל דמלאכה הוא דלא שייך גבי ישראל אבל עמל דתורה שייך גבי ישראל ג"כ וזהו נק' בירור שני דיש בירור ראשון ובירור שני וזהו ההפרש בין שבטים

בגמ' בסוף כתובות: קיא, ב ואילך.

וזה אם תהי': אוצ"ל: וזהו אם תהי'.

וענין העמל הוא כו': מכאן — סקעיב בנדפס.

כמ"ש אדם לעמל יולד: איוב ה, ז.

ואין אני . . שזהו עמל תורה: בנדפס מציין לסנהי צט, ב.

כשהוא אומר: יהושע א, ח (ושם (ובגמ'): התורה (הזה).

מפיך הוי' שזהו: לכאוי צ"ל: מפיך הוי אומר שזהו.

כמ"ש יגעת מצאת כו': מגילה ו, ריש ע"ב (ושם): יגעתי ומצאתי תאמן לא יגעתי

ומצאתי אל תאמן. ולכאוי צ"ל עדין כאן, וגם לאחיו: כשיגעת ומצאת כו'.

כוחות הפנימית . . שפועל גבי . . הפנימית . . הפנימית: לכאוי צ"ל: כחות הפנימים

. . שפועל גבי . . הפנימים . . הפנימים.

וכמ"ש ועתה . . אפים: שלח יד, ידיח (ושם: כח אד' . . הוי ארך).

ועתה . . הדברות לע"מ: אוהית בשלח עי' תסב. וראה עדין (בנוגע לעשה"ד —

דיבור; ועי' — אמירה) לקויא לההי"מ סרטי"ד (ועוד) — הובא בלקוית חקת נו, סע"ג;

אוהית תשא עי' איתתנא. ועוד. וראה גם בנדפס סק"ח ופקייה (מוח"ג יא, ב ואילך); לקמן

סד"ה וידבר אאכה"ד.

דברת הוא . . למטה מטה: בנדפס הוא בסגנון אחר קצת. ע"ש.

והנה . . יעקב וישראל . . ב: בנדפס נוסף: וכמש"ל פי' פ"ו ופי' (ע"ש). ובבון

זה — חסר שם. וראה גם לעיל ד"ה ועבדתם.

דכתי' לא כו': בלק כג, כא.

וכאן אם . . זה גבי ישראל: לכאוי צ"ל: וכאן אומר אם . . זה אינו גבי ישראל.

ישראל כמ"ש כי שרית: וישלח לב, כט.

מוח שליט על הלב: זח"ג רכז, סע"א.

לכן אתכפיא: אוצ"ל: ולא אתכפיא (וראה גם בנדפס).

דיש בירור ראשון . . תמצאה דא"ק: ראה תו"א קג, ביקו, ב. וראה גם שם כח, א"ג.

וראה גם בנדפס — ל' התו"א קז, א"ב (בשינויים קלים).

ליוסף דהנה כתי' חלום חלמתי והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם נצבה דהנה יעקב אמר ליוסף ואני הנני נתתי לך שכם אחד על אחיך שכם הוא כתפני ואחוריים אחד פי' שאפי' בשכם ימשיך מדריגת אחד ועל אחיך פי' יתרון על אחיך דהנה שרש השבטים הוא מאחוריים דא"א דבריאה ובאצי' הוא מל' דאצי' ובלפני אצי' הוא ש' ב"ן דכללית אדם דבריאה שמוה נמשך אחוריים דא"א והנה ש' ב"ן אינו יכול לבריר אע רק מ"ה מבריר ב"ן דהרע הוא מעורב עם הטוב ומקבל חיות ממנו רק שהחיות הוא חיות מצומצם מאחורי העור בין נקב לנקב בין צירוף אך מ"מ ה"ה מקבל חיות ממנו ממילא אינו יכול לבריר אותו רק מדריגה שגבוה ממנו יכול לבריר אותו וזהו בחי' השבטים אבל יוסף ממשיך בחי' עצמית החילוק דהשבטי' ממשיכי' בחי' שם ב"ן שהוא שם ויוסף ממשיך בחי' והגם שיוסף ג"כ אינו ממשיך רק בחי' שם מ"מ השפעה שיוסף ממשיך הוא שפע העצמית לפנימית א"א וממילא אינו נמשך רק למקום הראוי דפרעה אותיות העורף שאינו מקבל רק מבחי' אחוריים אבל מבחי' פנימיות אינו מקבל ולא זו שהוא פועל שמה שממשיך לא יומשך רק למקום הראוי אלא אפי' מה שנמשך לו כבר נוטלין ממנו וזהו בירור דיוסף ועל לשון הקבלה הוא הארת שם מ"ה החדש דיוצא ממצחו דא"ק וזהו יגדל נא כחך אד' כאשר דברת לאמר אל א"א שיהי' הגדלה כתוס' וריבוי בבחי' הארת פנים דא"א ע"י שפנימית חכ' תאיר פניו דהנה יש חכ' סתימאה וחכ' הנעלמאה ותעלומת חכ' וחכ' אדם תאיר פניו הוא פנימית חכ' זהו אף חכמתי עמדה לי חכמתי שלמדתי באף עמדה אף הוא מ"ש אף

דהנה כתי' : וישב לו, ו (החלום . . חלמתי). שם, ז.
יעקב אמר ליוסף : ויחי מה, כב (בהשמטת ה"הנצי').

לבריר אע . . מבריר : לכאוי צ"ל : לברר איע . . מברר. ועד"ו לקמן.

רק שהחיות . . חיות ממנו : הוספה (ולכאוי צ"ל : רק . . בין צירוף לצירוף אך כוי).
וראה תריא כו, ב : מאחורי העור . . בחלל כוי. ומ"ש שם אחי"כ : דרך נקבי העור בבחי' שערות כוי, לכאוי הכונה ג"כ כניל. וראה גם שם ה, ב. לקוית סינחס עת, ג, תצא לט, ד. ועוד.
ממשיך בחי' והגם : לכאוי צ"ל (וראה גם בהמשך הענין) : ממשיך בחי' שם מ"ה והגם.
פרעה אותיות העורף : בלקוית להארז"ל פי' וישב (מ, א) — אותיות עורף ; שם ר"ש שמות — אותיות הערף (אבל לא "העורף" כבפנים. ואוצ"ל : הערף).

ולא זו . . אלא אפי' כוי : בנדפס (מתו"א) הוא להיפך : וביחלתו . . לא תרד השפע לפרעה וכ"ש להפריד כוי.

שם מ"ח . . ממצחו דא"ק : תריא קג, ב"ג. לקוית תוריע כו, סע"ד. סידור קלט, ד.
וראה אוהית ויחי ח"ב שצב, סע"א ואילך — הטעם שנק' "חדש" (ואוצ"ל : ממצחא דא"ק).
יגדל נא . . א"א : נסמן לעיל בהמאמר. ע"ש.

חכי תאיר פניו : ע"ש הפסוק בקהלת (ת, א) — הובא בסמוך.
דהנה יש . . פנימית חכי' : הוספה.

וחכי הנעלמאה : לכאוי צ"ל : וחכי הנעלמה.

וחכי' . . פניו : קהלת שם.

וזהו אף . . חכמתי כוי : קהלת ב, ט. מידר עה"פ. ובנדפס מציין ללקוית ויקרא ה, ד. ע"ש.

אף הוא . . רביעית : ראה לקוית בלק סט, ד.

מ"ש אף . . מרבה כוי : ישע"י מג, ז. וראה לקוית שם סו, ב. סט, ג"ד. ועוד.

עשיתיו שמרבה בחיי רביעית והנה עמל זה שייך גם גבי ישראל זהו אם בחוקתי תלכו כו' ונתתי גשמיכם בעתם שהנהגת הטבע משועבד לתורה לכן אם תהי' עמלי' בתורה ששייך דוקא לכריתות ברית דאברהם דהנה נת' ההפרש בין כריתות דנה לכריתות ברית דאברהם כריתות ברית דנה הוא יחוד חיצוני דאז"א זוגייהו תדיר תרין ריעין דלא מתפרשין לצורך קיום וכריתות ברית דאברהם הוא יחוד זוי"ג שהוא רק לפרקים אבל מ"מ הוא אור חדש ואיתא בכהאריז"ל דבחור"ב גופא יש ב' יחודים יחוד חיצוני דחור"ב ויחוד פנימי דחור"ב ומ"ש זוגייהו תדירי זה קאי על יחוד חיצוני דחור"ב אבל יחוד פנימי דחור"ב הוא ג"כ רק לפרקי' וזהו אם תהי' עמלי' בתורה עי"ז ממשיכי' יחוד זוי"ג וממילא נתעורר יחוד פנימי דחור"ב ואח"כ נמשך ממדריגה שלמעלה מקו המדה ליחוד פנימי דחור"ב ונתתי גשמיכם בעתם קאי ג"כ אתורה כמ"ש יערוף כמטר לקחי ונתנה הארץ יבולה הוא העלאת מ"ן שעורה שיעור ה' כמ"ש נדע בשערים בעלה כל חד וחד לפום שעורו דיליה ועץ השדה יתן פריו הוא מ"ש כי אדם עץ השדה והוא אדם דז"א ורמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא דז"א בעל ט' ספירות טפ"ט פ"א רת"ס רמ"ג וה' חסדים המגדילי' רמ"ח ועיי' לימו' התור' ממשיכי' יחוד זוי"ג וממילא נתעורר יחוד פנימי דחור"ב ואח"כ נמשך ממדריגה שהיא גבוהה מקו המדה ליחוד פנימי דחור"ב וממילא נתוסף תוס' ברכה גם ליחוד חיצוני דחור"ב דפנימית וחצונית הוא כגוף ונפש הנפש הוא פנימית והגוף הוא חיצונית והנה אנו רואין את האדם בעת השינה הגם שיש בו קיסטא דחיותא מ"מ אינו דומה כמו שהוא ער שיש שינו בגוף כמ"כ עיי' שמאיר ליחוד פנימי דחור"ב ממילא נתוסף תוס' ברכה ליחוד חיצוני דחור"ב זהו אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלי' בתורה שעיי"ז ממשיכי' יחוד זוי"ג עיי"ז נתעורר יחוד פנימי דחור"ב ונמשך ממדריגה שגבוהה מקו המדה ליחוד פנימי

וזהו אם . . . תהי' עמלים : נסמן בתחלת המאמר. מכאן — פקעיג בנדפס. דהנה נתי' כו' : ראה בנדפס, ומציין לפקס"ס (ע"ש). ואצלנו — חסר שם. כריתות דנה . . . דאברהם : לכאוי' צ"ל : כריתות ברית דנה כו'. וראה לעיל בהמאמר (קרוב לתחלתו).

יחוד . . . דאז"א . . . זוי"ג כו' : ראה גם לעיל דיה רשפי' האי' (קרוב לתחלתו) ורד"ה דודי לי ובהנסמן שם.

זוגייהו תדיר . . . קיום וכריתות . . . ומ"ש זוגייהו : לכאוי' צ"ל : שזוגייהו תדיר . . . קיום העולמות וכריתות . . . ומ"ש זוגייהו.

ואיתא בכהאריז"ל : הובא בלקי"ת נצבים מו, א. שה"ש כב, ג. וזהו אם . . . ליחוד פנימי דחור"ב : הוספה.

כמ"ש יערוף כו' : האזינו לב, ב. וראה ספרי (ורש"י) עה"פ.

שעורה שיעור ה' . . . בשערים כו' : לקי"ת אמור לה, ד. לו, א (ועוד). וראה גם לקי"ת במדבר יב, רע"ג.

כמ"ש נודע . . . דילי' : הוספה.

נודע . . . כל חד כו' : משלי לא, כג. זח"א קג, ריש ע"ב.

מיש כי כו' : שופטים כ, יט (ושם : האדם).

ורמ"ח פקודין . . . רמ"ח : תו"א לו, סע"ד ואילך. גב, רע"א (נסמן בנדפס — הערה רמה).

לקי"ת במדבר יז ב. ועוד.

בעת השינה . . . קיסטא דחיותא : ראה לקי"ת אמור לא, סע"ב. ועוד.

שינו בגוף : לכאוי' צ"ל : שינוי בגוף.

דח"ב וממילא נתוסף ברכה גם ביחוד חיצוני דח"ב אזי ונתתי גשמיכם בעתם פי' בלילי שבתות ולמה דוקא בלילי שבתות דנת"ל דומן יחוד ז"נ הוא בשבת וזהו אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלי' בתורה אזי ונתתי גשמיכם בעתם ששייך לכריתות ברית דאברהם דבכריתות ברית דנח ליתא מצות לימוד וזה דוקא ע"י לימוד התורה שע"ז דוקא ממשיכי' יחוד ז"נ לכן שייך לכריתות ברית דאברהם שגבי יש מצות לימוד התורה ועפ"ז יובן מ"ש ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך וכו' וחשיב שם ד' דברי' בני חיי ומוזני וחיווק הבריות הוי' אלקיכם הם ז"א ומל' וע"י עבודה יקוים הבטחת אלו ומה עבודה נת"ל שתפלה נק' עבודה איזה עבודה שבלב זו תפלה והמצות ג"כ נק' עבודה כמ"ש לעבדה ולשמרה לעבדה רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה ל"ת ולימוד התורה ג"כ נק' עבודה שהיא בתרי"ג מצות ועוד דכתי' ושבת וראית בין עבד אלקי' בין אשר לא עבדו אינו דומה מי ששונה את פרקו מאה פעמים ללמי ששונה את פרקו מאה פעמים ואחד נמצא שזה ג"כ נק' עבודה וכשעבדתם את הוי' אלקיכם אזי וברך את לחמך ואת מימך כו', אך הנה הקשה לעיל דהנה איתא בגמ' חיי בני ומוזני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במול תליא מילתא. אך הענין הוא דהנה איתא פלוגתא בגמ' אם יש מול לישראל או אין מול לישראל הגם שרבו הדעות שאין מול לישראל פי' י"ב מזלות הסובבי' ברקיע והי"ב מזלות אין לישראל כדאיתא בגמ' י"ב מזלות בראתי בשמים וכולם לא בראתי אלא בשבילך הרי שלישראל אין מול שהם גבוהים מהמזלות ומ"ש אין מול לישראל פי' אין הוא המול לישראל וכדאיתא חביבן ישראל שנקראו בניים למקום מה הבן נמשך ממוח האב כמו"כ ישראל

ונתתי . . בלילי שבתות : נסמן בתחלת המאמר. ע"ש.
 דנת"ל : בנדפס : כנ"ל פק"ע. ואצלנו חסר שם, וכנ"ל.
 ששייך לכריתות ברית כו' : ראה בתחלת המאמר.
 שגבי יש : לכאוי צ"ל : שגבי' (היינו אברהם) יש.
 ועפ"ז יובן כו' : מכאן — פקע"ד בנדפס. וראה גם לעיל ד"ה ועבדתם (ובנדפס — פצ"ג ואילך, כנסמן כאן בנדפס) ובהגסמן שם.
 הבריות . . הבטחת . . ומה : לכאוי צ"ל : הבריות . . הבטחות . . ומהו.
 נת"ל : ד"ה הנ"ל שם. וש"נ.
 דכתי' ושבתם . . אינו דומה כו' : מלאכי ג, יח (בהוספת תיבות) (אבל כ"ה גם בנדפס). ושם : ושבתם וראיתם . . עובדא אלקי' לאשר). חגיגה ט, ב (בשינוי ל' קצת. ולכאוי צ"ל כאן : פעמים למי). וראה גם תניא פט"ו (נסמן בנדפס כאן).
 הקשה לעיל דהנה איתא כו' : ד"ה הנ"ל. וש"נ.
 איתא פלוגתא בגמ' : בנדפס גוסף : בס"פ בתרא דשבת דקניו (ע"א).
 שרבו הדעות כו' : שבת שם ואילך. וראה גם זח"ג רטו, ב. תקו"ו ת"ג (פו, ב). ועוד (ראה בהגסמן בנצוצי זהר לתקו"ו שם).
 פי' י"ב כו' : בנדפס : י"ל שזהו מ"כ כו'.
 כדאיתא בגמ' : בנדפס גוסף : פ"ה דברכות (לב, ב). ושם : ברקיע ועל כו' וכולן כו').
 ומ"ש אין . . פי' אין הוא כו' : לקו"ת האוינו עא, ד. ע"ש.
 וכדאיתא חביבין כו' : אבות פ"ג מ"ד (וכצ"ל בנדפס שם הערה רמח). ולכאוי צ"ל :
 חביבן.
 מה הבן כו' כמו"כ כו' : ראה תניא רפ"ב.

נמשכי' מחכ' ואוי"א יונק מזל"א אבא יונק ממזל הח' ונוצר ואימא יונק ממזל הי"ג ונקה ואתן המזלות לית מאן דפליג שישנם לישראל כדאית' אדם אית ליה מזל"א והוה דאיתא אע"ג דאיהו לא חזי מזלייה חזי רואה ושומעת הכרוז שובו בנים משובכים דלכאו' אינו מוכן מה פועל יוצא במה שהביק מכריז מאחר שאין א' שומע אותו והתירץ הוא אע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי ומזה נופל לאדם הרהורי תשובה פתאום נמצא שיש מזל לישראל וזהו דאיתא בגמ' א"ל הקב"ה לר"א בן פדת נחא דאפיך עלמא מרישא ואפשר דאתילד בשעתא דמוזנא ואמר לא בעינא לכן נתנו לו י"ג נהרות דמישחא דאפרסמונא דכיא, דמישחא הוא חכ' ה"ז מדה כנגד מדה נמצא שיש מזל לישראל והוא חכ' רק ע"י תשובה ותורה ותפילה יכולי' להפוך את המזל וכדאיתא בתוס' בשבת דע"י זכות גדול יכולי' להפוך מה דאיתא במזל ואפשר לומר שכונתו על תשובה ותורה ותפילה ומה שאנו מצינו בין התנאים עניים מופלגי' כמו ר' חנינא בן דוסא כדאיתא כל העולם לא נברא אלא בשביל חנינא בני וחנינא די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש וכמו"כ ר"א בפ"ד שהי' עני מופלג עד שנעשה חלש מחמת עניות וכמו"כ רבה הי' עני מופלג שממנו למדי' מאמר דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלי תליא מילתא זהו מפני שלא רצו ליהנות מתורתם ועבודתם בעוה"ז נמצא מתורץ דלאו בזכותא תליא אלא במזלי תליא דאין הוא המזל לישראל ומ"ש ועבודתם את הוי' אלקיכם שע"י זכות יכולים להפך מה דאיתא במזל"א רק שהזכות שייך למזל ג"כ כמו ר"ח ור"א ורבה שלא רצו ליהנות מתורתם ועבודתם בעוה"ז הי' עניים נמצא שתלוי בזכות מ"מ לאו בזכותא רק במזל דהזכות תליא ברצון ג"כ משא"כ המזל שנמשך ע"פ הכרח דו"ק, ועו"ל והוא העיקר שזכות וחוב הם חריג דאצי' ומזל הוא כמו שנת"ל וזכות הוא גבוה ממזל

ואוי"א יונק . . . ונקה : ראה בהנסמן לעיל סדי"ה להבין ענין ק"ש (וראה בנדפס, דבתחלה הוא שם כסגנון אחר קצת. ע"ש). ולכארי צ"ל : יונק ממזל.

כנאיתא אדם כו' : שבת נג, ב. ביק ב, ב.
וזהו דאיתא : מגילה ג, א (ושם : מזלייהו).

רואה ושומעת כו' : ראה הערה הבאה. ואוצ"ל (כבנדפס) : שרואה כו'.

הכרוז שובו כו' דלכאו' . . . מזלייהו חזי : הוספה. וראה ויקיר ספייט (ושם : שובבים). וראה גם חגיגה טו, א. רות רבה פ"ה, ה. כשיט (יה, ג, לה, ג, נג, ד) וארית לה"מ (ה, ד) — הוצאת קה"ת. לקו"ת במדבר ה, ג (ובהנסמן שם). תצא לה, ה. האוינו שם. וראה גם לקמן ד"ה ימים יצרו, ובנדפס — סקע"ו וקפ"א.
דאיתא בגמ' : תענית כה, א (בשינוי לשון) — הובא גם ברי"ה ועבודתם הג"ל. ובנדפס — נת' עוד כמה פרטים במז"ל זה (וצ"ל שם (לכארי) „ואפיך" (ב"ט) במקום „ואפיק").

דמישחא הוא . . . והוא חכ' : הוספה.

דמישחא הוא חכ' : ראה מאוי"א ש, מח ובי"ג שם. וראה גם ז"ח שה"ש ע, ד.

בתוס' בשבת : בנדפס (להלן) נוסף : די קניו ע"א.

כמו ר' חנינא . . . כדאיתא כו' : תענית כו, ב ואילך.

ר"א . . . מחמת עניות : שם כה, א.

רבה הי' עני . . . דלאו בזכותא כו' : מ"ק כה, א.

ומ"ש ועבודתם . . . שע"י זכות : אוצ"ל : וז"ש ועבודתם . . . שע"י זכות (או : ומ"ש

ועבודתם . . . כי ע"י זכות).

לאו בזכותא רק : לכארי צ"ל : לאו בזכותא תליא רק.

שהוא ענין יחוד זרני ועיני נתעורר יחוד פנימי דחויב ממילא ממדריגה שהיא למעלה מקו המדה שיומשך ליחוד פנימי דחויב ממילא אפשר להתהפך אפי' מה דאיתא במזל מ"מ לאו בזכותא תליא שתילוי ברצון ג"כ זהו חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזל תליא מ"מ ע"י ועבדתם את הוי' אלקיכם הוא יחוד זרני עיני אפשר להפך מה דאיתא במזל וזהו אם בחוקתי תלכו פי' שתהי' עמלי' בתורה ונתתי גשמיכם בעתם דשאני עמלו דאורייתא דלעילא משמשא שימשא הוא תפארת אבל ע"י עמלו דאורייתא ממשיכי' מדריגה שהיא למעלה מקו המדה שיומשך ביחוד פנימי דחויב ועיני נתוסף ברכה גם ביחוד חיצוני דחויב.

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ואיתא במשנה ביום חתונתו זו מ"ת וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש. הנה משמע שהקב"ה הוא חתן וכנס"י כלה ותורה היא השפעת חתן לכלה וצ"ל דהנה כתי' תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ודרשו רז"ל א"ת מורשה אלא מאורסה נמצא שתורה נק' כלה וכנס"י נק' חתן. אך להיז צ"ל מה דאיתא כל המשתמש באור תורה אור תורה מתיהו ובילקוט איתא הגי' טל תורה ורבינו בתניא מביא ג"כ הגי' כמו שהיא בילקוט

ממילא ממדריגה .. שתילוי ברצון : לכאוי צ"ל : ממילא נמשך (וכיו"ב) ממדריגה .. שתילוי ברצון.

עמלים בתורה : בפשטות צ"ל : עמלים בתורה.

דשאני עמלו .. משמשא : זחיא רכג. ב. וראה גם קהיר פ"א פסוק ג (וראה הערה הבאה).

עמלא דאורייתא .. עמלו : לכאוי צ"ל : עמלא דאורייתא .. עמלא.

שימשא הוא תפארת : פרדס שער צרה"כ ערך שמש. אוה"ת שבועות ע' קיב — מעבוה"ק. נ"ך ע' תקלט (וש"ג).

צאינה וראינה כו' : על ד"ה זה — אין ציון תאריך, וגם — ישנו כאן רק ההתחלה. ולכאוי הוא המשך לד"ה הקודם, ובנדפס הוא בפקע"ה (ההתחלה — באמצע הפרק, וההמשך — בתחלת הפרק), ומפי' זה מתחיל ד"ה דפי' בהר (כבמתח שבסוף הנדפס).

צאינה .. ואיתא במשנה : שה"ש ג. יא. פ"ד דתענית כו, ב (בסיום המשנה. ושם : זה מ"ת).

הנה משמע .. נקי' חתן : בנדפס — אמצע פי' הג"ל. וראה גם לקו"ת ברכה צג, סע"ד ואילך.

כתי' תורה .. ודרשו רז"ל : ברכה לג. ד. ברכות גז, א (וכצ"ל בנדפס שם הערה רנט). פסחים מט, ב (כנסמן בלקו"ת שם). ועוד — ראה לקו"ת שם.

דאיתא כל .. שהיא בילקוט : כתובות קיא, ב (ושם : מחייהו) ; ילקו"ש ישע"י רמו רחצ (כ"נ בנדפס רפקע"ה. ובדפוטים שלנו הוא רמו תלא) ; תניא ספ"ליו — ראה בנדפס שם ומקע"ד.

וטל הוא ענין טלא דבידולחא וזהו דאיתא בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא
אלא במזל [חסר]

בטיד חזי"מ ל"ו

וידבר אלקי' את כל הדברים האלה לאמר אנכי הוי' אלקיך, וצ"ל כשהי'
צריכים לאמר אנכי הוי' אלקיך פי' שאנכי מי שאנכי השפיל א"ע
עד שנעשה הוי' בבחי' אלקיך מה שייך לזה אלקי' אך הענין הוא דהנה כתי'
אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי בגמ' ע"ז ב'
דרשות הא' אין ברית אלא תורה ואם לא ברית התורה חוקות שמים וארץ
לא שמתי הב' אין ברית אלא מילה ואם לא דם מילה חוקות שמים כו' נמצא
שאם לא ברית התורה וברית המילה חוקות שמים וארץ לא שמתי משמע
מלשון הפסוק שלא הי' נבראו לכתחילה ואפי' לאחר שנבראו קיומם ע"י ברית
התורה והמילה והוא ע"ד דכתי' בפ' בחוקותי וזכרתי את בריתי יעקב ואף
את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור ברית יעקב הוא ברית התורה
דבני יעקב קבלו את התורה וברית אברהם ויצחק הוא ברית המילה דאברהם
נצטוו על מצות מילה ויצחק הוא ראשון שנימול לשמנה לכן נא' גבי יעקב

וטל הוא . . דבידולחא : ראה לקו"ת האוינו עג, סעיב ואילך (וראה גם בנדפס שם)
ולכאוי צ"ל : דבידולחא.

וזהו דאיתא : ראה בארוכה בריה שלפניו ובהנסמן שם.
[חסר] : בכי"ק נשאר כאן חלק סוף העמוד. וראה הערה בחלת המאמר.

בטיד חזי"מ ל"ו : כ"ה בכי"ק. ואולי הכונה לחגה"ש (ראה מאמרים שלאח"ז), וקוראו
(כאן) חג המצות, וכידוע שכן קראוהו (לפעמים) בליובאוויטש (וכמו שסיפר כי"ק אדמו"ר
שליט"א כמה פעמים).

וידבר אלקי' . . אלקיך : יתרו כ, א"ב. מאמר זה — אינו (לכאוי) בהמשך
להמאמרים שלפניו, ואינו מההמשך ד"מים רבים תרל"ו" (המשך למאמרים הקודמים ו"מים
רבים תרל"ו" — ראה לקמן ד"ה ימים יוצרו (חלקו) והמאמרים שלאח"ז. וראה לקמן
הערה ד"ה אך צ"ל).

אנכי הוי' . . פי' שאנכי . . אלקיך : ראה זחי"ג רנו, ב. תוי"א סו, סעי"ב. לקו"ת
בלק עד, ריש ע"ב. האוינו עב, ז. ועוד. וראה גם בהנסמן להלן בהמאמר (כנוגע אנכי
מי שאנכי).

כתי' אם לא . . ואיתא בגמ' כו' : ירמי לג, כה. וראה נדרים לא, ב (במשנה) ואילך
— בשינוי לשון. ובשבת לג, א : ואין ברית אלא תורה כו'. וראה גם אוה"ת ג"ך
עה"פ (ח"א ע' שפ"ד) ובאוה"ת שבהערה הבאה.
בפי' בחוקותי : כו, מב. וראה אוה"ת ויקרא ח"א ס"ע רב ואילך. ח"ב ע'
תרפו ואילך.

דאברהם נצטוו כו' : סנה' גט, ב וברמב"ם ה"ל מלכים (פ"ט ה"א. פי' ה"ז).
ולכאוי צ"ל : נצטווה.

זכירה בפ"ע וגבי אברהם נא' זכירה בפ"ע אך צ"ל דהנה גבי יעקב נא' וזכרתי ל' הוה תמידית וגבי אברהם נא' אזכור לשון עתיד ומשמע דשייך שכחה מאחר שאומר אזכור למשל אחד שאומר אזכור אותו דבר משמע דשייך שכחה רק שהוא יזכור הגם דגבי יעקב נא' ג"כ זכירה לא דשייך שכחה אלא שמודיעם דזכרתי אבל גבי אברהם משמע דשייך שכחה נמצא שברית יעקב שהוא ברית התורה גבוה במעלה יותר מברית אברהם שהוא ברית המילה והלא מצינו גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות ועל התורה לא נכרתה רק ג' בריתות נמצא שברית אברהם גבוה במעלה יותר מברית יעקב אך הענין הוא דהנה איתא בגמ' כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנא' לא יקרא עוד שמך אברם והי' שמך אברהם ופריך אלא מעתה יעקב הי"ג ומתרחץ שאני הכא דהדר אהדרי קרא. וזה גופא צריכי' להבין מפני מה הדר אהדרי קרא דגבי אברהם שלא נשתנה עצם השם רק שנתסף עוד אות א' כל הקורא אברם עובר בעשה וגבי יעקב שנשתנה עצם השם דייעקב וישראל הם שמות מחולקי' וישראל הוא גבוה במעלה יותר מיעקב ומפני מה הדר אהדרי קרא אך כדי להבין זה צ"ל מארז"ל אין ברית אלא תורה דמצות לימוד התורה הוא הגיון בתורה שיחשב בעיון ובעמק תמיד ביום ובלילה בלימוד התורה ואפי' בעלי עסקי' צריכי' ללמוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית ועי"ז קיום שמים וארץ כדאיתא חנאי התנה הקב"ה במע"ב אם יקיימו ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזור את העולם לתהו נמצא שעיקר קיומם השמים וארץ ואיתא ע"פ אלה תלדות השמים וארץ אלה בוכות מי הם נבראו ובזכות מי הם

אך צ"ל . . אזכור ל' עתיד : קושיא זו נזכרה גם באה"ת שם (ח"ב) ע' תרפה (בשם מצאתי בכ"י). הביאור לקושיא זו — ראה לקמן סד"ה ימים יצרו. והלא מצינו . . י"ג בריתות : נדרים לא, ב (במשנה). וראה ברכות שבהערה הבאה. ועל התורה לא נכרתה כו' : ברכות מה, סע"ב ואילך — בשינוי לשון (ואוצ"ל : נכרתו).

איתא בגמ' : ברכות יג, א (בשינוי ל' קצת. וראה גם הערה הבאה). שנא' לא כו' : לך י, ה (וראה גם ל' הפסוק בגמ'). תחלת הפסוק — מביא מ"ד אחר שם דס"ל שעובר בלאו. וראה לקו"ת בלק לקו"ת בלק עג, א — עובר בלאו כו' (ולהעיר מ"מפתח ענינים" לכ"ק אדמו"ר שליט"א שם, שכותב ע"ז : א"ע בעשה. וראה גם לקו"ת שם עב, ב). וראה חדא"ג מהרש"א שם. אהדרי קרא : כ"ה בכ"י (וכן ב"פ לקמן). ולכאוי צ"ל : אהדרי קרא. רק שנתסף : לכאוי צ"ל : רק שנתסף. וישראל הוא גבוה במעלה כו' : ראה וישלח לב, כט ובפרש"י שם. לקו"ת שם עב, א. ובכ"מ.

מארז"ל אין כו' : נסמן לעיל בהמאמר. דמצות לימוד . . ואפי' בעלי כו' : ראה ה"ל ת"ת לאדה"ו פ"ב ה"ב. פ"ג ה"ב ואילך (וראה גם קור"א שם ה"א ד"ה והנה חילוק ואילך). כדאיתא חנאי כו' : שבת פ"א א (וש"ג) — בשינוי ל' קצת. ואוצ"ל : אחזיר. שעיקר קיומם השמים כו' : צע"ק ה"ל. ואוצ"ל : שעי' (התורה) עיקר קיום השמים כו' (וכו"ב).

ואיתא ע"פ : בראשית ב, ד (ושם : תולדות). שמור"ר פמ"ח, א ותנחומא ויקהל

עומדים בזכות אלה שמות בניי ואלה בזכות מי הם נבראו ובזכות מי הם קיימים בזכות אלה עדות החוקי ומשפטי נמצא שעיקר קיומם הוא בשביל התורה וכן כתי' אנכי עשיתי ארץ אדם עליה בראתי פי' אנכי מי שאנכי עשיתי ארץ בשביל האדם ואדם בשביל התרי"ג מצות דבראתי בגימ' תרי"ג וכן כתי' סוף דבר הכל נשמע את אלקי' ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל אדם וכל העולם כולא לא נברא אלא לצות לזה נמצא שהעיקר קיום השמים וארץ הוא בשביל התורה ומצות לימוד הוא ביום ובלילה ואפי' בעלי עסקי שאין להם פנאי ללמוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית שהוא ג"כ יום ולילה. ומאחר שמצות תורה היא ביום ובלילה ממילא מוכרחי' אנו לומר שבתורה גופא יש ג"כ יום לילה והוא תושב"כ ותשבע"פ וזהו דכתי' יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחזה דעת יום הוא תושב"כ ולילה הוא תושבע"פ וכמ"ש גבי משה שהי' בהר ארבעים יום וארבעים לילה ואיתא בילקוט ומהיכן ידע דהא נהורא עמיה שרי ולא שייך שם חשך כמו כאן וקאמר אחד כשהי' לומדים עמו תושב"כ הי' יודע שהוא יום וכשהי' לומדי' עמו תושבע"פ הי' יודע שהוא לילה וכמו"כ יש יום ולילה עד רום המעלות כמ"ש וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' וצ"ל מה שייך הוי' ואלקי' להיום אך הענין כמו שהיום לילו עמו כמו"כ הוי' ואלקי' נק' ג"כ יום ולילה ש' הוי' הוא יום כמ"ש שמש ומגן הוי' אלקי' כמו שהשמש הוא מאיר ביום שהוא התגלות כמו"כ הוי' ג"כ בהתגלות וש' אלקי' נק' לילה שהוא מחשיך ומסתיר על ש' הוי' ובוה אפשר לתרץ גיכ יעקב וישראל דמפני מה הדר אהרדיה קרא זהו

אלה שמות . . אלה עדות כוי' : ר"פ שמות. ואתחנן ה, מה (ושם : העדות . . והמשפטים).
 כתי' אנכי . . בשביל האדם כוי' : ישעי' מה, יב. וחי' רה, ב. ושם קלה, ב (בנוגע לתורה).
 פי' אנכי מי שאנכי : ראה עדין תוי"א לו, ב. לקי"ת פינחס פ, ב. וראה גם בהנסמן בתחלת המאמר. ובכ"מ.
 וכן כתי' : קהלת יב, יג (ושם : האלקי . . האדם).
 וכל העולם . . לצות לזה : ברכות ה, סעי"ב (ושי"ג) ושם : כולו . . לצות. לימוד הוא . . אחד ערבית : ראה בהנסמן לעיל בהמאמר. ולכארי צ"ל : לימוד . . פנאי צריכים ללמוד כו'.
 שמצות תורה . . גיכ יום לילה : לכארי צ"ל : שמצות תלמוד תורה . . גיכ יום ולילה. שבתורה גופא . . יום ליום . . הוא תושבע"פ : תוי"א ה, ד. אוהי"ת בראשית ח"ג תקסט, ב. וראה גם בהנסמן בסמוך.
 דכתי' יום . . הוא תושבע"פ : תהלים יט, ג. מדרש תהלים שם. וראה תוי"א ואוהי"ת שם. אוהי"ת (י"א) עה"פ ע' סא ואילך.
 וכמ"ש . . ואיתא בילקוט : תשא לה, כת. נתנומא (לו) וילקוט — עה"פ. מדרש תהלים שם. וראה במקומות שבהערה הקודמת.
 נהורא עמיה שרי : דניאל ב, כב (ושם : עמה שרא. אבל כבפנים הוא גם בתנומא שם). וקאמר אחד : אוצ"ל : וקאמר תירוץ אחד.
 כמ"ש וידעת . . אלקי' כוי' : ואתחנן ה, לט (ושם : האלקי). וראה לקי"ת רדיה וידעת (ו, ד) וסופו (ועוד) — הובא באוהי"ת שם (ע' סא). ע"ש.
 כמ"ש שמש . . כמו כוי' : תהלים פד, יב. וראה לקי"ת ריה סד, ב. ובכ"מ.
 לתרץ גיכ יעקב : אוצ"ל : לתרץ גיכ בנוגע להשמות יעקב.

כדאיתא בזהר שיעקב וישראל הוא ג"כ הוי' ואלקי' שיעקב הוא לילה וישראל יום וראי' מפסוק ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר נמצא שבלילה נק' יעקב והי' בעלות ויאמר לא יקרא עוד שמך יעקב כ"א ישראל יהי' שמך וזהו מפני שבלילה הי' מרכבה למה שנק' למעלה לילה והוא ש' אלקי' וביום נעשה מרכבה לש' הוי' נמצא שתושב"כ ותושבע"פ נק' יום ולילה והוי' ואלקי' נק' יום ולילה ויעקב וישראל נק' ג"כ יום ולילה וזהו בד"פ ובד"כ תורה ותפילה נק' יום ולילה כמ"ש עבדו את הוי' בשמחה ובאו לפניו ברננה ואיתא בזהר שמחה בצפרא רננה ברמשא דרננה הוא תפילה הוא בלילה ושמחה הוא תומ"צ כמ"ש תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב והוא שמחה ש"מ נמצא שתורה ותפילה נק' יום ולילה. להבין ענין יום ולילה הענין הוא דהנה כתי' בראשית ברא אלקי' בריה"ע הי' דוקא בש' אלקי' ליב פעמי' ש' אלקי' איתא במע"ב ולאחר אזי כתי' ביום עשות הוי' אלקי' דש' אלקי' הוא בחי' מל' וכתי' מלכותך מ' כל העולמים עולם הוא לשון העולם והסתר שהוא שייך לבחי' מל' ועל מל' כתי' מלך שמו נקרא עליהם שענין מדת המל' הוא רק שם והארה בעלמא וזהו דכתי' המלך המרום לבדו שענין מדת המל' הוא רוממות והתנשאות וזהו עיקר המלוכה ולכן הבריאה היא

כדאיתא בזהר: ח"א קעד, א (הובא בלקו"ת תבא שבהערה הבאה).
 שיעקב הוא . . יום: לקו"ת תבא מב, סעי"ג ואילך. וראה גם שם ש"ש סד, ב"ג.
 מפסוק ויותר . . השחר: וישלח לב, כה.
 והי' בעלות: אינו לי הפסוק, והכוונה לכאן למ"ש שם, כו: כי עלה השחר.
 ויאמר לא . . יהי' שמך: הלי' הוא בדומה למ"ש שם לה, י. אבל לכאן הכוונה להפסוק
 שם לב, כט (כי מפסוק זה (ובהמשך להקודמין) ראי' למ"ש בפנים).
 ובד"כ תורה . . כמ"ש תחת . . יום ולילה: לקו"ת תבא שם. וראה גם תו"א מקץ
 לו, ב. ועוד (ובכ"ק נכפל "תורה").
 כמ"ש עבו . . ואיתא בזהר: תהלים ק, ב (ושם: באו). זח"א רכט, ב. וראה
 תו"א שם ד"ה דני ושמחי (לו, סעי"ד ואילך). ובכ"מ.
 כמ"ש תחת . . והוא שמחה ש"מ: תבא כה, מז. רמב"ם סוף הלי' לולב. וראה גם
 תניא פכ"ו "פי' האריו"ל" (בשער המצות בתחלתו). וראה גם בהנשמן במכתב כ"ק אדמו"ר
 שליט"א ד' מ"ח ה"תשמ"א.
 כתי' בראשית . . בשם אלקי': ולאחר אזי כתי': בראשית א, א. שם ב, ד. וראה כ"ר
 פ"ב, טו: פרשי' בראשית א, א (וראה גם לעיל ד"ה וידעת ובהנשמן שם). ולכאן צ"ל:
 ולאחר סיפור מעיב אזי כ"ר (או כ"ד"ב).
 ל"ב פעמים כו': ראה גם לעיל ד"ה הג"ל ובהנשמן שם. וראה גם לעיל סד"ה
 ועבדתם. שה"מ תקס"ו ע' קלב.
 דש' אלקי' . . מל': תו"א ה, א. סד, ג. שה"מ תקס"ד ע' קכג. תקס"ו שם ובע' דע"א.
 וראה גם לקו"ת אמור לא, ג.
 וכתי' מלכותך . . העולמים: תהלים קמה, יד (ושם: עולמים). וראה תניא ספניב
 ובהנהגה שם. תו"א מו, א. לקו"ת שם. ובכ"מ.
 עולם הוא לשון העולם . . לבחי' מל': לקו"ת שלח לו, ד. ביאורו להצ"צ ע' שנה
 — ע"פ פסחים ג, א (ע"ש). ועוד.
 ועל מל' כתי' . . שם והארה . . רוממות והתנשאות: ראה פיוט אדון עולם. תו"א
 פט, ב"ג. וראה גם לקו"ת אמור לא, ג. שה"ש יד, ג"ד. מקומות שבהערה הבאה.
 וזהו דכתי' . . ולכן הבריאה היא . . יש מאין: ברכת יוצר. וראה תו"א ק"ג, ג. ואילך
 (ע"ש ובהנשמן שם). לקו"ת ר"ה נו, ב. ואילך (וראה גם שם שה"ש טו, א).

דוקא מש' אלקי' דהבריאה היא בריאה יש מאין ויש בזה ב' פירושים הא' אין שאינו מושג הב' אין הארה וש' אלקי' הוא שם והארה בעלמא הגם דש' הוי' הוא ג"כ שם מ"מ הוא שם העצמי אבל שם אלקי' הוא שם והארה בעלמא וזהו דכתי' מלכותך מלכות כל עולמים שעולמים שייכי' לבחי' מלי' דבחי' מלי' הוא מקור הזמן כמ"ש מלך מלך ימלוך אבל ש' הוי' אינו שייך בזמן דהוא הי' הוה ויהי' כאחד רק סדר זמנים דהי' הוה ויהי' הם סדר זמנים וש' אלקי' הוא מקור הזמן. וביאור הענין דהנה אנו רואים דמדת המל' היא מחולקת משאר המדות דמדת המל' היא בריחוק ושאר המדות הם בקירוב כמו מדת החסד שהוא מעמיק דעתו בפרטי תהלוכות של חבריו בכדי לעזור לו ואם הוא איש אמיד נותן לו משלו ואם לאו הוא לו לעזור שחבירו יתן לו כמורכ למעלה מכלכל חיים בחסד מ"מ אינו דומה למעלה כמו למטה למטה החסד גורם שישפיע לזולתו אבל עצמות החסד אינו נשפע אבל למעלה מכלכל חיים בחסד כלי בתוך כלי עד שנשפע עצמית החסד וכתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה עולם חסד שצריכין לבנות מדת החסד שחסד אינו שייך רק על זולת כמ"ש זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה דרחמי' וחסדי' אינו שייך רק על עולם אבל בלא עולם אינו שייך על מי להתחסד ועל מי להתרחם נמצא שמדת החסד היא ואפי' מדת הגבורה שהיא צמצם והסתלקות מ"מ השפעתה ג"כ בקירוב כמו גבורות גשמים שהיא השפעה פנימית כמ"ש כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כ"א

יש מאין . . . ב' פירושים : לקוית ראה כא, איב. סה"מ תקס"ו ע' שכת. וראה גם סה"מ תקס"ח ע' חטו. אוה"ת בשלח ע' תמו. ובכ"מ.

וש' אלקי' הוא : בכ"מ נבפל — ויש שם אלקים.

הגם דש' הוי' . . . מ"מ . . . אבל כו' : ראה פרוס שייט פ"א.

מלי' הוא מקור הזמן כמ"ש כו' אבל ש' הוי' כו' : שעהיוה"א פ"ו (פב, א). ע"ש. וראה גם בהנשמן בסמוך.

כמ"ש מלך . . . ימלוך : הכונה בפשטות למ"ש (לפני פסודיו ובפסודיו — יהי כבוד. וראה תו"א לה, א. ועוד) הי' מלך . . . ימלוך לעולם ועד. וראה שעהיוה"א שם ובהנשמן בהערה הבאה. וראה גם סה"מ תקס"ח ע' תל.

רק סדר זמנים : ראה ב"ר פ"ג, ז. וראה סה"מ תקס"ה ע' שכ ואילך. סודר עה, איב. אוה"ת שבועות ע' פה ואילך. בלק ע' תתקצו. ובכ"מ.

דהנה אנו רואים כו' : ראה תו"א הוספות קיג, א ואילך. לקוית בלק סה, ג. סה"מ תקס"ח ע' קלכ"ג. ובכ"מ.

מכלכל חיים בחסד : נוסח ברכה שני דשמ"ע.

מימ אינו דומה כו' : ראה גם אוה"ת נצבים ע' ארכו.

מכלכל . . . כלי כו' : ראה עדין תו"א לה, ב.

וכתי' כי אמרתי . . . שצריכים לבנות כו' : תהלים פט, ג. לקוית האוינו עו, ב. שה"ש כה, ב. לה, ב. ובכ"מ.

כמ"ש זכור כו' : תהלים כה, ו.

החסד היא ואפי' : לכארי צ"ל : החסד היא בקירוב ואפי'.

מדת הגבורה . . . ג"כ בקירוב : להעיר גם מהמשך מ"ר פ"ע.

גבורות גשמים . . . כמ"ש כאשר . . . והצמחה : לי הגמי' — ריש מסי' תענית (במשנה. וע"ש בגמרא. וראה גם תו"א ט, ג. המשך שם פ"ב). ישע"י נה, י (ושם : והצמיתה).

השפעה פנימית כמ"ש כו' : לכארי הראי, דמכין שבכתוב נאמר והולידה (וראה תענית י, ב — על פסוק זה : מטרא בעגה דארעא) — והרי לידה שייכת להשפעה פנימית.

הרוה את הארץ והולידה והצמחה מאחר שהיא פנימיות ממילא היא בקירוב וכן דם הוא ג"כ גבורה וכת"י כי הנפש דנפש החיוני שורה בדם נמצא שהשפעת מדת הגבורה הוא ג"כ בקירוב וכ"ז הוא במדת ואפי' מוחין ג"כ בקירוב כמו רב המשפיע לתלמיד כשהרב מסביר פנים למקבל אזי התלמיד מקביל בטוב יותר נמצא שהמוחין הם השפעה בקירוב משא"כ מדת המל' שהוא בריחוק כמ"ש המלך המרום לבדו שהוא מרום ומנושא מהעם כדאיתא במשנה המלך אין יושבין על כסא ואין משתמשין בשרביטו ואין רואין אותו כשהוא מסתפר ולא כשהוא בבית המרחץ ולא כשהוא ערום שנא' שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ואיתא עוד במשנה והוי מתפלל בשלומי של מל' שאילמאלי מוראו איש את רעהו חיים בלעו שיעקר מדת המל' הוא רוממות והתנשאות כדי שיפול אימתו ופחדו על העם ואם יהי' מעורב עם העם לא יפול פחדו על העם וכל שהוא מרוחק יותר נופל יותר פחדו על העם נמצא שמדת המל' הוא בריחוק לכן אין מלך בלא עם פי' עוממות נפרדים דעל בנין אינו שייך מלוכה אפי' יהי' לו אלף בנין אינו שייך עליהם מלוכה דהבן סומך מסתמא ימחול לו האם כרחים אב על בנין וממילא ציויו ופקודיו אינו מקבל לכן אינו שייך עליהם רק על עבדי' שייך ענין מלוכה נמצא דמדת המל' הוא בריחוק לכן ברה"ע דוקא בכתי' מל' דרך בריאה יש מאין דאפי' ע"י ריבוי רבבות השתלשלות לא הוי אפשר להיות עולמות כמו שהם עכשיו כ"א ע"ד עלמא סתימין דלא אתגלין כ"א ע"י בריאה יש מאין דהתהוות הגשמיות מהרוחניות אין לך בריאה יש מאין גדול מזה ופי' אין אין שאינו מושג כמו שאין האדם משיג חיי נפשו רק שיודע שיש חיות שמחיה אותו אבל אינו יודע מה הוא

וכן דם . . גבורה : פרס שער ערה"כ ערך דם. וראה תו"א שם. סה"מ תקס"ד ע' נו. סט. ועוד.

וכתי' כי הנפש דנפש החיוני כו' : אוצ"ל (ככתו"א וסה"מ שם) : כי הדם הוא הנפש — לי הכתוב ראה יב, כב ובתנאי פי"א הובא פסוק אחר (ע"ש), ואולי גם כאן צ"ל כן.

וכ"ז הוא במדת : לכאור צ"ל : וכ"ז הוא במדות.

ואפי' מוחין כו' כמו רב כו' : ראה אגה"ק סט"ו (קכב, ב ואילך). תו"א שם. ועוד. כדאיתא במשנה . . שנא' כו' : סנה' כב א — ע"ש כמה שינויים. שופטים יז, טו. ואיתא עוד במשנה : אבות פיג מ"ב (ושם : הוי . . בשלומה . . , שאלמלא מוראה).

אין מלך בלא עם : ספר החיים "באולה" פ"ב.

אין מלך . . פי' עוממות כו' דעל בנין כו' : ראה שעהו"א רפ"ו. וראה גם לקו"ת

בלק סח, א. שה"ש מ, ג"ד. ובכ"מ.

עם פי' עוממות : ראה רש"י שופטים ה, יד.

כרחים אב על בנין : גוסה התפלה — תחנון יום ב' הוי' ועוד. ראה גם פסיקתא דרי"כ ע"פ אנכי — הובא בלקו"ש ח"ד ע' 1080 : דרכו של אב לרחם.

שייך עליהם רק : לכאור צ"ל : שייך עליהם מלוכה רק.

דהתהוות הגשמיות . . גדול מזה : מאמר העיקרים (הובא בהמשך מ"ר ר"פ קנו. ובכ"מ). ובהערה שם מצייין כ"ק ארמו"ר שליט"א : ראה עיקרים מ"א פכ"ג זמ"ד פ"ג. כמו שאין האדם כו' : ראה לקו"ת אמור לא, סע"ב. ובכ"מ.

כמריב אין פי' אינו מושג לכן הוא דוקא מבחי' מל' שהוא צימצם. ובשורש שרשו הנה איתא בע"ח כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם סילק אור הגדול עה"צ ואח"כ נמשך קו ולכאוי' צ"ל למה צריכי' להצימצם הא אפשר שישאר הקו והתירוץ דאם לא הי' הצימצם לא הי' אפשר להי' עולמות כמו שהם עכשיו לא כשעלה כו' סילק אורו לגמרי ואח"כ נמשך הקו וזהו וידבר אלקי' את כל הדברי' האלה לאמר אלקי' הוא צימצם הדברי' הם עשרות הדברות לאמר הם עשרה מאמרות ובכדי שיהי' עשרת הדברות צ"ל דוקא ע"י ש' אלקי' דהדברי' הוא תורה ובעשרת הדברות יש תר"ך אותיות הם תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן שהם תר"ך שהם מקיפים והם צריכי' ג"כ לעבור דרך הקו דסובב צריך לעבור דרך ממכ"ע מ"מ הוא סובב כמו"כ מקיפי' צריכי' לעבור דרך פנימי ובכדי שיהי' עה"ד צריך להי' מתחילה ש' אלקי' שהוא צימצם וזהו וידבר אלקי' את כל הדברים האלה לאמר.

יום ב' דח"ע ל"ו

יומם יצוה הוי' חסדו ובלילה שירו עמי. ודרז"ל כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה משך עליו חוט של חסד ביום שנא' יומם יצוה הוי' חסדו מ"ט דבלילה שירו עמי א"ד כל העוסק בתורה בעוה"ז הדומה ללילה הקב"ה משך עליו חוט של חסד בעוה"ב הדומה ליום. ולכאוי' צ"ל מה יתרון המעלה יש

איתא בעי"ח . . נמשך קו : הובא גם לעיל ד"ה דע קרוב לסופו (וסוד"ה שלאחריו). וש"ב ולכאוי' צ"ל . . וְהַתִּירוּץ כו' : ראה המשך תרס"ו ע' ד — מע"ת. וראה גם סה"מ תקס"ה ע' שנ' ובכ"מ. וראה גם ד"ה הבא קרוב לתחלתו. שהם עכשיו לא כו' : לכאוי' צ"ל : שהם עכשיו אם לא כו'. הדברי' הם . . לאמר הם כו' : לקו"ת שה"ש כה' ג' וראה גם לעיל ד"ה אם בחקותי קרוב לתחלתו ובהנסמן שם (ולכאוי' צ"ל : עשרת הדברות). ובעשרת הדברות . . דרבנן : במדבר פ"ה, כא ובמ"כ שם (משם "הקדמוגים"). ושם פ"ג, תר"ט (הובא בלקו"ת בחקותי מו, ד. ע"ש) — באוי"א. תר"ץ אות"י . . שהם תר"ץ כו' : ראה תניא פני"ג. אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך). לקו"ת שם. שה"ש ב, א. ועוד. דסובב צריך לעבור כו' : בארוכה — ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט.

יום ב' דח"ע : כ"ה בכי"ק. ולכאוי' הכוונה לתגה"ש (ראה ד"ה הקודם ובהערה שם). ואולי פיענוח הר"ת : דתג עצרת (ושבועות נקי עצרת — ראה פסחים סה, ב). ועצ"ע. יומם יצוה . . ודרז"ל כו' : תהלים מב, ט (ושם : שירה בה', אלא שהקרי הוא כמו בוי' (וכ"ה בע"ז הנסמן כאן — בוי'). וראה אוה"ת הנסמן כאן). תגינה יב, ב (בשינוי ל' קצת. וער"ז הוא בע"ז ג, ב). וראה אוה"ת (י"א) לתהלים שם (ע' קסו ואילך). נ"ך ח"ב עה"פ (ע' תתקלה ואילך). משך עליו : כ"ה בכי"ק (וכן לקמן). ולכאוי' צ"ל : מושך עליו. בלילה . . ביום : ראה גם זח"א פה, ב : רה, ב — הובא ונתבאר באוה"ת שם.

בלימוד התורה בלילה ומה החוט של חסד. אך הענין הוא דהנה כתי' וידעת היום כו' כי הוי' הוא אלקים ומה שייך הוי' אלקי' להיום אך כמו שהיום לילי עמו כמו"כ הוי' ואלק' נק' ג"כ יום ולילה הוי' הוא יום ואלק' הוא לילה וצ"ל האיך קוראין לשם אלקי' לילה דהא הוי' ואלק' כולא חד נמצא ש' הוי' שהוא גילוי מאיר ג"כ בשם אלקי' והאיך קוראין אותו לילה אך הענין דהנה הלבנה שמאיר בלילה היא עצם חשוך ואור מאיר בלבנה הגם שהיא משנה האור שהאור מאיר בדרך התלבשות ולא בדרך מעביר מ"מ הוא אור השמש לכן נכלל בכלל יום ומ"מ קוראין אותה לילה מפני שהיא עצם חשוך כמו"כ ש' אלקי' הגם שש' הוי' מאיר בש' אלקי' מ"מ מאחר שהוא מחשיך ומסתיר על ש' הוי' לכן נק' לילה וזהו דכתי' ויהי ערב ויהי בקר יום אחד כברירתו של עולם ברישיא חשוכא והדר נהורא ברישיא חשוכא העלם והדר נהורא גילוי ואפשר לה"ז בד"כ ובד"פ בד"פ דברה"ע הוא בשם אלקי' כמ"ש בראשית ברא אלקי' ל"ב פעמים ש' אלקי' יש במע"ב ולאחר השבת אזי כתי' ביום עשות הוי' אלקי' זהו ברישא חשוכא ש' אלקי' והדר נהורא ש' הוי' ובד"כ דאיתא בע"ח כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם סילק אור הגדול עה"צ ואח"כ נמשך הקו והקשה שם מאחר שאפשר לעולמות לסבול הקו הגם שהם עולמות הא"ס מ"מ הם נושאים ע"ע ש' עולמות ולמה צריכי' להצימצם הי' נשאר הקו ותירוץ דאם לא הי' הצימצם לא הי' אפשר להיו' עולמות כמו שהם עכשיו לכן הי' תחילה הצימצם ומה עיקר העולמות ואח"כ אפי' כשנמשך הקו לא נתבטלו ממציאותם וזהו ברישא חשוכא הוא הצימצם והדר נהורא הוא המשכת הקו וזהו אם לא בריתי יומם ולילה הוא התקשרות למשל שני בני אדם כורתים ברית שלא ישכחו זה ע"ז וזהו בריתי יומם ולילה הוא

ומה החוט : אוצ"ל : ומה החוט.

כתי' וידעת . . ואלק' הוא לילה : ראה גם ד"ה שלפניו ובהנסמן שם (ובכתוב :

האלק').

שהיום לילי עמו : לכאוי' צ"ל : שהיום לילו עמו.

הוי' ואלק' כולא חד : ראה לעיל ד"ה וידעת קרוב לתחלתו. וש"נ.

נמצא ש' הוי' כו' : ראה גם ד"ה הנ"ל.

היא עצם חשוך : כ"ה גם בסה"מ תרכ"ח ע' כג ; והחרים תרל"א ע' מא. ואולי

הכונה בנוגע הארתה למטה (ראה ספה"ע חב"ד ריש ע' תרא ובהנסמן שם. וראה שם ע' רצו ובהנסמן שם).

ואור מאיר : לכאוי' צ"ל : ואור השמש מאיר.

הגם שהיא . . מ"מ כו' : ראה סה"ע חב"ד ח"ג ע' רצט ואילך. וש"נ.

כמו"כ ש' אלקי' כו' : ראה גם ד"ה הקודם שם.

דכתי' ויהי . . כברירתו . . נהורא : בראשית א. ה. שבת עז, ב (ושם : ברישא).

דברה"ע הוא . . הוי' אלקי' : ראה גם ד"ה הקודם שם ובהנסמן שם.

ולאחר השבת : בכ"ק : "ולאחר" אינו ברור כ"כ, אבל כ"ה לכאוי'.

דאיתא בע"ח : בתחלתו. וראה גם לעיל ד"ה שלפניו קרוב לסופו.

הי' נשאר הקו ותירוץ : לכאוי' צ"ל : הי' אפשר שישאר (או : אפ"ל נשאר) הקו ותירוץ.

אם לא בריתי . . התקשרות למשל כו' : ירמי' לג, כה (וראה רד"ה שלפניו ובהנסמן

שם). וראה תר"א ס"פ לך. ועוד. וראה ביאור אחר קצת במברית יומם ולילה" לעיל שם.

התקשרות יום ולילה הוא מ"ש ויבדל אלקי' בין האור ובין החשך ויקרא אלקי' לאור יום ולחשך קרא לילה נמצא שהאור הוא יום והחשך הוא לילה משמע איך הי' קודם הי' אור וחשך מעורב' וכן איתא בהדי' עד שנבה"ע הי' אור וחשך משתמשים בערבובי' ולכאוי' אינו מובן דהנה אנו רואין דלאחר הבדלה מעט אור דוחה הרבה מהחשך א"ל שיהי' אור ויהי' חשך ג"כ ואם נא' שהי' חשך ממילא לא הי' אור ומה שאור וחשך משתמשים בערבובי' אך הענין הוא דהנה איתא גבי אדה"ר דיו פצופים נבראו כמ"ש אחר וקדם צרתני שהי' חוה כלול באדם ואח"כ ויבן את הצלע ויבאיה אל אדם שנעשה פרוצוף בפ"ע וזהו דכתי' יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחיה דעת דחוה הי' כלול באדם אדם בגימ' מ"ה והוא ש' הוי' במילוי אלפי"ן וש' הוי' הוא כ"ו הרי נשאר עוד י"ט וזהו חוה שהיא בגימ' י"ט והמילוי הוא בהעלם בהשם דאפי' במקדש שהי' אומרים את השם ככתבו לא הי' המילוי ניכר במבטא וזהו שהי' חוה כלול באדם וזהו אור וחשך משתמשים בערבובי' שהחשך הי' כלול בהאור ומה נק' למעלה חשך הוא בחי' מל' וכת' בדבר הי' שמים נעשו בעשרה מאמרות נברא העולם ודיבור הוא אותיות ואותיות הם מדריגה התחתונה שבין ד' מדריגת דצח"מ ואותיות הם דומם כדאי' בס"י שתי אבנים בנו שני בתים בית הוא צירוף ואבנים הם אותיות ושתי אבנים בונה שני בתים כמו אליף בי"ת הוא אב בא ושלשה אבנים בונה ששה בתים וכדאי' שם החשבון נמצא דהאותיות הם דומם דאינו שייך בהם צמיחה מקטנות

מ"ש ויבדל . . נמצא שהאור הוא כ"ו : בראשית א, ד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ברד"ה זה היום (י"ב תמוז) תש"ח.
איתא בהדי' : רש"י בראשית שם (וראה שם, יד). וראה גם ירושי' ברכות פ"ח הי"ז.
ב"ר פ"ג, ו (וביפ"ת שם).

שנבה"ע : ר"ת : שלא נברא העולם.
דלאחר הבדלה : אוצ"ל : דלאחר ההבדלה.
מעט אור דוחה כ"ו : ראה גם תניא פ"ב וכ"ט.
מהחשך א"ל . . ומה שאור : לכאוי' צ"ל : מהחשך ואיך א"ל . . נא' שכשהי' . . אור, מהו שאור כ"ו (או כיר"ב).

איתא גבי אדה"ר : ברכות סא, א (דו). ע"ז ית, א ובר"ר רפ"ח (דיו).
דיו פצופים : לכאוי' צ"ל : דיו פרוצופים.
אדה"ר . . חוה כלול . . יום ליום כ"ו : ראה גם תוי"א ו, בד (ע"פ כתובות ת, א, ע"ש, וגו' באוה"ת בראשית ח"ג תקטו, א"ב).

כמ"ש אחר . . ויבן את . . האדם : תהלים קלט, ה (וראה אוה"ת (י"א) עה"פ — ע' תקיט ואילך. ג"ך חי"ב עה"פ — ע א"ג ואילך). בראשית ב, כב (בהוספת השם ועוד חיבות). ושם : ויבאה . . האדם.

דכתי' יום כ"ו : תהלים יט, ג.
דחוה הי' כלול . . בני י"ט : ראה לקו"ת ויקרא ג, סע"ג ואילך — מזה"ר (קמו, א) לספרא דצניעותא פ"ד (זחי"ב קעת, א"ב).

במקדש שהי' אומרים : סוטה לו, סע"ב ואילך. תמיד לג, ב.
וכתי' בדבר . . בעשרה מאמרות כ"ו : תהלים לג, ו. אבות רפ"ה.
ד' מדריגות . . אותיות הם : לכאוי' צ"ל : ד' מדריגות . . דאותיות הם.
כדאי' בס"י : ספ"ד. ושם : בנות.

הוא צירוף ואבנים : לכאוי' צ"ל : הוא צירוף אבנים ואבנים.
וכדאי' שם : בס"י.
דאינו שייך בהם צמיחה ; משא"כ גבי מדות כ"ו : לקו"ת חקת נה, א. וראה גם תוי"א בראשית ד, א. מקץ מב, א ואילך. לקו"ת ברכה צה, ג. אוה"ת חקת ע' תשסט.

לגדלות הגם שיש בהם אתון רברבין ואתון בינונים ואתון זעירין לא שהי' קטנים ונצמחו ונעשו גדולי' אלא שמתחילה הם כך משא"כ גבי מדות דשייך בהם צמיחה מקטנות לגדלות או מצד עצם המדות או מצד הגילויים שנתגלו בה כמו במלאך שאינו שוה קודם השליחות ובעת השליחות דקודם השליחות הוא נברא ובעת השליחות אפשר לקרוא א"ע בש' הוי' ונברא ובורא הם רחוקי' זה מזה נמצא דשייך בהם צמיחה כמו"כ גבי חכ' כתי' והחכ' תחי' אבל האותיות הם דומם דאינו שייך בהם צמיחה ומ"מ הם לבוש לעצמות הנפש והוא לבוש פנימי והנה השכל הוא ראשית הגילוי הגם שיש מדריגת למעלה מהשכל מ"מ בגילויים ה"ה. ראשית ואנו שלשכל צריכי' אותיות לא מיבעי להשפיע לזולתו דצריכי' אותיות הדבור דבלא אותיות הדבור לא יבין זולתו אפי' לעצמו צריך ג"כ אותיות המח' דהם העלם העצמי לגבי עצמו וכמו"כ על למעלה כתי' ה' מלך גאות לבש הוי' הוא ש' העצם וכשהוי' מלך נתלבש בלבוש גאות ולבוש הוא גאות והנה מבשרי אחזה והנה אנו רואין שתלמיד שומע הלכה צריך לאותיות דוקא ואם יבוא אחד ויאמר לו הלכה זו רק באותיות אחרות הגם שהשכלה היא אחד מאחר שהאותיות הם אחרות הוי' צריך לידע היטב יותר ממה שהי' יודע קודם מ"מ אנו רואין שאינו יודע כלום אדרבה מה שידע הוא יודע וכ"ז הוא מפני שהאותיות הם אחרות מפני שאינו יודע עדיין ההשכלה ומן האותיות הוא יודע ההשכלה לכן כשאומרי' לו באותיות אחרות אינו יודע כלל וזהו כ"ז שאינו יודע ההשכלה אבל כשהוא יודע ההשכלה אזי א"צ לאותיות כלל כמו שאנו רואין תוס' ורא"ש ור"ן

הגם שיש כו' שמתחילה הם כן : ראה אוה"ת בחקותי ח"ג ע' תתקכג. וראה גם מקומות שבהערה הקודמת.

במלאך . . הוא נברא ובעת השליחות כו' : ראה אגה"ק סכ"ה (קמא, סע"א) — ע"פ הרמב"ן, ועוד.

כמו"כ גבי חכ' . . תחי' : לכאוי' הכוונה, דגם חכמה שייך לענין הצמיחה — החכמה תחי'. ובכ"מ (תוי"א, ה, סע"א ואילך, לקו"ת שם, ועוד) מבואר יתירה מזו — שהחכמה למע' מצומח והיא בחי' ח"י כמיש והחכ' תחי'. ולהעיר מסה"מ תקס"ו ס"ע שג ואילך. גבי חכ' כתי' : קהלת ז, יב (ושם) : החכמה, אבל ככפנים הוא גם בתוי"א שם. ובכ"מ).

השכל הוא . . הגם שיש . . מ"מ בגילויים כו' : ראה לקו"ת פקודי ז, ריש ע"ג. אתהלך לאוניא ע' קלד.

השכל הוא ראשית כו' : ראה שעהיה"א פ"ח וס'. לקו"ת במדבר יג, רע"א. הגם שיש מדריגת . . ואנו שלשכל : לכאוי' צ"ל : הגם שיש מדריגות . . ואנו רואים שלשכל.

שלשכל צריכי' אותיות לא מיבעי כו' אפי' לעצמו כו' : לקו"ת הוספות לויקרא גב, ד ואילך (ואוצ"ל : אלא אפי' לעצמו), וראה גם שם בחקותי מה, ד ואילך. תוי"א מג, א, ועוד. דהם העלם העצמי : לכאוי' צ"ל : דהם גילוי העלם העצמי.

על למע' כתי' . . הוי' הוא שם העצם : תהלים צג, א, פרדס שיי"ט פ"א. וכשהוי' מלך . . הוא גאות : ראה (ע"ד המבואר כאן) לקו"ת תצא לת, ד, לט, סע"ב. מבשרי אחזה : ל' הכתוב — איוב יט, כה. דהנה אנו רואים . . א"צ לאותיות כלל : ראה סה"מ תקס"ח ע' קיח (ובהנסמן בהערה הבאה). וראה סה"מ תקס"ד ע' קכב.

אדרבה . . הוא יודע : הלשון צ"ע. ואוצ"ל : אדרבה אפי' מה שידע כבר הוא ג"כ אינו יודע עתה (או כיו"ב). תוס' רא"ש ור"ן . . אחרות : ראה הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א בסה"מ השי"ת ע' 36. ובתוי"א שם מזכיר רק תוס' ור"ן.

פעמים שהם אומרי' דבר אחד וכ"א אומר באותיות אחרות וזהו מפני שלאחר שיודע ההשכלה האותיות הם דבר בפ"ע וזהו אור וחשך משתמשין בערבובי' שהוא כמשל קודם שיודע ההשכלה שהאותיות שנק' חשך הם משתמשין לו שע"י יודע ההשכלה וההבדלה הוא כמשל אחר שיודע ההשכלה האותיות הם דבר בפ"ע ומפני' הוא שלאחר שיודע ההשכלה האותיות הם דבר בפ"ע הוא כמשל תלמיד שלומד ההלכה בע"פ דבומן התלמוד הי' לומדי' בע"פ ופעמי' אומר האותיות וההשכלה שבהם אינו יודע כמו שחזורי' משניות בע"פ שאומר האותיות וההשכלה אי' אע"ג שיש בהם עומק מ"מ הוא אי' או למשל תלמיד קטן שלומד ההלכה שאומר האותיות וא"י ההשכלה דהאותיות הם דבר בפ"ע וזהו אור וחשך משתמשין בערבובי', ועוד יש להבין זה בא"א דהנה כתי' יהי רקיע והוא מבדיל בין מים למים משמע קודם ההבדלה הי' מעורבי' וכן איתא בהדי' עשנבה"ע הי' מים במים מים הוא חכ' מים עליונים הוא חכ' עילאה ומים תחתונים הוא חכ' תתאה והי' מעורב שהי' חכ' תתאה כלול בחכ' עילאה כמו הוא"ו והדל"ת שביו"ד שהוא כלול בו או כמו ע' שנין של דויד הי' כלולים בשני' של אדה"ר כמו"כ הי' חכ' תתאה כלול בחכ' עילאה דמים עליונים לא הי' בתכלית העילוי ומים תחתונים לא הי' בתכלית השפלות וזהו אור וחשך משתמשים בערבוביא ואחי"כ הי' הבדלה מים עליונים הם בתכלית הדקות כמי"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן מה שמו דההוא נהר יובל שמו חיים שמו עדן עין לא ראתה אלקי' וזולתיך ומים תחתוני' הם בתכלית הגשמיות ומקור על התענוגים גשמים וזהו ההבדלה שבין אור לחשך. ועל לשון החסידות הוא פרסא המפסקת בין אצי' לבריאה והוא אותיות המעלימים ומסתירים בלתי יגלה לבריאה להתהוות דרך השתלשלות כ"א דרך בריאה יש מאין. ועל ל'

ומפני' הוא : לכאר צ"ל : ומפני' מה הוא.

כמשל תלמיד . . וההשכלה שבהם אינו יודע : ראה לקרית שם נג, ג.

כתי' יהי . . איתא בהדי' : בראשית א, ה (בהשמטת תיבות. ושם : ויהי מבדיל).

ב"ר פ"ה, ב.

עשנבה"ע : ר"ת : עד שלא גברא העולם.

מים הוא חכ' כו' : תו"ת ר"ס בראשית. אמ"ב שער הק"ש פ"ב. אהי"ת בראשית

כט, א ואלך.

כמו הוא"ו כו' או כמו ע' שנין כו' : ראה לקרית במדבר ב, א. חקת נח, א. דרמ"צ

קט, א — קי, א.

דמים עליונים לא . . השפלות ; ואחי"כ כו' : לקרית שלח מב, ב (הובא גם באוה"ת

(י"א) לתהלים ע' קפ). אמ"ב שם פ"ב ואלך. רפ"ט. וראה גם שעה"ה"א פ"י. לקרית שה"ש

לט, סע"ב.

ואחי"כ הי' הבדלה מים כו' וזהו ההבדלה שבין אור לחשך : ראה אמ"ב שם ספ"ג.

כמי"ש ונהר יוצא . . מה שמו כו' : בראשית ב, י. ויקר' ס"פ כב ; זחי"ב פג, א ;

ח"ג נח, א — יובל (וראה המשך מ"ר פע"ז). וח"ג שם — חיים.

עדן עין לא ראתה כו' : ברכות לד, ב וסנה"י צט, א — עה"פ (ישע"י סד, ג).

ועל לשון החסידות כו' פרסא כו' והוא אותיות כו' : אוה"ת ואתחנן ע' ריח ואלך.

וראה גם תו"ת יג, א. יד, סע"ב ואלך. לקרית שה"ש מט, ד. ועוד.

ועל ל' הקבלה . . וכדאיתא מלמד כלים כו' : ראה (להענין המדובר כאן) אמ"ב שם

פ"ט.

הקבלה הוא אורות וכלים שמתחילה הי' אור מאיר בכלי ומלובש בה ואח"כ נעשו הכלים מקורים לנבראים כדאיתא איהו וגרמוהי חד שגרמוהי הוא מקור הנבראי וכדאיתא מלמד כלים דז"א נעשה נר"ן לבי"ע מיו"ד כלי' הפנימים נעשה נשמה לבריאה ומיו"ד כלים התיכונים נעשה רוח ליצ"י ומיו"ד כלי' החיצונים נעשה כלים לעשי' נמצא שהכלים הם מקורים להעלמות דשרש הכלים הוא מרישא חשוכא, והוה שמתחילה הי' חוה כלול באדם ואח"כ הי' נסירה ונעשה פרצוף בפ"ע והמכוון הוא בשביל שיהי' יחוד פב"פ בכדי להוליד נשמות חדשות כמו"כ ההבדלה יש בזה ג"כ מכוון והוא בכדי להפך מחשוכא לנהורא כדאיתא בזה"ק מאן דלא מהפך מחשוכא לנהורא וממרירא למיתקא לית ליה חולקא לעלמא דאתא דהחלק בעלמא דאתא לפי ערך מצות ומע"ט בעוה"ז ומאן דלא מהפך כו'

בס"ד א"ח שבועות

ימים יצרו ולא אחד בהם, הגה ולא הוא קרי וכתוב לו בוא"ו ולא באל"ף והגה צ"ל מהו ענין קרי וכתוב ועוד מה שייך אחד לכאן אך כדי להבין זה צ"ל ענין ימים הוא מה דכתי' ואברהם זקן בא בימים ואיתא בזה"ק ע"ז בעינן יומין עילאין, דהנה יומין נק' לבושי' כמ"ש ימי שנותינו בהם ע' שנה

כדאיתא איהו כו' שגרמוהי הוא כו' וכדאיתא כו' : הקדמת תקי"ז — ג. סעי"ב. וראה אנה"ק סי"כ (קל, א.) ובכ"מ.

נעשה כלים לעשי' : אוצ"ל (ערמ"ש לפנ"ז) : נעשה נפש לעשי'. דשרש הכלים הוא מרישא כו' : ראה סה"ע — חבי"ד ח"ב ס"ע תקנה ואילך ובהנשמן שם. מרישא חשוכא : נשמן בתחלת המאמר.

שמתחילה הי' חוה כלול באדם . . והמכוון הוא כו' : ראה לעיל בהמאמר ובהנשמן שם. כדאיתא בזה"ק : ראה עדי"ן תוי"א מ"ב, א (וראה אוה"ת תנוכה ח"ה תתקנה, סעי"ב ואילך). וראה זח"א ד, א. דאתא.

דלא מהפך כו' : בכי"ק — חלק כאן סיום העמוד. אבל לכא"ו — נסתיים המאמר.

ימים יצרו . . בהם : תהלים קלט, טז. מאמר זה הוא (לכא"ו, במקצת עכ"מ) המשך לד"ה צאינה וראינה ולעיל (ראה הערה שם), ולהנרפס (בהמשך "מ"ר תרל"ו") סקע"ה (ראה לקמן הערה "וזה עיי' ד' המדריגות כו'").

מה שייך אחד לכאן : ראה גם אוה"ת (י"א) לתהלים שם ס"ע תכד ואילך.

ימים הוא מה דכתי' : אוצ"ל : ימים מה הוא דנהנתן כתי'.

דכתי' ואברהם . . ואיתא בזה"ק : ח"ש כ"ד, א. זח"א רכ"ד, א — ראה הערה הבאה. וראה תוי"א ח"ש טז, א. משפטים ע"ה, סעי"ד. תצוה פ"ב, א. סה"מ תקס"ה ע' רנ"ו. ובכ"מ.

בעינן יומין עילאין : בפשטות צ"ל : באינון יומין כו'. וכיה גם בתוי"א וסה"מ שם (ובכ"מ) מזהר שם. ובוהר שלפנינו : באינון יומין ממש דילי'. וראה סה"מ שם ע' רס ; רצ"א.

יומין נק' לבושי' : חסר יומא . . לבושי' חזא : ראה זהר שם. תוי"א שם. כמ"ש ימי כו' : תהלים צ, י.

ואם בגבורות שמונים שנה שנותנין לו ימים לפי ערך הבירורי' שצריך לברר וזהו דאיתא חסר יומא חדא חסר לבושי חדא ולא יועיל מה שיעשה למחר ב' מצות ובזה מתורץ הקרי והכתי' דלא ולו דלו בוא"ו הוא מ"ע ולא באל"ף הוא מל"ת ובזה יהי' אחד, אך צריך מה שאנו אומרי' שהימים נק' לבושי' להנשמה מה צריך הנשמה ללבושי' והוא חלק אלוה ממעל כמ"ש כי חלק ה' עמו ומה היא צריך ללבושי' ועוד מה שייך לבושי' לימים, אך הענין הוא דהנה איתא במשנה דע מאין באת ולאן אתה הולך פי' מאין באת אין הוא מ"ש והחכ' מאין תמצא מציאות התהוות החכ' הוא מאין בדרך מציאה למשל אחד שמוצא מציאה אינו יודע מאין בא לו דבר זה שאם ראה ממי נפל דבר זה אין זה מציאה רק מציאה שחייב להכריז עלי' הוא דוקא כשאינו יודע מאין בא לו דבר זה כמו"כ מציאות התהוות החכ' מאין בדרך מציאה כמו"כ הנשמה יש בה ג"כ אין דהנה עיקר הנשמה שרויה במות דנפש השכלית הוא כלי לקבל הנשמה ונפש השכלית הוא כמו"כ וזה ע"י ד' המדריגת או ראו ויספרו הכינו

שנותנין לו . . שצריך לברר : תריא משפטים עט, סע"ב. תצוה שם. לקו"ת שלח נא ג. סה"מ שם ע' רס. רצא.

ולא יועיל כו' : ראה אוה"ת שבועות ע' צא. פינחס ע' אקצט. וכי"מ בזהר שם, שיכולים לתקן רק ע"י תשובה. וראה סה"מ שם ע' רפב. רצא.
דלו בוא"ו . . יהי' אחד : אוה"ת לתהלים (הגיל) ע' תקכו (ע"פ לקו"ת שה"ש כב, ב). ע"ש. וראה גם אוה"ת שבועות ע' צב ; פינחס ע' ארא — מתו"א סה, ריש ע"ב.

אך צריך מה : לכא"י צ"ל : אך צריך להבין מה.
מה צריך הנשמה ללבושי' : לקו"ת שלח שם. וראה תריא משפטים שם. סה"מ שם ע' רנו. רס. רע"ח. רפ"ג.

שהיא חלק . . כמ"ש כי חלק כו' : ראה תניא רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב) ; ובאגה"ת פ"ד מביא הכתוב כי חלק (האויגונו לב, ט). וראה ביאור כי"ק אדמו"ר שליט"א לאגה"ת שם (נסמן לעיל ד"ה רשפי האי קרוב לתחלתו. ע"ש) — השייכות דבי' הלשונות (עניינים). ובהמשך מ"ר הגיל פקע"ו : כי חלק . . שהנשמה . . חלק הוי'.

מה שייך לבושי' לימים : תריא שם ע"ג. סה"מ שם ע' רנו. וראה גם סה"מ שנסמן לעיל בסמוך.

איתא במשנה . . פ"י כו' : אבות רפ"ג וראה מקומות שבהערה הבאה. וראה גם תריא ע"ג א. ובאויא קצב (ראה אוה"ת שבהערה הבאה) — לקו"ת במדבר ב, א. סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תפא. אוה"ת במדבר ע' ס.

פ"י מאין . . והחכ' מאין : ראה לקו"ת בחקותי ג, ד ושה"ש ג, ד (הובא גם באוה"ת במדבר ח"א ס"ע כו וחה"ע איתקנא. ע"ש). ש"ש סה, ריש ע"ב. ועוד.

מ"ש והחכ' . . מציאות התהוות כו' : איוב כה, יב. וראה לקו"ת שבהערה הקודמת. עיקר הנשמה שרויה במוז : ראה תניא פניא. וראה גם לקמן ד"ה כי נר מצוה. שאם ראה כו' שחייב להכריז : ראה ב"מ כו, ב. טושי"ע חו"מ סרניט (וראה שם סרסי"ב סיד. וראה גם שו"ע אדה"ו ח"ו ה"ל מציאה ופקדון ס"א וסי"ח).

וזה ע"י ד' המדריגת כו' : מכאן מתחיל (לכא"י — ראה הערה בתחלת המאמר) פקע"ו בנדפס. בענין או ראה כו' — ראה גם לקמן ד"ה או ראו (ובנדפס — כהנסמן שם).

ד' המדריגת . . ד' מדריגת : לכא"י צ"ל : ד' המדריגות . . ד' מדריגות.
או ראו כו' : בנדפס מציין להפסוק איוב כח (פסוק כו, ו) ושם : או ראה — בה' (וכן שאר התיבות). ומציין ג"כ : ע"י ברע"מ זח"ג ק"יא ב' מפרש על אדה"ר — ראה שם בהמשך הפרק, שמבאר ד' המדרי' בנפש ; וכאן — חסר ענין זה (ראה לקמן רד"ה הגיל ובהערה שם).

או ראו . . עד שנחבש בגוף . . אע"ג כו' : ראה לקו"ת ר"ם האויגו. וראה לקמן ד"ה

וגם חקרו שע"י ד' מדריגת אלו שהם לנגד ד' אותיות ש' הוי' והם צמצומים, עד שנתלבש בגוף ואפי' מה שנתלבש בגוף הוא רק הארה מהנשמה ועיקר הנשמה נשאר למעלה וע"ז נא' אע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי פי' חזי ושומע הכרוז דבכ"י בת קול יוצאת ומכרות ומוזה נופל לאדם הרהורי תשובה פתאום מאחר שהנפש מרגיש עי"ז נופל הרהורי תשובה פתאום דבאמת הנפש אינו נפרד רק שנראה כמו שנפרד אבל באמת אינו נפרד לכן נופל לו הרהורי תשובה וזהו מאין באת, ובענין הביטול יש ב' מדריגת ביטול הא' הוא מ"ש לאהבה את הוי' כי הוא חזק כמו שהאדם אוהב חיי נפשו כמו"כ צריך שיהי' לו אהבה לא"ס חיי החיים והוא ע"י התבוננות כשיתבונן שכל העולמות הם רק משם והארה בעלמא לכן אני הוי' לא שניתי מאחר שכל העולמות הם רק מהארה בעלמא שאינו תופים מקום כלל לכן לא שניתי ועי"ז יהי' לו אהבה ותשוקה לאלקות והוא ביטל שע"פ טעם ודעת ויש ביטל שהוא למעלה מטו"ד ואפשר להבין זה על ב' אופנים הא' הוא כמ"ש תשובת ר"א בן דירודיא שיצא נפשו בבכי שהוא למעלה מטו"ד שאין זה ע"פ דרכי התורה דכתי' לאהבה את הוי' אלקיך שהוא התלבשות אורות בכלי' אבל מס"נ לצאת מהכלי זה אינו

הגיל': רבינו שמפרש שקאי על הדי' כו' נמשך אחר רע"מ" — ראה בנדפס כאן שמציין לרע"מ (כמוצקת בהערה הקודמת).

שע"י ד' . . והם צמצומים: אוצ"ל (ע"ד הנדפס): שנמשכה בגוף ע"י ד' . . והם

ד' צמצומים.

מה שנתלבש בגוף . . ועיקר . . אע"ג כו': ראה גם ד"ה שלאח"ז ובהנשמן שם. ועיקר הנשמה נשאר: בכ"ק — תיבת "נשאר" אינה ברורה כ"כ. אבל כ"ה לכא"ו. ועי"ז נא' כו' בת קול כו' ומוזה כו': ראה אבות פ"ו מ"ב. פתיחתא דאיכ"ר ב. תדבא"ז פ"ו. זח"ב ה, סע"א ואילך. וראה גם לעיל ד"ה אם בחקותי קרוב לסופו ובהנשמן שם (ובנדפס — פקע"ד, כנסמן כאן בנדפס).

פי' חזי: בכ"ק כאן — תיבה בלתי ברורה ולכא"ו צ"ל: פי' חזי דרואה. לכן נופל לו הרהורי תשובה: ע"כ מפקע"ו בנדפס. וחסר כאן עד פקפ"ג — לקמן ד"ה להבין כו' אם אין חכ'.

וזהו מאין באת: נסמן לעיל בהמאמר, ונת' לקמן. ב' מדריגת . . הוא חזק: לכא"ו צ"ל: ב' מדריגות . . הוא חזק. מ"ש לאהבה כו' כמו שהאדם כו': ס"פ נצבים (בהשמטת תיבות. וכ"ה בהמשך שם פקע"ז). וראה תו"א פה, ג ואילך. לקו"ת שלח מב, ג. ולהעיר גם מתו"א שבהערה הבאה (ועוד). וצע"ק.

אני הוי' כו' מאחר כו': מלאכי ג. ו. לקו"ת אמור לא, א ואילך. וראה גם תו"א כה, ג. וב, סע"ד ואילך.

הוא כמ"ש . . בן דירודיא: אוצ"ל: הוא כמו תשובת . . דורדיא (או: כמ"ש בנוגע תשובת כו').

ר"א . . שיצא כו': ע"ז יו, א. וראה גם תניא ספ"ג. לאהבה . . שהוא התלבשות אורות בכלי': לכא"ו הכונה, שהאהבה דלעיל, ד) לאהבה . . אלקיך כי הוא חזק, היא באופן מוגבל — התלבשות אורות בכלים (ראה בהנשמן לעיל בסמוך).

זה אינו ע"פ דרכי התורה: ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בטה"מ תש"ט ע' 121 ואילך.

ע"פ דרכי התורה והב' מה שאנו רואים שאהבה מוסתרת יש אפי' לנשי' וקטנים דשם שמים שגור אפי' בפי נשי' וקטנים וע"ה כדאיתא בסש"ב פ"ח וזהו למעלה מטו"ד וזהו מאין באת ולאן אתה הולך אן פי' זמן כמ"ש אנה פניך מועדות. ולכא"ו צ"ל והלא הנשמה היא חלק אלוה ממעל כמ"ש כי חלק ה' עמו וירדה למטה להתלבישת בגוף ותחת הזמן שזה ירידה עצומה מאיגרא רמה אלא מוכרחי' אנו לומר שהוא ירידה צורך עלי' ומה היא העלי' דהנה אין הוא כסדר המדריגת אל"ף הוא כתר יו"ד הוא חכ' גו"ן הוא גו"ן שערי בינה והכל בדרך צימצם דמה שחכ' מקבל מכתר הוא בדרך צימצם דאבא יונק ממזלא ומזלות הם שערות הם בדרך צימצם הגם ששמן הטוב הוא בפנימית השערות מ"מ הוא בדרך צימצם ומה שבינה מקבל מחכ' ג"כ בדרך צימצם כדאיתא בזהר אית שביל חד דקיק דביה עייל אבא לאימא נמצא שהוא כדרך צימצם אבל אן הוא מדריגה הגבוה מהם דהנה אין הוא אותיות אני ולכא"ו צ"ל למה אומרי' בריאה יש מאין והלא הו' צריכי' לומר בריאה מאני שהבריאה הוא מבחי' מלי' אך הענין הוא דהנה אני הוא מ"ש ואני תפילה דא"ל ואני בתוך הגולה ואין פועל באני להווה נבראי' דשרש המלי' הוא מרדלי"א דנעוץ

דשם שמים כו' : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ז' כו' ובהנסמן שם. אבל לכא"ו — כאן הוא ביאור אחר קצת, שהרי בא בהמשך להמבואר בתניא שבהערה הבאה. כדאיתא בסש"ב פ"ח : לכא"ו קאי רק על (לפני ענין) "שאהבה . . לנשי' וקטנים, ולא על (לפניו) הענין דשם שמים כו". ואולי הכוונה להתוכן דשם שמים כו", שגם נשים כו' מאמינים בה' — ראה הלי' בתניא שם (ואינו נזכר "קטנים" כ"א "עמי הארץ"). מאין באת כו' : נסמן לעיל בהמאמר.

אן פי' זמן כמ"ש כו' : יחזקאל כא, כא. וראה לקו"ת בחקותי ג, ד. בדברך ב, א. ועוד. ולכא"ו צ"ל . . ומה היא העלי' : לכא"ו השאלה : מכיון שאין הוא מזל הנשמה (כנ"ל) — הי' לכא"ו למע' מאין. וראה לקו"ת שם.

הנשמה היא חלק . . ה' עמו : ראה לעיל בהמאמר ובהנסמן שם. להתלבישת בגוף . . כסדר המדריגת : לכא"ו צ"ל : להתלבש בגוף . . כסדר המדריגות. ירידה . . מאיגרא רמה : ראה חגיגה ה ב.

אין הוא כו' : ראה פרדס שיה ס"ד ; שכיב (שער ערה"כ) פ"א ערך אין. וש"נ. דאבא יונק כו' הם שערות כו' : ראה לעיל סד"ה להבין ענין ק"ש ובהנסמן שם. אין הוא אותיות אני כו' : ראה תרי"א כו, ג. לקו"ת במדבר יח, ג ; שלח מז, ג ואילך ; נצבים נג, ג — ובהנסמן שם.

והלא . . מאני . . מבחי' מלי' : השאלה היא, דמכיון שמלי' היא בחי' "אני" (כדלקמן), הי' צ"ל "בריאה יש מאני".

מ"ש ואני . . . ואני בתוך כו' : תהלים קט, ד (וראה זח"ג מט, ריש ע"ב). יחזקאל א, א. וקאי על מלי' — ראה תרי"א צג, א ; צג, ג (הובא באוה"ת ג"ך ח"ב ע' תתקצו) — אבל לכא"ו ביאור אחר מהמבואר כאן.

דא"ל ואני : הר"ת (לכא"ו) : דאפשר להיות. והכוונה לכא"ו — לא כמו במקומות שבהערה הקודמת.

ואין פועל באני להווה כו' : ראה (התוכן ולא הסגנון) לקו"ת ואתחנן י, ג. ובכ"מ (ואוצ"ל להחת).

דשרש המלי' הוא מרדלי"א : ראה לקו"ת חקת נה, ב ; סה, א — וש"נ. דנעוץ תחלתו בסופן נעיצת . . גבוה מראשית כו' : ס"י פ"א מ"ה. וראה תרי"א נב, א ובכ"ב.

תחילתן בסופן נעיצת התחילה הוא דוקא בסוף דחכ' נק' ראשית ותחילה הוא גבוה מראשית ונעיצת התחילה הוא דוקא בסוף דאין עיקר המכוון בשביל אצ"י רק בשביל ב"יע נמצא שיש בזה עיקר המכוון לכן אומר' בריאה יש מאין והוא דכתי' אני ראשון ואני אחרון ראשון הוא גבוה מראשית אני ראשון מאיר באני אחרון ונעשה אין לאני אחרון. והנה אני ואנכי פי' אחד וההפרש בין אני לאנכי שכל מי שמדבר בשפלות אומר אני וכל מי שמדבר בגאות אומר אני כמו שמואל שאמר אנכי הרואה מפני שהחשיב עצמו למציאות היש וצריך להודיע שהוא נביא לכן אמר אנכי ונענש ע"ז וכן כתי' אנכי עשיו בכור'ך לפי סברתו שהחשיב עצמו לבכור דבאמת אומר' ע"ז משל דשיפורת אבל הוא החשיב עצמו לבכור לכן אמר אנכי נמצא דמי שמדבר בהתנשאות אומר אנכי ומי שמדבר בשפלות אומר אני והנה עשרת הדברות מתחיל באנכי ואיתא בגמ' שהוא נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית ופירש"י אנא נפשי אני בעצמי הגם שיש כאן אני אך אני בעצמי הוא אנכי מי שאנכי ואן הוא ג"כ אנא נפשי ואל"ף הוא כתר ונו"ן הוא גו"ן אלפי' יובלות שנמשך מכתר לבינה שלא ע"י אמצעית החכ' שכל הגילויים שיתגלו בנו"ן אלפי' יובלות

דאין עיקר המכוון כו' : ראה גם תניא פל"ו.

דכתי' אני ראשון כו' : ישעי' מד, ו.

אני ראשון מאיר כו' : ראה לקו"ת שלח מו, ד ואילך ובהגסמן שם.

אני ואנכי פי' אחד וההפרש כו' : ראה לקו"ת אמור לד, ד. שה"ש לה, ג. סה"מ

תקס"ב ע' יד. ועוד.

כמו שמואל שאמר . . ונענש ע"ז : סה"מ שם. ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לזה

(ראה בסוף סה"מ הנ"ל) : בספרי לדברים (א, יז) מדרש שמואל ולי"ש לשי"א (ט, יט) :

א"ל הקב"ה אתה קורא עצמך רואה אני מראה שאין אתה רואה — דכששטו אינו מוכן

למה נענש ע"ז שהרי "לנביא" היום יקרא לפנים הרואה" (שם ט, ט).

כתי' אנכי . . לפי סברתו כו' : ל' הכתוב (תולדות כו, יט) שאמר יעקב

(ראה הביאור בפרש"י שם), אבל עשו אמר (שם, לב) "אני בנך גו" ! וצ"ע בב"ז. ואולי

אפ"ל : לדעת יצחק הרי הי' זה עשו (והרי יעקב בא רק במקומו — ראה בחי' עה"ס), ולכן

אמר אנכי. אבל מלשון המאמר כאן — לא משמע כן כלל.

דבאמת אומר' . . דשיפורת : ב"ר פס"ג, יא. פרש"י תולדות כה, כו (ולכאו' צ"ל :

דשפורת).

ואיתא בגמ' : שבת קה, א.

הגם שיש כאן אני אך אני בעצמי כו' : לכאו' הכוונה : הגם שבהנוטריקון פרש"י

"אני" ("אנא" שבגמ') — ולא "אנכי", אבל הרי אומר "אני בעצמי כו" והוא כמו

"אנכי כו'".

אנכי מי שאנכי : ראה בהגסמן לעיל רד"ה וידבר אלקים.

ואן הוא . . שנמשך . . שלא ע"י אמצעית החכ' : ווהי המעלה ד"אן" על "אין"

שיש בו יו"ד באמצע, המורה על המשכה בדרך צמצום (כג"ל בהמאמר).

נו"ן אלפי' יובלות : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ד' כו'.

שכל הגילויים שיתגלו בנו"ן כו' : ראה לקו"ת קרח נב, ד ואילך. דרמ"צ טו, סע"א

ואילך. ובכ"מ.

ישנו בתורה אפי' פנימיות התורה שיתגלו לע"ל ישנו ג"כ בתורה שלא יהי' מ"ת עוד הפעם לכן מ"ת הי' בשבועות שבשבועות גילוי שער החמשי' דבינה לכן בשבועות הי' מקריבי' אפי' חמץ רק שאינו אלא לכהנים אבל מ"מ הי' מקריבים שבשבועות גילוי יש אמיתי ואפשר שיתעלה גם יש הגשמי וזהו ימים יצרו שנק' לבושי' שבכדי שיתעלה הגשמה לאן צריכה לבושי' ולא אחד מהם הוא כמו שנת"ל שהוא מ"ש ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד וזהו דכתי' וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' כמו שהיום לילו עמו כמו"כ הוי' ואלקי' נק' יום ולילה וכמו"כ יעקב וישראל נק' יום ולילה יעקב נק' לילה כמ"ש יעקב עבדך ואיזה עבודה שבלב זו תפילה ותפילה הוא לילה וישראל נק' יום כמ"ש שמע ישראל וק"ש הוא יום וזהו דכתי' גבי יעקב וזכרתי וגבי אברהם כתי' אזכור דהנה אברהם נק' אברהם אוהבי והי' מרכבה למדת החסד כדאיחא בפרדס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד לפני הקב"ה כל ימי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברם עומד ומשמש במקומי נמצא שהי' מחליף מקום מדת החסד עד שהוצרך לעשות מלאכתי ומפני מה זכה לזה כדאיחא באורחות צדיקי' שהי' נדיב בין בנפשו בין בגופו בין בממונו וזהו דכתי' הלוך ונסע הנגבה ואיחא בזהר ע"ז חסד שירותא דעלמא עילאה רק שהלך כסדר המדריגות בתחילה ויעל אברם מצרימה הוא מיצר

פנימיות התורה שיתגלו כו' : ראה תו"א ג, סעיב ואילך. לקו"ת צו יז, א ואילך. ועוד (ואוצ"ל : התורה שיתגלה).

לכן מ"ת הי' בשבועות שבשבועות גילוי כו' : ראה תו"א סט, ב. סה"מ תקס"ח ע' רמא ואילך. ובכ"מ.

לכן בשבועות הי' מקריבים כו' שיתעלה גם היש הגשמי : ראה לקו"ת אמור לו, רע"ג. במדבר טז, ד. סה"מ תקס"ח ע' רמה. רנ"ג ובכ"מ. וראה גם לעיל ד"ה ברח דודי (ובנופס — פקליא) : מחמת כו' יכול חמץ ג"כ להתעלות כו'.

וזהו ימים כו' שנק' כו' : ראה בתחלת המאמר.

ולא אחד מהם : לכאוי צ"ל : ולא אחד בהם.

כמו שנת"ל : אולי הכוונה לתחלת מאמר זה. ע"ש.

מ"ש ביום כו' דכתי' וידעת כו' : זכרי' יד, ט. ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי'). כמו שהיום .. יעקב וישראל נק' יום ולילה : ראה גם לעיל ד"ה וידבר

אלקים ובהנסמן שם (אלא שמביא שם ראיות אחרות).

כמ"ש יעקב עבדי .. שמע ישראל : ישעי' מד, א. ואתחנן ו, ד. וראה גם לקו"ת תבא מב, סעיג ואילך.

וזהו דכתי' גבי יעקב כו' : סיום הביאור — בסיום המאמר. והוא ביאור להקושיא דד"ה הג"ל קרוב לתחלתו.

דכתי' גבי יעקב .. אברהם : בחוקותי כו, מב.

אברהם נק' : ישעי' מא, ח. ועד"ו אומרים לפני תפלת שחרית.

והי' מרכבה .. לעשות מלאכתי : ראה גם לעיל ד"ה דודי לי קרוב לסופו (וש"ג).

וראה גם לעיל ד"ה מ"ר האי ובהנסמן שם. ועוד. ולכאוי צ"ל : והי' .. החסד עד שלא הוצרך (מדת החסד) לעשות מלאכתי.

כדאיחא באורחות צדיקים : נסמן לעיל ד"ה להבין כו' הג"ל קרוב לתחלתו.

דכתי' הלוך כו' ואיחא בזהר : לך יב, ט. זח"א פד, א.

ויעל אברם מצרימה : לך יג, א (ושם : ממצרים. ואוצ"ל כאן : ממצרים מצרים הוא כו').

מצרימה הוא מיצר : ראה תו"א מט, סעי"ד ואילך. לקו"ת שלח מט, ב ואילך. ובכ"מ.

ואח"כ הלוך ונסוע הנגבה אך לזה צריכ'י עתדל'ת אבל יעקב הוא ענין התעוררות רחמי' שלוה אינו צריכ'י עתדל'ת וזה שאנו מבקשי' רחמים זה שיהי' כלי לקבלה וזהו דאנו אומרים ברחמיך הרחמי' רחים עלינו דאנו אין אנו יכולים לעורר ר"ר עלינו שאין אנו יודעי' מעלות הנשמה קודם התלבשותה ואח"כ תאות הגוף אינו זר ממנו אבל אתה שאתה יודע מעלות הנשמה קודם התלבשותה בגוף וגם אתה יודע מיצר הגוף דעל כל פשעים תכסה אהבה אהבה שאהב את עצמו מכסה על כל פשעים פי' חסרונות מבקשי' אנו שברחמיך הרבים רחים עלינו ולזה אנו צריכים אתדל'ת ובוזה שוים ענים ועשירים אדרבה על עני שייך יותר ענין הרחמנות דאין עני אלא בדעת רק להי' כלי ע"ז אבל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו וזהו דכתיב גבי יעקב וזכרתי שזוכר תמיד ואינו צריכ'י לזה אתדל'ת אבל גבי אברהם כתיב אזכור שאין כל אחד יכול לבוא למדריגת אברהם ועוי"ל שאזכור גבוה יותר מחכרתי דלע"ל כאו"א יבוא למדריגת אברהם לכן גבי כתיב וזכרתי שאין זה דבר חדש אבל גבי אברהם כתי' אזכור שזהו דבר חדש.

בס"ד ש"פ בהעלותך

להבין מ"ש במשנה אם אין חכ' אין יראה משמע שאם צריך להיות יראה זהו ע"י חכ' דוקא וכמ"ש ויצונו ה' לעשות החוקי' האלה

עתדל'ת . . התעוררות . . עתדל'ת : לכאוי' צ"ל : אתעדל'ת . . התעוררות . . אתעדל'ת . יעקב הוא ענין התעוררות רחמים : ראה גם לעיל במאמרים שנשמנו בסמוך . דאנו אומרים ברחמיך כוי' : בברכת יוצר . ולכאוי' צ"ל : ברחמיך הרבים רחים . דאנו אין אנו יכולים כוי' : ראה גם לעיל ד"ה לך ה' . ע"ש ובהערות שם . דעל כל פשעים . . חסרונות : משלי י' יב . וראה אוה"ת נ"ך עה"פ ע' תקצא"ב . שופטים ע' תתמ"ב . דרמ"צ כט , א"ב .

ולזה אנו צריכים אתדל'ת : לכאוי' אין הכוונה לאתעדל'ת ממש , דהרי לעיל כתב שאין צריכים אתעדל'ת [ולכן ממשך כאן "שוים ענים (ולכאוי' צ"ל : ענים) ועשירים כוי' — דאין זה שייך (לכאוי') באתעדל'ת] . ועצ"ע הביאור בכ"ז . דאין עני אלא בדעת : נדרים מא , רע"א .

רק להי' כלי כוי' : בכי"ק , אין תיבות אלו ברורות . ועצ"ק המשך הלשון . ואולי הכוונה , דאף שעל עני (ואין עני אלא בדעת) שייך יותר רחמנות , מ"מ צ"ל "כל"י לרחמנות , דהיינו שיהי' בו קצת דעת עכ"פ — כי מי שאין בו כוי' . מי שאין בו דעה כוי' : ברכות לג , א . סנה' צב , א . אברהם לכן גבי : לכאוי' צ"ל : יעקב לכן גבי .

בס"ד ש"פ בהעלותך , להבין כוי' : מכאן — פקפ"ג שבנדפס (המשך מ"ד תרל"ו) . וראה לעיל ד"ה ימים יוצרו ובהערה ד"ה לכן נופל כוי' שם (ובמפתח שבנדפס — בסוף הספר , שהוא מאמר דפי' במדבר) . וראה לקמן הערה ד"ה אך הענין . מ"ש במשנה : אבות מ"ג מ"ז .

וכמ"ש ויצונו . . ליראה : ואתחנן ה' , כד (בהוספת תיבות) . וכמ"ש ויצונו . . מה שייך זה ליראה : הוספה . וראה לקמן בהמאמר — הביאור בזה .

ליראה החוקים זהו שהוא פי' וביאור המצות שבכדי להיו' יראה צ"ל חכ'.
הנה נת"ל. שיש ב' בחי' תשובה מלמעלמ"ט ותשובה מלמטלמ"ע והוא תורה
ותפלה תפלה הוא תשובה מלמטלמ"ע והוא כשפגם בלבושי מחדר"מ אבל כאשר ידע
אינש בנפשו שפגם בעצם המדות צ"ל תשובה מלמעלמ"ט והוא תורה שע"י
תורה ממשיכ"י מלמ"ד לצדיק ומ"ש ואל יהי שוטה בהעלאת המדות אין סותר
לזה דדוקא בהעלאת המדות אבל כאן ממשיכים מלמ"ד לצדיק זה אפשר
ע"י תורה. ולכאוי' צ"ל מה שארז"ל אם אין חכ' אין יראה משמע שע"י תורה
אפשר לבוא ליראה ולכאוי' מה שייך תורה ליראה אך מ"מ מספרי מוסר אפשר
לבוא ליראה אבל גליא של תורה מה שייך זה ליראה אך הענין דהנה בחיות
האלקי וגילוי אוא"ס שמאיר בעולמות יש ב' בחי' ממכ"ע וסוכ"ע ממכ"ע הוא
מה שמאיר ומתלבש תוך עלמין בדרך השתלשלות עו"ע בריבוי צימצומים
וירידת המדריגת מדריגה למדריגה והנה מבשרי אחזה דהנה אנו בחיות
המחיה את הגוף הוא בדרך השתלשלות משכל למדות וממדות למח' וממח'
לדבור וכן השתלשלות החושים רוחנים כח החושים ובד"כ ליבא ומחא הם
המחיי' את הגוף דליבא פליג לכל שיפין הכל בדרך השתלשלות והתחלקות
החיות לאברי' פרטים והחיו' הם מתלבשי' בתוך האברי' כדאית' מה הנשמה
ממלא את הגוף והתחלקות לאברי' פרטים הם התפשטות הנפש אבל בעצמות

החוקים זהו . . המצות : ראה גם לקמן ד"ה או ראה ובהנסמן שם.
והנה נת"ל : ראה בנדפס סקע"ח"פ"ב (וכאן — חסר).

ממשיכ"י מלמ"ד לצדיק : ראה בנדפס סקפ"א"ב. וראה גם לקמן ד"ה או ראה.

ומ"ש ואל יהי כוי' : ראה תניא פכ"ח, וראה גם כש"ס (קהית תשליד) סר"מ ועוד.
שם הוספות להערות וצינונים לסי' רנ"ג (הוספות צד, א"ב) וש"נ.

מספרי מוסר אפשר כוי' אבל גליא כוי' : אולי כולל גם פנימיות התורה ב"מוסר".
וראה הקדמת כ"ק אדמוה"ו לתניא. ולהעיר גם מה"ל ת"ת לאדמוה"ו פ"ב ה"ב (וש"נ) : רצונך
שתכיר מי שאמר והי' העולם למוד דברי אגדה . . שהיא חכמת הקבלה כוי'. וראה גם לקוית
ויקרא ה, ג ואילך.

אך הענין כוי' : מכאן — עד קרוב לסיום המאמר, ישנו גם בלקוית במדבר טו, ד
ואילך נובשיוויים — בסה"מ תקס"ח ע' רכו ואילך. ולא נסמן כאן לסה"מ הגיל — רק באם
לכאוי' מתאים משם (להמאמר שלטנינו) יותר מבלקוית. ובנדפס (סקפ"ג"ה) — הוא קרוב
ללי' הלקוית (משא"כ כאן).

דהנה בחיות כוי' ממכ"ע וסוכ"ע כוי' : לענין זה — ראה גם תו"א פח, סע"ד ואילך ;
לקוית אמור לא, א ואילך ; דרמ"צ יד, סע"ב ואילך. ועוד.

וירידת המדריגת . . אנו בחיות . . הוא בדרך : לכאוי' צ"ל : וירידת המדריגות . .
אנו רואים בחיות . . שהוא בדרך.

מבשרי אוחז : איוב יט, כו. וראה גם במקומות שנסמנו לעיל הערה "דהנה בחיות כוי'".
כח החושים : בכי"ק — תיבת "החושים" מטושטשת קצת, אבל לכאוי' כ"ה.
דליבא פליג . . מטלא את הגוף כוי' : הוספה. וראה סה"מ הגיל ע' רכח.

דליבא פליג לכל שיפין : ראה זח"ג קסא, סע"א ואילך ; רכא ב — ובנצו"ו שם.
כדאית' מה הנשמה כוי' : ראה ברכות י, א ; מדרש תלים ק"א א (הובא בלקוית שם לא,
ב). וכ"ה בתקו"ו תי"ג (כה, א. וראה שם בנצו"א).

בעצמות הנפש הם כלול"י שהוא אור כללי : הכחנה לכאוי' (וראה בסגנון אחר
קצת בנדפס כאן, מלקוית במדבר שם, סע"ד ואילך). דבנפש אין התחלקות הכחות כלל

הנפש הם כלולי' שהוא אור כללי מ"מ אפי' לאחר ההתפשטות הם כלולים בעצמות הנפש עד שאפי' השכל ג"כ כלול בעצמות הנפש שהרי הנפש נפש המשכלת הגם שא"ל שהוא מפני שאין אנו משיגים מדריגה עליוני ממשכיל לכן אנו קוראין להנפש נפש המשכלת אך מ"מ מאחר שנק' משכיל והוא מחיה אותו ממילא מוכרח לומר שהשכל ג"כ כלול בעצמות הנפש רק שקודם ההתפשטות הי' בהעלם בעצמות הנפש ואח"כ יצא מהעלם לגילוי זה במשל כמו"כ על למעלה כתי' אתה הי' לבדך אתה עשית את השמים פי' אתה הי' לבדך שהוא יחיד ומיוחד לאו דאית לך צדק ידיעא ולא מכל אלין מדות כלל מ"מ אתה עשית את השמים דהתפשטות א"ס הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין ואף לאחר שעשית את השמים מ"מ אתה הי' לבדך וחיות וקיום העולמות הוא רק משם והארה בעלמא כמ"ש ונוכיר שמך כמו ששם האדם אינו נוגע לעצמות פעמים מצינו ששם האדם נוגע לעצמות מ"מ כאן שהשם אינו נוגע לעצמות רק לזולתו שהוא קורא אותו נפנה לו ומה שנפנה לו הוא עצמות כמרי"כ על כתי' יחיד חי עולמים מלך שהוא בעצמו הוא יחיד ומיוחד וכל חיות וקיום העולמות הוא רק מבחי' מל' כמ"ש מלכותך מל' כ"ע ובחי' מל' הוא רק ש' והארה בעלמא כמ"ש מלך שמו נק' עליהם וכשקוראין בשמו אינו נפנה כמ"ש וישע הי' אל הבל ואל מנחתו וישע הוא לשון קער שנפנה ונמשך חיות בכל העולמות וזהו התפשטות א"ס והתפשטות זו אינו שוה בכל העולמות דבאצי' גילוי אלקות דאיהו וחיהו חד וכמ"ש כולם בחכ' עשית וזכ' הוא אצי' הגם דכתי'

„שהוא אור כללי“ (ראה תניא פניא), אבל „מ"מ אפי' לאחר ההתפשטות כר“ — שגם כשמתחלקים, ישנם כמו שכלולים ומתאחדים בנפש. וראה דרמ"צ כת, ב. ובכ"מ. הנפש נפש . . עליוני ממשכיל: לכאוי צ"ל: הנפש נקי נפש . . עליונה ממשכיל.

כתי' אתה נר': נחמי ט, ו (ושם: אתה הוא הי').

לאו דאית לך . . כלל: הקדמת תקי"ז — פתח אלי (יו, ב). ושם (משא"כ בסידור

אדהי"ו): ידיעא כוי ולא מכל כוי. וראה בנדפס ולקרי"ת.

א"ס הוא למעי כוי ולמטה כוי: ראה תקי"ז הגי"ז (צב רע"א), ז"ח יתרו לה, ג. וראה

המשך באתי לגני תשיי פייב ואילך (בארוכה) ובהנסמן שם. ונח' יותר כסה"מ באתי לגני ד"ה דתשכ"ב ואילך.

כמ"ש ונוכיר שמך: כתי' יחיד כוי: ברכת ברוך שאמר (ושם (וכ"ה בנדפס כאן): העולמים. ובכמה נוסחאות בברכה הג"ל — עולמים).

נוגע לעצמות: כ"ה בכריק כאן (ולקמן). ואוצ"ל: נוגע לעצמותו.

פעמים מצינו כוי מ"מ כאן כוי רק לזולתו כוי הוא עצמות: הוספה והלשון צע"ק (וראה

הלי כסה"מ תקס"ח (הג"ל ס"ע רכז). ואולי הכוונה דאין הכי נמי דנפנה בכל עצמותו כשקוראו בשמו (ועד"ו בהתעלפות וכיו"ב) מ"מ מה שנוגע לענייניו הוא — שלעצמו אינו צריך ל"שם

כ"א לזולתו (ראה גם לקרי"ת בהר מא, ג"ד. אתהלך לאוניא ע' צב. ובכ"ט). ועצ"ע בזה. הוא עצמות כמרי"כ על כתי': אוצ"ל: הוא עצמותו (וראה הערה הקודמת) כמרי"כ על למעלה כתי'.

כמ"ש מלכותך גוי מלך שמו גוי וישע הי' גוי: תהלים קמה, יב. גוסח אדון עולם.

בראשית ד, ד.

דאיהו וחיהו חד: תקי"ז בהקדמה — ג, סע"ב (ולכאוי צ"ל: וחיהו).

וכמ"ש כולם כוי א"ס הוא בחכ': תהלים קד, כד. תניא פליה בהגהה. בנדפס כאן

(מלקי"ת שם) — הובא בסגנון אחר קצת (ע"ש), ומציין (להפ"י כולם גוי המוכן כאן) לע"ח שמ"ז פ"ג וראה גם לקרי"ת ויקרא ד, ב"ג.

עשית מ"מ כתי" ג"כ חכמה השראת א"ס הוא בחכ' הגם דכתי' את השמים ואת הארץ אני מלא דלית אתר פנוי מיניה ועיקר מכוון הוא בשביל עשי' מ"מ עיקר השראת א"ס הוא באצ"י ועי"ז נא' גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר ולתבונתו אין מספר שהוא מדריגה שהוא בלי מספר אבל בעולם השרפי' כתי' אלף אלפי' ישמשוני וריבוי רבבי' קדמוהי יקומון שהוא מספר מ"מ כתי' ולגודויו אין מספר ופריך בגמ' כתי' אלף אלפי' כו' וכתי' ולגודויו אין מספר ותירוצ' זה לגדוד א' אבל לגודויו אין מספר מ"מ ה"ה ג"כ אין מספר שהוא כלל והוא קרוב לאין מספר ממילא מוכרח שיש בו ג"כ אין מספר אבל על למטה ממנו כתי' מונה מספר לככבים שהיא מספר ועל הכל כתי' המוציא במספר צבאם המוציא הוא כדאית' המוציא מרה"י לרשה"ר רשה"י הוא עולם האצ"י דאצ"י הוא ש' הוי' העיקר הוא יו"ד ובו השראת א"ס ורה"ר הוא טורי דפרודא והעיקר הוא בשביל עשי' כדי לברר בירורי' כמ"ש מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר איש הוא עולם עשי' לא נעדר דביטול יש בכאו"א דכמו שאנו רואין דשמן מוצאי' אפי' מאבני' ועפר כמו יש ביטול בכאו"א דזהו כלל בסט' דקדושא דיש ביטול בכאו"א אפי' בנשמות התחתונות

הגם דכתי' . . הוא באצ"י : הוספה.

דכתי' את השמים גוי דלית אתר פנוי מיני' : ירמי' כג, כד. תקו"ז תני"ז צא, סע"ב — הובא גם בתניא רפכ"א.

ועיקר מכוון הוא בשביל עשי' : ראה תניא פליו. ובכ"מ (ולכאו" צ"ל : המכוון). נא' גדול ה' . . חקר ולתבונתו אין מספר : תהלים קמו, ג (וכצ"ל במראי מקומות' ללקו"ת במדבר שם). קמו, ה.

כתי' אלף . . יקומון : דניאל ה, י (ושם : ישמשונה . . רבון). כתי' ולגודויו אין מספר : ע"ד ל' הגמרא דבסמוך (ועי"ז הובא לעיל ד"ה המחדש (ובתור"א — שטמן שם). ע"ש). ולכאו" צ"ל כאן (וכן בסמוך) : כתי' היש מספר לגודויו (איוב כה, ג).

ופריך . . בו ג"כ אין מספר : הוספה. הלשון צעיק' אבל הכוונה לכאו" מובנת. ופריך בגמ' . . ותירוצ' כו' : תניגה יג, סע"ב (ולכאו" צ"ל : ותירץ).

כתי' מונה גוי המוציא גוי' : תהלים קמו, ד (ושם : לכוכבים). ישע"י מ, כו. שהי' מספר : לכאו" צ"ל : שהוא מספר. ועל הכל כתי' : אוצ"ל : ועי"ז כתי'.

כדאית' המוציא כו' : שבת ה, א. ובכ"מ. רשה"י הוא . . השראת א"ס : ראה גם לעיל ד"ה מ"ר האי' קרוב לסופו ; ובנדפס — פ"ג, ובהנשמן שם.

דאצ"י הוא . . א"ס ; והעיקר . . בירורי' ; איש הוא . . יש ביטול בכאו"א : הוספה. וראה בנוגע לרה"ר — עולם העשי', לעיל שם ובהערת כ"ק אדומ"ר שליט"א (כב — נדפסה בטעות בע"ה).

ורה"ר הוא טורי דפרודא : ראה זתי"א קנת, א.

כמ"ש מרוב . . נעדר : המשך הפסוק (ישע"י שם) דהמוציא במספר גוי'.

איש הוא כו' : אולי הכוונה (ע"ד מ"ש בנדפס ולקו"ת) דגם במדרי' תחתונות ישנו ביטול, והיינו (גם) עולם העשי'.

דשמן מוצאי' כו' : ראה תור"א לט, א ; קי, ד (מסרס). ובכ"מ (ואוצ"ל : מוצאי' אפי' באבני' כו'. או : מוצאי' אפי' מאבני').

כמו יש ביטול : לכאו" צ"ל : כמו כן יש ביטול.

דזהו כלל כו' לסי'א : ראה תניא פ"ו (ולכאו" צ"ל : דקדושה).

וזהו ההפרש בין סט' דקדושא לס"א זהו ממכ"ע דכמו שאנו רואין בגוף יש חילוק בין ראש לרגל כמו"כ יש חילוק בין אצ"י לעש"י, אבל יש עוד מדריגה אחרת הנק' בש' סוכ"ע שהוא סובב ומקיף כל העולמות בהשוואה א' וכמ"ש השוה ומשווה קטן וגדול ובחי' זאת א"א להאיר בפנימית כ"א וכל העולמות אין ערוך לך ואינו שייך לומר כטיפה נגד ים אקיינוס ששניהם מהות אחד אלא שזה טיפה וזה ים אבל לגבי א"ס הסוכ"ע אין ערוך כלל ואין שום נברא מחודש יכול להשיגו כ"א יתבטל ממציאותו אך מ"מ מחמת הטוב כי לא כלו רחמיך אע"ג דאיהו לא חזי מוליהו חזי כדאיתא גבי חבירי דניאל דכתי' וראיתי אני לבדי את המראה ואנשים אשר אתי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה ואית' בגמ' מאחר דלא חזי מ"ט איבעית ויתריץ אע"ג דאיהו לא חזי מוליהו חזי לכן איבעית דלא נרגש במוח שהשכל שלהם הי' קטן מהכיל מדריגה זו כ"א כמול לכן נפל עליהם חרדה אבל גבי דניאל נרגש מדריגה בשכל לכן לא נפל עליו חרדה מלבד גבי שאר נבואות כתי' גבי' חרדה אבל גבי נבואה זו לא נפל עליו חרדה ולכאוי' א"ל שהוא ע"ד רעש דהאופני' ובאמת כשנעמיק דעת נבין שיש חלוק בניהם דגבי אופני' הוא מלמטלמ"ע שהוא מצד העדר השנה וגבי נשמות הוא מלמעלמ"ט שהול מרגיש אלא שא"א להאיר בנשמה המלוכשת בגוף ונת"ל אי"ה נמצא שהחרדה הוא מצד שנרגש כמול וא"א להאיר בנשמה המלוכשת בגוף ומה שנת"ל שאין שום נברא המחודש מאין ליש יכול להשיגו דוקא בנשמה המלוכשת בגוף אבל המול יכול להשיגו הגם שגבי דניאל נרגש בחושי' כמ"ש וראיתי אני לבדי נמצא שנרגש אצלו

זהו מחכ"ע וכו': מכאן — פקפ"ד בנדפס (ואוצ"ל: וזהו ממכ"ע) ובלקוית' שם טז, א (ספ"ב ואילך).
 דכמו . . לעש"י: הוספה. וראה בתחלת המאמר.
 אבל יש עוד כו': ראה גם בהנסמן לעיל שם.
 בהשוואה א': לכאוי' צ"ל: בהשוואה א'.
 וכמ"ש השוה כו': נוסח פיוט וכל מאמינים (דימים גוראים).
 כ"א וכל: אוצ"ל: כ"א כל.
 אין ערוך לך: נוסח ברכה האי דק"ש שויו"ט. (הכל יודוך).
 אין ערוך . . אבל לגבי כו': ראה גם לקוית' אמור שננסמן לעיל שם. ובכ"מ.
 מחמת הטוב . . רחמיך: הוספה — נוסח תמלת שמו"ע (ברכת מודים).
 אע"ג דאיהו כו' כדאיתא כו': מגילה ג, א.
 דכתי' וראיתי כו': דניאל י, ז (וכצ"ל בנדפס הערה שטז). ושם (וכ"ה בנדפס כאן, מלקוית' במדבר שם): והאנשים אשר היו עמי. ואוצ"ל: גדולה נפלה עליהם. ויתריץ אע"ג: לכאוי' צ"ל: ומתרץ אע"ג.
 נרגש מדריגה בשכל: לכאוי' צ"ל: נרגש מדריגה זו בשכל.
 ולכאוי' א"ל . . ונתת' אי"ה: הוספה. וצע"ק הביאור בזה. גם: "ונת"ל" (ר"ת ונתבאר לקמן) — אינו אצלנו בכ"י"ק (ולא בהמשך הנדפס).
 חלוק בניהם . . שהול מרגיש: לכאוי' צ"ל: חלוק ביניהם . . שהמול מרגיש.

בחושי' וכן הארזי'ל זכה לזה ע"י שמחה ש"מ זה ית"ל אי"ה וזהו גבי חבירי דניאל כמ"כ כל אדם יכול לבוא לבחי' זו וזהו אם אין חכ' אין יראה שבכדי ליראה זהו דוקא ע"י חכ' דאורייתא מחכ' נפקת דשרש התורה הוא מחכ' והוא וחכ' אחד הוא המדע והוא היודע נמצא שהשראת א"ס הוא בחו"ע שהוא שרש ומקור התורה שממנו נמשך לתורה שלפנינו וע"י חכ' זו אפשר לבוא ליראה דישראל נק' חילין דאורייתא ובתורה יש ס"ר אותיות עם הנקודות דאותיות לא יהי' רק ל"ו ריבוא בערך רק עם הנקודות דחירק מוצא יו"ד וקמץ מוצא אל"ף והם כנגד ס"ר נשמות וכל אות א' הוא שרש ומקור של נשמה א' וע"י שלומד תורה ע"י מעורר שיומשך משרש ומקור התורה לשרש ומקור הנשמה ואח"כ נמשך לתורה שלפנינו נמצא לפ"ו שרש ומקור התורה הוא גבוה יותר משרש הנשמה שהשרש ומקור הנשמה הוא מקבל משרש ומקור התורה. ועוי"ל דהנה כתי' ויראו העם את הוי' ויאמינו בהוי' דהנה יש שני שמות הוי' ש' הוי' שבסדר ההשתלשלות וע"ז כתי' ויראו העם את הוי' שבוה שייך לומר יראה ויש ש' הוי' שלמעלה מסדר השתלשלות ובוה אינו שייך לומר יראה רק אמונה כמ"ש ויאמינו העם בהוי' וזה הי' קודם מ"ת אבל מ"ת הוא ויצוינו הוי' לעשות כל החוקים האלה ליראה שאפי' ש' הוי' דלעילא יהי' ג"כ בבחי' יראה וזהו ע"י שמזלייהו חזי בשרש ומקור התורה שהוא ג"כ מבחי' מזל

הארזי'ל זכה לזה כו': הכונה לכאן, שזכה לגילוי הנשמה (ראה בנדפס כאן (ובלקיט' שם — אינו). ובפקפ"א — שהוא למע' מגילוי אלי. וראה לעיל ד"ה לך הי' קרוב לתחלתו, שזכה ע"י ש"מ לגילוי אליהו. ע"ש ובהגמ"ן שם. ואולי גם שם צ"ל גילוי הנשמה, ואז מובן יותר ההמשך שם. ע"ש).

זה ית"ל אי"ה: עדין מצויין בנדפס כאן, אבל אינו נמצא אצלנו לא בכ"ק ולא בהנדפס (ובכ"ק — תיבת "זה" אינה ברורה).

וזהו אם אין חכ' כו' מקבל משרש ומקור התורה: בנדפס (ולקו"ת) הוא (בהמשך הפרק עד סימוני) — בסגנון וסדר אחר קצת.

דאורייתא מחכ' . . והוא וחכ' אחד הוא המדע כו': זח"ב קכ"א. א. וראה שם פה. א. וראה תניא סה. ב. קרוב לתחלתו (ובכ"ק) — מרמב"ם ה"ל יסוה"ת פ"ב ה"י. וראה גם לקו"ת ויקרא ד' ב"ג.

נמצא . . הוא בחו"ע: לכאן צ"ל: הוא בח"ע. וראה גם לעיל בהמאמר, וש"נ. דישראל נק' חילין דאורייתא: בנדפס כאן (מלקיט' במדבר שם) מצוין לזה במדבר קי"ב (ובכ"ק — תיבת "חילין" אינה ברורה כ"כ).

ובתורה יש . . כנגד ס"ר נשמות: ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תשי"ח ע' 241. וראה גם תרי"א סה. ב. לקו"ת שבהערה הבאה. סה"מ תקס"ח ע' כט ואילך. ובכ"מ. רק ל"ו . . בערך: לכאן צ"ל: רק ל"א . . בערך.

עם הנקודות דאותיות לא . . אל"ף: הוספה. וראה לקו"ת בהר מא. ב. מג. ד. ועוד. ועוי"ל דהנה כו': מכאן — פקפ"ה בנדפס, ובלקו"ת במדבר שם, ב (בהגהה).

כתי' ויראו כו': בשלח יד, לא (ולכאן צ"ל (ככפסוק): ויראו). דהנה יש כו': בנדפס (מלקו"ת) מצוין: עפ"מ בתרי"א פ' בשלח ע"פ וידראו העם כו'.

ויאמינו העם בהוי': בשלח שם. "העם" — הוא הוספה מלפניו בהפסוק. ויצוינו הוי' כו': דברים ו, כד (וכצ"ל לכאן בנדפס פקפ"ד הערה ש"ו. ובפי קפ"ט הערה ש"ד, הוא לנכון). ושם (ובנדפס כמה פעמים: ויצוינו). . לעשות את כל. שמזלייהו חזי: נסמן לעיל בהמאמר.

שהוא ג"כ . . כדאי"ת באדרא פ' נשא כו': בנדפס כאן מצוין: דקליד א' בפ"י

כדאיתא באדרא פ' נשא הכל במזלא תליא אפי' ס"ת בהיכל הוא מבחי' מזלא עילאה. וזהו אם אין חכ' אין יראה ואם אין יראה אין חכ' ומהיכן מתחילין אך הנה ארז"ל אין מבטלין ת"ת על מצוה שאפשר לקיימה ע"י אחרים ולכאוי' אינו מובן דהנה כתי' ויצינו הוי' לעשות את כל החוקים האלה ליראה ונת"ל שהתורה נק' חוקי' שהוא פירוש וביאר המצות ומה יש יתרון בפיי' המצוה שאין מבטלין ת"ת והמצוה גופא יניח לאחר' אך הנה איתא אם אין חכ' אין יראה שבכדי יראה לא יבוא ליראה מ"מ במצוה שא"א לקיימה ע"י אחר' מבטלין ת"ת דאם אין יראה אין חכ' דאם יפרוק ממנו יראה תתאה א"א לבוא לחכ' נמצא שיש ב' בחי' יראה יראה עילאה ויראה תתאה יראה עילאה הוא ש' הוי' שלמעלה מסדר השתלשלות ויראה תתאה הוא ש' הוי' שבסדר השתלשלות וע"י לימוד התורה ממשיכים מדריגת יראה עילאה וזהו אם אין חכ' אין יראה שבכדי לבוא ליראה עילאה זהו דוקא ע"י לימוד התורה, נמצא דבב' תירוצים אלו מבואר שהתורה הוא הממוצע ועו"ל בא"א שהתורה אינו ממוצע לזה דהנה עצמית הנשמה היא מדריגה שלמעלה גם מחכ' וכ"ש אא"ס שהוא למעלה מחכ' כמ"ש כולם בחכ' עשית שאפי' חכ' נחשב עשי' לגבי אא"ס רק שאא"ס הוא מלובש בחכ' שאורייתא מחכ' נפקת וע"י התקשרות שכל האדם בתורה זנעשה מוקף ואח"כ מקיף כדאיתא בסש"ב עי"ז פועל להיות יחוד עצמית הנפש עם אוא"ס שלמעלה מחכ' וזהו דתורה נק' אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה דהנה שרש התורה הוא מח"ע והוא חכ' דאצי' ושם השראת אוא"ס לכן נק' התורה משל

הכל תלוי כו' וכנ"ל בפקע"ה (ואצלנו — חסר שם — ראה לעיל ד"ה צאינה וראינה (ושלאחריו) ובהנסמן שם), וכ"ה ה' בלקו"ת, ומסיים: וכנוכר לעיל (וצ"ע הכוונה ב"לעיל").

וזהו אם כו' ומהיכן מתחילים: קושיא זו היא בנדפס ברפקמ"ג (ובלקו"ת שם טו, ד), וגם שם: יראה ואם כו', ובאבות (שנסמן בתחלת המאמר) — יראה אם כו'.

הנה אמרו"ל: ראה בהנסמן בלקו"ת שם רפ"ב.

ולכאוי' אינו מובן . . יניח לאחר'': הוספה, וראה לקו"ת שם.

ונת"ל שהתורה כו': בתחלת המאמר, וש"ג.

דאם יפרוק ממנו כו': ראה גם פי' רבינו יונה לאבות שם.

נמצא דבב' . . הממוצע: הוספה.

אוא"ס שהוא . . מלובש בחכ': ראה לעיל בהמאמר ובהנסמן שם.

שאורייתא מחכ' נפקת: נסמן לעיל בהמאמר.

זנעשה מוקף . . בסש"ב: הוספה. עי"ז הוא גם לקמן רד"ה שלאח"ז, ובנדפס

רפקמ"ז — "מוקף" ואח"כ "מקיף", ומציין שם בנדפס לתניא פ"ה, ובתניא — הסדר הוא

להיטף, אבל הכוונה גם שם, אשר (בעיקר) מקודם "מוקף" ואח"כ "מקיף" — ראה הערת

כ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסה בס' "שיעורים בס' התניא" (להר"יו שי) ס"ע 57.

וזהו דתורה כו': מכאן — פקפ"ו בנדפס.

דתורה נק' אורייתא היכלא כו': זחיב ר, א.

דהנה שרש התורה כו': מכאן — ישנו גם בלקו"ת ויקרא ה, ג (פ"ב), ובנדפס

— קרוב יותר לל' הלקו"ת (משא"כ כאן).

נק' התורה משל הקדמוני שהוא כו': ראה רש"י: משפטים כא, יג. מכות י, ב (הובא

באוה"ת הנסמן בסמוך). וראה גם לעיל סד"ה ראיתי והנה מגור. ובנדפס מצ"ן: כמ"ש

הקדמוני שהוא כלי לאוא"ס שהוא קדמונו של עולם. וחכ' נתלבשה בחכ' דבי"ע כדי להתלבש בהלכות הערוכות לפננו שהם נתלבשו בדברי' גשמים כמו ציצית בצמר גשמי תפילין בקלף כמו"כ פאה הרומת ומעשרות יציאת השבת הכל בדברי' גשמים וכשאדם לומד תורה שבו שורה חכ' כדאיתא בסש"ב פה דחכ' נק' השראת אחד האמת שבו שורה אוא"ס שהוא אחד האמת עי"ז נעשה יחוד עצמות הנשמה באוא"ס שגם שאוא"ס הוא למעלה גם מח"ע דאצי' מ"מ בחכ' שורה אוא"ס כדאיתא בסש"ב דאין אוא"ס שורה אלא במקום ביטל ועי' שמקשר שכלו בשכל התורה עי"ז פועל להיות התקשרות עצמית הנפש עם אוא"ס והו' שתורה נק' אורייתא היכלה עילאה דקוב"ה כמו שההיכל כתי' כי תפארת אדם יושבת בית כמו"כ עי' תורה פועל להיות התקשרות עצמית הנפש באוא"ס הגם שבעת שהוא לומד תורה אינו מרגיש ההתקשרות והוא עסק בחכ' להשיגו ואפשר כשמשכיל בטוב אפשר לבוא לקצת ישות מ"מ ה"ו מדריגה גבוה כ"כ שאפי' אם נעשה קצת יש אינו פוגם כלום דמאחר דבתורת ה' חפצו וזהו אם אין חכ' אין יראה שבכדי לבוא ליראה זהו דוקא עי' חכ' ולא שחכ' התורה הוא ממוצע לזה רק שהוא כלי לזה וזהו אם אין חכ' אין יראה.

מזה בדרושי פורים (ובלקו"ת שם: בדרוש פורים. ואולי כצ"ל גם בנדפס). וראה תרי"א אסתר צה, ב (הובא גם באוה"ת וארא עי קנב. ע"ש).
 וחכ' נתלבשה כו': בפשטות צ"ל (וכי"ה בנדפס ולקו"ת): וחכ' דאצי' נתלבשה כו'.
 וחכ' כו' נתלבשה כו': ראה גם קו"א בתניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח — קנה, א.
 הערוכות לפננו. תרומת ומעשרות: לכאוי צ"ל: הערוכות לפנינו. תרומת ומעשרות (ואוצ"ל: תמלין בקלף גשמי).
 וכשאדם לומד. חכ' כדאיתא בסש"ב פה דחכ' נק' אחד האמת: המשך הלשון והציון (בסש"ב פה) — צע"ק. וראה בנדפס (ולקו"ת) — בסגנון אחר ויותר ברור. ואוצ"ל כאן עי' בנדפס. ואז חסרים כמה תיבות, והציון לפ"ה הוא על יחוד חכמת האדם בחכמתו ית'; או שהציון הוא לפל"ה (בהגהה) וקאי על התיבות שלאח"י. וראה הערה הבאה.
 בחכ' שורה אוא"ס כדאיתא בסש"ב. ביטל: הכוונה בהציון הוא לכאוי לפל"ה הגיל, או שהכוונה רק בנוגע להשראת א"ס במקום ביטול, ואוי הכוונה לפ"ו (וראה הערה הקודמת).

היכלה עילאה: לכאוי צ"ל: היכלא עילאה.
 כתי' כי תפארת. בית: הוספה — ישעי' מד, יג (ושם: כתפארת אדם לשבת).
 כתפארת. כמו"כ עי' תורה: שייכות פסוק זה לתורה — ראה זח"ב ק"ו, ב.
 עי' תורה. לומד תורה. לקצת ישות: בכי"ק — התיבות "תורה" ו"ישות" אינן ברורות.

עסק בחכ'. כלום דמאחר: לכאוי צ"ל: עוסק בחכ'. כלום מאחר.
 דבתורת ה' חפצו: ל' הכתוב — תהלים א, ב.

כל שיראת חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטא אין חכמתו מתקיימת, משמע דקיום החכמה תלוי בקדימות היראת חטא דקאמר כל שיראת חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטא אין חכמתו מתקיימת וצ"ל דהנה איתא אם אין חכ' אין יראה משמע דיראה תלוי בחכ'. אך הענין הוא דהנה נת"ל דאם אין חכ' אין יראה קאי על חכמת התורה דתורה נק' אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה דע"י שמקשר חכמה שלו בחכמת התורה שבה מלובט אוא"ס דאורייתא מכמה נפקת פי' מחכ' דאצי' ומחכ' דאצי' נשתלשל לחכ' דבריאה ואח"כ נמשך להלכות הערוכות לפנינו וע"י שמקשר חכמה שלו בחכ' התורה ונעשה מוקף ואח"כ מקיף עי"ז פועל להיות יחוד עצמית הנפש בעצמות אוא"ס שהוא יחוד נפלא וזהו דוקא ע"י גליא של תורה לכן אנו מוצאים שכל התנאים עיקר עסקם הי' בגליא של תורה כדאיתא דמהדר אתלמודא מתלתין יומין לתלתין יומין שהוא סך עצום מאד וכן רשב"י שהוא מקור הזהר באותו זמן שהי' במערה נתוסף לו סך ריבוא בגלייא ש"ת כדאיתא מתחילה הי' פריך אצל רבי פנחס בן יאיר ור"פ ב"י הי' מתרץ לו י"ב פירוקים ואח"כ הי' רבי פנחס בן יאיר פריך אצל רשב"י והי' רשב"י מתרץ לו כ"ד פירוקים נמצא שנתוסף לו סך ריבוא בזה הזמן שדוקא ע"י גלייא של תורה יכולים לבוא ליחוד זה דגלייא ש"ת נתלבשה

בט"ד ש"פ של"ח, כל כו': במפתח שבסוף הגדפס — שהוא ד"ה דפי' נשא, אלא שהתחלה (עד דהנה נת"ל) — אינה בגדפס (פקס"ו).

כל שיראת חטא כו': אבות פי"ג מי"ט. ושם: חטאו קודמת לחכמתו. . ליראת חטאו (וכצ"ל לכארי גם כאן וכן בסמוך).

דהנה איתא . . תלוי בחכ': ראה בתחלת ד"ה שלפניו. וש"נ.

דהנה נת"ל: ראה ד"ה הני"ל קרוב לסופו ובהנסמן שם.

דתורה נקי' כו': מכאן — פקפ"ז בגדפס.

דע"י שמקשר . . פי' מחכ' . . לפנינו וע"י שמקשר כו': התיבות "וע"י שמקשר

כו" הן סיום למ"ש "דע"י שמקשר כו'"; ופי' מחכ' . . לפנינו. — הוא כמו מאמר המוסגר (והוספה על הגדפס).

חכמה נפקת: לכארי צ"ל: מחכמה נפקת.

ונעשה מוקף כו': ראה הערה בד"ה הני"ל שם.

עי"ז פועל . . יחוד נפלא: הוספה. ואוצ"ל עדין גם בגדפס — כי הסגנון שם אינו

ברור כ"כ.

לכן אנו מוצאים כו': מכאן — ישנו גם בלקו"ת ויקרא (שהובא סד"ה שלפניו)

ד' ד (פי"ג) ובגדפס — קרוב יותר ללי' הלקו"ת.

כדאיתא דמהדר כו': פסחים סה, ב. שלהי ר"ה (לה, א) בפרש"י (ד"ה מתלתין לתלתין).

שהוא מקור הזהר . . ש"ת; נמצא . . בזה הזמן: הוספה. וראה גם אגה"ק סכ"ו

(קמג, א).

טז ריבוא: כ"ה בכ"י (כאן, ובסמוך). והלי' צע"ק.

כדאיתא מתחילה כו': בגדפס מציין: כנוי בשבת טרק כמה מדליקין (וכן נסמן בלקו"ת)

דליג ע"ב [בגדפס שם: כ"ה פירוקי. ובפשטות צ"ל: כ"ד פירוקי].

בדברים גשמים כמו שיתא סדרי משנה שהם בדברים גשמים כמו סדר זרעים בצמח אדמה וסדר מועד ג"כ בדברים גשמים כמו"כ יציאות השבת וסדר טהרות באבות הטומאה וע"י שמקשר שכלו בגלייא של תורה ע"יז פועל היחוד וזהו דוקא כשלומד בביטול שלא יהי' מציאות היש דאם יהי' מציאות היש ע"יז נא' לא תחללו שנעשה חלל ומקום ריקן אך כשלומד בביטול אזי פועל להי' ההתקשרות דהנה ידוע דכשעלה ברצונו לברוא את העולמות נעשה צימצם ומקו"פ ואח"כ נמשך המשכת הקו ולכאוי' מה שייד למעלה מקום פנוי אך הנה המקו"פ הוא העדר האור והקו הוא גילוי והנה הקו מסתיים באדם קדמון ובאצי' אינו רק הארת הקו ובמל' דאצי' מסתיים הארה זו ג"כ רק שבוקע את הפרסא ומאיר בבי"ע דרך בקיעת הפרסא וע"י לימוד התורה פועל שבתחית המתים שיתלבש נשמה בגוף שיומשך מלפני אצי' קודם שהי' הצימצם וזהו דוקא ע"י לימוד התורה. אך הנה איתא האומר אין לו אלא תורה אפי' תורה אין לו וצריכי' לזה ריעותא דליבא ג"כ היינו למסור נפשו באחד הגם שמבמשנה איתא המס"נ דבכל נפשך אך מס"נ זה הוא גם לנה"ב שגם הוא יסכים לזה והוא ע"י אתכפייה ואתהפכא והתבונינות, אבל למסור נפשו באחד הוא מס"נ לנה"א ג"כ הגם שבגמי' שם משמע שאפי' תורה אין לו רק צריכי' תורה

שהם בדברים .. כמו"כ יציאות : אוצ"ל : שהם מדברים בדברים .. כמו יציאות.

וזהו דוקא כשלומד בביטול כו' : בנדפס מציין : כניל פקפיו (וכן בלקו"ת מציין "כניל"י) ע"ש, וכאן סדיה שלפניו. אבל לכאוי' צע"ק — אם כאן הוא אותו הענין שנתבאר שם. ואולי הכוונה — (בנדפס ולקו"ת — בסגנון אחר קצת מל' המאמר (כאן) רק בנוגע לענין הביטול שנעשה ע"י תורה — אף שאינו מרגיש כי"כ הביטול. ע"ש. היש ע"יז נא' : אולי תיבת "ע"יז" נמשכת לעיל (אבל צע"ק ה"ל). ואוצ"ל : היש ע"יז נא'.

נא' לא תחללו שנעשה כו' : אמור כב, לב. וראה בנדפס (ולקו"ת). וראה גם לקו"ת אמור לג, ב. ובכ"מ. דהנה ידוע כו' : ראה גם לעיל סדיה וידעת וסדיה להבין ענין ק"ש (ועוד), ובהנסמן שם.

ולכאוי' . . מקום פנוי : הוספה. וראה לקו"ת הוספות לויקרא נא, ג. ועוד. והנה הקו .. בקיעת הפרסא : ראה אגה"ק סי"ב (קלא, ב). ובכ"מ : באדם קדמון (ובנדפס (ולקו"ת ויקרא שם) — בסגנון אחר קצת). וע"י לימוד .. ע"י לימוד התורה : בנדפס (ולקו"ת) — בכאוי' יותר (ע"ש), וגם : "לע"ל" במקום "תחה"מ.

אך הנה איתא כו' : מכאן — פקפ"ח בנדפס (ובלקו"ת שם ה, א (אחרי המוסגר). איתא האומר כו' : יכמות קט, ב (ובנדפס (ולקו"ת) : האומר אין לי כו'). וראה בסמוך ובהערה שם ד"ה "שבגמי' שם".

ריעותא דלכא : אוצ"ל : רעותא דלכא. למסור נפשו באחד : בנדפס (ולקו"ת) מציין ע"י : כמ"ש האריו"ל. וראה פע"ח שער הק"ש פ"ב. וראה גם ביח או"ח ר"ס סא.

שמבמשנה איתא : לכאוי' צ"ל : שבמשנה איתא. והוא בברכות גז, א. אתכפיה .. והתבונינות : לכאוי' צ"ל : אתכפיה .. התבונינות. לנה"א ג"כ : צע"ק הכוונה ב"ג"כ. ובנדפס (ולקו"ת) — ליתא תיבה זו (ובכלל הוא בסגנון יותר (ארוך ו)ברור).

שבגמי' שם משמע כו' : בנדפס (ולקו"ת) — בסגנון אחר קצת. וראה הערת כ"ק

וג"מ הנה באמת הוא כן שצריכי' ג"מ כמ"ש תכלית חכמה תשובה ומעש"ט מ"מ תפלה ג"כ נחשבת בכלל ג"מ כמ"ש גמול נפשו איש חסד, ודוקא ע"י גלייא של תורה שייך לבוא להתקשרות דבגלייא ש"ת שייך השגה אבל ע"י סתים אי"א לבוא להתקשרות דשם אינו שייך השגה רק ידיעה למשל פרצופי' דאצי' אינו שייך שם השגה רק ידיעת המציאות אפי' בבריאה כמו בשרפי' חיות ואופנים ומלכים ונשמות וגה"ע וגעה"ת אינו השגת המהות רק ידיעת המציאות ומאחר שחסר השגה אי"א לבוא להתקשרות אבל בגלייא שייך השגת המהות כמו יציאות השבת שהוא משיג מהות רה"י ומהות רה"ר לכן עייז אפשר לבוא לבחי' התקשרות ומ"מ צריכי' לזה סתים ג"כ דהנה בתורה יש סתים וגלייא דמה שנמשך מתשב"כ לתושבע"פ זהו שנתנה להתגלות אבל יש דברי' שלא נתנו להתגלות כמו ויוף הורד מצרימה ומה נוגע סיפור זה ובאמת כתב הרמב"ם בפ"י המשניות דיוסף הורד מצרימה ותמנע היתה ושמע ישראל הכל דבר אחד דהכל מפי הגבורה שמענו ומה סיפור זה אלא מוכרחי' אנו לומר שיש מדריגה גבוה כ"כ שא"א לבוא רק באותיות ושמות דכל התורה

אדמ"ר שליט"א בטה"מ תשי"ח ע' 266 (ובסה"מ תרפ"ח ע' קג), שמביא הלקו"ת ומוסיף: "והנה סיום מרז"ל זה "אלא תורה וגמ"ח" (שבלקו"ת) אינו בש"ס שם. וי"ל עפ"מ"ש בלקו"ת (ראה) ד"ה כי תשמע בקול סיג (כג, ג) וז"ל: אמרז"ל כל האומר כו' שהפי הפשוט הוא שצריך שיעסוק בתורה ובגמ"ח כו' כללות המצות. — ולהעיר מיבמות קה. א. אגה"ק ס"ה".

וג"מ . . . ג"מ . . . ג"מ: כ"ה בכ"ק, וצ"ע. ובפשוט הכוונה לגמילות חסדים, וא"כ צ"ל הר"ת "וגמ"ח" (או: וג"ח).

כמ"ש תכלית כו': ברכות יו, א.

כמ"ש נמול כו': משלי יא, יו (ושם: גומל). ובנדפס (ולקו"ת) מצ"ן (במקום הפסוק): כדאיתא בגמ' ופרשי' בשבת דקכ"ז (והוא שם ריש ע"ב. ופסוק הנ"ל מובא בפרש"י).

דנגלייא כו' אבל ע"י סתים אי"א כו': ראה קו"א בתניא — הובא לקמן בפנים (ובנדפס (ולקו"ת) — בארוכה ובביאור יותר). ואוצ"ל: אבל ע"י סתים תורה אי"א כו'.

ומלכים ונשמות: לכא"ו צ"ל: ומלאכים ונשמות.

אבל בגלייא שייך: לכא"ו צ"ל: אבל בגליא תורה שייך.

ומ"מ . . . סתים ג"כ: הוספה. וראה לקו"ת שם (ה, ב): אך להבין לפ"ז כו'

(ובנדפס חסר מלקו"ת ה, סע"א עד אמצע ע"ב).

דהנה בתורה כו': מכאן — עקמ"ט בנדפס.

שנתנה להתגלות . . . שלא נתנו להתגלות: הכוונה (בפשוט) ב"התגלות" — לגילוי בשכל וחכמה, וכמ"ש בנדפס (ולקו"ת שם, ב).

אבל יש דברים כו': מכאן — גם בלקו"ת שם.

כמו ויוף כו': בפשוט צ"ל: ויוסף — וישב לט, א.

הרמב"ם בפ"י המשניות: בנדפס (ולקו"ת) מצ"ן: פרק חלק (ולכא"ו צ"ל: בפ"י המשניות). והוא שם ב"היסוד השמיני. וע"ש (נעתק בנדפס (ולקו"ת)) שאינו מביא "ויוסף הורד" כ"א פסוקים אחרים.

ותמנע . . . ושמע ישראל: וישלח לו, יב (ואוצ"ל: היתה פילגש). ואתחנן ה, ה.

ומה סיפור: אוצ"ל: ומה סיפור.

דכל התורה כו': בנדפס שם בהערה (שכג), מצ"ן כ"ק אדמ"ר שליט"א: הובא בהקדמת הרמב"ן לפ"י עה"ת. וראה זחי"ב קכד, א. זחי"ג יג, ב. רחצ, ב"י.

שמותיו של הקב"ה וכל הקורא בתורה כאלו קורא בשמותיו של הקב"ה דנעוץ סופן בתחילתן וממילא נעוץ תחילתן בסופן לכן הארת הכתר שא"א להאיר בחכ' מאיר באותיות ושמות נמצא שיש בתורה סתים ג"כ לכן בכדי להיו' ההתקשרות צריכין גם לסתים וכדאיתא בקו"א דסש"ב שהכוונות המצוה היא מצוה לימוד ההלכה אדרבה עולה על כולגה דע"י לימוד כוונות המצות אפשר לבוא לידיעה וכת' וידעת היום והשבת אל לבבך כו' וכת' דע את ה' אלקיך ועבדהו בלב שלים שעיי' יבוא לשלימות העבודה הגם שאינו שייך בה השגת המהות מ"מ ה"ה מצוה רמה ונשאה נמצא שבכדי להיו' ההקשרות צריכין גם לסתים והוה דאיתא באדר"ן כל שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות לא טעם טעם חכ' וכל שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם של יראת חטא דכל שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות כאלו לא טעם חכ' שעיקר החכ' הוא מגלייא של תורה וכל שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש כאלו לא טעם טעם של יראת חטא שזהו ע"י סתים של תורה והוא ע"ד דחכם עדיף מנביא הגם שגבי נביא השגת המהות כמ"ש ואראה את אד' וחכ' אינו אלא ידיעת המציאות מ"מ עדיף מפני שאפשר שיתגלה לו תעלומות

וכל הקורא כו' : הוספה. וראה זח"ב שם (רע"א). ולקמן ד"ה להבין כו' כי גר מצוה (וראה לקו"ת הנסמן שם) : כל התורה כו' ממילא כל הקורא כו'.
 דנעוץ סופן בתחילתן וממילא נעוץ כו' : ס"י פ"א מ"ו. ובנדפס (ולקו"ת) — אין התיבות „וממילא כו' „, אבל כ"ה הכוונה (לכא"ו) גם שם.
 בקו"א דסש"ב : בנדפס [ובלקו"ת שם, ג — במאמר המוסגר בסוף הפ'. ומ"ש שם לפניו בהעמוד — אינו בנדפס] מציין : „בד"ה להבין מ"ש בפע"ח" (קנו, ב). — הבא כאן לקמן עד „רמה ונשאה“, הוא מקו"א שם בשינויים (וכמה לשונות כאן בלתי ברורים). וראה בנדפס (ולקו"ת) — קרוב יותר ללי הקו"א, ע"ש בארוכה.
 וכת' וידעת . . . וכת' דע . . . בלב שלם : ואתחנן ד, לט. דה"א כה, ט (ושם (וכצ"ל לכא"ו כאן) : את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם), ובקו"א שם (נעתק בנדפס ולקו"ת) — במקום חצי הבי' דפסוק זה (דע גר') : ומביאה ללב שלם.
 רמה ונשאה : בהנ"א שלפניו (שם), וכ"ה בנדפס : רבה ונשאה. אבל ראה בלוח התיקון לחגי' — שצ"ל „רמה“ (ע"ש). וכ"ה בלקו"ת שם.
 להיו' ההקשרות : לכא"ו צ"ל : להיו' ההתקשרות.
 דאיתא באדר"ן : בנדפס (ולקו"ת שם, ד) נוסף : „ס"פ כ"ט וכ"ה ג"כ ברבות“. ובאדר"ג שם — בשינוי ל' קצת לגבי הנדפס (ולקו"ת) וכאן.
 ואין בידו הלכות : לכא"ו צ"ל : ואין בידו הלכות.
 לא טעם של . . . לא טעם חכ' : אוצ"ל : לא טעם טעם של . . . לא טעם טעם חכ'.
 שעיקר החכ' הוא מגלייא כו' : ראה בנדפס (ולקו"ת) — בביאור יותר.
 שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש : בכ"ק נוסף אחר „הלכות“ : ואין בידו הלכות. ובפשטות — מיותרות תיבות אלו.
 והוא ע"ד דחכם כו' אבידת אביו כו' : ב"ב יב, א. ב"מ לג, א. וראה בנדפס (ולקו"ת שם ואילך) — בארוכה ובביאור יותר (ומציין בנוגע לנביא כו' — לאגה"ק ס"י"ט ד"ה עוטה אור).
 כמ"ש ואראה את אד' : הוספה — ישע"י ו, א. וראה אגה"ק שם (קכו, ב).

חכ' משא"כ גבי נביא נימצא שבהארה גבוה מעצם וכן ע"ד ברכה והודאה הגם שההודאה אינו השגת המהות מ"מ גבוה יותר מברכה וכן ע"ד אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת הגם שהבן הוא מעצמות מוח האב ורבו למדו חכמה שהוא אהרת החכ' שמאיר בדיבור מ"מ הוא קודם נימצא שאהרת ממדריגה גבוה יותר מעצמות ממדריגה שלמטה ממנה לכן בכדי להיו' ההתקשרות צריכ' סתים מ"מ העיקר הוא גלייא מפני שסתים אינו רק אהרה הגם שעי"ז באים לידיעה מ"מ ידיעה היא רק מצוה אחת וע"י גלייא אפשר לקיים כל התרי"ג מצות וזהו אם אין חכ' יראה ואם יראה אין חכ' שבכדי לבוא ליראה זהו דוקא ע"י חכ' אך מ"מ זהו דוקא מה שמזלייהו חזי ואינו נרגש בנשמה המלוכשת בגוף אבל בכדי שירגיש גם נשמה המלוכשת בגוף זהו דוקא ע"י שיראת חטא קודמת לחכמתו אזי חכמתו מתקיימת.

 בס"ד ש"פ חוקת

אז ראו ויספרו הכינו וגם חקרו ויאמרו לאדם הן יראת אד' היא חכ' וסור מרע בינה הנה כתי' יראת אד' בשם אד', והנה נת"ל דד' מדריגות שחשיב בקרא ראו כו' הם נגד ד' מדריגת שיש בנפש נתתי בראתי יצרתי נפחתי ובמדרש

שבהארה גבוה טענת: לכאוי צ"ל: שהארה גבוה כו', ומ"מ הלי צע"ק. ואוצ"ל (ע"ד הלשון דלקמן בפנים): שהארה ממדריגה גבוה יותר מעצמות ממדריגה שלמטה ממנה (או עדי"ז).
 ע"ד ברכה והודאה: בנדפס (ולקו"ת) מציין (בנוגע להודאה): כמ"ש במ"א בביאור ע"פ אתה הצבת (ראה ד"ה זה בסידור אדה"ז שער הל"ג בעומר).
 אהרת .. שאהרת .. רק אהרה: לכאוי צ"ל: הארת .. שהארת .. רק הארה. וזהו אם אין חכ' כו': זהו ביאור על השאלה שבריש המאמר, ע"ש (ולכאוי צ"ל: חכ' אין יראה ואם אין יראה כו'), וראה בארוכה ובביאור יותר — בנדפס פק"צ. אח"ז — חסר כאן מההמשך עד (בנדפס) פקציה — לקמן ד"ה או ראו. ע"ש.
 שיראת חטא: כ"ה בכ"ק גם בתחלת המאמר. ולכאוי צ"ל: שיראת חטאו.

בס"ד ש"פ חוקת, או כו': מכאן — מתחיל בנדפס פקציה (ובמפתח שבסוף בנדפס — רד"ה (זה) דפי שלח הוא מפקצ"ד ואילך).
 או ראו .. וסור מרע בינה: בנדפס מציין לאיוב סס"י כ"ח (ושם: או ראה (כה). וכן שאר התיבות, עד חקרה ויאמר .. וסר).
 והנה נת"ל: אצלנו לעיל — חסר הביאור (ראה לעיל ד"ה ימים יוצרו, ובהערה שם ד"ה או ראו) ובנדפס כאן מציין לסקע"ו (ע"ש ואילך).
 בקרא ראו .. מדריגת: לכאוי צ"ל: בקרא ראה .. מדריגת.
 ד' מדריגת .. נפחתי: נוסח ברכת אלקי נשמה. ושם: נתת (בלי יו"ד. וכן שאר התיבות, עד נפחת).
 ובמדרש: בנדפס מציין למד"ר פי תשא פ"מ.

ובוהר בכמה מקומות מפרש שקאי על תורה שאמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו ואח"כ ויאמר לאדם ובכדי לתוך ב' פירושי' אלו הענין הוא דהנה לא כל הנשמה נתלבש בגוף כ"א הארה מקצת מן הנשמה ועיקר הנשמה נשאר למעלה עז"ב אע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי והוא יראה עילאה ובכדי שיומשך משרש הנשמה לנשמה המלובשת בגוף זהו ע"י תורה כמ"ש אם חכ' אין יראה שבכדי להיו' יראה עילאה זהו דוקא ע"י חכמת התורה ונמצא רבינו שמפרש שקאי על הד' מדריגת שבגפש נמשך אחר רע"מ שיומשך מלמ"ד דגפש לצדיק דצלם ובמרש שמפרש שקאי על תורה דע"י ממשיכ' בחי' זו והו ע"י תורה ולהבין למה דוקא ע"י תורה נמשך בחי' זו הענין הוא דהנה כתי' ויצונו ה' לעשות כל החוקים האלה ליראה את הוי' אלקיך ופי' רבינו דחוקי קאי על תורה וצ"ל איך מפרש דחוקי קאי דהנה בכלל מצות נק' בשם חוקים ויש פרטי מצות שנק' בשם חוקי' כדאית' חוקים חקקתי גזירות גזרתי כמו פרה אדומה דאמר שלמה המלך ע"ה אמרתי אחכמה היא רחוקה ממני נמצא שהמצות נק' בשם חוקים ותורה הוא פי' וביאור המצות ואיך מפרש שחוקי' קאי על תורה אך כד דייקת בה שפיר יראה דאינו קשי' כלל דשפיר

ובוהר בכמה מקומות : ח"א בהקדמה — ה' סע"א ; קצט, א ; ח"ב ר"ה ריש ע"ב — הובא בלקרית שבהערה הבאה (ושם מצוין גם לוח"א עט, סע"א (בנוגע ויאמר לאדם'), וצ"ל : עט, סע"ב).

לא כל הנשמה כו' עז"ב אע"ג כו' : ראה לקרית ר"פ האוינו. וראה גם לעיל ד"ה להבין מ"ש במשנה כו' ובהגסמן שם.

הוא יראה עילאה . . ע"י חכמת התורה : ראה בגדפס פק"צ בתחלתו. וראה גם לעיל סד"ה כל שיראת כו' — בקיצור.

ובכדי שיומשך משרש . . הרי מדריגת . . שיומשך כו' : ראה בגדפס פקפ"א"ב ופק"צ בתחלתו.

כמ"ש אם כו' : אבות פי"ג מ"ז (ושם (ובצ"ל לכארי כאן) : אם אין חכ' כו').

רבינו שמפרש . . אחר רע"מ : לקרית שם — ראה לעיל ד"ה ימים יצרו, ובהגסמן שם הערה ד"ה או ראה (הב').

הרי מדריגת : לכארי צ"ל : הרי מדריגות.

ובמרש שמפרש כו' : לכארי צ"ל : ובמרש כו' — נסמן לעיל. ושם בפנים מצוין גם לזהר (ונסמן שם בהערה).

דע"י ממשיכים : ארצ"ל : דע"י (או : כי ע"י) מה ממשיכים.

כתי' ויצונו . . אלקיך : ואתחנן ה' כד (ושם : את הוי' אלקינו).

ויצונו . . ופי' רבינו : בגדפס הערה שסה, מצוין כ"ק אדמור"ר שליט"א מתניא

ס"פ כ"ג. וראה לעיל פקפ"ה (וראה גם בגדפס פקפ"ד ולעיל ד"ה להבין כו' אם אין חכ' — מלקו"ת במדבר סו, ב. ע"ש) ולהעיר, שבביאורי כ"ק אדמור"ר שליט"א לתניא

שם (גדפס ב"שעוריים בס' התניא" (להר"י שי' וויינבערג) ע' 265 ואילך). מבאר

ד"חוקים" שבהפסוק קאי על המצות, ובנוגע לתורה מדבר אח"כ במאמר המוסגר. ע"ש.

ולכארי — פי' הפשוט בתניא, הוא כמ"ש כאן. וראה גם לקרית ויקרא ה, ג — מה שמביא מתניא שם.

דחוקי' קאי דהנה : לכארי צ"ל : דחוקים קאי על תורה דהנה.

כדאית' חוקים כו' : ראה במדב"ר מ"ט, ד (ועד"ו בפרשי ר"פ חקת). ועוד

(ושם — בלי יחיד).

פרה אדומה דאמר שלמה כו' : קהלת ז, כג. במדב"ר שם, ג. קה"ר עה"פ. ועוד.

אך כד דייקת כו' : בגדפס כאן — שורה (ב' מלמטה בע' רכד) מיותרת.

קרינו לתורה חוקי' דהנה נקי מצות המלך ולכאוי ציל דפעמים מצינו שמצות נקי' לבושים ומקיפי' דעי' עשיית המצוה געשה לבוש לגיע התחתון ועי' כוננת געשה לבוש לגיע העליון ובחי' מלי' היא פנימית ואיך אפשר שניהם אך כדי להבין זה ציל תחילה ענין השתלשלות עויע' ובריאה יש מאין. הנה גן עדן הוא בבחי' מלי' גיע התחתון במלי' דיצי' וגיע העליון במלי' דבריאה ואפי' לפי הכהאריזיל שמפרש שגיע' הוא בינה הכל בחי' מלי' רק בריאה שבמלי' דבינה כמו שהוא באצי' א"א לבוא בהשגה כ"א דרך לבוש המעלי' ומסתיר ואפי' בחי' אלה תולדות יעקב יוסף שהוא יסוד שהוא מקור השפע אינו יכול לקבל בחי' זו דעל יוסף כתי' יפה תואר ויפה מראה ר"ת יתום שיוסף הי' יתום מאמו דבינה עד הוד אתפשטית וביסוד אינו נמשך בחי' זו כ"א כשיתגלה בחי' היותר גבוה ממנו נמצא שבחי' יסוד אינו יכול לקבל בחי' בינה כ"ש נבראי' כ"א כשעובר דרך בחי' מלי' ועי' העלמת המלי' אפשר שיומשך בחי' זו גם בנבראי' וזה"ע השתלשלות עויע' כמו באצי' גופא שהוא בדרך השתלשלות כמו שכל ומדות שנקי' השתלשלות כמו שאנו רואין קטן מתאוו לדברי' קטנים פחותי ערך ואח"כ כשנגדל אינו מתאוו לאותן דברי'

דהנה נקי' כוי' : לכאוי ציל : דהנה מצות נקי' כוי'. מכאן — עד סיום המאמר, ישנו בלקי'ת ואתחנן י' ביג ובנדפס — הוא קרוב ללשון הלוקי'ת (משאיכ כאן) וגסמן שם הערה שסו. וראה גם לקי'ת במדבר טו, ג, י, א ואילך.

נקי' מצות המלך : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בטה"מ הש"ת (ר"ה כי ישאלך) ע' 48.

דפעמים מצינו . . לגיע העליון : ראה תניא ספיו ; פליט (גב, א) ; אנה"ק סכ"ט (קנ, ריש ע"ב) — מוהר.

לבוש לגיע התחתון . . לגיע : עדין הוא בנדפס. והלשון צע"ק לכאוי. ואוצ"ל : לבוש לנשמה בגיע . . לנשמה בגיע (או : בגיע. וכיו"ב).

ועי' כוננת נעשה : אוצ"ל : ועי' הכוננה (או : כוננת המצות) נעשה.

ובחי' מלי' היא פנימית ואיך כוי' : הכוננה לכאורה : הרי מצות נקי' מצות המלך כניל, ומלי' היא פנימית (ולא מקיף) ואיך כוי'. ובנדפס — אין הקושיא מפורשת כ"כ, והוא ללשון הלוקי'ת ואתחנן שם.

גן עדן הוא בבחי' מלי' : גסמן בנדפס (ובלקי'ת שם).

ואפי' לפי הכהאריזיל . . שבמלי' : ובנדפס (לי' הלוקי'ת שם) : וכמ"ש האריזיל שהוא בבחי' בינה שבמלי'.

רק בריאה שבמלי' : אוצ"ל : רק שהוא בינה שבמלי' — כבנדפס (ראה הערה הקודמת), וכ"מ מהמשך הענין כאן (אף שגם "בריאה" היא בחי' "בינה" כידוע).

אלה תולדות . . שהוא יסוד : ר"פ וישב. תוי"א תרומה ט, ד ; טה"מ תקס"ה ח"א ע' קיח ; ובארוכה — בביאוה"ו לאדמוה"א כט, ג ואילך — עה"פ.

שהוא מקור השפע : בנדפס מציין עי' לדי' בן פורת בענין אלה תולדות יעקב יוסף, וראה גם הגסמן בלקי'ת שם.

כתי' יפה כוי' ר"ת כוי' דבינה כוי' : וישב לט, ו. וראה הנחות הר"פ ע' לה. ביאוה"ו שם (נד, ג ואילך) ולהצ"צ (ח"א ע' רפ. ח"ב ע' תתלב ואילך), וראה לקי'ת שם.

כ"א כשיתגלה . . ממנו : הוספה, וצ"ע הכוננה בזה.

כ"א כשעובר כוי' : ראה גם בנדפס, ושם אינו ברור כ"כ ההמשך, ולכאוי, אם לא כוי' — הוא בהמשך ל"ביניהם כללי' ; ומ"ש באמצע — הוא מאמר המוסגר, וכ"ה בלקי'ת שם.

וזה"ע השתלשלות : לכאוי ציל : וזה"ע השתלשלות. כמו שאנו רואין קטן כוי' : ראה גם תניא פ"ו.

וזהו מסיבת מוחין גדולות לכן נק' השתלשלות כמו שהשלשלת הוא שהרבה טבעות אחוות זו בזו כמורכב השתלשלות עו"ע דעו"ע הוא העלם וגילוי דמתחילה היא מדה שבמוח ואח"כ הם מדות גלויים בתוקף כמו אהבה ויראה פחד לכן הם נק' השתלשלות עו"ע הגם שמדות לגבי מוחין הם ירידה מ"מ הם גוף אחד כמו חסד ונצח שהם ענפי החכ' ושדיא נופא בתר עיקרא וזהו השתלשלות עו"ע והוא ע"ד יש מיש. ובריאה יש מאין כמו שנברא ב"ע מאצי' שאינם ממהות אצי' רק בדרך בריאה יש מאין פי' מאין ואפס המוחלט שאינו משיג את המהווה רק ע"י שבחי' מל' מעלים את אור האצי' ומאיר דרך בקיעת הפרסא ונק' אור של תולדה ומשנה את האור עד שנעשה מהות חדש אזי אפשר להיות נבראים דבי"ע דבזה מחולק בחי' מל' עם שאר הספי' שבכל הסי' כמו ספירת החסד הוא השפעה בקירוב ומדת המל' הוא השפעה בריחוק כמו שאנו רואין במלך שנופל עליו יראת המלך אע"פ שלא ראה אותו מעולם כמורכב למעלה מדות המל' היא השפעה בריחוק כמ"ש המלך המרום לבדו מאז וזהו בריאה יש מאין וגם על בחי' חכ' כתי' זה החכמה מאין תמצא שהוא ג"ב ע"ד בריאה יש מאין ומפני מה יש למל' כח להעלים אור האצי' הוא מפני אור שמאיר בבחי' מל' כי כתר הוא ל' כתר ומקיף כי נעוץ תחילתן בסופן דנעיצת התחילה הוא בסוף יותר מבראש המתפשט ראש הוא בחי' חכ' שהוא נק' ראשית ונעיצת התחילה הוא בסוף שהוא בחי' מל' לכן יש כח בבחי' מל' להעלי' אור האצי' ובוה מתורץ מה שמצות נק' מצות המלך ופעמים מצינו שהם נק' לבושי' דמה שהם נק' מצות המלך הוא מפני כי הם מבחי' מל' ומה שפעמים מצינו

כמו חסד .. ענפי החכ': בנדפס — הוא בטיוס הפרק, כמו בלקו"ת שם (י, ריש ע"ג. ושם כותב ע"י „כנ"ל, וצ"ע אם הכוונה ב„כנ"ל" הוא למאמר זה).
ושדיא נופא בתר עיקרא: הוספה. והוא ל' הגמ' — שבת ד, ב. וש"ג. וראה גם מעשרות ספי"ג.

שאינם ממהות אצי': לכאור צ"ל: שאינם ממהות אצי'.
שכל הסי': לכאור צ"ל: שכל הספי'.

כמורכב למעני מדות .. ע"ד בריאה יש מאין: הוספה (ולכאור צ"ל: מדת המל').
כמ"ש המלך .. כתי' והחכ' כו': גוסס ברכת יוצר. איוב כה, יב (הובא גם בתחלת פקצ"ו בנדפס).

ומפני מה כו': מכאן — פקצ"ו בנדפס (וספקציה אינו כאן), ובלקו"ת שם. להעלים אור האצי' הוא מפני אור שמאיר כו': בנדפס (מלקו"ת) שם: להעלים האור ולהיות (ולכאור צ"ל: ולהות, כבלקו"ת) יש מאין הוא מהארת הכתר המאיר בה כו'. ובהפסוק כ"ה הכתובה גם כאן.

כתר הוא ל' כתר ומקיף: ראה פרדס שע"כ ערך כתר. ונתי' (גם) בהמשך בששה"ק תעריב בתחלתו. ובכ"מ (ואוצ"ל: כותרת ומקיף).

נעוץ תחילתן בסופן דנעיצת כו': סיי פ"א מ"ז. וראה גם לעיל ד"ה ימים יוצרו ובהגסמן שם.

דנעיצת .. שהוא בחי' מל': הוספה.

שהם לבושי' הוא מפני שתרי"ג מצות הם תרי"ג א דגלגתא ותרי"ג מצות דאורייתא זו' [חסר]

בס"ד ש"פ דברי'

מפי' עליון לא תצא הרעות והטוב מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו. לכאוי צ"ל מה דכתי' מפי עליון לא תצא הרעות הכתי' מי אמר ותהי אדי לא צוה. אך הענין הוא דהנה אית' במדרש מאותה שעה שאמר ראה הנה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע לא יצאה רעה לעושה טובה ולא טובה לעושי רעה אלא טובה לעושה טובה כו' ופעמים אית' אלא הרעה מאליה היא באה. להבין זה צ"ל תחילה ענין שמים וארץ קנין אחד ולכאוי מה ששייך לומר על השמים וארץ קנין והלא הם גבראי' אך הנה איתא אם אין תורה אין קמח אם אין קמח אין תורה דהנה אי' רבא חזייה לרב המנוגא דקא מאריך בצלותא אמר מנה חיי עולם ועוסק בחיי שעה ופירש'י

שתרי"ג מצות . . דנגתא: כ"ה בכ"ק: תרי"ג א (ונשאר מקום חלק) דגלגתא. ולכאוי צ"ל: תרי"ג ארתי' דגלגתא. וראה אדי' בוח"ג (קכט, א. קלו, א) — הובא גם באגה"ק סיכ (קלא, א) ועוד.
ותרי"ג מצות דאורייתא זו': חסר אצלנו סיום המאמר (וראה המשך הענין בנוסח (ובלקו"ת) שם ואל"ך, וגם חסר — סיום ההמשך דמ"ר תרל"ו.

בס"ד ש"פ דברי': מאמר זה כאן הוא רק התחלה, ולא נגמר בכ"ק; וכן המאמר שלאחריו (שבחלקו הוא המשך למאמר הנוכחי ובפרט לסימו) לא נגמר בכ"ק. וראה לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רסט (לתחלת המאמר) וע' רנא (להמשכו). וראה גם לקמן הערה ד"ה "להבין זה".

מפי עליון . . חטאיו: לעיל שם (ע' רסט — באמצע מאמר) מציין: באיכה סי' ג פסוק ל"ח ל"ט.

הכתי' מי . . צוה: איכה שם, לו (ושם: מי זה). ולעיל שם: הלא כתי' קודם. אית' במדרש: לעיל שם: במד"ר במקומו (היינו באיכ"ר). וראה שם סיום ל' המדרש ומה שמביא ממ"כ.

שאמר ראה כו': נצבים ל, טו (ושם: ראה נתתי לפניך היום. וכ"ה לעיל שם). ולעיל שם מוסיף "בר"ם ראה הלשון בניני"). וראה הערה הבאה.

ופעמי' אית': לעיל שם מציין (ע"ש) לדב"ר ר"ם ראה. והוא עה"ם דר"ם ראה. והל' (ולעיל שם) שהועתק בהערה הקודמת — הוא ממדרש זה. וצ"ע.

להבין זה כו': ראה ביאור הענין בהמאמרים שלאח"ז. וראה לעיל בהערה הא'. שמים וארץ קנין אחד: אבות פ"ו מי"א (מ"י בסידור אדה"ז).

ולכאוי מה ששייך כו': ראה לעיל שם ע' רנא (ולכאוי צ"ל: מה שייך).

איתא אם אין כו' (עד הסי'ום): ראה גם לעיל שם ע' רסה. ומציין לאבות פ"ג מיין (ושם בסדר המון). וראה לקמן סד"ה להבין שרש כו' — ביאור (קצת) למשנה זו.

אי' רבא חזייה כו': לעיל שם מציין: בפ"ק דשבת דיו"ד ע"א.

דתפילה הוא ברכה ושלוש ומוזנת ותורה היא חיי עולם דמברכי' על תורה וחיי עולם נטע בתוכינו וצ"ל למה נק' התפילה חיי שעה הענין הוא דהנה כתי' המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שבכ"י נמשך חיות חדש לחיות ולהיות נבראי' מאין ליש וכת' לעולם ה' דברך נצב בשמים שדבר ה' עומד תמיד בשמים להחיות ולהוזה אותו מאין ליש כן אי' במדרש תילים וכן הביא רבינו בשם הבעש"ט ואילו ה' נסתלק ממנו דגע א' ה' נעשה ממנו אין ואפס וכמ"כ כל הנבראי' קיומם הוא השם שקוראי' אותן בלה"ק ששם כל נברא יש בע"מ הגם שיש שמות שאינם בע"מ מ"מ יש חלופי' ותמורות וחילופי' דחלופי' ותמורות דתמורות עד שנעשה צירוף של אותו שם והוא המחיה אותו וזהו המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שבכ"י ונת"ל דלאו [חסר]

חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה קנין אחד שמים וארץ קנין אחד אברהם קנין אחד ישראל קנין אחד בהמק"ד קנין אחד תורה מנין דכתי' ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז שו"א מנין דכתי' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי ואומר מה רבו מעשיך הוי' כולם בחכ' עשית מלאה הארץ קנינך אברהם מנין דכתי' ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ ישראל מנין דכתי' עד יעבור עמך

ושלוש ומוזנת : לכא"י צ"ל : ושלוש ומוזנות.

כתי' המחדש . . וכת' לעולם . . בשמים : גוסח ברכת יוצר. תהלים קיט, פט. וראה (להמשך הענין כאן) גם לעיל (בה"הנחות") ד"ה המחדש ובהגסמן שם. חדש לחיות ולהוות . . להחיות ולהוות : אוצ"ל : חדש להחיות ולהוות . . להחיות ולהוות.

כן אי' במדרש תילים וכן הביא רבינו כו' : מדרש תהלים עה"פ (הובא גם בלקו"ת אחרי כה"ס ע"ג). שעהיהיא פ"א (נסמן לעיל ע' הגיל). הגם שיש . . מ"מ יש חילופי' כו' : לעיל שם מציון לשעהיהיא פ"ב ולפרסם של פ"ה.

ונת"ל : רד"ה הגיל ורד"ה דע. וראה גם מאמר הבא. דלאו (חסר) : תיבת "דלאו" נכתבה בשולי העמוד — כהקדמה לעי' שלאחריו. אבל ליתא ההמשך מזה. וראה גם הערה בתחלת המאמר.

חמשה קנינים כו' : לד"ה זה אין תאריך. בכ"י. וראה הערה לרד"ה הקודם ובהגסמן שם. ולעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רנא גסמנו כל הפסוקים. וראה שם ואילך — להמשך המאמר.

חמשה קנינים כו' : אבות פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ז).

ה' קנני כו' : משלי ה, כב. השמים כסאי כו' : ישעי' סו, א — ושם התיבות "אי זה בית . . ואי זה מקום" הם במקף (ועד"ז הוא בסידור אדה"ז). אבל במשנה שבמשניות וגמ' (ועוד) — ככפנים. מה רבו . . קנינך : תהלים קד, כד (ובכ"י — תיבת "קנינך" אינה ברורה). ברוך אברם . . עד יעבור . . מכוון לשבתך . . הר זה כו' : לך יי, יט. בשלח טו, טז. שם, יו. תהלים עה, גר.

הוי' עד יעבד עם זו קנית בהמק"ד מנין דכתי' מכן לשבתך פעלת הוי' מקדש אד' כוננו ידיך ואומר הר זה קנתה ימינו, וצ"ל מה מביא על אברהם שהוא קנין מפסוק ברוך אברהם כו' קונה שמים וארץ ששם לא כתי' רק קנין דשמ"א ועוד צ"ל מפני מה אמר לי קונה בשו"א ולי קנין וקנינים שבברייתא ולא כמ"ש בורא שמים וארץ וכתי' עושה שמים וארץ וכאן אומר לי קונה, אך זה כדי להוציא מדעת המינים הטועים בדמיונם ואומרים עזב ה' את הארץ בידי המזלות וכמ"ש ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, אבל כאמת אינו כן דהם רק שלוחי השפע כגרזן ביד החוצב בו שאינו שייך לומר שהגרזן בנה שהאדם הוא הבונה כמו"כ השמש והירח הם רק שלוחי השפע לכן אי' בברייתא לי קנין וקונה מורה על התמדת הפעולה שבכ"י נמשך חיות חדש לחיה להוה נבראי' כמ"ש המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב ול"ד בכ"י אלא בכל עת ובכל רגע נמשך חיות וכענין לרגעים תביחנו שבד"כ אדם גדון ברה"ה ובד"פ אדם גדון בכ"י מ"מ כתי' לרגעים תבחנו ובאמת אינו שייך לומר ע"ז רגעים ג"כ לכן אומר לי קונה שהוא מורה על תמידית השפעה, ולהבין ענין הקנינים צ"ל תחילה סדר הקנינים אברהם קנין א' הוא מדת החסד ובו נברא העולם וארז"ל בהבראם באברהם וכתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה והוא מדת אברהם כדאי' בפרד"ס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד להקב"ה כל ימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי שנא' וישמור משמרתך ששמר משמרת דמדות החסד ואי' באורחות צדיקים שהי' נדיב בין בחכמתו בין בגופו בין בממונו, ומה שאברהם

וצ"ל מה מביא כו' : ראה לעיל שם מה שמבאר בחצאירובע (ועד"ז הוא לפנינו במאמר הבא קרוב לסופו).

כמ"ש בורא . . וכתי' עושה כו' : ישעי' מב, א (בשינויים). תהלים קלד, ג (וראה לעיל שם, שמצ"ן לפסוק אחר).

ואומרים עזב כו' וכמ"ש ממגד כו' : יחזקאל ה, יב ; ט, ט (וראה גם שעה"ה"א רפ"ב ואילך). ברכה לג, יד. וראה גם סה"ע"חב"ד ח"ב ס"ע רפא ואילך, ושי"נ.

כגרזן . . שאינו שייך כו' : ראה ישעי' י, טו : היתפאר הגרזן גוי'. וראה גם בהנסמן בהערה הקודמת.

שבכ"י נמשך . . כמ"ש המחדש . . ול"ד כו' : ראה גם מאמר הקודם ובהנסמן שם. לחיה ולהוה . . חיות וכענין : לכארי צ"ל : להחיות ולהחיות . . חיות חדש וכענין, וכענין לרגעים תביחנו : בכתוב (איוב ה, יח) לרגעים תבחנו (וכצ"ל לכארי גם כאן ובסמוך).

אברהם . . מדת החסד : ראה גם לקמן בסמוך ושי"נ. וארז"ל : ב"ר פ"י"ב, ט (וראה גם שם פמ"ח, ח). זח"א רל, סע"ב. ועוד.

וכתי' כי אמרתי כו' : תהלים פט, ג. זח"א שם. מדת אברהם כדאי' בפרד"ס . . שנא' . . ואי' באורחות צדיקים : ראה גם לעיל (בהנחות") סד"ה ימים יוצרו ובר"ה להבין ענין ז' גרות, ושי"נ.

משמרת דמדות החסד : לכארי צ"ל : משמרת דמדת החסד.

קנין א' ית"ל אי"ה אך צ"ל משארז"ל בהבראם באברהם והלא ה' נתוסף באברהם כשהי' צ"ל להוליד את יצחק. תורה קנין אחד תורה היא גבורה כמ"ש מימינו אש דת למו ותורה ניתנה אש שחורה ע"ג אש לבינה וארז"ל אלו ואלו דברי אלקי' חיים ואלקי' הוא. מדות הגבורה. וישראל הוא מדות הת"ת כמ"ש ישראל אשר בך אתפאר. שמו"א הם מדות היסוד כמ"ש כי כל בשמים ובארץ ות"א דאחיד בשמיא בהמקי"ד הוא מדת המל' [חסר]

ש"פ עקב

להבין שרש ענין הקנינים הנה אי' במשנה האשה נקנית בשלשה דרכי' בכסף ובשטר ובכניאה ושם במשנה ה' אי' נכסי' שיש להם אחריות נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. אשה כנסי' כמ"ש ושם אשה גדולה וכתי'

ית"ל אי"ה : ראה ד"ה הבא קרוב לסופו ; לקמן ד"ה להבין שרש כו' קרוב לתחלתו ; ד"ה שמע ישראל (וראה גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ד"ה זה — ע' רעא ואילך). אך צ"ל כו' : לעיל שם (ע' רנב), מפורטת השאלה יותר. נתוסף . . כשהי' צ"ל להוליד כו' : לך יו, ה. וראה רשי' שם טו, ה (ואוצ"ל : כשהי' צריך להוליד).

כמ"ש מימינו . . ותורה ניתנה כו' : ברכה לג, ב (וראה פרשי' — מתרגום). ירוש' שקלים פ"ו סה"א (הובא בפרשי' שם) — וראה קה"ע שם (ולעיל שם, מביא לראי' ראשונה מ"ש (הוריות ה, סע"א. מכות כו, רע"א) "מפי הגבורה שמענו". ולכא"ר צ"ל : אש לבנה. וארז"ל : עירובין יג, ב.

ואלקי' הוא כו' : ראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה וידעת ובהנסמן שם (ולעיל שם ע' הגי'ל, מביא גם הפסוק (שבבי"ת) וידבר אלקים).

מדות הגבורה : לכא"ר צ"ל (וכן לקמן) בלי יחיד — מדת הגבורה.

וישראל . . הת"ת כמ"ש ישראל כו' : ישעי' מט, ג. וראה אות"ת נ"ך עה"פ ע' רנה"ו. כמ"ש כי כל . . ות"א דאחיד כו' : דה"א כט, יא. ולעיל שם "ותרגומו" — וראה לעיל (בהנחות) ד"ה לך ה' קרוב לסופו ובהנסמן שם. ואולי גם כאן צ"ל "ותי"י או "ותרגומו".

דאחיד בשמיא : בכי"ק, אחרי תיבת "בשמיא" מטושטש. ובפשטות צ"ל : בשמיא ובארעא.

[חסר] : בכי"ק נכתב רק תחילת העמוד ולא נגמר. וראה הערה לד"ה שלפניו.

להבין כו' : מאמר זה ישנו גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רעו ואילך. ע"ש (ובהנסמן שם לאוה"ת). ונסמן כאן לשם (בעיקר) אם יש שינויים או הוספות כאן (ונסמן ע"ו : "הוספה" וכיו"ב).

אי' במשנה : ריש מסי' קידושין.

במשנה ה' א"י : קידושין שם כו, א (ובכ"ק — תיבת "אי" (איתא) אינה ברורה, ואולי הוא "אי" (אומר)).

נקנית בכסף : לכא"ר צ"ל (בכמשנה) : נקנין בכסף.

אשה היא כנסי' : ראה לקו"ת תוריע כ, א ואילך. שלח מד, סע"ג ואילך. ועוד.

כמ"ש ושם כו' : לעיל שם מציון למ"ב ד, ה. ומוסיף שם מזהר ומפרשו — ע"ש. וכת"י לזאת כו' : בראשית ב, כג (הובא גם בלקו"ת שלח שם).

לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת אשה היא איש ה' ואיש אש י' דאיש
ה' מקבל מאש י' דרשפי אש דנשמות ישראל הוא מהתבונניות די' ויוד הוא
עיקר ש' הוי' שהוא מורה על תמידית ההתהוות ויוד כולל מה שלמעלה
ממנו ומה שלמטה ממנו הקוץ העליון כולל מה שלמעלה ממנו והקוץ התחתון
כולל מה שלמטה ממנו ונקי איש כמ"ש ה' איש מלחמה וזהו דכתי' רשפי
רשפי אש שלהבתי"ה רשפי אש דנשמות ישראל הוא משלהבת י"ה וכדאי
בכהאריו"ל מהיכן יצא אש זה משלהבת י"ה כשלהבת הקשורה בגחלת ואיש הוא
המשכה כללית דאיש כולל כל המדריגות אל"ף יוד שי"ן וזהו המשכה שנמשך
מאל"ף ליוד ולשי"ן האשה נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא
כמ"ש נכסוף נכספתי לבית אביך אהבה ותשוקה לאלקות ועי"ן בא לבחי' חכ'
כמ"ש בצל החכ' צל הכסף שע"י הכסף באים לבחי' חכ' והוא קנין דאברהם
ושטר הוא אותיות התורה והוא המשכה כמ"ש ואתא מרבבות קדש ואתא הוא

אשה היא . . אש י' : רש"י סוטה יו, א — ד"ה שכינה ביניהם.

איש ה' . . דאיש : לכארי צ"ל : אש ה' . . דאש.

דאיש ה' מקבל כו' : ראה בראשית שם. וראה לקו"ת שלח שם, ד ואל"ך.

דרשפי אש . . ש' הוי' : ראה גם לעיל (בה"הנחות") ד"ה רשפי (הא'). ועוד.

שהוא מורה : שעהי"ה רפ"ד. וראה גם לעיל (שם) ד"ה הגיל וד"ה וידעת. ועוד.

ויוד כולל כו' : ראה תו"א לך יא, ג ואוה"ת בראשית תקלו, ב ואל"ך — מפרס

(שער כ"ז ספ"ג ע"ש).

כמ"ש ה' כו' : בשלח טו, ג. וראה פרדס הנסמן לקמן בסמוך.

דכתי' רשפי . . וכדאי' בכהאריו"ל כו' : לעיל (ד"ה זה) ע' הגיל מוסיף : „והוא

מהוזהר בכ"ד (ראה הנסמן שם בהערה) וע' בלק"ת חקת בדיה ע"כ יאמרו פ"ה (טו, ב)

בענין כי אש יצאה מחשבון להבה כו' . . וראה גם לעיל (בה"הנחות") ד"ה פתח אלי

(וסוף) ; ד"ה רשפי (הב') — ובהמציאין שם.

כשלהבת . . ליוד ולשי"ן : הוספה.

דאיש כולל כו' : ראה תקו"ז תמ"ט „איש . . איהו כללא כו' . . ונת' בארוכה בפרדס

שכ"ג פ"א ערך איש.

האשה נקנית . . כסף הוא כו' : ראה אוה"ת שבועות ע' קצט ; ריש ע' רג וריש ע'

רד. וראה גם לקו"ת בשלח א, רע"ג.

כמ"ש נכסוף נכספתי כו' : ויצא לא, ל — ושם : נכספתה. אבל כפנים הוא בכ"מ

בדאי"ה — ראה אוה"ת שם ע' קעה ; ריש ע' רג ורד (ובע' קצט : נכספת). וראה תניא

רפ"ג וראה הערה הבאה.

נכסוף . . קנין דאברהם : כ"ה גם באוה"ת שם (ועד"ו הוא לעיל ד"ה זה ס"ע הגיל).

ולכארי צ"ע, דהרי כתוב זה נאמר גבי יעקב (אלא שבאוה"ת לא נא' „לבית אביך", ולהעיר

מהלשון בפיוט „ידיד נפש"). וראה תניא שם (אלא שלא נזכר שם אברהם).

כמ"ש בצל כו' : קהלת ה, יב (ושם : בצל הכסף). וראה בהנסמן באוה"ת נ"ך ח"ב

ע"הפ (ע' איק"ו).

קנין דאברהם . . תורה . . בהמק"ד : אבות פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ו).

ושטר הוא אותיות התורה ; אירוסין אבל ביאה הוא . . בהמק"ד : ראה אוה"ת

תרומה ע' איתמא (מחדאי"ג כתובות טב, ב). ע"ש.

אותיות . . המשכה כמ"ש כו' וכתי' כו' : ברכה לג, ב (ושם : ואתה. וראה חגיגה טו,

רע"א. שהש"ר פ"ה, ט), וראה לקו"ת ר"ם ברכה ע"פ זה. ישע"י מה, יא.

ל' בא וכת' האותיות שאלוני הגם דכת' אותותינו לא ראינו פי' שאינם בגילוי אבל מ"מ ישנם והוא תורה קנין אחד ובי' בחי' אלו דכסף ושטר הכל אירסין אבל ביאה הוא פנימית והוא בהמק"ד קנין אחד כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך ופירש"י בכ"מ שניתן רשות להזכיר שם המפורש והוא בבהמק"ד דבמדינה אומרים את השם בכינוי ובמקדש אומרי' את השם' ככתבו אבא אליך וברכתיך ואבוא הוא ל' ביאה וכת' הנני בא ושכנתי בתוכך ובא הוא ל' ביאה והוא יחוד פנימי. שמים וארץ קנין אחד הוא כדאי' שם במשנה ה' נכסי' שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה וצ"ל מה שייך נכסי' שיש להם אחריות לשו"א. הנה רש"י פי' נכסי' שיש להם אחריות קרקעות וצ"ל מהו"ע חזקה דהנה אי' במדרש משל על דור המבול החזיקו בפלטין של מלך ואמרו אין זה פלטין של מלך, ולכאוי משל זה אין לו הכנה כלל. אך הענין דהנה אי' בגמ' א"ל אמגושא לאמימר פלגא דלעילא דהורמו פלגא דלתתא דאהורמו פי' שר"ל שיש הבדלה גמורה בין מים עליונים לבין מים תחתונים ובאמת יש הבדלה בין מים עליוני' למים תחתוני' דמים מצמיחי' כל מיני תענוג מים עליונים מצמיחי' תענוגי' רוחנים כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן מה שמו דההוא נהר יובל שמו חיים שמו ומים תחתונים מצמיחים תענוגים גשמים נמצא שיש הבדלה בין מים עליוני' למים תחתוני' אבל לא הבדלה גמורה והוא ר"ל שיש הבדלה גמורה בין מים עליוני' למים תחתוני' דהם אומרי' עזב ה' את הארץ בידי המזלות

דכת' אותותינו כו' : לעיל (ד"ה זה) ע' רעז מציינ' : חילים ע"ד ט' ע"ש בפי' רש"י. דכסף . . אירוטין ; דבמדינה . . ככתבו : הוספה. דכסף . . אירוטין ; ריש מס' קידושין. הכל אירוטין : לכאוי צ"ל : הכל אירוטין. כמ"ש בכל . . בבהמק"ד : יתרו כ, כא (ושם) : המקום. אבל כבפנים הוא גם לעיל (שם) ובפרש"י שם. וכ"ה בסוטה לה, א. דבמדינה כו' : סוטה לו, סע"ב ואילך (במשנה) ובפרש"י שם. וראה שם בגמרא (ולכאוי צ"ל : בכינויו).

וכת' הנני כו' : זכרי' ב, יד. שמים . . אחד : אבות שם. כדאי' שם : נסמן בתחלת המאמר. אי' במדרש : לעיל שם מציינ' לבי"ר רפ"ה ע"פ יקח המים. וראה אוה"ת שבועות ע' רג (ובעי' רה קיצור טו).

אי' בגמ' : לעיל שם מציינ' לסנהי' לט, א (ולערוך ערך הורמו). וראה לקו"ת במדבר ה, ב"ג שה"ש לה, ג, לט, רע"ג ועוד. אוה"ת שם. ובאמת יש . . מים עליונים . . תחתונים . . מצמיחים כו' : ראה גם לעיל (בה"הנחות) ד"ה אתה הוא וסד"ה יומם יצוה, ובהנסמן שם. בין מים עליוני' : בכ"ק : יש טשטוש בין (ועל) התיבות מים עליוני'. כמ"ש ונהר יוצא כו' : בראשית ב, י. מה שמו . . חיים שמו : הוספה. וראה גם לעיל (שם) סד"ה יומם יצוה. ושי"נ. עזב ה' את הארץ : יחזקאל ה, יב. ט, ט. וראה גם ד"ה שלפנ"ו. דרמ"צ הנסמן בסמוך.

ואינו משגיח במעשה תחתוני' דרם ה' על כל גוים על שמים כבודו אבל על הארץ אינו משגיח וגם ההשגחה אינו פרטית וזהו עמדו והחזיקו בפלטין של מלך ואמרו אין זה פלטין של מלך אבל באמת אינו כן דכתי' המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ דכמו שלהשגיח על ארץ הוא השפלה לגבי כמ"כ להשגיח על השמים ג"כ השפלה לגבי מ"מ משגיח גם על הארץ שמפני שמגביהי לשבת משפילי לראות בשוב"א וזהו בכסף ובשטר ובחזקה כמ"ש אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך וכת' ביד חזקה הוציאך ה' מארץ מצריים וזהו נכס' שיש להם אחריות נקני' בכסף ובשטר ובחזקה כמו שבמשנה א' אי' האשה נקנית בכסף ובשטר ובביאה כמ"כ כאן חשיב ג"כ כסף ושטר רק שבמשנה א' חשיב קנין הג' ביאה וכאן חזקה דשם הוא יחוד פנימי דח"ב וכאן יחוד חיצוני דח"ב וזהו ישמחו השמים ותגל הארץ שהוא ש' הוי' והוי' הוא ל' מהווה אבל גבי קנין דאשה שהיא כנס'י כתי' עד יעבור עמך הוי' שהוא מדריגה שגבוה מש' הוי', ולמה נק' שו"א נכס'י שיש להם אחריות הענין דהנה כתי' המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שבכ"י נמשך חיות חדש ואלו הוי' נסתלק כרגע הוי' נעשה אין ואפס וקיום שו"א הוא מפני שבכ"י נמשך חיות חדש והוא מיחוד חיצוני דח"ב שזווגיהו תדיר ולא פסק לעלמין והנה חיות עובר דרך נה"י ונצח ל' נצחיות ובעבודה הוא ההסכם שנשאר על כל היום שאהבה שהיא מצד התבוננות כשחולף ועובר ההתבוננות חולף ועובר

דרם ה' . . כבודו : תהלים קיג, ד (בשינוי סדר. ושם : השמים).

דרם ה' . . אבל באמת כו' : ראה דרמ"צ גו, ב ואילך. אהית (י"א) לתהלים עה"פ (ע' תרנט). ובכ"מ.

דכתי' המגביהי כו' : תהלים שם, ה.

השפלה לגבי . . לגבי : לכארי צ"ל : השפלה לגבי . . לגבי.

וזהו . . ובחזקה כמ"ש כו' : לעיל (ד"ה זה) ע' רעח — מבוואר קצת יותר. ע"ש.

כמ"ש אתה . . וכת' ביד כו' : ר"פ ואחחנן. בא יג, י (ושם : הוציאך ה' ממצרים).

ובשטר ובחזקה : תיבת „ובחזקה“, מטושטשת קצת בכי"ק.

דשם הוא יחוד פנימי כו' יחוד חיצוני : ראה גם לקמן בסמוך. וראה בהנסמן שם.

ישמחו השמים . . ש' הוי' : תהלים צו, יא (ודה"א טו, לא). תקו"ז בהקדמה — ט, ב

(ואוצ"ל : שהוא ר"ת ש' הוי').

והוי' הוא ל' מהווה : ראה גם בהתחלת המאמר ובהנסמן שם.

אבל גבי קנין דאשה שהיא כנס'י כתי' עד כו' : ראה הלי לעיל שם (ריש ע' רעט).

והכונה, שפסוק זה (בשלח טו, טז) הובא בהמשנה (אבות שם) לקנין דישאל.

עד יעבור . . שגבוה כו' : ראה תו"א לך יג, ד. לקו"ת בשלח ב, ריש ע"ד. ובכ"מ.

וראה גם לקמן (ב„הנחות“) ד"ה שמע ישראל.

כתי' המחדש . . שבכ"י כו' : ראה גם ד"ה הקודם ובהנסמן שם.

שבכ"י . . ואלו הוי' נסתלק כו' : ראה גם לעיל (ב„הנחות“) סו"ה מפי עליון. ושי"נ

מיחוד חיצוני דח"ב שזווגיהו תדיר כו' : ראה לעיל (שם) ד"ה אם בחקותי ובהנסמן

שם (ולכארי צ"ל : שזווגיהו).

והנה חיות עובר כו' : אוצ"ל : והנה חיות זה עובר כו' (ולעיל (ד"ה זה) ע' הני"ל

— הסגנון באו"א קצת).

ונצח ל' נצחיות . . מצד התבוננות . . אבל כו' : ראה גם לעיל (ב„הנחות“) ד"ה

לך ה' ובהנסמן שם.

גם האהבה אבל ההסכם בשאר על כל היום ומאחר שחיות זה שנמשך לשו"א עובר דרך נה"י לכן נק' נכס'י שיש להם אחריות שתמיד הם קיימים עד שהי' שמים וארץ החדש'י אבל כ"ז עמדם הם קיימים וכדאי' בירושלמי ע"פ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שהם חוקי' כיום היבראם וזהו ישמחו השמים ותגל הארץ שנמשך מ"ה לר"ה וזהו קנין דשמים וארץ. והנה בספרי אי' ע"פ הלא הוא אביך קניך ג' קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה וישראל ובהמק"ד תורה מנין דכתי' ה' קני ראשית דרכו מקדם מפעליו מאז ישראל מנין דכתי' עד יעבור עמך הוי' עד יעבור עם זו קנית בהמק"ד מנין דכתי' הר זה קנתה ימינו ואברהם ושוי"א לא חשיב מפני שהוא אינו חשיב רק אותם קנינים שכתובים מפורש בקרא אבל שוי"א אינו כתי' מפורש בקרא דפסוק השמים כסאי' וארץ הודם רגלי אינו כתי' כאן קנין ואפי' פסוק מה רבו מעשיך הוי' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך שכתתי' כאן קנין מ"מ אינו כתי' רק גבי ארץ אבל גבי שמים אינו כתי' קנין ואברהם ג"כ אינו חשיב מפני שבו ג"כ אינו כתי' קנין בפורש דפסוק ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ א"ל כמו שאי' בגמ' ע"פ הרמותי ידי לאל עליון קונה שמים וארץ אפי' הקנהו שמו"א להקב"ה כאברהם דגמ' לשיטתה דד' קנינים קנה הקב"ה בעולמו וחשיב שמו"א ג"כ וכן במיכלתא חשיב ד' קנינים כמו"כ א"ל גם פסוק ברוך אברם לאל עליון קונה שמו"א שהוא הקנה שמו"א אבל הוא עצמו אינו קנין ובברייתא חשיב אברהם ג"כ דמאחר שהוא הקנה שוי"א דהוא הקנה תורה ג"כ דקיים אברהם את כל התורה עד שלא ניתנה ומכ"ש שהקנה שמו"א ג"כ ומאחר שהוא

וכדאי' בירושלמי ע"פ : לעיל (ד"ה זה) ע' הניל מוסיף : פ"ק דברכות (ה' א) ובמד"ר ע"פ כו' (ב"ר פ"ב, יב). בראשית ב, ד.
חוקי' כיום היבראם : כ"ה הלי בכ"מ בדאי"ח (ולא כהלי בירוש' ומדרש).
והנה בספרי כו' : לעיל שם גוסף כאן ענין שלם. ע"ש.
בספרי אי' ע"פ : לעיל שם (ע' רס) מציינ' ל"ספרי פ' האזינו (פיסקא שי"ט). האזינו

לב, ה.
ה' קני . . עד יעבור . . הר זה כו' : משלי ח, כב (ושם : קדם). שמות טו, טז.
תהלים עה, גד.

השמים כסאי' . . מה רבו כו' : ישעי' טו, א. תהלים קד, כד.
אינו . . בפירוש דפסוק ברוך כו' : לך יד, יט (ולעיל שם — בסגנון אחר קצת. ע"ש).
ואוצ"ל : אינו . . מפורש (או : בפירוש).
שאי' בגמ' ע"פ הרמותי : לעיל שם מציינ' לטוטה ד, ב. וראה הציון להפסוק לעיל שם (והוא בפי' לך שם, כב).

דגמ' לשיטתה דד' קנינים כו' : ראה בסגנון יותר ברור — לעיל שם ריש ע' רפא.
ומציינ' לפסחים רפ"ח דף פ"ו ע"ב" (וראה שם (במאמר המוסגר) מה שמציינ' להגירסאות (בוה).

וכן במיכלתא כו' : לעיל שם פ' בשלח ע"פ עם זו קנית' (ולכאו' צ"ל (וכן לקמן) : ובמיכלתא).

ובברייתא : הכונה לפ"ו דאבות.

דמאחר כו' : ראה לעיל שם (ס"ע רפ ואילך).

דהוא הקנה כו' : אוצ"ל : הוא הקנה כו' (או בלי תיבת "דהוא").

דקיים אברהם כו' : יומא כח, ב. וראה קידושין פב, א — במשנה.

הקנה תורה ושו"א ממילא שהוא עצמו ג"כ קנין. וצ"ל למה בברייתא חשיב ה' קנינים ובגמ' ובמיכלתא ד' קנינים ובספרי ג' קנינים. וצ"ל תחילה מה דאי במשנה (בקדושין א') האשה נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה אשה קאי על כנס"י והוא כלה ותורה הוא חתן הגם שפעמי' מצינו שתורה היא השפעת חתן לכלה מ"מ כאן אינו מחלקין ואשה זו נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא כמ"ש נכסוף נכספתי לבית אביך והאו מה שאברהם קנין אחד שאברהם הי' איש החסד והאכיל והשקה כל אדם אפי' ערביים עד שהחליף מקום מדת החסד ושטר הוא אותיות התורה וב' דברי' אלו כסף ושטר הם אירסין בחי' מקיף שהוא רק אותיות אבל טעמי תורה לא נתגלו ואפי' אותיות גופא למה צ"ל התמונה כך דוקא זה לא נתגלה אבל ביאה הוא בחי' פנימיות והוא מה שבהמק"ד קנין א' שהוא מקום היחוד לכן פנימיות התורה קבל משה במשכן שנועדתי אותיות ונודעתי וכן כל הנביאי' עיקר נבואתם הי' מבהמק"ד לכן צריכי' יריעת עיזים שהוא חופה, וזהו שבספרי חשיב ג' קנינים והם תורה וישראל ובהמק"ד תורה הוא פנימיות התורה ונכלל בזה כסף שהוא מן

וצ"ל תחילה כו' : מכאן עד סיום המאמר — בסגנון אחר קצת (ובאריכות יותר) לעיל שם ע' רפא ואילך. וראה המשך (סיום) ענין זה לקמן סד"ה שמע ישראל. (בקדושין א') : הכונה לפרק א' (בתחלתו).

אשה קאי על כנס"י : ראה תחלת המאמר.

כנס"י . . הוא חתן : ראה לקויות ברכה צד, סע"ד ואילך. ועוד (ואוצ"ל : והיא כלה). הגם . . מ"מ כאן אינו מחלקין : ראה בסגנון יותר ברור — לעיל שם (ע' רפא במוסגר) ומציין ללקויות שבהערה הקודמת.

כסף הוא כמ"ש . . קנין אחד : ראה בהנסמן בתחלת המאמר.

והאו מה : לכאוי' צ"ל : והוא מה.

שאברהם הי' כו' : בתחלת המאמר — ביאור אחר בזה. ע"ש. וראה לעיל שם (ע' הג"ל) — ב' העינים יחד. ולכאוי' גם כאן הכונה כך.

שאברהם הי' איש החסד . . עד שהחליף כו' : ראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה ימים יצרו קרוב לסופו (ולפניו — כנסמן שם). וש"ו.

והאכיל והשקה כו' : ראה בהנסמן בהערה הקודמת. ועוד.

ושטר הוא . . הם אירוסין ; אבל ביאה . . שבהמק"ד כו' : ראה לעיל קרוב לתחלת המאמר ובהנסמן שם (ובכ"ק אין תיבת "הם" ברורה, ואולי כתוב "הוא").

הם אירוסין : לכאוי' צ"ל (וכן בסיום המאמר) : הם אירוסין.

שהוא רק אותיות . . ואפי' אותיות כו' : לעיל (ד"ה זה) שם מציין : כמ"ש בביאור תורה צוה שלק"ת פ"ב (לקויות שם צה, ד).

שבהמק"ד . . מקום היחוד : ראה מפרשים למ"ב יא, ב. וראה גם אוה"ת ג"ך ח"א ס"ע תרכב ואילך.

פנימיות התורה קבל משה . . וכן כל הנביאי' כו' : ראה גם לקמן ד"ה כי נר מצוה, שתורה בכלל קיבל בסיני, אבל פנימי התורה קיבל בעיקר במשכן.

שנועדתי אותיות ונודעתי : תרומה כה, כב. לקויות במדבר ב, ד (ושם א, סע"ב) —

והרי דעת (ו"נודעתי") שייך ל"יחוד" (לקויות שם. וראה גם תניא ספ"ג. ועוד).

לכן צריכי' יריעת עיזים : הכונה, במשכן (תרומה כה, ז ואילך. ועוד), וזוה מובן עדין במקדש (וראה תוי"א ויגש מג, ד). ולעיל שם (ס"ע רפא) נא' "יריעות" סתם. ויל"ע

אם הכונה כמ"ש כאן (ולמה ז), או לכל היריעות שבמשכן (תרומה ש"א א ואילך).

הקנינים ושטר ג"כ נכלל שהוא חיצונית התורה ותורה הוא פנימיות התורה ובגמ' ומכילתא חשיב שמו"א ג"כ שהם יחוד חצוני וא"א לפנימיות בלא חצונית דאם אין קמח אין תורה וכן א"א לחצונית בלא פנימיות דאם אין תורה אין קמח וזהו גדולים מעשה צדיקי' ממעשה שו"א דאלו גבי מעשה שמו"א כתי' אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וגבי מעשה צדיקי' כתי' מקדש אד' כוננו ידיך דמקדש הוא מעשה צדיקי' וזהו גדולי' מעשה צדיקי' דשו"א הוא רק מאין ליש אבל צדיקי' ממשיכי' המשכת אלקות למטה. וזהו העדותי בכס היום את השמים ואת הארץ דלקדושין צריכי' עדים דע"פ דין קדושין בלא עדים אינו קדושין לכן חשיב שו"א ג"כ שהם עדים ובברייתא חשיב קנין דאברהם ג"כ הגם שהוא אירסין מ"מ א"א לנשואין בלא אירסין לכן חשיב אברהם קנין א' ג"כ.

ש"פ ראה

ושננתם לבניך ודברת במ בשבתך בביתך ובלכתך בדרך כו' וקשרתם לאות על ידיך והי' לטוטפות בין עיניך. הנה חשיב תורה קודם למצות דהוקשו כל התורה לתפילין וחשיב שינון ודיבר דתורה קודם למצות ובפ' שניה חשיב מצות קודם לתורה וקשרתם לאות קו' ולמדתם את בניכם והוא

שמו"א . . יחוד חצוני . . דאם אין קמח כו' : ראה לעיל (ב.הנחות") ד"ה אם בחקויה החילוק דתורה לשמו"א — יחוד חצוני ופנימי (וש"ג). וזהו מה שמביא כאן דאם אין קמח כו' , שהכחנה על קיום העולם — יחוד חצוני.
 דאם אין קמח . . דאם אין תורה כו' : אבות פ"ג מ"ז.
 גדולים מעשה צדיקים כו' : לעיל (ד"ה זה) שם ע' רפב, מציין לכתובות ד"ה ע"א ולפרשי שם.

כתי' אף ידי . . מקדש אד' כו' : ישעי' מה, יג. בשלח טו, יו.
 העדותי בכס . . עדים : נצבים ל, יט ופרש"י שם.
 דלקדושין צריכי' עדים כו' : לעיל שם (ריש ע' רפג) : ע' בשו"ע אה"ע ה' קדושין ס"י מ"ב טע"ב ב'.

ושננתם כו' : גם מאמר זה (כהקודמו) ישנו לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רפד ואילך (וראה אה"ת הנסמן שם). וראה הערה לתחלת מאמר הקודם, וער"ז עשינו גם כאן.

ושננתם לבניך כו' : ואתחנן ה, ד"ה. ויליע השייכות לזמן אמירתו (פ' ראה), ולעיל שם לא נכתב תאריך על ד"ה זה. וראה גם לקמן ד"ה שמע ישראל — בהערה.
 דהוקשו כל התורה לתפילין : קידושין לה, א (ושם : דהוקשה). והכחנה למצות — ע"ש בגמרא (ולעיל שם הועתק "כל המצות"). בכ"ק כאן מתחילה, כתב "כל התורה כולה" (וכ"ה במכות יא, א), ואח"כ מחק "כולה".
 וקשרתם לאות קו' ולמדתם כו' : עקב יא, יט. שם, יח ((קו' "פיענחו : קודם).

כענין שמצינו בגמ' פלוגתא תלמוד גדול או מעשה גדול נענה ר"ט ואמר מעשה גדול נענה ר"ע ואמר תלמוד נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה והוה שבפ"ר חשיב תורה קודם למצות כר"ע דתלמוד גדול ובפ"ש חשיב מצות קודם לתורה כר"ט שמעשה בעצם גדול ומסיק שם תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ולכאוי צ"ל והלא פ"ש דק"ש אינו כהכרעה דגמ', אך הענין דהנה שמע היא כלילת כל המצות כמ"ש וזאת המצוה החוקים והמשפטי' אשר צוה ה' אליכם ללמד אתכם משמע שיחשיב כאן כל המצות דיש כמה מדריגת במצות עדות וחוקים ומשפטים ומאחר שאומר וזאת המצוה החוקי' כר' משמע שיחשיב כאן כל המצות ולא חשיב רק ק"ש נמצא שק"ש היא כלליות וכן ארז"ל גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהקורא בתורה ות"ת כנגד כולם דע"י מצות ממשיכים רק בחי' מקיף ולבוש וע"י ממשיכים בחי' מקיף ובחי' פנימי ג"כ שתורה הוא מזון ג"כ נמצא שת"ת גדול ממצות הקורא ק"ש בעונתה גדול גם מתורה וכ"ש ממצות ובגמ' מדייק זה ממשנה דהקורא מכאן והילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה וכ"ש הקורא ק"ש בעונתה שגדול מהקורא בתורה נמצא שק"ש הוא כלליות ומה אומרי' בק"ש שמע ישראל הוא ל' הסכת ושמע שיתבונן בהתבוננות דה' אלקינו ה' אחד והוא כמ"ש לך הוי'

שמצינו בגמ': לעיל שם ס"ע הנ"ל ואלך, מציין "ספ"ק דקדושין דף מ' סע"ב. תלמוד נענו: אוצ"ל: תלמוד גדול נענו.

שבפ"ר . . כר"ע: לקמן סד"ה להבין כו' כי גר מצוה, שפ"ר היא כהכרעה דתלמוד גדול שמביא כר' ע"ש.

שמעשה בעצם גדול: יל"ע מה מוסיף חיבת "בעצם" (ולעיל שם ע' רפה — ליתא. ואולי חיבת "בעצם" שייכת לשורה הקודמת "תלמוד בעצם גדול", והמסקנא — כי "מביא כו'"). ולכאוי צ"ל . . כהכרעה דגמ': שאלה זו, הובאה גם לקמן רד"ה להבין מה שבפ"ש שני (אבל המאמר לא נגמר בכ"ק).

שמע היא כלילות . . כמ"ש וזאת כו': ראה גם לקי"ת ואתחנן ט, א (רד"ה וזאת המצוה). ולכאוי צ"ל (כבסמוך): היא כלליות.

כמ"ש וזאת . . ללמד אתכם: ואתחנן ה, א (ואח"ז אינו מפרט שום מצוה עד פי' שמע — ראה המשך הענין כאן).

משמע שיחשיב . . שיחשיב כאן כל המצות: לעיל שם (במקום כל זה): משמע שקאי על כל המצות (ואוצ"ל: משמע שיחשוב . . כמה מדריגות . . שיחשוב).

דיש כמה כו' ומאחר שאומר כו': הכוונה לכאוי, דבפסוק זה משמע שידבר ע"ד כל הסוגים דמצות: חוקים ומשפטים מפורשים, ועדות מרומז ב"המצוה".

כלליות וכן . . וע"י ממשיכים: לכאוי צ"ל: כלליות המצות וכן . . וע"י תורה ממשיכים.

וכן ארז"ל . . שק"ש הוא כלליות: לעיל שם, הוא בסגנון וסדר אחר קצת.

וכן ארז"ל: לעיל שם מציין ל"ברכות דף י"ד סע"ב.

ות"ת כנגד כולם: פאה שם פ"א מ"א.

ות"ת . . דע"י מצות . . וע"י כו': לעיל שם מציין לתניא פ"ה (בסופו).

ובגמ' מדייק . . מהקורא בתורה: ע"דו הוא גם לעיל שם. ויל"ע מה זה נוגע (ומוסיף) כאן. וראה לקמן הערה "הוא ע"ש".

ממשנה דהקורא כו': ברכות ט, ב (ושם: מכאן ואילך).

שמע . . ל' הסכת ושמע: תבא כו, ט. והכוונה (כמפורש לעיל שם) שהוא ל' הבנה.

הוא כלליות ומה: לכאוי צ"ל: הוא כלליות המצות ומה.

כמ"ש לך ה'. . לך הוי' הממלכה: דה"א כ"ט, יא. וראה זח"א יב, א (ונצו"א שם),

דששה חיבות ד"שמע" הן כנגד ששה מדות ("לך ה' הגדולה גו'"); ומהמשך הענין שם

הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ והם נגד שית תיבין יחודי' דשמע לך הוי' הממלכה הוא נגד בשכמל"ו פי' גדולה הוא ע"ש התפשטות גדולתו שמתפשט למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית מריש כל דרגין ועד סוף כל דרגין וכמו השמש נק' מאור הגדול הוא ע"ש התפשטותו לא מפני שהוא עצם גדול כמור"כ מדות הגדולה הוא ע"ש התפשטותו וזהו גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו עיר הוא מקיבוץ בתים הרבה ובית הוא מאבנים ואבנים הם כמ"ש בס"י שני אבנים בונים שתי בתים שלשה אבנים בנים ששה בתים דתיבה משני אותיות כמו אב יש בו ב' צרופי' אב בא שלשה אבנים בונים ששה בתים מכאן והילך צא חשוב שיש צירופי' עד אין שיעור ואימתי הוא גדול פי' שיוכלו לחיות ולהוה נבראים דשם הוי' לא יוכלו נבראי' לקבל כ"א כשהוא בעיר אלקינו שהוא כלליות עולם הדבור וע"י שעובר דרך עיר אלקינו שהוא כלליות עולם הדבור יכולי' נבראי' לקבל אור זה זה שמש ומגן הוי' אלקי' שש' אלקי' הוא מגן ונרתק לש' הוי' וזהו הגדולה התפשטות גדולתו אבל לגדולתו העצמיות

משמע (וראה זחי"ב קלט, ב — נסמן ברי"א לזחי"א שם), ובשכמל"ו הוא כנגד מל' (לך ה' הממלכה").

תיבין יחודי' דשמע : אוצ"ל (ראה הלי' בוח"א שם — בנוגע בשכמל"ו) : תיבין דיחודא דשמע (וכיו"ב).

גדולה הוא ע"ש התפשטות כוי' : ראה שעהיוה"א פי"ד (וראה שם גם בנוגע להמשך דשמש ומגן כוי'). וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין ענין ז' (ובמה שמצ"ן (בפנים שם) לתוי"א ולקר"ת).

למעלה עד . . . ולמטה עד כוי' : תקו"ז סתני"ז. ז"ח יתרו לה, סע"ג.

מריש . . . כל דרגין : הוספה.

נק' מאור הגדול : בראשית א, טז.

הוא ע"ש . . . עצם גדול : לעיל (ד"ה זה) שם "וכמ"ש ברי"ח ריש שער היראה (הכונה לפי"א) ברי"ה ונבוא, בחי' האי ע"ש" (אחי"כ שם גם לפי . . . ת"ת כל היום". וצ"ע השייכות וההמשך שם, ואולי שייך לסוף קטע שלפניו שם. וראה לעיל הערה ד"ה ובנמי מדייק).

כמור"כ מדות הגדולה : לכאוי' צ"ל : כמור"כ מדת הגדולה.

גדול הוי' כוי' : תהלים מח, ב.

אימתי הוא גדול כוי' : נסמן לעיל שם הערה 13.

כמ"ש בס"י : פי"ד מיי"ב (מס"ו לגי' הארז"ל. והלי' שם קרוב יותר להמועתק כאן). בנים ששה : לכאוי' צ"ל : בונים ששה.

דתיבה . . . בא : מכאן . . . אין שיעור : הוספה.

מכאן והילך צא וחשוב : המשך לי' הסי' שם (ושם) : ואילך . . . וחשוב מה שאין כוי'. ואוצ"ל ערו"ז גם כאן).

פי' שיוכלו . . . לקבל אור זה : הלי' כאן אינו ברור כ"כ. וראה לעיל שם (עי' רפז). שיוכלו לחיות ולהוה נבראים כוי' : אוצ"ל : שיוכל להחיות ולהחת נבראים (או : שיוכלו לחיות ולהיות (ולהתהוות) נבראים), והתיבות שלאח"י "דשם . . . כ"א" — הן לכאוי' כעין מאמר המוסגר.

זהו שמש ומגן כוי' : תהלים פד, יב. וראה בהנסמן לעיל הערה ד"ה "גדולה הוא". אבל לגדולתו כוי' : ראה תהלים קמה, ג (הובא כל הפסוק לעיל שם. וראה ר"ח שם

— בהמשך הענין).

אין חקר שבכ"מ ששייך השגה ה"ז רק התפשטות שם שייך קצת השגה אבל גדולתו העצמית אין חקר שאינו שייך שם השגה כלל ומדות גדולה זו היא לך שטפל ובטל לך לא"ס עצמותו ומהותו כמ"ש ב"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא עוה"ב ועוה"ב כולל כל ההשגות וכל העולמות רוחנים והכל נברא ביו"ד ויו"ד הוא צמצום ונקודה חדא ובה"א נברא עוה"ז כמ"ש בהבראם בה"א בראם שהוא ה"א זעירא ועצם ה"א הוא אתא קלילא דלית ביה מששו וכשיתבוננין האדם איך שאינו תופס מקום כלל ב' אותיות לגבי כלליות הדבור וכח הדבור וכ"ש לגבי מחשבה וכלליות המחשבה וכ"ש לגבי עצמיות האדם וכ"ש לגבי א"ס עצמותו ומהותו נמצא שמדות הגדולה והגבורה כו' טפלים ובטלים לך לבחי' ומדריגת דלאו מכא"מ איהו כלל וזהו מ"ש ה' אחד חיות מורה על ז' רקיעי' וארץ וד' מורה על ד' רוחות העולם שהם ו"ק מעלה זמטה ומורח ומערב וצפון ודרום ושרשם הוא משה מדות אלו גדולה וגבורה כו' והם בטלים לא"ס אלופו של עולם דמאחר ששרשם בטל ממילא הם ג"כ בטלים וכמ"ש הנה מקום איתי הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו שהמקום הוא בטל לא"ס ולך הוי' המלכה הוא נגד בשכמל"ו דהגם שבמלוכה שייך זמן מלך מלך ימלוד מ"מ לך הוי' הממלכה שטפל ובטל לך לבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל זהו פירוש אחד בלך הוי' הגדולה כו' ועו"ל פי' אחר לך הוי' הגדולה שיומשך

ומדות גדולה זו : לכאוי' צ"ל : ומדת גדולה זו.

היא לך שטפל כו' : ראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין ענין ק"ש (קרוב לתחלתו) ובהנסמן שם.

כמ"ש ב"ה . . . ביו"ד נברא . . . ובה"א נברא עוה"ז : נסמן לעיל (שם) סד"ה מים רבים הא'.

ביו"ד נברא . . . ויו"ד הוא צמצום כו' : ראה גם בהנסמן לעיל שם. וראה גם לעיל שם ד"ה לך ה' קרוב לתחלתו. ובכ"מ.

כמ"ש בהבראם בה"א בראם : בראשית ב, ד. מנחות כט, ב. ב"ר פי"ב, ב. שם, י. ועוד. אתא קלילא כו' : פיוט אקדמות קרוב לתחלתו (כאות ו'). וראה אגה"ק ס"ה (קו, ב). וראה גם אגה"ת פ"ד (צד, סע"ב). ועוד, דקאי על אות ה' שנברא בו העולם. וראה גם ב"ר שם, י.

וכשיתבוננין האדם : לכאוי' צ"ל : וכשיתבונן האדם.

שאינו תופס מקום . . . לגבי עצמיות האדם וכ"ש כו' : ראה תניא פ"כ. וראה גם שעהיוה"א ספ"ח (פה, סע"ב) ואילך. וראה גם לעיל (שם) ד"ה לך ה' קרוב לתחלתו. ה' אחד חיות מורה כו' : זהו המשך הביאור להפסוקים שמע וב"ש, ושייכותם להפסוק לך ה' גוי'.

חיות מורה כו' : ראה בהנסמן לעיל (ד"ה זה) שם הערה 20.

הנה מקום איתי : תשא לג, כא (ושם : אתי').

הוא מקומו כו' : לעיל שם מציינ' במד"ר ויצא פס"ח (ט) ע"פ ויפגע במקום.

הוי' המלכה : לכאוי' צ"ל : ה' הממלכה. ובשורה הבאה — הממלכה מטושטש בכ"ק.

שבמלוכה שייך מלך כו' : ראה שעהיוה"א פ"ו (פכ, א). וראה גם לעיל (ב"הנחות)

ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.

לבחי' דלאו . . . הגדולה כו' : תוספה.

דלאו . . . כלל : הקדמת תקויז — פ"א (יו, ב).

מבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל למדות הגדולה והגבורה והתפארת וארז"ל ת"ת
 זו מ"ת שמ"ת הוא תפארת דז"א דע"י שמדות הגדולה והגבורה כו' טפילי'
 ובטלי' לבחי' דלאו מכאמא"כ ע"ז נמשך מבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל למדות
 ולזה צריכי' תחילה ש' הוי' יו"ד צמצום ה"א התפשטות וא"ו המשכה ע"ז
 ממשיכי' מבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל למדות הגדולה והגבורה. והנה נת"ל
 שמיש לך הוי' הגדולה הוא מ"ש הוי' אחד והיכן מצינו באחד ההעלאה וההמשכה
 דהנה אחד מורה על ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות העולם בטלים לבחי' דאנת
 הוא חד ולא בחושבן שאינו בחושבן דע"ס כמ"ש מי כהוי' אלקינו בכל קראינו
 אליו ואי' בספרי אליו ולא למידותיו אפי' לא למדות החכ' וזהו ההעלאה
 וההמשכה הוא המאריך באחד שנמשך מלאו מכא"מ איהו כלל למדות וזהו כד
 אמליכתי למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם תו לא צריכתא שנמשך מבחי'
 דלאו מכא"מ איהו כלל למדות עד שיומשך למטה. והנה נת"ל שק"ש הוא
 כלליות כל המצות ושאר המצות הם פרטים וכל מה שיש בכלל יש בפרט ג"כ
 ממילאה יש בפרט ג"כ ב' בחי' אלו וצ"ל מה הם בפרט והענין דהנה אי' בספרי'
 שלפני כל מצוה צריכי' לומר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וצ"ל מה שייך יחוד
 קוב"ה ושכינתיה דאי' במדרש כל מה שבראתי בראתי וזוגות שוי"א חמה ולבנה
 כו' אבל כבודי יחיד ומיוחד ומה שייך לומר יחוד קוב"ה ושכינתיה. והענין
 הוא דהנה קדוש הוא בחי' שהוא קדוש ומובדל מגדר עולמות והוא בחי' סוכ"ע
 ושכינתיה הוא בחי' ממכ"ע מה הנשמה ממלא את כל הגוף כך הקוב"ה ממלא
 את כל העולם לכן נק' שכינתיה ע"ש ששוכן בתחתונים והיחוד הוא שיומשך
 מסוכ"ע לממכ"ע, ועפ"ז מתורץ המדרש דאמת דא"ס הוא יחיד ומיוחד וכמ"ש

וארז"ל ת"ת . . למדות הגדולה והגבורה : לעיל שם (ע' רסו) — בסגנון אחר (וברור

יותר).

וארז"ל : לעיל שם מוסיף (הל') „ובמתניתא תנאי, ומציין לברכות נה, סע"א.
 ש' הוי' יו"ד . . המשכה : ראה ער"ז לקו"ת אמור לג, ב, ובכ"מ.
 והנה נת"ל . . והיכן מצינו כו' : לעיל שם — בא הביאור בלא סגנון דקושיא ותירוץ.
 דהנה אחד כו' : כאן מתחיל הביאור על השאלה. ואוצ"ל : הנה אחד כו'.
 לבחי' דאנת הוא כו' : הקדמת תקו"ז שם.
 מי כהי' כו' ואי' בספרי : ואתחנן ה, ז, וראה בהנסמן לעיל שם הערה 26.
 למדות החכ' : לכאוי' צ"ל : למדת החכ'.
 המאריך באחד : אמליכתי . . צריכתא : ברכות יג, ב (ושם : אמליכתי . . צריכת).
 ממילאה יש בפרט : לכאוי' צ"ל : ממילא יש בפרט.
 אי' בספרי' : נסמן לעיל שם הערה 27.
 דאי' במדרש : לעיל שם מציין : במד"ר ואתחנן (פ"ב, לא) ע"פ שמע ישראל.
 ממכ"ע מה הנשמה כו' : ראה לקו"ת שם (לא, ב) ובהנסמן שם (ולכאוי' צ"ל : כך הקב"ה).
 שכינתיה ע"ש ששוכן : תניא פמ"א (נו, ב). פני"ב (בתחלתו. ושם : מלשון ושכנתי
 בתוכם כו').

מתורץ המדרש : ד"כל מה שבראתי כו" עם הל' „יחוד קוב"ה ושכינתיה".
 וכמ"ש יש אחד . . ואיתא במדרש : קהלת ד, ח (ושם : גם בן) וקה"ר שם (ושם :
 בן מאין יש לו). ולעיל שם (ע' רפח) מציין למי"כ (ע"ש). ובהעקף ל' המדרש לעיל שם,
 צ"ל לכאוי' „אחי במקום אמ".

יש אחד ואין שני לו וגם בן ואח אין לו ואיתא במדרש אח אין לו בן מנין לו אך כמה שמות יש להקביה כמו הוי' אלקי' שדי אד' והו' יחוד קוביה ושכינתיה דכמו שהוא יחיד ומיוחד כמו"כ יהי' יחוד השמות ג"כ והוא יחוד הוי' ואלקי' וכמ"ש וידעת היום והשבות אל לבביך כי הוי' הוא אלקי' כולא חד והו' על ל' הקבלה נק' יחוד קוביה ושכינתיה. והנה כמו"כ א"ל בפרש"י על חמוש ג"כ שהכוונה הוא מה שהמקובלי' קוראין יחוד קוביה ושכינתיה שהוא מפרש על פסוק הוי' אלקינו הוי' אחד מה שעתה הוי' אלקינו לע"ל יהי' הוי' אחד כמ"ש ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד. דהנה דבגמ' פריך ע"ז אטו האידנא לאו אחד הוא ותירץ שם על מ"ש ושמו אחד האידנא לא כמו שאני נכתב אני נקרא נכתב בש' הוי' ונקרא בש' אד' ולע"ל אני נקרא כמו שאני נכתב דהנה קרי וכת' הוא העלם וגילוי' עלמא דאתכסיא ועלמא דאיתגליא ובמדינה אומרים את השם בכינויו ובבהמק"ד אומרי' את השם ככתבו דהכת' הוא הוי' שהוא הי' הוה ויהי' כאחד והקרי הוא אד' שהוא אנת אשתמודעא אדון על כולא אין מלך בלא עם עם הוא ל' עוממות נפרדי' ועכשו איני' יכולים לקבל הש' הוי' כ"א ע"י העלם והסתר ש' אד' רק שבבהמק"ד הי' אומרי' את השם ככתבו ששם הי' עיקר גילוי' ש' הוי' כמ"ש והוי' בהיכל קדשו הגם שהיכל בגימ' אד' מ"מ העיקר הי' ש' הוי' וש' אד' הי' רק כמשארז"ל שרגא בניהרא מאי מהני לכן נק' ירושלים עיר אלקינו ששם הי' עיקר גילוי' ש' הוי' אבל במדינה

וידעת היום . . כולא חד : ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי'). וראה גם לעיל (ב"הנחות") רד"ה וידעת (ועוד) ובהנסמן שם.
 בפרש"י על חמוש : הכוונה ע"ה"פ שמע ישראל, כבסמוך (ולכא"ו צ"ל : על חומש).
 ביום ההוא כו' : זכרי' יד, ט.
 דהנה דבגמ' . . ותירץ שם : לעיל (ר"ה זה) שם מציון לספיג דפסחים (ג, א). ולכא"ו צ"ל : דהנה בגמ' . . ותירץ.
 קרי וכת' . . עלמא דאיתגלייא : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 34.
 ובמדינה . . ובבהמק"ד : ראה בהנסמן לעיל (ב"הנחות") ר"ה להבין ענין הקנינים קרוב לתחלתו.
 הוי' שהוא הי' כו' : זחיג רנה, סע"ב. וראה שעהיוה"א פ"ז (פב, א).
 אד' שהוא אנת כו' : ראה זחיג שם. שעהיוה"א שם (פא, ב).
 אנת אשתמודעא כו' : הקדמת תקו"ז — פ"א (יז, ריש ע"ב).
 אין מלך . . עם הוא כו' : ראה שעהיוה"א שם (ולעיל שם (ר"ה זה) ע' הג"ל, אינו מביא 'אין מלך כו"ו). וראה גם לעיל (ב"הנחות") ר"ה וידבר אאכה"ד קרוב לסופו ובהנסמן שם.
 איני' יכולים : לכא"ו צ"ל : אינם יכולים.
 כמ"ש והוי' בהיכל קדשו : הוספה — חבקוק ב, כ. וראה (בנוגע לענינו) אוה"ת (י"א) לתהלים ע' קפ.
 שהיכל בני' אד' : תקו"ז תי"ח (לב, א. לג, ב). וז"ח יתרו לה, א. וראה גם זחיג ערב, סע"ב.
 כמשארז"ל . . מאי מהני : חולין ס, ב (ושם : בטיהרא . . אהני). וראה גם שבת סג, ב. זחי"א כ, א (בנוגע שמש ולבנה ; הוי' ואלקים).
 לכן נק' ירושלים כו' : ראה אוה"ת שם ע' קפ"ב (ולכא"ו צ"ל : נק' ירושלים).

אומרי' את השם ככתבו ולע"ל יהי' גילוי שם הוי' וזהו וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר שבדיבר יהי' גילוי שם הוי' וזהו שפרש"י מה שעתה הוי' אלקינו לע"ל יהי' הוי' אחד שלע"ל יהי' גילוי ש' הוי' כמו"כ עתה ע"י תורה ומצות ממשיכי' גילוי שם הוי' רק שעתה הוא רק להוסיף אורות באצ"ל ולע"ל יהי' גילוי ש' הוי' למטה נמצא שמה שהמקובלי' קוראי' יחוד קוב"ה ושכינתיה פרש"י בפסוק ה' אלקינו ה' אחד, ומפני מה יכולי' ע"י המצות להמשיך בחי' שהרי נתלבשו בדברי' גשמים ציצית בצמר גשמי תפילין בקלף גשמי הגה זהו מ"ש ר"ט מעשה גדול דהנה מעשה הוא ל' כפייה והכרח כמו גט מעושה מעשין על הצדקה כשאינו רוצה ליתן כופין אותו שיתן ועיקר הכפייה הוא במל"ת שמבטל רצונו מפני רצון העליון כדאי' במשנה גול ועריות שנפשו של אדם מתאוה עליהם ומחמתן ופורש מהם זהו עיקר הכפייה ומ"מ במ"ע ג"כ שייך כפייה כמו מצות צדקה שמה שמרויח ביגיעה רבה ועצומה נותן לעני זה היפך הטבע וכמו"כ בתורה ג"כ שייך כפייה כדאי' ע"פ ושבתם וראיתם בין עובד אלקי' לאשר לא עבדו אינו דומה שונה פירקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד שבמה שחוזר פעם אחד יותר מרגילותו נק' עובד אלקי' והוא ביטול הרצון שעושה היפך טבעו ורצונו ועי"ז פועלים שיומשך תוס' אור בעולם דע"י הביטול נעשה צמצום למעלה בד"כ הוא צמצום הראשון שסילק אור הגדול על הצד דבכדי שיומשך תוס' אור צ"ל תחילה צמצום והוא ביטול הרצון וכמו בבהמק"ד ששם הי' גילוי אלקות דשם קבל משה פנימיות התורה כמ"ש ונועדתי לך שם מעל פני הכפורת וכמשנת"ל שהוא מה שתורה קנין אחד נמצא שהי' שם גילוי אלקות מ"מ אי' צמצים שכינתו בין שני בדי ארון כמו"כ שבכדי שיומשך תוס' אור צ"ל צמצום זה פועלים ע"י ביטול הרצון במצות. וכ"ז במצות פרטים כמו"כ בק"ש שהוא כלליות כל

וראו כל בשר כו': ישע"י מ, ה.

ע"י תורה ומצות: בכי"ק נכתב בתחילה (רק) "תורה", וע"ג התיבה — מצות. וצ"ע אם הכוונה כנדפס (וכ"ה לעיל שם ע' רפט); או הכוונה ש"מצות" היא במקום "תורה", וכמו שממשיך (אחרי כמה שורות) "ומפני מה . . מצות" (משא"כ לעיל שם (עוה"פ) תומ"צ). להוסיף אורות באצ"ל: ראה לקו"ת מטות פג, א. סה"מ תקס"ז ע' שם ואילך.

להמשיך בחי' שהרי: לכאוי' צ"ל: להמשיך בחי' זו שהרי.

מעשה הוא ל' כפייה . . כמו גט מעושה מעשין כו': ראה לקו"ש חיי"ב ע' 238⁹ ובהערות שם.

כדאי' במשנה: לעיל שם מוסיף: סוף מסי' מכות (כג, ב).

כדאי' ע"פ ושבתם . . אינו דומה . . היפך טבעו ורצונו: לעיל שם (רק) "כשלומד וחוזר יותר מרגילותו כמ"ש בס"ש"ב פט"ו". וראה חגיגה ט, ב — עה"פ מלאכי ג, ית. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה וידעת.

בד"כ הוא: אוצ"ל: ובר"כ הוא.

צמצום הראשון שסילק כו': ראה גם ד"ה הנ"ל קרוב לסופו ובהגסמן שם. וכמו בבהמק"ד . . כמ"ש ונועדתי . . וכמשנת"ל כו': סד"ה הקורם. וראה בהגסמן

שם.

כמ"ש ונועדתי . . הכפורת: ראה תרומה כה, כב.

צמצים שכינתו כו': ראה בהגסמן לעיל שם (ע' רצ) הערה 45.

המצות ג"כ צ"ל ביטול הרצון וזהו מ"ש למס"נ באחד שיבטל כל הרצונות כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא הפצתי בארץ שמים וארץ הם ג"ע העליון וג"ע התחתון וכל בחי' שעמך לא הפצתי כ"א א"ס עצמותו ומהותו ומכ"ש לבטל כל הרצונות ורות וזהו ביטול הרצון שבק"ש שהוא כלליות כל המצות וכמו"כ יש במצות פרטים וזהו למה קדמה שמע לוחי' אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות עול מל' שמים הוא כלל ועול מצות פרט. וזהו רמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא כמו שבאבר השראת הנפש כמו"כ במצות השראת א"ס לכן יש בק"ש רמ"ח תיבות כנגד רמ"ח פקודי', וזהו הוקשה כל מצותיה של התורה לתפילין דבתפילין אנו רואי' שכותבים על קלף גשמי ובדיו גשמים ד' פרשיות שהם נגד ד' מוחין קדש חכ' והי' כי יביאך בינה שמע והי' אם שמוע דעת שנחלק לחו"ג וכותבי' אותי' בדיו גשמי על קלף גשמים שעכשיו הם דומם ותחילה הי' צומח ובאמת כל המצות ג"כ מדברים גשמים ויש השראת אלקות כמו תרומה שהוא מדברים גשמים והוא תרומה להוי' והוא כמ"ש ארוממך אלקה המלך וכמו צדקה שהוא מדבר גשמי והוא מ"ש צדיק הוי' בכל דרכיו שהוא השפעת יסוד שנשפע בעולמות והוקשה לתפילין מפני שבתפילין ניכר יותר. נמצא שק"ש הוא כלליות כל המצות לכן יש בק"ש רמ"ח תיבות שהם נגד רמ"ח פקודי' ויש תר"ך אותיות נגד תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן וע"י מעשה שהוא כפייה והכרח ממשיכים שיהי' גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו.

מ"ש למס"נ באחד : ראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה כל שיראת חסאו ובהנסמן שם (ובכ"ק — חיבת מ"ש אינה ברורה).

מי לי בשמים . . עצמותו ומהותו : לעיל שם ע' הג"ל ליתא. ובמקום זה — הענין דבכל לבבך בשני יצרך.

מי לי . . ג"ע העליון כו' : תהלים עג, כה, וראה חו"א נח ט, א. תולדות יו, ד. לקו"ת אמור לא, ג. ובכ"מ.

למה קדמה כו' : ברכות יג, א — במשנה.

רמ"ח פקודי' כו' : נסמן לעיל (ד"ה זה) שם הערה 49.

כמו שבאבר כו' : ראה חו"א יתרו סח, ג ואילך. ובכ"מ.

יש בק"ש רמ"ח תיבות כנגד כו' : נסמן לעיל שם הערה 48.

וזהו הוקשה כו' : ראה בתחלת המאמר ובהנסמן שם.

הוקשה . . שכותבים . . השראו אלקות . . ניכר יותר : ראה לקו"ת אמור לג, א.

ובדיו גשמים . . קלף גשמים : לכאוי' צ"ל : ובדיו גשמי . . קלף גשמי.

ד' פרשיות . . ד' מוחין כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 52.

וכותבי' אותי' . . ויש השראת : התיבות "אותי' . . ויש" — אינן ברורות בכ"ק.

כמו תרומה . . והוא תרומה לה' . . כמ"ש ארוממך כו' : ראה תשא ל, יג (ואוצ"ל

— כלעיל שם ע' רצא : תרומת ה', ואו מתאים יותר (לכאוי') הענין. וראה ויקהל לה, כד.

תהלים קמה, א (ושם : אלקי). הכונה כאן (וכן בהמשך) — אינה ברורה. אבל ראה

לעיל שם, דמפרט יותר.

צדיק הוי' : תהלים שם, יז.

ויש תר"ך . . וז' מצות דרבנן : לעיל שם ליתא. וראה בנוגע לתר"ך אותי' בעשה"ד

(מצות) — לעיל (בהנחות") סד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם. וצ"ע השייכות לכאן.

וז' מצות : בכ"ק נכסלה חיבת "מצות".

כי נר מצוה ותורה אור. מצוה נק' נר ותורה נק' אור. הנה בגמ' ס"פ ה' דברכות שוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז וחלה בנו של ר' יוחנן בן זכאי אמר חנינא בני בקש עליו ויחי' הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמי' וחי' אמר ריב"ז אלמאלי הטיח בן זכאי ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא הי' משגיחין עליו א"ל אשתו וכי חנינא א"ל לאו הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך ופירש"י הוא כעבד לפני המלך בן בית נכנס ויצא שלא כשר לפני המלך ופירש"י הוא כעבד לפני המלך בן בית נכנס ויצא שלא ברשות ואני כשר לפני המלך שאינו רגיל לבוא לפניו. ולכאוי' צ"ל מה שפרש"י על ריב"ז שאינו רגיל לבוא לפניו דהאי' בירושלמי ובמדרש ע"פ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותם הוי זהירין בתורה ומצות שבשעה שאתם זהירין בתורה ומצות אני קרוא אתכם קרובים שנא' לבני ישראל עם קרובו וריב"ז הי' שר התורה כדאי' במשנה חמשה תלמידי' הי' לו לריב"ז שהוא הי' מקור תושבע"פ ואיך שייך לומר אינו רגיל לבוא לפניו. ובאמת מדרש זה גופא אין לו הבנה דמדרש קאמר אני קרוא אתכם קרובי' וכת' אשר לו אלקים קרובים אליו משמע שכביכול אלקים קרובי' אליו נמצא שאין לו הבנה כלל אבל מ"מ קאמר שבזמן שזהירין בתורה ומצות אני קרוא אתכם קרובי' וריב"ז שהי' שר התורה אינו רגיל לבוא לפניו. אך הענין הוא דהנה מצינו פלוגתא בגמ' תלמוד גדול או מעשה גדול ר"ט סבר מעשה גדול ונת"ל

כי נר מצוה כו' : משלי ה. כג.

ס"פ ה' דברכות : לו, סעי'ב. ושם (ולכאוי' כצ"ל גם כאן) : אמר לו חנינא . . עליו רחמים ויחי' . . אלמלי . . חנינא גדול ממך א"ל לאו אלא הוא דומה כעבד . . ואני דומה כשר כו'. ובפרש"י שם נכנס ויצא כו'.

דהאי' בירושלמי : בכייק אינו ברור, ואולי הוא : דאי' (ואוצ"ל : דהא איתא) בירושלמי.

בירושלמי ובמדרש ע"פ : דב"ר ס"פ נצבים (בשינויים. וכ"ה בילקו"ש לתהלים קמח, יד. ועל ב' פסוקים אלו לא נסמן בבית אהרן לירוש'. ואוצ"ל כאן : ילקו"ש). נצבים ל, יד (ושם) : ובלבבך לעשותו).

אני קרוא אתכם : כ"ה בכייק (כאן. וכן לקמן בסמוך — בי"ט). ולכאוי' צ"ל : אני קרוא אתכם.

שנא' : תהלים ש.ב.

וריב"ז הי' שר התורה : ראה חדא"ג מהרש"א ברכות שם : היו צריכין לו רבים לת"ת שהי' באותו דור אבי"ד. וראה לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' שמ : שר התורה שהיא בהי' חכ', ולכן משמת ריב"ז בטל זיו החכמה (סוטה מט, א — במשנה) ; ולפינו הראי' היא, מזה שחמשה תלמידים כו' — והרי מהם (ותלמידיהם כו') הוא עיקר תושבע"פ.

כדאי' במשנה : אבות פ"ב מ"ח (מ"ט בסידור אדה"ו).

דמדרש קאמר . . וכת' . . משמע כו' : עדין הוא ברדיה שלאחי"ו. והסגנון כאן (וגם שם) אינו ברור כ"כ (ואוצ"ל : דבמדרש קאמר), אבל הכוונה ברורה : במדרש משמע, שישאל קרובים להקבי"ה, ובפסוק אשר לו גוי' (ובפרט ע"פ מרז"ל שהוא לקמן שם) משמע להיפך — ש(רק) אלקים קרובים אליו, ולא שישאל קרובים לאלקים. ביאור לסתירה זו — ראה לקו"ת שלח מ, ד (הובא לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ריש ע' שג).

וכת' אשר . . משמע כו' : ואתחנן ד, ז. וראה בהנסמן בהערה הקודמת.

מצינו פלוגתא בגמ' : קידושין מ, ב.

ונת"ל : בדי' הקודם (קרוב לסופו). וראה בהנסמן שם.

שמעשה הוא לי כפייה והכרח כמו גט מעושה מעשין על הצדקה לכן נק' מצות עשי' ונתלבשו בעשי' יש כמה מכווני' ועיקר הוא מפני שעשי' הוא לי כפייה והכרח כמו שאנו רואין בצדקה שהוא כלליות כל המצות וצ"ל בה כפייה דהוא מייגע בכל חיי נפשו עד שמרויח ואח"כ נותן לעני' ה"ז היפך הטבע כמרי"כ בכל המצות כמו בתורה אינו דומה שונה פרקו מאה פעמי' לשונה פרקו ק' פעמי' ואי' ועי"ז נק' עובד אלקי' דאלקים בגימ' הטבע ועי' ששובר טבע ועושה היפך הטבע עי"ז נק' עובד אלקי' לכן נק' בשם עשי' ועי' כפייה והכרח וביטול הרצון שלמטה פועלי' שיעשה למעלה צמצום ונת"ל שהוא צמצום הראשון שסילק אור הגדול על הצד והוא כביכול כעין ביטול הרצון ועי"ז א"ל גילוי אלקר' דצמצום הוא סיבת הגילוי כמו שאנו רואי' בבהמק"ד ששם הי' עיקר גילוי אלקר' מ"מ צמצום שכינתו בין שני בדי ארון הגם דאי' במשנה משה קבל תורה מסיני ועיקר קבלת התורה הי' שם מ"מ עיקר קבלת פנימית התורה הי' במשכן וזהו בד"כ מה שתורה נק' חתן וזהו תורה קנין אחד שחשיב בספרי ובוזה נכלל הדרכי קנינים ומה שבגמ' ומיכלתא חשיב ד' קנינים ובברייתא חשיב ה' הם רק מפרשים ומבארי' הקנינים ובאמת בספרי שחשיב ג' קנינים וחשיב תורה קנין אחד קאי על פנימיות התורה ובוזה נכלל הדרכי קנינים ופנימיות התורה קבל משה במשכן מ"מ צמצום שכינתו בין שני בדי ארון דכדי שיהי' גילוי צ"ל תחילה צמצום וצמצום הוא עי' ביטול הרצון שלמטה לכן סבר ר"ט מעשה גדול. ור"ע סבר תלמוד גדול ואינו נ"מ אי הגי' תלמוד או לימוד פי' תלמוד גדול תלמוד בעצם גדול לא כמו המסקנא דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה אלא תלמוד בעצם גדול דהנה אורייתא

ונתלבשו . . מכווני' : הסגנון (והכוונה) כאן, אינו ברור כ"כ. בצדקה שהוא כלליות כל המצות : ראה תניא פל"ז (מת, ב), ושם, שלכן נק' בשם מצוה סתם בכל תלמוד ירוש'. דהוא מייגע . . ואח"כ נותן כו' : ראה תניא שם. וראה גם לעיל (ב.הנחות") ד"ה אנת הוא קרוב לתחלתו. אינו דומה . . נק' עובד אלקי' : חגיגה ט, ב — ע"ם מלאכי ג, ית. וראה גם ד"ה הקודם שם.

דאלק' בגימ' הטבע : פרדס שייב פ"ב. ועי' כפייה . . ונת"ל כו' : ד"ה הגיל שם. וראה בהנסמן שם. בבהמק"ד ששם . . בדי ארון ; פנימיות התורה . . ביטול הרצון שלמטה : ראה ד"ה הגיל ור"ה שלפניו (קרוב לסופו), ובהנסמן שם. דאי' במשנה . . ועיקר קבלת . . הי' שם : אבות רפ"א. וראה גם ירוש' סאה פ"ב ה"ד : מקרא משנה כו' אפי' מה שתלמיד כו' נאמר למשה בסני'. וראה עדין ברכות ה, א. שבגמ' ומיכלתא : לכאור' צ"ל : שבגמ' ומיכלתא.

ואינו נ"מ . . או לימוד : ראה קידושין שם (ותוד"ה תלמוד גדול) — תלמוד ; ובתוד"ה והאמר מר (ביק' יו, א) — לימוד.

פי' תלמוד גדול כו' : מכאן — ישנו גם (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) לעיל (באמצע ד"ה ולהבין כו') ס"ע רצה ואלך. ע"ש.

דהנה אורייתא . . נמשך במצות לכן תלמוד גדול : ראה גם תו"א תרומה עט, ג (ומבאר מה שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה).

אורייתא מחכ' נפקת : נסמן לעיל שם ע' רצו הערה 14.

מחכ' נפקת שרש התורה הוא מחכ' וחכ' הוא כח מ"ה ביטול כמ"ש ואנחנו מה דאוא"ס אינו שורה אלא במי שמבטל א"ע ואי' בסש"ב אחד האמת והו מדריגת החכ' ומה שחכ' נק' כח הוא ע"ש אתדבקותא לבינה ומ"ה נק' ע"ש אתקרבותא לבחי' שלמעלה ממנה ובוה מתורץ מה שלפעמים מצינו שנק' חכ' אין כמ"ש והחכ' מאין תמצא ולכאוי' צ"ל מה מביא מפסוק זה והלא לא כתי' רק מאין תמצא ומנין שהחכ' נק' אין וזהו מפני שהחכ' נק' מ"ה ע"ש אתקרבותא לבחי' חכ' הקדומה או בד"כ מה שקוראין קדמון ושרש התורה מחכ' נמצא שהשראת אוא"ס הוא בתורה לכן סבר תלמוד גדול והנה מבשרי אחזה דהנה אנו רואין שחיות הנפש הוא בכל האברים אפי' בצפורן הרגל כח המעשה ביד כמ"ש מעשה ידיך כח ההילך ברגל נמצא שיש חיות בכל האברים מ"מ עיקר השראת החיות הוא במוח שבראש כמו"כ עיקר השראת אוא"ס הוא בתורה ואח"כ נמשך במצות לכן תלמוד גדול והוא כענין איהו וחיותו חד איהו וגרמוהי חד חיותו הוא חכ' כמ"ש והחכ' תחי' וגם לפי דחיותו הוא אור הוא ג"כ תורה כמ"ש ותורה אור וגרמוהי הוא כלים והם מצות כמ"ש נר מצוה כמו שהנר הוא כלי לשמן ופתילה ואור כמו"כ מצות כלים להשראת אוא"ס הגם שפעמים

וחכ' הוא . . כמ"ש ואנחנו מה : תניא פ"ג תוי"א מביא צ, א ; צט, ג (ועוד). בשלח טו, ז (ושם : ונחנז).

דאוא"ס אינו שורה כוי' : תניא פליה (וראה גם פ"ו). וראה הערה הבאה. ואי' בסש"ב כוי' : לעיל שם מציין "פליה בהגיה בלי ההי"מ זילי" (הובא גם בתוי"א תרומה שם).

ומה שחכ' . . תלמוד גדול : לעיל שם — ליתא כ"ו. ומה שחכ' נק' . . שלמעלה ממנה : והחרים תרלי"א ע' נג — מפרדס (ראה שער ערה"כ ערך חכמה).

שלפעמים מצינו . . כמ"ש והחכ' כוי' : איוב כה, יב. לקו"ת פקודי ג, סע"ג ואילך. במדבר יז, א. ועוד.

ולכאוי' צ"ל כוי' : ראה תוי"א מביא צ, א : מאין תמצא ולא אין ממש. חכ' הקדומה . . קדמון כוי' : ראה תוי"א שם צה, ב"ג. צט, ג. ובכ"ת. ומבשרי אחזה : לי הכתוב — איוב יט, כו.

דהנה אנו רואין כוי' : ראה תוי"א תרומה שם. לקו"ת פקודי ג, ב"ג. ועוד. כמ"ש מעשה ידיך : ישע"י סד, ז. תהלים קכ, כו ; קמג, ה. ועוד. כח ההילך : לכאוי' צ"ל : כח ההילוך.

מ"מ עיקר . . במוח שבראש : ראה תניא פניא (הובא גם בתוי"א ולקו"ת שם). כענין איהו כוי' : לעיל שם מציין לזהר. וראה הקדמת תקויו ג, א. חיותו הוא חכ' כמ"ש כוי' : קהלת ז, ב. תוי"א יתרו ע"א, א. וראה גם לקו"ת שה"ש

לט, ג — מע"ח. וגם לפי' : אגה"ק רס"כ. תוי"א בראשית ג, א. לקו"ת פקודי ג, סע"ב. ועוד. וראה גם לעיל שם ובהנסמן שם הערה 16.

כמ"ש ותורה אור . . נר מצוה : משלי ה, כב. כמו שהנר כוי' : ראה אוה"ת ג"ך עה"פ (ס"ע תקסח ואילך) — משליה. שם ע' תקעו"ז. ועוד.

הגם שפעמים . . מ"מ כוי' : לעיל שם (ע' הני"ל) ליתא. שפעמים מצינו . . העליון : לקו"ת אמור לג, סע"א (מאגה"ק ס"ז — קכו, א). ועוד.

מצינו שמצות הם כלים רחבים לקבל מאד. העליון מ"מ ה"ה כלים לכן סבר ר"ע תלמוד גדול לפי שהעיקר השראת אוא"ס דוקא בתורה כמו שעיקר השראת הנפש במוח הגם שא"א שאין המשל דומה לנמשל שבמשל יש התחלקות חב"ד חג"ת נה"י חב"ד הוא ראש חג"ת הוא חסד דרועא ימיני גבורה דרועא שמאלי ת"ת גופא ונה"י הוא רגל ובד"כ הם ראש אמצע. סוף ואנו מצינו חכמה ביד מה שאין ברגל כמו כתיבה שהוא דוקא ביד דאם להוציא שכל מהעלם לגילוי בלי אמצעית אותיות הדבור. צ"ל דוקא ביד ולא ברגל כמו"כ ציור דוקא ביד הגם שיש ציורים שאפשר לעשות גם מ"מ הדקות הוא דוקא ביד נמצא שיש ריחוק הערך בין סוף לאמצע וכ"ש לראש, נמצא שיש התחלקות ובנמשל אין התחלקות כדאי' במדרש ע"פ אורח חיים פן תפלט נעו מעגלותיה לא תדע אל יהיא יושב ושוקל את המצות דחמורות שבחמורות וקלות שבקלות מתן שכרן שוה חמורות שבחמורות כבוד אב מפני שכבודו הושווה לכבוד המקום וקלות שבקלות הוא שלוח הקן מ"ש שוה שבשניהם מתן שכרן אריכת ימים ובל"ת כתי' נמי מכל משמור נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים מכל מה שאמרו לכך בתורה השמר שאין אתה יודע מאיזה מהן יצא לך חיים נמצא שבנמשל לא יש שום התחלקות. אך הענין הוא דהנה באמת המשל ג"כ מבלי אשר נמצא ראש וסוף דאנו מצינו מעלה ברגל מה שאין בראש שהרגל נושא את הראש וברוחניות ג"כ כתי' גבי משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו הגם שהם רק רגלי מ"מ עי"ו נעשה אנכי

לפי שהעיקר : אוא"ל : לפי שעיקר.

הגם שא"א שאין . . נמצא שיש התחלקות : לעיל שם — בקיצור ורק הנקודה מכו"נ. ושם : שבזה י"ל שאין כו' (ואולי צ"ל עדי"ו גם כאן, כי "שא"א" (לכא"ו ר"ת : שאנו אומרים) — אינו מתאים כ"כ לכא"ו).

חב"ד הוא ראש . . רגל ובד"כ . . סוף : ראה לקו"ת שם (לא, אי.ב. לב, ג), ועוד. חסד דרועא ימיני כו' : הקדמת תקו"ו — פ"א (יו, ב), ושם : ימינא . . שמאלא. ונה"י הוא רגל : סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשכא ; תשסב. וראה גם סה"מ תקס"ב ע' קסט. אוה"ת גי' ע' תקס"ו ובהנשמן שם.

דאם להוציא . . דוקא ביד : לכא"ו צ"ל : דאם להוציא. והכונה בפשטות, דגילוי השכל (לזולת) הוא (בעיקר) ע"י דיבור, או (ע"כ) ע"י כתיבה ביד. גם מי"מ : לכא"ו צ"ל : גם ברגל מי"מ.

כדאי' במדרש ע"פ : דב"ר פ"ו, ב (התוכן) ; משלי ה' ו' — נסמנו לעיל בפנים שם. ומציין שם גם לירוש' פאה פ"א ה"א (ג, א). מ"ש שוה : ר"ת : מתן שכרן שוה.

אריכת ימים . . שאמרו לכך : לכא"ו צ"ל : אריכות ימים . . שאמרו לך. מכל משמור . . מכל מה שאמרו כו' : משלי ה', כג ופרש"י שם (בשם התחומא) ; ירוש' שם — הובאו לעיל שם בפנים (ע' רצו).

מבלי . . וסוף : ע"ד ל' הכתוב — קהלת ג' יא. וראה בהנשמן בהערה הבאה. וראה גם סה"ע חב"ד ח"א ע' צח ובהנשמן שם.

דאנו מצינו מעלה . . את הראש : ראה תו"א בראשית א, ב. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשי"א ; תשי"ב. ועוד.

וברוחניות ג"כ כתי' . . אנכי בקרבו ; וכדאי' . . במתנה : בהעלותך יא, כא. וראה תו"א וסה"מ שם.

בקרבו וכדאי' כולם לא נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועיי שחטאו נטלה ממנו אלף אורות רק בשבת גותנין לו במתנה וכמו שאנו מצינו יתרון בתמכין דאורייתא כמו זבולון וישכר ועל לעיל כתי' ועמדו רגליו ביום ההוא נמצא שהמשל הוא משל מכות. והוה שארז"ל ויתר הקב"ה על ע"ו וגילוי עריות ושפיכת דמים ולא ויתר על מאסה של תורה שנא' על מ"ה אבדה ויאמר ה' על עזבם את תורת ע"ו וג"ע וש"ד לא כתי' כאן אלא על עזבם את תורת ע"ו וז"ל והלא ג' עבירות אלו הם מלי"ת החמורות שהם נגד ג' דברים שהעולם עומד עליהם וג' דברים אלו הם כנגד כולם וממילא הג' דברים ע"ו וג"ע וש"ד ג"כ נגד כולם ע"ו ויתר ותורה שהוא מ"ע דמי שעבר על מ"ע ושכ אינו חז משם עד שמוחלין לו ע"ו לא ויתר ועוד צ"ל ל' מאסה של תורה והי' צ"ל ביטול תורה ומאחר מאסה של תורה משמע שהי' עוסקי' בתורה רק שמאסו בה וצ"ל מ"ע מאסה ש"ת. אך הענין דהנה רמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא כמו שאנו רואים באברי' שאם חסר א' מאברים החיצונים שיהי' איזה קלקול בא' מאברי' החיצוני' שהוא גרע טפי מאם הי' חסר כל האבר מ"מ אפשר להעלות ארוכה ע"י תרופה תעלה וסמים רפואה אבל יארע קילקול באחד מאברים הפנימים כמו גיקב קרום של מוח או נקב הלב לבית חללו טרפה וטרפה אינו חיה שא"א להעלות ארוכה כמ"כ במצות דכמו שהאברים הם כלים

וכדאי' כולם כו' : ברכות לב, א — הובא בפרשיי תשא לב, ז (ושם) (ולכארי כצ"ל גם כאן) : כלם נתתי.

נטלה ממנו . . רק בשבת כו' : בטה"מ שם ס"ע תשכ מציין ע"ו . כמ"ש בכתבי הארז"ל. וראה סידור הארז"ל ב"ישמח משה" דתפלת שבת ; מ"ח מס' שחרית דשבת פ"ח מ"ה.

יתרון בתמכין . . זבולון וישכר : ראה ברכה לג יח ובפרשיי. תוי"א תרומה פ, ב"ג ועוד.

ועל לעיל כתי' : זכרי' יד, ד (והיינו, המעלה ד"רגלים. ולעיל שם (במקום זה) : ועי' בדי"ה ועמדו כו'. וראה אוה"ת ג"ך ח"א (עה"ט) ע"י תקכא ואילך. והוה שארז"ל : לעיל שם מציין לפתיחתא דאיכ"ר (ב). שנא' על מ"ח . . תורתי : ירמ"י ט, י"א.

שחטם נגד . . ג"כ נגד כולם : לעיל שם ליתא. וראה אוה"ת ואתחנן ס"ע עדר. ג' דברים שהעולם עומד עליהם : אבות פ"א מ"ב.

כולם ע"ו ויתר : לכארי צ"ל : כולם איך ע"ו ויתר.

דמי שעבר . . שמוחלין לו : יומא פו, א (ולעיל שם ליתא).

ומאחר מאסה : לכארי צ"ל : ומאחר שאומר ה' מאסה.

אך הענין דהנה רמ"ח כו' : ראה לקמן בהערה ד"ה פתיחות כתי'.

בהחילוק בין תורה למצות ; אברים פנימים וחיצונים — ראה גם לקרי"ת מסעי צא, ד. צב, סעי'ג ואילך. סה"מ תקס"ו ד"ה ושנתם (ע"י דש ואילך) וכיאורו (ע"י שיא ואילך). אוה"ת פינחס ע"י איקב"ל ; איקב"ד. ועוד.

רמ"ח פקודי' . . כמו שאנו כו' : ראה גם טר"ה הקודם.

שחוא גרע טפי כו' : להעיר מחולין גז, א — במשנה. ובגמ' שם גז, סעי'א ואילך

(ולעיל שם ליתא. וראה שם ס"ע רצו ואילך — משמע להיפך).

ע"י תרופה תעלה וסמים מרפא : ה"ל צע"ק. וראה לעיל ע"י הני"ל.

אבל יארע : לכארי צ"ל : אבל כאשר (או : אם) יארע.

ניקב קרום . . חללו טרפה : ל' המשנה שם מב, א (ולכארי צ"ל : ניקב הלב).

וטרפה אינו חיה : חולין שם בגמ', וש"ג.

להשראת החיות כמו"כ מצות כלים להשראת אוא"ס. וזהו ויתר על ע"ז וג"ע וש"ד ולא ויתר מאסה של תורה דפ"י ויתר א"פ שמוחלין לו הא אי' בגמ' האומר הקב"ה וותרן יותרו חייהי ובמדרש אי' ה' יותרו יומיהו אלא פ"י מאריך אף וגבה דיליה וזהו ויתר כ"י שאם ה"י הפגם רק מה שעברו על המצות ע"ז ה"י ויתר שהוא כמו שנחסר או נתקלקל אבר א' מאברים החיצונים ע"ז ה"י מאריך אף עד שיעשה תשובה וגדולה תשובה שמביאה רופאה לעולם אבל מאסה של תורה ע"ז לא ויתר דענין מאסה של תורה כדאי' בגמ' מס' נדרים של ברכו בתורה תחילה ופ"י הר"ר יונה שלא היתה חשובה בעיניהם לברך עליה וע"ז לא ויתר דאורייתא מחכ' נפקת וחכ' מוחא וה"ז כמו ניקב קרום של מוח דלא המשוכו אור כללי לכלי כלליות לכן לא ויתר ע"ז. וביאור ענין דויתר על ע"ז וג"ע וש"ד ולא ויתר על מאסה של תורה דהנה אי' בגמ' בגיטין גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם כסבר שהרג א"ע ולכא"ו צ"ל למה הראו הקב"ה ענין כזה שהוא פחיתות כתי' על דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה ובאמת אין לו גוף ואין לו דמות הגוף ואינו שייך לומר

ויתר על . . ויתר מאסה : לכא"ו צ"ל : ויתר הקב"ה על . . ויתר על מאסה.

א"פ שמוחלין : ר"ת : אין פירושו שמוחלין.

אי' בגמ' . . ובמדרש א"י : לעיל שם (ע' רצו) מצ"ן לפ"ה דביק נ, סע"א (ושם : חייו) ולב"ר תולדות פס"ו (ד). ובב"ר שם (וכ"ה בירוש', תנחומא (תשא כו) ועוד — נסכנו בב"ר שם) "בני מעוה"י. אבל ראה מ"כ שם (בשם הערוך) : מעוהי ויומוהי.

אלא פ"י מאריך כ"י : עדין הוא בב"ר שם (בל"י חיבת "פ"י" . . וצע"ק כאן). ובכ"מ (שבהערה הקודמת) "מאריך רוח"י" (וכי"ב).

עד שיעשה תשובה : ראה ע"ז יוסף (מיפ"מ) לתנחומא שם (ולעיל שם ליתא). ובכ"מ אינו ברור "שיעשה", ואולי הוא : שיעשו.

וגדולה תשובה כ"י : יומא שם, סע"א — כ"י הבי"ח (ולעיל שם ליתא). ולכא"ו צ"ל :

רפואה.

תורה כדאי' : לכא"ו צ"ל : תורה הוא כדאי'.

בגמ' מס' נדרים שלא כ"י : לעיל שם (ע' רחצ) מצ"ן לר"פ ס"א ע"א (ולכא"ו צ"ל : שלא ברכו).

ופ"י הר"ר יונה : לעיל שם "הובא בר"ן, וכ"מ בפירוש בגמ' כ"מ דפ"ה" (סע"א ואילך. וצע"ק מהי הרא"י משם יותר. ואוצ"ל שם "בפרש"י בגמ' (או : בפירוש ברש"י בגמ'.) דשם מפורש כ"ך (משא"כ בנדרים)).

בעיניהם . . אור כללי : בכ"מ : בעיניהם . . אור לכללי.

דאורייתא מחכ' נפקת ; וחכ' מוחא : זח"ב פה, א ; קכ"א, סע"א (וראה גם ב"ר פ"י, ה). תקי"ו בהקדמה — פ"א (יו, ב).

וביאור ענין דויתר . . דהנה אי' בגמ' כ"י : ראה (ע"ד הביאור דכאן) סה"מ תקס"ו שם (ע' שח ואילך ; ש"ד ואילך).

בגמ' בגיטין : לעיל שם מוס"ף, ד' נ"ו ע"ב.

פחיתות כתי' : מתיבת "כתי' עד "מועיל לו כלום", נכתב מתחילה לע"ן (אחרי "אך הענין דהנה"י) ושם חיבות אלו הן במוסגר, וכתוב שם בצד העי' : מתיבת כתי' עד חיבת כלום שייך ללקמן אחר חיבת פחיתות (ואולי מצד זה נשמט כאן חיבת "דהנה"י. ואוצ"ל גם כאן (כלעיל שם) "אך הענין דהנה"י ; אחרי מוסגר זה באו התיבות "רמ"ח סקורי" . . שהוא פחיתות", ובצד העמוד אחרי חיבת זו : לכאן שייך מ"ש לעיל מתיבת כתי' עד חיבת כלום.

כתי' על כ"י : יחזקאל א, כו.

ובאמת אין . . את האוזן : לעיל ע' הנ"ל ליתא. וראה לקו"ת סקורי ג, ג. ובכ"מ. אין לו . . דמות הגוף ; ולא נערך אליו קדושתו : נוסח פיוט יגדל.

שום ציור למעלה ולא נערוך אליו קדושתו ית' רק שחכמים ונביאים דיברו כן בדרך משל ניתנה רשות לדבר כדי לשבר את האוון אדם הוא אל"ף דם דהנה הדם הוא הנפש ועיקר הילוך הדם הוא באברים הגם שיש בבשר ג"כ מ"מ עיקר הילוך הדם הוא בגידים ובכל אבר נכנס גיד המחייה אותו והנה דם כולל מ"ע ומל"ת דסס"ה ל"ת שס"ה גידי' ורמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא דבאמת מל"ת גובהי' במעלה ממל"ת שהרי שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח נמצא שמל"ת תלויים ב"ה ומ"ע תלויים ב"ה וכמו שיש ריחוק הערך בין ו"ה ל"ה כמ"כ יש ריחוק הערך בין מ"ע למל"ת מ"מ בדם נכללו מ"ע ומל"ת ואלף הוא בחי' שגבהה יותר מדם רק שבתורה כתי' וזאת התורה אדם שנמשך גם האל"ף אבל מצות הם רק דם והנה אנו רואים כשנעשה נקב בגידי' הדם יוצא הדם ויכול להסתלק החיות אבל כשמרפאי' הנקב וע"י אכילה שנתעכל בקיבה והמבוחר עולה ללב ומשם נתחלק בכל האברים נתקבץ הדם כמו שהי' אימת כשיש במקור אבל כשאינו במקור אינו מועיל לו כלום והוא גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם זה הראה הקב"ה לישראל היכן הפגם מגיע שפגמו בכלי ואין הכלי מגביל על האור דמצד עצם האור כחשיכה כאורה שוין לפניו רק שהכלי מגביל על האור אבל כאן שפגמו בהכלי אין הכלי מגביל על האור ויצא לחוץ והוא ע"ד דכתי' הפושעים בי ואי' בזהר בגופא דמלכא ולכאוי' צ"ל מה שייך שם פגם והלא שיחת לו לא דאפי' לבחי' לו בואו ג"כ נוגע הפגמי' והאיך שייך לומר הפושעים כי ובאמת פי' הפושעים

ניתנה רשות לדבר כזו : אוצ"ל : וניתנה (או : כי ניתנה) רשות לדבר כן כדי. כדי לשבר את האוון : רש"י יתרו יט, יח. וראה גם לעיל (ב.הנחות") סד"ה להבין ענין ק"ש ורד"ה אנת הוא, ובהנסמן שם.
 אדם הוא אל"ף דם : נסמן לעיל ע' הני"ל הערה 25.
 הדם הוא הנפש : לי הכתוב — ראה יב, כא.
 ועיקר הילוך הדם . . בגידי' : ראה גם לעיל (ב.הנחות") ד"ה חייב אדם.
 הילוך הדם הוא באברים : בשורה הבאה נכתב בתחילה ג"כ כך, ותוקן בכי"ק (כנדפס) בגידי'". ולכאוי' כצ"ל גם כאן.
 דם כולל כזו : ראה גם לעיל ע' הני"ל — בסגנון אחר קצת. וראה לעיל (ב.הנחות") שם — באוי"א קצת.
 מל"ת גובהי' . . שהרי כזו : ראה בארוכה לקי"ת שם ג, ב ואילך. ובכ"מ (ולכאוי' צ"ל : מל"ת גבוהי' ממ"ע).
 שמי עם כזו : ראה בהנסמן לעיל ע' הני"ל הערה 27 — ע"פ שמות ג, טו. וראה גם לעיל (בהנחות") שם ובהנסמן שם.
 שבתורה כתי' : חקת יט, יד (ושם : זאת). וראה בהנסמן לעיל (ב.הנחות") שם.
 אבל מצות כזו : ראה סה"מ הני"ל שם (ס"ע שטו ואילך).
 שהי' אימת : אוצ"ל : שהי', וזהו אימת.
 ואין הכלי מגביל כזו : ראה גם בהמשך כאן (ולעיל שם (ס"ע הני"ל ואילך) ליתא). והכונה — ראה סה"מ הני"ל שם (ע' שח ואילך ; שטו ואילך). ובכ"ק — חיבת "הכלי" (ו"בכלי" שלפניו) אינה ברורה, ואולי הוא : הכלים (ו"בכלים").
 הפושעים בי ואי' בזהר : נסמן לעיל שם (ס"ע רחצ) הערה 28'9.
 ולכאוי' צ"ל : לעיל שם "ולכאוי' נפלא".
 שיחת לו לא דאפי' כזו : האוינו לב, ה. ת"א וירוש' ושאר מפרשים עה"פ (ולכאוי' צ"ל : גיב אינו נוגע כזו').

בי באור המלוּבש בי כמ"ש בי נשבעתי נאום הוי' וכמ"ש בית יעקב לכו ונלכה באור הוי' פי' באור המלוּבש בש' הוי' דו"א והאיך שייך שם פגם. אך הענין הוא דהנה ארז"ל ע"פ ועשיתם אתם כתי' מעלה אני עליכם כאלו עשוני ולכאוי צ"ל אומרו כאלו עשוני והלא הי' צ"ל עשוני דרמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא דעיקר הגדלת ז"א הוא ע"י המצות דמתחילה תלת כלילין גו תלת ואח"כ צ"ל עיבור ויניקה ואח"כ צ"ל הגדלה בז"א דז"א הוא בעל ט"ס טפ"ט פ"א רת"ס רמ"ג ה"ח המגדילים רמ"ח והוא דוקא ע"י רמ"ח מצות ומה קאמר כאלו עשוני. אך הענין הוא דאינו שייך לומר עשוני רק על הכלי אבל על האור אינו שייך לומר עשוני דזהו ההפרש בין אברים לכלים שכלים אינם מכריחי' שיומשך בהם האור כמו שהחבית קטנה אינה מכריח את הגדולה שישפכו ממנה לתוכה אבל מכריח שימשך בו האור לכן אינו שייך לומר ע"ז עשוני מאחר שהוא ממילא נמשך דהנה כתי' כחשיכה כאורה בב' כפי"ן שהאור שוה לחושך שאינו נוגע שם מעשה תחתונים אפי' מעשה הטוב לכן קאמר כאלו עשוני. וזה הפושעים בי בגופא דמלכא בעצם האור אינו שייך לומר הפושעי' אלא פי' הפרשעי' בי בהכלי. וזה גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם זה הראה הקב"ה לישראל שהפגם הי' בכלים דויתר הקב"ה כו' ולא ויתר על מאסה של תורה ופי' הרר"י ב' דברים שלא למדו תורה לשמה שלא היתה חשובה בעיניהם

באור המלוּבש : ככ"ק, נכפלה תיבת „באור“.
 בי נשבעתי . . . בית יעקב . . . פי' כו' : וירא כב, טו. ישעי' ב, ה. וראה אוה"ת נ"ך (לישעי' שם) ע' קא"ב ובהנחתן שם.
 דהנה ארז"ל : נסמן לעיל שם (ע' רצט) הערה 37 (ושם : עשאני).
 ע"פ ועשיתם אתם : ר"פ בחקוהי.
 ולכאוי צ"ל כו' : ראה לעיל שם — בסגנון אחר קצת.
 דרמ"ח פקודי' כו' : נסמן לעיל בסמוך.
 דעיקר הגדלת ז"א כו' : ראה תו"א יתרו הנסמן לקמן.
 תלת כלילין כו' עיבור כו' : ראה תו"א שם. ובכ"מ (וצע"ק לכאוי מה שאומר שאחר „תלת כלילין כו'“ הו"ע „העיבור“ — הרי זהו בעיבור (ראה גם הל' בתו"א שם ולעיל שם).
 וז"א הוא . . . המגדילים רמ"ח : תו"א שם. ובכ"מ.
 והוא דוקא ע"י רמ"ח מצות : לעיל שם : כמ"ש בתו"א בביאור ע"פ משה ידבר מענין כו' (ראה תו"א שם סת, ג"ד).
 דאינו שייך כו' : לעיל שם — בסגנון אחר (ולכאוי באופן אחר. אבל הכוונה בשניהם שוה).

דזהו ההפרש כו' : ראה סה"ע חב"ד ח"א ע' צא. וש"נ.
 אבל מכריח : לכאוי צ"ל : אבל אבר מכריח.
 דהנה כתי' . . . לכן קאמר כו' : לעיל שם (ס"ע הג"ל ואילך) הובא הפסוק והביאור לענין אחר לכאוי. אבל גם כאן כ"ה הכוונה, דמצד האור — „כחשיכה כאורה“, ורק מצד הכלי נעשה השינוי שיומשך רק למקום הראוי. ולכן אומר „כאילו עשוני“ — כאילו פעלו גם בהאור. כתי' . . . בב' כפי"ן כו' : תהלים קלט, יב. וראה לקו"ת צו יב, א. וראה גם תו"א מג"א צט, ריש ע"ב. סה"מ תק"ע ע' ד. ועוד.
 ופי' הרר"י ב' דברים . . . לברך עליה : נסמן לעיל — הערה „ופי' הר"ד יונה“ (ולכאוי צ"ל : לשמה ושלא היתה . . . בעיניהם). ושם אינו מפורש שהם ב' דברים, אבל ראה בסמוך שמפרש איך שבאמת הם ב' דברים (משא"כ בפרש"י שהובא בהערה הג"ל — רק ענין א').

לברך עליה וזהו עיקר הפגם שמאסו בתורה שפגמו בכלי וממילא נסתלק האור דאלו לא הי' ממאסו בתורה הגם שלמדו שלא לשמה מתוך שלא לשמה בא לשמה אבל עיקר הפגם הי' שמאסו בתורה וזהו שארז"ל הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה מחזיר למוטב מאחר שהי' שומרי' את התורה ממילא מתוך שלא לשמה בא לשמה נמצא שעיקר הפגם הוא שפגמו בכלי לא כמשנת"ל שהפגם הי' באור רק הפגם הי' בכלי. וזהו שוב מעשה ברי"ח ב"ד שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז וחלה בנו של ריב"ז פי' שהי' הסתלקות החיות אפי' מהמות והי' צריכי' להמשיך חיות מחדש א"ל חנינא בני בקש עליו רחמי' דרחב"ד הי' בעל מעשה כדאי' במשנה משמת רחב"ד בטלה אנשי מעשה והוא בחי' כדפרש"י הוא כעבד לפני המלך בן בית נכנס ויצא שלא ברשות בית הוא בחי' מלי' כמ"ש ויעש להם בתים קאי על בתי כהונה בתי לוי' בתי מלכות וזהו"ע משה עבדי ודוד עבדי משה ואהרן הם בחי' יראה עילאה כמ"ש ואתנה לו מורה ויראוני מורה הוא מקור היראה ודוד הוא בחי' יראה תתאה ורחב"ד הי' לו בחי' יראה עילאה ג"כ דמיראה תתאה באים לבחי' יראה עילאה לכן בקש את רחב"ד דזהו ההפרש בין ברכה לתפילה ברכה הוא להמשיך מה שיש בשורש

מתוך שלא .. לשמה ; וזהו שארז"ל : לעיל שם ע' ש, מציין לפתיחתא דאיכ"ר שם (ב), ובנוגע ל"מתוך כו" — לדעת רב הונא שם.

המאור שבה כו' : ראה מ"כ לאיכ"ר שם בנוגע הגירסאות שבוה ובהנסמן שם (ושם) : הי' מחזירן).

נמצא .. לא כמשנת"ל .. רק כו' : ראה לעיל שם בסגנון אחר. ולכאוי' כ"ה הכוונה גם כאן (ואוי' יובן "לא כמשנת"ל").

וזהו שוב מעשה כו' : ראה בתחלת המאמר (ולעיל שם מציין "שלהי פ"ה דברכות דלי"ד ע"ב"). וראה להמשך המאמר, גם לקמן ד"ה הבא (קרוב לתחלתו) וד"ה שמע ישראל ובהנסמן שם.

כדאי' במשנה : לעיל שם ע' שא מציין "במשנה סוף סוטה" (מט, א). ושם : בטלו אנשי כו'.

והוא בחי' .. יוצא : אוצ"ל : והוא בחי' עבד (או : יראה (וכ"ה במאמר הבא שם)) .. נכנס ויוצא.

בית הוא בחי' מלי' : הכוונה להל' "בית" שבפרש"י "בן בית כו"י". וראה פרדס שער ערה"כ בערכו.

כמ"ש ויעש .. קאי כו' : שמות א, כא (ולעיל שם מציין) סוטה יא, ב (וממשיך שם : ע"פ ויראו כו'. ולכאוי' צ"ל : ע"פ ויהי כי יראו כו'). ושם ב' דעות בוה (וכ"ה לעיל שם), אבל כאן לכאוי' הכוונה לפרש"י שמות שם שמביא ב' הדעות יחד.

משה עבדי ודוד עבדי : יהושע א, ב (ועד"ו בהעלותך יב, ז). שיב ג, יח. מ"א יא, לו. ועוד.

משה ואהרן הם כו' : ראה סה"מ תקס"ו ס"ע שכה ואילך, ס"ע שלב וס"ע שסח ואילך (וראה גם סה"מ תקס"ו ע' קמו) — בנוגע למשה ; בהנסמן בהערה הבאה — בהנוגע לאהרן. כמ"ש ואתנה .. מקור היראה : ראה גם לעיל (ב"הנחותי) סד"ה להבין ענין ז' נרות

ובהנסמן שם (אבל — רק בנוגע לאהרן). ולכאוי' צ"ל (כבכתוב) : ואתנם לו מורא ויראוני מורא כו'.

ודוד הוא כו' : סה"מ תקס"ו ס"ע שכא ואילך. וראה גם שם ע' שסט.

דמיראה תתאה באים כו' : ראה לקמן ד"ה הגי'ל. וש"נ.

דזהו ההפרש בין ברכה כו' : ראה לקוית' ראה יט, רע"א. אוה"ת תוריע ח"ב ס"ע תקכא

ואילך. עקב ע' תרגם ביאוה"ו להציץ ע' תקעה. ועוד.

ומקור רק מחמת עיקולין ופשוירין דמונעים ומעכבי צריכי ברכה ותפלה הוא יה"ר שיומשך רצון חדש וכאן הי' צריכי להמשיך חיות מחדש לכן בקש את רחבי'ד ולכן הגיח רחבי'ד ראשו בין ברכיו שהוא החזרה לכלליות וא"ל שריב"ז הי' לו ג"כ בחי' יראה רק ענוה אמר כן אבל אח"כ כשא"ל וכי חנינא גדול ממך א"ל לאו פי' לאמיתת הענין הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך שיש מעלה דהנה יש ב' בחי' בן ועבד ועבד ובן ושר הוא בחי' בן שהוא בחי' אהבה כמו שנת"ל אברהם קנין אחד כמ"ש הלא אביך קנין. וזהו ענין הפלוגתא ר"ט סבר מעשה גדול מפני שעיקר המשכה הוא ע"י מעשה ור"ע סבר תלמוד גדול מפני שעיקר הכלי הוא תלמוד.

ש"פ תצא

להבין ענין מ"ש כי נר מצוה ותורה אור, הנה נת"ל שמצות נמשלו לנר ותורה נמשל לאור שהיא כלי כלליות לאור כללי, והנה נת"ל משארז"ל שוב מעשה ברחב"ד כו' וחלה כו' א"ל חנינא בני כו' א"ל וכי חנינא כו' א"ל לאו הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך, ולכאוי צ"ל והלא הכלי כלליות הוא תורה והאיך שייך לומר על ריב"ז שר התורה שאינו רגיל לבוא לפניו, ועוד דאית' במדרש אם יהי' ד"ת קרובים אליכם אף אני קורא אתכם קרובים והאיך שייך לומר על ריב"ז שאינו רגיל לבוא לפניו ובאמת מדרש זה גופא אין לו הבנה

ראשו בין ברכיו שהוא החזרה כו' : ראה לעיל בסמוך בנוגע ל"עיבור" — והרי אז **ראשו בין ברכיו** (נדה ל, ב). ואוצ"ל : שהוא החזרה לכלליות החיות.

וא"ל שריב"ז : רית : ואפשר לומר שריב"ז.
רק ענוה . . שיש מעלה דהנה . . הלא אביך : לכאוי צ"ל : רק מחמת ענוה . . שיש מעלה גם בזה דהנה . . הלא הוא אביך.

דהנה יש ב' בחי' כו' : לכאוי הכוונה שיש בן שהוא כעבד ועבד שהוא כבן. וראה תניא פמ"א (נז, א).

בן שהוא בחי' אהבה : ראה תניא שם. לקו"ת ראה כט, ג. ועוד.
כמו שנת"ל . . אביך קנין : ראה לעיל (ב"הנחות") רד"ה להבין שרש ענין כו', ובהמשך המאמר שם — ע"פ הספרי (ושי"ג). אבל לכאוי הכוונה להמבואר לקמן ד"ה שמע ישראל. ולפי"ז (באם "שנת"ל" ר"ת "שנתבאר לעיל" (ולא "לקמן"), ד"ה שמע ישראל מקומו לעיל לפני ד"ה דפי' עקב או גם לפני ד"ה שלפניו (וראה הערה לרד"ה שמע ישראל ולרד"ה הקודם).

וזהו ענין הפלוגתא כו' : ראה לעיל בהמאמר קרוב לתחלתו.
שעיקר הכלי : בכי"ק — תיבת "הכלי" אינה ברורה.

מ"ש כי נר כו' : משלי ו, כג.

הנה נת"ל : ד"ה שלפני"ז.

נת"ל . . כשר לפני המלך ; ועוד דאית' . . ובאמת . . לבוא לפניו : רד"ה שלפני"ז ושי"ג. וראה בהערות שם.

כלל דקאמר אני קורא אתכם קרובי ואי' במדרש ע"פ אשר לו אלקי' קרובי' אליו הוא קרוב לאלקי' אכ"כ וכתי' אשר לו אלקי' קרובי' אליו נמצא שכביכול אלקי' וכאן קאמר אני קורא אתכם קרובי' אבל עכ"פ משמע מהמדרש שאם יהי' ד"ת קרובי' אליכם אף אני קורא אתכם קרובי' והאיך שייך לומר על ריב"ז אינו רגיל לבוא לפניו. אך הענין הוא הדנה ע"י ידיעת התורה נתקשר האדם עם אלקי' דמתחילה קודם שהוא מבין את השכל הוא מוקף ואח"כ הוא מקיף ואי' בסש"ב ע"ז שהוא יחוד נפלא שאין דוגמתו נמצא בעוה"ז ופעמים מצינו ע"ז ה' כשמקשר מח' ודיבורו במח' ודיבור דתורה שניהם מתכסים בטלית אחד דתורה הוא לבוש הקב"ה נמצא שע"י תורה נתקשר האדם עם אלקי' מ"מ אורייתא מחכ' נפקת וכתי' חכם באחור ישבחנו שהוא כמ"ש גבי משה וראית את אחורי לפני שהוא כמ"ש לפני הוי' תטהרו שהוא בחי' כת"ר לא יראו שחכ' הוא רק בחי' אחורי וזהו שביקש את רחב"ד שרחב"ד הי' בעל מעשה שהוא בחי' יראה כדפרשי' בן בית דתורה נק' תרע לדרתא נמצא שהיראה נק' דרתא והוא הי' בן בית ה"ה בחי' יראה ועיקר העבודה הוא היראה וכמ"ש ויצונו הוי' את החוקי' האלה ליראה את הוי' אלקיך ומיראה תתאה באים לבחי' יראה עילאה לכן רחב"ד שהי' בחי' יראה הי' באפשרי להמשיך בני חיי ומווני דלא בזכותא תליא אלא במזליה תליא שהוא מבחי' פנים וריב"ז שהי' בחי'

ואי' במדרש ע"פ: ואתחנן ה, ז. דב"ר פ"ב, יר"טו (בסגנון אחר).

אלטי' וכאן: לכאוי צ"ל: אלקי' קרובים אליו וכאן.

ע"י ידיעת התורה . . ואי' בסש"ב: פ"ה. וראה גם לעיל ד"ה להבין כוי' אם אין חכ' קרוב לסופו (ורד"ה שלאחרי) ובהערות שם.

ופעמים מצינו . . שניהם מתכסיט כוי': לקי'ת אחרי כוי', ב. מטות פד, ב.

דתורה הוא לבוש הקב"ה: לקי'ת שמ"ע צא, ב — מעמה"מ. וראה גם שם פו, א. אוה"ת (י"א) לתהלים ע"י שצו"ח (ובהנסמן שם).

מ"מ אורייתא . . וכת"י חכם . . בחי' אחורי: הכונה לכאורה: אף שע"י התורה מתקשרים כוי', מ"מ שייכת היא רק לבחי' חכמה — והרי חכ' היא רק בחי' אחוריים. אורייתא מחכ' נפקת: נסמן בר"ה הקודם.

וכתי' חכם . . כמ"ש . . כמ"ש: משלי כט, יא (ושם: ישבחנה). תשא לג, כג (ו"שהוא . . כת"ר" — הוא ע"ד מאמר המוסגר, לבאר ש"ופני' קאי על כתר). אחרי טו, ל. לפני . . שהוא בחי' כת"ר: ראה לקי'ת אחרי כה, א (ולפני' — כו, ד). וש"נ וראה גם שם במדבר ז, ג. תצא לט, א ואילך. אגה"ת פ"א. ועוד.

שרחב"ד הי' . . בן בית: ראה גם ד"ה שלפני' קרוב לתחלתו (גם להמשך הענין כאן) ובהנסמן שם.

דתורה נק' . . נמצא כוי': שבת לא, ריש ע"ב; יומא עב, ב (ושם: תרעא לדרתא). וראה פרשי' יומא שם (הובא גם בחדא"ג שבת שם).

נק' דרתא . . בית: להעיר מפרשי' יומא שם, שמפרש דרתא — חצר.

ועיקר העבודה תוא היראה: ראה תניא פמ"א. וראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ז' גרות קרוב לסופו.

וכמ"ש ויצונו כוי': ואתחנן ו, כד (בכמה שינויים). וראה בהנסמן לעיל ד"ה אז ראה קרוב לתחלתו.

ומיראה תתאה באים כוי': ראה גם לקמן ד"ה שמע ישראל. וש"נ.

דלא בזכותא כוי': מרי"ק כה, א. זח"א קמא, רעא; רז סע"ב (ועוד). ואוצ"ל:

אלא במלא.

חכ' אינו רגיל לבוא לפניו פי' לבחי' פנים רק כמ"ש גבי משה וראית את אחורי
 ופניו לא יראה רק שמשה הי' לו בחי' יראה ג"כ דנק' משה עבדי לכן המשיך
 י"ג מדות הרחמי' אבל ריב"ז שהי' רק בחי' חכ' לכן לא הי' באפשרי להמשיך
 המשכה כלליות מחדש מבחי' פניו וביקש את רחב"ד שהי' בחי' יראה ולכן
 הניח ראשו בין ברכיו שהוא מורה על המשכה כלליות מחדש כמו שהתינוק
 כפוף ראשו בין ברכיו. וביאור ענין הפלוגתא אי תלמוד גדול אי מעשה גדול
 דהנה למשל הריח מעוריר את הנפש למשל אי שנתעלה ח"ו וכשנותנין לו ריח
 להריח נתעורר רק אימתי כשהמוחין בשלימות אבל יש איזה קלקול אינו
 מועיל הריח כלל כמו המצות נק' ריח וכמ"ש וירח ריח בגדיו בגדיו הם
 מעהמ"צ וגבי קרבנות כתי' ג"כ ריח נחוח וכמו שהריח הוא מדבר הקיוהא
 ודבר חזק כמו"כ גבי קרבנות כתי' אדם כי יקריב מכם שצריכי' להקריב
 את גה"ב ונכלל באש שלמעלה כמו"כ בכל המצות נמצא שעיקר התעוררות
 הוא ע"י המצות לכן סובר ר"ט מעשה גדול ור"ע סובר תלמוד גדול שתלמוד
 הוא הכלי. ועדיין אי"א להכריע אי תלמוד גדול אי מעשה גדול והכרעה הי'
 מחמת שיש עוד מעלה בתלמוד שמביא לידי מעשה דלעשות המצוה כדבעי למהוי
 זה דוקא ע"י תלמוד דהמצות הם מנוגה ומעורב בהם טו"ר ואפשר שאדם
 שיעשה המצוה יהי' ג"כ מעורב רע דהיינו שיהי' ח"ו שום פני' או איזה
 לגרמיה ואם יעשה המצוה בד"ז לא יתעורר כלל וע"י התורה מצרף ומבריר

כמ"ש . . לא יראה : נסמן לעיל בסמוך. ושם : לפני לא יראו.
 שמושה הי' לו . . דנק' משה עבדי : ראה גם ד"ה שלפניו קרוב לסופו ובהנסמן שם.
 המשיך י"ג מדות הרחמי' : ראה פרשי' תשא לג, יט — בסמיכות להפ' (ולפניו)
 וראית . . לפני גו'.
 מבחי' פניו : לכאוי צ"ל : מבחי' פנים.
 ולכן הניח . . כמו שהתינוק כו' : ראה גם לעיל שם ובהנסמן שם.
 וביאור ענין הפלוגתא : קידושין מ, ב — הובא במאמר הקודם ושלפניו. ע"ש.
 למשל הריח כו' : ראה תו"א תולדות כ, ד. לקרית שה"ש לב, א"ב. ועוד.
 אבל יש . . כמו המצות : לכאוי צ"ל : אבל אם יש . . כמו כן המצות.
 המצות נק' ריח : ראה לקרית שם, ב. וראה שהש"ר פ"א, ג (א).
 וכמ"ש וירח . . בגדיו הם מעהמ"צ : תולדות כו, כז (ושם : את בגדיו). וראה
 לקרית שם (ובכ"י, תיבת "מעהמ"צ" אינה ברורה).
 כתי' ג"כ : נח ח, כא. ויקרא א, ט. שם, יג. ועוד.
 שהריח הוא כו' : לקרית שם, א"ב.
 כמו"כ גבי קרבנות . . נה"ב כו' : אולי הכונה, ע"ד המבואר בנוגע "בגדיו" (ראה
 בהנסמן לעיל בסמוך).
 כתי' אדם כו' . . שצריכין כו' : ויקרא א, ב. לקרית עה"פ (ויקרא ב, ג ואילך). ובכ"מ.
 שתלמוד הוא הכלי : עדין הוא גם בתחלת המאמר, ובארכה — בדיה שלפניו.
 דהמצות הם מנוגה ומעורב כו' : היינו, הדברים גשמיים בהם נעשה המצוה הם
 מקי"ג (ראה תניא פל"ז).

את המצות כמ"ש אמרת אלוה צרופה ולא ניתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות בריות הוא הנה"ב שהוא נברא אצל כ"א אבל על הנה"א כתי' נשמה שנתת בי טהורה היא ששרשה מבחי' טהורה ועיקר צירוף המצות הוא דוקא ע"י תורה שיעשה המצוה רק לעשות נח"ר ליוצרו כדאי' גבי קרבנות נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני לא כמו שהיקדימו נעשה לנשמע כ"א כמו שאחר אמירה שהם רצונות פרטים לכן תלמוד גדול. וביאור הענין דהנה כתי' הגו סיגים מכסף ויוצא לצורף כלי דכשעושין כלי כסף צריכי' לצרפו מסיגי' ופסולת כך תחילה התורה מצרף את המצות ואח"כ הם מצרפי' את הנה"ב. והנה צ"ל מפני מה קאמר ל' תלמוד גדול ולא קאמר ל' תורה גדול. אך הענין הוא דהנה יש ב' בחי' תורה תושב"כ ותושב"פ וכל המצות ישנם בתושב"כ כמו תפילין סוכה לולב שופר של ר"ה רק שהם בקיצור ותושב"פ מפרש ומבאר תושב"כ דתפילין צריכי' דוקא ד' טוטפות אבל ה' טוטפות פסול והנה מה דקאמר ר"ע תלמוד גדול קאי על תושב"כ דהנה ארו"ל כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ממילא הקורא בתורה כקורא בשמותיו של וע"י שקורא בתורה שבכתב עי"ז נמשך בחי' עצמיות כמשל אחד שקורא את חבירו ראובן קום אהער שנפנה עצמיות ראובן כמו"כ ע"י שקורא בתושב"כ עי"ז נמשך בחי' עצמיות לכן קאמר תלמוד גדול פ"י תושב"כ וההכרעה דתלמוד גדול שמיביא לידי מעשה קאי על שבע"פ שהוא מפרש ומבאר איך לעשות המצות. ועל לשון הקבלה תושב"כ ותושב"פ הם חכ' בינה וחוכ"ב הם תרדל"מ והנה משנת"ל תלמוד

כמ"ש אמרת . . ולא ניתנו כו' : ש"ב כב, לא. תהלים יח, לא. ב"ר רפמ"ד. ויק"ר פ"ג, ג (וראה מהר"ו שם). תנחומא שמיני ז. ועוד.
 שהוא נברא אצל כ"א : צע"ק הלי. והכונה לכאן, שנה"ב היא נברא —
 „בריות“, משא"כ הנה"א היא בחי' טהורה היא שלמעלה מ„בריות“.
 כתי' נשמה כו' : גוסס ברכות השחר — מברכות ס, ב.
 ששרשה מבחי' טהורה : תר"א עז, א"ב. לקו"ת בחקותי מז, סע"א ואילך. ראה כו,
 רע"א. ועוד.

כדאי' גבי קרבנות : רש"י ויקרא א, ט. ספרי ורש"י פינחס כת, ח.
 לא כמו . . כ"א כו' : לכאן הכונה, דמכיון שאומר „שאמרתי ונעשה כו'“ ה"ז ענין
 ד„נשמע“ ולימוד (ולא „נעשה ונשמע“). אבל צע"ק ההמשך כאן.
 שהיקדימו נעשה לנשמע : משפטים כד, ז. שבת פח, א.
 שהיקדימו . . רצונות פרטים : ראה אוה"ת שבועות ע' קנו. ס"ע קסג ואילך. ועוד.
 דהנה כתי' : משלי כה, ד (ושם : ויצא). וראה עבוה"ק (הובא באוה"ת ג"ך
 עה"פ — ע' תרכז) — בשייכות למ"ש לעיל בענין „לצרף את הבריות“.
 ב' בחי' תורה כו' : אגה"ק סכ"ט (קנ, ב ואילך).
 דתפלין צריכי' . . אבל ה' כו' : סנה"ד, ב — הובא ברש"י בא יג, טז ; ואתחנן ו,
 ת. רש"י ראה יג, א.

דהנה אמרו"ל : נסמן לעיל ד"ה כל שיראת חטא.
 בשמותיו של וע"י : לכאן צ"ל : בשמותיו של הקב"ה וע"י.
 וע"י שקורא . . נמשך . . כמשל כו' : תניא פל"ז. תר"א מקץ מג, ג. וראה
 גו, ד ואילך. וראה גם לקו"ת ויקרא ה, רע"ג. ואתחנן יב, סע"ג. ראה כג, סע"א ואילך. ועוד.
 קאי על שבע"פ : לכאן צ"ל : קאי על תורה שבע"פ.
 תושב"כ . . בינה : אגה"ק שם קנא, א. תר"א גט, א ואילך.
 וחוכ"ב הם תרדל"מ : ראה זח"ג ד, א. ועוד.

כו' שמיבא כו' קאי על תושבע"פ הוא ע"ד מ"ש אני הוי' מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך ואי' בגמ' ע"ז בדרך שאדם רוצה לילך מליכין אותו פי' מסייעין אותו. והנה בזה יובן מה שבפ' שניה דק"ש קאמר תחילה תורה ואח"כ מצות דהנה אי' בירושלמי ובמדרש בכמה מקומות ע"פ דברי חכ' כדרבונות ג' שמות נק' לו מלמד מרדע דרבן מלמד שמלמד את הפרה כדי שתתן חיים לבעליה מרדע שמורה דעת בפרה דרבן שמורה בינה בפרה דרבן הוא המחט התקוע במקל ומרדע הוא המקל, ופי' בירושלמי ובמדרש מרדע הוא בל' המשנה כדאי' כמלוא המרדע ומלמד ודרבן בל' הפסוק כמ"ש מלמד הבקר וכתבי' להתצב הדרבן שגם המלמד ודרבן הם רק מקצת מכלי המחרישה מ"מ פעמים נק' מרדע כולה בשם מלמד ופעמים בשם דרבן. וחלק המוסר מזה במדרש אי' בל' אמר הקב"ה ובירושלמי אי' אמר רב חמא מה אם לפרתו עושה אדם דרבן ליצרו הרע שמוציאו מחיי עוה"ז והבא עאכ"ו. ופעמים במדרש מקדים תחילה ר"ל בשם ר"ח בר"ח פתח כה אמר ה' גואלך קדוש ישראל אני הוי' מלמדך להועיל מסקיד לך כמה דהדין מסאסא מסקד להדא פרתא מסאסה פי' דרבן מסקד פי' עוקץ. נמצא שקאמר ל' דרבן בגמ' אי' ג"כ ע"פ דברי חכמים כדרבונות למה נמשלו ד"ת לדרבן מה הדרבן מלמד את הפרה לתלמיה כדי להוציא חיים לבעליה כך ד"ת מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים.

כו' שמיבא : לכאוי צ"ל : כו' שמיבא.
מ"ש . . ואי' בגמ' : ישע"י מה, יו (ושם : הוי' אלקיך. אבל כ"ה גם במדרש — הובא לקמן בסמוך). מכות י, ב (ולכאוי צ"ל : מוליכין אותו). וכ"ה בבמדב"ר פ"כ, יב. מה שבפ' שניה כו' : לכאוי צ"ל : מה שבפ' ראשונה (ראה בסיום המאמר, דמבאר רק זה (וש"ג הפסוקים), ובר"ה שלאח"ז מתחיל לבאר מה שבפ' שני קאמר תחלה מצות).

אי' בירושלמי : סנהי פ"י היא (לו, א) — בשינוי סדר ולשון.
ובמדרש בכמה מקומות : ויקיר פכ"ט, ז (כמעט הלשון שבפנים). ועד"ו הוא בבמדב"ר פ"ה, ד. קהיר פ"ב, יא. תנחומא בהעלותך טו. ועוד.
ע"פ דברי חכמים כו' : קהלת יב, יא.
ד"בן הוא . . המקל : עץ יוסף לתנחומא שם — ע"פ כלים פ"ט מ"ו (וע"ש במפרשים). ופי' בירושלמי ובמדרש : בירוש' שם ליתא. אבל כ"ה בבמדב"ר שם (הובא גם בעץ יוסף הני"ל).

כדאי' כמלוא המרדע : ב"ב כו, ב — במשנה (לא הובא במדרש שם, אבל הובא גם בפ"ת לקהיר שם).
כמ"ש . . וכת"י : שופטים ג, לא ; שי"א יג, כא — הובא בבמדב"ר (ועץ יוסף) שם (ולכאוי צ"ל : להציב הדרבן).
שגם שמלמד . . מ"מ כו' : עץ יוסף הני"ל. וראה גם בפ"ת הני"ל.
במדרש אי' : ויקיר שם.
ובירושלמי אי' : ירוש' שם (ושם : רבן חמא בר חגיגה).
ופעמים במדרש : ויקיר שם (וצע"ק מה שאומר "ופעמים" מכיין שהוא אותו המדרש שלפניו בסמוך).

כה אמר ה' . . להועיל : ישע"י — נסמן לעיל בסמוך. ע"ש.
חטאסאה פ"י . . עוקץ : מ"כ ויקיר שם (ושם : נוקר ונועץ — במקום "עוקץ").
נמצא שקאמר ל' דרבן : יל"ע כונתו בזה (ותיבת "ל"י אינה ברורה בכ"י).
בגמ' אי' : חגיגה ג, ריש ע"ב (ואוצ"ל : ובגמ' אי').

הענין הוא דהנה ארז"ל אם פגע בך מנול זה משכיהו לבהמ"ד אפי' אם אבן הוא נימוח פרש"י מנול זה יצה"ר משכה לבהמ"ד ששם מקום הלמוד אפי' אם אבן הוא אפי' אם לבו אטום כלב האבן נימוח דכתי' הוי כל צמא לכו למים שתורה נמשלה למים והנה אנו רואין כשנוטפין מים על האבן טיף טיף עושה נקב כך ד"ת מעבד ומבריר והנה הנה"א מצ"ע א"צ בירור ותיקון דהוא חלק אלוה ממעל ואפי' נפש דמל' דמל' דעשי' מלוּבש בו מל' דיצי' ובו מלוּבש מל' דברי' ובו מלוּבש מל' דאצי' ובה מלוּבש חכ' דאצי' ששם שורה אוא"ס ממילא א"צ בירור מצ"ע רק שהוא במאסר הגוף והנה"ב מקיף אותו וצריכי' להוציא אותו ממאסר הגוף ומכ"ש הנה"ב שהוא צריך בירור ותיקון מצ"ע שהוא משוקע בעניני עוה"ז וחוה ע"י תורה. וזה מדריכך בדרך תלך הוא כמ"ש ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט שהוא דרך ומבוא לבוא לש' הוי'. והנה נת"ל שיש ב' בחי' תורה תושב"כ ותושב"עפ מצד הנה"א די תושב"כ שהוא צריך רק להוציא ממאסר הגוף וכמו נשמות הגבוהות לא הי' אומרי' ברוך שם כו' רק מביטול דהוי' אחד הי' יכולין לבוא לואהבת את הוי' אלקיך כו' אבל לאחר שנתמעטו הלבבות ומכ"ש הנה"ב דנה"ב הוא משוקע בעניני עוה"ז אין הלכה כאנשי יריחו וצריכי' לומר ברוך כו' שהוא בחי'

דהנה ארז"ל : סוכה גב, ריש ע"ב ; קידושין ל, ב (ולכאוי צ"ל : מנול).
פרש"י . . יצה"ר : סוכה וקידושין שם.

מנול . . משכה : לכאוי צ"ל : מנול . . משכהו.

דכתי' . . שתורה נמשלה למים : ישעי' נה, א (הובא בגמ' שם). פרש"י סוכה שם.
וראה גם תניא ספ"מ (ופ"ד). ועוד.

כשנוטפין . . כך ד"ת : ראה איוב יד, כט (הובא בגמ' שם). וראה גם אדר"ג פ"ו, ב.
הנה"א מצ"ע כו' : תניא פל"ז (מח, ב) — מע"ח שכ"ו.

דהוא חלק אלוה ממעל : איוב לא, ב. תניא רפ"ב. ועוד. וראה גם לעיל ד"ה
רשפי' הא' קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

ואפי' נפש . . ששם שורה אוא"ס : תניא פי"ח (ע"ש).

וזה מדריכך : ארז"ל : וזהו מדריכך.

כמ"ש ושמרו כו' : וירא יח, יט.

שהוא דרך כו' : ראה תו"א בשלח סג, ב. תצוה פב, ד. לקו"ת בשלח ב, א. וראה גם
אגה"ק ס"ז. ועוד.

והנה נת"ל : במאמר זה.

מצד הנה"א די תושב"כ : ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ריש ע' א'קו — מנדרים כב, ב.
נשמות הגבוהות לא הי' כו' אבל כו' : ראה תקו"ז הנסמן בסמוך. וראה גם תו"א

שמות נא, א. יתרו סו, ג. לקו"ת צו יד, סע"ג. אוה"ת ואתחנן ע' ר"ב. ועוד.

דהוי' אחד . . לואהבת גו' : ואתחנן ו, ד"ה.

דנה"ב הוא משוקע : ח"בת "דנה"ב" מסושטשת קצת בכי"ק.

אין הלכה . . וצריכי' כו' : פסחים נו, א. תקו"ז תכ"א (סב, ריש ע"ב). וראה גם לעיל
סד"ה המחדש בסובו.

ברוך . . יחיות : וחי' יח, ב. קלט, ריש ע"ב. ח"ב קסא, ב. וראה תקו"ז

שם. ועוד. ובדא"ת — ראה שעה"יהיא פ"ז. תו"א שמות נג, ג. יתרו סו, רע"ג. לקו"ת צו
שם. שה"ש כא, ב. ובכ"מ.

יחוו"ת ואח"כ אפשר לבוא לואהבת כו'. ושרש ענין דהנה כתי' כי אל דיעות הוי' שיש ב' בחי' דעות דעת תחתון ודעת עליון דעת עליון הוא איך שכולה קמיה כלא חשיב ודעת תחתון הוא ביטול היש ולבחי' ד"ע אין כ"א יכול לבוא ומי שבא לבחי' צריך תחילה ק"ש כדאי' בדרך שאדם רוצה לילך כו' שצריכי' שירצה והוא דוקא בק"ש וגם מה שנת"ל דהוי' אלקינו דכחינו וחייתנו משי' הוי' הוא ג"כ בק"ש לכן צריכים תחילה ק"ש רק שאין כ"א בא לבחי' זו וצריכי' לבוא לבחי' ד"ת הגם שהוא רק ביטול היש מ"מ הוא מדריגה גבוה שהוא בחי' אתכפייה וזהו הג' שמות שיש לכלי מחרישה מלמד מרדע דרבן מלמד מלמד את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם פרה הוא הנהג"ב וע"י שמבריר את הנהג"ב ע"ז ממשיך בחי' חיים בחי' אנת הוא חכים והחכ' תחי', דרבן שמורה בינה בפרה בינה הוא תושבע"פ כמ"ש שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך מוסר אביך הוא תושב"כ שהוא בקיצור ותורת אמך הוא תושבע"פ שהוא בחי' בינה זהו דרבן ומרדע הוא מ"ש כי אל דעות הוי' דעת עליון ודעת תחתון. והנה נת"ל שב' בחי' תושב"כ ותושבע"פ הם חו"ב תרדל"מ דאי' בס"י הבן בחכ' וחכם בבינה ולכאו' הי' צ"ל הבן בבינה וחכם בחכ', אך פי' הבן בחכ' שאפי' בבחי' חכ' שהוא בקיצור מ"מ הבן בחכ' שהר"ע מדרשי' שהם על תושב"כ וחכם בבינה שאפי' בחי' בינה שהוא תושבע"פ מ"מ חכם בבינה עד"מ אדם שהוא מדבר באריכות צריך שלא ישכח המכוון שאפשר שישכח המכוון זהו וחכם בבינה בינה הוא באורך ורוחב ואפשר שישכח המכוון וזהו חכם שלא ישכח המכוון. והנה ב' בחי' אלו ישנם בק"ש דשמע הוא ביטול דיחו"ע וברוך שם ביטול דיחוו"ת וזהו

ושרש ענין : אוצ"ל : ושרש הענין.

כתי' כי . . . שיש ב' כו' : ש"א ב' ג. וראה אוה"ת גי' ח"א עה"ם — ע' כד ואילך ובהנשמן שם.

שכולה קמיה כלא חשיב : תקי"ז בהקדמה — פ"א (יו ב). ושם : שכולא.

ולבחי' ד"ע כו' : ראה בהנשמן לעיל הערה "נשמות הגבוהות . . .".

לבחי' צריך : לכאו' צ"ל : לבחי' זו צריך.

כדאי' בדרך כו' : נסמן לעיל בהמאמר.

וגם מה שנת"ל : לא נמצא אצלנו לעיל. וראה לקמן ד"ה שמע ישראל (ואולי צ"ל

מקומו לעיל — ראה הערה בתחלתו) — בפ"י אנכי הוי' אלקיך.

וזהו הגי' שמות כו' : נסמן לעיל בהמאמר.

בחי' אנת הוא חכים והחכ' תחי' : הקדמת תקי"ז שם. קהלת ה' יב. וכנראה מפרש

ד"חיים לעולם" שייך לחכ' דוהחכ' תחי' (ומתאים לכאו' גם לההמשך — תחי' בעלי').

כמיש שמע . . . מוסר אביך הוא כו' : משלי א, ת. וראה אנה"ק סכ"ס (קג, ב

ואילך). תוי"א וראה גם, א"ב. ועוד.

ומרדע הוא מ"ש . . . דעות כו' : ע"פ מ"ש בירוש' ומדרש שנשמנו לעיל, דמרדע הוא

מורה דעת.

והנה נת"ל : במאמר זה.

דאי' בס"י : פ"א מ"ד.

ולכאו' הי' צ"ל . . . אן כו' : ראה ער"ז בפ"י הרמב"ן, ראב"ד וס' אוצר ה' — לסי' שם.

שהוא מדבר באריכות : לכאו' צ"ל : שהוא מדבר באריכות.

דשמע הוא כו' וברוך כו' : ראה בהנשמן לעיל הערה "ברוך . . . יחוו"ת".

ושנתם לבניך כו' ואח"כ וקשרתם כו' שהוא כההכרעה שבגמ' תלמוד גדול שמביא לידי מעשה והוא קאי על תושבע"פ לכן קאמר תחילה תלמוד ואח"כ מעשה שהוא כההכרעה דגמ'.

ש"פ תבוא

להבין מה שבפ' שניה קאמר תחילה מעשה ואח"כ תלמוד וקשרתם כו' ואח"כ ולמדתם כו' ה"ז אינו כההכרעה דגמ'. אך הענין הוא דהנה פ' שניה דק"ש משתעי על לע"ל והי' אם שמוע כו' השמרו לכם פן יפתה כו' וחרה כו' ושמתם את דברי כו' דסוף כל סוף יעשו וכן במשנה תורה בפ' ואתחנן כו' ג"כ בצר לך ומצאוך כו' ושבת עד הוי' אלקיך וכן בפ' נצבוי' ושב הוי' אלקיך את שבותך. והנה לע"ל או יהי' מעשה גדול דהנה כתי' ושם נעשה לפניך כמצות רצונך הגם שעכשיו ג"כ אנו עושין מצות מ"מ אינים מצות רצונך ועיקר מצות רצונך יהי' לע"ל דהנה כתי' והמה כאדם וארז"ל מה הכנסתי אותו לג"ע וצויתיו ועבר על ציוי ודנתי אותו בשלוחין ובגירשין כך בני הכנסתי אותם לארץ וצויתים ועברו על ציוי ודנתי אותם בשלוחין ובגירשין דהנה עיקר ציוי המצות הי' שיעשו כמו שהם בג"ע כמ"ש ויניחחו בג"ע לעבדו ולשמרו לעבדו זו רמ"ח מ"ע ולשמרו זו שס"ה מל"ת ושם המצות

ושנתם . . וקשרתם : ואתחנן ה' דת.
שהוא כההכרעה : ראה לעיל ר"ה ושנתם ובהערה שם ד"ה "שבפ"ר . . כר"ע."

שבפ' שניה : דק"ש — עקב יא, יחיט.

ה"ז אינו כו' : ראה סד"ה שלפניו.

משתעי על לע"ל : להעיר מברכות לה, ב. אבל ככפנים הוא גם בסה"מ תקס"ו (ע' ש. ש"ו) ואוה"ת ואתחנן (ע' רמח וע' ערה). ועי"פ הסגנון שם מוכן שאינו סתירה. ע"ש.

והי' אמ . . דברי כו' : עקב שם; יג, שם, סד"ה.

דסוף . . וכן במשנה תורה כו' : לכאוי הכונה — חוץ מבפ' ק"ש (שהיא ג"כ במשנה תורה). וארז"ל : דסוף . . יעשו כן, וכי"כ עוד במשנה כו'. ועצ"ע.

בפ' ואתחנן . . בפ' נצבים : ואתחנן ה', ל. נצבים ל, ג.

לע"ל . . מעשה גדול : ראה סה"מ שם (ע' שם ואילך. ס"ע שטו ואילך). אוה"ת שם.

ועוד.

כתי' ושם נעשה כו' . . הגם . . מ"מ כו' : גוסח תפלת מוספים. וראה תו"א

ויחי מו, ד.

מ"מ אינים : לכאוי צ"ל : מ"מ אינם.

כתי' . . וארז"ל : הושע ה', ז. ב"ר פ"ט, ט (ועד"ו בפתחתא דאיכ"ר ד). ושם : מה אדה"ר הכנסתי . . על ציווי (וכן לקמן) . . ובגירושין (וכן לקמן) כך כו' (וכצ"ל לכאוי

כאן ובסמוך).

כמ"ש ויניחחו . . לעבדו זו כו' : בראשית ב, טו (ושם : לעבדה ולשמרה. וכצ"ל

לכאוי כאן ובסמוך) תיב"ע שם ועוד — נסמן לעיל ד"ה לך הי' קרוב לסופו.

בא"א דג"ע הוא עולם רוחני ושם התלבשות אוא"ס יותר ויותר בגלוי ואח"כ כשעבר על ציוי דנתי אותו בשלוחין ובגירשין כמ"ש ויגרש את האדם שגירש אותו מבחי' אדם ואח"כ כשעשה תשובה והחזיר אותו לבחי' אדם אבל לא בג"ע כך בני הכנסתי אותם לארץ שהי' שם הבהמק"ד והי' שם גילוי אלקות והי' המצות כמו שהי' בג"ע ואח"כ כשעברו על ציוי דנתי אותם בשילוחין ובגירשין דהמצות דעכשיו אינו כמו שהי' בזמן הבית. ולהבין ההפרש בין מצות דעכשיו למצות שהי' בזמן הבית הנה מרע"ה קיים כל המצות כמו אנו מ"מ אינו דומה משה כשעשה את המצות ידע טעמה דמשה קיבל תורה ומצות מסתמה ידע טעמה ג"כ כמו מצות אכילת מצה ידע טעמה עד רום המעלות ואפי' מצות פרה אדומה שהיא חוקה אי' במדרש לך אני מגלה טעמה אבל לאחר פי' לישראל חוקה. אבל עושין המצות ואין אנו יודעין הטעם דטעמי מצות לא נתגלו נמצא שיש הפרש בין מצות דמשה למצות שלנו כמו"כ יש הפרש בין דומן הבית למצות דעכשיו. אבל לע"ל יהי' המצות כמו שהי' בג"ע ולמעלה יותר דהנה לע"ל יהי' זמן הבירורי' כמ"ש אז אהפוך על העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ לכן יהי' מצות באו"א. וכדאי' בילקוט בעוה"ז אדם לוקט תאינה בשבת ואינה אומרת לו כלום אבל לע"ל תאינה גופא צועקת ואומרת שבת הוא שבת הוא בעוה"ז אדם על אשתו נדה ואין מי שימחה בידו אבל לע"ל אבן מקיר תזעק נדה היא דעכשיו בכל דבר מעורב טוב ורע אבל לע"ל שיתבריר הכל ויפריד הטוב מהרע לכך אפי' אבן מקיר תזעק לכן לע"ל יהי' מעשה גדול

ושם התלבשות כו' : ראה שעהוה"א פ"ה. אנה"ק ס"ה. ס"ז. סכ"ט. וראה גם דרמ"צ יד. ב (ע"פ הרמב"ם כו'). ובכ"מ.

כמ"ש ויגרש כו' : בראשית ג, כד — הובא במדרש שם.

ויגרש אותו מבחי' אדם : ראה תו"א ויחי שם.

הבהמק"ד והי' שם גילוי אלקות : אבות ס"ה מ"ה. תניא פנ"ג. תו"א ויגש מג. ג. לקו"ת ברכה צח, ב. ובכ"מ.

דהמצות דעכשיו אינו כו' : ראה תו"א ויחי שם. לקו"ת תצא מ, ד. סה"מ תקס"ה ח"א ע' רפה. ועוד.

משה . . ידע טעמה : ראה בסמוך ובהנסמן שם.

דמשה קיבל כו' : אבות רפ"א.

אי' במדרש : במדבר ס"ט, ו.

אבל עושין . . הפרש בין דומן : לכא"ז צ"ל : אבל אנו עושין . . הפרש בין מצות דומן.

דטעמי מצות לא נתגלו ; אבל לע"ל כו' : ראה גם במדבר' שם. פרשי' שה"ש א, ב.

כמ"ש אז . . . הוי' ; ואת . . הארץ : צפני' ג, ט (ושם : אל עמים). זכרי' יג, ב.

וכדאי' בילקוט : ח"ב רמז שטו (וכי"ה במדרש תהלים פ"ג) — הובא גם באוה"ת

שם ס"ע רעו.

בעוה"ז אדם : בכי"ק מטושטש קצת אחרי תיבות אלו. ולכא"ז צ"ל : בעוה"ז אדם בא.

אבן מקיר תזעק : לי הכתוב — חבקוק ב, יא. וראה תענית יא, א. חגיגה טו, א.

דעכשיו בכל דבר מעורב כו' : לע"ל כו' : ראה תניא פל"ז. וראה גם אוה"ת שם, והנסמן

לקמן. ועוד.

לא מבעי לפי הטעם שנת"ל דתלמוד גדול שמיבא לידי מעשה שתלמוד מבריר מעשה אבל לע"ל שיהי' גמר הברורים ולא יצריכו עוד בירור לכן יהי' מעשה גדול אפי' לר"ע שנת"ל הטעם שהוא כלי להאור כללי וממנו נמשך למצות שהם כלים פרטים מ"מ ניהא מה שלע"ל יהי' תלמוד גדול דהנה יש ב' בחי' חכ' עילאה וח"ת ח"ע הוא מלמלמ"ט תחילה חכ' ואח"כ מעשה וח"ת הוא מלמלמ"ע דהנה כתי' הנה ה' ברא חדשה בארץ נקבה תסובב גבר דעכשיו דיבור מקבל מחכ' אבל לע"ל חכ' יקבל מדיבור וכשאמרו"ל ומתלמידי יותר מכולם דע"י שהוא לומד עם התלמיד עי"ז בא לעומק המושכל וכמ"ש ברזל בברזל יחד איש יחד פני רעהו כמו כשמחדדי' ברזל בברזל נעשה חד כמ"כ ע"י שלומד עם רעהו עי"ז בא לתעלומת חכ'. וזהו ושננתם לבניך שהוא שינון ודיבור דתורה והוא מה שחכ' מקבל מדיבור וזהו הלל קנטר את בני בתירה בדברים ונסתלקה ממנו הלכה ראה מעשה ונזכר הלכה נמצא ע"י מעשה עי"ז נזכר הלכה. וביאור הענין דהנה כתי' פותח את ידיך א"ת ידיך אלה יודיך שהם יו"ד דש' הוי' ויו"ד דש' אד' דהם ח"ע וח"ת ח"ע מלמעלמ"ט וח"ת מלמלמ"ע ואין פי' ח"ת שהוא מדריגה היותר תחתונה מח"ע אלא פי' ח"ע מלמעלמ"ט תחילה בשכל ואח"כ במח' ואח"כ במדות כו' וח"ת מלמלמ"ע דהנה יש ג' מדריגת מקור מעין וחפירה מעין הוא בידי שמים והוא גובע תמיד כמ"כ למעלה כתי' ונהר יוצא מעדן

גדול שמיבא : לכארי צ"ל : גדול שמביא.

לפי הטעם שנת"ל : ד"ה שלפניו.

אפי' לר"ע שנת"ל : שם ובדיה שלפניו.

יהי' תלמוד גדול : לכארי צ"ל : יהי' מעשה גדול.

דהנה יש ב' בחי' כו' : ראה אוה"ת ואתחנן ס"ע רעו ואילך. וראה גם לקמן בסמוך.

יש ב' בחי' חכ' כו' : אוצ"ל : יש ב' בחי' חכ', חכ' כו'.

דהנה כתי' : ירמ"י לא, כא (ושם : כי ברא ה' חדשה גו').

דעכשיו כו' אבל לע"ל כו' : ראה לקו"ת במדבר ז, ב"ג. אוה"ת ואתחנן שם והנסמן

בתחלת המאמר. ועוד.

וכשאמרו"ל : תענית ז, א. מכות י, א.

וכמ"ש ברזל . . כמו כו' : משלי כו, יו. תענית שם.

ושננתם לבניך : ואתחנן ו, ז.

הלל קנטר כו' : פסחים טו, א.

כתי' פותח . . א"ת . . שהם . . אד' : תהלים קמה, טו. אוה"ת שם ס"ע רעו ואילך

(מא"ת לה"מ).

אלה יודיך : לכארי צ"ל : אלא יודיך.

ואין פי' כו' : אוה"ת שם. ומביא שם גם הדוגמא לבי' הבחי' ממעין וחפירה (דלקמן)

— מלקו"ת חקת סג, ב"ד.

במח' ואח"כ במדות : ראה תניא פ"כ ושעוהו"א פ"ח"ט — בסדר הפוך.

יש ג' מדריגת כו' : זחיב מב, ב. וראה סה"מ תקס"ד ע' נד (אבל אינו מביא הנהר).

ג' מדריגת : לכארי צ"ל : ג' מדריגות.

כתי' ונהר . . שהוא יוצא תמיד : בראשית ב, י. וראה המשך תרס"ו ע' י"ב

ובהנסמן שם. וראה גם לקו"ת שם סו, ג. שמע"צ צב, ג. והכוונה כאן לכארי (ראה

בהמשך), שהוא לא סתם בחי' נהר (שהוא בדיכ בינה), כ"א מעין — חכ'.

להשקות את הגן שהוא יוצא תמיד והוא בחי' חכ' ושרשו מבחי' אין כמ"ש והחכ' מאין תמצא לכן מעין מטהר בכ"ש שהוא בחי' יו"ד שמשם נמשך סליחות עזונות ולטהרינו מטומתינו ויו"ד הוא נקודה חדא לכן מטהר בכ"ש לאפוקי מי גשמים שצריכי' מ' סאה דווקא שהוא בחי' ד' יודי"ן דשם ע"ב שהם מילוי' לכן צריכי' מ' סאה אבל מעין מטהר בכ"ש וכמ"ש וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. וחפירה הוא ג"כ נובע תמיד רק שהוא בידי אדם כמ"ש ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו באר מים חיים שהוא ג"כ באר מים חיים רק שצריכים חפירה. וזהו שלע"ל יהי' מעשה גדול דהנה לע"ל יהי' גילוי ח"ע למטה כמ"ש וה' בחכ' יסד ארץ כונן שמים בתבונה נמצא שחכ' הוא דוקא בארץ וכן אי' תחילת הבריאה עיקר שכינה בתחתוני' היתה וזהו דכתי' ויקרא להם אדם שמות לכל הבהמה ולכל החיה וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו וארז"ל הוא שמו שקרא לו אדם הראשון ומהיכן ידע איך לקרוא להם שמות אך הענין מפני שח"ע האיר למטה וממילא ידע אותיות שנברא בהם שמו"א

בחי' חכ' . . מעין . . בחי' יו"ד : וחי' שם.

חכ' ושרשו מבחי' אין : ראה גם זהר שם.

ושרשו מבחי' אין כמ"ש : נסמן לעיל ד"ה כי נר מצוה קרוב לתחילתו. ע"ש.

מעין מטהר בכ"ש . . מי גשמים : מקראות פ"א מ"ז.

מעין . . בכ"ש . . יו"ד : ראה לקו"ת שמע"צ שם ומציין ללקו"ת שה"ש לט,

ב"ב (ע"ש).

מעין . . בכ"ש . . יו"ד : מי גשמים . . מ' סאה . . ד' יודי"ן כו' : ראה סידור קנט,

ג"ד (מכתבי הארז"ל). וראה גם לקו"ת ואתחנן ה' רע"ג (מפעי"ח שער השבת). אוה"ת מטות ע' ארפה. ועוד.

יו"ד שמשם נמשך כו' : ראה לקו"ת תצא מ' רע"א (וראה בהמשך לפניו שם).

ולטהרינו מטומתינו : נוסח הפלת "רבש"ע" דספתי"ע (ושם : מטומאתינו).

יו"ד הוא נקודא חדא : ראה זהר שם : מאנא זעירא ודא י'.

וכמ"ש וזרקתי כו' : יחוקאל לו, כה.

וחפירה הוא ג"כ נובע תמיד : להעיר מזהר שם : אשתארת יבשה הה"ד אולו כו'. וראה בסמוך בנוגע בארו של יצחק.

כמ"ש ויחפרו כו' : תולדות כו, יט.

כמ"ש וה' בחכ' . . שחכ' הוא כו' : משלי ג, יט (ושם : ה') והכונה כאן — לארץ כפשוטה (עוה"ז). וראה אנה"ק סי"ד. תו"א ד, א ואילך. ועוד.

שחכ' הוא כו' וכן אי' כו' : בכי"ק — תיבת "שחכ'" נוספה על השורה (תיקון על מ"ש לפניו), וכנגד השורה שלאח"ז ("וכן אי' . . בתחתוני'") בצד העמוד, נחוספה תיבת "האיר", ואוציל תיבה זו במקום "שחכ'" הוא", או אחרי תיבת "דוקא" (וכי"ב). וצ"ב.

וכן אי' : ב"ר פי"ט, ז. במדב"ר פי"ג, ב. שהש"ד פ"ה, א.

דכתי' ויקרא . . החיה : בראשית ב, כ (בכמה שינויים. ובכ"ק — תיבת "להם" אינה ברורה).

וכל אשר . . וארז"ל : בראשית שם, יט (ושם : האדם נפש חי הוא). וראה תנחומא חקת ו. ב"ר פי"ז, א (וראה מהר"ז שם).

ומהיכן ידע . . אך הענין כו' : ראה באו"א קצת (ואולי שייכים הביאורים ולי"ז לעיל ד"ה אנת הוא ובהנסמן שם.

ידע אותיות כו' : נסמן לעיל שם.

וגם ידע גבראים שבהם לכן ידע איך לקרוא אותם ואח"כ ע"י חטא אנוש
 דודר הפלגה דודר מבול וסודם נסתלק עד רקיע השביעי ואח"כ אברהם
 הוריד עד הרקיע הוי' ויצחק ויעקב ולוי וקהת ועמרם עד שמשו הוריד למטה
 כמ"ש וירד הוי' על הר סיני ואח"כ נסתלק ולע"ל יומשך בחי' זו

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. והנה אי' במשנה למה קדמה שמע לזה'
 אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלי' שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו
 עול מצות ופי' התוסי' הא דקאמר למה קדמה שמע כו' אין פי' למה קדמה
 בתורה דפרשה ציצית קדמה גם לשמע דאין מקודם ומאוחר בתורה אלא היק
 למה קדמה שמע לזה' אם שמוע בק"ש אמר ריב"ק כדי שיקבל עליו עול
 מלי' שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות. ולכאוי' צ"ל למה צריכי'
 קדימת קבלת עול מלי' שמים אפי' לקבלת עול מצות. אך הענין הוא דהנה

וגם ידע גבראים שבהם: אולי הכונה (אף שצ"ע הל'), שידע הגבראים הנכללים
 באותיות הגי' (או: שידע האותי' גם שבהגבראים "ש(בשמויא — בהם").
 ואח"כ ע"י . . על הר סיני: מדרש שנסמן לעיל בסמוך — הערה "וכן אי'
 (ואוצ"ל: דודר המבול).

כמ"ש וירד כו': יתרו יט, ב.

יומשך בחי' זו: כאן הוא סיום עמוד ב' בכי"ק, ותיבת "זו" היא מתחת השורות
 כהקדמה לעי' הבא. ויל"ע אם חסר כאן המשך המאמר, או שכאן נסתים.

שמע ישראל כו': לד"ה זה אין תאריך בכי"ק, ובא בהבדל אחרי ד"ה הקודם
 [ויל"ע אם כאן מקומו, או שמקומו הוא לעיל לפני ד"ה דפי' עקב — מצד הענינים המדוברים
 בו (ראה גם הערה לסד"ה כי נר מצוה), וגם מצד התחלתו שלכאוי' שייך לפי' ואתחנן.
 וראה הערה לרד"ה דפי' ראה המתחיל "ושנחמם" (פסוק דפי' ואתחנן)].
 אחרי מאמר זה בא בכי"ק עי' אחד (לא שלם) עוה"פ התחלת ד"ה זה (עד "עם
 זו קניתי" — לקמן בשו"ה "עבור") — בשינויים קלים (ולא גופס כאן). ומשינויים אלה
 נראה לכאוי' שעי' הגי' נכתב לפני מאמר הנוכחי — כי תוקנו כאן כמה דברים על מ"ש
 שב. ויל"ע בזה.

שמע ישראל כו': ואתחנן ו, ד. מאמר זה ישנו גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר
 מהר"ש) עי' רעא ואל"ך. וראה הערה לרד"ה להבין שרש ענין הקנינים, ועד"ו עשינו
 גם כאן.

אי' במשנה: לעיל שם מוסיף: פי"ב דברכות (יג, א).

ופי' התוסי': לעיל שם מציין לברכות יד, ב ד"ה ולמה. ועי"ש (ולעיל שם) בסגנון
 אחר קצת.

קדמה בתורה דפרשה ציצית קדמה כו': פי' שמע הוא באתחנן (שם ואילך); והי'
 גוי' — בפי' עקב (יא, יג ואילך) ופי' ציצית — בפי' שלח (טו, לו ואילך).

דאין מקודם כו': תוסי' שם — מספחים ו, ב. ובכ"מ (ולכאוי' צ"ל: דאין מוקדם).
 ולכאוי' צ"ל כו': ראה סגנון השאלה לעיל שם (וצע"ק הוספת תיבת "אפי' (לקבלת

כו") — ממעל לשורה).

אי' באבות בפי' שנו חכמים חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו כו' אברהם קנין אחד ישראל קנין א' ולכאור' צ"ל מפני מה מחלק אותם לבי' הלא אברהם הוא ישראל וישראל הוא אברהם. והענין הוא דהנה מצינו בפסוק ב"פ קנין על ישראל דבשנו חכמי' אי' ישראל מנין דכתי' עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית ובספרי אי' ג"כ ג' קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה וישראל ובהמק"ד ישראל מנין דכתי' הלא הוא אביך קניך נמצא שגבי ישראל כתי' ב"פ קנין אב ועם וזהו מה שאברהם קנין א' וישראל קנין א' ויבן זה ע"פ מה דאי' במדרש ע"פ דודי לי ואני לו הוא לי לאב אני לו לבן הוא לי לאלקיי' אני לו לעם ולאומה הוא לי לאב דכתי' אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו כי אתה ה' אבינו אני לו לבן דכתי' בני בכורי ישראל וכת' בנים אתם לה' אלקיכם הוא לי לאלקיי' דכתי' אנכי הוי' אלקיך אני לו לעם ולאומה דכתי' הקשיבה אלי עמי ולאומי' אלי האוינו וזהו הב' קנינים דאברהם וישראל הוא לי לאב ואני לו לבן הוא קנין דאברהם כמ"ש הלא הוא אביך קניך הוא לי לאלקיי' אני לו לעם ולאומה הוא קנין דישראל כמ"ש עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית וב' בחי' אלו דבן ועם יש בד"כ בכל הגשמות כמ"ש אם כבנים אם כעבדי' ועכד ועם הכל ענין א' נמצא שיש בד"כ בכל הגשמות כמשית"ל ובדרך פרט יש ב' בחי' אלו בכל גשמה ונשמה דשרש הגשמה כמו

באבות בפי' שנו חכמים : פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ז). וראה לעיל שם הערה הא'. וראה גם לעיל (ב"הנחות') ד"ה מפי עליון ובמאמרים שלאחריו.
אברהם . . קנין א' ולכאור' : לעיל שם ע' הג"ל : מאור"ל אברהם קנין א', דהנה לכאור' ואולי צ"ל שם כמו כאן, דאל"כ — חסר קצת בההמשך.
הלא אברהם . . הוא אברהם : להעיר גם מבי"ר — בסמן לקמן הערה "דיעקב גק' . .".
דכתי' עד יעבור כו' : בשלח טו, טז.
ובספרי אי' : לעיל שם מוסיף : פי' האוינו ע"פ (לב, ו) הוא אביך קנך.
דכתי' הלא כו' : האוינו שם.
ויבן זה : לכאור' צ"ל : ויבן זה.
דאי' במדרש ע"פ : לעיל שם : במד"ר בשה"ש ע"פ כו' (שה"ש ב, טז).
דכתי' אברהם כו' : לעיל שם "ישעי' ס"ג י"ו". ולפנינו נוסף עה"פ חיבת כ"י (אתה גו')".

דכתי' . . וכת' . . דכתי' אנכי : שמות ד, כב. ראה יד, א. יתרו כ, ב.
דכתי' הקשיבה . . האוינו : לעיל שם "ישעי' נ"א ד"י". ובפסוק : הקשיבו, אבל כ"ה גם לעיל שם (ומשנה שם גם ל"האזינה"). ולכאור' צ"ל : ולאומי.
וזהו הב' קנינים . . ליש ודבר בפ"ע : לעיל שם — בקיצור ביותר, וגם : שם מבאר דהקנין המדובר בספרי, הוא קנין דישראל — בן ; וכאן — שקנין הג"ל הוא קנין דאברהם. ואולי מ"ש לעיל שם "בספרי קנין דישראל כו'" — הוא לא בניגוד לאברהם, כ"א כי כ"ה לי הספרי, וכמפורש גם לקמן שם (ע' רעג) כמ"ש כאן. ועכ"פ — לכאור' הכונה כאן ושם שוה : שרש הגשמה — בן (קנין דאברהם או דישראל כנ"ל) ; ונשמה שבגוף — עם.

כמ"ש אם כבנים כו' : בנוסת היום הרת עולם (דרי"ה).
נמצא שיש בד"כ : חיבת "שיש" אינה ברורה בכי"ף, ואוצ"ל : נמצא שיש ב' הבחי' בד"כ (וכי"ב).
כמשית"ל : בהמאמר.

שהיא למעלה נק' בשם בן ואח"כ כשירדה ונתלבשה בגוף נק' בשם עם לי' עממות שנתקרר עד שנראה ליש ודבר בפ"ע. ולהיו צ"ל מ"ש רז"ל וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך אלו ת"ח שמרבי' שלום בעולם. ולכאוי' צ"ל למה צריכני' ללמוד זה מורב שלום בניך ובוא"ת דהא יכולי' ללמוד זה מבניך הראשון כל בניך למודי הוי' והם ת"ח ורב שלום הם מרבי' שלום, אך הענין הוא דהנה נשמות ישראל נק' בשם בניך דהנה בניך הוא בינה בן י"ה בן הוא בחי' אהבה כמ"ש זכור חסדו ואהבה זאת היא באה מי"ה דכשיתבונן בי"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב שהוא תענוג נפלא תענוג הנשמות ששיגו השגת אלקות והוא נברא מיו"ד שהוא רק נקודה ובה"א נברא העוה"ז כמ"ש בהבראם בה"א בראם וה"א הוא אתא קלילא דלית בה מששו והוא ה"א זעירא וכשיתבונן האדם דב' אותיות אינם נחשבים כלל לגבי כלליות הדבור וכ"ש לגבי כלליות המח' וכ"ש לגבי עצמות האדם וכ"ש לגבי א"ס עצמותו ומהותו שאינם תופסי' כלל לכן כתי' אני הוי' לא שניתי שאין שום שינוי בין קודם הבריאה לאחר הבריאה אתה הוא עד שלא נברא ואתה הוא אחר שנברא העולם וממילא לא יהי' חפצו ותשוקתו כ"א באלקות וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שמים וארץ הם גע"ת וגעיה"ע וכל בחי' שעמך לא חפצתי כ"א א"ס עצמותו ומהותו וזהו בן י"ה דמהיכן בא לו האהבה הזאת מהתבוננות די"ה ואפי' לאחר שהנשמה נתלבשה בגוף שנק' עם כמש"ל מ"מ ע"י התבוננות אפשר לבוא לבחי' בן לכן נק' הנשמות בניך שהוא בן י"ה ובלאו הכי אפשר לומר למה נק' נשמות בניך

עט לי' עממות : ראה בהנסמן לעיל (ב.הנחות) ד"ה וידבר אאכה"ד קרוב לסומו (ואוצ"ל : עוממות).

צ"ל מ"ש רז"ל . . ולכאוי' צ"ל כוי' : ראה לקו"ת (פ' ראה) ד"ה זה בתחלתו (כט, א) ובהנסמן שם.

מ"ש רז"ל . . א"ת כוי' : נסמן לעיל שם (ע' רעא) הערה 1634. בניך הוא . . י"ה : ראה לקו"ת שם, רע"ג (ושם ל' רע"א) ובהנסמן שם. וראה גם לעיל ע' הני"ל.

אהבה כמ"ש : ראה בהנסמן לעיל שם ע' ערב הערה 166 (ולכאוי' צ"ל : זכר). לקו"ת שם. ובכ"מ.

ואהבה זאת היא באה כוי' : ראה גם לקו"ת שם כט, ב"ג (אבל באוי"א קצת). בי"ה הוי' . . ביו"ד נברא . . בה מששו : ראה גם לעיל (ב.הנחות) ד"ה ושנתם. ושי"נ.

וכשיתבונן האדם . . שאינם תופסי' כלל : ראה גם לעיל שם ובהנסמן שם. שאינם תופסי' כלל : אוצ"ל : שאינם תופסים מקום כלל. לכן כתי' . . שנברא העולם : לעיל שם (ע' הני"ל) ליתא. כתי' אני . . שאין כוי' . . אתה הוא כוי' : מלאכי ג' ו' נוסח ברכות השחר. תניא פ"כ. שעהי"הא פ"ז (פב, ב ואילך). תו"א נח טו א. לקו"ת אמור לא, א ואילך. ועוד. וכמ"ש מי לי . . עצמותו ומהותו : תהלים עג, כה. וראה תו"א נח שם. תולדות יו, ד. לקו"ת שם, ג. ועוד.

וזהו בן י"ה כוי' : ראה לעיל בהמאמר. ואפי' לאחר . . בן י"ה : לעיל שם ליתא, אבל כ"ה הכונה לכאוי' גם שם. כמש"ל : לכאוי' כ"ה בהכ"ק (בין השורות, ואינו ברור כ"כ). והוא לעיל בהמאמר.

דשרש הנשמות ממדות עליונות ואבות הן המרכבה ואין קוראין אבות אלא שלשה ואבות נק' בשם ישראל דיעקב נק' בשם ישראל כמ"ש לא יעקב יאמר עוד שמך כ"א ישראל יהי' שמך אברהם נק' ג"כ בשם ישראל כמ"ש ומושב בני בארץ מצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה והלא במצרים לא ישבו רק רד"ו שנה אלא שנחשיב משנולד יצחק וכת"י ומושב בני ישראל נק' יצחק בני ישראל ממילא אברהם הוא ישראל ויצחק נק' ג"כ ישראל כמ"ש ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו נמצא שנק' יעקב בני ישראל ממילא יצחק הוא ישראל נמצא שהאבות נק' בשם ישראל והאבות הן מרכבה לבחי' חג"ת דאצי' אברהם הי' מרכבה לבחי' חסד והי' מחליף מקום מדת החסד נמצא שהי' עצם החסד ויצחק הי' מרכבה למדת הגבוה ויעקב הי' מרכבה למדת הת"ת והנהגות המדות הוא ע"פ חכ' לכן נק' בניך ולמה נק' ע"ש אברהם והי' צ"ל האבות קנין א' מפני שאברהם הוא עיקר מדת האהבה כמ"ש אברהם אוהבי ועויל דכתי' יומם יצוה ה' חסדו ואי' בזהר יומם בתוס' מ"ם שהוא יומא דאזיל עם כולא יומין נמצא שהעיקר הוא מדות החסד וזהו הוא לי לאב ואני לו לבן הוא מ"ש הלא הוא אביך קנך שהוא מה שאברהם קנין אחד הוא לי לאלקי' ואני לו לעם ולאומה הוא מה שישאל קנין אחד ונק' עבד וזהו רוב שלום בניך א"ת בניך אלא כוונת דאי' במשנה במקואות של בנאין מצד

מדות עליונות . . ואבות נק' בשם ישראל : לעיל שם : מבחי' מדות עליונות בחי' דאצי' שנק' ישראל. והכונה כאן, דאבות הם חג"ת (כדלקמן בפנים כאן ושם), והם נק' ישראל. ואבות הן המרכבה ואין קוראין כו' : ב"ר פמ"ו, ו ; פפ"ב, ו (וראה גם לעיל ב"הנחות" ד"ה כחונא קרוב לתחלתו ובהנסמן שם). ברכות טו, ב (וראה תו"א ר"פ וארא. ועוד).
 דיעקב נק' . . יהי' שמך : לעיל שם ע' הג"ל ליתא, ובמקום זה מציין על הענין לבי"ר ר"פ תולדות פס"ג (ג).
 כמ"ש לא יעקב . . יהי' שמך : הרכב ב' פסוקים לכאן : וישלח לב, כט ; שם לה, י (ובכ"ר שם ליתא "יהי' שמך" שבפסוק הב').
 כמ"ש ומושב . . אברהם הוא ישראל : בא יב, מ (בשינויים). ולעיל שם הוא בסגנון אחר (ועי' לי המדרש שם ומפרשים שם). ולכאן חילוק גם בהפירוש.
 אלא שנחשיב : לכאן צ"ל : אלא שנחשב.
 כמ"ש ואלה . . יעקב ובניו : ויגש מו, ה. וראה לעיל שם — בנוגע לגירסת המדרש (וראה מ"כ שם).
 מרכבה לבחי' חג"ת דאצי' . . למדת הת"ת : ראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה הג"ל ובהנסמן שם.
 אברהם הי' . . למדת החסד : ראה גם לעיל (שם) ד"ה חמשה קנינים. וראה בהנסמן שם.
 מרכבה למדת הגבוה : לכאן צ"ל : מרכבה למדת הגבוה.
 ולמה נק' . . ונקי' עבד : לעיל שם ס"ע הג"ל ואילך — בסדר וסגנון אחר (ויותר ברור) קצת.
 כמ"ש אברהם אוהבי : ישעי' מא, ה.
 דכתי' יומם . . ואי' בזהר : נסמן לעיל שם (ע' רעג) הערה 1778. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין ענין ז' גרות קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.
 הוא מדות החסד : לכאן צ"ל : הוא מדת החסד.
 וזהו רוב שלום כו' : נסמן לעיל בהמאמר.
 דאי' במשנה במקואות : לעיל שם ע' הג"ל מציין במשנה וא"ו פ"ט.

אחד וא"י ע"ז בגמ' במס' שבת אר"י אלו ת"ח שעוסקין בבנינו של עולם וכמו שהבנין הוא מאבנים כמו"כ שתי אבנים בונה שני בתים שלשה אבנים בונה ששה בתים לכן נק' בנאין שע"י תורה ממשיכי המשכות אלקות דכמו שבמית כתי' וירד הוי' על הר סיני כמו"כ גם עכשיו כשלומדי' תורה באימה כמשארז"ל מה להלן באימה וביראה ברתת ובזיע כמו"כ כאן צ"ל באימה וביראה ברתת ובזיע ממשיכי המשכת אלקות ותורה צ"ל בקבלת עול וזה נק' עבד דעבד הוא ענין שלמעלה מטו"ד שמה שאומרי' לו צריך לעשות וא"צ לידע שום טעם ע"ז נמצא שאצלו הוא למעלה מטו"ד ועל ל' עבודה הוא בחי' יראה שלמעלה מטו"ד. והנה לכאור' משמע שכן הוא גבוה במעלה יותר מעבד ובאמת הוא כן שכן גבוה יותר מעבד ובאמת מצינו מעלה בעבד מה שאינו בכך דעבד הוא יראה ויש ב' בחי' יראה יראה עילאה ויראה תתאה וזהו משה עבדי ודוד עבדי משה עבדי הוא בחי' יראה עילאה לכן הי' בטל במציאות כמ"ש ואנחנו מה שהוא מ"ש מה שמו שהוא גבוה יותר ממה שם בנו דהוא בחי' בן דוד עבדי הוא בחי' יראה תתאה ויראה עילאה יש ביראה תתאה דנעוץ תחילתן בסופן ונעוץ סופן בתחילתן נעוץ סופן בתחילתן דיראה תתאה שרשה ביראה עילאה קוצו של יו"ד ונעוץ תחילתן בסופן ונעיצת התחילה הוא בסוף יותר מבראש המתפשט דראש הוא חכ' ונעיצת התחילה הוא בסוף יותר מבראש המתפשט דיראה עילאה יש ביראה תתאה. וביאור ענין דהנה אי' בספרי מוסר דיראת העונש הוא בחי' היותר תחתונה ביראה והוא מפני שהם מפרשים יראת העונש שהיראה הוא מפני עצם העונש ואפשר לומר שיראת העונש הוא

בגמ' במס' שבת : לעיל שם מוסיף : סיפ ואלו קשרים דקיי"ד ע"א.
שתי אבנים בונה כו' : לעיל שם מציין לסיי (פ"ד מ"ב. מט"ו לגי הארז"ל).
שבמית כתי' . . . כמשארז"ל : נסמן לעיל שם הערה 181.
בחי' יראה שלמעלה מטו"ד : לעיל שם (סי' ה"ל) : יראה קבלת עול מ"ש (ואולי גם כאן צ"ל : שלמטה מטו"ד. וראה בהמשך כאן). וממשיך (שם ואילך) בנוגע לפי שני דק"ש (וראה לקו"ת שם כט, ד), וליתא כאן.
והנה לכאור' . . . ובאמת הוא כן : ראה לעיל בהמאמר — קרוב לתחלתו.
ויש ב' בחי' יראה . . . משה . . . ודוד כו' : ראה גם לעיל (בהנחות"י) ד"ה כי נר מצוה קרוב לסופו ובהנסמן שם.
כמ"ש ואנחנו מה שהוא מ"ש : בשלח טו, ד (ושם : ונתנו). משלי ל, ד. וראה תרי"א מג"א צט, ג. לקו"ת בחקותי מט, ג. ועוד. וראה גם אוה"ת נ"ך עה"פ (תי"א ע' תרלו ואילך) ובהנסמן שם.
ויראה עילאה יש . . . יש ביראה תתאה : לעיל שם (ע' עדר) — בקיצור.
ויראה עילאה יש כו' : ראה גם דרמ"צ כט, ב.
דנעוץ תחילתן כו' : סי' פ"א מ"ז.
דיראה תתאה שרשה כו' : לקו"ת ראה כט, ד. לא, א. ובכ"מ.
ונעוץ תחילתן . . . דנעיצת כו' : ראה גם לעיל (בהנחות"י) ד"ה ימים יצרו ובהנסמן שם.
וביאור ענין : לכאור' צ"ל : וביאור הענין.
אי' בספרי מוסר : ראה גם זח"א י"א, ב. וראה הערה הבאה.
והוא מפני שהם מפרשים . . . ואפשר לומר כו' : ראה לעיל (ע' ה"ל) בסגנון אחר.
ועפ"ז (משא"כ להנוסח שלפנינו. וראה עדי' אמ"ב. שער הציצית ספכ"ב — נסמן (הובא) לקמן בסמוך) אולי י"ל, ד.ספרי מוסר" קאי (גם) על זהר הני"ל.

יראת הרוממות דהנה אנו רואי שהעונשי הם קשים מאד כמו שאול וגהנום שהם קשים מאד. ולכאוי ציל הלא אין רע יורד מלמעלה וכתתי לא יגורך רע ולמה מענשי בעונש קשה כיכ אך הענין דהנה העונש הוא כדי לצחצח ולזכך את האדם כדי שיוכל לקבל אח"כ העונג הנפלא ומוזה יכולי להבין גודל מעלות המצות דמוטב לידון וליתי לעלמא כדאי כל יסורי גיהנום בשביל גיע התחתון שהוא רק הארה דשכר מצוה מצוה הוא רק הארת המצוה ואפי' גיע העליון גיכ רק הארה וכיש לעיל שאו יהי גילוי עצם המצוה נמצא מובן גודל מזה גודל מעלות אך מפני מה נותנין לו עונש חמור כיכ הוא מפני שעבר על איזה מצות עשה או לית ועבר ועשה את מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם ולגבי עצמות איס אינו תופס מקום כלל דכולא קמיה כלא חשיבי רק לא נתנה המצות אלא לצרף בה את הבריות ומפני שפגם ברוממות כבודו רוממות המל' לכן מענשי אותו כדי שיוזכך נמצא שמעונש הוא מיבין איך שפגם ברוממות ומפני זה הוא היראה וזהו יראת העונש לא שהיראה מעצם העונש אלא שהיראה מפני שמהעונש הוא מיבין איך שפגם ברוממות נמצא שיראת הרוממות יש ביראת העונש והיא היא נמצא שעבד גבוה יותר מבן וזהו דאי' בגמ' אמר ר' יוחנן בן זכאי אני כשר לפני מלך ור' חנינא בן דוסא כעבד ואי' שם אלמלא הניח ריב"ז ראשו בין ברכיו כל היום לא הי' משגיחין

העונשי הם קשים מאד כמו כו' : ראה גם ברכות נו, ב : אש אי מששים לגיהנום. וראה גם אגהית רפי"ב בשם הרמב"ן, אמי"ב שם ואילך, דרמי"צ א. ב. ועוד. שאול וגהנום : לעיל שם "כדכתי (ש"א ב' וא"ו) מוריד שאול . . וגיהנום". וראה גם אמי"ב שם.

אין רע יורד . . וכתתי : נסמן לעיל שם הערה 1912. דהנה העונש הוא כו' : ראה גם לעיל שם בפי הכתוב דש"א שם. וראה גם אמי"ב שם. דמוטב לידון כו' : תגינה טו, ב (ושם : דלדייני . . לעלמא דאתי. ולעיל שם "וליתא כו' , ולכאוי ציל : "וליתי כו'"). וראה דרמי"צ שם. וראה גם אמי"ב שם פכ"ג. דשכר מצוה מצוה הוא כו' : אבות פ"ד מ"ב. וראה תניא פלי"ט (נב, ב) ופי' לשון המשנה — שם רפ"ו.

לעיל שאו יהי כו' : ראה תניא פלי"ו. וראה גם דרמי"צ טו, רע"א. ובכ"ט. מובן . . מעלות אך : כיה בכייק. ולכאוי ציל : מובן מזה גודל מעלת המצות אך. ועשה . . ואשם : אוצ"ל (ראה ויקרא ה, יז) : ועשתה אחת מכל . . תעשינה גר ואשם.

ולגבי עצמות . . את הבריות : לעיל שם ליתא (וראה לעיל (ב.הנחותי) דיה להבין כו' כי גר מצוה ובהנסמן שם). ועציק הכונה כאן, אבל דאה (בסגנון אחר קצת) באמי"ב שם. נתנה . . לצרף בה : לכאוי ציל : נתנו . . לצרף בהם. ברוממות כבודו רוממות המל' : לכאוי ציל ; ברוממות . . רוממות (ועד"ו בסמוך). ולעיל עי' הנ"ל — אינו מפרש שהוא "רוממות המל'". וראה אמי"ב שם. שמעונש הוא : לכאוי ציל : שמהעונש הוא.

נמצא שיראת . . והיא היא : לעיל שם (ס"ע הנ"ל ואילך) מצין ע"ז לאמי"ב שם פכ"ג (וראה גם בהערות הקודמות הנסמן לאמי"ב שם ולפניו שם), וממשיך "ועי' בדיה ועמדו . . מבראש המתפשט כו' " (ע"ש).

וזהו דאי' בגמ' : ברכות לד, ב. וראה לעיל (ב.הנחותי) דיה כי גר מצוה, ושם בסופו — ביאור כמה לשונות הגמרא. ע"ש. וראה גם במאמר שלאחריו בתחלתו.

ורחב"ד מיד-נענה שעבד גבוה גבוה יותר ובעבודה בנפש האדם עבד הוא לי עורות עבדים שצריכי לעבוד לברור את הנה"ב דשרש נה"ב הוא גבוה יותר משרש דנה"א דנה"א שרשו מציור אדם ושרש נה"ב הוא מתהו שקדמה לתיקון וצריכי לברור את נה"ב דלא נתנו המצות אלא בהם את הבריות דעיקר הוא לברור את הנה"ב ובתורה הוא מ"ש ושבתם וראיתם בין עובד אלקים לאשר לא עבדו אינו דומה לשונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמי ואחד שרגילותם הי' לחזור מאה וע"י שהוא חוזר עוד הפעם שהוא העדר הרגילות עי"ז נעשה עובד אלקי וע"י אחד זה בא ליש אחד ואין שני לו וגם בן ואח אין לו דיש גשמות שנקראים בשם בן כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם וכת' בני בכורי ישראל כמו שהבן נמשך ממוח האב כמו"כ גשמות ישראל עלו במח' וחכ' דאנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעה בבחי' זו עלו וזן נק' בנים ויש גשמות שנק' אחים כמ"ש למען אחי ורעי זה אינו שייך רק בחכ' אבל בחי' אחד בן ואח אין לו ונת' דאחד הוא מורה על אחדות יותר מיחיד דיחיד אפשר לומר שא"ס הוא יחיד ומיוחד אבל העולמות הם נפרדי' אבל אחד הוא מורה אפי' לאחר שנעשה ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות הם בטלי' לא"ס אלופו ש"ע לכן אומרי' אחד וע"י ששונה פרקו מאה פעמים ואחד שעי"ז נעשה עובד

שעבד גבוה גבוה יותר : כ"ה בכי"ק, והכוונה, שהוא למעלה מבן. ואוצ"ל : שעבד גבוה יותר מבן.
 עבד הוא לי עורות עבדים : ראה תו"א בראשית ה. ב. משפטים עו. א. לקו"ת בלק עב, ג. ובכ"מ.
 דשרש נה"ב הוא . . דנה"א שרשו כו' : תו"א מקץ מא, ב. בשלח סה, ד ואילך.
 לקו"ת במדבר יט, ב. ועוד.
 דלא נתנו . . דהעיקר כו' : ראה לעיל (כאן) בסמוך (ולעיל שם ע' ערה — ליתא). ולכא"ו צ"ל : אלא לצרף בהם . . דהעיקר כו'.
 ובתורה הוא . . נעשה עובד אלקי בא לבחי' אחד זה : לעיל שם — רק הנקודה מזה מ"ש ושבתם . . אינו דומה כו' : מלאכי ג, יח. וראה בהנסמן לעיל שם הערה 198 (ולכא"ו צ"ל : אינו דומה שונה). וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה ושנתם לבניך קרוב לסופו ובהנסמן שם.
 ליש אחד . . אין לו : לי' הכתוב — קהלת ה, ח (ושם : גם בן. בכי"ק אחרי . . אין לו' נכתב בן', אבל לכא"ו נמחק שם). וראה גם לעיל ד"ה הגיל שם — לפניו.
 דיש גשמות . . ויש גשמות כו' : ראה תו"א כג, ריש ע"ד. לקו"ת שה"ש יט, ב"ג (ובהנסמן שם). ובכ"מ. וראה גם לעיל ד"ה ראיתי והנה כו' קרוב לתחלתו.
 כמ"ש בנים . . וכת' בני . . בבחי' זו עלו : ראה יד, א. שמות ד, כב. תניא פ"ב (ע"ש). ועוד.
 ישראל עלו במח' דאנת הוא כו' : ב"ר פ"א ד. הקדמת תקו"ז — פ"א (י"ב, ב).
 כמ"ש למען אחי ורעי : תהלים קכב, ה.
 ונת' דאחד . . אומרי' אחד : לעיל שם ע' הגיל ליתא. וראה לעיל (ב"הנחות") ד"ה הגיל שם. ויל"ע אם זוהי הכוונה כאן ב"גות'.
 וע"י ששונה כו' : ראה לקו"ת ראה (כב, ב"ג), שענין "עובד אלקים" ע"י שלומד ק"א פעמים, הכוונה בזה — ששם "אלקים" (השייך לטבע) לא יסתיר כו'. ולכא"ו, זהו הענין ד"אחד" המבואר כאן.

אלק'י בא לבחי' אחד זה וזהו הוא לי לאלק'י ואני לו לעם ולאומה הוא מ"ש
 עד יעבור עמך הוי' עד יעבור עם זו קנית פי' עד יעבור עמך למעלה מש' הוי'
 דהוי' הוא בסדר השתלשלות יעבור למעלה מש' הוי' בבחי' אנכי הוי' אלקיך
 שמאנכי מי שאנכי יהי' הוי' שיהי' אלקיך וזהו קנין דישראל שנק' עבד
 וזהו אברהם קנין אחד וישראל קנין אחד דקנין דאברהם הוא בן כמ"ש הלא
 הוא אביך קניך הוא לי לאב ואני לו לבן וקנין דישראל הוא עבד כמ"ש עד יעבור
 עמך הוי' עד יעבור עם זו קנית הוא לי לאלק'י ואני לו לעם ולאומה ובי'
 מדריגות אלו דבן ועבד הם פי' ראשונה ופי' שניה דק"ש דפי' שניה כתי' ולעבדו
 בכל לבבכם ועבד הוא בחי' יראה ופי' ראשונה היא אהבה דכתי' ואהבת את
 ה' אלקיך רק שיש בה פרטי אהבת בכל לבבך ובכל גפך ובכל מאדך. וזהו
 למה קדמה שמע לזהי' אם שמוע כדי שיקבל עול מלכות שמים תחילה ואח"כ
 יקבל עליו עול והוא ע"ד הקדימו נעשה לנשמע שאם הי' אומרי' תחילה
 נשמע ואח"כ נעשה אין זה חידוש כלל דעיקר המצות הם עשי' וצריכי' לשמוע
 תחילה מה שמצוים ואח"כ עושי' רק שהם הקדימו נעשה לנשמע וזהו שאמר
 להם עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו דשמא אומרי' דבר שאין יכולין
 לעמוד בה וישראל הקדימו נעשה לנשמע שנתרצו על מה שיצוה להם שיעשו
 כמו"כ כאן למה קדמה שמע לזהי' אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מל' שמים
 תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות דצריכי' קדימת קבלת עול מל' שמים לקבלת
 עול מצות דשמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד הוא הקדמה כלליות לכל המצות
 שבשעה שאמר אנכי הוי' אלקיך ענו ישראל ואמרו הוי' אלקינו ובשעה שאמר

וזהו הוא לי כו' : ראה לעיל בהמאמר קרוב לחחלתו. וש"ג — מכאן ואילך (ערך
 23 שורות — עד וברי"כ ענין הקנינים כו'. וראה הערה לשם) — ישנו לעיל ע' הגיל
 ואילך בקצרה ובשינוי סדר כו'. ע"ש.
 פי' עד יעבור . . למעלה מש' הוי' : בשלח טו, טז. תרא לך יג, ד. בשלח סה, א.
 לקו"ת בשלח ב, ג. וראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה להבין שרש ענין הקנינים.
 אנכי . . שמאנכי . . יהי' כו' : ראה גם לעיל (שם) ד"ה וידבר אאכה"ד האלה
 ובהנשמן שם.

וזהו אברהם . . וקנין דישראל הוא כו' : ראה לעיל בהמאמר קרוב לחחלתו (וש"ג).
 וראה גם בהערה שם ד"ה וזהו הבי' קנינים.
 ובי' מדריגות . . הם כו' : ראה גם תרא ויחי מה, ב. וראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה
 להבין כו' כי נר מצוה ורד"ה שלאחריו — בחילוק בי' הפרשיות דק"ש.
 דפי' שניה כתי' : לכאוי צ"ל : דבפי' שניה כתי'.
 כתי' . . דכתי' : עקב יא, יג. ואתחנן ה, ה.
 ועבד הוא כו' : ראה לעיל בהמאמר.
 פרטי אהבת בכל כו' : אוצ"ל : פרטי (בחי' אהבות דבכל כו' (וכיו"ב).
 וזהו למה כו' : ראה בתחלת המאמר (ולכאוי צ"ל : עול מצות והוא).
 הקדימו נעשה לנשמע שאם כו' : שבת פח, א. ע"ש.
 וזהו שאמר להם כו' : שבת שם, סע"א.

דשמא אומרי' כו' : הלשון צ"ע קצת, אבל הכוונה ברורה — ראה פרשי' שבת שם.
 דשמע ישראל כו' : ואתחנן ה, ד.
 שבשעה שאמר . . הוי' אחד : ראה דביר פ"ב, לא. ושם — רק בנוגע לדיבור אנכי,
 אבל ראה אוה"ת ואתחנן ע' שעג (ובס"ע שלפניו ואילך) — ע"ד מ"ש השליה במס' תמיד
 שלו דף רנב, סע"ב. ועד"ו הוא בירוש' ברכות פ"א ה"ה — הובא בשליה שם רנב, א.
 שבשעה שאמר . . ואנכי כו' : ראה אוה"ת שם.

לא יהי' לך ענו ואמרו הוי' אחד ואנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו שהוא צמצם הראשון מקור התורה ואנכי ולא יהי' לך הם רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת נמצא ששמע הוא הקדומה כלליות לכל לכן צריכני קדימות קבלת עול מלי שמים לקבלת עול מצות. ובד"כ ענין הקנינים הוא מה דאי' האשה נקנית בשלשה דרכי' בכסף ובשטר ובביאה אשה היא כנסי' כדאי' בזה"ק ע"פ ושם אשה גדולה אשה הוא כנסי' וכת"י לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת אשה הוא אש ה"א ואיש הוא אש יו"ד והוא מ"ש הוי' איש מלחמה כי עיקר ש' הוי' הוא יו"ד שהוא מורה על תמידות ההתהוות ועל יו"ד יש קצו של יו"ד וא"ש הוא מ"ש רשפיה רשפי אש שלהבתיה דרשפיה דנשמות ישראל הוא רשפי אש והוא משלהבת י"ה כדאי' בכהאריז"ל מהיכן יצא אש זה משלהבת י"ה כשלהבת הקשורה בגחלת שהוא קשור וטמון וגנוח בעצם נקודת הגחלת והוא בחי' פנימיות האשה נקנית והוא שיהי' יחוד קוב"ה ושכינותיה. המשכת סוכ"ע בממכ"ע הוא בג' דרכים בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא כמ"ש נכסף נכספתי לבית אביך נכסף נכספתי הוא אהבה והתשוקה לאלקות רק לבית אביך והוא כמ"ש הלא הוא אביך קנך והוא קנין דאברהם

ואנכי . . שמענו שהוא צמצום כוי' : מכות כה, רע"א. הוריות ה, סע"א.

ואנכי . . הם רמ"ח כוי' : ראה לעיל שם ריש ע' רעו הערה 201.

הוא הקדומה כלליות : לכאוי' צ"ל : הוא הקדומה כלליות.

ובד"כ ענין כוי' : כאן מסתיים (לעיל שם), המאמר ד"ה שמע ישראל, ומתחיל ד"ה חודש וזלהבין כוי' . . ולפינו — מכאן עד סיום המאמר, הוא (לכאוי') התחלת ד"ה (החודש) הנ"ל. ואם מקומו של מאמר הנוכחי הוא לפני ד"ה דפי' עקב (ראה הערה לרד"ה הנוכחי), נמצא (לכאוי') שבאמירה (ההנחות מהמאמרים) נכפל ענין זה (דמכאן עד סיום המאמר) כאן ובריש מאמר הנ"ל דפי' עקב (ע"ש) ; משא"כ בכתובה דמאמרים אלו (עיי' כ"ק אדמו"ר מהר"ש) נכתב רק פ"א.

ענין הקנינים הוא כוי' : בהבא לקמן — ראה לעיל (ב"הנחות) ד"ה (הנ"ל דפי' עקב) להבין שרש כוי' בתחלתו ובסיומו ובהערות שם. ושי"ג הפסוקים ומרז"ל כוי' המובאים (גם) כאן — ע"ש. ונסמן כאן — רק מה שלא נסמן שם.

אשה הוא כנסי' : כ"ה גם בשורה הקודמת. ואולי פ"א מיותר.

אש יו"ד . . הוא יו"ד : בכ"ק כתב מתחילה „אש יו"ד דיו"ד הוא עיקר ש' הוי' . . ואח"כ גוסף בצד העמוד „והוא מ"ש . . הוי' הוא : יו"ד. ולפי זה — אף שלא מחק התיבות (שנכתבו מקודם), הוא עיקר ש' הוי' . . מ"מ בפסוקים מיותרות תיבות אלו (ולכן השמטנום).

יש קוצו של יו"ד : ראה הסגנון בר"ה הנ"ל בתחלתו. ואולי גם כאן צ"ל עדי' :

וא"ש הוא כוי' : היינו : „אש" דתיבת „איש" (והיו"ד שבו כבר נתי').

שהוא קשור . . נקודות הגחלת : הוספת ביאור על מ"ש לעיל שם. וראה בהנסמן שם (למאמרים שלפניו) הערה „דכת"י רשפי' . .

והוא בחי' פנימיות האשה נקנית והוא כוי' : אולי צ"ל „האשה נקנית הוא בחי' פנימיות והוא כוי' (וראה הסגנון לעיל שם). ואולי „והוא בחי' פנימיות" קאי אדלעיל מיני, וצ"ק הכונה.

והוא שיהי' . . בממכ"ע : הוספת ביאור אמ"ש לעיל שם. וראה שם בסיום המאמר.

כמ"ש נכסף . . אביך : ראה שם בתחלת המאמר — בהערות.

רק לבית אביך והוא כמ"ש כוי' : הוספת ביאור אדלעיל שם.

כמ"ש . . דאברהם : ראה תחלת מאמר זה. ושי"ג.

ושטר דהוא אותיות הוא קנין דתורה האותיות שאלוני הגם דכתי' אותותינו לא ראינו פי' שאינם כגלוי אבל מ"מ ישנם וביאה הוא קנין דבהמק"ד שהוא מקום היחוד כמ"ש ואתא מרבבות קודש אתא הוא ל' בא כמ"ש הנה בא ושכנתי בתוכך ורבבות הוא תורה שנק' רבבות ועיקר קבלת פנימיות התורה קבל משה בבית הבחירה דונדעתי הוא אותיות ונודעתי וכמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך ופירש"י בכל מקום שניתן רשות להזכיר השם המפורש והוא בבהמק"ד אבוא אליך וברכתך ואבוא הוא ביאה ותחילה צריכי' כסף ושטר שהוא אירסין ואח"כ ביאה שהוא נשואין וזהו האשה כנס"י נקנית בג' דרכי' בכסף כמ"ש נכסף נכספתי רק לבית אביך ושטר הוא תורה דהוא אותיות והוא מה שתורה קנין אחד.

מזמור שיר ליום השבת. הנה מזמור זה הוא שיר של שבת כדאיתא במשנה בסוף תמיד בשבת הי' אומרי' מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לע"ל ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי עולמי' ואי' באדר"ג עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבי' ונהנים מזיו השכינה. ולכאוי' צ"ל דהנה ארז"ל שית אלפי שנין דהוי עלמא וחד חרוב ופירש"י בר"ה שיהי' חרוב ובטל מאין אדם וצ"ל מאחר שיהי' חרוב ובטל מאין אדם מה תענוג שייך אז ומאחר שקוראין אותו בשם עוה"ב משמע שיהי' עולם ובאדר"ג אי' ג"כ צדיקי' יושבי' ונהנים מזיו השכינה משמע אדם ג"כ ואיך אמר שיהי' חרוב ובטל

שיינס כגלוי : כ"ה לכאוי' בכי"ק. ולכאוי' צ"ל : בגלוי (ועד"ל הוא בדיה הנ"ל שם).
שהוא מקום היחוד : ליתא לעיל שם, כ"א בסיום המאמר.
כמ"ש הנה בא כוי' : בכתוב (זכרי' ב, יד) : הנני בא.
ורבבות . . רבבות : ליתא לעיל שם. וראה לקו"ת ברכה צג ג.
ועיקר קבלת . . ונודעתי : ענין זה — הוא שם בסיום המאמר.
שתורה קנין אחד : אחר תיבות אלו — נשאר המשך עמוד זה (ושלאחרי'ו). חלק בכי"ק (ואחי' מתחיל עוה"ב ד"ה זה — ראה הערה בתחלת המאמר). ולי"ע אם כאן הוא סיום המאמר, או שחסר כאן הסיום.

מזמור שיר כוי' : לדיה זה — אין תאריך בכי"ק, וגם לא נגמר המאמר. וישנו ד"ה זה (בשלימותו) גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) עי' רלט ואילך (ע"ש). וראה הערה לרדיה להבין שרש ענין הקנינים, ועשינו עדין גם כאן.
מזמור שיר כוי' : תהלים צב, א.
ואי' באדר"ג : ע"א, ח.
דהנה ארז"ל : לעיל שם מציינ' בסנהדרין דף (ראה שם הערה 4) מאמר דרב קטינאי.
ופירש"י בריה' : לעיל שם מוסיף "דליא (ע"א ד"ה ליום שכולו שבת — בשנינויים) על מאמר זה".

משמע אדם ג"כ : לכאוי' צ"ל : משמע שיהי' אדם ג"כ.

מאין אדם. אך הענין הוא דהנה איתא במדרש ע"פ מזמור שיר ליום השבת כל עסקי דשבתא כפול וחשיב שם הרבה ובתוכם חשיב זכור ושמור ולחם משנה ומזמור ושיר. להבין זה צ"ל תחילה בקצרה ענין אור מים רקיע אור דכתי' ויהי' אור מים דכתי' יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים משמע שהי' מים קודם לכן נמצא הוא כסדר המדריגות אור. מים רקיע אור הוא חכ' דכתי' הכסיל בחשך הולך משמע שחכ' הוא אור ומים ג"כ חכ' וההפרש בין אור למים הוא ההפרש בין פנימית' לחיצונית דהנה כתי' גבי משה כי מן המים משיתהו הוא בחי' חכ' וביקש הראני נא את כבודך כבוד בגימ' ל"ב הם ל"ב נתיבות חכ' וביקש שבחי' כבודך בכא"ף יהי' בבחי' ראייה ויאמר ה' כו' וראית את אחורי ופני לא יראו פנימית החכ' לא יראו כ"א חיצונית החכ' והנה מבשרי אחזה דהנה אנו רואין שיש כח השכל על כלליות השכלית והוא נק' אין ויש כח השכל על שכל פרטי והוא מים שהוא בגדר השגה הגם שעדיין אינו בהשגה מאחר שאפשר לבוא בהשגה לכן נק' מים כמו"כ על למעלה כתי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר הוא שנמשך בגן והוא השגה ועדן אין לא ראתה אלקי' וזולתך. ורקיע הוא כדאי' קא מיפלגי במיתבתא דרקיע ומאחר ששיך שם פלוגתא משמע שהוא השגה והוא אנלידא מיא והנה רקיע הוא מבדיל בין

אך הענין הוא : לעיל שם לפניו — מביא ביאור המהרש"א בחא"ג על קושיא זו, ומקשה עליו. ע"ש.

איתא במדרש : מדרש תהלים עה"פ. ולעיל שם מציינ גם לירושלמי. ואולי כחזנתו ע"ד מ"ש בלק"ת ר"פ בשלח (ע"ש).

הרבה ובתוכם . . להבין זה : לכארי צ"ל : הרבה דברים ובתוכם . . ולהבין זה. אור דכתי' . . מים דכתי' : נסמן לעיל שם הערה 7'8 (ולכארי צ"ל : ויהי אור). וראה לעיל שם — בסגנון אחר קצת.

חכ' דכתי' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 9.

ומים ג"כ חכ' וההפרש כו' : ראה עדין — סה"ע חב"ד חיג ע' תכב.

בין פנימית : בכי"ק — תיבת "פנימית" מטושטשת, אבל כ"ה לכארי.

דהנה כתי' . . כ"א חיצונית החכ' : לעיל שם ואילך — בסגנון יותר (ארוך ו)ברור.

כתי' גבי משה . . וביקש הראני כו' : נסמן לעיל שם הערה 10-11.

כבוד בגימ' ל"ב הם כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 12. וראה דרמ"צ קט, סע"א

ואילך (ובהנסמן שם) שיש כמה דרגות ב"כבודי". ואולי מצד זה מוסיף כאן "כבודך בכא"ף" (ולכארי צ"ל : בכ"ף) ; ועדין לעיל שם ריש ע' רמ (במקום זה) הלשון "ג"ח דח"ע" (ראה דרמ"צ שם).

ויאמר ה' . . לא יראו : תשא לג, כא, שם, כג.

וראית . . כ"א חיצונית החכ' : אגה"ק ר"ס י"ט — ע"פ כתבי האריז"ל. וראה גם דרמ"צ מ, ב ואילך.

והנה מבשרי . . אנלידא מיא : לעיל ע' הנ"ל — באריכות יותר.

מבשרי אחזה : ל' הכתוב — איוב יט, כו.

דהנה אנו רואין כו' : ראה עדין סה"ע חב"ד שם ע' תסרו.

כתי' ונהר . . ועדן אין . . כדאי' קא מיפלגי : נסמן לעיל שם הערה 14-16 (ולכארי צ"ל : ועדן עין. ואולי צ"ל : ועדן הוא אין, עין כו').

ומאחר ששיך : לכארי צ"ל : ומאחר ששיך.

והנה רקיע . . למים : לעיל שם — ליתא. והוא ע"פ ל' הפסוק שהובא לעיל.

מים למים דעד שלא נברא העולם הי' מים במים דהנה יש ב' בחי' חכ' ח"ע וח"ת וחכ' תתאה הוא מקור העולמות כדכתי' כולם בחכ' עשית הוא ח"ת ול"ב פעמים ש' אלקי' יש בבריאת עולמות הם ל"ב נתיבות ח"ת והנה ח"ת הוא חכ' שבדיבור דבדיבור יש ג"כ חכ' למשל א' שלומדי' אותו לה"ק תחילה לומדי' אותו אותיות ואח"כ צירופי אותיות ואח"כ צירופי תיבות עד שהוא יכול את לה"ק והכוונה היא שיבין פשט בגמ' ומשנה נימצא שבדיבור יש ג"כ חכ' וח"ת נק' חכ' שבדיבור ועד שלא נברא העולם הי' מים במים שח"ת הי' כלול בח"ע דח"ע הוא יו"ד והנה ביו"ד יש מילו והוא ו' ד' והם מספר יו"ד והוא יו"ד דש' אד' שהוא מקור כל הנבראי' שבכדי שיהי' מציאת התהוות הנבראי' כמו שהם עכשיו זהו דוקא ע"י יו"ד דש' אד' דע"י יו"ד דש' הוי' הי' ביטול כ"א ע"י יוד דש' אד' ויו"ד דש' אד' הוא בהעלם בהיו"ד דש' הוי' ועד"מ כמו עיבור שהולד הוא בהעלם בבטן האם והו', וד' הם עיקר הכוונה אע"פ שהם בהעלם מ"מ הם עיקר הכוונה כמו למשל אחד שעוסק במו"מ עיקר כוונתו להרויח מה שנראה לעין כל הוא רק מה שהוא עסק במו"מ כמו"כ הו' וד' אע"פ שהם בהעלם מ"מ הם עיקר הכוונה דנתאוה הקב"ה להיו' לו דירה בתחתוני' מפני מה נתאוה אין אנו יודעי' אבל מ"מ אנו יודעי' שנתאוה שוקיו ועמודיו שש שוקיו זה עולם ועמודי שש שנברא בשש מפני מה נשתוקק אין אנו יודעי' אבל מ"מ אנו יודעי' שנשתוקק וא"א להיו' דירה בתחתונים

דעד שלא . . . נק' חכ' שבדיבור : לעיל שם ע' רמ"א — בשינוי סדר.
 דעד שלא כו' : לעיל שם מציינ למדרי', ונסמן שם הערה 18. וראה גם לעיל (ב"הנחות")
 ד"ה אתה הוא וסד"ה יומם יצוה ובהנסמן שם.
 כדכתי' כולם כו' : תהלים קה, כד.
 ול"ב פעמים . . . נתיבות ח"ת : לקו"ת שה"ש לא, ריש ע"ד. וראה גם לעיל (ב"הנחות")
 ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.
 ח"ת הוא חכ' שבדיבור . . . למשל כו' : ראה גם דרמ"צ טו, א. קט, א ואילך. ועוד.
 יכול את לה"ק : לכאוי צ"ל : יכול להבין את לה"ק.
 דח"ע הוא יו"ד והנה . . . מספר יו"ד : ראה בארוכה — סה"מ תקס"ג ח"א ע' שטו ואילך ; ביאוה"ז לאדמוה"א נג, א ואילך ; להצ"צ ח"א ע' רפד ואילך (וראה גם ח"ב ע' תתל) ; ועוד — ע"פ זח"ב קפו, ב.
 ביו"ד יש מילו : לכאוי צ"ל : ביו"ד יש מילוי.
 ו' ד' והם מספר יו"ד : ראה לעיל שם ע' רמ"א — למה היו"ד מתחלק לוי' וד' דוקא. וראה סה"מ וביאוה"ז שם.
 והוא יו"ד דש' אד' כו' : ראה ביאוה"ז ח"ב שם. וראה גם אוה"ת ואתחנן ס"ע רעו ואילך (ע"פ או"ת להה"מ). סה"ע חב"ד ח"א ע' ררו.
 ויו"ד . . . הוא בהעלם . . . ועד"מ כו' : סה"מ שם. ביאוה"ז לאדמוה"א ולהצ"צ שם. כמו למשל אחד כו' : בסה"מ וביאוה"ז שם — דוגמא אחרת (מדיבור השכל. ע"ש).
 מה שנראה . . . שהוא עסק : לכאוי צ"ל : ומה שנראה . . . שהוא עוסק.
 יודעים שנתאוה שוקיו : לכאוי צ"ל : יודעים שנתאוה וע"ד (או : וכמ"ש) שוקיו.
 דנתאוה הקב"ה . . . מפני מה כו' : נסמן לעיל שם הערה 256.
 שוקיו ועמודיו שש : שה"ש ה, טו (ושם : שוקיו עמודי).
 שוקיו זה . . . שנברא בשש : שהש"ר עה"פ. ואוצ"ל (כהובא לעיל שם — מבמדב"ר פ"י, א) . . . זה העולם שנשתוקק כו' — ראה בהמשך כאן.

כ"א שהיה תחילה תחתוני' וזה דוקא ע"י יו"ד דש' אד' לכן הוא עיקר זה עד של נברא העולם הי' מים במים והרקיע הוא מבדיל בין מים למים דרקיע הוא פרסה המפסיק וה"ז למשל רב המסביר לתלמיד איזה דבר וכלי המקבל אינים יכולי' לקבל הדבר הלכה אומר לו משול הגם שהוא מבין ע"י המשל את הנמשל מ"מ המשל מסתיר על הנמשל ואינו מיבין מן השכל כ"א אפס קצהו מן הנמשל נמצא שהמשל מסתיר על הנמשל כמו"כ הרקיע הוא פרסה המפסיק [חסר]

חג האסיף ל"ז

כל האזרח בישראל ישבו בסכות למען ידעו דרתכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל. הנה ענין סכות הו"ע ענני הכבוד שהי' בזכות אהרן והראי' דאח"כ נסתלקו דבתחילה הי' רק בזכות ופי' כל האזרח בישראל ישבו בסכות מה שעתיד להאיר בנשמות ישראל הארה מזה מאיר בסכות. להבין זה צ"ל תחילה מ"ש כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים וקודם לזה כתי' כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות וצ"ל מהר"ע בנים ובנות. וצ"ל תחילה ענין דבנים, דהנה כתי' ויהי היום ויבאו בני אלקים להתיצב על הוי' פי' ויהי היום כל מקום שנא' היום קאי על ר"ה כמ"ש זה היום תחילת מעשיך

וזה דוקא . . דש' אד' : לעיל שם (ע' רמב), נתוספו כמה פרטים כאן.

זהו עד של כו' : ראה לעיל בהמאמר (ולכאוי' צ"ל : וזהו עד שלא כר).

דרקיע הוא פרסה . . למשל כו' : ראה גם לעיל (ב"הנחות") סדיה יומם יצוה ובהנסמן שם (גם בסיום המאמר, ולעיל ע' הג"ל — כמה פעמים, כתוב "פרסה" (בה'). ולכאוי' צ"ל "פרסאי" בא').

אינים יכולי' . . לו משול : לכאוי' צ"ל : אינם יכולי' . . לו משל.

(חסר) : בכי"ק — מהשך ע' זה וע' שלאחריו נשאר חלק. וראה להמשך הענין —

לעיל שם ע' הג"ל ואילך.

חג האסיף ל"ז, כל כו' : ד"ה זה בא בהיכל כי"ק אחרי כמה מאמרים דהמשך השנה (שלאח"ז), אבל נדפס כאן, כמובן (ומאמרים הג"ל יודפסו בע"ה במאמרי שנת תרל"ז (ועד"ז שאר המאמרים שבהיכל כי"ק — במאמרי שנת תרל"ה ותרל"ח)).

מאמר זה ישנו גם לעיל (במאמרי כי"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' שסג ואילך (וראה גם בהנסמן שם). וראה הערה לרד"ה להבין שרש ענין הקנינים, ועד"ז עשינו גם כאן.

כל האזרח . . סכות הו"ע . . בזכות אהרן : ראה בהנסמן לעיל ע' הג"ל הערה 3.1. והראי' דאח"כ נסתלקו : ראה פרש"י חקת (כ, כט ; כא, א) ומסעי (לג, מ) — מר"ה ג. רע"א ; תענית (נסמן לעיל שם).

רק בזכות ופי' : לכאוי' צ"ל : רק בזכות אהרן ופי'.

ופי' כל האזרח כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 4.

ח"ש . . כתי' : שה"ש ב, ג, שם, ב.

דהנה כתי' : איוב א, ו, שם ב, א (ובכתוב : האלקים).

כל מקום שנא' כו' : לעיל שם "כמ"ש בזהר". והוא שם בח"ג רלא, א. וראה גם שם ח"ב לב, ב ובנצו"א שם.

כמ"ש זה היום כו' : גוסח ברכת זכרונות דריה (ולעיל שם ליתא).

ובת"י פי' ג"כ והה ביומא דינא דרבבא דראש השנה ופי' ויבאו בני אלקים הם מלאכים מקטריגים ששרשם מש' אלקים להתיצב על הוי' על מה שאינו ממשיכים שיהי' יחוד הוי' אלקים דהנה כתי' : שמש ומגן הוי' אלקים דש' אלקים הוא מגן ונרתיק לש' הוי' שהוא מחשיך ומסתיר על ש' הוי' וצריכי' להמשיך מש' הוי' לש' אלקים לבשם גבורות דש' אלקי' וע"י מה ממשיכים בחי' זו זהו ע"י מצות דשמי עם י"ה סס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח שהוא ש' הוי' ומצוה הוא ג"כ ש' הוי' ו"ה הוא בפירוש ומ"ץ בא"ת ב"ש הוא י"ה זהו דוקא כשעושי' המצוה כדבעי למהוי אבל כשפוגם אזי אינו ממשיך וזהו להתיצב על שאינו ממשיכים מש' הוי' לש' אלקי' וה"ז כמשל בן שעומד כנגד לכבוד אביו כמ"כ כאן להתיצב על הוי' על מה שאינו ממשיכים מש' הוי' לש' אלקים שהוא שרש ומקור שלהם. והענין הוא דהנה בש' אלקים יש ק"ך צירופים וממ"ח צירופים אחרים נתהוי' עוד ק"ך צירופים ומהן כל הדיני' קשים כמה דאיתא מזיעתן של חיות נהר דנור יוצא שהם בטלים לאלקות מתוקף הגבורות נהר דנור יוצא כמ"כ מש' אלקים יוצא כל הדיני' קשים וזהו ויבאו בני אלקי' להתיצב על הוי' על מה שאינם ממשיכים מש' הוי' לש' אלקים וה"ז כמו שיש בני אדם שנהנים כשנוקמי' נקמה בעברי עברה ומלבישי' זה

ובת"י פי' ג"כ : איוב ב, א (בשינוי לשון. וראה ת"י שם א, ה).
ופי' ויבאו כו' : ראה זהר שם. אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' תרנא).

על מה שאינו כו' : בכי"ק — תיבת "שאינו" אינה ברורה.

יחוד הוי' אלקים דהנה כו' : ראה זהר בהקדמה — יב, א"ב. ובארוכה — לעיל (בהנחות) ד"ה וידעת היום.

דהנה כתי' : תהלים פו, יב. ויל"ע, דלעיל ע' הג"ל מביא הפסוק (והביאור עליו) לראי' לכאוי' על מה שהמלאכים הג"ל גמשיכים מש' אלקים — המגן ומכסה לש' הוי' ; משא"כ כאן. לבשם גבורות כו' : עדי"ז הוא גם לקמן (משא"כ לעיל שם (ריש ע' סוד) הלשון "גמתיקים". אבל כ"ה הכונה גם ב"לבשם" — ב' פתוחה וש' צרוי').

וע"י . . בחי' זו : דשם הוי' (בשם אלקים). וראה הסגנון לעיל שם (ע' שסג).

זהו ע"י מצות : לעיל שם : ע"י תומ"צ. אבל גם שם מבאר אח"כ רק (תיבת) "מצוה". דשמי עם . . רמ"ח : לעיל שם מציין ע"ז לתקו"ז (נסמן שם הערה 10). וראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה ועבדתם קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

ומצוה הוא ג"כ כו' : לקו"ת ויקרא ב, סע"א. שלח מו, א (מטעה"מ להאריז"ל פי בראשית).

וה"ז כמשל בן כו' : ראה בהנסמן לעיל ע' הג"ל הערה 11.

בש' אלקים יש . . וממ"ח צירופים כו' : ראה בהנסמן שם הערה 12 (ולכאוי' צ"ל : צירופים אחרונים).

נתהוי' עוד ק"ך צירופים : הכונה לכאוי' (אבל אינו כתוב בטע"ח שבהערה הג"ל). לק"כ צירופים דשם "אלקים אחרים" — ראה הלשון לעיל שם.
כמה דאיתא : נסמן לעיל שם הערה 13.

שהם בטלים . . יוצא : ראה הסגנון לעיל שם. ואוצ"ל כאן : דאף שהם . . מ"מ מתוקף (או כו"ב).

שאינם ממשיכים : לכאוי' צ"ל (וכן בסמוך) : שאינם ממשיכים.
כמו שיש כו' : ראה לקו"ת נשא כה, רע"ג.

לשם שמים שמקנים קנאת ה' צבאות ובאמת הם נהנים מעצם הרע כמו ויבאו בני אלקים להתיצב על הוי' על מה שאינים ממשיכים מש' הוי' לש' אלקים דעי' שממשיכים מש' הוי' לשם אלקים עי'ז א"ל שגם ש' אלקים שהוא בחי' גבורות שיהי' ג"כ בחי' חסד וזהו שאומרים בתפלת מנחה דשבת ואני תפילתי לך עת רצון אלקים ברב חסדך ולכא' מה שיך אלקים לחסד ומכ"ש לרב חסד. אך הענין הוא דהנה בג' סעודת דשבת בסעודה שלישית מאיר בחי' רעוא דכל רעוין א"ל שגם אלקים יהי' בחי' חסד או מפני שמאיר בחי' רב חסד א"ל שאלקים יהי' בחי' חסד או מפני שמאיר בחי' רעוא דכל רעוין שאלקים יהי' בחי' רב חסד ולא סתם חסד וזהו דגבי שבת כתי' מצוות בבי' ווי"ן שאי' עי'ז בירושלמי שהוא שקול נגד כל המצוות רק שבשבת הוא מתנה כמארז"ל מתנה טובה יש לי בבית גבוי. ושבת שמה אך אינו נותנין מתנה רק למי ששוה כמו בפרטי מצות עי' המצות ממשיכים יחוד הוי' ואלקים וזהו כן דודי בין הבנים דודי. הוא ש' הוי' בין הבנים הם בני אלקים שהם מקטרגים על מה שאיני ממשיכים מש' הוי' לש' אלקים הגם שהוא ש' שבסדר השתלשלות אך הענין הוא שבכדי להיות יחוד ש' הוי' ואלקים צ"ל נמשך מרעוא דכל רעוין ועי"ל דהנה הגבורות דש' אלקים הם תכלית הטוב וחסד דכמו המגן והנרתק שמכסה על השמש הוא שנוכל לקבל זיו השמש כמו"כ גבורות דש'

שמקנים . . צבאות . . כמו ויבאו : עי' לי הכתוב — מי' יט. י. שם, יד. ולכא' צ"ל : שמקנאים קנאת . . כמו כן ויבאו.

דעי' . . א"ל כו' : ראה בהנסמן לקמן בסמוך.

א"ל שגם : הר"ת (ועד"ז בסמוך) : אפשר להיות.

בתפלת מנחה דשבת ואני תפילתי : תהלים סט, יד (ושם : לך ה' גוי. אבל כ"ה גם לעיל שם ע' ססד. וראה הערת כ"ק ארמו"ר שליט"א ב"הערות ותיקונים" לתניא טו, א. ועוד).

אר"ר (בזח"ג) קכט, א (הובא גם בשה"מ תקס"ח ע' טא).

בג' סעודת . . מאיר כו' : לכא' צ"ל : בג' סעודות כו'. וראה שה"מ תקס"ח שם. סידור רה, רע"ג.

או מפני . . או . . סתם חסד : בכי"ק — "או" הבי' אינו ברור כ"כ. ולכא' זהו פירוש על מ"ש לפני' דש' אלקים נמתק ונעשה חסד ; או שנעשה גם (ברב חסדך —) רב חסד. וראה הסגנון לעיל שם.

כתי' . . בירושלמי : לעיל שם (וכ"ה בלקו"ת בשלח (בהוספה) ה, ז. תוריע כ, סע"א) הובא הפסוק בו כתוב "מצות" בבי' יודיין. וראה הנסמן שם הערה 15-16.

כמארז"ל : נסמן לעיל שם הערה 17.

אינו נותנין כו' : ראה עד"ז אגה"ק ס"ו (קי, ב). סי"ח. ובכ"מ.

כמו בפרטי . . ואלקים : לכא' צ"ל : כמו כן בפרטי כו'. ולעיל שם (במקום זה) ועד"ו הוא בשבת . . מתנה בשבת. ע"ש.

וזהו כן דודי כו' : נסמן בתחלת המאמר.

הגם שהוא ש' שבסדר השתלשלות : לעיל שם : והגם שהשם הוי' דתומ"צ הוא ש' הוי' דלתתא ואי"כ אינו ענין להמתנה דשבת. ועד"ז היא הכוונה גם כאן.

ועי"ל דהנה . . לבשם אותו : לעיל שם — בסגנון אחר קצת.

הגבורות דש' אלקים הם . . דכמו המגן כו' : ראה בארוכה שעהייה"א פ"דו (ומביא גם "בתחילה עלה כו"י") — הובא גם בהמשך מ"ר ש. ז. פ"ח; ולעיל (ב"הנחות") ד"ה

יודעת היום.

המגן והנרתק . . זיו השמש : ראה בהנסמן לעיל ד"ה הגי"ל.

אלקים הוא בכדי שנוכל לקבל את הש' הוי' לכן גם ש' הוי' שבסדר השתלשלות יכול לבשם אותו, אך צ"ל על מה צריכי' הגבורות דש' אלקים דהנה כתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה וגם ארז"ל בתחילה עלה במח' לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים ושיתף עמו מדות הרחמים ולכאוי' על מה צריכי' הדיני' והגבורות. אך הענין הוא דזהו דכתי' כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות דהנה אנו רואין שעיקר גידול השושנה הוא בין החוחים וע"י שהחוחים עוקצים השושנה סלקא ריחא כמו"כ הנשמה היא חלק אלוה ממעל וירדה למטה בגוף ונה"ב שהנה"ב עוקץ אותה והוא עצומה עד למאד אך הירידה היא צורך עלי' שע"י נתעלה כמו"כ רעייתי בין הבנות דהנה יש ב' בחי' חיצונית הלב ופנימיות הלב. חיצונית הלב הוא ביטול שמצד התבוננות ופנימיות הלב הוא ביטול שלמעלה מטו"ד וע"י חיצונית באין לפנימיות וזהו רעייתי בין הבנות בנות הם בנות ירושלים הגם שהוא שלימות היראה מ"מ מכסה על פנימיות והוא בחי' חיצונית אך א"א לבוא לרעייתי שהוא בחי' פנימיות כ"א ע"י בנות שהוא בחי' חיצונית וזהו כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות כמו השושנה שהחוחים עוקצים אותה סלקא ריחא כמו"כ רעייתי בין הבנות שע"י חיצונית הלב באין לפנימיות הלב. והנה ענין רעייתי אי' במדרש רעייתי מפרנסתי שירעו אותי בשני תמידין ופעמים אי' הלי' רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים, ולכאוי' צ"ל מה שייך למעלה פרנסה ולחם, אך הענין דהנה כתי' לכו לחמו בלחמי לחמו הוא לחם של הנפש בלחמי הוא מה שלמעלה נק' לחם דהנה אנו רואי' למטה בלחם הגשמי שהוא מחבר הנשמה והגוף שאם לא יאכל יחלש וכשישאה עוד

דהנה כתי' . . . וגם ארז"ל : נסמן לעיל ע' הגיל הערה 20-21. וראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה הגיל.

מדות הרחמים : לכאר צ"ל : מדת הרחמים.

דזהו דכתי' : נסמן בתחלת המאמר.

דהנה אנו רואין כו' : ראה בהנסמן לעיל ע' הגיל הערה 22.

היא חלק אלוה ממעל : נסמן לעיל שם (ע' שסה) הערה 30. וראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה ימים יצרו קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

הוא עצומה : לכאוי' צ"ל : היא ירדה עצומה.

יש ב' בחי' כו' וע"י כו' : אגה"ק ס"ד. תוי"א בראשית ז, ב (וראה עדין שם ויקהל פו, ד ואלך). לקו"ת בלק סז גד. תצא לה, סע"ג ואי"ך. ועוד.

בנות ירושלים . . . שלימות היראה : ל' הכתוב — שה"ש א, ה (ועוד). ב"ר פנ"ה י. וראה גם לעיל (שם) סד"ה הלבין ענין ז' גרות ובהנסמן שם.

אי' במדרש : שהש"ר פ"א, ט (ו).

ופעמים אי' : לעיל שם ע' הגיל "ובגמרא אמרו". וראה בהנסמן שם הערה 25 ובילקו"ש פקודי רמז תיח (ובכ"ק — תיבת "רעייתי" אינה ברורה, ונראה כמו "סעיות").

ולכאוי' צ"ל . . . אנו רואי' . . . דהנה כי לא כו' : ראה בכ"ז — לקו"ת מטות פא, ב"ג וראה גם אוה"ת (י"א) לתהלים ע' תקכב — מה שמביא (מבאר) מלקו"ת הגיל.

דהנה כתי' . . . נק' לחם : משלי ט, ה. וראה גם לקו"ת בהר מ, סע"א ואלך. שה"ש כה, ב, ובכ"מ.

דהנה אנו . . . מחבר הנשמה והגוף : ראה גם לקו"ת בחקותי מט, ג שה"ש שם.

זמן יכול להיות שיופּרד כו' ח"ו נמצא שהלחם מחבר הנשמה והגוף ומצד איזה מעלה יש כח בלחם לחבר אותם. דהנה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם נמצא שיש מוצא פי הוי' שבלחם לכן יש כח בלחם לחבר אותם הגם שבאדם יש ג"כ המוצא פי הוי' והוא מאמר נעשה אדם אך הענין הוא מפני שהלחם שרשו מעולם התהו שקדמה לעולם התיקון וזהו דכתי' אחר וקדם צרנני וארו"ל אחר למעשה בראשית וקדם למעשה בראשית אחר למע"ב שכל הנבראי שנבראו קודם האדם שרשם מעולם התהו שקדמה לעולם התיקון רק שנפלה בשבה"כ וקדם למע"ב שכל העולם כולה לא נברא אלא לצוות את זה שע"י שהוא מבריר ומתקן אותם מעלה אותם לשרש ומקור שלהם נמצא אנו רואין שלמטה הלחם מחבר הנשמה אם הגוף כמו"כ יובן למעלה דהנה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא וצ"ל מי אומר זה שאינו שייך לומר שהנה"א יאמר זה, אלא שהנפש השכלית אומר זה דהנה יש נה"א ונפש השכלית ונה"ב והם מרוחקים זה מזה שהנה"א הוא חלק אלוה ממעל ורצונו ותשוקתו תמיד לעלות למעלה כמ"ש רוח האדם העולה היא למעלה וכמשל הנר בפני אבוקה וכמו שהניצוץ נמשך לשלהבת. ונה"ב הוא תאב אחר ענינים גשמי' והוא מרוחק מאלקות נמצא שנה"א והנה"ב הם כשני קצוות ותורה הוא מחבר אותם דתורה נק' עוז ותשי' עוז שנותן כח להנה"א ותשי' שמתיש כח דנה"ב לכן יש כח בתורה לחבר אותם זהו לחמו, ולחמי הוא מה שלמעלה נק' לחם דהנה ארו"ל בעשרה דברים ברא הקב"ה את

ומצד איזה מעלה כו' דהנה כו': ראה השאלה (קושיא) והביאור — גם בלקו"ת זו יג, ב ואילך (ובהנסמן שם). ובכ"מ.
 דהנה כי לא כו': עקב ח, ג. ולכאוי צ"ל: דהנה כתיב כי לא כו'.
 והוא מאמר כו': בראשית א, כו'.
 וזהו דכתי' אחר . . . ותורה הוא מחבר אותם: לעיל שם ליתא.
 וזהו דכתי' . . . וארו"ל: תהלים קלט, ה. וראה ב"ר פ"ה, א; ויק"ר פי"ד א — ובמפרשים שם (וראה באו"א קצת — ברכות סא, א. עירובין יח, א). וראה אוה"ת שם ע' תקיט ואילך. נ"ך ח"ב ע' א"ג.
 שכל העולם כו': ברכות ה, סע"ב; שבת ל, ב (ושם: כולו. ובכ"מ כתוב, כולא" ועל האי תוקן בהי' (או להיפך)).
 הנשמה אם הגוף: לכאוי צ"ל: הנשמה עם הגוף.
 אנו אומרים: בברכות השחר — מברכות ס, ב.
 וצ"ל . . . אומר זה: יל"ע מה שייך שאלה ותשובה זו להמשך הענין כאן. ומ"ש עוה"פ מיד אח"ו שיש "נפש השכלית", לכאוי כולל זה עם הנה"ב — בניגוד לנה"א, והמחבר אותן הוא תורה (ולא מה שנפש השכלית מחברת נה"א ונה"ב — ראה לקו"ת בחקותי מז, ג (מע"ח)).
 יש נה"א . . . ותורה הוא מחבר אותם כו': ראה תו"א ולקו"ת שה"ש הנסמן בסמוך.
 שהנה"א הוא . . . כמ"ש . . . וכמשל כו': איוב לא, ב. תניא רפ"ב. קהלת ג, כא (בשינוי לשון). וראה לקו"ת ויקרא ב, ד; תוריע כ, ריש ע"ב — ע"פ תניא פי"ט. ובכ"מ.
 דתורה נק' . . . כח דנה"ב: ראה בהנסמן לעיל שם הערה 32 (ולכאוי צ"ל (וכן בסמוך): ותושי'). וראה גם תו"א יתרו סו, א"ב. לקו"ת בחקותי מט, ג. שה"ש כה, ב ואילך. ובכ"מ.
 זהו לחמו, ולחמי הוא כו': ראה גם לקו"ת שה"ש שם.
 דהנה ארו"ל: תגיגה יב, א.

עולמו בחכמה ובתבונה ובדעת ובכח ובגערה כו' והם מדות ומוחין שבמדות אך הנה אי' בתקוני זהר אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן. להון עש ספירין כו' ולאחזה לון איך מתנהג עלמא אבל לאו דאית לך צדק ידיעה כו' אפי' בחי' חכ' אי' ג"כ שם אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעה וכמ"ש כולם בחכ' עשית שאפי' ג"כ נחשב לעשי' גשמיות ובכדי שיומשך הארת אוא"ס בחכ' הוא ע"י תורה וזהו ישראל מפרנסי' לאביהם שבשמים שמים הוא אש ומים והם מדות עליונים ואביהם שבשמים הוא בחי' חכ' וישראל מפנסים לאביהם שהם ממשיכים הארת אוא"ס בחכ' וזהו דכתי' אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים ולכאוי' צ"ל ל' היושבי והי' צ"ל היושב ומהו היושבי אך הנה יושבי הוא יושב יו"ד, יו"ד הוא חכ' ויושב הוא ירידה והשפלה כמשל אחד שעומד הוא גבוה יותר ממי שיושב שמי שיושב הוא נמוך ממנו ויושב יו"ד המשכת אוא"ס לחכ' זהו לחמי מה שלמעלה נק' לחם, וזהו אכלו רעים שתו ושכרו דודים ואי' בזהר אכלו רעים לעילא שתו ושכרו דודים לתתא דהנה אנו רואין למטה כשאחד אוכל איזה מאכל נתעכל המאכל בקיבה ונעשה ממנו דם והמובחר עולה ללב והלב שלוח חיות לכל האברים וארז"ל אכל ולא שתה אכילתו דם שהדם בעצמו אינו יכול לילך וככל האברים והמים עושה אותו צלול ויכול לילך בכל האברים כמ"כ למעלה אכלו רעים לעילא הוא היושבי המשכת אוא"ס בחכ' שתו ושכרו דודים לתתא הוא ההמשכה מחכ' למדות, זהו רעייתי הוא מה שישאל מפנסים לאביהם שבשמים היושבי בשמים. פרנסתי מורה על מזון ולבוש מזון הוא תורה כמשנת"ל ולבוש אנו רואין שהוא ג"כ דבר המוכרח כמ"ש שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה נמצא אנו רואין שהוא דבר המוכרח שהוא שומר אותו מזרם ומטר וקור וחום וקאי על

והם : . שבמדות : לעיל שם ליתא. וראה גם לקו"ת שה"ש שם, ב.
אי' בתקוני זהר : בהקדמה — יו, איב (ושם : עשר ספירין כו' ולאחזאה).
אפי' בחי' חכ' : אוצ"ל (ע"ד לעיל שם. אלא שאינו מביא ראי' מתקוני', כ"א מהפסוק
כולם גוי' לבד) : ואפי' על בחי' חכ'.

אי' ג"כ שם : תקויז שם, ב.
וכמ"ש . . שאפי' ג"כ כו' : תהלים קד, כו. תניא פ"ב בהגהה. שעהיוה"א ספיט
בהגהה. ולכאוי' צ"ל : שאפי' חכמה ג"כ.

ישראל מפרנסי' . . אוא"ס בחכ' : ראה לקו"ת שה"ש יט, סע"ג ואילך.
שמים הוא אש ומים : חגיגה שם.

וישראל מפנסים : לכאוי' צ"ל (ועד"ו לקמן) : וישראל מפרנסים.
דכתי' אליך . . ולכאוי' . . אך הנה כו' : תהלים קכג, א. וראה זחי"א רכט, א (הובא
בלקו"ת שה"ש כט, ד. אוה"ת (י"א) לתהלים עה"פ — צי תפ (ומציין גם לח"ג רסה, ב).
יו"ד הוא חכ' : ראה גם המשך מ"ר דש. ו. פ"ק — בארוכה.

וזהו אכלו . . ואי' בזהר : נסמן לעיל צי הג"ל הערה 378.

דהנה אנו רואין . . מחכ' למדות : ראה לעיל שם — בסגנון אחר קצת.
והלב שלוח : לכאוי' צ"ל : והלב שולח.

וארז"ל . . שהדם כו' : שבת מא, א. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה מים רבים (האי').
וככל האברים : כ"ה לכאוי' בכ"ק. ואוצ"ל : בכל האברים.

פרנסתי מורה : אוצ"ל (ע"ד לעיל צי הג"ל) : והנה פרנסתי מורה.
כמ"ש שמלתך כו' : עקב ה, ד.

מעה"מ שהם לבושי' להגשמה שבכדי שיכול להנות ממהות אלקות כמ"ש גבי משה ויבא משה בתוך הענן דבכדי שיהי' שם ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה כ"א להנות מזיו השכינה זהו דוקא ע"י הענן שהוא לבוש כמור"כ מצות הם לבושי' כמו לבושו צדקה וכת"י וילבש צדקה כשריון דצדקה הוא כלליות המצות וכמו שהשריון הוא מקשקשים כמור"כ פרוטה פרוטה מצטרפת לחשבון גדול וע"י עשיית המצוה נעשה לבושי' לג"ע התחתון וע"י כוונת המצות נעשה לבוש לג"ע העליון וכמור"כ למעלה כת"י ה' מלך גאות לבש כדי שיתלבש בלבוש גאות הוא דוקא ע"י מצות. זהו רעיתי פרנסתי מזון ולבוש תו"מ. והנה יש עוד פי' ברעיתי ל' רעותא דליבא הגם שנת"ל שקאי על תורה לזה צריכ' רעותא דליבא עדי"מ פת שיהי' ראוי למאכל אדם צריך אפיה תחילה אבל אם לא יאפה אותו אינו ראוי למאכל אדם שלא יתעכל בקיבה כמור"כ למעלה לבחי' לחם שהוא תורה צריכין רעותא דליבא שהוא רצון שאם לא ירצה לא יפעל מאומה וזהו שאומרי' בפ"ר דק"ש ואהבת ואח"כ והיו דברים האלה בד"ת הכתוב מדבר ואח"כ ושננתם שהוא בפירוש תורה ואח"כ וקשרתם שהוא מצות דכל מצותיה של תורה הוקשו לתפילין לזה צריכ' תחילה ואהבת שרשו אבה והוא ל' רצון שלתו"מ צריכ' תחילה רצון ואיך לואהבת זהו ע"י התבוננות דפסוק ראשון דק"ש שמע הוא שם עי"ן והעי"ן

מענה"מ שהם לבושי' : ר"ת : מעשה המצות כו'. וראה בהנסמן לעיל שם הערה 41. תו"א הנסמן לקמן בסמוך. ועוד. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה ימים יוצרו בתחלתו. שבכדי שיכול : אוצ"ל : בכדי שיכול.

כמ"ש . . לא שתה : נסמן לעיל שם ע' הגיל הערה 42-3.

כ"א להנות כו' : לעיל שם : שיהי' ניוון גופו ממוון רוחני. ולכא"י הכוונה כמ"ש כאן. ע"י הענן : בכי"ק — חיבת "הענן" אינה ברורה.

כמו לבושו . . וכת"י : נסמן לעיל שם הערה 45-6.

דצדקה הוא . . וכמו שהשריון כו' : ראה גם אגה"ק סי' ג.

וכמו שהשריון כו' כמור"כ כו' : נסמן לעיל שם הערה 47. ולכא"י צ"ל : כמור"כ

כל פרוטה ופרוטה כו'.

וע"י עשיית . . כוונת כו' : ראה אגה"ק סכ"ט (קג, ריש ע"ב). תו"א שמות נג, ג. ועוד.

למעלה כת"י . . כדי שם : תהלים צג, א. וראה תו"א מג"א צ, ג'ד.

הגם שנת"ל . . רעותא דליבא : לעיל שם ליתא. והכוונה (וכ"מ לעיל שם) והגם

ש"פרנסה" (רעיתי) קאי על תורה, מ"מ צריך גם רעו"ד.

עדי"מ פת . . צריך כו' : ראה גם לקו"ת בהר"מ, ב. ואילך.

שהוא רצון . . מאומה : לעיל שם ע' הגיל ואילך — ליתא (ע"ש הסגנון). וראה עדי"ן

לפנינו לקמן "ל' רצון שלתו"מ כו'".

ואהבת . . והיו כו' : ואתחנן ו, ה. שם, ו (ושם : הרברים האלה).

בד"ת הכתוב מדבר : ראה בהנסמן לעיל שם (ע' סזו) הערה 48.

ושננתם שהוא בפירוש תורה : ואתחנן שם, ז ופרשיי שם.

דכל מצותיה כו' : נסמן שם הערה 49.

שרשו . . תחילה רצון : לעיל שם ליתא (ועדי"ן לעיל (ולקמן) בסמוך). וראה סה"ע

חב"ד ח"א ע' רסד. וש"נ.

ואיך לואהבת : לכא"י צ"ל : ואיך באים לואהבת.

שמע הוא כו' : ואתחנן שם, ד. זח"ג רלו, ב. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין

ענין ז' נרות ובהנסמן שם.

הוא עי"ן רבתא שהוא מורה על ז' מדות וכא"א כלול מעשר ושם עי"ן הוא הארה מבחי' עי"ן שכל העלמות נבראו רק משם והארה בעלמא וכשיתבונין בזה ממילא יחפץ בא"ס חיי החיים וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שו"א הם גשמיות ורחניות לא יחפוץ את זה כ"א א"ס חיי החיים זהו רעייתי בין הבנות רעייתי הוא רעותא דליבא הגם שנת"ל שהוא תורה ישראל מפרנסים כו' היושבי בשמים מ"מ צריכי' לזה רעותא דליבא דלתורה צריכי' רצון ולמצות הוא משארז"ל מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה שהוא בחי' רעותא דליבא זהו רעייתי, בין הבנות הם בנות ציון, ציון, המצוינים במצות כמ"ש הציבי לך ציונים דמצות שלמטה הם ציונים למצות שלמעלה, זהו רעייתי מפרנסתי והוא תורה ישראל מפרנסים כו' היושבי בשמים ופרנסתי כולל מזון ולבוש מזון הוא תורה ולבוש הם מצות ולזה צריכין רעותא דליבא והוא פי' ב' דרעייתי: אך כ"ז הוא רק בחי' אהבת עולם והוא מלמטלמ"ע אבל בחי' אהר"ר הוא אהבה דאהרן מלמעלמ"ט פי' שהמשיך המשכת אלקות למטה כמו למעלה אהרן הי' שושבינא דמטרוניתא מ"מ המשיך המשכת אלקות מלמעלמ"ט, ולבחי' אהבה זו באי' ג"כ עי" התבוננות הנ"ל רק שלזה צריך לטעום מרירות בנפשו ג"כ דכשיתבונין על עוצם רחוקו מאלקות [חסר]

שכל העלמות: לכא" צ"ל: שכל העולמות.
 בא"ס חיי החיים . . א"ס חיי החיים: בכי"ק כתב תחילה "באוא"ס חיי . . אוא"ס כו' ."
 ואח"כ מחק תיבת באוא"ס וכתב "בא"ס"; גם מחק ה"אוי" ד"אוא"ס חיי כו' ."
 וכמ"ש מי לי . . כ"א א"ס כו': תהלים עג, כה. וראה תו"א גח ט, א. תולדות יו.
 ד. לקו"ת אמור לא, ג. ועוד.
 דלתורה . . בלא נשמה: לעיל שם עי' הנ"ל ליחא (ועד"ו לעיל בסמוך).
 משארז"ל מצוה כו': ראה של"ה רמט, ב; תניא פלי"ח (ג, א ואילך); ועוד — לענין תפלה (ושאר ברכות).
 כמ"ש הציבי . . דמצות כו': ראה בהנסמן לעיל שם הערה 52 (וצ"ל שם: יא, יח) — בנוגע פי' ציון (אבל — בנוגע למצות בזה"ב), וראה בנוגע לעניננו — תו"א מקץ לו, סע"ב ואילך. לקו"ת במדבר ו, ב. ועוד.
 אהבת עולם . . מלמטלמ"ע אבל כו': ראה תו"א תצוה פב, א ואילך. לקו"ת בהעלותך כט, ג ואילך. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה הנ"ל ובהנסמן שם.
 אהרן הי' . . ומי"מ כו': ראה הסגנון לעיל עי' הנ"ל. וראה בהנסמן שם הערה 53.
 עי' התבוננות הנ"ל רק כו': ראה לעיל שם ואילך — ביאור הענין.
 (חסר): סיום עי' זה (ושלאחריו) — נשאר חלק בכי"ק.

הוספות

הוספה א

בס"ד פ' האינינו תרל"ז

ראו עתה כי אני הוא ואין אלקים עמדי כו' אני וע' בפירשי שמפרש ראו עתה על העוה"ז, וע' בוח"ב משפטים דק"ח ע"ב מפרש על העוה"ב הנה ארז"ל במד"ר ואתחנן דר"ץ ע"ג יתרו נתן בעו"ג שא"י כי גדול הוי' מכל האלקים (משמע שהם גדולים והוא גדול מהם) (מ"כ) נעמן הודה במקצת כו' רחב שמתהו בשו"א-כו' משה שמו אף בחלל ש"ע שנאמ' וידעת כו' כי הוי' הוא האלקים אין עודי' מהו אין עוד אפילו בחללו ש"ע. ויובן בהקדמת ענין ב"פ אני דכתיב בפסוק ראו עתה, וגם מהו"ע ואין אלקים עמדי הלא כתיב בראשית ברא אלקים ולי"ב פעמים ש' אלקים נת' במע"ב וגם צ"ל ענין ז"פ הוי' הוא האלקים שאומרים ביום נעילה דיוכ"פ וכתיב' כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלקים לבדך ומפרש בוח"ב דק"ח ע"ב הלי' על לע"ל הרי גם לע"ל יש בחי' שם אלקים, ומהו"ע ואין אלקים עמדי הנה בזהר הקשה מהו ראו עתה מאחר שאני הוא קאי על לעתיד ומהו ראו עתה ונ"ל שלכן פ"י בוח"ב דק"ח הנ"ל ראו עתה כמשי"ש עתה ראו מה דלא תוכלין למחמי מקדמת דנא. אמנם אפשר לפרשו גם לפי רשי' שקאי על עוה"ז וגם אפשר לתווכ' ב' הפי' היינו הגם לפי' הזוהר יתכן זה ג"כ כו' והענין דכתיב אני ראשון ואני אחרון שלעתיד יהי' ב' בחי' אני ועכשיו בכ"מ שנוכר אני הוא רק פ"א אני רק בפרטי' יש דכתיב ב"פ אני ומבקשי' טעמי' עליהם למה נא' כך, אבל לעתיד יהי' ב"פ אני.

והענין יובן בהקדם שורש ענין ההפרש בין ג"ע לתח"מ בדרך קצרה שג"ע הוא תענוג הנשמות בלא גופים ויש ב' בחי' ג"ע געה"ע וגעה"ת, ויש נשמות שאינם באים כלל לבחי' געה"ע והגם כי בכל ג"ע יש כמה מדריגות שעז' ארז"לי ת"ח אין להם מנוחה כו' שנא' ילכו מחיל אל חיל מ"מ בדי"כ הם רק ב' בחי' געה"ע והתחתון ותח"מ. הוא רק בחי' אחת והגם כי גם בתח"מ יש כמה חילוקי מדריגות שכי"א נכווה מחופתו של חבירו' מ"מ בכלל הוא רק בחי' אחת ולא כמו ג"ע שיש

(*) נעתק מכת"י מעתיק 635 (רמח, א). וממה שמציין בסופו לכמה דרושים של קיץ תרל"ז, מוכח שהוא של כ"ק אדמ"ר מוה"רש נ"ע.

- (1) האינינו לב, לט.
- (2) ב, כה.
- (3) יתרו יח, יא.
- (4) ואתחנן ג, לט.
- (5) בראשית א, א.
- (6) תהלים פו, י.
- (7) ברכות סד, א.
- (8) תהלים מד, ח.
- (9) ב"ב עה, א.

בכללו ב' בחי' ג"ע וגם יהי נשמות בגופים דוקא, ולכאורה צ"ל מהו"ע שיצטרכו הנשמות שיושבין בג"ע יותר מג"א שנה כמו האבות ומשה וכדומה לירד להתלבש בגוף בשביל לבא לעונג שיגלה בתחיה' ולמה היתה כזאת מלפני ית' שיצטרכו להתלבש שנית בגוף גם מה יתרון ויקר עונג זה כ"כ שכדאי כ"ז בשבילו כו' הענין הוא דג"ע הוא בחי' תענוג הנשמות ממה שלומדים בג"ע הלכות התורה ברוחניות וכמארז"ל¹⁰ קמפלגי במתיבתא דרקיע וכן אמרו בזוהר בכ"ד וע' בפ' שלח"י מענין מתיבתא דרקיע ומתיבתא דמט"ט, והרי הם משיגים הארה מבחי' זיו השכינה שמזה נמשך העונג שהוא עונג נפלא עד אין קץ, ואמנם הנה נמצא מבחי' התענוג בכלל גם מה שנפל בשבה"כ והוא בלעז' וזהו שארז"ל¹¹ כשראו כרך גדול של רומי שר"א בכה ור"ע שחק שבכ"ית ר"א ה"י על ירידת התענוג כ"כ להתלבש בדברים גשמיים כו' ור"ע שחק דאם לעוכרי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ, דהנה יש מלאכים שנק' בשם קרביים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו"י שכמו הקרביים מבררים המאכל שהמוכר יתעלה להיות חיות למוח ולב והפסולת יודחה לחוץ, וכן המלאכים אלו הם המבררים ירידת השפע וכן בעליות המדריגות מלמטה למעלה מתעלה ע"י המלאכים כמ"ש במ"א¹² בענין עולים ויורדים בו בסולם דתורה ותפלה כו' וכן להאדם ניתן העבודה לברר את בחי' התענוג הזה מירידתו וכל ענין וירידות והתלבשות הנשמה בגוף הוא בשביל זה שע"ז יתברר בחי' התענוג ויהי יתרון האור מתוך החשך"י דוקא ועוד גילוי ד"ז יהי לעתיד כי בדי"כ ההפרש בין ג"ע לתחיה' שג"ע הוא בחי' ממכ"ע שיש בו חילוקי מדריגות לכן יש בו ב' בחי' ג"ע התחתון והעליון, והגם כי כדאי כל יסורי גיהנום בכדי לכוא לגילוי השגת התענוג גם מבחי' געה"ת ונודע כי יסורי איוב ע' שנה אינם כדאי נגד שעה א' מן הגיהנום"י ומ"מ כדאי כל יסורי גיהנום כמארז"ל¹³ מוטב דלידייני כו' בשביל גילוי ג"ע ש"ל גם בשביל בחי' התחתון' שבגעה"ת והיינו מפני היותו תענוג נפלא מאד עד אין קץ מ"מ הוא רק בחי' ממכ"ע שיש בו חילוקי מדריגות עד שנחלק לב' בחי' התחתון והעליון כו' אבל תחיה' הוא בחי' א' להיותו מבחי' או"א"ס הסוכ"ע ששם אינו שייך מעלה ומטה כמו ביושר ולכן הוא בחי' א' בדי"כ רק שגם בבחי' החוסה אין כל המקיפים שוים כו' וזהו"ע אחר ונתי' במ"א אבל מ"מ הם בחי' א' בדי"כ ויהי הגילוי בארץ שלמטה דוקא להיות כי נעוץ תחב"ס שבסוף דוקא שהוא בחי' ארץ כי במעשה שמים קדמו"י כו' ולכן בארץ דוקא יהי גילוי זה להיות כי בסוף יש כוונת נעיצת התחילה יותר מכמו היותו בבחי' ראש המתפשט כמ"ש בדי"ה ועמדו רגלי כו"י ולכן תחיה' בארץ דוקא

(10) כ"מ פו, א.

(11) קסג, א. ובהגהות מהרח"ז שם: דמט"ט.

(12) מכות כד, א.

(13) ראה תר"א נו, ב ובכ"מ.

(14) ראה לקו"ת יוה"כ סח, ב ובכ"מ.

(15) קהלת ב, יג.

(16) הקדמת הרמב"ן לפי איוב. וראה אגה"ת רפ"ב.

(17) חגיגה טו, ב.

(18) ראה חגיגה יב, א. תר"א לב, ד.

(19) ראה ד"ה זה תר"ל"א.

להיות כי בארץ דוקא יהי גילוי הארת בחי סוכי'ע כר' וזהו ענין אני אני שיהי לעתיד שיתחברו ב' בחי' אני ויהי רק מדריגה א' בד"כ ורק עכשיו הוא העבודה שזהו דכתיב ראו עתה לפי פי' רשי' ז"ל שצריכים לראות עתה בבחי' היום לעשותם שמאיר ג"כ הארת הסוכב לכן יוכל להכין בעוה"ז ע"י העבודה שיזכה לעתיד לבחי' הגילוי דחיבור ב' בחי' אני.

ובזה יובן מה שארז"ל במד"ר ס"פ בא בפ"ט אבל לעתיד אני לבדי, י"ל ע"ד ונשגב ה' לבדו כיום ההוא²⁰ שביום ההוא יהי גילוי מבחי' לבדו היינו בחי' הוא והוי כמו שהם בבחי' לבדך כמ"ש בד"ה כי מי נח²¹ ונ"ל כי תיבת הוא הוא ר"ת הוא ושמו אחד, היינו בחי' עד שלא נבה"ע ה"י הוא ושמו בלבד שאמרו בפדרא"א²² ובעה"ק²³ עד שלא נאצל אצ"י העליון ה"י הוא ושמו אחד ובחי' זו יתגלה לעיל וכ"ז הוא ע"י העבודה בעוה"ז שז"ע יתרון האור מתוך החשך דוקא, וביאור הענין צ"ל ההפרש שבין שרפים לחיות ואופנים שנת' בד"ה כי מי נח הנ"ל שהשרפים אומרים קדוש שהוא מחמת ההשגה שאימא מקננא בכורסי²⁴, ולכן הם עומדים ממעל לוי²⁵ היינו לש' אד' וכמ"ש בשם הבעש"ט²⁶ ז"ל שבמקום שהרצון שם שם הוא עומד, ולהיות כי רצוא דשרפים ליכלל וליכטל באוא"ס שקדוש ומובדל מגדר עולמות ה"ז כאילו עומדים שם אלא מפני שאין יכולים להגיע מזה נמשך אצלם השוב כמ"ש בד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו בענין ואותו תיראו²⁷ וי"ל שזהו ע"ד מאן דכסיף אעיג דלא יכיל שבחא אית לי' אבל החיות והאופנים הם ברעש גדול²⁸ (וע' בתוס' בד"ה ברוך בחולין דצ"ב ע"א) שהרעש הוא מחמת העדר השגתם שלהיותם אינם משיגים לכן הם ברעש ע"ד בן כפר שראה²⁹ כו' והוא מחמת הסתר היצ"י לגבי הכריאה שרק שית ספי' מקננא בעשי³⁰ עוד יותר גדול להיותם מרוחקים יותר כמ"ש אופן א' בארץ³¹ דתרגומו מלרע, והנה לפי תי' הראשון שבגמ' חולין דצ"א צ"ב ברוך אופנים הוא דקאמרי פי' רשי' שהם מכה"כ עצמו וכי אמרינן אין במלאכים שצ"ל להיותם מכה"כ עצמו לכן הם יכולים להיות נשפלים עד העשי' כמ"ש התי' מלרע וכנודע³² שכל בחי' היותר גבוה בשרשו יכולה להיות נשפלת למטה עוד מוכן בטוב איך שע"י הרעש דאופנים נמשך בחי' עליונה יותר מע"י הביטול דשרפים שזהו ע"פ השגתם וכמ"ש

(20) ישע"י ב, יא.

(21) ראה ד"ה זה תרל"ב.

(22) פ"ג.

(23) חלק היחוד פ"ב.

(24) ת"ז כג, א.

(25) ישע"י ו, ב.

(26) ראה הוספות לס' כתר שם טוב (קה"ת) יד, ב ובהנסמן שם.

(27) לעיל ע' שכד.

(28) יחזקאל ג, יג.

(29) ראה תגיגה יג, ב.

(30) ראה ת"ז כג, א. ע"ח שער סדר אבי"ע פ"ג.

(31) יחזקאל א, טו.

(32) ראה בארוכה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך ופליב ואילך. בס' מאמרי אדה"ז

בדיה ואולם חי אני וביאורי והגהות לשם³³ בענין ממקומו כו' וע' בתוס' שמה שאנו אומרים והאופנים וחיות הקדש ברעש כו' שבבחי' זו גם החיות הם כמו האופנים, וצ"ל שלכן הם ביצי' ע"ד הני"ל ושע"י הסתר היצי' לגבי הבריאה (שהרי היצי' נק' אור בחי' גילוי לגבי הבריאה שנק' חשך³⁴ ע"ש העלמו כו' בחי' עלמא דאתכסי) באים ג"כ לבחי' רעש גדול ולפי"ז מובן שכ"ש בחי' התענוג שנפל בשביה"כ בדברים גשמי' שהריחוק אינו בערך כלל נגד ריחוק הני"ל דבי"ע שזה לא נתברר עדיין, וכנודע³⁵ המשל מהפלת החומה שכל הגבוה יותר נופל למטה יותר. עכ"פ יצא לנו מזה שמחמת הסתר הגשמי שמסתיר על בחי' התענוג שיש בו צ"ל הרעש ביתר שאת ויתר עז על בחי' הרעש דחיות ואופנים ג"כ ורעש אותיות שער שע"ז יומשך בחי' זה השער³⁶ כו' כי יש שער בימין ויש שער בשמאל שער בימין הוא בחי' זה השער לה' שער בשמאל הוא בחי' שער רישי' כעמר נקי³⁷ וכמו השערה שיונק מהמות, הגם שניקתה הוא מהמוח מ"מ חיותה מצומצמת מאד שהרי כשגוזזים השערות לא יש שום כאב כלל וכלל והיינו להיות כי החיות אשר בהם היא מצומצמת מאד ועד"מ יובן בנמשל דכתיב קווצותיו תלתלים³⁸ תלי תלים של הלכות³⁹ שקאי על הלכות שבתורה דכתיב בהם ג"כ סלסלה ותרוממך⁴⁰, שע"י בירור וסילסול השערות להפריד ההלכות שלא יהי' שום קושי' מזה לזה ע"ז מתרומם נפש האדם⁴¹, ואמנם שרש שרשן של הלכות שבתורה הוא שאורייתא מחכמה נפקת⁴² ובחי' הארת התענוג שמאיר בחכ' הוא ע"י בחי' שערות שאבא יונק ממולא הוא מזל הח' ונוצר⁴³ שכל בחי' השערה הוא הארה מצומצמת וכנ"ל במשל כו' אבל בחי' זה השער הוא כמשל השער שהוא שער המשמש כניסה ויציאה ושער זה הוא עוד שער רחב הוא עד"מ שער החצר שהכל יכולים לעבור דרך בו וע"י בחי' בירור התענוג שנפל בשביה"כ עד שנתלבש בדברים גשמי' שבעש"י שמקבלים זאת משמרי האופנים ודרך בחי' המזלות שמשפיעים לכל עשב⁴⁴ בפרט, ועושים מזה מצוה אשר צונו עד"מ שופר מקרן איל גשמי שמקבל חיות מקי"נ וע"י שעושים אותו שופר ומקיימים בו המצוה מברכים לשמוע קול (או בקול לפי הבה"ג) שהוא קול המצווה עשיית המצוה קול רם כמשנ"ת בדיה אחרי ה"⁴⁵ בענין ובקולו תשמעו ועד"ז יציאת מצמר גשמי ותפילין מקלף גשמי וסוכה מסכך גשמי וד' מינים שבלולב מצמחים הגשמי' וע"י עשיית

33 ראה לקרית אמור לר, ג ובכ"מ.

34 ברכת יוצר. וראה פעי"ח ריש שער הק"ש. לקרית שה"ש מב, ד.

35 ראה תירא עג, א. לקרית בלק עג, ד. ובכ"מ.

36 תהלים ק"ה, ב.

37 דניאל ז, ט.

38 שה"ש ה, יא.

39 עירובין כא, ב.

40 משלי ד, ת.

41 ראה ר"ה כו, ב.

42 זח"ב קכא, א.

43 ע"ה שער א"א ספי"ט ובכ"מ.

44 ראה ב"ר י, ה.

45 לעיל ע' שט.

המצוה בדבר גשמי הלזה מגביהים אותה שתעלה מנפילתה לקבלת חיותה מקי"נ
 להכלל ולהבטל בתענוג העצמי שזה שמברכין על המצות אשר קדשנו אשר הוא
 בחי' ענג העצמי, ועי' בחי' בירור זה יזכה המברר ועושה המצוה לגילוי בחי' זה
 השער שהוא שער רחב הוא בחי' רחבה מצותך מאד" שהם כלים רחבים לקבל בחי'
 גילוי בחי' מאד העליון" שז"ע אדם אדמה לעליון" שנת' בד"ה קרוב ה' לכל קוראי'
 וביאורי' ובד"ה אחרי ה' בענין ואת מצותיו תשמרוי', ובענין ובקולו תשמעו שקאי
 על קול השופר שהוא ג"כ מצוה.

(46) תהלים קיט, צו.

(47) אגהיק ס"ז (קכו, א).

(48) של"ה ג, א.

(49) לעיל ע' שכו.

הוספה ב

השמטות להמשך מים רבים — מגוכתי"ק

עמוד א

בכותרת בגכ"ק נרשם: שי"פ וירא תרל"ו בס"ד.
 שורה המתחלת דפרודא — ונמשלו: צ"ל (ונמשלו).
 שורה המתחלת הנפש — ואולי יעו"ל: צ"ל ואולי) ועי"ל.
 הערה ג וכן בגכ"ק ליתא.
 הערה ה וכן בגכ"ק ליתא.

עמוד ב

הערה ח בגכ"ק נוסף עה"ג: מ"ן ח"ג פי"ב.

עמוד ג

הערה טו וכן בגכ"ק ליתא.

עמוד ד

הערה טז וכן בגכ"ק ליתא.

עמוד ה

קיצור מדרוש מ"י רבי"י.

פ"א יבאר מ"י רבי' הם טרדת הפרנסה וזהו רבות מח' בלב איש ויש ב' פי'
 בפ"י פסוק זה, ומבאר דעת החכם שא' שבריאית האדם נקמה ממנו, ואיך שהרמב"ם

(*) בגכ"ק באו כל הקיצורים פרקים אי"ד על שני דפים ונכרכו בהבוך באמצע פי"ד ונסדרו כאן לפי
 סדר העמודים.

זיל חלק עליו ורק אולת אדם היא תסלף דרכו במה שמעמיד עצמו בסכין בשביל להרכות ועל ה' יזעה לבו מדוע הגיע לו ככה, וזהו מרובי צרכי עמך לפי שדעתם קצרה כו'.

עמוד ו

[קיצור]

פ"ב יבאר בפי הפסוק לתאווה יבקש נפרד מלבד שהוא נפרד הנה זהו זדון לבו וגם הרוח שמרום לבו כמו גלי הים כו' ואמנם כמו גלי הים כשיערה עלי ממרום ישקוט כן הרשעי כים נגרש ותמורת שדימה להרויח מפסיד בריאותו וכ"ש כבודו כו' כי לאו בכל יומא אתרחיש ניסא כו'.

עמוד ז

[קיצור]

פ"ג יבאר ששורש ההפרש בין מדת ההסתפקות בין הגס רוח וגבה לב זהו כענין רה"י ורשה"ר, תהו ותיקון נה"א ונה"יב וכאריא יש בכוחו להיות מוח שליט לכלוא את הרוח המתאווה שהוא ציור הרע שמצייר בכח המתאווה, ויבוא לאהבה בכל לבבך בשני יצריך, לדבקה בו ית'.
פרק ד בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ חיי.

[קיצור]

פ"ד יבאר כי פי הפשוט במי רבי קאי על כל צרכי עוה"ז גם הרגילים, ולכן כפשוטו פי הפ' הגיל כי האדם הוא טרוד כל ימיו בטרדת הפרנסה עכ"ז לא יוכל לכבות את האהבה המוסתרת בטבע תולדתו בכאריא מישראל.

עמוד י

[קיצור]

פ"ה יבאר שמד"ר פי האהבה ע"ש ואוהב את יעקב, ורבינו זיל בת"א בד"ז פי על האהבה שבנפש וי"ל דזה נמשך מזה, ע"פ הזחיג דרס"ג והמאריא אי סל"ז, וזהו אהבתי כו' א' הוי' בחי חלק ה' שבעמו, ה' אלקיך אלקה שלך פי שבך ע"י כי דבורו של הקב"ה חשיב מעשה, וביאר ש' הוי' שבנפש יו"ד ביטול שלמעלה מן השכל, וזה ישנו גם בע"ה וקלי הדעת, איתן קשה עורף, ולכן מלאי חרטות ותאותו הוא כענין הרוח שטות שמכסה כו', והגם כי הנה"יב אקדים טעניתא, והוא מתהו עכ"ז ניתן הכח להיות מוח שליט, וזהו משביעין לי שובע מבחי עקודי שלמהי מנקודי, ס"ג מ"ה תהו ותיקון אבל ש' ע"ב מזרח כמו קדם, וענין מוח שליט ע"ד רצה"ת כלי לרצה"ע, וא"כ אין שום טענה, וזהו יו"ד דש' שבנפש.

עמוד יג

[קיצור]

פ"ו הקשה מדכתי' כי יצר ולפהניל אין זה תירץ דהא ניתן הכח, וביאר תחלה ההפרש בין שכל שמחהפך אבל איתן קשה, והכוונה שבפי בראשית דן ע"פ החכי דכתי' וירא שראי בחכי, וע"י הקרבנות נמשך מעצמות הגם כי ניתן הכח עכ"ז יש מנגד, (ויש להוסיף דאם לא יועיל המנגד ולא יוכל להתגבר אין זה נסיון) והעלה

שא"צ לזה שהכר"ב הי' שלא יהי' מבול ולזה הטעם כי יצר, אבל וגבה דילי, ופי' הפניי ומה שהקשה עלי' ותירץ, והשייכות ליר"ד חומר וצורה, איתן קשיי מ"מ גם עצם היר"ד פנימיות אבא פנימיות עתיק.

פרק ז בגנייק נרשם ממעל: שיפ תולדות.

הערה נב בגנייק כמו בפנים.

עמוד יד

[קיצור]

פ"ז יבאר הה' דש' בינה התפשטות אריכות ההתבוננות ב"פ וידעת ה' ואלקי רחמי ודין צמצום, ולכן במע"ב ש' אלקי צמצום בכדי שיהי' בריאה יש מאין. פרק ח בגנייק נוסף עה"ג: ששיב ח"ב פ"ד.

עמוד טו

שורה המתחלת להשיג — וע"פ: בגנייק קטע חדש.

עמוד טז

[קיצור]

פ"ח ביאור הענין ש' הוי' ל' מהוה יר"ד תמיד' ההתהוות, ובסידור שבחוי הגדול הגבור, וכשם שא"א להשיג א"ס כן א"א להשיג מדותיו, וצמצום והתפשטות זו אינו אלא בחיק הבורא לבד והם בחי' אורות וכלים.

[קיצור]

פ"ט יבאר שבתחלה עלה במח' לברוא אה"ע במד"ר כו' שיתף מדה"ר המשכה ע"י תומ"צ, כי השגת חו"ג הם למעלה משכל הנבראי וגם מרע"ה לא השיג באצ"י כ"א ע"י התלבשות הבריאה, רק שמתן שרון ש"צ הוא מה שנמשך רקיע, מתיבתא דרקיע, ומרקיע זו נוסף טל למזון הנשמות, תורה מזון מצות לבושי'.

עמוד יז

[קיצור]

פ"י יבאר איך שצמצום דש' אלקי הוא תכלית הטוב והחסד דאליכ לא הי' אפשר להתהוות הבריאה, והרי הצמצום הוא הגילוי כו', והגם כי ביטול היש הוא ע"י ש' הוי' ג"ז א"א כ"א שיהי' תחלה היש ע"י ש' אלקי.

עמוד יח

[קיצור]

פ"יא יבאר שמהתכללות המדות זב"ז יובן איך דאיהו וגרמוהי חד וזהו וידעת כו' ה' הוא האלקי אין עוד שגם בשי' עוד לא יקרא כי אינו כגוף ונשמה שהם נפרדי והנשמה מחי' והגוף יש לו שורש בפ"ע אבל הבריאה הוא הוא דבורו של הקב"ה רק שהו הן גבורותיו שהנברא יתווה מזה ולא ישיג מהו כו'.

עמוד יט

הערה עט בגנייק כפנים.

עמוד כ

[קיצור]

פ"ב יבאר המד"ר אין עוד אפי' בחללו ש"ע, ומהו אפי' אלא שקאי על מקום הצמצום ומק"פ, שזהו חללו ש"ע.

[קיצור]

פ"ג יבאר שבמק"פ נשאר רשימה, וה"ז מלפני הצמצום כי לא נגע בו הצמצום, וא"כ מוכן אחדותו, ופי' אפי' שגם הנברא ישיג זה בבחי' ידיעה עכ"פ. פרק יד בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ ויצא.

עמוד כא

[קיצור]

פ"ד יבאר ענין יח"ע, ויח"ת, ויקד"י שסיבת הצמצום הוא בכדי להיות מציאות נברא"י שכ"ז הוא רק מבחי' מדת המל' וכשם שמדת המל' מיוחדת בו כן כל מה שנתהווה ממדת המל' וז"ע שילוב אד' בה, והגם כי א"ס למעלה מזמן ומקום מ"מ הוא נמצא בזמן ומקום שמתיחד במ' מל' [כמדת מלכותו] וז"ע שילוב ה' באד', בחי' יח"ת.

עמוד כה

פרק יט בגכ"ק נרשם ממעל: י"ד כסלו.

עמוד כ"ו

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: נברא.

עמוד כט

פרק כג בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ וישלח.

עמוד לה

פרק כט בגכ"ק נרשם ממעל: יט כסלו.

פרק כט בגכ"ק נוסף עה"ג: איב פה"ש סעיף 7 [אמרי בינה פתח השער סעיף 7].

עמוד לו

הערה קלב בגכ"ק כמו בפנים.

עמוד מ

פרק לג בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ וישב.

עמוד מד

פרק לו בגכ"ק נרשם ממעל: ליל ד' מקץ ערב חנוכה רז"ל.

עמוד מח

פרק מא בגכ"ק נרשם ממעל: ש' חנוכה.

(*) באגרת כ"ק אדמו"ר מהר"י"צ נ"ע (בי מרחשון תרצ"א, למ"ה הלל ולאטאפאלסקי) מעתיק הגהה זו, ומפרש. כלומר ר"ז ולאטאפאלסקי. ומספר. כשה"י בא לליובאוויטש אפילו בימות החול היו מדברים עבורו ביחוד מאמרי דא"ח. וראה גם סי' השיחות ק"ח הת"ש ע' 162.

עמוד נא *

הערה קפד בגכ"ק ככפנים.

עמוד נב

הערה קצג בגכ"ק ככפנים.

עמוד נג

פרק מו בגכ"ק נרשם ממעל: ליל ה' דחנוכה.

עמוד נו

הערה ריח בגכ"ק ככפנים.

עמוד נח

פרק נא בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ ויגש.

עמוד סב

שורה המתחלת שהיראה — אך: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד סג

פרק נו בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ ויחי.

עמוד סז

שורה המתחלת כלל — מסוכ"ע כו' בגכ"ק: מאה"ר כי פי אה"ע פי' עולם הוא ל' נצחית שזהו מהתבוננות אוא"ס שלמעלה מסוכ"ע וממכ"ע כו'.
פרק סא בגכ"ק נוסף ממעל: על בר"מ של ר"א נכד הר"א ז"ל ושייכות למילה כי מילה הוא מל יה והיינו גילוי רשפיה י"ה שברשפיה מן שלהבת יה.

עמוד סח

שורה המתחלת שכורת — והנה: בגכ"ק קטע חדש.

פרק סב בגכ"ק נוסף עה"ג: ע"כ כ' להבה פה.

עמוד ע

פרק סד בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ שמות.

עמוד עד

פרק עא בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ וארא.

עמוד עז

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ופי' גב' צמצום ככדי שיומשך ב"ז חסד... *.

עמוד פג

פרק פא בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ בשלח.

ראוי כי ה' נתן לכם השבת מהו ראו, ויובן בהקדם יתרון הנעשה ע"י מ"ר הנ"ל

(*) מטושטש.

(*) התחלה לפרק פא.

כי בעבודה מנוחה ומלח' שבת ויומין דחול, וכל העבודה לעשות את השבת מחד לשבת לשבת, ועדיו יובן ענין יום שכולו שבת שכל שית אלפי שני הם הכנה לעשות את השבת, ועיקר העשייה הוא ביהמ"ש כמצות רצונך, אך עכשיו העבודה שכ"א יברר חלקו, וזהו כל עיקר ענין ירידת הנשמה, וא"כ ע"י שמבררת ההסתר ע"י תגדל אהבתה עד שבאה לבחי' מנוחה שלה שזהו חלקם במנוחה לחיי העולמו' שבת עילאה דלעיל, ועכשיו צ"ל ראו ע"ד ראו עתה כי אני אני הוא ב"פ אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי כו' ומן בחי' בלעדי צ"ל ב' בחי' אני הנ"ל כן אמר ראו כי ה' נתן לכם השבת שהוא מנוחה שעי"ז צ"ל בחי' לחי' העולמו' ועי"ז יהי' כל א' מזורז בחלקו לברר שית יומין דחול לעשות את השבת, וזהו ע"כ נותן לכם לחם יומים ע"ד מי שטרח בע"ש כו' כן ע"י הטורח בשית אלפי שני נזכה למנוחה חיי העולמי ולכן נותן לחם יומי' הוא בחי' המיר הנ"ל שעי"ז יהי' יתרון האור מן החשך כו' ולכן מובן איך ע"י בחי' מים רבי' יתגדל האהבה כו'.

עמוד צ

פרק פו בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ יתרו.

עמוד צח

פרק צג בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ משפטי.

עמוד צט

פרק צד נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: כנסיי והקביה זוינ, נוקי כנסיי הכטחה שלא תשכל משא"כ בז"א אינו שייך, כ"א לא יהי' עקר י"ל ז"א תורה אדם, וכמארז"ל לא יהי' בך עקר בדי' ובבהמתך אפי' בבהמי שלך.

עמוד קג

פרק צח בגכ"ק נרשם ממעל: ש' ר"ח אדר.

עמוד קח

פרק קב בשולי העמוד נוסף בגכ"ק: גשם תורה, מצות בלא תורה ריח בלא טעם ערבה הדס. הערה תכח בגכ"ק כבפנים.

עמוד קט

פרק קד בגכ"ק נרשם ממעל: תצוה ש"פ זכור.
פרק קד בגכ"ק נוסף עה"ג: ביא' ע"ת פ"ד.

עמוד קיד

בס"ד פורי' לז"י

וקיבל היהודים את אשר החלו כו' וצ"ל האיך מ"ת יחשב רק החלו שהרי

במית ירד ה' באש, והי' קולות וברקיי כו ועכ"ז הוא רק החלו לבד, ובפורים שהי' בחיל הי' קבלה גמורה, והענין יובן ע"פ המדרש ע"פ ואדם אין בדיה מי רבי מפרק קיודי עד קי"ג וזהו... ואדם אין כאלהו וחוני המעגל להעביד את הבריות להקביה, ופי' המפרשי' שאלי' וחוני ירדו גשמי' ע"י ונתקדש ש' שמי' ע"י, ואמנם לפי הענין נראה שאם כי בשניהם הוא שירד המטר לברכה ע"י, אך באל"ה הי' עיקר התקרבות לה' ע"י שענה ה' אותו באש, וכמ"ש עד מתי אתם פוסחי' על שתי הסעיפי' כו והי' האלקי אשר יענה באש הוא האלקי, ותרד אש כו' ה' הוא האלקי, וחוני המעגל אמרו במשנה ס"פ ב' בתענית שפעל ירידת הגשמי' לברכה שיהי' גשמי רצון וברכה, ואי"כ ב' בחי' אלו בעבודה זהו בחי' אהוי"ר שהם שורש הרמי"ח מ"ע ושסי"ה לית וזהו ואדם אין לעבוד את האדמה כי עבודת האדמה הוא אשר שלח ה' אלקי את האדם מג"ע לעבוד את האדמה אשר לוקח משם ע"י בחי' תרי"ג מצות שנתלכשו בדברי' גשמיים דוקא וזהו להעביד את הבריות להקביה בבחי' עבודה שבלב זו תפלה שכוללת אהוי"ר כמ"ש בפרק פ"ח, מקור כל בחי' התרי"ג מצות כניל, ובמית הי' כ"ז הכל מלמעלמיט שהרי הגם כי כפה עלי' הר כגיגית שהוא בחי' אה"ר הנה כ"ז הוא מלמעלמיט, וכמארז"ל מכאן מודעה רבה לאורייתא כו' אבל בימי אשורוש קיבלו קבלה גמורה מדעת עצמן שהרי היו במסינ' בפומי כל השנה כו' לכן במית הי' רק החלו לעשות מלמעלמיט אבל הדר קיבלוה בימי אשורוש זהו קבלה גמורה כו' וזהו וקיבל היהודי' כו'.

עמוד ק"ח

בס"ד.

מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, וצ"ל מהו כפל הלשון מה ראו ומה הגיע, ומאי משמיענו בזה שהגיע עליהם מלבד אשר ראו, וגם מהו על ככה, והענין יובן בהקדם שבין שרפי' לאופניי... בדיה מים רבי' מפקי"ג עד פקטי"ו, וכמו... שנת"ל בענין המרכבה דאבות הן הן המרכבה כן ויותר מכן הוא בענין המרכבה דנה"ב

במית... ה' באש: שמות יט, יח.

ובפורים... קבלה גמורה: ראה שבת פח, א.

ע"פ המדרש: ברי"ד יג, ז.

(*) עמוד ק"ד בשורה המתחלת כו.

(** סיום אחר פרק ק"ב.

עד מתי... ה' הוא האלקי: מ"א יח, כ"א לט.

אהוי"ר שהם שרש כו': ראה תניא פ"ד.

וישלחהו ה"א: בראשית ג, כג.

עבודה שבלב זו תפלה: תענית ב, א.

כפה עליהם כו': שבת פח, א.

כמרז"ל: שם.

במסינ' בפועל ממש כל השנה: ראה שערי אורה שער הפורים דרוש א פ"ט (סא, א) ודרוש ב פ"ח (יא, כ).

(*) התחלה וסיום לפרק קי"ג קטו.

מה ראו על ככה: אסתר ט, כו.

(** עמוד ק"ח שורה המתחלת ולהבין.

(** סיום אחר פרק קטו.

האבות הן הן המרכבה: ברי"ד פב, ו.

שורש שהשו הוא משמרי האופנים וכשמתברר מגביה הנהיא למעלה מעלה משרש הנהיא אשר הנהיא מצ"ע לא הי' יכול כלל לעלות, וכענין הטוס שנושא את רוכבו למקום אשר בעצמו לא הי' יכול לעלות לשם, וז"ע להעביד את הבריות להקביה כאלו וחוני כו' פי' בריות הוא הנהיב ששרשו משמרי בחי' השור דאופני שורש שרשו בתיקון הוא מה שמל' דאצי' מהוה ד' חיות המרכבה דבריא וכן נק' בריות, משא"כ נהיא יש שהם נאצלי' ולהעביד את הבריות היינו בעבודה שכלב זו תפילה שכוללת אהויר מקור תרי"ג מצות, ולהיות כן זהו שנא' במגילה מה ראו על ככה, כי הנה יש זה וכה וככה, זה הוא בחי' אסה"מ משה נתנבא בזה, כה הוא בחי' אסש"מ כל הנביאי' נתנבאו בכה, ככה הוא בחי' התלבשות עוד יותר נמוכה דהיינו בשעת גלות בבל במעשה דאחשורש שנתלבשה בשושן אשר בעילם המדינה לפ"ע כל בחי' העולמו' כמ"ש בת"א במגיא ובההוספות בזה לכן נק' ככה, וע"י המס"נ שהי' להם כל השנה ועמדו ביהדותם פעלו שבחי' מ"ה הוא בחי' הביטול דיתויע ראו על ככה ג"כ ולא על כה לבד כ"א גם בהיותם בארץ אויביהם בבחי' ככה, ולא בבחי' ראי' לבד כ"א שבחי' מה הגיע עליהם על כאריא ע"י מס"נ שלהם כו' וזהו מה ראו ומה הגיע כו' על ככה דוקא אחר ריבוי ההסתר שהי' כו'.

וי"ל ב' בחי' מ"ה כענין מ"ה שמו ומ"ה שם בנו שנת' במרכבה דהאבות הן הן המרכבה כו'.

עמוד קכב

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: נברא ונאצל.

עמוד קכד

הערה וא"ו בגכ"ק ככפנים.

בשולי העמוד נרשם בגכ"ק: עץ ואדמה.

עמוד קכח

שורה המתחלת דוקא — ומ"ש נרשם בגכ"ק עה"ג: ע' בנייר בפ"ע.

בפק"א והנה רוב הברכות, ברכת השחר הם ברכת הנהנין, וכמריכ ברכת התפילה י"ב אמצעיות ודאי ברכת הנהנין הן, ע' בד"ה וארא מענין חי חי יודך, וע'

שרשו שרשן הוא כו': ראה המשך מים רבים פרק קטו.

וכענין טוס שנוטע כו': ראה תרי"א סיפ' וישב [ל, ע"ג]. ועוד שם מגילת אסתר צו, ע"ד. אוהית להציצ

אסתר ע' ב"שטו.

וז"ע להעביד כו': ראה לעיל ד"ה וקבל היהודים.

ששרשם משמרי בחי' השור: ראה לקרת נשא כח, ע"ג.

זה בחי' אסה"מ משה כו': ספרי ר"פ מטות. וראה יכמות מט, ב. ובחי' קצח, א.

ככה הוא בחי' התלבשות כו': ראה אוהית בראשית ע' תתרכו. וראה ג"כ שם שמות ע' ב"תשלו.

כמ"ש כו': ע' קיה, ד.

וע"י המס"נ כו': ראה לעיל ד"ה וקבל היהודים, ושי"נ.

וי"ל ב' בחינות כו': ראה ע"ז בהמשך מים רבים פרק קטו.

מה שמו גו': משלי ל, ד.

י' נעתק לקמו. בפק"א.

בד"ה כי ביום הזה יכפר הא' שבלק"ת עם הגהות שעליו, תפילה כוונה, מחשבה, א"כ ברכות אלו הם לבושים לנשמה בג"ע העליון, והיינו מפני כי עקימת שפתי' הוי מעשה, א"כ לא גרע התקשרות זו למעשה מכמו כונה שבמעשה, ואדרבה הדבור הוא קרוב יותר במדריגה למעשה מכמו מח' למעשה שיש בניהם מדריגה היינו דיבור, וגם כי דיבר עקימת שפתי' הוא עצמו מעשה רק שזהו מעשה שבדיבור, א"כ לא גרע מהכונה שהוא מחשבה לבד, ובפרט לפי משנ"ת המשלים ע"ז מכהן המחשב מחשבת חוץ פסול, א"כ דעתו שעכשיו תפילה במקום קרבנות והמתפלל צ"ל שלא להיות מחשבת חוץ והדבור הוא רק לעורר הכוונה אבל מדיבור זה ודאי נעשה לבושים כו'.

וע' בלק"ת ד"ה לא הביט שתפלה כוונת המצות, חוט השדרה אינו ממנין רמ"ח. שם שורה המתחלת דוקא — ברכת בגכ"ק: כוונת.
שם שורה המתחלת א"כ — הברכות עדיפי בגכ"ק: הכוונה עדיפה.

עמוד קל

הערה כב בגכ"ק ככפנים.

עמוד קלה

הערה מא בגכ"ק ככפנים.

עמוד קלו

הערה מז בגכ"ק ככפנים.

עמוד קמה

(פרק קלד) נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: זכו אחישנה.

עמוד קמו

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: בערב תאכלו מצת לבנה, אירוסין מצות בוא"ז ז"א חמה.

שורה המתחלת פנימי' — ועו"ל: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד קמח

שורה המתחלת מאה — ואמנם: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד קנא

שש"פ נא' רחב ובתוס' יותר.

וירא ישראל את היד כו' ויראו כו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וצ"ע מה"ע האמונה אז כשראו הכל דמ"ש במצרי' קאי על קרי"ס, כמא' ריו"ס מנין כו' במצרים כו' אצבע אלקי' ועל היים היד אמור כו', וגם אם קאי זה על היותם במצרי' למה לא אמרו עד עליתם מן היים, גם צ"ל למה עמדו לילה שלימה על חוף היים כמ"ש לקמן תוך פ' ק"מ, ויקדים תחלה מ"ש במדרש כונן שהוא בתחלת פ' ק"מ, ואח"כ ענין מצה זו שבפ' קל"ט.

עמוד קנב

בשולי העמוד נוסף בגכ"ק: סוער יונה.

עמוד קנג

שורה המתחלת באור — דלעוין, בגכ"ק נוסף: א ועה"ג: א דהנה מצרי יל שהם בחי' זה דלעוין דכתיב בדוד ונשא שה מהעדר הכתי' הוא זה והקרי שה א"כ יש בחי' זה שקורין אותו שה ומצרי' היו עובדי' לשה לכן זה בחי' שה שהוא נגד זה דלעוין, ועי' שלא קרב זאיז כל הלילה עי' עמידה זו הכינו עצמם לבחי' הגילוי דקרי"ס כו'.

עמוד קנד

ולפי"ז ויאמינו בהוי' היינו ש' הוי' דלעילא, כי בש' הוי' דלתתא נא' ויראו העם את הוי' כי מהוי' יראה מרחוק זהו כל הארץ אבל את הוי' בטל וטפל זהו קדושיו להיות כי האיזן שממנו תמצא החכ' הוא ממלא החסרון ליריאיו כו', ועי' בפ"י המפרש שעל ת"י שפי' בש' מדרש שמתו על שפת הים ולכן מגיע שכר לים על מה שפלטן דאם היו מת' בהכרח שהים יפלטם ולכן במותם על שפת הים ראו היד הגדולה וכאו לאמונה בש' הוי' דלעילא כו'.

והי"ם* בקעת לפנייהם כו' השלכת במי' כמו אבן במים עזי, וצ"ל לאיזה צורך הי' קריית הלא הוא כל יכול והי' יכול לשנות הטבע דמה שילכו על הים כמו שהולכי' על הארץ, וגם ענין אמרו כמו אבן במים עזי ג"כ אינו מובן הלא טביעת ושקיעת האבן במים שאינם עזים הוא בקל יותר וא"כ אומרו עזים הוא לגרועותא, ויובן בהקדם שורש ענין קרי"ס.

עמוד קנו

שורה המתחלת המקבל — ממנו בגכ"ק: ממש.

עמוד קנח

שורה המתחלת המשכת — והנה: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד קנט

בגכ"ק בשולי הע' נוסף: טעם.

עמוד קסא

שורה המתחלת קמו נפלאות בגכ"ק נוסף: (מיכה ז).
הערה קמו בגכ"ק ככפנים.

עמוד קסו

הערה קנג בגכ"ק ככפנים.

עמוד קע

שורה עוצם — כו' ובגכ"ק: ויתענגו בבחי' ענג כללי כו'.

(*) סיום אחר פרק קמ. וראה בסוף ע' שלפניו שמשנה הסדר — פקליט אחרי פק"מ.
(*) התחלה לפני פרק קמא.

עמוד קעה

שורה המתחלת או נדפס (ק"ט) צ"ל (כ"ט).

עמוד קפד

שורה המתחלת גם השראת בגכ"ק נוסף: עצמיות.

עמוד קפה

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: צ"ע שגם אדה"ר נצטווה על ז"מ ב"נ כמ"ש ויצו ה',
וא"כ למה נקט ב"נ, וי"ל.

עמוד קפו

שורה המתחלת נח נוסף עה"ג בגכ"ק: בב"ז מאה"ז קי"ב א' [ביאוה"ז לכ"ק
אדמו"ר האמצעי ביאור מאמר הזהר וירא קיב, א [י, ב]].
שורה המתחלת נח נדפס וברדס צ"ל ופרדס.

עמוד קפח

הערה רלד בגכ"ק כפננים.
שורה המתחלת של בניו — אך נוסף עה"ג בגכ"ק: ביאו' זוי"ש בדא"נ קכ, א.

עמוד קפח

פרק קעא נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: מזונא מזלא.

עמוד קצא

הערה רחב בגכ"ק כפננים.

עמוד קצג קצד

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: י"ל טל תורה אינו שייך למזל וס"ת בהיכל לקרות
בו לכד אבל לא עצם פנימיותה ודוחק, ע' בדי"ה בהשע"צ שלא נדפס וביאורו בענין
קריאת התורה והיקיפה סביב הבימה בס' הצעטל' דתקע"ב בערך.

עמוד קצד

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ועתה וא"ו מוסיף.
הערה רסב בגכ"ק כפננים.

עמוד קצז קצח

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: קדם א"ק אדם דבריאה, ולכן בשבת נשמה ית'
מבריאה ובעולם מקבל חיות ממחשבה בריאה היינו א"ק.
הערה רפא בגכ"ק: יראה.

עמוד רב

פרק קפא נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ביאור ציץ קדש ל' שאתעדלית מגיע, י"ל
הארת נקודת זהו ע"י אתעדלית בחיצוניות הלב ה' מלמעלה פנימיות נקודת הלב.

עמוד גר"ד

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: צ"ע למד רק חב"ד.

עמוד רד

פרק כפג נוסף עה"ג בגכ"ק: ויד"א, לאמר במד' דטו"ד.

עמוד רה

שורה המתחלת ממכ"ע נוסף עה"ג בגכ"ק: ע' בד"ה קול דודי שלא נדפס
מפרש אתה המילוי גבוה.

עמוד רז

שורה המתחלת השרפים נוסף עה"ג בגכ"ק: וע' לעיל פל"ד שמה שלגדודיו אין
מספר זהו זהו מפני שבגדודיו בא החידוש בכלל.
פרק כפג נוסף בשולי העמוד בשני טורים בגכ"ק:

יחוד איהו וחיוהי אורות	רה"י רשות יחידי ש"ע
אינו לצורך התהוות עולמות	הגם כי לית אתר פנוי
כמו יחוד איהו וגרמוהי לברוא	ואני מלא זהו בהעלם כי
בהן יש ואין כמ"ש בד"ה איהו וחיוהי	ומשם יפרד בכדי שיהי עבודה

עמוד רז

שורה המתחלת נפל נוסף עה"ג בגכ"ק: ולכאו' והו דומה לרעש גדול דאופנים
כמו שבהגה מדמה אותם, וי"ל שיש חילוק ביניהם שמ"מ אופנים זהו כמו תפלה
שמלמ' למעלה העדר הגילוי חשק דתפלה, וחדוה גדולה זהו מהמזל מזלייהו חזי
הוא מלמעלמ"ט כעין תורה.

עמוד רח

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: בד"ה והיו הדברי' האלה היום לכאו' שוב וכאן
לכאו' כעין רצוא.

עמוד רט

שורה המתחלת עילאה נוסף עה"ג בגכ"ק: ביאו' לת"ש.

עמוד רי

שורה המתחלת ולא נוסף עה"ג בגכ"ק: וי"ל שבחי' גבוה כזו לא איכפת לן
במקצת ישות עד שאמרז"ל בגמרא ערוכין דיו" ע"ב גבי ענוה, ובתוס' שם, וע"ד שתי
הלחם דחה"ש, וי"ל הישות הו"ע ההרגשה עונג מהחכמה ע"ד צהבו פניו ע"י תוס'
חדתא חכ' אדם תאיר פניו ולמודם ה"י ודאי לשמה כדבעי ועמכ"ז מה שצהבו פניו
זהו כעין הרגשה.

עמוד רי

פרק קפו נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ואפ"ל היכל הוא מקום היחוד, והוא מקום
יחוד עצמיות הנשמה עם אוא"ס עצמותו כבי' כו.
שורה המתחלת שאורייתא היכלא בגכ"ק נוסף עילאה.

עמוד רטז

הערה שלב בגכ"ק כפפנים.

עמוד ריז

הערה שלז בגכ"ק כפפנים.
הערה שמא ובגכ"ק כפפנים.

עמוד רכז

הערה שעח בגכ"ק כפפנים.

עמוד רל

הערה שפה וכן נמצא בגכ"ק.

עמוד רלא

שורה המתחלת והמקיף בגכ"ק קטע חדש.

עמוד רלו

שורה המתחלת והתכללות — ופי': בגכ"ק קטע חדש.

הוספה ג

ביאור להמשך מים רבים סעי' ב' ג' והי'

מים רבים סעי' ב'

והנה מלבד כו' זהו הגבהת הלב ורוחב הלב כו', הנה זדון לבו כשאון מים כבירים ישאון כו' ורשעים כים נגרש כו' ע"כ קיצור דבריו. ותוכן דבריו שענין גס הרוח הוא כמו גלי הים שמתרוממים ע"י הרוח, ומיד נופלים, כמו"כ גסי הרוח שמתרוממים ומיד נופלים. נמצא מובן מדבריו שגס הרוח הוא מיסוד הרוח, וצ"ל דאי' בסעיב פ"א וז"ל הכעס והגאווה מיסוד

(י) נדפס בהתמים' חוב' ג, וכתבו ע"ז שם: ביאור על המאמר מים רבים וכו' ששמע האדמור' הנ"ל מאביו הוד כ"ק אדמור' מהר"ש נ"ע בשנת תרל"ז. והוא ביאור הראשון שהתחיל — אדמור' הרשיב ז"ע — לכתוב בדא"ח בימי חורפו במלאת לו ט"ז שנה. לכת"ק הגהות אלו מצורף פתק בכתי"ק אדמור' מוהרי"צ ב"אורים בדי"ה מים רבים, ל"ו, ונכתבו בערך שנת ל"ז (כי מתאים עם כ"ק ההנחות דזמן ההוא).
כן נמצאים שתי מהדורות נוספות של ביאורים אלו — א' בצילום גוכתי"ק והשני בהעתקה. בהעתקה הנ"ל בא בהמשך לרשימת דברים' בענינים שונים (בא' נזכר. כמדומה לי שכך אמר אדמור' שליט"א בליל יוה"כ ל"ח'), סיום הביאור הנ"ל חסר, אבל יש בו גם ביאורים (קצרים יותר) גם לסיג ולס"ה, ומעתקים לקמן. במקומות אחרים חוקנו כאן טה"ד שב. התמים' — ע"פ השוואה לגוכתי"ק הנ"ל.
בגוכתי"ק מסיים (בסוף הביאור לסי'ב): כ"ז נ"ל לדקדק לפי קט דעתי בלשונם הטורים והקדושים'.

האש שנגבה למעלה, נמצא שהגאווה הוא מיסוד האש, וא"כ למה הביא במים רבים המשל מהרוח והי' לו להביא משל מאש שנגבה למעלה שהוא ג"כ מעלה ומוריד, שהוא שרשו כמ"ש בסש"ב הנ"ל, ולא להביא משל מרוח שאינו שרשו. וצריכים להבין תחלה מ"ש בסש"ב הכעס והגאווה מיסוד האש שנגבה למעלה, הנה' אמרו שנגבה למעלה, הוא טעם. נראה מזה שהוא טעם על מה שכעס הוא מיסוד האש, ומה שצריכים על זה טעם שנגבה למעלה, והלא ענין הכעס הוא החמימות ורשפי אש על המנגד, ושייך זה לאש שהוא חמימות ומה צריכים ע"ז הטעם שנגבה למעלה, והגם דבאש הטביע הקב"ה טבע העלי' למעלה, דבמים ועפר הטביע הקב"ה טבע הירידה, ובאש טבע ההגבהה והעלי', מ"מ אינו נוגע לענין זה דדמיון הכעס לאש הוא בהחמימות והרתיחה שהוא בדוגמת חמימות ורתיחה דאש ואם בא להשוות כעס לכל הפרטי' שבאש הרי אש מכלה הכל וכן הוא בכעס דישנו מי שמשבר או מקרע בחמתו, ומ"מ לא הזכיר רבינו מזה, ובהכרח לומר דזה שאומר שנגבה למעלה אינו קאי על הכעס, דמה שייך ע"ז שנגבה למע' שלכאו' אינו שייך זה על כעס כלל וכלל, אלא דקאי על הגאווה דענינו מה שנגבה למעלה ממה שהוא באמת, אמנם צריכים להבין בגוף ועצם הענין למה יחס רבינו את הגאווה ליסוד האש ואומר שהגאווה היא מיסוד האש והלא גאווה היא התנשאות והתרוממות ומה שייך זה ליסוד האש, הגם שאמר שנגבה למעלה, ונראה כוונתו שמה שאמר שהגאווה הוא מיסוד האש לא שנא' שמחמת זה הוא מיסוד האש מצד החמימות שנמצא באש, אלא שמחמת זה הוא מיסוד האש מפני שמצינו באש שנגבה למעלה, כמו"כ ענין הגאווה שהוא התנשאות והתרוממות, אך מ"מ יותר טוב הי' לומר שהוא מיסוד הרוח שכן הפסוק מדמהו ליסוד הרוח כמ"ש כשאון מים כבירים ישאון שהם גלי הים שנגבהים מצד הרוח שבהם כמ"ש במים רבים. ובאמת אינו מוכן ההתדמנות דגאווה לאש מצד ב' טעמים, והיינו דהדמיון דהגבהתו של הבעל גאווה דומה לטבע האש שנגבה למעלה, אבל עם זה הרי הבעל גאווה והאש הפכים הם בטעם הגבהתם, דזה מה שאש נגבה למעלה אינו מצד הרוח שבו אלא שנמשך למקורו האש היסודי, אבל ענין הגאווה הוא מצד הרוח שבו וכ"כ בד"ה מים רבים הלשון רמות רוחו הרי שהוא מצד הרוח שבו, אבל מה שאש נגבה למעלה הוא שנמשך למקורו האש היסודי. ואין לומר שמה שאמר רבינו מיסוד האש כוונתו מהאש היסודי, שהרי אש היסודי אינו חם ואיך קאמר שהכעס הוא מהאש היסודי שענין הכעס הוא החמימות כנ"ל, ולכן הוא מיסוד האש שהוא ג"כ חם, ואם קאי על אש היסודי הרי אינו חם, והב' הנה זה מה שהאש נמשך לשרשו ומקורו מורה על הביטול, ולהיותו בבחי' ביטול הי' נמשך ונדבק לשרשו ומקורו שלמעלה, ומה שגם הרוח נגבה למעלה הוא בהיפך מזה לגמרי שהוא במציאות לעצמו וכאלו הוא נכרת ח"ו משרשו ומקורו, והנה על קושיא הא' מה שייך לומר על כעס שנגבה כו' י"ל שמה שאמר שנגבה למעלה קאי רק על גאווה, אבל כעס הוא מיסוד האש, פי' כמו האש הוא בטבע חם, כמו"כ הכעס הוא חמימות ורשפי אש (בל"א צו קאכט,

ער איז פאר היצט און ברענט פאר דער זאך). אבל קושיא הב' מפני מה מיחסה רבינו ליסוד האש ולא ליסוד הרוח הנה במקומה עומדת.

ב) והענין הוא דהנה בגאווה יש ב' מיני גאוות. הא' עצם הגבהת והתנשאות והתרוממות בלי שום דבר אחר פי' שאינו מורכב מתאוה זרה כדלקמן. והנה בגאווה זו גופא יש ב' מיני גאוות וכמ"ש במדרש שמואל פ"ב משנה י"א וז"ל שיש שני מיני גאווה, אחת שמתגאה אדם בשכלו כחשבו ששכלו ולכו פתוח כפתחו של אולם וזה גורם לו להכניס עצמו בעמקי התורה ודורש במופלא ממנו, והשנית שמתגאה במעלתו על חבירו יוצא ראשון ונכנס ראשון עכ"ל. והב' שמתאוה איהו תאוה זרה באהבה ורשפי אש (בל"א מיט א ברען) ועי"ז בועט באלקים חיים ומעיז פניו, ואינו משים על לבו יראת ה' ופחדו, נמצא מי גורם לו שיבעוט באלקים חיים הרי התאוה, דאם לא התאוה שמתאוה לא הי' בועט כלל, אלא מפני שמתאוה לתאוות ורצונות זרות בועט באלקים חיים. וזהו הגאווה שאחר התאוה, פי' שהתאוה גורם להגאווה. והנה יש עוד גאווה שקודם התאוה, פי' שהגאווה גורם התאוה וכמ"ש (תהלים י"ד) על מה נאץ רשע אלקים אמר בלבו לא תדרוש ופרש"י על מה נאץ רשע להקביה לפי שאמר בלבו לא תדרוש עכ"ל. וכן פי' המצויד שמפני שמעיז ואומר שאינו דורש מעשיו עי"ז מנאץ אלקים שמתאוה לדברים זרים ועובר על כל עבירות אשר לא תעשינה והוא עושה אותם. נמצא שהגאווה גורם התאוה. נמצא שיש גאווה שקודם התאוה, וגאווה שאחר התאוה, פי' גאווה שקודם לתאוה וגאווה שבאה ע"י התאוה כו'. והנראה שהגאווה שבאה ע"י התאוה גדול יותר. וכ"ז הב' מיני גאווה שהם קודם שמלא תאותו כנ"ל, אך לאחר שעשה תאוותיו ורצונותיו הזרים יש ג"כ גאווה שבעט באלקים חיים. והגאווה שאחר התאוה בפר"מ גדול יותר.

ג) וההפרש בין זו לזו אפ"ל דבהב' גאווה הנ"ל אינו כופר באלקה לגמרי אלא שאומר שאינו משגיח על מעשה התחתונים, וכמ"ש על מה כו' לא תדרוש. נמצא שמודה שיש אלקה אלא שלא ידרוש מעשיו, וכן מ"ש אמר בלבו שכח אל הסתיר פניו כל ראה לנצה, ופי' המצויד וז"ל וכ"ז הוא על כי חושב אז האל שכח מעשיו או שאינו משגיח בהם, ע"כ. נמצא שאינו כופר לגמרי רק כופר בהשגחה אבל זה מודה שיש אלקה, אבל הגאווה שאחר התאוה בפר"מ בועט לגמרי וכופר באלקה ממש, ומ"ש אמר נבל בלבו אין אלקים, ופירש"י, אמר נבל, שרצה נבוכדנצר ליכנס להיכלו ולהחריב ביהמק"ד אמר אין אלקים, אעלה על כמתי עב (ישעי' י"ד), עכ"ל. והנה (בישעי' שם) קודם הפסוק אעלה כו' כתיב, ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארום כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון אעלה על כמתי עב, ופרש"י, ממעל לכוכבי אל ארום כסאי ואשב בהר מועד, הר שהכל מתועדים שם הוא הר ציון, בירכתי צפון בעזרה מקום שנבחר בו ירך הצפוני, כענין שנא' (ויקרא א'), על ירך המזבח צפונה, עכ"ל. וכן פי' המצויד, ולפי"ז משמע שהי' קודם שנחרב בהמ"ק, אז אמר אעלה על כמתי עב, כמוכין

מהפסוקים הנ"ל. וע"ז ניבא דוד, אמר נבל בלבו אין אלקים, נמצא שאע"פ שעדיין לא מילא תאותו רק רצה כו', מ"מ אמר אין אלקים, משמע שכפר לגמרי. ובאמר מאחר שעדיין לא מילא תאותו ולא הי' ציל הגאווה שאח"כ רק שיכפור בהשגחה, ולא לכפור לגמרי. אבל באמת אי"א לומר שנבוכדנצר כפר לגמרי באלקה, שהרי כתיב (דניאל ב' ט"ז), ענא מלכא לדניאל ואמר, מן קשוט די אלהכון הוא אלה אלהיו, הרי שהודה שיש אלקה, רק שקרא לו אלקא דאלקיא. ונמצא שלא כפר רק בהשגחה, וממילא מוכרח לומר שמ"ש אין אלקים, פירושו, שאינו משגיח בתחוננים. וכן פי' בתרגום ע"פ אין אלקים, לית שולטנא דאלקיא בארעא. הרי שפי' שמ"ש אין אלקים קאי על השגחה (מזה ראי' למ"ש לעיל שהגאווה שבא ע"י התאוה גדול יותר מהגאווה שגורם התאוה. דהנה מ"ש אמר נבל בלבו אין אלקים, הוא הגאווה שבא ע"י התאוה כנ"ל. שלא עשה עדיין רק שהתאוה לעשות כנ"ל. ומ"ש על מה נאץ רשע כו' לא תדרוש, הוא הגאווה שגורם התאוה כנ"ל, ושניהם אינם כופרים רק בהשגחה כנ"ל. מ"מ בגאווה שגורם התאוה אמר רק לא תדרוש, ובגאווה שבא ע"י התאוה אמר אין אלקים, הגם שהוא ג"כ רק שכופר בהשגחה, אלא מפני שהוא גדול יותר כנ"ל). הרי מבואר שמ"ש בנבוכדנצר אין אלקים, פי' שכפר בהשגחה. ובתהלים (נ"ג ב') כתיב, אמר נבל בלבו אין אלקים, ופירשי' שקאי על טיטוס שגדר את הפרוכת ויצא דם כו', ע"ז אומר אמר כו' אין אלקים, ופי' התרגום, לית אלקהא, הרי שפי' שכפר לגמרי. והוא מפני שמה שאומר על טיטוס אמר כו' אין אלקים קאי לאחר שמילא תאותו כפר לגמרי. משא"כ בנבוכדנצר הי' עדיין קודם שמילא תאוותו כנ"ל, כפר רק בהשגחה אבל הודה שיש אלקה.

ד) נמצא מבואר, שאחר שמילא תאותו כנ"ל כפר לגמרי, והוא מפני החמימות ורשפי אש בתאוות איסור מתגשמים הלב והמוח עד שכופר לגמרי. והגורם לזה תחלה הם תאוות היתר שע"ז מתגשם ג"כ הלב והמוח. וע"ד שארז"ל (שבת קמ"ז ע"ב), חמרא דפרגייתא ומיא דיומסס קפחו עשרת השבטים מישאל. ופרשי' קפחו י' שבטים שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה. ר"א בן ערך איקלע להתם אימשך בתרייהו איעקר תלמודי, ופרשי' אימשך בתרייהו אחר היין והרחיצה, איעקר תלמודי נעקר תלמודי ושכחו. כי הדר אתא קם למקרי כסיפרי בעא למיקרי החדש הזה לכם, אמר החרש הי' לכם. פי' החרש לי' חרש שהוא קשה כאבן, פי' שנתחרש לכו כלב האבן שקשה מאד (וכמארז"ל סוטה דנ"ב, אפילו אם אבן הוא נימוח פי' אפילו לכו קשה כלב האבן) והו"ע טמטום הלב וטמטום המוח. טמטום הלב הוא הגם שמתבונן בשכלו גדולת ה' ורוממותו, איך שגדול ה' ומהולל מאד כו', מ"מ אין הלב מתפעל מזה כלל ואינו נוגע לו כלל. וטמטום המוח שא"א לו להתבונן כלל. ואי' בילקוט

ראובני פ' בא וזיל, יש קליפה חיצונה נקראת רייב ויש עמה תר"ה חיילות כמנין אדרת, וסודו, ועשו כאדרת שער, ופעולתו שמבטל התורה מהחולה. והשם של כד"ת כתיב על מצחו של משיח בן דוד מבטל כל זה. וסודו עשה למען דת"ר, ושמעתי אומרים בשם המקובלים האלו במארז"ל בשבת כד חליש ר"א ואיתפח (בגמרא אינו) בעי למקרי החדש הזה לכם, קרא החרש ה' לכם. קשה למה באמת טעה טעות גדול כזה. והנה מד' עשה ר' מז' עשה יוד מן כ' עשה ב' צירוף אותיות הטעות. והם רייב, לרמו שהמזיק רייב גרם לו לשכח התורה. וגם תדע שהחרש ה' לכם גימט' תר"ה כמנין אדרת לרמו על חיילותיו שעשו להם תר"ה חיילות לכך טעה דוקא באותיו רייב ובתי' החרש ה' לכם שאותי' הטעות מורים על המזיק עצמו, והתי' מורים על החיילות שעמו. החדש הזה לכם גימט' כד"ת שלא רצה (בסה"ד כ' שלא הניחו) לקרא החדש הזה לכם, שהוא כמנין כד"ת, שזה השם מתגבר למזיק ומרפא נזקו. ומ"ש שכתוב על מצחו של משיח בן דוד ולא אמר סתם משיח, דע כי משיח בן דוד גי' כד"ת, צפוני-ציוני עכ"ל. ומ"ש וגם תדע שהחרש ה' לכם גי' תר"ה כ"ה בפ' בא. אך בפ' תולדות מביא בשם עמק המלך שהחדש הזה לכם גי' תר"ה. וכן הוא ביר"ק ערך אותיות סי' פ"ג בשם ספר ציוני שהחדש הזה לכם גי' תר"ה. ואינו מובן כלל וכלל, שהרי החדש הזה לכם גי' כד"ת, שהוא השם שמרפא נזקו של רייב, וכן אמר לקמן שהוא בגימט' כד"ת, וצ"ע. ואפ"ל שהוא ט"ס וצ"ל החרש ה' לכם גי' תר"ה. וכן משמע לקמן בהדיא וזיל, וגם תדע שהחדש הזה לכם גי' תר"ה כמנין אדרת לרמו על חיילותיו שעמו שהם תר"ה חיילות, לכך טעה דוקא באותי' רייב ובתי' החרש ה' לכם. ונראה שזה ודאי ט"ס וצ"ל לכם שאותי' הטעות מורים על המזיק עצמו. וחודש (נראה שהוא מיותר ואינו שייך לכאן כלל, והוא טעות הדפוס משורה שכנגדה). והתי' של הטעות מורים על החיילות שעמו עכ"ל. הרי מ"ש לקמן ובתי' החרש ה' לכם כו' יגיד עליו רעהו על מ"ש לעיל מיני, וגם שתדע שהחדש כו' הוא ט"ס וצ"ל החרש כו'. ומ"ש ביר"ק וחדש הזה לכם גי' כד"ת אינו מובן שעולה רק טי"ת. וביר"ק אי' וחדש הזה לכם גי' כד"ת. וג"כ אינו מובן שהוא גימ' תר"ה. וז"ל שר"ל גימט' כד"ת עם הכולל. אך צ"ל למה שינה ממ"ש בתי' החדש הזה לכם שהוא גימט' כד"ת. ואפ"ל מאחר שנתחזק רעותא כהדפוסים כנ"ל, אפשר שגם כאן טעו וצ"ל החדש כו'. ומ"ש ביר"ק שלא רצה ובסה"ד כ' שלא הניחו, הנה ביר"ק כ' שלא רצה להניח לקרא כו' ואינו מובן וצ"ע. נמצא מבואר שעיי' תאוות גשמי' נתחרש לבו. דלפמ"ש ביר"ק שלא רצה כו' הרי נתחרש לבו עד שלא רצה כלל, ואפי' למ"ש בסה"ד שלא הניחו, הרי נתפס בידם שלא הניחו אותו לקרא החדש כו' כ"א החרש כו'.

ה) והנה ר"א בן ערך דאיכלע לפורגייתא הוא ר"א בן ערך תלמיד ר' יוחנן בן זכאי שאי' באבות פ"ב מ"ח. כ"כ בסה"ד. והנה ממשנה זו ויכן מעלתו וגדולתו. וזה ל' המשנה שם, חמשה תלמידים היו לו לר"י בן

זכאי ואלו הן ר"א בן הורקנוס, ור' יהושע בן חנניא ור' יוסי הכהן ור"ש בן נתנאל ור"א בן ערך. הוא הי' מונה שבחם. ר"א בן הורקנוס בור סיד שאינו מאכד טפה, ר' יהושע אשרי יולדתו. ר' יוסי חסיד, ר"ש בן נתנאל ירא חטא, ור"א בן ערך כמעין המתגבר. וז"ל הרמב"ם בפ"י המשנה שלו, שבח ר"א בזכרונות טוב בהדמות לבור סיד שלא יאכד מימיו. ושיבח ר' יהושע במעלות המדות כי בהם יאושר האדם ויכובד ויאהבהו רוב העולם, ולזה הוא מאשר בו יולדתו. ר' יוסי שבח בטוב מעלת המדות ובמעלת השכליות. ור"ש שבח ביראת חטא והוא זריזות והשתדלות בעניני עסקו הטוב ושמירתו ברע. ושבח ר"א בן ערך בטוב ההבנה והיות כל ענין עמוק קל אצלו, ותבונתו מוספת על הענין. עכ"ל הרמב"ם. משמע מה שאמר, ותבונתו מוספת על הענין, פ"י שהי' לו מעלות כולם ונוסף ע"ז התבונה. ולמד זה, שכולם אמר ר"א, ר' יהושע בלא וא"ו, ואצל ר"א בן ערך אמר ור"א בוא"ו, וידוע דוא"ו מוסיף על ענין ראשון. כמארז"ל אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים. כמו"כ כאן, כולם אמר בלא וא"ו, ואצל ר"א בן ערך אמר בוא"ו משמע שבא להוסיף עליהם לכן פ"י ותבונתו מוספת על הענין. ועי"ל שלמד זה ממשנה שאח"כ. וז"ל המשנה, אמר להם צאו וראו איזה דרך ישרה שידבק בה האדם, ר"א אומר עין טובה, ר' יהושע אמר חבר טוב, ר' יוסי אמר שכן טוב, ר"ש אמר הרואה את הנולד, ר"א אמר לב טוב. א"ל רואה אני את דברי ר"א בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם, עכ"ל המשנה. והנה כא"א אמר לפום שבחו ששיבחו ריב"ז, ר"א בן הורקנוס שבחו ריב"ז במעלות הזכרונות כנ"ל, לכן אמר עין טובה. ופ"י הרמב"ם עין טובה ההסתפקות במה שיש לאדם והוא ממעלת המדות, עכ"ל הרמב"ם. ואפ"ל ע"פ המבואר בדי"ה מים רבים אות א' ע"פ אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. פ"י כל המאורעות והמהומות והצרות והמומין וביטול האברים הכאים לאדם, אולתו גרם לו זאת שאינו מסתפק במועט, לחם לאכול ובגד ללבוש ורוצה בכלי כסף וזהב ונוסף כו' ועי"ז מרחיק נדוד ומסכן נפשו בכדי למלאות תאוות לבו הרע. ואם יקרה לו א' מהסיבות הנ"ל האם על ה' יזעף לבו למה עשה לו ככה, הלא אולתו גרם לו זאת שאם הי' מסתפק במועט ולא לרצות להשתוות לעשיר לא הי' צריך להיות נע ונד תמיד במרחקים ובמקום סכנה. והי' יושב בביתו והקבי"ה יזמין לו פרנסה בריוח, וכמ"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה ואמרו בכל פ"י כל מה שיעשה יעלה לטוב ולהצלחה. רק שתזכור שהי' אלקיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל ולא כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. ואם זוכר את זאת, אזי וברכך כו' בכל כו'. וזהו"ע ההסתפקות. ע"כ תוכן דבריו. וכמו"כ אפ"ל כאן שריב"ז שיבחו בזכרונות כנ"ל. שזכר שהי' אלקיך כנ"ל. לכן אמר עין טובה, שהו"ע ההסתפקות כנ"ל דהא בהא תליא והכל ענין א'.

(ו) ור' יהושע ששבחו ריב"ז במעלת המדות כי בהם יאושר האדם כו' כנ"ל בשם הרמב"ם. אמר כאן חבר טוב. דהנה אי' באבות

פ"א מ"ו, יהושע בן פרחי' אומר עשה לך רב וקנה לך חבר. וז"ל הרמב"ם, הכוונה בזה שצריך האדם שיקנה אוהב לעצמו שיתקנו בו מעשיו וכל עניניו עכ"ל הרמב"ם. לכן ר' יהושע ששבחו ריב"ז במעלות המדות אמר חבר טוב, שיתקן לו מעשיו ויאשרם שיתקבלו לרצון לפני ה' אחד. ור' יוסי ששבחו ר' יוחנן בן זכאי במדות טובות ובמעלות השכליות כנ"ל אמר שכן טוב. דהנה מה שאמר ובמעלות השכליות קאי על שכליות תורתנו הקדושה. ואפ"ל זה ע"פ המבואר בד"ה, וככה תאכלו אותו ע"פ אני חכמה שכנתי ערמה דחכמה היא שכן לערמה. חכ' היא חכ' דאצי' וערמה היא ח"ס. וחכ' דאצי' היא שכן לח"ס. והנה אורייתא מחכ' נפקת, דשרש התורה הוא מחכ' דאצי'. וזהו שאמר שכן טוב וקאי על חכמת התורה שהיא שכן לח"ס וגם תורה נק' טוב, כמארז"ל, יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים. יבא טוב זה משה שנא' ותרא אותו כי טוב הוא, ויקבל טוב זו תורה כמ"ש כי לקח טוב, נמצא שהתורה נק' טוב. וזה שאמר שכן טוב שקאי על תורה. ור' שמעון שבחו ריב"ז בוריוות והשתדלות בעניני עסקו הטוב ושמירתו ברע, אמר כאן הרואה את הנולד, שענין השמירה הוא שלא יבא לידי חטא ח"ו, היינו שלא יעשה דבר זה שאם יעשה אותו דבר יולד מזה איזה חטא ועון ח"ו. לכן אמר הרואה את הנולד שזה שייך להשמירה. ובמדרש שמואל כתב על ר"ש וז"ל. והי' לו המדה שאמר החכם לעולם אהוב את השמא ושנא את מה בכך, אשר הכוונה, כי לעולם האדם יאהב את השמא וכל מה שיעשהו אפי' דבר מצוה יפחד ויאמר שמא ימשך מזה המעשה שום עבירה וישנא את המה בכך כלומר שלא יאמר על הדברים הכלתי הגונים לאנשים לא יאמר הוא מה בכך שזה אינו עבירה. ועי' כיוון שלמה העי' בז לדבר יחבל לו וגו' כלומר מי שאוהב את מה בכך והוא בז לכל דבר אפילו שאינו כל כך הגון ואומר ומה בכך והרי אין זה מהעבירות שבתורה זה יחבל לו לפי שכן דרך היצה"ר לפתותו בקל הקל תחלה ואח"כ עבירה גוררת עבירה. אמנם ירא חטא אוהב את השמא ואפי' כשעושה מצוה הוא ירא שמא הוא מצוה הבאה בעבירה וירא וחרד ע"ז, איש כזה הוא ישולם בעוה"ז ובעוה"ב עכ"ל, מ"ש ומה בכך והרי אין זה כו' הוא זה קלי' עמלק דכתי' בי' אשר קרך בדרך. פי' שפעל קרירות בהדרך הוי' כמ"ש ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט והוא פעל קרירות בדרך זה. וענין הקרירות הוא שאומר מי אומר שזה אסור. ואע"פ שאינו הגון כ"כ מה בכך מאחר שאינו מן העבירות שבתורה. ואפי' אם יעשה זה לא יהי' נפרד מאלקות. אבל באמת יחבל שכן דרך היצה"ר היום אומר לו כך כו' עד שנעשה נפרד מאלקות. והו' קליפת עמלק אשר קרך כו'. נמצא מבואר מהמד"ש שמי שהוא ירא חטא אפי' שעושה מצוה הוא ביראה ופחד שמא הוא מצוה הבאה בעבירה. וזה ישולם בעוה"ז ובעוה"ב. וזה הי' מדתו של ר"ש.

ז) ועו"ל ענין שמירת הרע הוא כשמתבונן שאחריתו מרה כלענה וכמ"ש נופת תטופנה שפתי זרה ואחריתה מרה כלענה שהטוב הוא רק טוב המדומה. דמה שעבר עבר ומה שיהי' עדיין לא הי', אלא רק הוה והוא

רק רגע אחד. וגם ע"ז עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממה"מ על כל פרט ופרט וענוש יענש ע"ז בעונשים חמורים עד מאד. וכשיתבונן אינו כדאי טוב המדומה דרגע זו נגד הרע שימצא אותו אח"כ. וממילא לא יעשה דבר הרע הזה. וכדאי' במס' דרך ארץ זוטא ואם אתה רוצה להתרחק מחטא צא וחשוב ועיין בסופו. וזה שאמר ר"ש הרואה את הנולד, וכ"מ במדרש שמואל וז"ל, ור"ש אומר הרואה את הנולד לפי שהי' ירא חטא בחר בהרואה את הנולד ובזה לעולם יהי' ירא חטא ומעולם לא יחטא לפי שאע"פ שהחטא בתחלתו טעמו כצפיהית בדבש אחריתו כנחש ישוך וכמ"ש יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות. והרואה את הנולד בודאי שלא יחטא לפי שרואה עונש הגדול שכרוך בעקבו של חטא ולא יחטא ויהי' לעולם ירא חטא עכ"ל. ומ"ש יש דרך ישר לפני איש צ"ל האיך קורא ישר הלא באמת אינו ישר. ועוד אמרו לפני איש הוא מיותר לכא' והוליל יש דרך כו' אך ב' הקושיות חדא באידך מתרצה. דמ"ש דרך ישר הוא רק לפני איש שלהאדם נראה שהוא דרך אבל באמת הוא דרך עקלתון דאחריתה דרכי מות. והרואה מה יהי' באחריתה יהי' לעולם ירא חטא. ור"א בן ערך ששבחו ריב"ז בטוב ההבנה ותבונה מוספת על הענין כנ"ל בשם הרמב"ם, אמר לב טוב. וז"ל הרמב"ם, וכבר בארנו בפ"ב אשר הקדמנו בפ"י זאת המסכתא שמעלות המדות כולם ימצאו לחלק המתעורר לחלקי הנפש לבד. ולא ימצאו ג"כ פחיתות המדות, ובארנו בפ"ד שהפעולות שהם טובות הם הפעולות הממוצעות אשר יבאו ממעלות המדות. וכן הוא ידוע אצל הפלוסופים והרופאים שנפש המתעוררת הוא בלב. והלב חדרה וכלי' אליו תיחוס. ואע"פ שהכחות כולם מפורים מן הלב והוא התחלתה לפי דעת האמיתי. אבל הכח המתעורר לא יתפשט ממנו לאבר אחד כדרך שמתפשט הכח הזון ר"ל החלק הצומח אשר ספרנוהו בפ"א מן הלב אל הכבד, והבן מכל מה שבארנוהו שלב טוב רוצה בו הפעולות הטובות והם הפעולות הממוצעות והם מעלות המדות והוא בכלל הסתפקות ואהבת הטובים וזולת מן המעלות והוא אמרו שבכלל דבריו דבריתם עכ"ל הרמב"ם. ומ"ש וזולת מן המעלות ר"ל מעלות השכליות והתבונה, נמצא מפרש לב טוב נפש התעוררות לכל פעולות הממוצעות שהם עיקר המעלה. וזהו שאמר ריב"ז רואה דבריו מדבריתם שבכלל דבריו דבריתם. לפ"ז מובן מ"ש הרמב"ם על ר"א בן ערך ותבונתו מוספת על הענין. משמע שהי' לו מעלות כולם ונוסף ע"ז מעלת התבונה שהי' לו. וצ"ל מאין למד זה. והשתא ניחא מאחר שהמדות שבחרו כאויא בחר לפי מעלתו ששבחו ריב"ז. ור"א בן ערך אמר לב טוב ודאי בכלל דבריו דבריתם, כמו שאמר ריב"ז וכנ"ל, וכמ"כ כאן מוכרח לומר שתבונתו מוספת על הענין. נמצא מובן גודל מעלת ר"א בן ערך, שהי' גדול מכולם, שכלל את כולם. וזהו דאי' במשנה שאח"ז אבא שאול אומר משמו (פי' ריב"ז), אם יהיו כל ישראל בכף מאזנים ור"א בן הורקנוס אף עמהם ור"א בן ערך בכף שני' מכריע את כולם, מפני שהוא גדול מכולם).

ח) ואם ר"א בן ערך שהי' גדול מאד מ"מ ע"י שנמשך אחר חמרא דפרגייטא נתחרש לבו, שהו"ע טמטוב הלב וטמטום המוח כנ"ל. אנן יתמי דיתמי ק"ו בן בנו של ק"ו שיטמטם לבנו. וכ"ז מפני ריבוי התאוות ותענוגי עוה"ז אפילו תאוות היתר (וגם אפשר שע"ז בא לכפור בהשגחה פרטי') ומידי היתר בא לידי איסור (וכמ"ש רש"י על מארז"ל, קפחו " שבטים שהיו בעלי הנאה כו' ויצאו לתרבות רעה) וכמארז"ל (גדה די"ג ע"ב), כך היא אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך כו' ולמחר אומר לו לך ועבוד ע"ז כו'. נמצא שע"י תאוות זרות ורצונות זרות אשר לא לה' המה בועט באלקים חיים. ואפילו דברים הקלים יש בהם סיפוק לחבל אותנו, כמ"ש במד"ש וז"ל, ועל דברים הקלים אמר שהע"ה אחזו לנו שועלים קטנים וגו', אמרו ישראל לפני הקב"ה מה נעשה שאחזו לנו שועלים דהיינו יצה"ר וסייעתו שהם שועלים ופקחים לפתות את בנ"א ואינם מתחילים לפתות בעבירות חמורות שיודעים שלא ישמעו דברי' אלא בדברים קלים. וז"ש שועלים קטנים דהיינו עבירות הקלות, ואפי' שהן קלות הן מחבלות אותנו, כי ישראל נמשלו לכרם, כענין כי כרם ה' צבאות בית ישראל. והטעם שמספיקים הדברים לחבל אותנו מפני שכרמינו סמדר, שאם הי' בנו מע"ט גדולים כענבים המבושלים היו עומדים לנו למגן. אמנם כנגד עדים כל צדקותינו, וכמו הסמדר שאין בו תועלת כן הן כל מעשינו הטובים, ולכן כל העבירות הקלות יש בהם סיפוק לחבל ולהחטיא אותנו עכ"ל. נמצא שאפי' עבירות הקלות יש בהן סיפוק לחבל אותנו בעבירות חמורות. וזהו והי' עקב תשמעו, שאפילו עבירות שאדם דש בעקביו תשמעון היינו שלא יעבור עליהם שע"י קלות בא לחמורות. וממילא בועט באלקים חיים כנ"ל, וזהו נק' גאווה. (ובאמת הגאווה שבין אדם לחבירו גורם הגאווה שבין אדם למקום, מ"מ הם ב' דברים).

ט) והנה הגאווה שהוא התנשאות והתרוממות בא מיסוד הרוח שהוא התנשאות והגאווה שמתאווה לתאוות ורצונות זרות הוא מיסוד האש. והגם שארז"ל במס' דרך ארץ פ"ב גסי הרוח ומספרי לה"ר ומדברי נבלה וחכמים בעיניהם, עליהם הכתוב אומר, כי הנה יום בא בוער כתנור אש. משמע מזה שגאווה מיסוד האש, דהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, ומאחר שידונו באש מוכרח לומר ששרש דברים אלו ג"כ מיסוד האש, ובכלל זה ג"כ גסי הרוח. נמצא שענין הגאווה הוא מיסוד האש. וי"ל דהנה ארז"ל (סנהדרין דק"י ע"ב) קטני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב שנא' כי הנה יום בא בוער כתנור כו' אשר לא ישאיר להם שרש וענף, שרש בעוה"ז וענף לעוה"ב, ופרשי' קטני בני רשעי ישראל, רשעי ישראל עצמם פשיטא שאין להם חלק לעוה"ב, כדאמרינן בפ' בתרא דכתובות (דק"א), רפאים כל יקומון מי שמרפא עצמו מד"ת. אבל בנינים הקטנים שלהם, פליגי בהו. שרש וענף אלו בנינים קטנים שלהם. שרש בעוה"ז וענף לעוה"ב, שאע"פ שאכותיהם הי' רשעים הם לא חטאו. נמצא מביא הפסוק כי הנה כו' על כלל קטני בני רשעי

ישראל ואין מחלק באיזה חטא דהיינו שיאמר שבחטא זה מתים הבנים הקטנים אלא בכלל. בכלל זה יש ג"כ דברים שהם מיסוד הרוח. ומ"מ מביא ע"ז פסוק, כי הנה כו', נמצא שפסוק זה אינו מדבר דוקא בעבירות שהם מיסוד האש. ועוד דקטני בני רשעי ישראל הם לא חטאו אלא שמתים בחטא אבותיהם שהיו רשעים. והנה רש"י כתב בד"ה קטני בני כו' רשעי ישראל עצמם פשיטא שאין להם חלק לעוה"ב שנא' רפאים בל יקומו מי שמרפא עצמו מד"ת אבל בנים הקטנים שלהם שלא חטאו פליגי עכ"ל רש"י. משמע שר"ג אומר שאפי' מי שמרפא עצמו מד"ת בניו אין באין לעוה"ב, וזה בודאי אין שייך ליסוד האש. מ"מ מביא ע"ז פסוק כי הנה כו', הרי מובן שפסוק זה אינו מיידי מדברים שמיסוד האש דוקא. ועוד דבש"ב פ"א חשיב כל המדות הרעות שמתהוות מהד' יסודות, כעס וגאווה מיסוד האש כו' תענוגי עוה"ז מיסוד המים כו' הוללות וליצינות והתפארות ודברים בטלים מיסוד הרוח. עצלות ועצבות מיסוד העפר. ואלו לה"ר וניבול פה וחכמים בעיניהם לא קא חשיב. אלא שלה"ר וניבול פה נכלל בדברים בטלים וחכמים בעיניהם נכלל בגאווה. נמצא שלה"ר כו' הם מיסוד הרוח. ומ"מ חשיב לה"ר וניבול פה שעליהם הכתוב אומר כי הנה יום בא כו' אלא ודאי כמשנת"ל. והא דהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, אפ"ל דבד"כ מכל דבר יש, יש מיסוד האש דאם לא ה' מתאוה לזה כרשפי אש לא ה' עושה זאת שהוא רע. אלא מפני שמתאוה לזה אינו יכול להתאפק ולעמוד על נפשו. נמצא שיש בזה מעט מיסוד האש לכן גדונים באש, שזה נמצא מעט מכל דבר. נמצא מבואר שיש ב' מיני גאווה, אחד מיסוד האש ואחד מיסוד הרוח, כנ"ל.

(י) והנה בתאוות יש ג"כ ב' דברים. הא' תאוות היתר, הב' תאוות איסור. והנה בתאוות היתר גופא יש ב' דברים. הא' בלא רשפי אש, (דבתאוות איסור אינו שייך בלא רשפי אש דאם לא ה' מתאוה לזה ברשפי אש לא ה' עושה זה, מאחר שהוא רע גמור. ממילא מוכרח לומר שמתאוה לזה בתשוקה ורשפי אש. ואינו שייך כלל לומר בתאוות איסור בלא רשפי אש). היינו בלא לב ולב. וזה אינו מגשם הלב והמות, וכמו שאמר ר"נ עד דלא אכילנא בשרא דתורא לא צלילנא דעתאי. וכמאמר חמרא וריחא פקחין. וכ"ז כשאוכל בלא לב ולב. אבל כשאוכל ברשפי אש (בל"א מיט א ברען) ולהוט אחר אכילה ועודה בכפה יבלענה מגשם ומטמטם הלב והמות כנ"ל. בענין חמרא דפרגייטא ומיא דיומסס כו' ר"א בן ערך כו'. נמצא שבתאוות יש ב' מיני תאוות כנ"ל. והנה ע"פ ב' הקדמות הנ"ל יובן מ"ש בסש"ב. דגאוה הוא מיסוד האש שנגבה למעלה. דהנה נת"ל שיש ב' מיני גאוות. הא' שמיסוד האש. הב' מיסוד הרוח כנ"ל. והנה רבינו הקדוש רוצה להשמיענו הב' מיני גאוות הנ"ל. לכן כתב הכעס והגאוה מיסוד האש שנגבה למעלה. דאם ה' אומר רק מיסוד האש ותו לא, ה' אפשר לטעות שכונתו על הגאוה שמיסוד האש. לכן הוסיף שנגבה למעלה. ונכלל בזה ב' הגאוות הנ"ל. ותחלה אמר הכעס והגאוה מיסוד האש. ומובן כמו הכעס שהוא הרשפי אש

והבעירה והחמימות (בל"א ער ברענט) כנ"ל. כמ"כ הגאווה ג"כ שמלא תאוות ורצונות זרות אשר לא לה' המה, והו"ע החמימות והרשפי אש בתאוות עוה"ז תמיד (בל"א ער ברענט און קאכט שטענדיק אין תאוות עוה"ז) יום ולילה לא ינוח ולא ישקוט וכנ"ל. אח"כ אמר שנגבה למעלה. פ"י שיש עוד בגאווה שהוא התנשאות בלי שום דבר אחר כנ"ל. ובאמת הוא מיסוד הרוח, אלא שרצונו ליכלל זה ביסוד האש כדי לקצר בלשונו הזהב לכן הוסיף שנגבה למעלה שאנו מוצאים בענין התנשאות, ולא לצרף בזה מה שאנו מוצאים באש ענין החמימות (ועוד שנת"ל שבכל דבר יש מעט מיסוד האש), ולטעות לא שייך למיחש מאחר שאמר שנגבה למעלה. ואין להקשות איך אפ"ל שיש גאווה שמלא תאוות כו' והלא אומר לקמן שהתאוות הם מיסוד המים. אך הנה נת"ל שיש ב' מיני תאוות. אפ"ל דמה שאמר והתאוות הם מיסוד המים, כוונתו על תאוות היתר שעושה בלא לב ולב דמים מצמיחים כל מיני תענוג. ומה שנק' גאווה ברשפי אש קאי על תאוות איסור ותאוות היתר שעושה אותם בלב ולב ברשפי אש כנ"ל והוא מיסוד האש כנ"ל. והכל ניהא בס"ד לפי קט דעתי בדקדוק לשונו הזהב.

יא) וְעַפְּ כַל הַנִּיל יוֹבֵן מֵה שֶׁבִּמְאֹמֵר מִיָּם רַבִּים פִּיֵּב הַכִּיָּא מִשֶׁל מֵרוּחַ. דהנה יש גאווה מיסוד הרוח ויש מיסוד האש. ובס"ב מפני שרצונו לקצר במאמרי הטהורים כלל אותם, וכחדא נפקין. והנה במים רבים כפ"א מדבר מתאוות ורצונות זרות מה שלתאוה יבקש נפרד, שהוא מיסוד האש. ויש שם וז"ל וז"ע לתאוה יבקש נפרד, פ"י שאם ה' לו דעת חזק ונדוע כי הדעת הו"ע ההתקשרות וא"כ לא ה' נפרד כלל, וממילא לא ה' מתאוה תאוות כלל, והסיבה לזה למה מתאוה לדברים רבים מפני היותו נפרד כו'. וז"ע לתאוה יבקש שהוא היפך הדעת ולכן מרובים צרכיו אשר יתאוה להם עכ"ל. נמצא מובן שאם ה' מתבונן בדעתו ומתקשר לאלקות והו"ע הביטול שהי' בטל לאלקות לא ה' מתאוה כלל והי' מסתפק במועט, כמו שבקש יעקב אבינו לחם לאכול ובגד ללבוש. אך מפני שאינו מתבונן בדעתו גדולת ה', וממילא אינו מתקשר לו וממילא הוא נפרד מאלקות, לכן מתאוה לדברים רבים. (ואפ"ל דזה שאינו מתבונן הוא מפני הרצון שיש לו תחלה בתאוה אלא שהוא רצון מועט שאינו מוחלט אצלו שיעשה כן. אך קצת הטי' בשכלו שנתאוה לדבר זה. וזה גורם לו שאינו יכול אח"כ להתבונן ונעשה אח"כ רצון מוחלט וחזק כל ימוט שנתאוה לדברים וימלא תאוות הרע. וכמו שכ' שם פ"י אחר על מרובים כו' ודעתם כו' וז"ל וכ"ז נכלל בכלל מה שאמרו ז"ל מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה. פ"י שכל הסיבה מה שמרובים צרכי עמך לרדוף אחרי המותרות הוא לפי שדעתם קצרה מלהבין שע"י הדברים הנ"ל מסכן נפשו בסכנות גדולות שאינו כדאי ספק מהסכנה נגד הטוב ששיג, עכ"ל. ולכאן' איך שייך לומר שדעתם קצרה מלהבין כו' מסכן נפשו כו' כמו מי שהוא בר דעת ויודע עניני עוה"ז איך שייך לומר שאינו מבין שהוא סכ"נ לירד בים בצלוחית של זכוכית. דאפי' איש בער יבין זה. ואיך אמרו מרובים

צרכי עמך ודעתם קצרה מלהבין שעי"ז מסכן נפשו וזה דבר שא"א. אלא מוכרח לומר שמפני רצונו שרוצה בזה, מטה שכלו עד שאינו מתבונן כלל), וכמ"ש מזה בת"ח בדרוש ארדה נא הראשון באריכות (וכמו"כ י"ל מ"ש בפ"י הא' שאין לו התקשרות הוא ג"כ מפני הרצון שיש לו להתאוה כו' כנ"ל). מובן מזה שהוא מיסוד האש שהרי כ' שמה שלתאוה כו' הוא היפך הדעת. והדעת הוי"ע ההתקשרות ובוה יכלול ההתבוננות ג"כ וכידוע שדעת כולל חו"ב. וז"ש ואלו ה' דעתם ברוחב וחזק, ורוחב. אינו שייך רק על ההתבוננות. נמצא שמה שלתאוה כו' הוא מפני שדעתו קצרה שאינו מתבונן כלל. ולפי"ז מוכרח לומר שהוא הגאווה שמיסוד האש, דאלי"כ אלא שהוא מצד רמות רוח מה קאמר שאינו מתבונן כלל הרי זה מתבונן בשכלו בטוב אלא אומר שלום יהי' לי וכמשיית"ל אי"ה. אלא מוכרח לומר שהוא הגאווה שמיסוד האש. (ועוד, שהרי נת"ל שהוא מצד הרצון להתאוה שמפני זה אינו יכול להתבונן והרצון הוא בודאי מיסוד האש) ואח"כ בסעי' ב' כ' ש' עוד גורם מה שמתאוה לדברים רבים והוא הגבהת הלב ורמות רוחו. וסיבת זה הוא ג"כ מחמת קוצר הדעת כו' לחשוב ערכו ומהותו למה מגיע לו עושר כו' ואם ה' חושב פחות ערכו לא ה' רוצה בזה. אלא מפני שדעתו קצרה מלהבין ולהתבונן בזה ובטוב לבו מגביה ומרחיב לבו לאמר אלך במקום פלוני גם אם הדרך רב הוא ומסוכן אלא שאומר שלום יהי' לי והוא מצד רמות רוחו. והגורם לזה הוא הרצון, וכמו שא' שם לקמן לאמר גם אני אהי' בין המכובדים כו' נמצא שהוא ג"כ מצד הרצון שגם אני כו' (ומ"מ אינו דומה רצון זה להרצון דלעיל, ששם רוצה בעצם הדבר ומתאוה לזה. ומפני זה הוא מיסוד האש, אבל כאן אינו מתאוה כלל לעצם הדבר, אלא הפעולה שיוצא ממנה, שגם אני אהי' כו' והוא מיסוד הרוח. אך בכל דבר יש קצת מיסוד האש כנ"ל). נמצא מבואר שבפ"ב מיירי מהגאווה שמיסוד הרוח לכן הביא משל דגלי הים כו' ואינו סותר כלל למ"ש בסעי"ב דשם מדבר גם מהגאווה שמיסוד האש. אבל במים רבים פ"ב שמדבר רק מהגאווה שמיסוד הרוח כנ"ל, לכן הביא משל דגלי הים שמתרוממים מצד הרוח שיש בהם מיד נופלים, כמו"כ הרשעים שמגביהים ומרחיבים לבם כנ"ל מיד נופלים.

בסעי' ג'

רה"י אצ"י כו'. דהנה נת"ל בפ"י מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה שהוא מצד קוצר הדעת הוא התקשרות ומפני שאינו מקשר דעתו וממילא הוא נפרד ומתאוה לדברים אלו ואינו מסתפק במועט, אבל אם ה' מקשר דעתו באלקות ממילא לא ה' נפרד ולא ה' מתאוה בדברים אלו והי' מסתפק

במועט, וזה נק' רה"י, דרה"י הוא מקום שאין רבים דורסים בו רק יחיד, כמו"כ כאן שאינו מתאוה לדברים הרבה כ"א מסתפק במועט כמו יעקב לחם לאכול ובגד ללבוש נק' רה"י, והוא מפני שמקשר דעתו באלקות לכן רה"י הוא באצילות דאצי" נק' עולם האחדות ששם מתאחדים עם אלקות, וזהו רה"י אצי" כו' רה"ר עשי, דרה"ר הוא מקום שרבים דורסים בו ויום ולילה לא ינוח ולא ישקוט מדריסת בניא, כמו"כ זה שטרוד תמיד ברבות מחשבות הטורדות אותו נק' רה"ר, ומה שהוא טרוד תמיד הוא מפני גסות רוחו כנ"ל באות ב', שזה רע גמור לכן הוא בעשי' שרובו רע. וזהו אומרו רה"י באצי" כו'.

ומ"ש חכם אצי" (דהנה בכלל חכ' הוא אצי' דאבא מקנן באצי") דהנה אי' במאו"א מערכת ח' אות כ"ח חכם ג' חיים והם סוד המוחין אה"י הוי' אה"י ג' חיים ובאות כ' כ' חיים נק' המוחין כו' אה"י הוי' אה"י ג' לחיים.

סעי' ה' אפ"ל

וזהו אהבתי אתכם אמר הוי' ועי"ז מתעורר חלק הוי' שבנפש. ורא"י מזה דאהבה היא הוי' דכתיב אהבתי אתכם פי' מה שאהבתי כו' הוא מצד שם הוי' שהוא אהבה. ועוי"ל פי' אהבתי אתכם אמר הוי' דהנה כבר הביא מזהר הקדוש דאהבה הוא הוי' שהם תרדל"מ כו' בחכיבותא, וכן אי' במאו"א אהבה היא בינה כו' ריעין דלא מתפרשין, נמצא שמה שבינה נק' אהבה הוא מצד החכמה והוא פשוט, וכן ר"ה מתדבקין בחכיבותא. אך התחיל להוכיח דשם הוי' שבנפש הוא משם הוי' שלמעלה. וזהו אומרו אהבתי אתכם, פי' אהבה שאתכם והוא השם הוי' שבנפש (וכמו שאומר לקמן ה' עמכם הוי' שעמכם), אמר הוי' הוא מצד שם הוי' שלמעלה, והמשך ה"ל' כן הוא, אהבתי שאתכם, פי' האהבה שבנפש כאו"א מישראל אמר הוי' הוא מצד שם הוי' שהיא אהבה כנ"ל מזה"ק ומאו"א ועי"ז מתעורר חלק הוי' שבנפש.

הוספה ד — שיחות

הונדערט יאר לערך זיינען אריבער זינט דעם יאר אין וועלכן רבנו הגדול האָט אָנגעהויבן מגלה זיין תורת החסידות ביז דעם יאר אין וועלכען דער טאַטע אָנגעהויבען לערנען חסידות — בשנת תרל"ג — וואָס אין משך פון די הונדערט יאר איז תורת החסידות חב"ד נתגלה געוואָרען ע"י כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נב"מ ז"ע אין התגלות מסודרת.

צעהן יאר האָט דער טאַטע געלערנט און געטאַהן בעבודת החסידות בחיי כ"ק אאזמור — תרל"ג-תרמ"ג — פון שנת תרל"ה אָן — וואָס ער איז יעמאַלט אַלט געווען פערצעהן יאָר — זיינען שוין פאַראַן זיינע אייגענהענדיגע כתבים, הנחות אויף די מאמרים וועלכע ער האָט געהערט פון זיידען. און אין אַ היבש ביסעל מאמרים — פון שנת תרל"ז — זיינען פאַרשריבען זיינע אייגענע ביאורים, אויך רשימת-שאלות וועלכע ער האָט געפרעגט ביים זיידען און דעם זיידענס תשובות, אויך רשימות פון יחידות'ן.

אַ באַזונדער חיות'דיגער טוב טעם אין אין דעם טאַטענס אייגענע מאמרים פון די יונגע יאָרען — תרל"ז-תרל"ז — דאָס זיינען מאמרי עבודה, יעדער ענין איז דורכגעזאַפט מיט הרגש פון יראת שמים און אין יעדער וואָרט הערט זיך עבודה שבלב.

בשנת תרל"ה מתחיל, לחזור מאמרי הוד כ"ק אביו. הנחות מסודרות על המאמרים — בתוספות ביאור והערות מתחיל לכתוב משנת תרל"ז בדרוש מים רבים הנאמר בשנה ההיא. רשימות בנגלה התחיל לכתוב עוד בהיותו בן שנים עשר.

מלפנים היו החסידים הצעירים שואלים אצל הוקנים פירוש על היחידות ששמעו, לא רק דיוק הלשון כ"א פירוש הדבר. פעם בא חסיד אל כ"ק אאזמור מהר"ש בשנת תרל"ז בעת שדבר המאמר דמים רבים — ה"י מהמחונכים — ויאמר לו אאזמור על יחידות, אין דער וואָכען זאָל ער נאָר דאוונען מיט פירוש המלות אבל בשיק ובזמן מן הזמנים זאָל ער טראַכטן אין דעם תוכן התפלה הגם עס איז נישט מתאים לפירוש המלות. החסיד לא הבין זה והלך לשאול אצל אאזמור שהי' אז כבן ט"ז שנה ונתן לו דוגמא את הפסוק וירא ישראל את היד הגדולה, אָז די אידן האָבען געזעהן די השגחה פרטית אשר עשה ה' במצרים אין די מצרים וגבולים, ויראו העם את ה' האָבען זיי געזעהן דעם הוי' הנגלה, ויאמינו בה' דעם הוי' הנסתר ובמשה עבדו אין דעם ענין פון דעת עליון.

(*) חלק מביאור מאמר זה שכתב אז נדפס בקובץ „התמים“ חוברת ג (ונדפס לעיל ע' תקצט).

(בשנת . . . חוברת ג: קנט. „חנוך לנערי“ ע' 10. — הערת המו"ל.

מלפנים . . . דעת עליון: ספר התולדות — אדמרי מהר"ש (לכ"ק אדמור שליט"א) ע' 68. — הערת המו"ל.

הונדערט יאר . . . עבודה שבלב: לקריד ח"א ע' 284. — הערת המו"ל.
דער טאַטע אָנגעהויבן: אוצ"ל: דער טאַטע האָט אָנגעהויבן. — הערת המו"ל.

הוספה ה — רשימות

רשימה

מיומנו של כ"ק אדמו"ר שליט"א

התשיעית שחה כוס חמין וסיפר אשר כעשרים שנה מלפנים — בשנת תרל"ז — בכ"ף חשוון שהי' קביעתו כמו בשנה זו — הי' פרשת חיי — קרא אותו כ"ק אביו אאזמ"ר ואמר לפניו המאמר פתח אלי' אתה הוא חד ולא בחושבן ואמר לו כי ילך לביתו לחזור על המאמר בינו לבין עצמו ואחרי כן יבוא אליו.

המאמר פתח אלי' הי' מאמר קצר, ותוכנו הי' ההפרש בין יחיד לאחד — כמו במאמר זה שאמר תמול בלא ביאור ענין באר שבע בקמץ וסגול, רק ההפרש בין יחיד לאחד, וגם זה בקיצור. —

אנכי — מספר כ"ק אאמ"ר — חזרתי על המאמר פעמים ושלש וחזרתי לכנוס לכ"ק אאמ"ר, ובבואי מצאתי כי הרבה אורחים מחכים לכנוס ביחידות, והמשרת לויק מלא רוגז על אשר בגללי הותחל' היחידות בשעה מאוחרת מזמן המוגבל אחר תפלת ערבית, וחזרתי על עקבי.

בכל עת הלכי לכ"ק אאמ"ר — ממשיך סיפורו — הייתי רגיל להשמר שלא ירגישו בי שהנני הולך לכ"ק אאמ"ר למען שלא להעלות קנאתם של אחי דודך הרז"א וגיסי דודך הרמ"ל, וגם אז בראותי כי כ"ק אאמ"ר מקבל ליחידו' חזרתי על עקבי, ובהיות כי כ"ק אאמ"ר ציוה לי כי אחר שאחזור את

ה, כי מ"ח תרנ"ז.

תמול בשעה חמישית לפנות ערב זכיתי להקרא לכ"ק אאמ"ר לחוג את חג הכ"ף חשוון — יום הולדת את כ"ק אאמ"ר — כדרכו בקודש זה שנתים לסדר ביחידות חגיגה מיוחדת במינה.

בש"ק העבר — פרשת וירא — הואיל כ"ק אאמ"ר לאמר מאמר ויטע אשל בבאר שבע, ותמול ערב הואיל כ"ק אאמ"ר לאמר מאמר פתח אלי' אתה הוא חד ולא בחושבן. ביאר ההפרש בין אחד ויחיד, ובמקצתו ביאור על ענין באר שבע בקמץ ובאר שבע בסגול המבואר במאמר ויטע הג"ל.

המאמר התארך כשעה ויותר.

אחר אמירת המאמר התפלל תפלת ערבית כשעתים, ואנכי נצטוותי להיות בחדרו כל משך זמן תפלתו.

תפלתו היתה בקול ניגון חרישי ובדבקות גדולה ועשה עלי רושם גדול, ובכל משך העת בכיתי במאד, ובכיתי זאת היתה יותר ענין של געגועים ושפלות הרוח — אראפגעפאלנקייט — מכמו ענין התשובה.

• • •

אחר תפלת ערבית בשעה חצי

ורשימה .. שליט"א: הכוונה לכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע — נדפסה בסה"מ תש"ט ע' 86 ואילך, עם הערות (הבאות לקמו) מכ"ק אדמו"ר שליט"א. — הערת המו"ל.

והמשרת לויק: ראה אודותו שיחת כי כסלו תרצ"ג אות ה' [לקריד ח"א לו, א ובהערות. — הערת המו"ל].

ג) כ"ק אאזמור'ר הזקן הי' רואה את רבו ההימ' ני'ע בכל עת שרצה, בהקיץ ולא בחלום, והי' שואל אותו כל ספקותיו, ואת הבעש"ט ראה בחלום בשבת ובמועדים, בעת שהתגלה אליו — ולא בכל עת שרצה — ואחר פעטערברוג התגלה אליו בכל עת שרצה ובשבת ובמועדים בהקיץ.

ד) כ"ק אאזמור'ר הזקן הי' קורא את הבעש"ט ני'ע זקני, דער זיידע.

ה) אאזמור'ר הרה"צ ר' ברוך אביו של כ"ק אאזמור'ר הזקן הי' צדיק נסתר, והי' למדן מופלא ועסקן בדברים בעניני צדקה והתנהג בפשטות כאחד מבעלי הישוב.

ו) בקיץ תקפ"ב נסע כ"ק אאזמור'ר — אדמור'ר האמצעי — ליער דאָברע-מיסליע, להנפש על איזה שבועות, והתאכסן בהבית של ר' חיים זאב הזפתן — שהי' ביתו בעומק היער בין אילני ארז סאָסנע — וגם אחי דודך הרב"ש שהי' לו שיעול חזק נסע ג"כ. באחד הימים אמר כ"ק אאזמור'ר לאחי הרב"ש תסע עמי ואראך אותו הישוב אשר שם גר זקנינו ר' ברוך ואותו הכרם — גאָרטן — אשר שם שחקו — האָבן זעך געשפילט — כ"ק אאמור'ר בהיותו בן שבע שנים ודודי הרי"ל בהיותו בן שלש שנים, ואראך את מחצב האבן, בהר הקטן שבכרם אשר משם נמשך מעין המפכה מים זכים, ובהמשכו בנחל כארבעים אמות מחוץ לכרם נעשה תעלה רחבה, ובכל הסביב' נק' בשם מעין הלבן, בי'עלא רוטשיי'.

מספרים כי מעין זה נפתח באחד

המאמר פתח אלי' אבוא אליו, הלכתי דרך בית אימא וחכיתי בחדר המטות — שלאף צימער — הסמוך לחדרו של כ"ק אאמור'ר.

כעבור כשעה שמעתי את הוד קולו של כ"ק אאמור'ר בנגנו בעת הליכתו מחדר — הסוכה הסמוכה למנין — אשר שם הי' מקבל ליחידות, לחדר מושב קדשו — בזאל הגדול.

אנכי עמדתי על עמדי, וכעבור רגעים אחדים פתח כ"ק אאמור'ר את דלת פתחו ויואל לאמר, שערתי כי אתה עומד בפה ומחכה, הכנס.

בהכנסי ישב כ"ק אאמור'ר על אחד הכסאות הגבוהים והרחבים שעמדו בכותל מזרח, ורוח קדשו טובה עליו במאד, ויואל לספר איזה סיפורים.

א) אצל הבעש"ט ני'ע הי' חסיד א' איש פשוט המוני והי' י"ש גדול, התפרנס מיגיע כפיו בחפירת בארות, מיום עמדו על דעתו הי' נוהר מלאכול את פתו באיזה לפת שהוא רק פת מלח ומים, אמנם בני ביתו כלכל בלחם ולפת כפי יכולתו, ובעצמו מימיו לא טעם טעם בשר. הוא הי' בקי בחמשה חומשי תורה ובספר תה"ל' על פה, ופירוש המילות ידע בדוחק, וככמה מקומות לא ידע פירושן, רק הי' חוזר על אותיותיהם תמיד בעת מלאכתו ובעת הליכתו. ואמר הבעש"ט ני'ע הערשל גרעבער האָט אַ דיעה למעלה.

ב) הבעש"ט ני'ע קודם שנתגלה והי' עוזר — אַ באָהעלפער — והי' מוליך את הילדים לחדר, ומביאם חזרה הי' מנשקם מרוב חיבה באהבת ישראל, ואמר הרב המגיד ממעזריטש ני'ע: הנני מתברך — ער ווינטש זעך — לנשק ספר תורה באותה חיבה אשר הבעש"ט ני'ע הי' מנשק ילד מישראל שאמר אלף בית.

הרה"צ ר' ברוך: אודותו באריכות ראה בספר הזכרונות. ושיחת ח"י אלול תשי"ב [ספר השיחות תשי"ב ע' 122. 127 ואילך. — הערת המו"ל.

עצמו, ואשר גם הוא רוצה לטבול, ויסביר לאחיו כי ישנה טבילת טהרה — לצאת מטומאה לטהרה — וטבילת קדושה — לצאת מחול לקדש — ומרגיש הוא אשר תחת ההר הזה ישנו מעין, וכאשר יחפרו וימצאו המעין והמים ירדו אל המחצב — העשוי כמו בור — אשר אצל ההר אז יהי זה להם לבית טבילה, ויחפרו הילד' בהר ויתגל' המעין ויבואו מים רבים, ויעשו תעלה ותהי רוחה להכעלי חיים וישתו ממי התעלה ויתרפאו, וגם הרועים ברחצם במים אלו נתרפאו. ובהיות כי המעין יצא מתחת לאבן לבן אשר בהר קראו את המעין „מעין לבן“.

(ז) בקיץ תרכ"ב נסעתי עם אחי דודך הרבי"ש אל הישוב אשר שם גר זקנינו ר' ברוך במשך שנים רבות, החצר והכרם אשר בו המעין נקראו בשם בארוכא-וויטש, ורחוק משם כשתי פרסאות — וויאָרסט — חצר אדון האחוזה ברוכא-וויטש והכפר שעל ידה.

האחוזה בארוכאוויטש רחוקה מהעיר ליאָנא כשלוש פרסאות — וויאָרסט — ומושב היהודים שהי' שם נתרוקן והבנינים עזובים, ונשארו רק שתי משפחות היושבות על אדמת נחלת אבותיהם זה כששה דורות, משפחה אחת עסוקה בעבודת אדמה, והשני' עסוקה בעבודת אדמה ובבית מפות — קווינע.

שם מצאנו זקן אחד ישיש ר' בצלאל שמו ואביו ר' אפרים הי' אחד מהטוחנים ב.בית הטחינה של ברוך, כי שלשה בתי טחינה היו באחוזתו של זקנינו ר' ברוך וכולם בתי טחינה של רוח, והברכה היתה שרוי' בהם, והי' שולח קמח לחלק לעניים בהעירות הסמוכות, והי' משתדל אשר לא ידעו מי הוא המשלה.

כפי סיפורו של הישיש, הנה בהיותו

הימים אשר המכשף של הכפר לויצאָוע קלל את המעין אשר מעבר השני דעיר ליאָנע ונהפכו מימיו לשחור, הצאן והבקר של הכפר שהיו רגילים לשתות מהמעין ההוא נחלו בחליים, והרבה מהם מתו, גם הרועים שהיו רגילים לרחוץ בהתעלה של המעין. ההוא הנה אחר קללתו של המכשף אָקים — כן הי' שמו — גם הם נחלו בצרעת ובקדחת.

הצאן ובקר של היהודים מבני הישוב ובתוכם גם צאנו ובהמותיו של זקנינו ר' ברוך נחלו, ובכל הסביבה הסמוכה לא הי' לא נהר ולא תעלה, ויצטערו כל בעלי חיים במאד, כי היו צריכים להשקותם ממי באר.

באחד הימים ישבו כ"ק אאמור' ודודי הרי"ל בכרם. ובכרם היו כמה אילני פירות אבל היתה השנה הרביעית ולא אכלו הפירות, אמנם אחת המשרתות — האינה יהודית — לקחה תפוח ואכלה, ונתנה גם להילד — דודינו הרי"ל — ובירך ואכלו, ורץ לשאול מאת אחי הבכור — כ"ק אאמור' — נוסח ברכה האחרונה אחרי אכילת תפוח, כ"ק אאמור' שאלו אי' איפוא לקחת תפוח, סיפר לו דודי הרי"ל כי המשרתת נתנה לו תפוח שלקחה מאחד האילנות.

כ"ק אאמור' התעצב במאד ויסביר לאחיו הצעיר את האיסור ויסדר לו סדר תיקון, ואשר יקח על עצמו אשר מעתה לא יאכל שום מאכל ולא ישתה שום משקה עד אשר יודע תחלה כי כשר הוא, וכאשר דודנו הרי"ל קיבל עליו לקיים כל אשר אמר לו כ"ק אאמור', אמר לו כ"ק אאמור' כי צריך לטבול את

באחד הימים: מאורע דומה שקרה איזה שנים לפני זה המסופר בפנים ראה בקונטרס ערי"ח תמוז תש"ב ע' 29 [ספר השיחות תש"ב ע' 150 ואילך. — הערת המו"ל.]

יא) הפלאה המכוסה בלבוש השכלה, עלולה להסתיר בהסתר כזה שיהי חיו נראה להיפך ממש, מופת הוא סדר וענין של למעלה מן השכל, ושכל המכסה על ההפלאה הרי נעשה הענין ההוא למטה מן השכל, להיות השכל מושל ושליט עליו, ולכן הנה להכיר את ההפלאה המכוסה בלבושי השכלה, בעדארפען האָבען אַ שאַרפען ראיית עין השכל.

יב) דעם עלטער זיידען האָט מען גידאַרפט פאַרשטיין, דוהו ההפרש בין שלשה אלה, הבעש"ט הרב המגיד ממעזריטש, וכ"ק אאומ"ר הזקן, צו דעם בעש"ט איז געווען גינג אַז מי איז געווען אַ מקושר, ענין ההתקשרות הוא לעשות דבר בפועל כפי הוראתו, כמו בענין אמירת אותיות שבתורה, או השקידה באהבת ישראל, צו דעם מגיד — האָט מען געדאַרפט לערנען, ולא הספיק ענין ההתקשרות בלבד, כ"א היו צריכים להיות אצלו לראות ולהתלמד מאתו ההנהגה, ואצל כ"ק אאומ"ר הזקן לא הספיק ענין ההתקשרות וגם לא ענין הראי' וההתלמדות מדרכיו, מי האָט איהם גידאַרפט פאַרשטיין, און די וואָס האָבען איהם פאַרשטאַנען זיינען גיווען גאָר אַנדערע פון די אַנדערע חסידים ניט נאָר פון די מקושרים, נאָר אויך אפילו פון די גרויסע בעלי השכלה.

• • •

כשגמר כ"ק אאומ"ר את דברי קדש אלה, אמר לי לבוא אליו בלילה. וזה הכלל, כאשר כ"ק אמר לי לבוא בבקר הי' הכוונה בשעה ששית, וכשאמר בהשכמה הי' הכוונה בשעה רביעית וכשאמר בלילה — הכוונ' בין שעה שני' לשלישית.

בבואי לביתי חזרתי על כל מה ששמעתי ורשמתי בקיצור, קראתי את

ילד — כתשעים שנה או תשעים וחמשה שנים מלפנים בערך — כבר עזב ר' ברוך את החצר וחלק את קרקעותיו ליהודי הכפר, ובכתיו הושיב כמה משפחות, וביניהם השלשה אחים ר' גבריאל ר' יוסף ור' נחמן עם בני ביתם, האחים היו שוקדים בתורה יומם ולילה, ובמשך השנים העתיקו מושבם לליאזנא.

ח) כ"ק אאומ"ר — האמצעי — אמר לאחי, דודך מהרי"ל, כי כ"ק אאומ"ר — אדמו"ר הזקן — הי' מתנהג בכמה עניני מופתים כמו הבעש"ט נ"ע — בעל שמיסקע זאכן — אך להיותו שכלי בעצם מהותו לכן הנה גם הדברים המופלאים באו בלבושי השכל, און שכל פאַרדעקט אויף הפלאה.

ט) טעם הדבר מפני מה שכל מכסה על הפלאה, הנה הטעם אין אנו יודעים, אבל אנו יודעים אשר כן הוא שהשכלה מכסה על הפלאה, וטעם הדבר מפני מה הוא כן, לפי דכן הוא בספירות העליונות, והפלאה הוא בספירת הכתר והשכלה הוא בספירת החכמה, והחכ' מאין תמצא, כי השכלה דחכמה באה מהאין דכתר, ועם זה הנה ההשכלה מכסה על הפלאה.

יוד) כאשר ההשכלה מכסה על ההפלאה, הנה כיסוי זה, לא זו בלבד שהוא מכסה את ההפלאה אלא עוד זאת שהוא מקרר את ההפלאה, דשכל הוא קרירות, דכך הוא בכלי החכמה שהוא קר ולת, וכן הוא בכח החכמה שהוא קר, דזהו ההפרש בין חכמה ובינה, דבינה הוא בא בהתרגשות, מיט אַ קאָר, וחכמה הוא בקרירות קאָלט הנקרא בלשון בני אדם קאָלטער שכל.

טעם הדבר: ראה ג"כ ד"ה אני ישנה (כס' המאמרים — אידש).

ושקד בהם בהתמדה עצומה, ומשניהם למד כ"ק אאזמור"ר הזקן, בהיותו בן שבע שנים, שתי שנים כאיזה שעות בכל יום, נוסף על לימודו במשנה וגמרא בעיון רב, והזקנים האלו כשהתיישבו בליאזנא הי' כ"ק אאזמור"ר הזקן מקרבם ומחבבם.

כשהזמין כ"ק אאזמור"ר הזקן את הקרואים, והכל ידעו כי בנו הילד השני חולה, חשבו כי בודאי מזמינם בשביל אמירת תהלים, ולהשתתף בתפלתו בשביל בנו הילד החולה.

כשנכנסו הקרואים סיפר להם כי בלילה העבר ראה את מורו ושאל אותו מדוע אינו מעורר רחמי שמים בעד בנו הילד החולה הנושא את שמו.

ענה לו אשר סיבת החולי הוא מפני התרעמות של זקנו חותן אביו אשר שמו הוא בהבלעה ובלתי נודע לרבים.

אמרתי למורי כי אנכי עשיתי כדון, כבוד רבו וכבוד אביו — ובפרט אבי אביו או אמו — כבוד רבו קודם, ובפרט בענין השמות אשר זה לטובת גילוי הארת הנשמה והתפשטותה בנפש הנקרא בשם. אשר שם הרב קדום לשם האב.

אמנם נודעתי כי זקני אבי אמי נקרא בשם חיים אברהם, והזמנתי אתכם להשתתף עמי בקריאת שמו של הילד אברהם בן שטערנא בשם חיים אברהם בן שטערנא, והשי"ת ישלח לו רפואה ויהי חסיד ולמדן ויתן לו השי"ת אריכות ימים ושנים, ודודי רח"א נתרפא והי' ילד בריא.

בענין השמות: ראה שער היחוד והאמונה פ"א ופ"ב. לקרא פ' בהר ד"ה את שבתתי פ"ב. ד"ה כי בחפזון (פסח, תשי"ח) פ"ד.

הילד אברהם: ראה ספר התולדות — מהרי"ש ע" 6 שנקרא מתחלה ג"כ חיים. וכנראה נשתקע שם זה אח"כ.

שמע ולא יכולתי להאריך מפני אונס שינה אשר תקפה עלי ביותר.

ישנתי כשלשה שעות ואיקץ, ותתפעם רוחי לרגלי החלום אשר חלמתי, ולרגלי המחזות אשר ראיתי בחלומי ואבהל במאד. ואביט בהשעון והנה קרבה שעה השני', ואסדר את לבושי וברכתי הברכות כדון, ואחכוננה ללכת לכ"ק אאמור"ר.

בבואי לכ"ק אאמור"ר היתה רוח קדשו טובה עליו במאד, וילמוד עמי את המאמר זכר רב טובך בהסידור בהסבר רב, ויארך הלימוד כשלש שעות.

בעת הלימוד סיפר:

(א) דודי ר' חיים אברהם, נולד לכ"ק אאזמור"ר הזקן באלול תקל"ז או תקל"ח, וקרא שמו אברהם על שמו של המלאך הקדוש הרי"א בן הרב המגיד, ובעת הברית מילה כאשר קרא בשמו אמר כ"ק אביו אאזמור"ר הזקן שהוא קוראו על שם מורו הרי"א ועל שם זקנו אבי אמו הרי"א אברהם חותן אביו הרה"צ ר' ברוך.

(ב) בהיות דודי הרי"א בן שלש שנים נחלה והי' מסוכן, כ"ק אביו הזמין מגין עשרה מבחורי תלמידיו וארבעה מאורחי העיר ובתוכם ר' גבריאל ור' נחמן שהעתיקו מושבם מהישוב אשר שם גר אביו, והוא טרם נסעו ללמוד אצל הרה"צ ר' יששכר דוב נ"ע בליו- באוויטש, ר' גבריאל הי' בעל מדקדק נפלא ובקי בתנין בנקודותיו, ועם זה ידע רוב פירושי תנ"ך בעל פה ושקד בלימוד זה בהתמדה גדולה, ור' נחמן הי' בטבעו חקרן ועמקן והי' בקי במורה נבוכים כוזרי ועקרים וספרי יש"ר מקאנדיע ועוד ספרי מחקר בעל פה

זקנו אבי אמו: בארוכה אודותו ראה בספר והכרונות.

תורה רק בפני חמשה ששה שומעים, והם שלשה בניו הק', כ"ק אאזמור' — האמצעי — הוא — דודי הרח"א — ואחיהם דודי הר' משה, ושנים או שלשה מקשישי תלמידיו היושבים, בסגנון מושכלי עם ביאורים משלים ודוגמאות, בכדי אשר כל ענין וענין יוכן ויושג בטוב לכל אשר לו מוח בקדקדו.

ההתחלה הי' ביום השלישי לסדר וארא כ"ד טבת והמאמר הראשון אמר דיבור המתחיל מזמור שיר חנוכת הבית, הנדפס בשער התפלה שבסידור.

המאמר מזמור שיר אמרו כ"ק אאזמור' הזקן בשלש פעמים פעם הראשונה מההתחלה עד שביאר הג' עניני' מזון לבוש ובית, פעם שני' ביאר הג' ענינים מזון לבוש ובית בתומ"צ, מצות שקיומן תלוי ברצון ומצות שקיומן תלוי בשכחה, שלמע' מן הרצון ופעם השלישית ביאר ענין והקימותי לך בית נאמן שנא' בדוד עד גמירא.

אחר כל מאמר ומאמר שאמר כ"ק אאזמור' הזקן היו השומעים מפלפלים ביניהם בעניני המאמר והי' הציווי מכ"ק אאזמור' הזקן אליהם, אשר כל אחד מהם ישתדל להסביר את הענין ששמע כפי הבנתו.

דודי הר"מ הצטיין בעניני דוגמאות ומשלים ובפרט בעניני השכלה, כי מוחו הי' חריף ביותר והי' מופלא בכל מקצועות ההשכלה, חריף מתון ותפסן ופה מפיך מרגליות, ומהיר לכתוב כל ענין וענין בסידור נאה ובהגיון נפלא.

בפורים קטן בשנה ההיא אמר כ"ק אאזמור' הזקן את המאמר זכר רב טובך יביעו — השני, היינו ד"ה ועוד יש לפרש — וביאר פי' אור א"ס בהקדמת ענין ההפרש בין עצם והתפשטות, ובין ענין העלם וגילוי, וביאר הענין דהעלם

(ג) כעשר שנים, משנת ת"ר בערך עד הסתלקותו של דודי הרח"א הייתי לעתים קרובים מבקר אותו ושומע מאתו הרבה ספורים וזכרוני' שונים, ורובם כתבתים בספריי והי' לי כ"ב ספרים כתובים מזכרונותיו של דודי הרח"א, ועשר ספרים כתובים סיפורים אשר שמעתי במשך כ"ז שנה מזקני החסידים אשר היו אצל כ"ק אאזמור' הזקן וכ"ק אאזמור', וששה ספרים ברשימות סיפורים אשר שמעתי מכ"ק אאזמור' במשך כט"ו שנה, וספרי הנחות על דרושי כ"ק אאזמור' משנת תר"ח עד תר"יז — ועד בכלל — וכולם — לבד ספר קטן מתרי"ד וספר תרטוב ומקצת מההנחות דשנת תר"יז — לא עתה נשרפו בהשריפה הגדולה ביום ד' כי תצא, ו' אלול תר"יז.

(ד) דודי הרח"א סיפר, אשר המאמר זכר רב טובך אשר בסידור, אמרו כ"ק אאזמור' הזקן כמה פעמים. והוא דודי הרח"א — שמעו — כפי שאמר לי זה הי' בפעם החמישית — בשנת תקנ"ח בסגנון הנכתב והנדפס מתחלת המאמר עד סופו שמדבר ענין רננא ברמשא.

ההוספה דיבור המתחיל ועוד יש לפרש זכר רב טובך יביעו הוא מאמר בפני עצמו שאמרו בשנת תקנ"ט — אחר בואו מפעטערבורג — בפורים קטן.

וזה סיבת המאמר.

בבוא כ"ק אאזמור' הזקן מפעטער-בורג אמר כי סיבת המאמר הוא קטרוג על אשר אינו מבאר את תורת החסידו' בלבושי השגה אשר הכל יוכלו להבין זאת, ולאן דוקא יחידי סגולה, ואשר ספרו לקוטי אמרים אם כי הכל מבינים אותו אבל הוא עמוק ביותר ותופסים רק את השטחיות בלבד.

ובכן החליט לעשות קביעות לאמר

עבר בכל גוי, וארכבותי דא לדא נקשו, וכנראה אשר גם מראה פני השתנה, כי כ"ק אאמור' אמר לי: וואס ביסטו אזוי איבערגעשראקן און פארשעמט, דער- צייל דבר דבר על אופנו כסדרו.

וועמען פון די וואס דו האָסט גיזען אין חלום קאָנסטו זיי.

* * *

ואני עודני רועד כולי, ופשוט לא יכולתי לדבר, כי אין מלה בלשוני. כעבור איזה זמן התגברתי על עצמי, ואמרת:

אלו שהכרתים היו כ"ק אאמור' — צמח צדק — ה' לבוש בבגדי שבת, משי לבן, כ"ק דודי הרב"ש והמהרי"ל, והשאר לא אדע.

כ"ק אאמור' — אאמור' — שאלני איך ה' מושבם, ואמרת לי: שנים ישבו בראש השלחן, ואחוריהם ישבו שבעה אנשים, מימינו של היושב בימין ישבו שני אנשים ואחריהם דודי כ"ק מהרי"ל, ומשמאלו של היושב בשמאל ישב כ"ק אאמור' ואצלו כ"ק דודי הרב"ש.

כ"ק אאמור' אמר לי, כי שנים היושבים בראש השולחן הם הבעש"ט — מימין והרב המגיד ממעזריטש — משמאל, והאנשים היושבים אחוריהם, הנה שלשה הם מתלמידי הבעש"ט, וארבעה מתלמידי הרב המגיד, כ"ק אאמור' הזקן ישב מימין הבעש"ט ואצלו כ"ק אאמור' — האמצעי — ואצלו אחי, דודך מהרי"ל, כ"ק אאמור' ישב אצל הרב המגיד מול כ"ק אאמור' הזקן ואצלו אחי, דודך הרב"ש.

מה שמעת — שאלני כ"ק אאמור' — והאם אתה זוכר מה ששמעת,

הבעש"ט אמר:

וגילוי בה' משלים, חיות הנפש בגוף, כח הראי' בעין, גילוי אור השכל, ניצוץ היוצא מן הצור, גילוי המחשבה, ויסיים דברי קדשו בפירוש דאור איס שבא בגילוי מהעלם עצמותו.

כ"ק אאמור' הזקן ציוה להם כי כל אחד ואחד מהם יעיין במאמר זה בעיון ובהעמקה, ויבאר ההפרש בין עצם והתפשטות, וחילוקי הענינים היוצאים מהה' משלים שאמר בקצרה בענין העלם וגילוי, ויכתבו על הגליון ויביאו אליו.

אחרי אשר השומעים פלפלו ביניהם בביאור המאמר, כתב כל אחד מהם ביאורו בהבדל המשלים, ובענין עצם והתפשטות וימסרו כתביהם לכ"ק אאמור' הזקן.

אחר אשר כ"ק אאמור' הזקן קרא את כתביהם, הואיל לאמר את המאמר דיבור המתחיל ולהבין כ"ז בתוספת ביאור, עד ומעתה יש להבין במ"ש זכר רב טובך יביעו, שאמר במאמר בפני עצמו בשתי פעמים.

(ה) אחר שבא כ"ק אאמור' הזקן מפע' טערבורג הותחל סדר אחר בענין החסידות, והנהגה אחרת בעניני החסידים.

(ו) פתאום אמר לי כ"ק אאמור' — אאמור' מוהר"ש — מיר האָבן זיך פאָררעדט, זאָג מיר וואָס האָט זיך דיר גע'חלום'ט באַ דער נאַכט וואָס האָסטו געזעהן, און וואָס האָסטו געהערט אין חלום.

כרגע — מספר כ"ק אאמור' — רעד

סדר אחר: ראה חזרת שלום ע' 33, 98 [בהוצאת קה"ת תשיז — ס"ע 25 ואילך. — הערת המו"ל]. שיחת י"ט כסלו תרצ"ג אות י"ב ואילך [לקריד ח"א ע' 42 ואילך. — הערת המו"ל]. ועוד.

איזהו גיבור הכובש את יצרו, כובש את יצרו אמרו ולא שוברו, כי שבירת היצר אין זה גבורה כלל, כי בשביל לשבור את היצר די ומספיק שכל הישר, שהשכל הישר מחייב צעריכים לשבור את היצהיר, אבל ענין הכבישה הוא להשתמש בכחותיו ובמעלותיו, דרב תבואות בכח שור, ומתנהג בתוקף, וזהו איזהו גבור הכובש את הכחות של יצרו ומשתמש בו בקדושה.

הרב המגיד ממעזריטש אמר:

ואברהם זקן בא בימים והוי' ברך את אברהם ככל, ואיתא בזהר בא בימים באינן יומין עילאין, דימים יוצרו ולו אחד בהם כתיב דהכוונה של הימים הוא אשר ולו אחד בהם להמשיך בחינת אחד בהימים ע"י עסק התורה ועבודה, ואזי הימים הם לבושים. וה' ברך, והברכה היא את אברהם, הטפל לאברהם זרעו עד סוף כל הדורות, בכל יחיות ויחיוע דשמע וברוך שם.

כ"ק אדמור' הזקן אמר:

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, ביאר כי מרום הוא ענין רום בעילוי אחר עילוי, ועל"י כזו הוא ע"י מ"ם בינה השגה, כאשר ההשגה דבינה מבארת הנקודה דחכמה אז מתעמק יותר ויותר, ויתרון ההשגה על ההשכלה, נבונים בימי משה לא אשתכחו, התגלות עתיק בכינה, שרש הבינה בכח המשכיל הוא למעלה משרש החכמה, דחכ' היא נקודה, ובינה היא התרחבות, וההתרחבות שבכח המשכיל הוא בחי' מרחב עצמי דאינו מרחב של התפשטות. שאו מרום עיניכם ר"ת שמע, והרום האמיתי הוא ד"ע, למעלה יש האמיתי ולמטה אין, דכולא קמי' כלא חשיבי כלל, ומצד השגה זו נעשה תוקף הרצוא להשתפך אל חיק אביה, אבל לא באלה חפץ הוי' כי אם רץ לבך שוב למקום שהוא מקומו של עולם דנתאוה להיות לו דירה בתחתונים ע"י תומצ' המלוכשים בשכל אנושי ובדברים גשמי' והרצון הוא אשר ע"י ההשגה יעלה ויבוא להיות וראו מי ברא אלה, דמי הוא בחי' בינה, ואל"ה הכוונה מדות, ומי ברא אלה אהויר הבאים ע"י השגה באלקות.

כ"ק אדמור' האמצעי אמר:

שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, ולכאורה הוי' לי' למימר הוי' יחיד שהוא נעלה ונפלא יותר מכם אחד, וביאר כללות ענין הפרש בין יחיד ואחד, ואשר כללות ענין העבודה הוא לקשר ולאחד כל עניני העולם באלקות, והם בבי' אופני היחוד, מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה, היחוד דחכמה ויחוד דבינה, מעלת החכמה על הבינה בענין הביטול, ומעלת הבינה על החכמה בענין השגה, דבכח' הנה למתביכ, ובבינה בא כמושג ובהתרחבות, וצריכים שניהם שהנקודה דחכמה תבוא בהשגה דבינה, וההשגה דבינה תהי' כביטול דחכמה, דזהו מעלת התום לב דאברהם דכתיב ב' ומצאת את לבבו נאמן, דבינה ליבא שהר"ע ההשגה עד שמאירה במדות שבלב המתהוים מן ההשגה שבמוח הבינה שמפרט ומלבן את נקודת ההשכלה

אם רץ: סי' יצירה פ"א.

מי ברא אלה: ראה לקיט ד"ה אלה סקודי פ"ה.

שמע ישראל: נתבאר בארוכה באמרי בינה שער

הק"ש ובכי"מ.

ואיתא בזהר: ת"א קכ"ט, א.

מרום הוא: ראה וז"א קל"ג, א. פעי"ה שער הק"ש

פ"א.

ויתרון ההשגה: להעיר מתו"א ר"ס לך ותיח' שם.

דחכמה, ועם זה הנה לבבו נאמן בתום לב שהר"ע הביטול עצמי דחכמה. וביאור הענין דהנה א"ל דעות הוי' ב' דעות ד"ע וד"ת, דמב' דעות אלו שהם השגות מיוחדות, יוצאים ב' אופני עבודה בענין היחוד יח'ת ויח'ע, דב' אופני היחוד הם בהב' פסוקים דשמע ובי"ש, והעיקר הוא לבוא לההשגה דד"ע ושיהי' העבודה ביח'ע, אמנם הסדר הוא תחלה ד"ת ואח"כ ד"ע, ומ"מ הרי הסדר דתחלה אומרים שמע ואח"כ בי"ש לפי דההשגה והעבודה ע"י הגילוי מעצם ושרש הנשמה כמו שהיא למעלה אשר ממנה נזול ונוטף בהנשמה המלובשת בגוף והתכלית הוא להיות ואהבת בעבודה בפועל, ולכן ההתחלה הוא שמע ישראל מצד הנשמה ואח"כ בשכמל"ו יח'ת, וכל ישראל אומרים שמע ישראל כו' לפי שמצד עצם הנשמה הנה אב אחד לכולנו.

כ"ק אאזמור"ר — צמח צדק — אמר:

ויטע אשל בכאר שבע ויקרא שם בשם הוי' א"ל עולם, שהקריא שמו של הקב"ה לכל באי עולם, והוא ע"י האשל שהוא אופן הפרסום, וצ"ל מה נוגע אופן הפרסום דהעיקר הוא פרסום אלקות בהשגה דוקא, השגחה פרטית, הודו הודאה, שבוהו השגה, ברכו מבאר גם לזולתו, אי"כ הרי העיקר הוא השגה, וידעת, דע את אלקי אביך. והענין דהתהוות עולמות בי"ע ע"י ע"ס דאצילות, וע"ס דאצ"י אלקות ממש איך מתהווים בע"ג דבי"ע, אך ההתהוות הוא ע"י שבה"כ, סוד הבריורי' דשרשם למעלה משרש האדם, ולכן ה"ה חיות להאדם, וזהו היתרון דאש"ל שהוא סוד הבריורים, דזהו תכלית ההשגה שיהי' עבודה בפועל.

— המאמר ויטע אשר בכאר שבע, נכתב בנייר בפ"ע. —

* * *

אחרי כן סיפר הבעש"ט:

בהיותו כבן עשרים וילך עם אחותו מרעיו הצדיקים הנסתרים לעיר בראדי, אחדים מהם הלכו הלאה, ועברו גבול העיר, והוא אחד מחביריו נשאר בעיר, ויהי ביום השלישי עמד באחד השוקים וישוחח עם אנשי השוק — כדרכו בקדש לעודד את האנשים ההמונים ולעוררם באמירת תהלי' ובאהבת ישראל —

וכרגע השתומם ונבהל מאיש העובר בסמוך להם, והוא נושא סבל הולך כפוף רובץ תחת משאו, שק של קמח אשר על כתפו, בגדיו קרועים, ונעלי גמי עץ — לאפטיעס — ברגליו, לחיו צנומות, עיניו בולטות, פניו לבנים כסיד ורטובים מזיעה, וממעל לראשו — מספר הבעש"ט — ראיתי עמוד אור זורח, באור צה ומצוחצח, אשר עד אז עוד לא ראיתי כמוהו. ואסתכל בו ואבינה כי אדם גדול הוא, האנשים אשר עמדו שם כראותם אותו, אחדים מהם אמרו — בעקיצה — הירשל טראג געזונד. ואחדים קראוהו בשמו, הירשל ציג טראג געזונד. ולכולם ענה בכרכה: געזונד זאלט איר זיין.

ספרתי לחברי ר' יחזקאל ור' אפרים

אש"ל: ר"ת שנתפרש בדא"ח בכ"מ: אכילה שתי לוי. והוא ע"פ מדרש תהלים קי. וראה ג"כ רשי' כתובות ח, ב. — אבל בבחי' (בראשית כא, לג) ובכד הקמח מערכת אורחים בשם מדרש תהלים הביא: אכילה שכיבה לוי. ובמדרש תהלים לו יש גורסים: אכילה שתי לינה. — ולכאורה כ"מ קצת בפרשי' סוטה (י"ד סע"א) שכתב: פונדק ללוו. וא"כ צ"ל בסוף דברי רש"י שם לינה במקום לוי.

ר' הירשל ענה לי בשמחה כי מוכן הוא לתת לי כוס חלב עזים, אבל מחיר לא יקח עבור זה, כי גם הוא יהודי המחוייב לתת מלחמו ומכל אשר לו לאחיו העברי, ויאמר לו לילך עמו לבית דירתו.

הלכנו כשעה ויותר, עד אשר באנו לסמטא מלאה רפש וטיט בתים בלא גגים וחלונות, ובאחת החורבות היתה בית דירתו של ר' הירשל, וכאשר אך פתח דלת ביתו קראו העזים בקולם ויקרבו אליו וילקקו ידיו ורגליו וירקדו כדרכם.

ר' הירשל לקח כלי ויחלוב את העזים ויגש לי ואשת, ואתפלל תפלת ערבית, ואשאר בבית דירתו עד אור הבוקר, וכל העת הי' רוחו של ר' הירשל טובה עליו במאד, ויספר לי כי זה כעשר שנים אשר נתאלמן מאשתו העסקנית במצות ניקור חולים עניים, ויולדות עניות.

בימי אכלו נראתה אשתו אליו בחלום ותספר לו מכל השכר הגדול אשר נותני לה בעד הביקור חולים ויולדות עניות שקיימה, כמה פעמים שמעה מן המגידיים והמוכיחים, אשר אחרי המיתה כשבאים לעלמא דקשוט, הנה ראשית הדין ומשפט הוא חיבוט הקבר ומלאך דומה שואל מה שמך, ואח"כ באים מלאכי חבלה ומורידים את האדם לבית המשפט וזורקים את הנשמה בכף הקלע, ואחרי כן מוליכים אותו לגיהנם, כן שמעה כמה פעמים.

אבל כשנפטרה ונשאוה לבית החיים וקברוה והבנים אמרו קדיש והעומדים שם ענו אמן, הרעישו מלאכים בקריאת אמן כן יהי רצון, וכאשר גמרו לכסותה בעפר קברה, בא אחד ושאלה מה שמך, ענתה כי רחל לאה שמה, ויוליכוה לבית המשפט, ותראה עומדים שמה כמה

הנסתרים את אשר ראיתי, וגם הם לא ידעו כי האיש הזה יהי' מהחברים שלנו, חקרתי ודרשתי עליו, ואודע כי הוא אחד מאנשי ההמון אשר זה כעשר שנים שנתאלמן, ולו שני בנים הלומדים בישיבות שבעיר ומתפרנסים אצל קרובי אמם שבעיר, והוא נושא סבל ויש לו פרנסה טובה, אמנם כל כספו נותן הוא לפרנסת ארבעת העזים אשר לו, כי אוהב הוא חלב גדיים, ולכן כינוהו הירשל דער מיליפקער, והמתלוצצים קוראים אותו הירשל ציג, והוא גר באחת החורבות בפרור העיר.

ימים רבים ארבתיו לו להירשל ולא יכולתי לעמוד על אופיו, והייתי בצער גדול מזה, התפללתי ובקשתי רחמי שמים כי אוכל לעמוד על אופיו של איש זה, ואשר מן השמים יגלו לי באיזה זכות זכה האיש הנראה להמוני, אשר בכל מקום שהולך יאיר ויזרח ממעל לראשו אור בהיר צח ומצוחצח כזה, אשר גם חבריי הצדיקים הישישי, ר"י ור"א הנסתרים, התפעלו במאד.

האור בהיר אשר זרח ממעל לראשו של הנסתר ר' הירשל הי' כעין קרני ההוד של משה רבינו.

בעת ההיא הנה כבר התחשבו בשמים עם צערי, ותפלתי היתה עושה פרי, ומכיון שראיתי אשר בענין הזה הנה טרם נענתי, חכיתי עד אחר השבת, וקבלתי עלי תענית הפסקה, שלשה ימים ושלשה לילות מסעודת מלוה מלכה.

ביום השלישי אחר תפלת המנחה בצאתי מן ההקדש אשר שם הי' האכסני' שלנו במשך ימי שבתנו בבראדי, פגשתי בהאיש ר' הירשל, ואמרתי לו כי רעב הנני במאד ולבי חלוש, והייתי שותה כעת חלב עזים, ושמעתי כי אצלו יש לקנות חלב עזים.

בתורה והתעכב בעירו עוד כחמש שנים, ונתעלה בתורה בקדושה ובחסידות, ועפי" הוראה מן השמים עזב את בראדי והתיישב באניפאליע, ובתפלותיו ובסגולותיו ריפא מאות ואלפים במשך כשלישם ושלש שנים, ונפטר בגלותו בעיר אסטרפאליע.

באותו היום שנפטר ר' צבי — אלול תקכ"א — הי' באסטרפאליע יום גשם ורוח סערה, ומעטו המלויים את הזקן העובר-אורח שנפטר בבית ההקדש, ואיש לא ידע כי הוא אחד המיוחד בין צדיקים הנסתרים ורק לפני פטירתו הגיד אשר שמו צבי בן ר' יחיאל זלמן, שהי' — אביו — שמש באחד הבתי כנסיות בבראדי, ויש לו שני בנים ר' עוזיאל ור' גדלי' ולא הגיד איפוא הם נמצאים.

בהחברה קדישא בעיר אסטרפאליע השתתפו כל אנשי העיר והתי"ח, וראש החברה הי' אחד מחשובי העיר ר' נפתלי זאב, שהי' למדן ועשיר ומשתתף בכל הצדקות ביד רחבה וברוח נדיבה, וכאשר הודיעו כי זקן אחד עובר אורח נפטר בבית ההקדש שלח איזה אנשים להתעסק בקבורתו ואחד הקברנים אמר קדיש אחר הנפטר.

כולנו — הצדיקים הנסתרים והחבר"י קדישא בעלמא דקשוט ונשמות החולים אשר הצדיק ר' צבי עזר להם וריפא אותם במשך ארבעים ושלש שנים — וכל המלאכ"י שנבראו ממעשיו הטובי' הלכנו כולנו לקבלת פני נשמת הצדיק ר' צבי.

ובה בשעה נעשה רעש בשמים בקטרוג גדול על העיר אסטרפאליע, על אשר לא נהגו כבוד עם הצדיק ר' צבי, והמקטרגים תבעו דין קשה על ראש החברה ר' נפתלי זאב ובני החברה והעיר כולה.

אנשים נשים ילדים וילדות ותכירם כי הם הם החולים והחולות אשר שקדה ברפואתם במשך עשרים ושבע שנה, מאז עמדה על דעתה בעודנה נער' בית אביה דניאל המקלה — דניאל דער שינדער — עד יום מותה, ויוליכוה לגן עדן, ותוסף לספר כי בשמים מחבכים מאד את זה שהוא עושה צדקה עם איש ואשה מישראל, ואתה הירשל, הנך איש המוני ואין אתה יודע תורה, עסק ברפואת חולים, ויולדות, והשתדל אשר איש לא ידע מזה. — ומאו הנה קניתי עזים ומפרנסם בטוב, ואת חלבם הנני נושא לחולי' ולילודי' לרפאותם ולחזקם, והישית נותן ברכתו הקדושה ומתרפאי', ובכל משך השנים הנני מתפרנס בדוחק, כי כל הריוח הנני נותן על פרנסת העזים.

בלילה העבר באה אשתי אלי בחלום ותגד לי, באם שאפגש מחר אחר תפלת המנחה בעני והוא יבקש איזה דבר אזמינו לביתי להשקותו חלב ולספר לו כל סודי, כי על ידי האיש אוכל להוושע בישועה נצחית.

כחדש ימים ישבתי עוד בבראדי, ואתבוננה לעבודתו של ר' הירשל, ואראה כי עובד הוא עבודתו כאמונה טהורה, ואינו שת לבו לכל הכינויים שמכנים אותו, ושוקד בעבודתו באהבת ישראל כמסירת נפש, ומשום זה זכה להאור בהיר הנפלא.

על פי הוראתו של הצדיק הנסתר ר' אפרים צבי מנהל חברתנו שעשה שאלה מן השמים, הכנסנו את ר' הירשל ציג ברשימת חברינו, וחברנו ר' בנימין ביניש הנגר בבראדי התחיל ללמוד עמו ובמשך שנתים שנה למד אתו את התניך, ושלש שנים למדו משנה וגמרא, ונפתח מוחו כפתחו של אולם, ונעשה גדול

עם ומסתתר כעם הארץ יהי' אחד הצדיקים, ואדרכה הם קיימו מצות צדקה כהלכתה שפרנסו והחזיקו בור ועם הארץ רק מפני שהוא יהודי, ואם ח"ו יענשו את יושבי עיר אַסטרַאפּאַליע יהי' זה עונש לנשמת בעלה הצדיק אשר הוא גרם את זאת, והסינגורי' עשתה פרי טוב והקטרוג נתבטל.

. . .

כשבאתי לחזרי יהי' רבע שעה ראשונה אחר חצות לילה.

היום בשעה שביעית בקר, חזרתי לפני כ"ק אאמור' המאמר פתח אלי, והמקומות שלא ידעתי תיקן לי טעותי וחזר עמי פעם ושחים עד אשר ידעתי היטיב.

כולנו יחדיו, ור"ח בן דוסא כראשינו נשאנו רינה ותפלה בעד יושבי העיר אַסטרַאפּאַליע, והתאמצנו בסניגורי' נגד תובעי הדין, ולא הועיל. וכמעט אשר נטו ב"ד של מעלה לפסוק את הדין כדרישת המקטרגים, אך לפתע פתאום נשמעה הכרזה: פנו מקום פנו מקום לנשמת אשת חבר עטרת בעלה, והופיע' נשמת הצדקנית רחל לאה בת פייגא דוואשא ור' דניאל התם וירא אלקים, ואחרי' אלפים נשמות ומלאכים המלוים אותה.

בשמוע המקטרגים את ההכרזה, וכראותם את הרעש שנעשה בהופעת נשמת הצדקנית רחל לאה נפלו פניהם.

הצדקנית טענה לזכות יושבי עיר אַסטרַאפּאַליע כי לא יכלו לדעת אשר ישיש ככן מאה שנה לבוש בגדי המוני

מעלות בעדארף מען לערנען דעם זיידנס, דרך החיים¹⁰ און לערנען ניט געאיילט.

חסידות בעדארף מען לערנען מיט דער הבנה פון גמרא און מיט דעם געפיהל פון ציור. יעדער ענין וועלכן מען לערנט בעדארף מען מצייר זיין אין די כחות וחוישי הנפש.

וויסן וואָס די לבושי הנפש — מחשבה דבור ומעשה — זיינען, קען מען פון אַ סך ערטער אין מאמרי חסידות, אָבער וויסען ווי מחשבה דבור ומעשה בעדארפן זיין זייערע מעלות און חסרונות און וויסן ווי צו פאַריכטן די

יוד.

החיפוש והבדיקה בלבושי הנפש ובמצבם הוא עבודה כבדה מאד וסבוכה בכמה ענינים הדורשים עבודה מרובה לפותרם ולסדרם באופן הראוי.

הזמן חדש אָלול מסוגל לעבודה זו, וכשנכנסתי ליחידות אצל כ"ק אאמור', בחדש שבט תרל"ו, אמר לי:

אויף צו פאַרנאַנדער נעמען דעם פלאַנטער פון לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה, וויסן זייערע חסרונות און

[החיפוש . . . הזמן] . . . לעבודה זו: ראה בסעיפים הקודמים. — הערת המו"ל.
וכשנכנסתי . . . אאמור': היינו: כ"ק אדמור' (מהרשיב) נייע לכ"ק אדמור' מהר"ש נ"ע. — הערת המו"ל.

מתפשט און דאָס איז איר גאַנצע
מציאות, און פאַראַן אַ השגה וואָס ניט
די התפשטות איז באַ איר דער עיקר נאָר
די פעולת ההשגה איז דער עיקר.

מים שלנו איז, אַז די השגה זאָל פועל
זיין אין יראת שמים און מדות טובות און
בכדי עס זאָל זיין מצה בעדאָרף מען
האָבן מים שלנו, וואָס דאָס איז דער
יסוד פון מצה מיכלא דמהימנותא און
מיכלא דאסוותא.

יב.

דינסטאָג — י' ניסן — בין איך געווען
באָ כ"ק אאמור' אויף יחידות, האָט ער
מיר דאָן געזאָגט:

מצה און חמץ איז דער חילוק ביניהם
אין די אותיות ה' און ח'.

דער חילוק אין דער תמונה צווישן ה'
און ח' בעשטייט אין דעם וואָס אַ ח' איז
דריי קיין און אָפן אונטן. אין עבודה
מיינט דאָס אַז דער מענטש ליגט נאָר
אין ענינים גשמיים.

די תמונה פון ה' איז אויך ווי ח' נאָר
דער קו השמאלי איז קירצער און אויבן
אַ ביסל אָפן. אין עבודה מיינט דאָס אַז
דער מענטש ליגט אין ענינים אָבער ער
טראַכט וועגן תשובה.

חמץ ומצה איז ישות וענוה. חמץ איז
עולה בניפוח ווי אַ גס הרוח וואָס בלאָזט
זיך און מצה איז לחם עוני, ווי אַ עניו
וועלכער זעט אַלעמאַל דעם צווייטנס
מעלות און איז בטל פאַר דעם צווייטן.

חמץ ומצה בעדאָרפן ביידע האָבן
וואָסער. אַן וואָסער קען קיין טייג ניט

חסרונות אויף דעם מוז מען לערנען
דעם, דרך החיים".

אַלע מיני מציאות'ן פון מחשבה דבור
ומעשה מיט זייערע פעולות איינע אויף
דעם צווייטן, הן גוטע הן שלעכטע, האָט
דער זיידע"י דאָרט אַרומגערעדט.

בהשקפה ראשונה דוכט זיך אַז דער
זיידע"י איז אַ מאַריך בלשונו אָבער ווען
מען לערנט בעיון הראוי זעט מען אַז
יעדער וואָרט גיט אַרויס די זאָך וואָס
ער רעדט דייטליכער און קלערער.

אין השגה און הבנה איז קלאַרקייט
אויך דער אמת פון דער הבנה און השגה
און ווען די הבנה איז ניט קלאַר פעלט
דער אמת, און בפרט אין עבודה איז די
קלאַרקייט נוגע אין נפש ממש.

יא.

אין דעם המשך פון דעם מאמר, מים
רבים" וואָס כ"ק אאמור' האָט געזאָגט
בשנת תרל"ו האָט ער שבת פ' ויקרא
געזאָגט אַ מאמר, אמר רב אשה לא
תלוש אלא במים שלנו.

אין דעם דאָזיקן מאמר האָט כ"ק
אאמור' מבאר געווען דעם ענין פון מים
שלנו, מים שלנו הייסט אַז די מים
שטייען אויף אַן אָרט, עס ווערט אָפגע-
האַלטן דער רדיפו דמאי, די איילעניש
פון די וואָסער. טבע המים איז צו
מתפשט זיין זיך, אָבער מים שלנו איז
אַזא וואָסער וואָס לויפט ניט און איז זיך
ניט מתפשט.

מים איז השגה, אין השגה איז דאָ כ'
מיינים. פאַראַן אַ השגה וואָס איז זיך

(11) כ"ק אדמור' האמצעי.

(12) כ"ק אדמור' האמצעי.

[כ"ק אאמור': כ"ק אדמור' מהרש"ג נ"ע. — הערת

המור'.

בין . . אאמור': כ"ק הערה, וכסנוכסמי . . . —

הערת המור'.

אין ענינים אָבער: אולי צ"ל: אין ענינים גשמיים

אָבער. — הערת המור'.

די השגה וועלכע בריינגט צו עבודה
בפועל בכלל און צו תשובה בפרט איז א
השגה אמיתית.

זיין נאָר אויף איין טייג ווירקט דאָס
וואָסער אַז זי ווערט חמץ און אויף דער
צווייטער אַז זי ווערט מצה.

פאַראַן אַ אופן השגה וועלכער מאַכט
דעם משיג פאַר אַ יש און גם הרוח און
פאַראַן אַ אופן השגה וועלכער מאַכט
דעם משיג פאַר אַ עניו ובטל.

איז אַ השגה אמיתית: ראה סעיפים שלאחזי —
להמשך הענין. — הערת המוילד.